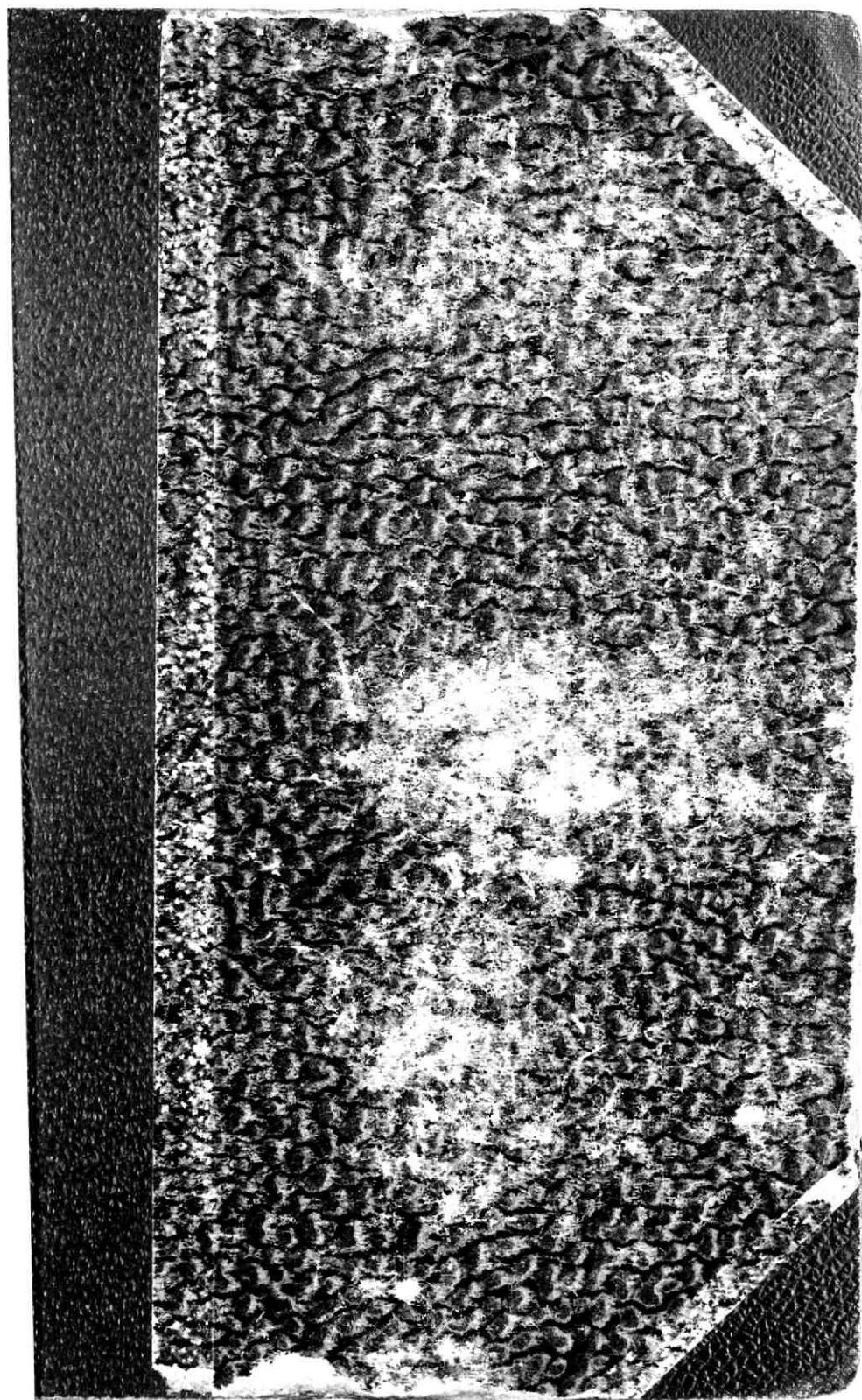

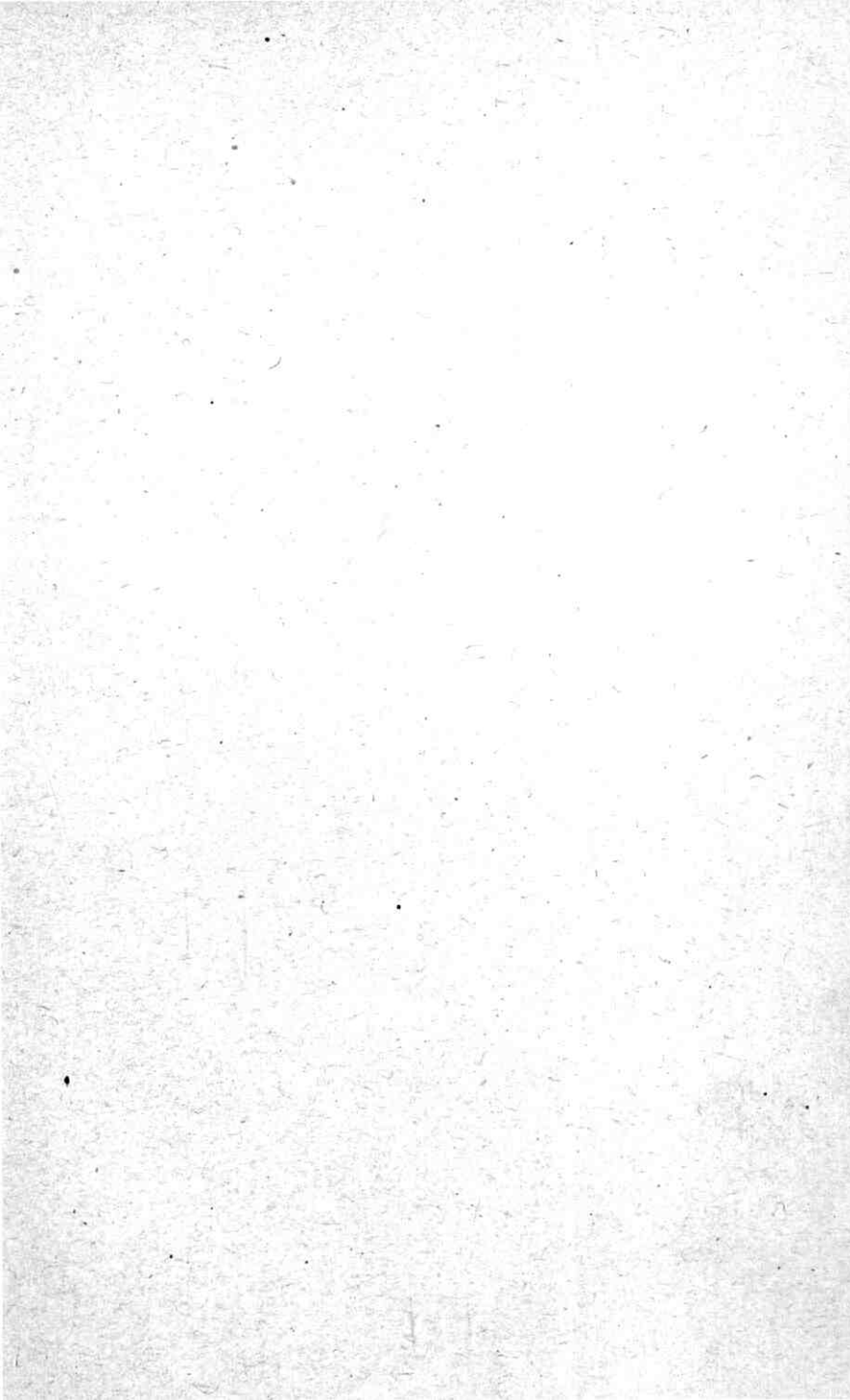
**Spiritualistische filosofie : het boek der geesten
behelzende de grondbeginselen der spiritische leer over de
onsterfelijkheid der ziel, den aard der geesten en hunne
gemeenschap met den mensch ...**

<https://hdl.handle.net/1874/235359>

mm 12290

Y. oct.
1243

RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

2448 510 8

g 8 1243

SPIRITUALISTISCHE PHILOSOPHIE.

HET BOEK

DER GEESTEN

BEHELZENDE

DE GRONDBEGINSELEN DER SPIRITISCHE LEER

OVER

**DE ONSTERFELIJKHEID DER ZIEL, DEN AARD DER
GEESTEN EN HUNNE GEMEENSCHAP MET DEN
MENSCH, DE ZEDEKUNDIGE WETTEN, HET
TEGENWOORDIGE LEVEN, HET TOEKOM-
STIGE LEVEN EN DE TOEKOMST
VAN HET MENSCHDOM.**

**VOLGENS HET ONDERWIJS DOOR DE VERHEVEN
GEESTEN, DOOR MIDDEL VAN ONDERSCHIEDEN ME-
DIUMS, GEGEVEN.**

BIJEFENVERZAMELD EN GERANGSCHIKT DOOR

ALLAN KARDEC.

Rivier

Naar de 18e uitgave uit het Fransch vertaald

DOOR

J. G. PLATE.

's GRAVENHAGE

D. A. THIEME

1875.

VOORBERICHT VAN DEN VERTALER.

Door de vertaling van het werk van Allan Kardec: „Wat is Spiritisme?” heb ik getracht mijne landgenooten met het zoo veel besproken en hier te lande nog zoo weinig begrepen Spiritisme bekend te maken. Mijn doel bij de vertaling van „het Evangelie volgens het Spiritisme” van denzelfden schrijver, daarna in het licht gegeven, was, schroomvallige menschen, omtrent hunne vrees, dat het Spiritisme strijdig met den godsdienst is, gerust te stellen. Aan hen, die nu dieper in het Spiritisme wenschen door te dringen, bied ik deze vertaling van nog een ander werk van denzelfden schrijver aan, waarin de leer op eene volledige wijze behandeld wordt.

J. G. PLATE.

Arnhem, 1875.

BERICHT BIJ DEZE NIEUWE UITGAVE.

Bij de eerste uitgave van dit werk, hebben wij een vervolg beloofd. Dit zoude bestaan hebben uit alle vraagpunten die in de vorige niet behandeld hadden kunnen worden, of die door latere omstandigheden en nieuwe studiën ontstaan waren; maar daar zij allen betrekking hebben op het een of ander reeds behandeld gedeelte tot welker ontwikkeling zij dienen, zoude hunne afzonderlijke uitgave geen geheel gevormd hebben. Daarom hebben wij dit tot bij den herdruk van het boek uitgesteld, om van alles te zamen een geheel te kunnen maken, en hebben dien gebruikt om in de verdeeling der onderwerpen eene meer regelmatige rangschikking te brengen, terwijl wij tevens herhalingen weggelaten hebben. Deze herdruk kan dus als een nieuw werk beschouwd worden, ofschoon de grondbeginselen geene verandering hebben ondergaan, op eenige weinige uitzonderingen na, die meer tot aanvulling en verklaring dienen, dan wezenlijke wijzigingen zijn. Deze eenstemmigheid in de verkondigde grondbeginselen, niettegenstaande de verscheidenheid der bronnen, waaruit wij hebben geput, is een belangrijk feit voor de vestiging der Spiritische

wetenschap. De door ons ontvangen berichten bevestigen ons, dat mededeelingen in alle opzichten identisch, zoo al niet in den vorm, dan toch wat het wezen der zaak betreft, in verschillende oorden verkregen zijn, en wel vóór dat ons werk dat die is komen bevestigen en er een geregeld geheel van gevormd heeft, uitgegeven was. Van den anderen kant bewijst de Geschiedenis dat de meeste dier grondbeginselen door de uitstekendste mannen der Oudheid, zoo wel als door die van den nieuweren tijd, onderwezen zijn, en hecht er dus haar goedkeurend zegel aan.

INLEIDING

TOT DE STUDIE DER SPIRITISTISCHE LEER.

I.

Voor nieuwe zaken heeft men nieuwe woorden noodig, dit is noodzakelijk voor de duidelijkheid der taal, om de verwarring te voorkomen, die niet te vermijden is, wanneer dezelfde uitdrukkingen voor verschillende uitleggingen vatbaar zijn. De woorden *spiritueel*, *spiritualist*, *spiritualisme* hebben ieder een bepaalde beteekenis; hen eene nieuwe te geven om ze op de leer der Geesten toe te passen zoude slechts de reeds zoo menigvuldige oorzaken van dubbelzinnigheid vermeerderen. Inderdaad is Spiritualisme het tegenovergestelde van Materialisme; ieder die gelooft iets meer in zich te bevatten dan de stof, is Spiritualist, maar daaruit volgt nog niet dat hij aan het bestaan van Geesten of aan hunne gemeenschap met de zichtbare wereld gelooft. In plaats van de woorden SPIRITUALIST, SPIRITUALISME, gebruiken wij, om het laatste geloof aan te duiden de woorden *Spiritistisch* en *Spiritisme*, waarvan de vorm aan den oorsprong en de grondgedachte herinnert, en die daarom het voordeel hebben volkomen duidelijk te zijn, terwijl wij aan het woord *Spiritualisme* zijn eigen beteekenis laten. Wij zeggen dus dat de *Spiritistische* leer of het Spiritisme, de betrekking ten grondslag heeft, die tusschen de stoffelijke wereld en de Geesten of wezens der onzichtbare wereld bestaat. De volgelingen van het Spiritisme noemen wij *Spiritisten*.

Het *Boek der Geesten* bevat in het bijzonder de leer van het *Spiritisme*; in het algemeen sluit het zich aan de *Spiritualistische* leer aan, waarvan het *Spiritisme* eene der phasen is. Om die rede voert het boven den titel de woorden: *Spiritualistische Philosophie*.

II.

Er bestaat nog een ander woord, waaromtrent het ook van belang is elkander goed te verstaan, omdat het eene der hoofdpunten van elke zedekundige leer, en door gebrek aan eene bepaalde beteekenis een onderwerp van veel twist is; het is het woord *ziel*. De uiteenlopende meeningen omtrent het wezen der ziel, ontstaan door de bijzondere uitleggingen die iedereen aan dat woord geeft. Eene volmaakte taal, in welke iedere gedachte door een afzonderlijk, eigen woord wordt uitgedrukt, zou veel twisten voorkomen; met een eigen woord voor elke zaak, zou men elkander goed verstaan.

Volgens sommigen is de ziel het beginsel van het stoffelijk organische leven, dat geen eigen bestaan heeft, en met het leven eindigt: dit is het zuivere materialisme. In dien zin zeggen zij vergelijkenderwijze van een gebarsten muziekinstrument, dat geen geluid meer geeft, dat het geen ziel heeft. Volgens deze meening zou de ziel een gevolg en niet eene oorzaak zijn.

Anderen denken, dat de ziel het beginsel is der intelligentie, die algemeen werkende kracht, waarvan ieder wezen een gedeelte tot zich neemt. Volgens hen bestaat er voor het Heelal slechts ééne ziel, die aan de verschillende intelligente wezens gedurende hun leven vonken afstaat; na den dood dier wezens keert ieder dezer vonken tot de algemeene bron terug, waar zij zich met het geheel vermengt, zooals de beeken en rivieren terugkeeren tot de zee, waaruit zij ontstaan zijn. Deze meening verschilt met de vorige daarin, dat bij deze veronderstelling in den mensch iets meer dan de stof bestaat, en dat er *iets* na den dood overblijft; maar het is nagenoeg als of er niets overbleef, aangezien dat iets, geene persoonlijkheid bezittende,

wij geen bewustzijn van ons zelve zouden hebben. Volgens deze meening zoude de algemeene ziel God, en ieder wezen een deel der Godheid zijn; het is eene der verscheidenheden van het *panthéisme*.

Volgens anderen eindelijk, is de ziel een zedelijk wezen, afgescheiden en onafhankelijk van de stof, en dat na den dood zijne persoonlijkheid behoudt. Deze meening is ontegenzeggelijk de meest verspreide, omdat deze onder den eenen of anderen naam, als instinktmatig geloof en onafhankelijk van elk onderwijs, bij alle volken gevonden wordt, welke ook de trap hunner beschaving moge zijn. Deze leer, volgens welke de ziel *oorzaak en niet uitwerksel is*; is die van de *Spiritualisten*.

Zonder over de waarde van die meeningen te twisten, en alleen de taalkundige zijde der zaak beschouwende, zeggen wij, dat deze drie toepassingen van het woord *ziel*, drie geheel verschillende bepaalde gedachten uitdrukken, welke ieder een afzonderlijk woord zouden vereischen. Dit woord heeft dus een driedubbele beteekenis, en ieder heeft van het standpunt, waaruit hij dat woord gebruikt, gelijk; de fout zit in de taal, die slechts één woord bezit, om drie verschillende gedachten uit te drukken. Ter voorkoming van alle dubbeldzinnigheid zou men overeen moeten komen, slechts voor één van deze drie denkbeelden het woord *ziel* te gebruiken; de keuze voor welk is onverschillig, het komt er slechts op aan, dit onder elkander ééns te worden; het is een zaak van overeenkomst. Wij voor ons meenen, dat het meer logisch is, dit woord in zijn meest algemeen aangenomen beteekenis te gebruiken; en daarom zullen wij het onstoffelijke en individueele wezen, dat in ons zetelt en dat ons lichaam overleeft, *ZIEL* noemen. Al bestond dit wezen slechts als het produkt van onze verbèelding, dan nog zoude men een woord moeten hebben, om het uitte drukken.

Bij gemis van afzonderlijke woorden voor de twee andere gezichtspunten noemen wij:

Levensbeginsel (principe vital), het beginsel van het stoffelijke en organische leven, wat ook de bron er van zijn moge,

dat alle levende wezens, van de planten tot aan den mensch gemeen hebben. Het leven, afgescheiden van de gaaf om te denken, kunnende bestaan, is het levensbeginsel een afgescheiden en onafhankelijk iets. Het woord *levensvermogen* (*vitaliteit*) zoude niet hetzelfde denkbeeld weêrgeven. Volgens sommigen is het levensbeginsel eene eigenschap der stof, een uitwerksel, dat ontstaat wanneer de stof zich in zekere gegeven toestanden bevindt; volgens anderen, en dit is de meest algemeene meening, zetelt het in eene bijzondere door het Heelal verspreide fluïdum, waarvan ieder wezen gedurende het leven een gedeelte tot zich neemt en verwerkt, zooals wij de trage lichamen het licht zien absorbeeren, in dit geval zoude volgens sommigen het levengevende fluïdum niet anders zijn dan het geanimaliseerde, elektrische fluïdum, door anderen ook magnetische- of zenuw-fluïdum genoemd.

Hoe dit ook zij, er is iets, dat niet te loochenen is, want het is eene vrucht der waarneming, en dat is: dat de organische wezens in zichzelf eene innige kracht bezitten, die zoolang als zij bestaat, het verschijnsel dat men leven noemt, verwekt; dat het stoffelijke leven aan alle organische wezens gemeen is, en dat dit onafhankelijk van de intelligentie en de gedachte is; dat de intelligentie en de gedachte eigenschappen zijn, aan eenige organische soorten eigen; en eindelijk: dat onder de organische wezens die verstand en gedachte bezitten, er nog eene soort bestaat, die een afzonderlijken zedelijken zin bezit, die haar eene ontegenzeggelijke meerderheid over de andere soorten geeft, die soort is het menschelijke geslacht.

Men begrijpt dat bij zulk eene veelvuldige uitlegging van het woord, de ziel, noch het materialisme, noch het pantheïsme uitsluit. Zelfs de spiritualist kan zeer wel het bestaan der ziel volgens een der twee eerste begrippen aannemen, zonder daarom het daarvan onderscheiden onstoffelijk wezen, waaraan hij in dat geval een anderen naam zal geven, te verwerpen. Het woord vertegenwoordigt dus geene bepaalde meening, het is een proteus die iedereen naar eigen welgevallen vervormt, en daardoor de bron van zoo vele eindelooze twisten is.

Men zoude eveneens alle misverstand kunnen voorkomen, als men bij het gebruiken van het woord *ziel* in de drie aangegeven beteekenissen, er eene bepaling bij voegde die het standpunt te kennen gaf waaruit men het bezigt, of de toepassing, welke men er aan geeft. Het zoude dan een geslachtsnaam worden, die tegelijkertijd het beginsel van het stoffelijke leven, van de intelligentie, en van den zedelijken zin zoude aangeven, en die men door eene hoedanigheid zoude kunnen onderscheiden, zoo als men dit b. v. bij de gassen doet welke men door de woorden waterstof, zuurstof, stikstof — doet voorafgaan. Men zoude dus kunnen zeggen, en wellicht ware dit het beste, de *levengevende ziel* voor het beginsel van het stoffelijke leven; de *intellectuele ziel* voor het beginsel der intelligentie, en de *Spiritische ziel* voor het beginsel voor onze individualiteit na den dood. Dit is alles, zoo als men ziet, slechts eene kwestie van woorden, maar om elkander te kunnen verstaan een zeer belangrijke kwestie. Hieruit zoude volgen, dat de *levengevende ziel* aan alle organische wezens: planten, dieren en den mensch gemeen is; de *intellectuele ziel* aan de dieren en menschen, en de *Spiritische ziel*, alleen aan den mensch eigen is.

Wij hebben destemeer gemeend op deze uitlegging te moeten aandringen, omdat de Spiritische leer uit haren aard steunt op het bestaan in ons van een wezen, onafhankelijk van de stof, en het lichaam overlevend. Daar het woord *ziel* menigmaal in dit werk moet voorkomen, was het noodig de beteekenis, die wij er aan hechten, juist te bepalen, ten einde alle vergissing daaromtrent te voorkomen.

Laat ons nu tot het voornaamste onderwerp van dit voorbereidend onderwijs overgaan.

III.

Even als iedere nieuwe zaak heeft ook de *Spiritische leer* hare aanhangers en bestrijders. Wij zullen trachten eenige der tegenwerpingen dezer laatsten te beantwoorden door de waarde der gronden, op welke die steunen, te onderzoeken, zonder

ons evenwel te vleien iedereen te zullen overtuigen; want er zijn menschen, die geloven dat het licht alleen voor hen bestaat. Wij richten dus het woord tot personen van goede trouw zonder vooraf vastgestelde of vooringenomen denkbeelden, maar die met den ernstigen wensch om te leeren bezield zijn, en wij zullen hen aantonen dat de meeste der tegenwerpingen, welke men tegen de leer maakt, het gevolg zijn van onvolledige waarneming der feiten en van een te lichtvaardig en overhaast uitgesproken oordeel.

Laat ons vooraf in weinige woorden de opklimmende reeks der verschijnselen, die deze leer hebben doen geboren worden, in herinnering brengen.

Het eerste waargenomen feit, was het in beweging geraken van onderscheiden voorwerpen; men heeft daaraan de alledaagsche benaming van *draaiende tafels* of *tafeldans* gegeven. Dit verschijnsel, dat het eerst in Amerika schijnt waargenomen te zijn, of, beter gezegd, zich in dat land het eerste heeft herhaald, want de Geschiedenis bewijst, dat het reeds in de oudste tijden plaats vond, ging met zonderlinge omstandigheden gepaard, zoo als ongewone geluiden, slagen, die zonder bekende zichtbare oorzaken werden voorgebracht. Van Amerika uit, heeft het zich snel over Europa en de andere werelddeelen verspreidt; in den beginne ontmoette het bij velen ongeloof, maar de menigvuldigheid der waarnemingen heeft spoedig alle twijfel aan de echtheid der verschijnselen doen ophouden.

Indien die verschijnselen zich tot de beweging van stoffelijke voorwerpen bepaald hadden, zouden zij door eene zuiver natuurkundige oorzaak kunnen verklaard worden. Het is er verre van af, dat wij alle geheime krachten der natuur, alle eigenschappen van degenen die ons bekend zijn, zouden kennen; bovendien opent de elektriciteit dagelijks tot in het oneindige nieuwe hulpbronnen voor den mensch en schijnt als 't ware, de wetenschap met een nieuw licht te moeten beschijnen. Het zoude dus in 't geheel niet onmogelijk kunnen geweest zijn, dat de elektriciteit, gewijzigd door zekere omstandigheden of door een andere onbekende kracht, de oorzaak ware van die bewegingen. Daar de vereeniging van vele per-

sonen de kracht der werking vermeerderde, scheen dit, deze theorie kracht bij te zetten, want men kon die verzameling van individuen beschouwen als een veelvoudige voltasche kolom waarvan de kracht vermeerdert, naar het getal der elementen, welke gebezigd worden.

De ronddraaijende beweging had niets vreemds; zij bestaat in de natuur; zij is die van alle hemellichamen; wij zouden dus in het klein eene afspiegeling hebben van de Algemeene beweging van het Heelal, of, beter gezegd, eene tot dus ver onbekende oorzaak kon toevallig en onder zekere gegeven omstandigheden voor de kleinste voorwerpen eene strooming doen ontstaan zoo als die, welke alle werelden met zich voert.

Maar de beweging was niet altijd eene ronddraaijende, dikwijls was zij stootend, ongeregeld; het voorwerp werd hevig geschud, omgeworpen, en tegen alle wetten van het evenwicht opgenomen en in de ruimte zwevende gehouden. In al deze feiten was nog niets dat niet door de macht van eene onzichtbare physische kracht kon verklaard worden. Zien wij niet dat door de elektriciteit, gebouwen omgeworpen, boomen ontworteld, de zwaarste voorwerpen ver weggeslingerd, aangetrokken of teruggesteoten worden?

De ongewone geluiden, de slagen, veronderstellende dat zij niet door de gewone inkrimping en uitzetting van het hout of door iedere andere toevallige oorzaak werden teweeg gebracht, konden nog zeer goed door de ophooping van het onzichtbare fluïdum ontstaan; veroorzaakt de elektriciteit niet de hevigste geluiden?

Zoo als men ziet, bestond er tot dus ver niets, dat niet tot het gebied der zuiver physische en physiologische feiten kon worden teruggebracht. Zonder die gedachtengang te verlaten, was er stof genoeg voor ernstige studie, waardig om de opmerkzaamheid der geleerden op te wekken. Waarom heeft dit geen plaats gevonden? Het is treurig het te moeten zeggen, maar dit ligt aan oorzaken, die met duizenden andere dergelijke feiten de lichtvaardigheid van den menschelijken geest bewijzen. Vooreerst is 't alledaagsche van het voorwerp, dat voornamelijk tot basis bij de eerste onderzoe-

kingen gediend heeft, daar niet vreemd aan geweest. Welk een' grooten invloed kan een woord niet op de ernstigste zaken uitoefenen! Zonder te bedenken dat de beweging ook aan ieder ander voorwerp kon medegedeeld worden, heeft de gedachte, een tafel te gebruiken, de overhand behouden, waarschijnlijk omdat het daartoe het geschikste voorwerp was, en men met meer gemak rondom eene tafel dan om ieder ander meubel kan gaan zitten. En de meer dan gewoon begaafde menschen zijn dikwijls zoo kinderachtig, dat het niet onmogelijk is, dat eenige uitstekende geesten het beneden hunne waardigheid zullen geacht hebben zich bezig te houden met datgene, waaraan men goed gevonden had, den naam van *tafeldans* te geven. Het is zelfs waarschijnlijk, dat, indien het verschijnsel door Galvani aan het licht gebracht, door een alledaagsch mensch ontdekt, en evenzoo onder een bespottelijken naam bekend gemaakt ware, het nog bij de wigchelroede gebannen zoude gebleven zijn. Welk geleerde toch, zoude niet gedacht hebben, zich te vernederen door zich met den *kikvorschendans* bezig te houden.

Eenige evenwel, bescheiden genoeg om te bekennen dat de Natuur wellicht niet haar laatste woord voor hen gesproken had, hebben, tot geruststelling van hun geweten, willen zien; maar de verschijnselen niet altijd aan hunne verwachtingen beantwoordende en niet altijd wanneer zij dit verlangden, en volgens hunne wijze van onderzoek plaats vindende, hebben zij, het niet bestaan, uitgesproken; maar niettegenstaande hunne uitspraak, gaan de tafels, als er dan toch van tafels sprake moet zijn, voort met draaien, en wij konden met Galileï zeggen: Toch draaien zij! Wij gaan verder, en zeggen dat de feiten zich zoodanig vermenigvuldigd hebben, dat zij thans het burgerrecht verkregen hebben, en het er alleen op aankomt, er eene rationeele uitlegging voor te vinden. Is men gerechtigd de verschijnselen voor onwaar te verklaren omdat zij niet altijd op dezelfde wijze en naar den wil of volgens de eischen van den waarnemer plaats vinden? Zijn de verschijnselen, die door de Elektriciteit en de Scheikunde ontstaan niet aan zekere omstandigheden en voor-

waarden onderworpen, en moet men die ontkennen, omdat zij niet dan onder die omstandigheden plaats vinden? Is het dan zoo vreemd dat het verschijnsel van de beweging der voorwerpen door middel van het menschelijk fluïdum, ook van zekere voorwaarden afhankelijk is, en niet plaats vindt als de waarnemer, zich op zijn eigen gezichtspunt plaatsende, vordert, dat dit volgens zijne grillen moet plaats vinden, of die aan de wetten van bekende verschijnselen wil onderwerpen, zonder te bedenken dat er voor nieuwe verschijnselen, nieuwe wetten kunnen en moeten bestaan? En om deze wetten te kennen, moet men de omstandigheden waaronder de feiten gebeuren, bestudeeren, en deze studie kan alleen verkregen worden door eene aanhoudende, oplettende, en dikwijls zeer lang voortgezette waarneming.

Maar, brengen eenige hiertegen in, er bestaat dikwijls klaarblijkelijk bedrog. Dezen vragen wij, of zij wel zoo zeker zijn dat er bedrog bestaat, en of zij niet als zoodanig, die verschijnselen hebben beschouwd, waarvan zij zich geen rekenschap wisten te geven; zooals die boer, die een kundig leeraar in de scheikunde proeven ziende nemen, dezen voor een behendig goochelaar aanzag. Zelfs aannemende dat er somtijds bedrog kan hebben plaats gevonden, is dit daarom eene rede om het feit zelf te loochenen? Moet men de physica loochenen, omdat er goochelaars zijn, die met den naam physicus pronken? Bovendien moet men het karakter der personen en het belang dat zij er bij zouden kunnen hebben om te bedriegen, in aanmerking nemen. Het zoude dan een grap wezen? Men kan er zich wel een oogenblik mede vermaken, maar eene tot in het oneindige voortgezette grap, zou den grappenmaker niet minder walgend vervelen, dan hem dien men bedotten wil. Overigens is er in eene mystificatie, die zich over de geheele wereld en onder de meest ernstige, eerbiedwaardige en verlichte menschen verspreidt, iets, dat minstens even zoo merkwaardig is als het verschijnsel zelve.

IV.

Indien de verschijnselen waarover wij spreken zich tot de beweging van voorwerpen bepaald hadden, zouden zij, zooals wij reeds aangemerkt hebben, tot het gebied der natuurkundige wetenschappen blijven behoorren, maar dit is niet het geval geweest, het was hunne bestemming om ons op den weg van feiten van een' vreemden aard te leiden. Men meende te ontdekken, wij weten niet waardoor, dat de impulsie aan de voorwerpen medegedeeld, niet alleen de werking van eene blinde mechanische kracht was, maar dat bij die beweging de medewerking van een intelligente oorzaak plaats vond. Deze weg, eens gebaad, bood een geheel nieuw veld voor het onderzoek aan; de sluier over vele geheimenissen was opgeheven. Bestaat er inderdaad eene intelligente kracht? Dat is de vraag. Indien die kracht bestaat, welke is zij dan, welken oorsprong heeft zij dan? Staat zij boven de menschheid? Dit zijn wederom vragen, die uit de eerste voortvloeien.

De eerste intelligente openbaringen vonden plaats door middel van tafels, die zich oprichtten, met een der pooten een bepaald getal slagen gaven en op die wijze *ja* en *neen* volgens een gemaakte afspraak, op een gestelde vraag antwoordden. Tot zoo ver bestond hierin niets dat de ongeloovigen tot overtuiging kon brengen, want men kon dit aan het toeval toeschrijven. Later ontving men meer uitgebreide antwoorden door de letters van het alphabet: het voorwerp waarvan men zich bediende klopte zoo vele malen, als met het ranggetal van iedere letter in het alphabet overeenkwam; zodoende bekwam men woorden en zinnen, welke antwoorden op gestelde vragen waren. De juistheid der antwoorden, hun verband met die vragen, wekten de verbazing op. Het geheimzinnige wezen, dat op die wijze antwoord gaf, over zijn wezen ondervraagd zijnde, verklaarde, dat het een *geest* of *genius* was, noemde zijnen naam, en deelde verscheidene inlichtingen hem aangaande, mede. Dit is een zeer belangrijke bijzonderheid, waarop wel gelet dient te worden. Niemand heeft dus de *Geesten* verzonnen,

als een middel om daardoor het verschijnsel te verklaren; het is het verschijnsel zelf, dat het woord openbaart. In de exacte wetenschappen stelt men dikwijls hypothesen om een grondslag voor de redeneering te hebben, maar hier is dit niet gebeurd.

Dit middel van gemeenschap was langwijlig en moeielijk. De geest, en hierop dient wederom als op eene belangrijke omstandigheid gelet te worden, gaf een ander middel op. Een dezer onzichtbaren gaf den raad, een potlood aan een korfje of ander voorwerp vast te hechten. Dit korfje op een vel papier geplaatst, werd door dezelfde geheime kracht die de tafels doet bewegen, in beweging gebracht; maar in plaats van eene eenvoudige regelmatige beweging te maken, schreef het potlood uit zichzelf letters die woorden, zinnen en geheele verhandelingen van ettelijke bladzijden vormden, waarin vraagstukken van de hoogste wijsbegeerte, zedekunde, bovennatuurkunde, psychologie enz. behandeld werden, en wel even snel, als wanneer men met de hand schrijft.

Deze raad werd gelijktijdig in Amerika, Frankrijk en in verschillende landen gegeven. Zie hier de bewoordingen, waarin hij te Parijs, op den 10^e Juni 1853, gegeven werd aan een der ijverigste beoefenaars der leer, die zich reeds sedert vele jaren, van af 1849, met de oproeping van Geesten bezig hield. »Ga in de kamer hier naast het korfje halen; »maak er een potlood aan vast; zet het op het papier; en »plaats uwe vingers op den rand.» Eenige oogenblikken daarna, begon het korfje te bewegen en schreef het potlood zeer duidelijk den volgende zin: »Wat ik u daar zeg, verbied ik u »bepaald, aan iemand medetedeelen, de eerste keer dat ik weer »zal schrijven, zal ik beter schrijven.»

Daar het voorwerp, waaraan men een potlood hecht, niets dan een werktuig is, zoo is de aard of de vorm er van geheel onverschillig; men heeft de gemakkelijkste inrichting trachten te vinden; vele menschen maken gebruik van een plankje.

Het korfje, of het plankje, kan alleen in beweging gebracht worden door den invloed van zekere individuen, die hiertoe met eene bijzondere kracht begiftigd zijn, en die men *Mediums*

noemt, dat wil zeggen, middel of middelaars tusschen de Geesten en den mensch. De hoedanigheden, die deze kracht geven, zijn afhankelijk zoo wel van physische als van zedelijke oorzaken, die nog slechts onvolmaakt bekend zijn, want men vindt mediums van elken ouderdom, van elk geslacht en van elken trap van verstands-ontwikkeling. Deze gave ontwikkelt zich overigens door oefening.

V.

Later zag men in, dat het korfje of het mandje waarlijk slechts een aanhangsel der hand vormde, en het medium, het potlood zelf in de hand nemende, begon, gedreven door eene onwillekeurige en bijna koortsachtige impulsie te schrijven. Op die wijze werden de mededeelingen sneller, gemakkelijker en vollediger; en thans is deze de meest gebruikelijke manier, te meer omdat het getal personen, welke deze gaaf bezitten, zeer aanzienlijk is en met den dag toeneemt. De ondervinding deed eindelijk nog vele verscheidenheden in het mediumschap kennen, en men ontdekte dat de mededeelingen ook konden plaats hebben door de stem, het gehoor, het gezicht, door aanraking enz. ja zelfs door direct schrift der geesten zelve, dat wil zeggen zonder de hulp van de hand van het medium, of van potlood.

Toen het feit verkregen was, bleef er nog een voornaam punt nategaan, en wel de rol, die het medium bij de beantwoording vervult, en het aandeel dat hij er werktuigelijk en zedelijk aan kan nemen. Twee belangrijke en voorname omstandigheden, die aan een oplettend waarnemer niet mogen ontgaan, kunnen die vraag oplossen. De eerste is de wijze, waarop het korfje zich, onder zijnen invloed, alleen door de vingers op den rand te plaatsen, beweegt; het onderzoek zal de onmogelijkheid aantonen om op die manier eeniger wijze de richting te kunnen aangeven. Deze onmogelijkheid wordt nog duidelijker aangetoond, als twee of drie personen te gelijk hunne vingers aan hetzelfde korfje plaatsen; er zoude alsdan eene inderdaad wonderbare overeenstemming in hunne bewe-

gingen moeten bestaan; daarenboven zoude er ook nog overeenstemming van gedachten tusschen hen moeten zijn, ten einde zich te kunnen verstaan omtrent het op de gestelde vraag te geven antwoord. Er komt nog een ander niet minder zonderling feit bij, dat het bezwaar nog grooter maakt, en dat is het volkomen verschil in schrift, naar gelang van den zich openbarenden geest, en de omstandigheid, dat telkens als dezelfde geest terug komt, ook het schrift aan dien geest eigen, voortgebracht wordt. Het medium zou er zich op hebben moeten toeleggen zijn eigen schrift op twintigerlei wijze te veranderen, en vooral om te kunnen onthouden welk schrift aan dezen of aan genen geest behoort.

De tweede omstandigheid vloeit uit den aard der antwoorden zelve voort, waarvan het meestal, vooral wanneer het afgetrokkene of wetenschappelijke vragen gelden, algemeen bekend is, dat zij de kennis en zelfs de verstandelijke ontwikkeling te boven gaan van het medium; dat overigens meestal geen bewustzijn heeft van hetgene door zijne tuschenkomst geschreven wordt en zeer dikwijls de gestelde vraag zelf niet hoort of begrijpt, daar zij in eene hem vreemde taal of zelfs in gedachte gedaan wordt en het antwoord in dezelfde taal kan gegeven worden. Eindelijk gebeurt het dikwijls, dat het korfje over het een of ander onderwerp geheel onverwacht van zelf schrijft, zonder dat daarover vooraf eene vraag gedaan is.

Deze antwoorden dragen in sommige gevallen zulk een stempel van wijsheid, diepzinnigheid en juistheid, zij verkondigen zulke verhevene, edele denkbeelden, dat zij niet dan van een verheven intelligentie, van de zuiverste zedelijkheid doordrongen, kunnen afkomstig zijn. Andere weer zijn zoo lichtzinnig, zoo nietig, zoo triviaal zelfs, dat het verstand weigert te gelooven, dat dit uit dezelfde bron voortkomt. Dit onderscheid in de taal kan door niets anders verklaard worden, dan door het verschil in de intelligenties, die zich openbaren. Bestaan deze intelligenties in, of bestaan zij buiten de menschheid? Dat is het vraagstuk, dat opgehelderd moet worden, en waarvan men de volledige verklaring, zoo als

het door de geesten zelve gegeven is, in dit werk vinden zal.

Ziedaar dus duidelijke uitwerkselen, die buiten den gewonen kring van onze waarnemingen voortgebracht worden, die niet in het geheim, maar openlijk plaats vinden, die elkeen kan zien en constateeren, die niet het voorrecht van een enkele zijn, maar dagelijks door duizenden naar willekeur herhaald worden. Deze uitwerkselen moeten noodwendig eene oorzaak hebben, en daar zij de handeling van eene intelligentie en van eenen wil openbaren, behooren zij daardoor niet tot het zuiver physische gebied.

Onderscheidene theoriën zijn hierover gegeven, wij zullen die straks onderzoeken, en zullen zien of door deze, alle feiten die zich kunnen voordoen, verklaard worden. Laat ons intusschen, het bestaan van andere wezens, afgescheiden van den mensch, aannemen, omdat dit de verklaring is, welke de zich openbarende intelligenties ons gegeven hebben, en laat ons nagaan, wat dezen ons hieromtrent zeggen.

VI.

De wezens, welke zich op die wijze openbaren duiden zichzelf, zooals gezegd is aan, onder den naam van geesten of geniussen, en hebben, althans eenige onder hen, tot de aardbewoners behoord. Zij vormen de geestenwereld, zoo als wij gedurende ons leven de lichamelijke wereld uitmaken.

Wij vatten hier in weinige woorden de voornaamste punten van de Leer, die zij ons gebracht hebben, te samen, ten einde gemakkelijker vele tegenwerpingen te kunnen beantwoorden.

»God is eeuwig, onveranderlijk, onstoffelijk, eenig, almachtig, in den hoogsten graad rechtvaardig en goed.

»Hij heeft het Heelal, hetwelk alle bezielde en onbezielde, stoffelijke en onstoffelijke wezens bevat, geschapen.

»De stoffelijke wezens vormen de zichtbare of lichamelijke, en de onstoffelijke de onzichtbare of Spiritische, dat wil zeggen de Geestenwereld.

»De Geestenwereld is de normale, oorspronkelijke, eeuwige, vóór alles bestaande en alles overlevende wereld.

»De lichamelijke wereld is slechts *secondair*; zij zou kunnen ophouden te bestaan of nooit hebben kunnen bestaan, zonder in iets het wezen van de Geestenwereld te veranderen.

»De Geesten nemen tijdelijk een stoffelijk vergankelijk omhulsel aan, door welks vernietiging door den dood, zij wederom vrij worden.

»Onder de vele soorten van lichamelijke wezens, heeft God den mensch uitverkoren, om daarin de Geesten, die eene zekere hoogte van ontwikkeling bereikt hebben, te incarneeren; hierdoor verkrijgt hij eene boven alle anderen verheven zedelijke en intellectueele meerderheid.

»De ziel is een geïncarneerde geest, waarvan het lichaam slechts het omhulsel is.

»Er bestaan in den mensch drie dingen: 1° het lichaam of het stoffelijke wezen, dat aan de dieren gelijk, en door hetzelfde levensbeginsel beziel is; 2° de ziel of het onstoffelijke wezen, een in het lichaam geïncarneerde Geest; 3° de band, die de ziel met het lichaam verbindt, de middelaar tusschen stof en geest.

»De mensch heeft dus twee naturen: door zijn lichaam behoort hij tot die der dieren, waarvan hij de natuurdriften bezit; door zijne ziel, tot die der Geesten.

»De band of *perisprit*, die het lichaam met de Geest verbindt, is een soort half-stoffelijk omhulsel. De dood is de vernietiging van het grofste omhulsel, de Geest behoudt het tweede, hetwelk voor hem een etherisch lichaam vormt, dat in den normalen toestand voor ons onzichtbaar is, maar dat hij in sommige gevallen zichtbaar en zelfs tastbaar kan maken, zooals dit in het phenomeen der verschijningen plaats vindt.

»De Geest is geen abstract, onbepaald wezen, dat men zich alleen door de verbeelding kan voorstellen; het is een werkelijk bestaand, begrensde wezen, dat onder zekere omstandigheden door de zintuigen van het *gezicht*, *gehoor* of *gevoel* kan waargenomen worden.

»De Geesten zijn in verscheidene klassen verdeeld, en zijn noch in macht, noch in verstand of zedelijkheid aan elkander

»gelijk. Die van den hoogsten rang zijn de verheven Geesten, »die zich door hunne volmaaktheid, kunde, nadering tot God, »zuiverheid van gevoelens, liefde tot het goede, van de anderen onderscheiden; het zijn de engelen of reine Geesten. »De andere klassen verwijderen zich meer en meer van dezen »volmaakten staat; die van de laagste orden zijn nog aan »de meeste onzer hartstochten, als: nijd, haat, ijverzucht, »hoogmoed, onderworpen; zij vinden genoeg in het kwaad. »Er zijn er die noch zeer goed noch zeer slecht zijn; die meer »war- en kwel-geesten zijn dan booze geesten; kwaadwilligheid en »wispelturigheid schijnen hun deel te zijn; het zijn dwaal-geesten.

»De Geesten blijven niet altijd tot dezelfde orde behooren. »Door het doorloopen van de verschillende trappen der Geestelijke hiërarchie beteren zij zich allen. Deze beterschap vindt »plaats door de wedergeboorte, die aan sommigen als boete, »aan anderen als zending wordt opgelegd. Het stoffelijke leven »is eene beproeving, die zij bij herhaling moeten ondergaan, »tot dat zij de volmaaktheid zullen bereikt hebben; het is »eene soort van zuivering of schifting waaruit zij min of »meer gelouterd te voorschijn komen.

»Wanneer de ziel het lichaam verlaat, keert zij terug tot »de Geestenwereld, waaruit zij gekomen was, ten einde na »korteren of langeren tijd, waarin zij als dwalende geest »ronddoelt, een nieuw stoffelijk leven te beginnen. 1)

»Daar de Geest onderscheidene incarnatiën moet ondergaan, vloeit daaruit voort, dat wij allen meer dan een bestaan gehad hebben, en dat wij er nog velen min of meer »volmaakte, hetzij op deze aarde of op andere werelden, »zullen ondergaan.

»De incarnatie der Geesten heeft altijd bij het menschelijk »geslacht plaats; het is eene dwaling te gelooven, dat de ziel »of Geest zich in het lichaam van een dier kan incarneeren.

»Het elkander opvolgend lichamelijk leven van den Geest,

1) Er bestaat tusschen deze leer der wedergeboorte, en die der zielsverhuizing zoo als sommige sekten die aannemen, een karakteristiek verschil, dat verder in dit werk zal verklaard worden.

»is altijd vooruit en nooit achteruitgaande; maar de snelheid waarmede deze vooruitgang bereikt wordt, hangt af van de inspanning die wij aanwenden om tot volmaking te ste geraken.

»De hoedanigheden der ziel zijn die van den Geest die zich in ons geïncarneerd heeft; zoo is de deugdzame mensch de incarnatie van een' goeden, en de slechte mensch, die van een' onreinen Geest.

»De ziel bezat hare individualiteit vóór hare incarnatie; zij blijft die na hare scheiding van het lichaam behouden.

»Bij haar terugtreden in de Geestenwereld vindt de ziel al degenen, die zij op aarde gekend heeft, terug, en herinnert zij zich weder al de vorige keeren, die zij geleefd heeft, met al het goed en al het kwaad, dat zij bedreven heeft,

»De geïncarneerde Geest is aan den invloed der stof onderworpen; de mensch, die dezen invloed door de verheffing en reiniging zijner ziel overwint, nadert tot de goede Geesten, tot welke hij eenmaal behooren zal. Hij, die zich door zijne slechte hartstochten laat overheerschen, en al zijn geluk in de bevrediging van grof-zinnelijke lusten stelt, nadert door aan zijn dierlijke natuur het overwicht te laten, tot de onreine Geesten.

»De geïncarneerde Geesten bewonen de onderscheiden werelden van het Heelal.

»De niet-geïncarneerde of ronddoolende Geesten, bewonen geen bepaald en begrens d oord; zij zijn overal, in de ruimte en naast ons, zij zien ons, en zijn onophoudelijk met ons in aanraking; zij vormen eene groote onzichtbare bevolking, die zich om ons beweegt.

»De Geesten oefenen op de zedelijke en ook op de stoffelijke wereld een' onafgebroken invloed uit; zij werken op de stof en op de gedachte, en zijn eene der machten der natuur de werkende oorzaak van eene menigte tot heden onverklaarde of verkeerd-verklaarde verschijnselen, die alléén door het spiritisme op eene redelijke wijze kunnen opgelost worden.

»De omgang der Geesten met de menschen is voortdurend.

»De goede Geesten zetten ons tot het goede aan, ondersteunen ons bij de beproevingen van het leven, en helpen ons die met moed en gelatenheid dragen; de slechte Geesten drijven ons tot kwaaddoen aan; het is voor hen een genot wanneer zij ons zien bezwijken, en ons daardoor aan hen gelijk zien worden.

»De omgang der Geesten met de menschen geschiedt op eene geheime of op eene openlijk waarneembare wijze.

»De geheime mededeelingen geschieden door middel van den goeden of slechten invloed, die zij, zonder dat wij dit weten, op ons uitoefenen; wij moeten zelve beoordeelen of de ingevingen, die wij ontvangen, goed of kwaad zijn. »De openlijk waarneembare mededeelingen geschieden door middel van 't schrift, van 't woord of door andere stoffelijke manifestatiën, meestal door tusschenkomst der mediums, die als hunne werktuigen dienen.

»De Geesten manifesteren zich uit zich zelve of na eene gedane oproeping (evocatie). Men kan alle Geesten oproepen; zoowel hen, die weinig bekende als hen, die de uitstekendste menschen hebben beziel, op welk tijdstip zij ook geleefd mogen hebben; onze bloedverwanten, vrienden, vijanden; en van hen door schriftelijke of mondelinge mededeelingen, raad, inlichtingen over hunnen toestand aan gene zijde van het graf, over hunne denkwijze ten onzen opzichte ontvangen, zoowel als zulke openbaringen, die zij ons mogen doen.

»De Geesten worden door hunne sympathie voor den zedelijken aard dergenen, die hen oproepen, aangetrokken. De verheven Geesten komen gaarne in ernstige bijeenkomsten, waarin liefde tot het goede, en het ernstige verlangen zich te bekwamen en te beteren voorzitten. Hunne tegenwoordigheid verwijderd de mindere geesten, die daarentegen vrijen toegang hebben en in volle vrijheid kunnen handelen onder lichtzinnige of alléén door nieuwsgierigheid gedreven menschen, en overal waar zij slechte neigingen aantreffen. »Wel verre van goeden raad of nuttige mededeelingen ervan te ontvangen, moet men er niet anders dan beuzelin-

»gen, leugens, gemeene aardigheden of mystificatiën van
 »verwachten, want zij maken dikwijls van eerbiedwaardige
 »namen gebruik, om ons beter op het dwaalspoor te kunnen
 »brengen.

»Het verschil in de goede en kwade Geesten is zeer ge-
 »makkelijk te onderscheiden; de taal der verheven Geesten
 »is altijd waardig, edel, draagt het kenmerk der hoogste
 »zedelijkheid en is vrij van elke lage hartstocht; hunne
 »raadgevingen ademen de reinste wijsheid, en hebben altijd
 »onze verbetering en het welzijn van het menschedom ten
 »doel. De taal der mindere geesten daarentegen, is incon-
 »sequent, dikwijls plat en zelfs gemeen; hoewel zij somwijlen
 »goede en ware dingen zeggen, zijn hunne mededeelingen
 »vaker valsch en ongerijmd, hetzij uit kwaadwilligheid, hetzij
 »uit onwetenschap; zij vermaken zich over de lichtgeloovigheid
 »en drijven den spot met hen die hen ondervragen, door
 »hunne ijdelheid te streelen, of door hen bij hunne wenschen
 »met ijdele hoop te vleijen. In 't kort men ontvangt de ern-
 »stige mededeelingen in den striksten zin alléén in ernstige
 »bijeenkomsten, in zulken wier leden door eene innige ge-
 »meenschap van gedachten ten goede, vereenigd zijn.

»De zedeleer der verheven Geesten is even als die van
 »Christus in deze Evangelische grondregel zamengevat: Aan
 »anderen te doen, wat wij zouden wenschen dat anderen ons
 »deden; dat wil zeggen: het goede en niet het kwade te doen.
 »In dit grondbeginsel vindt de mensch het algemeene rigtsnoer
 »voor alle, ook voor zijne minste handelingen.

»De Geesten leeren ons: dat baatzucht, hoogmoed, zinne-
 »lijkheid, hartstochten zijn, die ons, door ons aan de stof te
 »kluisteren, tot de natuur der dieren doen naderen; dat de
 »mensch, die zich reeds hier op aarde, door geringschatting
 »der wereldsche nietigheden en door liefde tot den naasten,
 »van de stof losmaakt, tot die der Geesten nadert; dat wij
 »vallen, ieder naar ons vermogen en naar de middelen, die God tot
 »onze beproeving geschonken heeft, ons nuttig moeten trachten
 »te maken; dat de sterke en machtige den zwakke onder-
 »steuning en bescherming verschuldigd is, want dat hij, die

»van zijne kracht en macht misbruik maakt om zijne natuurgenoooten te onderdrukken, Gods wet schendt.

»Eindelijk leeren zij nog, dat daar in de Geestenwereld niets verborgen kan blijven, de huichelaar ontmaskerd en al zijne wandaden aan den dag zullen gebracht worden; dat de onvermijdelijke en gedurige tegenwoordigheid van hen, jegens wie wij misdreven hebben, eene der straffen is, die ons te wachten staat, dat aan den toestand van minderheid of verhevenheid der Geesten, straffen en genietingen verbonden zijn, die ons op aarde onbekend zijn.

»Maar zij leeren ons ook, dat er geen zonde is waarvoor geene vergeving te verwerven is, of die niet door boetedoening zoude kunnen worden uitgewischt. De mensch vindt daartoe de gelegenheid in de verschillende levens, die hem in staat stellen, naarmate van zijnen wensch en de pogingen die hij daartoe aanwendt, voorwaarts te streven op den weg der vooruitgang en naar de volmaking die zijn einddoel is.

Dit is in het kort de leer van het spiritisme, zoo als zij uit de mededeelingen der verhevene Geesten, getrokken is. Laat ons nu de tegenwerpingen, die men er op maakt, beschouwen.

VII.

Voor velen is de oppositie der wetenschappelijke corporatiën zoo niet een bewijs, dan toch een groote waarschijnlijkheid tegen de waarheid van iets. Wij behooren niet tot hen, die een afkeurend geschreeuw tegen de geleerden aanheffen, want wij willen niet dat men van ons zegge dat wij den ezelsschop geven; wij schatten hen integendeel hoog, en zouden ons zeer vereerd achten, indien wij onder hen plaats mochten nemen; doch hun gevoelen kan niet in alles als een onherroepelijke uitspraak gelden.

Zoodra de wetenschap buiten het gebied van de stoffelijke waarneming der feiten treedt, wanneer het er op aankomt die feiten te beoordeelen en te verklaren, dan heeft zij op het veld der veronderstellingen en gissingen ruim baan; elkeen

komt voor den dag met zijn eigen stelseltje, dat hij voorop zet en hardnekkig verdedigt. Zien wij niet dagelijks de meest uiteenloopende meeningen beurtelings hoog opgehemeld en verworpen? nu eens als ongerijmde dwalingen bestreden, dan weer als onbetwistbare waarheden verkondigd?

Feiten, ziedaar de ware toets voor ons oordeel, het bewijs zonder tegenspraak; bij gemis van feiten, is twijfel het gevoel van den wijze.

In zaken van algemeene bekendheid, verdient het oordeel der geleerden met recht geloof, omdat zij meer en beter weten dan de groote hoop; maar als het nieuwe beginselen, nog onbekende zaken geldt, berust hunne wijze van zien nooit anders dan op onderstellingen (hypothesen), omdat zij niet meer dan ieder ander vrij van vooroordeelen zijn; ik zoude zelfs zeggen dat de geleerde wellicht meer dan anderen met vooroordeelen behebt is, omdat eene natuurlijke neiging hem er toe leidt alles te beoordeelen van uit het gezichtspunt der wetenschap, dat hij doorgrond heeft; de wiskunstenaar ziet geene bewijzen dan in eene wiskunstige formule, de scheikundige toetst alles aan de werking der elementen enz. Ieder mensch, die van iets in 't bijzonder zijne studie gemaakt heeft, koppelt er al zijne gedachten aan vast, geraakt hij daar buiten, dan spreekt hij dikwijls onzin, omdat hij alles aan denzelfden toets wil onderwerpen; het is een gevolg der menschelijke zwakheid. Gaarne en met het volste vertrouwen, zal ik dus een scheikundige over eene scheikundige analyse, eene natuurkundige over de kracht der electriciteit, een werktuigkundige over eene beweegkracht, raadplegen; maar zij zullen mij moeten veroorloven, zonder dat dit in het minste de achting vermindert die ik voor hunne bijzondere kennis koester, dat ik aan hunne ontkennende uitspraak omtrent de spiritische feiten geen waarde hecht, evenmin als mij aan het oordeel van een architect gelegen zou wezen over eene vraag, die de muziek betreft.

De gewone wetenschappen steunen op de eigenschappen der stof, met welke men proeven kan nemen en die men naar welgevallen kan bewerken; de spiritische verschijnselen steunen op de werking van intelligenties, die een eigen wil hebben,

en die ons telkens bewijzen dat zij niet aan onze grillen onderworpen zijn. De waarnemingen kunnen dus niet op dezelfde wijze gedaan worden; zij vereischen bijzondere omstandigheden en toestanden, en hebben een ander uitgangspunt; ze aan onze gewone wijze van onderzoek te willen onderwerpen, zou zijn vergelijkingen stellen, die niet bestaan.

De eigenlijke wetenschap, is dus als wetenschap onbevoegd om uitspraak over het spiritisme te doen: het behoort niet tot haar gebied, en haar oordeel, hetzij vóór of tegen, kan van geen gewicht zijn. Het spiritisme is het gevolg van eene persoonlijke overtuiging, die de geleerden als individuen, afgescheiden van hunne hoedanigheid als geleerden kunnen hebben; maar de vraag aan de beslissing van de wetenschap te willen onderwerpen, zou even goed zijn als het al of niet bestaan der ziel door eene vergadering van natuur en sterrekundigen te willen doen beslissen. Het spiritisme is inderdaad geheel op het bestaan der ziel en hare toestand na den dood gegrond; en het is in den hoogsten graad onlogisch te gelooven, dat iemand een groot psycholoog moet wezen omdat hij een groot wis- of ontleedkundige is. Wanneer de ontleedkundige het menschelijke lichaam ontleedt, zoekt hij naar de ziel, en omdat hij die niet, zoo als een zenuw onder het ontleedmes vindt, of omdat hij haar niet als een gas ziet ontsnappen, trekt hij, omdat hij zich geheel op het uitsluitend stoffelijk standpunt plaatst, daaruit de gevolgtrekking dat zij niet bestaat; volgt nu daar noodwendig uit dat hij gelijk heeft tegenover de algemeene meening? Neen. — Gij ziet daaruit dat het spiritisme niet tot het gebied der wetenschap behoort. Wanneer de spiritistische denkbeelden algemeen verspreid, wanneer zij door de groote massa aangenomen zullen zijn, en te oordeelen naar de snelheid, waarmede zij zich verbreiden, kan die tijd niet ver verwijderd meer zijn, zal het er mede gaan als met al de nieuwe denkbeelden, welke tegenstand ontmoet hebben; de geleerden zullen door tastbare bewijzen overtuigd worden, zij zullen daartoe persoonlijk door de kracht der dingen gedrongen worden; tot zoo lang zoude het ongepast zijn, hen van hunnen bijzonderen werkkring aftrekken,

om hen te dwingen zich bezig te houden met eene vreemde zaak, die noch tot hunne bevoegdheid; noch tot hun vak behoort. Intusschen vergeten degenen, die zonder voorafgegane grondige studie der zaak in ontkennenden zin beslissen, en die dezulken, welke met hen in meening verschillen, beschimpen, dat het met de grootste ontdekkingen, die de menschheid tot eer verstrekken, evenzoo gegaan is; en zij loopen gevaar de lijst der beruchte vervolgers van nieuwe denkbeelden te vergrooten, en vermeld te worden naast de leden van de geleerde vereeniging, die in 1752 de verhandeling van Franklin over de bliksemafsleider met een bespottenden lach begroetten en haar onwaardig keurden, onder de mededeelingen, die haar toegezonden werden, te worden opgenomen; en van die andere, die voor Frankrijk de voordeelen van de invoering der stoomvaart deed verloren gaan, door te verklaren dat het systeem van Fulton een onuitvoerbaar droom was; en hier waren het toch onderwerpen, die tot hun gebied behoorden. Indien dus die vereenigingen, die de keur der geleerde wereld bevatten niets dan beschimping en spot hadden, voor denkbeelden, die zij niet begrepen en die toch eenige jaren later, eene geheele omwenteling in de wetenschap de zeden en de nijverheid moesten te weeg brengen, hoe zoude men dan mogen verwachten dat eene, aan hunnen gewonen werkkring vreemde vraag gunstiger lot te wachten had?

Deze dwalingen van eenigen, betreurenswaardig voor hunne nagedachtenis, kunnen hen onze achting, die zij in andere opzichten verworven hebben, niet ontnemen; maar, geeft alleen een officieel diploma aanspraak op het bezit van gezond verstand, en zijn alleen de leden der akademie wijs, en allen daarbuiten dwazen of onnoozelen? Men sla de aanhangers van het Spiritisme gade, en men zal spoedig bemerken, of men er slechts enkel onwetende onder aantreft en of het getal verdienstelijke mannen, die de leer omhelsd hebben, het recht geeft die leer met het geloof van oude vrouwen gelijk te stellen. Hun karakter en hunne kunde zijn de moeite wel waard dat men zegge: Indien zulke mannen het bevestigen, dan moet er toch wel iets van waar zijn.

Wij herhalen nogmaals, dat indien de verschijnselen, die ons bezig houden zich bepaald hadden tot de werktuigelijke beweging der lichamen, het onderzoek der physische oorzaak tot het gebied der wetenschap zou behooren; maar zoodra het een verschijnsel buiten de menschelijke wetten betreft, gaat dit de bevoegdheid der stoffelijke wetenschappen te boven, want het kan noch door cijfers, noch door werktuigelijke kracht verklaard worden. Wanneer zich een nieuw feit voordoet dat uit geene der bekende voortvloeit, moet de geleerde, om dat te bestudeeren, zijn wetenschap op zijde leggen, en zich inprenten dat het eene nieuwe studie is, die niet met oude denkbeelden ondernomen kan worden.

De mensch die zijne rede voor onfeilbaar houdt, dwaalt lichtelijk; zij zelfs, die de meest valsche denkbeelden hebben, gronden die op hunne rede, en het is op dien grond dat zij alles, wat hun onmogelijk voorkomt, verwerpen. Zij, die in vroegere tijden de meest bewonderenswaardige ontdekkingen die het menschedom tot eer verstrekken, verwierpen, deden allen een beroep op dien rechter om ze af te keuren; wat men rede noemt, is dijkwijs niets anders dan vermomde hoogmoed, en hij die zich onfeilbaar waant, stelt zich gelijk met God. Wij richten ons dus alleen tot hen, die verstandig genoeg zijn om te twifelen aan hetgeen zij nog niet gezien hebben, en die de toekomst naar het verledene beoordeelende, niet in den waan verkeeren dat de mensch zijn hoogste ontwikkeling bereikt heeft, noch dat de natuur hem de laatste bladzijde van haar boek heeft doen lezen.

VIII.

Laat ons hier bijvoegen dat de studie van eene leer, zooals het Spiritisme, die ons op ééns te midden van een zoo nieuwe en groote orde van zaken werpt, niet met vrucht kan ondernomen worden, dan door ernstige, volhardende, en van vooroordeelen vrije menschen, bezield met een vaste en oprechte wil om tot een uitkomst te geraken: Onder de zoodanigen kunnen wij hen niet rangschikken, die *a priori*, lichtvaardig en zonder

alles gezien te hebben, oordeelen; die bij hunne studiën volgorde noch regelmaat, noch de noodige ernst en aandacht in acht nemen; noch minder die menschen, die om aan den naam die zij hebben van geestig te zijn, geen afbreuk te doen, zich afsloven om een grappige zijde te vinden aan de meest ware zaken, of die althans als zoodanig beschouwd worden, door menschen wier kunde, karakter en overtuiging recht geven op de achting van iedereen, die aanspraak maakt op den naam van fatsoenlijk man. Laat dus hen, die oordeelen dat de feiten hun of hunner aandacht niet waardig zijn zich er buiten houden; niemand denkt er aan, hun geloof geweld aan te doen, maar laten ook zij dan dat van anderen eerbiedigen. Wat eene ernstige studie kenmerkt, is de volharding, waarmede die voortgezet wordt. Moet men zich dan verwonderen dat men dikwijls geen verstandig antwoord bekommt op vragen, die wel is waar op zichzelf ernstig zijn, maar in 't wilde en te midden eener menigte zouteloze vragen als 't ware onbedachtzaam op den man af gedaan worden? Daarbij komt nog dat eene vraag dikwijls ingewikkeld is, en om beantwoord te worden voorafgaande vragen ter verduidelijking noodig heeft. Hij, die zich eene wetenschap eigen wil maken, moet die stelselmatig bestudeeren, moet met het begin aanvangen, en geleidelijk, het verband tusschen de denkbeelden onderling en de ontwikkeling dier denkbeelden volgen. Zal degene, die op goed geluk af tot een geleerde eene vraag richt, over de een of andere wetenschap, waarvan hij zelve niets afweet, veel verder komen? Zal de geleerde zelf, bezielde met den besten wil, hem een voldoende antwoord kunnen geven? Dit op zichzelf staande antwoord zal noodwendig onvolledig en daardoor dikwijls onverstaanbaar, ja zelfs ongerijmd en tegenstrijdig kunnen zijn. Evenzoo is dit het geval bij onze gemeenschap met de Geesten. Indien men zich in hunne school bekwamen wil, moet men hun onderwijs geregeld doorloopen, maar, evenals bij ons, moet men zijne leermeesters kiezen, en met vlijt arbeiden.

Wij hebben gezegd dat verheven geesten alleen komen in ernstige bijeenkomsten, en vooral daar, waar eene volmaakte

gemeenschap van denkbeelden en gevoelens ten goede heerscht. Lichtvaardigheid en zinledige vragen verwijderen hen, even als deze bij ons ook verstandige menschen verwijderen; het veld blijft dan vrij voor het tal leugen- en spotgeesten, die er altijd op uit zijn ons te bespotten en zich ten koste van ons te vermaken.

Wat wordt er dan in zulk eene vergadering van eene ernstige vraag? Geantwoord zal er wel op worden, maar door wie? Het is alsof gij midden onder een troep vroolijke gasten op eens voor den dag kwaamt met de vragen: Wat is de ziel? Wat is de dood? en andere even vermakelijke dingen. Indien gij ernstige antwoorden verlangt, wees dan zelve ernstig in de volstreckte beteekenis van het woord, en plaatst u in den daarvoor vereischten toestand; dan alleen zult gij groote dingen verkrijgen; wees daarbij vlijtig en volhardend in uwe studiën, zonder dat, verwijderen zich de verheven geesten van u, even als een leermeester zijne nalatige leerlingen verlaat.

IX.

De beweging der voorwerpen is een voldongen feit; de vraag is nu maar te weten: of er in die beweging al of geen intelligente manifestatie schuilt, en zoo ja, wat dan de bron is van dat verschijnsel.

Wij zullen niet spreken over intelligente bewegingen van zekere voorwerpen, noch over mondelinge mededeelingen, noch zelfs over die, welke door de mediums zelven geschreven zijn; dit soort van manifestatie, duidelijk en klaar voor hen, die de zaak gezien en grondig onderzocht hebben, is op het eerste gezicht niet onafhankelijk genoeg van den wil om een pas beginnend onderzoeker te kunnen overtuigen. Wij zullen ons dus bepalen tot het schrift, dat door middel van het een of ander voorwerp, een korfje, plankje enz. verkregen wordt; zoo als wij zeiden, laat de wijze waarop de vingers van het medium op het voorwerp geplaatst worden, niet toe, zelfs niet aan den handigsten mensch, op welke wijze ook, cenig deel te nemen aan het vormen der letters. Maar laat ons

zelfs aannemen, dat hij, door eene onbegrijpelijke handigheid, het meest geöfend oog kan bedriegen, hoe zal men dan nog de antwoorden verklaren, wanneer die geheel liggen buiten den gedachtenkring en boven de kundigheden van het medium? en let wel op, er is hier geen sprake van korte antwoorden, maar dikwijls van vele bladzijden, die met de grootste snelheid, hetzij over een willekeurig of over een opgegeven onderwerp, geschreven worden; onder de hand van het in de letterkunde geheel vreemde medium komt dikwijls hoogst verhevene poëzie van onberispelijke zuiverheid te voorschijn, waarover de beste menschelijke dichters zich niet zouden schamen; wat nog merkwaardiger is, is dat de feiten zich overal voordoen, en de mediums tot in het oneindige in aantal toenemen. Zijn deze feiten nu werkelijk of niet? Hierop hebben wij slechts een antwoord: Ziet en onderzoekt, de gelegenheid daartoe zal u niet ontbreken; maar vooral, onderzoekt dikwijls, lang, en in de gemoedstoestand die daarvoor vereischt wordt.

Wat antwoordt nu hierop de tegenpartij? Gij zijt slachtoffers van kwakzalverij of van zinsbechoocheling. Wij beginnen met op te merken dat men het woord kwakzalverij niet mag toepassen, waar geen voordeel te behalen is, want de kwakzalvers drijven hun ambacht niet gratis. Het zoude dus op zijn hoogst eene fopperij zijn. Maar door welke zonderlinge zamenloop zijn die bedotters van het eene eind der wereld tot het andere met elkander overeengekomen om op dezelfde wijze te handelen, dezelfde verschijnselen te doen ontstaan en over dezelfde onderwerpen in verschillende talen, antwoorden te geven, die in den inhoud met elkaar overeenstemmen? Hoe is het mogelijk dat ernstige, bezadigde, achtingswaardige en bekwame mannen hnnne medewerking tot zulk eene handeling zouden leenen, en met welk oogmerk? Hoe zou men bij kinderen dat geduld en die behendigheid vinden, die daartoe vereischt worden? Want indien de mediums geen lijdelijke werktuigen zijn, moeten zij eene behendigheid en kunde bezitten, die onvereinigbaar zijn met zekeren ouderdom en met zekere maatschappelijke toestanden.

Hierop antwoordt men, dat bij aldien er dan geen bedrog bestaat, men van beide kanten de dupe van een zinsbedrog kan zijn. Bij goede logika heeft de hoedanigheid der getuigen een groot gewicht; nu vragen wij of de volgers der Spiritische leer, die men thans bij millioenen telt, alleen onder de onwetenden aangeworven zijn? De verschijnselen, waarop het Spiritisme steunt zijn zoo buitengewoon, dat wij begrijpen kunnen dat men twijfelt; maar wat wij niet kunnen begrijpen is de aanspraak die sommige ongeloovigen maken, op het uitsluitend bezit van gezond verstand, en die daarbij, zonder de betamelijkheid in acht te nemen, of de zedelijke waarde van hunne tegenstanders te eerbiedigen, allen, die niet van hun gevoelen zijn, voor dwazen uitmaken. In de oogen van elk verstandig mensch, zal de meening van verlichte menschen, die eene zaak lang nagegaan hebben, altijd, zoo niet een bewijs daarvoor, dan toch een sterk vermoeden van waarheid doen ontstaan, omdat zij de aandacht heeft kunnen vestigen van ernstige mannen, die noch belang hebben bij het voortplanten van eene dwaling, noch den tijd hebben zich met beuzelingen bezig te houden.

X.

Onder de tegenwerpingen zijn er, die meer aanneemlijk schijnen, omdat zij een gevolg zijn van waarneming en door ernstige menschen geopperd worden.

Eene der tegenwerpingen is gegrond op de taal van sommige Geesten, die weinig overeenstemt met het verhevene denkbild, dat men zich maakt van bovennatuurlijke wezens. Indien men datgene, wat wij in den korten inhoud der leer hiervoor gezegd hebben, naslaat, zal men er uit ontwaren, dat de Geesten zelve ons leeren, dat zij, noch in kennis, noch in zedelijke hoedanigheden aan elkander gelijk zijn, en men niet alles, wat zij zeggen, letterlijk moet opnemen. Verstandige menschen zullen het goede van het kwade onderscheiden. Menschen die de gevolgtrekking maken dat wij alleen te doen hebben met kwaadwillige wezens, wier eenig

werk is ons te bedriegen, kennen de mededeelingen niet, die in kringen waar alleen verheven geesten zich openbaren, ontvangen worden, anders zouden zij zoo niet denken. Het is zeker verdrietig dat het toeval hen zoo slecht heeft gediend door hen alleen de kwade zijde der Geestenwereld te doen kennen, want wij willen niet veronderstellen dat eene gelijkaardige neiging bij voorkeur de kwade of leugengeesten, of hen, wier gemeene taal stuitend is, en niet de goede, tot hen voert. Het ergste wat men er uit zoude kunnen afleiden is, dat de degelijkheid van hunne grondbeginselen niet groot genoeg is, om het kwade af te kunnen weeten, en dat de kwade geesten, die er een zeker genoeg in vinden, hunne nieuwsgierigheid hieromtrent te bevredigen, daarvan gebruik maken om zich onder hen te mengen, terwijl de goede zich verwijderen.

De kwestie der geesten naar dien maatstaf te willen beoordeelen zou even weinig logisch zijn, als wanneer men het karakter van een volk beoordeelt naar hetgene men doet en zegt in eene vergadering van eenige warhoofden of deugnieten, waaraan geen verstandige noch deugdzaame menschen deelnemen. De menschen bevinden zich in den toestand van een vreemdeling, die eene groote stad, door de leelijkste voorstad binnenkomende, al de inwoners naar de zeden en taal van die gemeene buurt zoude willen beoordeelen. In de Geestenwereld bestaat er ook goed en slecht gezelschap; laten die menschen zich de moeite geven nategaan wat er onder de keur der Geesten voorvalt, en zij zullen de overtuiging verkrijgen dat de heilige stad nog iets meer bevat dan de heffe des volks. Maar, zeggen zij, komen de verheven Geesten tot ons? Hierop antwoorden wij hen: Blijft niet in de voorstad; ziet, merkt op en oordeel dan; de feiten zijn voor iedereen; tenzij op hen de woorden toepasselijk zijn van Jezus: Zij hebben oogen maar zij zien niet, en ooren maar zij hooren niet.

Eene andere verklaring bestaat daarin, om in alle mededeelingen door het Spiritisme ontvangen, en in al hare stoffelijke verschijnselen slechts het werk van een helsche macht te zien; een nieuwe Proteus, die alle mogelijke gedaanten

aanneemt, om ons des te gemakkelijker te kunnen bedriegen. Deze verklaring achten wij niet vatbaar voor een ernstig onderzoek, daarom zullen wij er ons niet bij ophouden; zij is reeds wederlegd door hetgeen vooraf gaat, waarbij wij alleen dit voegen, dat indien dit waar was, men zou moeten bekennen dat de duivel dikwijls zeer deugdzaam, verstandig en vooral zeer zedelijk is, of zou moeten aannemen dat er ook goede duivels bestaan.

Hoe zou men toch kunnen gelooven, dat God, alleen aan den Geest van het kwaad zoude toestaan zich aan ons te openbaren, ten einde ons in het verderf te storten, zonder ons als tegenmacht de raadgevingen der goede geesten te verleen? Indien Hij dat niet doen kan, is het onmacht; indien Hij het wel kan, maar niet doet, is dit onvereinigbaar met Zijne goedheid; zoowel de eene als de andere veronderstelling is eene godslastering. Let wel dat men door te erkennen dat de kwade geesten gemeenschap met ons hebben, het beginsel der openbaringen erkent; en indien die plaats vinden, kan dit niet anders dan met Gods toestemming zijn; hoe kan men zonder God te lasteren gelooven dat Hij alleen het kwade, met uitsluiting van het goede, toelaat? Zulk eene leer is in strijd met de eenvoudigste denkbeelden van gezond verstand en godsdienst.

XI.

Het is vreemd, wordt nog gezegd, dat men alleen met geesten van bekende personen spreekt, en men vraagt hoe het komt dat deze alleen zich openbaren. Dit is eene dwaling, die, als zoo vele anderen, het gevolg van eene slechts oppervlakkige waarneming is. Onder de geesten, die uit eigen beweging tot ons komen, zijn er veel meer die ons onbekend zijn dan beroemden, die zich onder de eene of andere dikwijls zinnebeeldige of karakteristieke naam aanmelden. Wat nu de Geesten betreft, die men oproept, spreekt het wel van zelf, dat als het geen bloedverwant of vriend is, men liever zoodanigen oproept, die men kent dan anderen, die men niet

kent; de naam van beroemde personen maakt meer indruk, en daardoor worden zij meer opgemerkt.

Dan vindt men het ook zonderling, dat de Geesten van uitstekende mannen zoo gemeenzaam op onze oproeping tot ons komen, en zich dikwijls bezig houden met nietige dingen, in vergelijking met die, welke zij in hun leven volbracht hebben. Zij, die weten dat de macht en het aanzien, welke deze personen hier op aarde genoten, hen geen voorrang in de Geestenwereld geeft, verwonderen zich hierover niet, de Geesten bevestigen hierin de woorden van het Evangelie: De grooten zullen vernederd en de kleinen verhoogd worden, hetgeen betrekking heeft op den rang, die ieder onzer, onder hen zal innemen, op die wijze kan hij die de eerste op aarde is geweest, daar eene der laatsten zijn; hij, voor wien wij allen bij zijn leven het hoofd bogen, kan dus onder ons als de geringste handwerksman terugkomen, want bij het verlaten van het leven heeft hij al zijne grootheid achtergelaten en de machtigste vorst kan daar wellicht beneden den minste zijner soldaten staan.

XII.

De ondervinding leert ons een feit kennen, dat de Geesten zelve bevestigen, namelijk dat de mindere Geesten dikwijls bekende en eerbiedwaardige namen aannemen. Wie zal ons dan kunnen verzekeren, dat zij, die bijvoorbeeld voorgeven, Socrates, Julius Cesar, Karel de Groote, Fenélon, Napoleon, Washington enz. geweest te zijn, wezenlijk die personen bezielde hebben? Deze twijfel bestaat bij sommige zeer ijverige volgers der spiritische leer; zij nemen de tusschenkomst en de manifestaties der Geesten aan, maar doen daarbij de vraag, welke zekerheid men omtrent hunne identiteit kan hebben. Die zekerheid is inderdaad vrij moeilijk te verkrijgen, doch al is die niet op zulk eene geloofwaardige wijze, als door een acte van den burgerlijken stand, te bewijzen, dan kan men die toch veronderstellen, als eenige kenteekenen ons daartoe aanleiding geven.

Wanneer de Geest van iemand, die ons persoonlijk bekend is, b. v. van een bloedverwant of vriend zich openbaart, gebeurt het gewoonlijk, vooral als hij eerst sedert kort overleden is, dat zijne manier van spreken geheel overeenkomt met het karakter, dat wij van hem kenden; dit is alreeds een kenmerk voor zijne identiteit; maar twijfel is bijna niet meer mogelijk, als de Geest over geheime dingen spreekt, aan familieomstandigheden herinnert, die alleen hem, die de vragen doet, bekend zijn. Een zoon zal zich wel niet in de taal van zijn vader of moeder, noch ouders zich in die van hun kind vergissen. Bij zulke vertrouwelijke oproepingen gebeuren er dikwijls indrukwekkende dingen, geschikt om zelfs den ongeloovigste te overtuigen. De hardnekkigste twijfelaar wordt dikwijls, tengevolge der onverwachte mededeelingen die hem gedaan worden, door schrik bevangen.

Eene andere zeer karakteristieke omstandigheid komt de identiteit staven. — Wij zeiden reeds dat het schrift van het medium gewoonlijk verandert met de opgeroepen geesten, en dat hetzelfde schrift, telkens bij denzelfden geest terug komt; nu heeft men dikwijls opgemerkt, vooral bij menschen, die kort geleden gestorven zijn, dat dit schrift sprekend gelijkt op dat wat zij in hun leven schreven; men heeft hoogst nauwkeurige handteekeningen gezien. Het is er evenwel verre van af, dat wij dit feit als regel, willen aangeven, wij maken er alleen melding van als van iets, dat de aandacht wel waardig is.

Alleen de Geesten, die eene zekere graad van reinheid bereikt hebben, zijn van allen lichamelijken invloed vrij; maar zij, die nog niet geheel gedematerialiseerd zijn, (dit is de uitdrukking, die zij gebruiken), behouden de meeste gewoonten, neigingen en zelfs hebbelijkheden, die zij op aarde hadden, en hierin vindt men weer een middel tot herkenning; maar men vindt ze overal in tal van kleine handelingen, die alleen door eene aandachtige en voortdurende waarneming kunnen ontdekt worden. Men vindt schrijvers, die hunne eigene werken of stelsels bespreken, er sommige gedeelten van goed- of afkeuren; andere Geesten, die onbekende of weinig bekende omstandigheden van hun leven of overlijden in herinnering

brengen, alle dingen, die ten minste zedelijke bewijzen van indentiteit zijn, de eenigste die men bij abstracte zaken inroepen kan.

Indien dus de identiteit van den opgeroepen Geest op zekere punten kan bewezen worden, bestaat er geene reden waarom dit ook niet op andere punten zoude kunnen gedaan worden, en ofschoon men voor de menschen, die reeds langer overleden zijn, niet dezelfde middelen van keuring bezit, heeft men toch altijd die van de taal en het karakter, want ongetwijfeld zal de Geest van een deugdzaam mensch, niet als die van een goddeloos of liederlijk mensch spreken. Wat nu de Geesten betreft, die zich met een eerbiedwaardigen naam tooien, deze verraden zich spoedig door hunne taal en hunne leerstellingen; degeen, die zich bijvoorbeeld voor Fénelon zou willen doen doorgaan, en al ware het zelfs bij toeval het gezond verstand en de zedelijkheid kwetste, zou zelfs daardoor het bedrog aan den dag brengen. Indien daarentegen de door hem geuitte denkbeelden altijd rein, vrij van tegenstrijdigheden en altijd met het verheven karakter van Fénelon overeenkomen, bestaat er geene rede, aan zijn identiteit te twijfelen; want men zoude anders moeten veronderstellen dat een geest, die alleen het goede predikt, willens en wetens en dat nog wel zonder eenig nut, een leugen zou bezigen. De ondervinding leert ons dat Geesten van dezelfde rang, van hetzelfde karakter, en door dezelfde gevoelens beziel, zich in groepen of familiën vereenigen; nu is het getal der Geesten niet te berekenen, en wij kennen ze op verre na niet allen; de meesten hebben voor ons zelfs geen namen. Een Geest van de categorie van Fénelon kan dus in zijne plaats komen, of door hem als lasthebbende gezonden worden; deze zal dan onder zijn naam komen, omdat hij aan Fénelon gelijk is en hem vervangen kan, en omdat wij, om onze gedachten te kunnen vestigen, een naam noodig hebben; maar goed ingezien, wat doet het er toe of een geest inderdaad die van Fénelon is of niet; wanneer hij niets dan goede dingen zegt en als Fénelon spreekt, is het een goede geest; de naam waaronder hij zich aan ons bekend maakt, is geheel onverschillig en dient dikwijls alleen

om onze gedachte te bepalen. Bij intieme oproepingen is het iets anders; maar in die gevallen kan de identiteit zooals wij gezegd hebben als het ware door duidelijke bewijzen aangetoond worden.

Dit neemt niet weg, dat het waar is, dat het in de plaats treden van Geesten voor anderen, tot vele dwalingen aanleiding kan geven, en dat er vergissingen en dikwerf fopperijen uit kunnen voortvloeien; dit is eene der moeielijkheden, die het *praktische spiritisme* oplevert; maar wij hebben ook nooit gezegd, dat die wetenschap gemakkelijk is, noch dat men die, evenmin als iedere andere, spelende kan leeren. Wij kunnen het niet te veel herhalen dat die wetenschap eene aanhoudende vlijtige en dikwijls zeer langdurige studie vereischt; want daar men de verschijnselen niet kan doen ontstaan, moet men afwachten, dat zij zich van zelve voordoen; en dikwijls worden die door omstandigheden waarop men het minste bedacht is, voortgebracht. Voor den oplettenden en geduldigen onderzoeker, doen er zich in menigte feiten op, omdat hij duizende eigenaardige schakeeringen, die voor hem lichtstralen zijn, ontdekt. Zoo is het ook in de gewone wetenschappen; terwijl de oppervlakkige mensch in eene bloem slechts eene schoone vorm ziet, vindt de geleerde er schatten voor de gedachte in.

XIII.

De bovenstaande beschouwingen geven ons aanleiding om over eene andere moeielijkheid, namelijk over het uiteenlopende van de taal der Geesten te spreken.

Aangezien de Geesten in kennis en zedelijkheid zeer veel van elkander verschillen, is het duidelijk dat dezelfde vraag in tegenovergestelden zin kan beantwoord worden, naarmate de hoogte op welke de Geest zich bevindt, juist op dezelfde wijze als dit het geval zoude zijn bijaldien de vraag onder de menschen, beurtelings aan een geleerde, aan een onwetende of aan een spotvogel gedaan werd. Het komt er voornamelijk op aan, wij hebben dit reeds gezegd, te weten tot wien men zich wendt.

Maar, voert men aan, hoe komt het dat Geesten, die als verheven bekend zijn, het onderling niet altijd ééns zijn? Hierop antwoorden wij, ten eerste, dat buiten de oorzaak, die wij zoo even vermeldde, er nog andere bestaan, die, de hoedanigheid der Geesten daar buiten gelaten, eenen grooten invloed op den aard der antwoorden kunnen hebben, dit is een hoofdpunt, waarvan de oplossing door studie verkregen wordt; daarom zeggen wij dat die studie eene aanhoudende aandacht, een diepen geest van opmerking vereischt, en vooral, zoo als trouwens bij alle menschelijke wetenschappen, met volharding doorgezet moet worden. Men heeft jaren noodig om een middelmatig geneesheer, en drie vierde van zijn leven om een geleerde te worden, en zou men dan in weinige uren de kennis van het oneindige willen verkrijgen! Men vergis zich niet; de studie van het spiritisme is onmetelijk; zij staat in verband met alle vragen der bovennatuurkunde en der maatschappelijke orde, het is een geheele wereld, die zich aan onze oogen vertoont; moet men zich dan verwonderen dat er tijd, ja zeer veel tijd noodig is, om die wetenschap meester te worden?

De tegenstrijdigheid is daarbij niet altijd zoo wezenlijk als die schijnt te wezen. Zien wij niet dagelijks menschen, die dezelfde wetenschap beoefenen, in de bepaling die zij van iets geven, verschillen, hetzij zij andere benamingen gebruiken, hetzij zij het uit een ander oogpunt beschouwen, ofschoon de grondgedachte toch dezelfde is? Laat men, als men zich daartoe in staat gevoelt, het aantal bepalingen tellen die men van de taalkunde gegeven heeft! Hierbij komt nog dat de vorm van het antwoord dikwijls afhangt van den vorm waarin de vraag gesteld is; het zoude dus kinderachtig zijn eene tegenstrijdigheid te zoeken, waar slechts een verschil in de wijze van uitdrukking bestaat. De verheven Geesten hechten niets aan den vorm, voor hen is het wezen der zaak alles. Nemen wij bij voorbeeld de bepaling der ziel Daar dit woord geene bepaalde beteekenis heeft, kunnen de Geesten even als wij zelve, bij de bepaling die zij er van geven, onderling verschillen; de een zal kunnen zeggen

dat het 't levensbeginsel is, een ander de levegevende vonk, een derde dat zij inwendig, een vierde dat zij uitwendig is, enz. en allen zullen op hun standpunt gelijk hebben. Men zoude zelfs kunnen gelooven dat eenigen onder hen, materialistische denkbeelden aankleven, en dit is toch niet zoo. Hetzelfde geldt voor God. Hij zal voor sommigen zijn: de oorsprong van alles wat bestaat, voor anderen de Schepper van 't heelal, de Hoogste intelligentie, de Oneindige, de Groote Geest, enz. enz. en ten slotte zal het toch voor allen God zijn. Hetzelfde is het geval met de verdeeling der Geesten in klassen. Deze vormen van den hoogsten tot de laagsten rang een onafgebroken reeks, de verdeeling is dus geheel willekeurig, de een zal er naar verkiezing drie, een ander vijf, tien, twintig klassen van maken, zonder daarom te dwalen; men vindt hetzelfde bij alle menschenlijke wetenschappen, ieder geleerde heeft zijn eigen stelsel; de stelsels veranderen, maar de wetenschap zelve niet. Of men de plantenkunde volgens het stelsel van Linnaeus, Jussieu of Tournefort leert, men zal er haar niet te min door kennen. Laat ons dus niet langer aan zaken van louter overeenkomst meer gewicht toekennen dan zij verdienen, en meer hechten aan datgene wat wezenlijk ernstig is, en dan zal men bij verder nadenken dikwijls tusschen datgene wat onvereinigbaar scheen, eene overeenkomst ontdekken, die bij de eerste beschouwing over het hoofd gezien was.

XIV.

Wij zouden slechts terloops spreken over de aanmerking van eenige twijfelaars omtrent spelfouten, die door eenige Geesten gemaakt worden, indien deze niet tot eene belangrijke opmerking aanleiding gaven. Hunne spelling, men moet het erkennen, is niet altijd onberispelijk; maar men moet al groot gebrek aan andere goede redenen hebben om er het onderwerp van ernstige kritiek van te maken, door te zeggen, dat, aangezien de Geesten alles kennen, zij ook taalkennis moeten hebben. Wij zouden hen menigvuldige fouten van

dien aard bij de grootste geleerden der wereld kunnen opnoemen, die toch hunnen roem niet hebben verminderd, maar in dit feit ligt een veel ernstiger vraag opgesloten. Voor de Geesten en vooral voor de verheven Geesten, is de gedachte alles, de vorm niets. Bevrijd van de stof, is hunne taal onder elkander, snel als de gedachte, daar het de gedachte zelve is, die zonder eenige bemiddeling overgebracht wordt; zij moeten zich dus onbehagelijk gevoelen, wanneer zij, om hunne gedachte aan ons mede te deelen, verplicht zijn, gebruik te maken van de langwijlige en belemmerende vormen der menschelijke taal, die daarbij ontoereikend en onvolmaakt is om al hunne denkbelden te kunnen wedergeven, en dat zeggen zij zelve; en het is opmerkenswaardig de middelen te zien, die zij in het werk stellen om die zwarigheid te verminderen. Hetzelfde zoude bij ons het geval zijn, indien wij ons moesten uitdrukken in eene taal, die langer in woorden en zamenvoeging, doch armer aan uitdrukkingen is, dan die wij gewoon zijn te spreken. Dit is de moeielijkheid, die den man van genie ondervindt door de traagheid zijner pen, die bij zijne gedachte altijd ten achteren blijft.

Hieruit kan men nagaan dat de Geesten, vooral als het een ernstige en belangrijke mededeeling betreft, weinig gewicht aan de nietigheid der spelling hechten; is het al niet reeds bewonderenswaardig, dat zij zich in alle talen uitdrukken en die ook allen verstaan? Hieruit moet men evenwel niet afleiden dat de conventionele juistheid der taal hen onbekend is; wanneer het noodig is, nemen zij die in acht; zoo behoeven; om iets te noemen, de door hen ingegeven verzen de kritiek van den schroomvalligsten taalzifter niet te schroomen, *niet tegenstaande het medium een ongeletterde zijn kan.*

XV.

Dan vindt men wederom menschen, die overal en in alles wat zij niet kennen, gevaar zien, en deze laten niet na een ongunstige gevolgtrekking te maken uit de omstandigheid dat eenige menschen ten gevolge dier studie krankzinnig

*Er bestaat een Arabisch spreekwoord:
De menschen staan vijandig tegen
over datgene, wat zij niet kennen*

geworden zijn. Hoe kunnen verstandige menschen hierin een ernstig bezwaar zien? Vindt dit dan niet plaats bij elke verstandelijke overwerking van menschen met zwakke hersenen? Kent men het getal zinneloozen en waanzinnigen, die dit geworden zijn ten gevolge van wiskundige, geneeskundige, muzikale, wijsgeerige en andere studiën? Moet men daarom de studiën in den ban doen? Wat bewijst het? Door lichamelijken arbeid verminkt men armen en beenen, die de werktuigen voor den stoffelijken arbeid zijn; door den arbeid van den geest, kwetst men de hersenen, die het werktuig voor de gedachten zijn. Maar omdat het werktuig verbrijzeld is, is de Geest het daarom nog niet; deze is ongeschonden, en zoodra hij van de stof vrij is, is hij in het volkomen bezit van al zijne vermogens. Het is in zijne soort, als mensch, een slachtoffer van den arbeid.

Iedere groote inspanning van den Geest kan krankzinnigheid veroorzaken, kunsten, wetenschappen, ja zelfs de godsdienst leveren hiertoe hun aandeel. De krankzinnigheid heeft tot eerste oorzaak eenen organischen aanleg (praedispositie) der hersenen, die deze meer of minder voor het ontvangen van sommige indrukken vatbaar maakt. Wanneer een aanleg tot krankzinnigheid bestaat, zal deze het karakter aannemen van de gedachten waarmede men zich het meeste of uitsluitend bezig houdt, dit wordt alsdan een overheerschend denkbeeld (*idée fixe*). Dit overheerschend denkbeeld kan de Geesten tot onderwerp hebben, bij hen, die dezen tot voorwerp hunner studie gemaakt hebben, zoo als het bij anderen God, de engelen, den duivel, geld, macht, een kunst, een wetenschap, de moederstaat, een staatkundig of maatschappelijk vraagstuk zijn kan. Waarschijnlijk zoude de godsdienstig-waanzinnige een spiritisch waanzinnige geworden zijn, indien het spiritisme zijne gedachte uitsluitend bezig had gehouden; zooals de spiritisch krankzinnige, onder andere omstandigheden, het in eenen anderen vorm zoude geweest zijn.

Ik beweer dus dat het Spiritisme, te dien opzichte niets voor heeft, maar ik ga verder en zeg: dat het goed begrepen Spiritisme een behoedmiddel tegen krankzinnigheid is.

Onder de vele oorzaken, die overspanning der hersenen doen ontstaan, moet men teleurstelling, tegenspoeden, ongelukkige liefde tellen, die tevens de menigvuldigste oorzaken van zelfmoord zijn. Nu beschouwt de ware spiritist de dingen dezer wereld uit zulk een verheven standpunt, zij komen hem zoo klein, zoo nietig voor, in vergelijking met de toekomst die hem wacht; het leven is voor hem zoo kort, zoo vluchtig, dat de wederwaardigheden in zijne oogen niets dan onaangename voorvallen op eene reize zijn. Hetgeen bij een ander een hevige ontroering doet ontstaan, maakt op hem slechts een middelmatigen indruk; hij weet trouwens dat de verdrietelijkheden van het leven beproevingen zijn, die, zonder morren doorgestaan, hem tot vooruitgang zullen leiden, omdat hij beloond zal worden naar den moed, waarmee hij die gedragen zal hebben. Zijne overtuiging geeft hem eene gelatenheid, die hem tegen wanhoop, en dientengevolge, tegen eene gedurige oorzaak van waanzin en zelfmoord beveiligt. Bovendien kent hij, door het schouwspel, dat hem zijn omgang met de Geesten geeft, het lot van hen, die vrijwillig hun leven verkorten, en dit tafereel is wel geschikt hem tot nadenken te brengen; het getal van hen, die daardoor op het noodlottige pad terug zijn gehouden, is dan ook aanzienlijk. Dit is eene der vruchten van het Spiritisme. Laten de ongeloovigen hier over lachen zoo veel zij willen; ik wensch hen de troost toe, die het aan hen geschonken heeft, die zich de moeite gegeven hebben er de geheimzinnige diepte van te peilen.

Onder de oorzaken van krankzinnigheid moeten wij vooral de vrees niet vergeten, en die voor den duivel heeft menig hoofd in de war gebracht. Is het getal slachtoffers bekend, welke gemaakt zijn door den indruk van dit tafereel op zwakke hersenen, een tafereel dat men door de afschuwelijkste bijzonderheden zoo verschrikkelijk mogelijk tracht te maken? De duivel, zegt men, is slechts een schrikbeeld voor kleine kinderen; het is een breidel om hen zoet te maken; ja eveneens als de boeman en de weerwolven dat zijn, en als zij er niet meer bang voor zijn, dan zijn zij nog ondeugender dan vroeger;

en voor die schoone uitkomst rekent men de gevallen van vallende ziekte niet, die door den geschokten toestand van een zwak hersengestel veroorzaakt zijn. De Godsdienst zoude al heel zwak moeten zijn, indien hij bij gebrek aan vrees, gevaar liep zijn invloed te verliezen, doch dit is gelukkig niet zoo; om op de gemoederen te werken staan hem andere middelen ten dienste; het Spiritisme biedt hem er nog krachtiger en sterker aan, indien hij er voordeel mede weet te doen; het toont de werkelijkheid der dingen aan, en neutraliseert daardoor de noodlottige gevolgen van een overdreven vrees.

XVI.

X Er blijven ons twee tegenwerpingen ter beschouwing over, de eenigste dien wezenlijk dien naam verdienen, omdat zij op beredeneerde gronden steunen. Beide nemen de werkelijkheid van alle stoffelijke en zedelijke verschijnselen aan, maar ontkennen dat die door tusschenkomst van Geesten plaats vinden.

Volgens de eerste dezer theoriën, zijn de verschijnselen, die men aan geesten toeschrijft, niets anders dan magnetische uitwerkselen. Het medium bevindt zich in een toestand, die men wakend somnambulisme zoude kunnen noemen, een verschijnsel, dat ieder, die het magnetisme beoefent, heeft kunnen waarnemen. In dien toestand verkrijgen de intellectueele vermogens eene onnatuurlijke ontwikkeling, de kring der aanschouwelijke waarneming overschreidt den grens van ons gewoone bevattingvermogen. Vervolgens zoude het medium door zijne helderheid van gezicht al wat hij zegt en al de denkbeelden die hij uit, zelfs over zaken die hem in zijnen natuurlijken toestand geheel onbekend zijn, uit zichzelf putten.

Wij zullen de laatsten zijn, die de macht zullen ontkennen van het somnambulisme, waarvan wij wonderen gezien hebben en dat wij gedurende meer dan vijfendertig jaren in al zijn verschijnselen bestudeerd hebben; wij erkennen dat vele verschijnselen inderdaad hierdoor kunnen verklaard worden; doch

een aanhoudend nauwlettend onderzoek, doet een menigte feiten ontdekken, bij welke de tusschenkomst van het medium, anders dan als lijdelijk werktuig bepaald onmogelijk is. Aan hen, die deze meening toegedaan zijn, zeggen wij even als aan de anderen: »Komt en onderzoekt, want gij hebt zeker niet alles gezien.» Verder zullen wij twee overwegingen, die uit hun eigen leer geput zijn daar tegenover stellen. Hoe is de theorie van het Spiritisme ontstaan? Is het een stelsel door den een of den ander bedacht om de feiten te kunnen verklaren? Volstrekt niet. Wie heeft dan die leer aan het licht gebracht? Juist diezelfde mediums, aan wien gij zoo buitengewoon veel helderheid toeschrijft. Indien dus die helderheid zoo groot is als gij veronderstelt, waarom zouden zij dan aan geesten toeschrijven wat zij uit zichzelf geput hebben, waarom zouden zij zulke nauwkeurige, logische en verheven mededeelingen over den aard van die bovenmenselijke wezens gegeven hebben? Het een of het ander is waar, zij zijn helderziend of zij zijn het niet; indien zij het zijn en men vertrouwen stelt in hunne waarheidsliefde, dan kan men, zonder met zichzelf in tegenspraak te komen, niet aannemen dat zij niet in de waarheid zijn. Ten anderen, indien al de verschijnselen hunnen oorsprong in het medium vonden, zouden die bij denzelfden persoon dezelfde moeten zijn; en zoude men deze geene uiteenlopende taal hooren uiten, noch beurtelings de meest tegenstrijdige dingen hooren verkondigen. Dit gemis aan overeenstemming in de mededeelingen die door het medium ontvangen zijn, bewijst de verscheidenheid van de bron, waaruit zij voortvloeien; en kan men die bronnen niet allen in het medium vinden, dan is men wel genoodzaakt die daar buiten te zoeken.

Volgens eene andere meening, is wel het medium de bron der verschijnselen, maar in stede van die uit zichzelf te putten zooals de voorstanders van de somnambulistische theorie beweren, zoude hij die uit de omstanders putten. Het medium wordt dan eene soort van spiegel, die al de gedachten, begrippen en kundigheden der hem omringende personen terugkaatst; hij zoude bij die veronderstelling niets zeggen dat niet ten

minste aan eenigen bekend is. Zeker is het, dat men den invloed van de omstanders op den aard der mededeelingen, niet kan ontkennen, en dit is zelfs een der grondstellingen der leer, maar die invloed is van een geheel anderen aard dan die, welke men veronderstelt te bestaan, en het is er ver van dat het medium de echo van hunne gedachten zoude zijn, want duizende feiten bewijzen op afdoende wijze het tegendeel. Het is dus eene groote dwaling, die wederom bewijst hoe gevaarlijk het is te haastig gevolgtrekkingen te maken. Daar deze menschen het bestaan van een verschijnsel, waarvan de gewone wetenschap geen rekenschap weet te geven, niet *kunnen* ontkennen, en de tegenwoordigheid van Geesten, niet *willen* erkennen, verklaren zij het verschijnsel op hunne wijze. Hunne theorie zou zeer aannemelijk zijn, indien daardoor *alle* feiten konden verklaard worden, maar dat is het geval niet; als men hen duidelijk bewijst dat eenige mededeelingen van het medium geheel vreemd zijn aan de gedachten, de kunde, de meeningen, van alle omstanders, dat die mededeelingen dikwijls uit eigen beweging (spontaan) gedaan worden en met alle vooraf opgevatte denkbeelden in strijd zijn, geven zij het voor zoo weinig toch niet op. De uitstraling, zeggen zij, strekt zich veel verder uit, dan tot de onmiddellijke kring die ons omgeeft, zoodat indien het medium zijne inspiratiën niet naast zich put, hij die verder af, hetzij in de stad, op het land, over de geheele aarde, en zelfs in de andere wereld-bollen gaat zoeken.

Ik geloof niet dat men in deze theorie, eene meer eenvoudige of meer waarschijnlijke verklaring zal vinden dan die welke het Spiritisme geeft, want deze theorie onderstelt eene nog wel zoo wonderbare oorzaak. De meening dat wezens, die de ruimte bevolken, en in gestadige aanraking met ons zijn, ons hunne gedachten kunnen mededeelen, stuit niet meer tegen de rede, dan de veronderstelling, dat die algemeene uitstraling, die van alle punten van het Heelal uitgaat, zich in de hersenen van een persoon zou komen verzamelen.

Nog eens, en dit is een gewichtig punt, waarop wij niet genoeg de aandacht kunnen vestigen. De theorie van het

somnambulisme, en die, welke men de theorie der reflectie zou kunnen noemen, zijn door eenige menschen uitgedacht; het zijn persoonlijke meeningen, die voorop gezet zijn om een feit te verklaren; de Spiritische leer daarentegen is geen vinding van menschen, maar zij is, door de intelligenties die zich openbaren, zelve ingegeven, toen niemand er aan dacht, en toen zelfs de algemeene dunk die verwierp; en nu vragen wij, waaruit hebben de mediums, eene leer kunnen putten, die nergens op aarde in het brein van iemand bestond; daarbij voegen wij de vraag: door welk zonderling zamentreffen zijn duizende over de geheele wereld verspreide mediums, die elkander nooit gezien hebben, overeengekomen om allen hetzelfde te zeggen. Indien het eerste medium, die in Frankrijk zich opdeed, den invloed ondergaan had der meeningen, die in Amerika reeds ingang gevonden hadden, door welke gril is hij er dan toe gekomen die denkbeelden op 2000 uren afstands aan gene zijde van den oceaan, bij een vreemd volk met andere zeden en taal, te gaan zoeken, inplaats van die uit zijne omgeving te putten?

Maar er is nog eene andere omstandigheid, aan welke men geene aandacht geschonken heeft. De eerste manifestatiën, zoowel in Frankrijk als in Amerika, vonden niet door schrift of woord plaats, maar door slagen of kloppen, die met de volgorde der letters van het alphabet overeenkwamen, waardoor woorden en zinnen gevormd werden. Door dit middel hebben de intelligenties, die zich openbaarden, verklaard dat zij Geesten waren. Indien men dus de tusschenkomst van de gedachten der mediums bij de mondelinge of schriftelijke mededeelingen kon veronderstellen, kon men dit niet doen bij kloppen, waarvan de beteekenis van te voren niet bekend konde zijn.

Wij zouden een tal van feiten kunnen aanhalen, die bij de zich openbarende intelligenties eene duidelijke persoonlijkheid met een' geheel onafhankelijken wil bewijzen. Wij verwijzen dus de andersdenkenden tot eene meer oplettende waarneming, en indien zij zonder vooringenomenheid willen onderzoeken, en niets besluiten alvorens alles gezien te hebben,

zullen zij de onmogelijkheid inzien, om door hunne theorie van alles rekenschap te kunnen geven. Wij bepalen ons nu tot het doen der volgende vragen: Waarom weigert de zich openbarende intelligentie om op sommige vragen over zeer bekende onderwerpen, zoo als b. v. over den naam of den ouderdom van den vrager, wat deze in de hand heeft, wat hij gisteren gedaan heeft of morgen doen zal, te antwoorden? Indien toch het medium de spiegel is, die de gedachte der omstanders terugkaatst, dan is niets gemakkelijker dan die vragen te beantwoorden.

De tegenstanders keeren het betoog om, en vragen op hunne beurt, hoe het komt dat de Geesten, die alles moeten weten, zulke eenvoudige dingen niet kunnen zeggen, volgens het axioma; *Die het meerdere kan, kan ook het mindere*; en maken hieruit de gevolgtrekking dat het geene Geesten zijn. Indien een domoor of lasse grappenmaker in een geleerde vergadering verscheen en de vraag deed; hoe komt het dat het op den middag helder dag is, zou men dan verwachten dat zij de moeite zou nemen ernstig op die vraag te antwoorden, en zoude het redelijk zijn uit het stilzwijgen of de bespotting, waarmede zij de vrager zoude bejegenen, de gevolgtrekking te maken, dat de leden van die vergadering slechts ezels zijn? Nu is het juist omdat de Geesten verheven zijn, dat zij niet op zinledige en zotte vragen antwoorden en niet op het vraagbankje geplaatst willen worden, daarom zwijgen zij of geven den raad, zich met ernstiger dingen bezig te houden.

Eindelijk vragen wij nog, waarom de Geesten dikwijls op een gegeven oogenblik komen en verdwijnen, en waarom, als dit oogenblik voorbij is, zij noch door gebeden noch door smekingen te bewegen zijn terug te komen? Indien het medium alleen door de innerlijke voortdrijving van de omstanders handelt, is het duidelijk dat onder deze omstandigheid de zamenwerking van den vereenigden wil van alle aanwezigen, zijne helderheid moest verhoogen. Indien hij dus niet aan den wensch van de vergadering, door zijnen eigenen wil ondersteund, toegeeft, komt dit, omdat hij gehoorzaamt aan een invloed die aan hem en degenen, die hem omringen,

geheel vreemd is, en dat deze invloed daardoor zijne onafhankelijkheid en persoonlijkheid bewijst.

XVII.

De twijfelzucht die omtrent de Spiritische leer heerscht, vindt meest altijd haren oorsprong in eene onvolledige kennis der feiten, wanneer zij niet het gevolg is van een stelselmatige baatzuchtige tegenkanting; dit belet eenige menschen nochtans niet de kwestie te beslissen, als of zij die volmaakt goed kenden. Men kan veel verstand bezitten, zelfs zeer geleerd zijn, en toch gebrek aan oordeel hebben; en het eerste kenmerk van gebrek aan oordeel is te gelooven dat ons eigen oordeel onfeilbaar is. Daarbij beschouwen vele menschen de Spiritische openbaringen, alleen als iets om de nieuwsgierigheid te bevredigen; wij hoopen dat dezulken door het lezen van dit boek, in deze vreemde verschijnselen iets anders dan alleen een tijdkorting zullen ontdekken.

De Spiritische wetenschap bestaat uit twee deelen, het eene, proefondervindelijk, over de openbaringen in het algemeen; het andere, wijsgeerig, over de intelligente openbaringen. Hij, die alleen het eerste waargenomen heeft, bevindt zich in den toestand van iemand, die de natuurkunde alleen uit vermakelijke proeven kent, zonder in den grond der wetenschap te zijn doorgedrongen. De ware spiritische leer vindt men in het onderwijs dat de Geesten ons geven, en de kennis, die deze wetenschap vereischt is te ernstig, om op eene andere wijze dan door ernstige en aanhoudende studie in stille afzondering en overdenking te kunnen verkregen worden, want dan alleen kan men een oneindig aantal feiten en schakeeringen opmerken, die den oppervlakigen onderzoeker ontsnappen, en die het alleen mogelijk maken een goed oordeel te vellen.

Indien dit boek geen andere uitkomst teweeg bracht, dan de ernstige zijde der zaak aantoonen, en studiën daarover uittelokken, zoude dit al veel zijn, en zouden wij ons al geluk wenschen uitverkoren te zijn geweest een werk te

volbrengen, waarvoor wij ons trouwens persoonlijk niet de minste verdienste toekennen, daar de grondregelen die het behelst, niet van onze vinding zijn, en de verdienste dus geheel toekomt aan de Geesten, die het voorgeschreven hebben. Wij hopen dat het nog iets anders zal doen, en wel de menschen, die begeerig zijn kennis te verkrijgen, te leiden, door hen in deze oefeningen op een groot en verheven doel te wijzen, namelijk: de persoonlijke en maatschappelijke vooruitgang, en hen den weg te wijzen, dien zij volgen moeten om die te kunnen bereiken.

Laat ons met een laatste opmerking besluiten. De Sterrekundigen hebben bij het peilen der ruimte, in de plaatsing der hemellichamen open vakken gevonden, die niet te verklaren en niet in overeenstemming waren met de wetten, die het geheel beheerschen; zij hebben het vermoeden geuit, dat die open vakken ingenomen moesten zijn door wereldbollen, die tot nog toe aan hunnen blik ontsnapt waren, daarbij hebben zij eenige uitwerkselen waargenomen, waarvan de oorzaken hen onbekend waren, en dit deed hen zeggen: Er moet dáár eene wereld zijn, want die ledige ruimte kan niet bestaan, en die waargenomen uitwerkselen moeten een oorzaak hebben. Daarom de oorzaak naar het uitwerktsel beoordeelende, hebben zij er de elementen van kunnen berekenen, en later zijn hunne vermoedens door feiten bevestigd. Laat ons nu die redeneering op eenen anderen gedachtenloop toepassen. Wanneer men de reeks der schepselen nagaat, vindt men dat zij, beginnende met de ruwe stof tot aan den meest ontwikkelden mensch, een aaneengeschakeld geheel vormt. Maar welk eene oneindige afstand is er niet tusschen de mensch en God, die de Alpha en de Omega is van al wat bestaat! Is het nu met, de rede overeen te brengen, te gelooven dat de schakels van die keten bij den mensch eindigen — dat die keten zonder tusschenschakel de afstand, die hem van het Oneindige afscheidt, overspant? De rede zegt ons dat er tusschen de mensch en God andere trappen moeten bestaan, zoo als zij aan de sterrekunde geleerd heeft, dat er tusschen de bekende wereldbollen ook

nog onbekende moesten zijn. Door welke wijsbegeerte is die gaping aangevuld? Het Spiritisme toont ons die, vervuld met wezens van al de rangen der onzichtbare wereld, en die wezens zijn niet anders dan de geesten der menschen, die de verschillende trappen van ontwikkeling welke tot volmaaktheid leiden, bereikt hebben: alles is dus aan elkander verbonden, alles van de Alpha tot de Omega, aan elkander geschakeld. Gij, die het bestaan der Geesten ontkent, vult gij dan die ruimte aan, die zij innemen; en gij, die er om lacht, durft dan de werken Gods en zijne Almacht bespotten!

ALLAN KARDEC.

VOORBEREIDENDE AANMERKINGEN.

Verschijselen buiten de wetten der gewone wetenschap gelegen openbaren zich overal en verraden in hunnen oorzaak de werking van eene vrije en intelligente wil.

De rede zegt ons dat een intelligent uitwerksel eene intelligente macht tot oorzaak moet hebben, en het is door feiten bewezen dat die macht zich door stoffelijke teekenen in gemeenschap met den mensch kan stellen.

Deze macht, over haren aard ondervraagd, heeft verklaard te behooren tot de onlichamelijke wezens, die het stoffelijk omhulsel van den mensch afgelegd hebben. Het is op die wijze dat de leer der Geesten geopenbaard is geworden.

De gemeenschap tusschen de Geesten en de lichamelijke wereld vindt zijn bestaan in de natuur der dingen, en is geen bovennatuurlijk iets, daarom vindt men er bij alle volken en in alle tijden de sporen van, tegenwoordig is zij algemeen en voor iedereen duidelijk.

De Geesten verkondigen, dat de tijd door de Voorzienigheid bestemd voor eene algemeene openbaring, gekomen is, en dat, daar zij Gods dienaren en de uitvoerders van Zijnen wil zijn, het hunne zending is de menschen te onderwijzen en te verlichten door een nieuw tijdperk voor de herschepping van het menschedom te openen.

Dit boek is een verzameling van hetgeen zij onderwezen hebben; en is geschreven op last en onder de ingeving van verhevene Geesten, ten einde de grondslagen te leggen van eene beredeneerde wijsbegeerte, die vrij is van de vooroordeelen der stelselzucht; het bevat niets dat niet de uitdrukking van hunne gedachte, of niet door hen goedgekeurd is. Alleen is de rangschikking en de stelselmatige verdeeling van de behandelde onderwerpen, zoo ook de aanmerkingen en den vorm van een gedeelte der redactie het werk van hem, die de opdracht ontvangen heeft om het in het licht te geven.

Onder de Geesten, die tot de voltooiing van dit boek hunne medewerking hebben verleend, zijn er velen, die op verschillende tijden op aarde geleefd en daar wijsheid en deugd gepredikt en betracht hebben; anderen behooren door hunnen naam, aan geene der personen, waarvan de geschiedenis de namen bewaard heeft, maar hunne verhevenheid wordt gestaafd door de reinheid van hunne leer, en door hun zamenzijn met dezulken, die eerbiedwaardige namen dragen.

Wij laten hier de bewoordingen volgen waarin zij schriftelijk en door de tusschenkomst van onderscheiden mediums, den last hebben gegeven dit boek te schrijven:

»Houd u met ijver en volharding bezig met het werk, dat »gij onder onze medewerking ondernomen hebt, want die »arbeid is de onze. Wij hebben er de grondslagen in neder»gelegd voor het nieuwe gebouw, dat begint te verrijzen, »en dat eenmaal alle menschen onder hetzelfde gevoel van »liefde en weldadigheid moet vereenigen; maar voor dat gij »het verspreidt zullen wij het te zamen herzien ten einde er »alle onderdeelen van nategaan.

»Telkens als gij het vraagt, zullen wij met u zijn ook om u »in uwen anderen arbeid bijtestaan, want dit werk is slechts »een gedeelte van de opdracht die u toevertrouwd, en die u »reeds door een onzer medegedeeld is.

»Onder de leeringen, die u gegeven zijn, zijn er, die gij »tot nader order geheel voor u zelven houden moet; wij zullen »u waarschuwen als de tijd zal gekomen zijn ze te openbaren;

»gij moet die intusschen overdenken, om gereed te zijn
»zoodra wij u dat zeggen zullen.

»Gij zult aan het hoofd van dit boek den wijnrank plaat-
»sen, dien wij voor u geschetst hebben, omdat deze het zin-
»nebeeld is van het werk van den Schepper; al de stoffelijke
»beginselen, die het best het lichaam en de geest kunnen
»voorstellen, vindt men er in vereenigd: het lichaam wordt
»door den rank; de geest door de vloeistof; de ziel of de geest
»met de stof vereenigd, door de druiven voorgesteld. De mensch
»trekt er het beste uit door zijnen arbeid, en het is u bekend
»dat alleen door den arbeid van het lichaam de geest kundig-
»heden kan vergaren.

»Laat vitzucht u niet ontmoedigen. Gij zult verwoede be-
»strijders vinden, vooral onder hen, die er belang bij hebben
»misbruiken te behouden. Gij zult er zelfs onder de Geesten
»vinden, want degenen, die niet geheel gedematerialiseerd
»zijn, vinden er dikwijls behagen in, uit kwaadwilligheid
»of onwetenheid twijfel te doen ontstaan; maar ga steeds
»voorwaarts; geloof in God, en vervolg met vertrouwen uwen
»weg; wij zullen bij u zijn om u te ondersteunen, en de
»tijd nadert dat de waarheid overal zal uitbreken.

»De ijdelheid van sommigen, die meenen alles te kennen,
»en die alles op hunne manier willen uitleggen, zal uiteen-
»loopende denkbelden doen ontstaan, maar allen, die het
»groote beginsel van Jezus voor oogen houden, zullen zich
»met elkander vereenigen in het zelfde gevoel van liefde voor
»het goede, en zullen zich samen verbinden door een broeder-
»band, die de geheele wereld zal omvatten; zij zullen het
»kleingeestige twisten over woorden laten rusten, om zich
»alleen met de hoofdzaak bezig te houden, en de leer zal,
»wat den inhoud aangaat, voor allen die de mededeelingen
»van de verheven geesten ontvangen, altijd dezelfde zijn.

»Alleen door volharding zal het u gelukken de vruchten
»van uwen arbeid te plukken. Het geluk, dat gij zult sma-
»ken door de leer verspreid en goed begrepen te zien worden,
»zal voor u eene belooning zijn, waarvan gij de waarde wel-
»licht meer in de toekomst dan nu zult leeren kennen.

»Bekommer u dus niet om de distelen en steenen, die de
»ongeloovigen of boozen op uwen weg zullen werpen; blijf
»vertrouwen; door vertrouwen zult gij het doel bereiken, en
»zult gij u waardig maken altijd te worden bijgestaan.

»Vergeet niet dat de goede Geesten, alleen hen bijstaan,
»die God met nederigheid en belangeloosheid dienen, en dat
»zij hen afwijzen, die den weg, die ten Hemel leidt, als
»een middel gebruiken om de dingen dezer aarde te verkrijgen;
»zij trekken zich van den hoogmoedige en eierzuchtige terug.
»Hoogmoed en eierzucht zullen altijd een slagboom tusschen
»den mensch en God zijn; het is een sluier, die het Hemelsche
»licht bedekt, en God kan zich niet van blinden bedienen,
»om het licht begrijpelijk te maken.»

JOHANNES DE EVANGELIST, H. AUGUSTINUS, H. VINCENTIUS DE PAULA, H. LODEWIJK, DE GEEST VAN WAARHEID, SOCRATES, PLATO, FÉNELON, FRANKLIN, SWEDENBORG, ENZ. ENZ.

HET BOEK DER GEESTEN.

EERSTE BOEK.

DE GROND OORZAKEN.

EERSTE HOOFDSTUK.

G O D.

1. God en het oneindige. — 2. Bewijzen van het bestaan van God. — 3. Eigenschappen der Godheid. — 4. Panthéisme.

GOD EN HET ONEINDIGE.

1. Wat is God?

«God is de hoogste Wijsheid, de eerste oorzaak van alles.» 1)

2. Wat moet men door het oneindige verstaan?

«Dat, wat noch begin noch einde heeft; het ongekende; al wat ongekend is, is oneindig.»

3. Zou men dus kunnen zeggen dat God het oneindige is?

1) De tekst, op de vragen volgende en tusschen aanhalingsteekens geplaatst, is het antwoord, dat door de Geesten zelve gegeven is. Men heeft de aanmerkingen, welke er door den schrijver bijgevoegd zijn, door andere letters aangeduid, wanneer er mogelijkheid bestond, die met den tekst van het antwoord te verwarren. Als zij geheele hoofdstukken vormen, heeft men de gewone letter behouden, daar er dan geene verwarring mogelijk is.

«Onvolledige definitie. — Armoede der menschelijke taal, die ontoereikend is om de dingen die het begrip van den mensch te boven gaan, uittedrukken.»

God is oneindig in zijne volmaaktheden, maar *het* oneindige is eene abstractie; te zeggen dat God *het oneindige* is, is de eigenschap voor de zaak zelve nemen, en iets, dat niet bekend is, door iets anders dat niet beter gekend is; verklaren.

BEWIJZEN VAN HET BESTAAN VAN GOD.

4. Waarin kan men het bewijs van het bestaan van God vinden?

«In een axioma, dat gij bij uwe wetenschappen toepast: Er is geen uitwerksel zonder oorzaak. Zocht de oorzaak van alles wat niet het werk van menschen is, en uwe rede zal u het antwoord geven.»

Om aan God te gelooven, is het voldoende zijne oogen te vestigen op de werken der Schepping. Het Heelal bestaat, het heeft dus eene oorzaak. Aan het bestaan van God twijfelen, staat gelijk met ontkennen dat ieder uitwerksel een oorzaak heeft, en te beweerden dat niets, iets heeft kunnen voortbrengen.

5. Welke gevolgtrekking kan men maken uit het intuïtieve bewustzijn, dat ieder mensch van God heeft?

«Dat God bestaat; want hoe zou hij aan dat bewustzijn komen, indien dit op niets gegrond ware? Het is eveneens een gevolg van het beginsel dat er geen uitwerksel zonder oorzaak is.»

6. Kan het innerlijke bewustzijn, dat wij van Gods bestaan hebben, niet het gevolg van de opvoeding en de uitwerking van aangeleerde denkbeelden zijn?

«Indien dit zoo ware, van waar zouden dan de wilden dit bewustzijn hebben?»

Indien het bewustzijn van het bestaan van een Opperwezen alleen het gevolg der opvoeding was, zoude dat bewustzijn niet algemeen

zijn, en zou, even als de begrippen omtrent wetenschappen, alleen gevonden worden bij hen, die er onderwijs in hebben kunnen ontvangen.

7. Zou de eerste oorzaak voor het ontstaan der dingen niet in de innige hoedanigheden der stof gevonden kunnen worden?

«Maar wat zou dan de eerste oorzaak dier hoedanigheden wezen. Er moet toch altijd een eerste oorzaak zijn.»

Het eerste ontstaan der dingen aan het wezen der stof te willen toeschrijven, is het uitwerksel voor de oorzaak nemen, want die hoedanigheden zijn zelve een gevolg, dat toch eene oorzaak hebben moet.

8. Wat moet men denken van de meening, die het eerste ontstaan aan eene toevallige combinatie der stof, anders gezegd aan het toeval toeschrijft?

«Dit is eene andere ongerijmdheid! Welk mensch met gezond verstand kan in het toeval een intelligent wezen zien? En dan nog wat is toeval? Niets.»

De harmonie, die alle bewegingen in het Heelal regelt, wijst ons op combinaties en bepaalde doeleinden, en openbaart ons daardoor het bestaan van een intelligente macht. Het eerste ontstaan aan het toeval te willen toeschrijven, zoude onzin zijn, want het toeval is blind en kan geene uitwerkselen der intelligentie voortbrengen. Een intelligent toeval houdt op toeval te zijn.

9. Waar ziet men in de eerste oorzaak eene hoogste en boven alle anderen verheven intelligentie?

«Gij hebt een spreekwoord: Aan het werk kent men den werkman. Het is de hoogmoed, die ongeloof doet ontstaan. De hoovaardige wil niets boven zich erkennen, daarom noemt hij zich zelve een vrijdenker. Armzalig schepsel, dat door eene ademtucht Gods, ter neder wordt geworpen!»

Men beoordeelt de macht van eene intelligentie naar hare werken. Daar niemand iets van hetgeen de natuur voortbrengt kan scheppen, vloeit daar uit voort, dat de eerste oorzaak eene boven de menschheid verheven intelligentie is.

Welke wonderen het menschelijk vernuft ook moge wrochten, zoo is dat vernuft zelve een gevolg van eene oorzaak, en hoe grooter datgene is, wat zij wrocht, des te grooter moet ook de eerste oorzaak zijn. Het is deze intelligentie, die de eerste oorzaak is van alle dingen, wat ook de naam moge zijn, waardoor de mensch die aanduidt.

EIGENSCHAPPEN DER GODHEID.

10. Kan de mensch het wezen der natuur van God begrijpen?

«Neen, daartoe ontbreekt hem het verstand.»

11. Zal het den mensch mogelijk worden het geheim der Godheid te kunnen begrijpen?

«Wanneer zijn geest niet meer door de stof beneveld en hij door volmaking nader tot God gekomen zal zijn, zal hij Hem zien en begrijpen.»

De nog lage stand der menschelijke vermogens belet hem de wezenlijke natuur van God te kennen. In de kindsheid van het menschedom, verwacht de mensch dikwijls God met het schepsel en schrijft Hem al diens onvolmaaktheden toe; maar naarmate de zedelijken zin zich meer bij hem ontwikkelt, doorgrondt hij met zijne gedachte beter het wezen der dingen, en hij vormt er zich een juister denkbeeld van, dat ofschoon altijd onvolmaakt, meer in overeenstemming met het gezond verstand is.

12. Als het ons niet mogelijk is Gods wezenlijke natuur te kennen, kunnen wij dan toch niet een denkbeeld van eenige van zijne volmaaktheden hebben?

«Ja, van eenige. De mensch begrijpt die beter naarmate hij zich boven de stof weet te verheffen; door zijne gedachte begint hij die in te zien.»

13. Wanneer wij zeggen dat God, eeuwig, oneindig, onveranderlijk, onstoffelijk, eenig, almachtig, hoogst rechtvaardig en goed is, hebben wij dan niet een volkomen denkbeeld van alle zijne eigenschappen?

«Uit uw gezichtspunt, ja, omdat gij vermeent alles te omvatten; maar weet dat er dingen zijn, die ver boven het begrip van den meest verstandigen mensch verheven zijn,

en voor welke uwe taal, die tot uwe gedachten en gewaarwordingen beperkt is, geene uitdrukkingen heeft. De rede zegt u dat God alle die volmaaktheden in den hoogsten graad moet bezitten, want indien Hij er slechts één minder of niet in een volkomen graad bezat, zoude Hij niet boven alles verheven, en bijgevolg geen God zijn. Om boven alles wat bestaat verheven te zijn, moet God geen enkele afwising ondergaan en geen enkele der onvolmaaktheden, die door de verbeelding kunnen bedacht worden, bezitten.»

God is *eeuwig*; indien Hij een begin gehad had, zoude Hij uit het Niet moeten zijn voortgekomen, of wel door een ander vroeger bestaand wezen moeten geschapen zijn. Zoo klimt men al voortgaande tot het oneindige en de eeuwigheid op.

Hij is *onveranderlijk*; indien Hij aan verandering onderworpen was; zouden de wetten, die het Heelal beheerschen niet bestendig zijn.

Hij is *onstoffelijk*; dat wil zeggen, dat zijne natuur in alles verschilt met wat wij stof noemen, anders zou Hij niet onveranderlijk zijn, want Hij zoude aan de veranderingen, die de stof ondergaan, onderworpen zijn.

Hij is *eenig*; want indien er meerdere Goden waren, zouden er noch eenheid van inzichten noch eenheid van macht in de besturing van het heelal zijn.

Hij is *almachtig*, omdat Hij enig is. Indien Hij niet de hoogste macht had, zoude er iets anders machtiger of even machtig als Hij zijn; dan zoude Hij niet alles geschapen hebben, en al wat niet door Hem gewrocht is, zoude dan het werk van een anderen God zijn.

Hij is *hoogst rechtvaardig en goed*. De voorzienende wijsheid van Gods wetten openbaart zich zoo wel in de kleinste, als in de grootste dingen, en deze wijsheid is eene rede om niet aan zijne rechtvaardigheid of goedheid te twifelen.

PANTHÉISME.

14. Is God een op zich zelf staand Wezen, of is Hij zoo als sommigen vermeenen, de resultante van de gezamenlijke krachten en intelligenties van het heelal?

«Indien dit zoo ware, dan bestond God niet, want dan zou Hij gevolg en geen oorzaak zijn; want beide kan Hij niet te gelijk wezen.

«God bestaat; hieraan kunt gij niet twifelen, en dat is de hoofdzaak; geloof mij, gaat niet verder; raak niet in een doolhof verdwaald, waaruit gij niet meer zoudt kunnen geraken; het zoude u niet beter maken dan gij zijt, maar wellicht wel een weinig hoogmoediger, omdat gij zoudt vermeenen te kennen, en gij inderdaad niets zoudt kennen. Laat dus al die stelsels rusten; er zijn zaken genoeg, die u, met u zelve te beginnen, meer rechtstreeks aangaan; leert uwe eigene onvolmaaktheden kennen, ten einde er u van te kunnen ontdoen, dit zal u nuttiger zijn, dan datgene te willen doorgronden, wat niet te doorgronden is.»

15. Wat moet men denken van de meening, volgens welke alle lichamen der natuur, alle wezens, alle werelden van het Heelal, deelen der Godheid zouden zijn, en samen vereenigd de Godheid zelve zouden uitmaken; met andere woorden: wat moet men denken van de leer van het Panthéisme?

«De mensch, zichzelve niet tot God kunnende maken, wil ten minste een deel der Godheid zijn.»

16. Zij, die deze leer belijden, vermeenen er het beste betoog in te vinden tot staving van eenige van Gods eigenschappen. De werelden oneindig zijnde, zoo is God daardoor ook oneindig; nergens eene ledige ruimte zijnde, zoo is God daardoor overal; God overal zijnde, daar alles integrérend deel van God is, geeft dit aan al de natuurverschijnselen, een intelligente rede van bestaan. Wat kan men hiertegen inbrengen?

«De Rede; denkt er rijpelijk over na en het zal u niet moeilijk vallen, het ongerijmde er van inte zien.»

Deze leer toch maakt van God een stoffelijk wezen, dat, ofschoon met de hoogste wijsheid toegerust, in het groot zoude wezen wat wij in het klein zijn. En aangezien de stof onophoudelijk van gedaante verandert, zoude God niet de minste bestendigheid bezitten; Hij zoude aan al de veranderingen, zelfs aan alle behoeften der menscheid onderhevig zijn; Hij zoude eene der noodzakelijkste eigenschappen der Godheid: de onveranderlijkheid, missen. De eigenschappen der stof kan men niet met het denkbeeld van God vereenigen, zonder

Hem in onze gedachten te verkleinen, en al de spitsvondigheden van het sophisme zullen niet in staat zijn, het vraagstuk van zijne wezenlijke natuur op te lossen. Wij weten niet geheel wat God is, maar wij weten toch wat Hij niet, niet zijn kan, en dat stelsel is in tegenspraak met zijne noodzakelijkste eigenschappen; het verwart den schepper met het schepsel, het is volmaakt hetzelfde als of men zou willen dat een kunstig werktuig een integrérend deel zoude zijn van den werktuigkundige, die het uitgedacht heeft.

Gods wijsheid openbaart zich in zijne werken even als die van een schilder in zijn schilderstuk; maar Gods werken zijn even min God zelve, als de schilderij de schilder is, die het uitgedacht en vervaardigd heeft.

TWEEDE HOOFDSTUK.

ALGEMEENE ELEMENTEN VAN HET HEELAL.

1. Kennis van de eerste oorzaak der dingen. — 2. Geest en stof. —
3. Eigenschappen der stof. — 4. Algemeene ruimte.

KENNIS VAN DE EERSTE OORZAAK DER DINGEN.

17. Is het den mensch gegeven de eerste oorzaak der dingen te kennen?

«Neen, God wil niet dat aan den mensch hier op aarde alles geopenbaard worde.»

18. Zal de mensch eenmaal het geheim der dingen, die nog voor hem verborgen zijn, doorgronden?

«Naar mate de mensch zich loutert, wordt de sluier voor hem opgeheven, maar om sommige dingen te kunnen begripen, moet hij vermogens bezitten, die hij nu nog niet heeft.»

19. Kan de mensch niet door de ontdekkingen der wetenschap, eenige geheimen der natuur doorgronden?

«De wetenschap is hem gegeven tot zijne vooruitgang in alles, maar hij kan de door God gestelde grenzen niet overschrijden.»

Hoe meer het aan den mensch gegeven is in die geheimen door te dringen, des te hooger moet zijne bewondering voor de almacht en wijsheid van den Schepper stijgen; maar, hetzij door hoogmoed, hetzij door zwakheid, wordt hij dikwijls door zijn verstand zelve, een slachtoffer der misleiding; hij stapelt stelling op stelling, en iedere dag toont hem hoevele dwalingen hij als waarheden aangenomen, en hoevele waarheden hij als dwalingen verworpen heeft. Dat zijn even zoo zoo vele teleurstellingen voor zijnen hoogmoed.

20. Is het den mensch gegeven, om, behalve door het wetenschappelijk onderzoek, mededeelingen van hooger order te ontvangen over zaken, die hij met zijne zintuigen niet kan ontwaren?

«Ja, als God dat noodig acht, kan Hij hem datgene openbaren, wat de wetenschap hem niet leeren kan.»

Het is door deze mededeelingen dat de mensch tot een zekere grens, de kennis van zijn verleden en van zijne toekomstige bestemming put.

GEEST EN STOF.

21. Bestaat de stof zoo als God van alle eeuwigheid, of is die door God ten eenigen tijd geschapen?

«God alleen weet het. Doch er is iets dat uw verstand u zeggen moet, en wel dat God, die de liefde en weldadigheid zelve is, nooit werkeloos geweest kan zijn. Kunt gij, hoe ver verwijderd gij uzelve het begin van zijne handelingen ook moogt voorstellen, u Hem ook eene enkele seconde als werkeloos denken?»

22. Men beschrijft gewoonlijk de stof als hetgeen, dat uitgebreidheid heeft; indruk op onze zinnen kan maken; ondoordringbaar is; zijn deze definitiën juist?

»Van uit uw standpunt zijn zij juist, omdat gij alleen spreekt naar hetgeen u bekend is; doch de stof bestaat ook in u onbekende toestanden; zij kan bijvoorbeeld zoo etherisch en fijn zijn, dat zij geen indruk op uwe zintuigen uitoefent; doch niettemin is het stof, maar voor u zoude het dit niet meer zijn.»

— Welke definitie kunt gij van de stof geven?

«De stof is de band die de geest vastkluistert; het is het werktuig, dat den geest ten dienste staat, en op welke deze tevens zijne werking uitoefent.»

Uit dit oogpunt beschouwd kan men zeggen dat de stof de ^zagens, de middelaar is, door welke en op welke de geest handelt.

23. Wat is de geest?

«Het intelligente beginsel van het Heelal.»

— Wat is het wezen van den Geest?

«Wat geest is, is in uwe taal niet gemakkelijk uiteenzetten. Voor u is de geest niets, omdat het geen tastbaar iets is; maar voor ons is het iets. Onthoudt dit goed, niets is het *niet*, en het *niet* bestaat niet.»

24. Is geest hetzelfde als intelligentie?

«De intelligentie is een noodzakelijke eigenschap van den geest, maar beiden vereenigen zich tot een gemeenschappelijk beginsel, zoodat het voor u een en hetzelfde is.»

25. Is de geest onafhankelijk van de stof, of is hij er slechts eene eigenschap van, zoo als de kleuren eene eigenschap van het licht, en het geluid die van de lucht is?

«Beiden zijn afgescheiden, maar de vereeniging van den geest met de stof is noodig om de stof met intelligentie te kunnen begiftigen.»

— Is deze vereeniging ook noodig voor de uiting van den Geest? (wij verstaan hier, door Geest, het beginsel der intelligentie, afgescheiden van de individualiteiten, dien men onder dien naam bedoelt.)

«Voor u is dit noodig, omdat uw organisme niet van dien aard is dat gij den geest zonder de stof kunt gewaar worden; uwe zintuigen zijn daartoe niet geschikt.»

26. Kan men zich de Geest zonder de stof, en de stof zonder de geest voorstellen?

«Ongetwijfeld kan men dat, door de gedachte.»

27. Dus zijn er twee algemeene elementen in het Heelal: Stof en Geest?

«Ja, en boven dat alles, God, de schepper, de vader van alle dingen; deze drie zijn het beginsel van al wat bestaat, de algemeene drie-eenheid. Maar bij het stoffelijk element moet men het algemeene fluidum voegen, dat de rol van middelaar vervult tusschen den geest en de eigenlijk gezegde stof die te grof is, dan dat de geest er zijne werking op zou kunnen uitoefenen. Ofschoon men dat fluidum in zeker opzicht onder het stoffelijk element zoude kunnen rekenen, onderscheidt het zich door bijzondere eigenschappen; indien het bepaald stof ware, zoude er geene reden bestaan waarom de geest dat ook

niet zijn zoude. Het is geplaatst tusschen de Geest en de stof, het is een fluïdum, zoo als de stof, stof is, en vatbaar door zijne ontelbare verbindingen met de stof, om onder inwerking van den geest, die oneindige verscheidenheden voorttebrengen, van welke u slechts een onbeduidend gedeelte bekend is. Dit algemeene, oorspronkelijke of elementaire fluïdum, de werkende kracht zijnde, welke de geest gebruikt, is het beginsel, zonder welke de stof in eenen eeuwigdurenden staat van verdeeling zoude verkeerren, en zonder welke zij nooit de eigenschappen zoude verkrijgen, welke de zwaarte haar geeft.

— Zoude dit fluïdum datgene zijn, wat wij electriciteit noemen?

«Wij hebben gezegd dat het voor ontelbare verbindingen vatbaar is; wat gij elektrische, magnetische vloeistof noemt, zijn wijzigingen van het algemeene fluïdum, dat, eigenlijk gezegd, slechts een meer volmaakte, fijnere stof is, en dat men als onafhankelijk beschouwen kan.»

28. Daar de Geest zelve, iets is, zoude het dan niet juister zijn en minder aanleiding tot verwarring geven, als men die twee algemeene elementen, *werkelooze stof* en *intelligente stof* noemde?

«Wij hechten weinig aan woorden; het is aan u, uwe taal zoodanig zamen te stellen dat gij elkander verstaan kunt — uwe geschillen worden meestal veroorzaakt doordien gij niet allen dezelfde beteekenis aan de woorden hecht, omdat uwe taal onvolledig is om de dingen, die uwe zintuigen niet aandoen, te kunnen uitdrukken.»

Een duidelijk feit beheerscht alle hypothesen: Wij zien stof, die niet intelligent is; wij zien een van de stof onafhankelijk intelligent beginsel. De oorsprong van en het verband tusschen deze twee dingen zijn onbekend. Of zij al dan niet uit dezelfde bron voortgevloeid zijn, al dan niet noodzakelijke punten van aanraking hebben; of de intelligentie haar eigen bestaan heeft, of wel eene eigenschap, een gevolg is; of het zelfs volgens de meening van eenigen een uitvloeisel van de Godheid is, dit alles weten wij niet; zij komen ons voor afgescheiden te zijn, daarom nemen wij die als twee vormende beginselen van het heelal aan. Boven dit alles zien wij eene intelligentie, die

alle anderen beheerscht, die alle anderen bestuurt, die er door essentiele eigenschappen van onderscheiden is: het is deze hoogste intelligentie, die men God noemt.

EIGENSCHAPPEN DER STOF.

29. Is de weegbaarheid eene noodzakelijke eigenschap der stof?

«Van de stof zoo als gij die begrijpt, ja; maar niet van de stof als algemeen fluïdum beschouwd. De etherisch fijne stof, waaruit die bestaat, is voor u onweegbaar, en toch is het het beginsel van uwe weegbare stof.»

De zwaarte is eene betrekkelijke eigenschap; buiten de sferen van aantrekking der werelden, bestaat er geene zwaarte, evenmin als er boven of beneden is.

30. Bestaat de stof uit een of uit meerdere elementen?

«Uit één oorspronkelijk element. De lichamen, die gij als enkelvoudige beschouwt, zijn geen ware elementen, maar vormen van de oorspronkelijke stof.»

31. Hoe ontstaan de onderscheiden eigenschappen der stof?

«Het zijn wijzigingen, die de oorspronkelijke moleculen door hunne vereeniging en onder zekere omstandigheden ondergaan.»

32. Volgens dit zouden smaak, geur en kleur, geluid, vergiftige of heilzame eigenschappen, slechts wijzigingen van een en dezelfde oorspronkelijke substantie zijn?

«Zeer zeker, en die alleen bestaan door inrichting der organen, bestemd om ze waartenemen.»

Deze stelling wordt bewezen door de daadzaak, dat niet alle menschen de eigenschappen der lichamen op gelijke wijze waarnemen; de eene vindt smakelijk, wat de andere walgelijk vindt; de eene ziet iets blauw, wat den andere als rood voorkomt; hetgeen voor deze vergiftig is, is onschadelijk of zelfs heilzaam voor den anderen.

33. Is dezelfde elementaire stof vatbaar om elke wijziging te ondergaan en elke eigenschap te verkrijgen?

«Ja en dat is wat men moet verstaan als wij zeggen dat *alles in alles bestaat.*» 1)

De zuurstof, waterstof, stikstof, koolstof, die wij als enkelvoudig beschouwen, zijn slechts wijzigingen van eene oorspronkelijke substantie. In de onmogelijkheid, waarin wij ons thans bevinden, anders dan door de gedachte tot deze oorspronkelijke stof opteklimmen, zijn deze lichamen voor ons wezenlijke elementen, en kunnen wij die tot nader order als zoodanig beschouwen.

— Deze theorie schijnt dus hen in het gelijk te stellen, die aan de stof slechts twee noodzakelijke eigenschappen: kracht en beweging toekennen, en die vermeenen, dat alle andere slechts secondaire uitwerkselen zijn, die naar de mate der intensiteit der kracht en van de richting der beweging van elkander verschillen?

«Deze meening is juist. Men moet er nog bijvoegen: en naar de mate van de rangschikking der moleculen, zoo als gij dit immers kunt waarnemen bij een ondoorschijnend lichaam, dat doorschijnend kan worden, en omgekeerd.»

34. Hebben de moleculen eenen bepaalden vorm?

«Zonder twijfel, de moleculen hebben allen een bepaalden vorm, maar die is voor u niet waarneembaar.»

— Is deze vorm standvastig of veranderlijk?

«Standvastig, wat de oorspronkelijke elementaire moleculen betreft, maar veranderlijk voor de secondairè, die zelve slechts

1) Dit beginsel verklaart het aan alle magnetiseurs bekende verschijnsel, hierin bestaande, om door den wil, aan elke substantie, b. v. aan water, zeer verschillende eigenschappen: een bepaalden smaak, werkzame eigenschappen van andere stoffen te geven. Daar er slechts één oorspronkelijk element is, en de hoedanigheden van de verschillende lichamen slechts wijzigingen van dat element zijn, vloeit daaruit voort, dat de onschadelijkste zelfstandigheid, hetzelfde beginsel als de meest vergiftige bevat. Zoo wordt water, dat uit één deel zuurstof en twee deelen waterstof bestaat, vergiftig, als men het gehalte zuurstof verdubbeld. Eene dergelijke omzetting kan, door de magnetische werking, door den wil bestuurd voortgebracht worden.

ophooping der eersten zijn; want hetgeen gij molecule noemt, is op verre na nog geen elementaire molecule.»

ALGEMEENE RUIMTE.

35. Is de algemeene ruimte oneindig of begrensd?

«Oneindig. Stelt u grenzen voor, wat zoude er dan buiten die grenzen zijn? Dit gaat ons verstand te boven, en toch zegt u uw verstand dat het niet anders zijn kan. Dit is met het oneindige in alles, het geval; gij kunt dit op uwen kleinen werldebol niet begrijpen.»

Indien men aan de ruimte eene grens toeschrijft, hoe ver verwijderd de gedachte zich die ook moge voorstellen, zegt ons de rede dat daar buiten, en zoo voortgaande tot in het oneindige, iets wezen moet; want dat iets, zij het ook het volstrekt ledig, zoude nog ruimte zijn.

36. Bestaat het volstrekte ledig ergens in de algemeene ruimte?

«Nee, niets is ledig, wat voor u het ledige is, wordt ingenomen door eene stof, die aan uwe zin- en werktuigen ontsnapt.»

DERDE HOOFDSTUK.

SCHEPPING.

1. Vorming der werelden. — 2. Vorming der levende wezens. — 3. Het bevolken der aarde. Adam. — 4. Verscheidenheid der menschenrassen. — 5. Veelheid der werelden. — 6. Beschouwing en overeenstemming der bijbelsche verhalen over de schepping.

VORMING DER WERELDEN.

Het Heelal bevat het oneindig tal van werelden, die wij zien en niet zien, al de bezielde en onbezielde wezens, alle hemellichamen, die zich in de ruimte bewegen, zoo mede de vloeistoffen, die de ruimte vervullen.

37. Is het heelal geschapen, of bestaat het, zoo als God, van alle eeuwigheid?

«Het is boven alle twijfel verheven dat het heelal zichzelve niet heeft kunnen maken, en indien het, zoo als God, van alle eeuwigheid bestond, zou het heelal niet het werk van God kunnen zijn.»

Ons verstand zegt ons dat het heelal zichzelve niet heeft kunnen scheppen, en daar het niet het werk van het toeval kan zijn, moet het Gods werk zijn.

38. Hoe heeft God het heelal geschapen?

«Om eene uitdrukking te gebruiken: door zijnen Wil. Niets schetst beter die Almachtige wil, dan deze schoone woorden uit Genesis: God zeide: »Daar zij licht!» en daar was licht.»

39. Kunnen wij de wijze waarop de werelden gevormd worden kennen?

«Al wat men zeggen kan, en gij instaat zijt te begrijpen,

is dat de werelden door verdichting van de in de ruimte verspreide stof gevormd werden.»

40. Zijn de kometen, zoo als men thans gelooft, een begin van verdichting der stof, en werelden, die in het begin hunner vorming zijn?

«Juist; maar het is eene ongerijmdheid aan hunnen invloed te gelooven; ik bedoel die invloed welke men haar onder het volk toeschrijft, want elk hemellichaam oefent zijn deel invloed uit, bij zekere physische verschijnselen.»

41. Kan een geheel gevormde wereld verdwijnen, en kan de stof, die tot hare vorming gediend heeft, weder op nieuw in de ruimte verspreid worden?

«Ja, God vernieuwt de werelden, zoo als Hij de levende wezens vernieuwt.»

42. Kunnen wij de tijd, die tot de vorming der werelden, bijvoorbeeld de aarde, noodig is geweest, kennen?

«Ik ben niet instaat u dat te zeggen, want God alleen weet het; en dwaas is hij, die zou voorgeven dit te weten, of het getal eeuwen, welke voor die vorming noodig is geweest, te kennen.»

VORMING DER LEVENDE WEZENS.

43. Wanneer is de aarde begonnen bevolkt te worden?

«In den aanvang was alles een chaos; de elementen waren dooreengemengd. Trapsgewijze heeft alles zijn eigen plaats ingenomen; toen zijn de levende wezens, voor den toenmaligen staat der aarde geschikt, ontstaan.»

44. Van waar zijn de op aarde levende wezens gekomen?

«De aarde bevatte er de kiemen van, welke het gunstige oogenblik om te kunnen ontwikkelen moesten afwachten. De organische beginselen vereenigden zich, toen de kracht, die hen van elkander afgescheiden hield, ophield te werken, en vormden de kiemen van alle levende wezens. De kiemen bleven in eene latente toestand en werkeloos, zoo als de larven en het zaad der planten, tot dat het gunstige oogenblik voor de ontluiking van iedere soort daár was; toen vereenigden zich

de wezens van elke soort met elkander, en vermenigvuldigden zich.»

45. Waar bevonden zich de organische elementen vóór de vorming der aarde?

«Zij bevonden zich om zoo te zeggen in den staat van fluïdum te midden der geesten in de ruimte, of op andere planeten, de schepping der aarde afwachtende om een nieuw leven op een nieuwe werelddol te beginnen.»

De scheikunde leert ons, hoe de moleculen der onbewerkte lichamen zich te zamen vereenigen, om, zoodra de daartoe vereischte voorwaarden bestaan, kristallen van eenen voor iedere soort standvastigen, regelmatigen vorm voorttebrengen. De minste verstoring van die voorwaarden is voldoende om de vereeniging der elementen, of ten minste de geregelde plaatsing der deelen, waardoor de kristallen ontstaan, te beletten. Waarom zou dit niet even goed het geval met de bewerkte lichamen zijn? Wij bewaren gedurende vele jaren zaden van planten en dieren, die zich eerst bij een bepaalde temperatuur en in een daartoe geschikte middenstof ontwikkelen; men heeft graankorrels na vele eeuwen zien ontkiemen. Er bestaat dus in die zaden een latent grondbeginsel, dat alleen op eene gunstige gelegenheid wacht om zich te ontwikkelen; kan hetgeen dagelijks onder onze oogen geschiedt, ook niet zoo van af het begin der aarde gebeurd zijn? ontnemt deze vorming der levende wezens uit den Chaos door de kracht der natuur zelve, iets aan Gods grootheid? Integendeel, deze gedachte is meer in overeenstemming met die, welke wij ons van Zijne macht vormen, die op oneindige werelden door eeuwige wetten werkt. Deze theorie laat wel is waar de vraag omtrent den oorsprong van de levenselen onopgelost, maar God heeft zijne geheimen, en heeft aan ons onderzoek grenzen gesteld.

46. Zijn er nog wezens die spontaan geboren worden?

«Ja maar de oorspronkelijke kiem was reeds in latende toestand aanwezig. Dagelijks zijt gij getuige van dit verschijnsel. Bevatten de menschelijke en dierlijke weefsels geene kiemen van eene menigte wormen, die om uittekomen alleen de voor hun bestaan noodige rottende gisting afwachten. Dit is eene kleine sluimerende wereld, die zichzelf schept.»

47. Bevond zich het menschelijk geslacht onder de organische elementen, welke de aardbol bevatte?

«Ja, en dit is te zijner tijd verschenen; van daar het gezegde dat de mensch uit het slijk der aarde gevormd is.»

48. Kunnen wij het tijdstip van de verschijning van den mensch en andere levende schepselen op aarde kennen?

«Neen, alle uwe berekeningen daaromtrent zijn hersenschimmig.»

49. Indien de kiem van het menschelijk geslacht zich onder de organische elementen van den aardbol bevond, waarom zouden er dan ook nu geene menschen spontaan kunnen ontstaan, zoo als bij hunnen oorsprong?

«De oorsprong der dingen is het geheim van God; men kan evenwel zeggen, dat de mensch, ééns over de aarde verspreid zijnde, al de tot zijne vorming noodige elementen, tot zich heeft getrokken, om ze volgens de wetten der reproductie weder overtedragen. Hetzelfde is het geval met de onderscheiden soorten van levende schepselen.»

BEVOLKING DER AARDE. ADAM.

50. Is het menschelijke geslacht met één mensch aangevangen?

«Neen: dengene, dien gij Adam noemt; was noch de eerste, noch de eenigste, waaruit de aarde bevolkt werd.»

51. Kunnen wij het tijdstip waarop Adam geleefd heeft kennen?

«Ongeveer dat, hetwelk gij hem toeschrijft, ten naastenbij 4000 jaren voor Christus.»

De man, waarvan de overlevering onder den naam van Adam, bewaard is gebleven, was een dergenen, die in eene landstreek na eene der groote omwentelingen, die op onderscheidene tijden de oppervlakte der aarde hebben ten onderste boven gekeerd, in leven is gebleven, en de stamvader is geworden van eene der rassen, die de aarde thans bewoonen. De wetten der natuur verzetten zich tegen de meening dat de trap van ontwikkeling, welke het menschedom lang voor Christus bereikt had, in zoo weinige eeuwen kon verkregen worden,

indien de mensch niet vóór het tijdstip, dat men voor het bestaan van Adam aangeeft, op aarde geweest ware. Anderen beschouwen, en met meer reden, Adam als eene mythe of allegorie, waardoor de eerste tijdperken van het bestaan der wereld als een persoon wordt voorgesteld.

VERSCHEIDENHEID DER MENSCHENRASSEN.

52. Welke is de oorzaak van het lichamelijke en zedelijke verschil, dat tusschen de onderscheiden menschenrassen op aarde bestaat?

«Het klimaat, de levenswijze en de gebruiken. Hetzelfde vindt plaats bij twee kinderen van dezelfde moeder, die, als zij ver van elkander en op verschillende wijze opgevoed worden, zedelijk in niets aan elkander gelijk zullen zijn.»

53. Heeft het menschelijk geslacht op onderscheidene punten der aarde een aanvang genomen?

«Ja, en op verschillende tijden, en dit is eene der oorzaken van het verschil in rassen; vervolgens heeft de mensch, door zich onder verschillende klimaten te verspreiden, en zich met andere rassen te vermengen, nieuwe tijpen gevormd.»

— Vormen deze verscheidenheden, afzonderlijke soorten?

«Zeker niet, allen zijn van hetzelfde gezin; beletten de verscheidenheden in eene vrucht, dat zij tot dezelfde soort behooren?»

54. Indien het menschelijke geslacht niet van éénen afstamt, moeten zich de menschen dan daarom niet langer als broeders beschouwen?

«Alle menschen zijn broeders in God, omdat zij door den geest bezielde zijn, en allen naar hetzelfde doel streven. Gij wilt altijd ieder woord letterlijk opvatten.»

VEELHEID DER WERELDEN.

55. Zijn alle wereldebollen, die zich in de ruimte bewegen, bewoond?

«Ja, en het is er verre van af, dat de mensch op aarde de eerste in verstand, goedheid en volmaaktheid is, zoo als

hij dit meent. Er zijn toch menschen die gelooven zeer sterk te zijn, die zich verbeelden dat deze kleine werelddol uitsluitend het voorrecht geniet door zedelijke wezens bewoond te zijn. Hoogmoed en ijdelheid! Zij gelooven dat God het heelal alleen voor hen geschapen heeft.»

God heeft de werelden met levende wezens bevolkt, die allen het hunne bijdragen tot bereiking van het einddoel der Voorzienigheid. Te gelooven dat de levende wezens beperkt zijn tot de eenige stip, die wij in het heelal innemen, is twijfelen aan Gods wijsheid, die niets onnut gewrocht heeft; Hij heeft aan die werelden een ernstiger bestemming gegeven dan alleen die, om ons gezicht te bekooren. Trouwens noch de stand, noch de grootte, noch de physische gesteldheid der aarde, kunnen met eenigen grond de veronderstelling rechtvaardigen, dat zij alleen, met uitzondering van zoo vele duizenden gelijkvormige werelden, het voorrecht zonde hebben, bewoond te zijn.

56. Is de physische gesteldheid van de onderscheiden werelddollen dezelfde?

«Neen, zij gelijken niets op elkander.»

57. De physische gesteldheid der werelden voor allen niet dezelfde zijnde, vloeit daar dan uit voort dat de wezens, door welke zij bewoond worden, eene andere bewerktuiging hebben?

«Zonder twijfel, zooals bij u de visschen gevormd zijn om in het water en de vogels om in de lucht te kunnen leven.»

58. Zijn de werelden, die het verste van de zon verwijderd zijn, van licht en warmte verstoken, daar de zon voor dezen slechts als eene ster moet zijn?

«Geloofst gij dan dat er geene andere warmte- en lichtbron bestaat dan de zon; telt gij de electriciteit voor niets, die in sommige werelden, eene u onbekende veel belangrijker rol dan op aarde vervult? Bovendien, het is niet gezegd dat alle wezens zijn zoo als gij, en organen, ingericht zoo als de uwen, hebben.»

De levensvoorwaarden der wezens, die de onderscheiden werelden bewonen, moeten geschikt zijn voor de middenstof in welke zij ge-roepen zijn te leven. Indien wij nimmer visschen gezien hadden, zouden wij niet kunnen begrijpen dat er wezens zijn, die in het water

kunnen leven. Even zoo is het op de andere werelden gesteld, die waarschijnlijk elementen bevatten, die ons onbekend zijn. Zien wij op de aarde niet de lange poolnachten verlicht door de electriciteit van het noorderlicht? Is het zoo onmogelijk dat op eenige werelden de electriciteit overvloediger aanwezig zij, dan op de aarde, en daar een algemeene rol vervuld, waarvan wij de uitwerking niet begrijpen kunnen? Deze werelden kunnen dus de bronnen van de warmte en van het licht, die hunne bewoners noodig hebben, in zichzelf bevatten.

BESCHOUWING EN OVEREENSTEMMING DER BIJBELSCH VERHALEN OVER DE SCHEPPING.

59. De volken hebben zich naar de mate hunner ontwikkeling, zeer uiteenlopende denkbeelden over de schepping gevormd. De rede steunende op de wetenschap, heeft de onwaarschijnlijkheid van zekere theoriën ingezien. Die, welke door de Geesten gegeven wordt, bevestigt de zienswijze, welke sinds geruimen tijd door de meest verlichte mannen is aangenomen.

De bedenking, die men tegen deze theorie kan maken, is, dat zij in strijd is met den inhoud der heilige schriften; maar bij een nauwlettend onderzoek ontwaart men dat deze tegenstrijdigheid meer schijnbaar dan wezenlijk is, en het gevolg is van de uitlegging, die men aan een dikwijls allegorischen zin geeft.

Het vraagstuk omtrent de eerste mensch in den persoon van Adam als eenige stamvader van het menschelijk geslacht, is niet het eenigste, waarop het kerkelijk geloof zich heeft moeten wijzigen.

Op zekere tijden heeft men gemeend dat de beweging der aarde zoo zeer in strijd met de heilige schrift was, dat er geene vervolging bestond, waarvoor deze theorie niet tot voorwendsel gediend heeft, en niettegenstaande de daartegen uitgesproken banvloek, draait de aarde toch, en niemand zoude dit nu kunnen tegenspreken, zonder aan zijn eigen verstand te kort te doen.

De bijbel zegt eveneens dat de wereld in zes dagen geschapen is en stelt het tijdstip van die gebeurtenis op omstreeks 4000 jaren voor de christelijke tijdrekening. Voor dien tijd bestond de aarde niet, zij is uit het Niet voortgebracht; hieromtrent is de tekst stellig, en ziet, de positieve onverbiddelijke wetenschap bewijst het tegendeel. De formatie der aarde is met onvergankelijk schrift in de versteeningen gegrift, en het is bewezen, dat de zes scheppingsdagen even zoo vele

tijdvakken zijn, waarvan elk wellicht vele honderdduizenden van jaren heeft geteld. Dat is geen systeem, geen leerstelsel, geen op zichzelf staande meening, het is een feit even zeker als dat van de beweging der aarde, en dat de godgeleerden niet kunnen weigeren te erkennen, een sprekend bewijs van de dwaling, waarin men vervallen kan, als men de uitdrukkingen van eene dikwijls zinnebeeldige taal, letterlijk opvat. Moet men daaruit nu afleiden dat de Bijbel eene dwaling is? Neen, maar wel dat de menschen dwaalden in de wijze, waarop zij den bijbel uitgelegd hadden.

De wetenschap, heeft, door in de gedenkschriften der aarde te wroeten, de volgorde, in welke de verschillende levende wezens op hare oppervlakte verschenen, ontdekt, en deze stemt overeen met die welke in Genesis vermeld staat, met dit onderscheid, dat dit werk inplaats van op eene wonderdadige wijze in weinige uren uit Gods handen te zijn voortgekomen, in eenige millioenen jaren, altijd door Zijnen wil, maar volgens de wetten der natuurkrachten, volbracht is. Is God daarom minder groot en minder machtig? Is zijn werk daarom minder verheven omdat daaraan het tooverachtige van het oogenblikkelijke ontbreekt? Zeer zeker niet; men zoude zich toch van de Godheid een zeer bekrompen denkbeeld moeten vormen, als men zijne almacht niet herkende in de door Hem vastgestelde eeuwige wetten, naar welke de wereld bestuurd wordt. Wel verre dat de wetenschap het Goddelijk werk verkleint, geeft zij ons daarvan een grootscher denkbeeld, meer overeenkomende met de begrippen, die wij ons van Gods macht en majesteit vormen, en wel daardoor, dat alles volbracht is zonder van de wetten der natuur af te wijken.

De wetenschap, daarin met Mozes overeenstemmende, stelt den mensch als het laatst geschapene der levende schepselen voor; maar Mozes plaatst de algemeene zondvloed in het jaar 1654 der wereld, terwijl de geologie ons toont dat de groote overstroming vóór de verschijning van den mensch op aarde heeft plaats gevonden, daar men tot op den huidigen dag in de oorspronkelijke lagen geen spoor ontdekt heeft van diens tegenwoordigheid, noch van de dieren, die, wat het physische aangaat, tot dezelfde soort behooren; doch niets bewijst dat dit onmogelijk zoude zijn; vele ontdekkingen hebben er reeds aan doen twifelen; het is dus mogelijk dat men vroeger of later de materiele zekerheid van deze anterioriteit van het menschelijke ras erlange, en dan zal men moeten erkennen, dat op dat punt even als op anderen, het bijbel-verhaal eene zinnebeeldige voorstelling is. Het is de vraag te weten of de geologische vloed dezelfde als die van Noach is; doch de tijd, die noodig is, om

de fossiele lagen te doen ontstaan belet ons de eene met de andere te verwarren, en zoodra men sporen van het bestaan van den mensch vóór die groote vloed zal gevonden hebben, zal het bewijs geleverd zijn, dat Adam, of niet de eerste mensch geweest is, of wel dat de schepping in den nacht der tijden verdwijnt. Tegen onomstootbare bewijzen kan men niets aanvoeren, en men zal in dit feit even als in dat van de beweging der aarde en in de zes tijdperken der schepping moeten berasten.

Het bestaan van den mensch, voor den geologischen vloed, is wel is waar nog hypothetisch, maar het volgende, is dit minder. Laat ons aannemen dat 4000 jaren voor Christus de mensch voor de eerste keer op aarde verschenen is, en 1650 jaren daarna het geheele menschenras, met uitzondering van één enkel gezin vernietigd is, dan volgt daaruit, dat de wederbevolking der aarde eerst van af Noach, dat wil zeggen van af het jaar 2350 vóór onze tijdrekening, dagteekent. Doch toen de Hebreërs in de achttiende eeuw naar Egypte togen, vonden zij dat land sterk bevolkt, en reeds ver in beschaving gevorderd. De geschiedenis leert ons dat op datzelfde tijdstip Indië en andere landen ook in een bloeienden staat verkeerden (wij laten de tijdrekenkunde van eenige volken die deze tot een zeer verwijderd tijdstip doen opklimmen, rusten). Het zoude dus noodig geweest zijn dat van de 24e tot de 18e eeuw, dat wil zeggen in 600 jaren, niet alleen de nakomelingen van een enkel mensch al de uitgestrekte, toen bekende landen bevolkt hadden, (aannemende dat de overigen dit niet waren) maar ook dat in dat korte tijdvak, het menschenras zich van de volstrekte onwetendheid van den oorspronkelijken mensch, tot de hoogste trap van verstandelijke ontwikkeling zoude hebben kunnen verheffen, en dit is geheel in strijd met alle anthropologische wetten.

De verscheidenheid, welke in de rassen bestaat, versterkt ook nog deze meening. Ongetwijfeld doen klimaat en gewoonten wijzigingen in het physische karakter ontstaan, maar men weet hoe ver zich dien invloed kan uitstrekken, en het is door het physiologisch onderzoek bewezen dat er tusschen de rassen grootere constitutioneele verschillen bestaan, dan alléén die, welke door het klimaat kunnen teweeg gebracht worden. De vermenging der rassen doet tusschensoorten ontstaan, en leidt er toe de scherp geteekende karakters te doen verdwijnen, maar brengt die niet voort, zij doet slechts variëteiten geboren worden; en om vermenging van rassen te kunnen verkrijgen, moeten er afzonderlijke rassen bestaan, en hoe kan men hun bestaan verklaren als men alle menschen uit eenen stamvader en nog wel uit eenen van zoo weinig verwijderden oorsprong doet afstammen? Hoe kan men

aannemen, dat eenige afstammelingen van Noach in weinige eeuwen zoodanig zouden veranderd wezen, dat zij, bij voorbeeld, het Ethiopische ras, zouden hebben kunnen doen geboren worden; zulk eene gedaanteverwisseling is niet aanneemlijker dan de hypothese van eenen gemeenschappelijken stamvader voor de wolf en het schaap, olifant en bladluis, vogel en visch. Wij herhalen het, het bewijs door feiten kan door niets omvergeworpen worden. Alles wordt daarentegen duidelijk, als men aanneemt, dat de mensch vroeger bestaan heeft dan op het tijdstip, dat daarvoor gewoonlijk wordt aangegeven; dat er verscheidene stamvaders zijn geweest; dat Adam, die voor 6000 jaren leefde, de bevolker van een nog onbewoond oord is geweest; dat de zondvloed van Noach eene plaatselijke vloed is geweest, die men met de geologische verward heeft, en men daarbij de allegorische vorm aan den oosterschen stijl eigen en die men in de gewijde schriften van alle volken terug vindt, niet over het hoofd ziet. Daarom handelt men voorzichtig, niet te spoedig eene leer als valsch te wraken, die even als zoo vele anderen vroeg of laat degenen, die ze bestrijden, in het ongelijk kunnen stellen. De godsdienstige denkbeelden worden, wel verre van te verliezen door hand aan hand te gaan met de wetenschap, daardoor krachtiger; het is het eenige middel om geene kwetsbare zijde aan de twijfelaars bloot te geven.

VIERDE HOOFDSTUK.

LEVENSBEGINSEL.

1. Bewerktuigde en onbewerktuigde wezens. — 2. Leven en dood. —
3. Intelligentie en natuurdraft.

BEWERKTUIGDE EN ONBEWERKTUIGDE WEZENS.

Bewerktuigde wezens zijn de zoodanigen, die in zichzelf een bron van werkzaamheid bezitten, die hen het leven geeft; zij worden geboren, groeien, brengen door zichzelf weder voort, en sterven; zij hebben bijzondere werktuigen, organen, om daarmede de onderscheidene handelingen van het leven, en die welke voor de behoeften ter hunner instandhouding noodig zijn, te kunnen ten uitvoer brengen. Het zijn: de menschen, dieren en planten. Onbewerktuigde wezens zijn alle de zoodanigen, die geene vitaliteit noch eigen beweging hebben, en alleen gevormd worden door opeenhooping der stof, zoo als de delfstoffen, het water, de lucht enz.

60. Is het dezelfde kracht, die de elementen der stof in de bewerktuigde en onbewerktuigde lichamen te zamen verbindt?

«Ja, de wet van attractie is voor allen dezelfde.»

61. Bestaat er verschil tusschen de stof der bewerktuigde en der onbewerktuigde lichamen?

«Het is altijd dezelfde stof, maar in de bewerktuigde lichamen is die stof geanimaliseerd.»

62. Wat is de oorzaak van de animalisatie der stof?

«Hare vereeniging met het levensbeginsel.»

63. Is het levensbeginsel in eene bijzondere werkende kracht gelegen, of is het slechts eene eigenschap van de bewerktuigde stof; in één woord, is het uitwerksel of oorzaak?

«Het is beiden. Het leven is een uitwerksel, dat door de werking van eene kracht op de stof voortgebracht wordt; deze werkende kracht is, zonder de stof, niet het leven, even als de stof zonder de werkende kracht niet leven kan. Het geeft leven aan alle wezens, die het tot zich nemen en assimileeren.»

64. Wij hebben gezien dat de geest en de stof twee samenstellende elementen van het heelal zijn; is het levensbeginsel een derde element?

«Het is ongetwijfeld eene der voor de samenstelling van het heelal noodzakelijke elementen, maar het vindt zelve zijnen oorsprong in de gewijzigde algemeene stof; voor u lieden is het een element, zoo als de zuurstof en de waterstof, die toch evenmin oorspronkelijke elementen zijn, want dat alles vindt zijn oorsprong in hetzelfde beginsel.»

— Het schijnt dat men hieruit moet afleiden dat de vitaliteit haren oorsprong niet ontleent aan een afzonderlijk werkende kracht, maar aan eene bijzondere eigenschap van de universeele stof, die deze, door sommige wijzigingen te ondergaan, verkregen heeft?

«Dit is de gevolgtrekking uit hetgeen wij gezegd hebben.»

65. Zetelt het levensbeginsel in eene der ons bekende lichamen?

«Het vindt zijnen oorsprong in het universeele fluïdum; het is wat gij magnetische- of geanimaliseerde electrische vloeistof noemt. Het is de middelaar, de band tusschen geest en stof.»

66. Is het levensbeginsel hetzelfde voor alle bewerkte wezens?

«Ja, gewijzigd naar de soort. Dit is wat die wezens beweging en bedrijvigheid geeft en hen van de werkelooze stof onderscheidt; want de beweging der stof is het leven niet; de stof ondergaat die beweging, maar veroorzaakt die niet.»

67. Is de vitaliteit een bestendige eigenschap der levenskracht, of wordt die vitaliteit alleen door de werking der organen ontwikkeld?

«De vitaliteit ontwikkelt zich slechts met het lichaam. Hebben wij niet gezegd dat deze werkende kracht zonder de

stof, het leven niet is? Deze twee moeten vereenigd zijn, om het leven te kunnen voortbrengen.»

— Kan men dus zeggen dat, wanneer de levenskracht niet met het lichaam vereenigd is, de vitaliteit, latent is?

«Ja, zoo is het.»

Al de organen vormen te zamen eene soort van mechanisme, dat zijne impulsie van de innerlijke werkzaamheid of het levensbeginsel, dat in hen aanwezig is, ontvangt. Het levensbeginsel is de beweegkracht der bewerkteugde lichamen. Terzelfder tijd dat de levenskracht de impulsie aan de organen geeft, onderhoudt en ontwikkelt de werking der organen de werkzaamheid van de levenskracht, ten naastenbij, zoo als door wrijving warmte ontwikkeld wordt.

LEVEN EN DOOD.

68. Welke is de oorzaak van den dood bij de bewerkteugde wezens?

«Uitputting der organen.»

— Zou men den dood kunnen beschouwen als het ophouden der beweging bij een ontredderd uurwerk?

«Ja, als het uurwerk slecht in elkander gezet is, breekt de veer; als het lichaam ziek is, gaat het leven weg.»

69. Waarom veroorzaakt eene kwetsing van het hart eerder den dood als eene kwetsing van andere organen?

«Het hart is een levenswerktuig; maar het hart is niet het eenigste orgaan waarvan de kwetsing den dood teweeg brengt; het is slechts eene der voornaamste raderen van het werktuig.»

70. Wat wordt er van de stof en van het levensbeginsel der bewerkteugde wezens bij hunnen dood?

«De werkellooze stof wordt ontleed en vormt nieuwe wezens; het levensbeginsel keert tot de massa terug.»

Het bewerkteugde wezen dood zijnde, ondergaan de elementen, waaruit het bestaat, nieuwe verbindingen, welke nieuwe wezens vormen; deze putten uit de algemeene bron het beginsel van leven en bedrijvigheid, worden daarvan doordrongen en assimileeren dit, om dit weder wanneer zij ophouden te bestaan, aan dien bron terug te geven.

De organen zijn als 't ware door het levengevende fluidum verzadigd. Dit fluidum geeft aan elk deel van het organisme eene werkzaamheid, die de samentrekking bij sommige wonden teweeg brengt, en tijdelijke verstoring der verrichtingen herstelt. Maar als de noodzakelijke elementen, die voor de werking der organen onontbeerlijk zijn, vernietigd of te diep aangedaan zijn, dan is het levengevend fluidum onmachtig hen de beweging van het leven te geven, en het schepsel sterft.

De organen werken min of meer noodzakelijk op elkander terug; uit de tusschen hen heerschende harmonie ontstaat hunne wederzijdsche werking op elkander. Wanneer deze harmonie door de eene of andere oorzaak verbroken wordt, houdt hunne werking op, zoo als de beweging van een werktuig, waarvan het hoofdraderwerk niet in orde is. Zoo is het ook met een uurwerk, dat door den tijd verslijt of bij ongeluk in ontredderden staat geraakt, en dat de beweegkracht niet instaat is wederom in beweging te brengen.

Wij bezitten een juister beeld van leven en dood in de elektriseermachine. Dit toestel houdt de elektriciteit, zooals alle andere lichamen in de natuur dit doen, in latenten toestand verborgen. De elektrische verschijnselen openbaren zich niet, dan wanneer de vloeistof door eene bijzondere oorzaak in beweging gebracht wordt: men zoude dan kunnen zeggen dat het toestel leeft. De oorzaak der beweging ophoudende, houdt ook het verschijnsel op: het toestel wordt weder werkeloos. De bewerkte lichamen zouden dus eene soort van galvanische kolom of elektriseermachine zijn, waarin de werking van het fluidum het verschijnsel, dat men leven noemt, voortbrengt; het ophouden van die werking doet den dood ontstaan.

De hoeveelheid van het levengevende fluidum is bij alle bewerkte wezens niet absoluut; maar is naar gelang der soort, afwisselend, en bij hetzelfde individu of bij die van dezelfde soort niet bestendig. Er zijn er, die er als 't ware door verzadigd zijn, terwijl anderen er ter nauwernood eene voldoende hoeveelheid van bezitten; van daar, bij eenigen een meer werkzaam, meer vasthoudend en in zeker opzicht meer overvloedig leven.

De hoeveelheid van het levengevende fluidum, kan uitgeput raken, zij kan, indien zij niet door de opneming en assimilatie der zelfstandigheden die het bevatten, vernieuwd wordt, onvoldoende tot onderhoud van het leven worden.

Het levengevende fluidum wordt van het eene individu op het andere overgebracht, degene die er het meeste van heeft, kan daarvan aan

hem, die er minder van heeft, afgeven, en in sommige gevallen, hem het leven dat op het punt stond uitgebluscht te worden, teruggeven.

INTELLIGENTIE EN NATUURDRIFT.

71. Is de intelligentie eene eigenschap aan het levensbeginsel eigen?

«Neen, want de planten leven, maar denken niet, zij bezitten alleen een bewerktuigd leven. De intelligentie en de stof zijn van elkander onafhankelijk, daar een lichaam leven kan zonder intelligentie; maar de intelligentie kan zich niet anders dan door middel van stoffelijke organen openbaren; er moet vereeniging met den geest zijn om de geanimaliseerde stof intelligent te maken.»

De intelligentie is eene, aan een zekere klasse der bewerktuigde wezens eigen, bijzondere eigenschap, die dezen, het denkvermogen, de wil tot handelen, het bewustzijn van hun bestaan en van hunne individualiteit, zoo mede de middelen geeft, om de gemeenschap met de uitwendige wereld te kunnen onderhouden, en in de voldoening van hunne behoeften te kunnen voorzien.

Men heeft dus; 1o. de onbezielde wezens, die alleen uit stof zamengesteld, zonder levensvermogen of intelligentie zijn; het zijn de onbewerktuigde lichamen; 2o. de levende nietdenkende wezens, gevormd uit stof, en levensvermogen, maar geene intelligentie bezittende; 3o. de bezielde, denkende wezens, uit stof gevormd, met levensvermogen bedeed, en daarenboven een intelligent beginsel bezittende, dat hen de gave om te denken schenkt.

72. Welk is de bron der intelligentie?

«Wij zeiden dit reeds: de algemeene intelligentie.»

— Zou men kunnen zeggen dat ieder wezen een gedeelte intelligentie uit de algemeene bron put en dit assimileert zoo als hij het beginsel uit het materiële leven put en assimileert?

«Dit is slechts eene vergelijking, maar die niet juist is omdat de intelligentie eene gave van ieder wezen in het bijzonder is en diens zedelijke individualiteit uitmaakt. Buiten dien weet gij dat er dingen zijn, die het de mensch niet

gegeven is, te doorgronden, en hieronder behoort voor als nog ook dit.»

73. Is het instinct van de intelligentie onafhankelijk?

«Neen, niet geheel, want het is eene soort intelligentie. Het instinct is eene onberedeneerde intelligentie, het is daarvoor dat alle wezens in de vervulling van hunne behoeften voorzien.»

74. Kan men eene grenslijn tusschen het instinct en de intelligentie trekken; dat wil zeggen kan men aangeven waar het eene eindigt en het andere begint?

«Neen, want dikwijls loopen zij in één; maar men kan zeer goed de handelingen die tot het instinct, en die, welke tot de intelligentie behooren, onderscheiden.»

75. Is het juist, te zeggen dat de instinctmatige eigenschappen verminderen, naar mate de intellectueele toenemen?

«Neen, het instinct blijft altijd bestaan, maar de mensch verwaarloost het; het instinct kan ook tot het goede leiden; het is door het instinct dat wij bijna altijd en dikwijls zekerder dan door het verstand geleid worden; het raakt nooit het spoor bijster.»

— Waarom is het verstand niet altijd een onfeilbare gids?

«Het zou onfeilbaar wezen, als het niet door verkeerde opvoeding, hoogmoed en egoïsme bedorven werd. Het instinct redeneert niet; de rede laat de keuze vrij, en geeft aan den mensch den vrijen wil.»

Het instinct is eene nog nauwelijks merkbare intelligentie, die daarin van de eigenlijke intelligentie verschilt, dat zijne uitingen meest altijd spontaan zijn, terwijl die van de intelligentie het resultaat van combinaties en van een vooraf overwogen daad zijn.

Het instinct is naar de soort en de behoeften der onderscheiden wezens verschillend in zijne uitingen. Bij de schepselen, die bewustzijn van de uitwendige dingen hebben en deze kunnen waarnemen, gaat het met intelligentie, dat wil zeggen, met den wil en de vrijheid gepaard.

TWEEDE BOEK.

SPIRITISCHE OF GEESTENWERELD.

EERSTE HOOFDSTUK.

OVER DE GEESTEN.

1. Oorsprong en natuur der Geesten. — 2. Normale primitieve wereld. — 3. Vorm en alomtegenwoordigheid der Geesten. — 4. Perisprit. — 5. Verschillende orden van Geesten. — 6. Spiritische rangopvolging. — 7. Vooruitgang der Geesten. — 8. Engelen en duivels.

OORSPRONG EN NATUUR DER GEESTEN.

76. Welke definitie kan men van de Geesten geven?

«Men kan zeggen dat de Geesten de intelligente wezens der schepping zijn. Zij bevolken het heelal buiten de stoffelijke wereld.»

AANM. Het woord *Geest* wordt hier gebruikt om de individualiteit der niet-lichamelijke wezens, en niet om het algemeene intelligente element, aanteduiden.

77. Zijn de Geesten, van de Godheid afgescheidene wezens, of zouden zij slechts emanatiën of gedeelten van de Godheid zijn, en om die reden zonen of kinderen Gods genoemd worden?

«Mijn God, het is Zijn werk, even als wanneer een mensch een werktuig vervaardigt; dit werktuig is het werk van den mensch, maar niet de mensch zelve. Gij weet, dat als iemand iets schoons, iets nuttigs maakt, hij dit zijn kind, zijne schepping noemt. Wel nu! zoo is het ook met God: Wij zijn zijne kinderen, daar wij Zijn werk zijn.»

78. Hebben de Geesten een begin gehad, of zijn zij er, even als God, van alle eeuwigheid geweest?

«Indien de Geesten geen begin gehad hadden, zouden zij aan God gelijk zijn, terwijl zij Zijne schepping, en aan Zijnen wil onderworpen zijn. God bestaat van alle Eeuwigheid, dit is onwederlegbaar; maar wanneer en hoe hij ons geschapen heeft, hiervan weten wij niets. Gij kunt zeggen dat wij zonder begin zijn, als gij daardoor verstaat dat God, eeuwig zijnde, zonder ophouden heeft moeten scheppen; maar wanneer en hoe ieder onzer geschapen is, dit, ik herhaal het, weet niemand; dit is eene verborgenheid.»

79. Zoude men, daar er twee algemeene elementen in het Heelal zijn: het intelligente en het stoffelijke, kunnen zeggen dat de Geesten van het intelligente element gemaakt zijn, zoo als de werkeloze lichamen van het stoffelijk element gevormd zijn?

«Dit is duidelijk; de Geesten zijn de individualiseering van het intelligente beginsel, zoo als de lichamen, die van het stoffelijke beginsel zijn; het tijdstip wanneer, en de wijze, waarop die vorming heeft plaats gevonden, is onbekend.»

80. Vindt de schepping van Geesten voortdurend plaats, of heeft die slechts bij den aanvang der tijden plaats gevonden?

«Zij vindt voortdurend plaats, dat wil zeggen dat God nooit opgehouden heeft met scheppen.»

81. Vormen zich de Geesten spontaan, of brengt de eene Geest de andere voort?

«Even als alle andere schepselen, worden zij door Gods wil geschapen; maar ik herhaal, hun begin is eene verborgenheid.»

82. Is het juist, te zeggen dat de Geesten onstoffelijk zijn?

«Hoe kan men een nauwkeurig bepaald begrip van iets

geven als daartoe termen van vergelijking ontbreken, en men daarbij van eene onvolkomen taal gebruik moet maken? Kan een blindgeborene het licht beschrijven? Onstoffelijk is het woord niet; onlichamelijk zoude juist zijn, want gij moet goed begrijpen dat de Geest eene schepping zijnde, iets zijn moet; het is eene gequintessentieerde stof, maar voor u zonder vergelijking, en zoo etherisch dat zij niet onder het bereik van uwe zintuigen valt.

Wij zeggen dat de Geesten onstoffelijk zijn, omdat hun wezen met alles wat wij onder den naam van stof kennen, verschilt. Een volk van blinden zoude geene woorden hebben om het licht en zijne verschijnselen te kunnen uitdrukken. De blindgeborene gelooft alles door het gehoor, de reuk, de smaak en het gevoel te kunnen waarnemen; hij begrijpt de denkbeelden niet, die hem het hem ontbrekende zintuig zoude kunnen geven. Zoo zijn ook wij ten opzichte van het wezen der bovenmenschenlijke schepselen, inderdaad aan blinden gelijk; wij kunnen die niet beschrijven dan door vergelijkingen, die altijd onvolkomen zijn, of door gebruik te maken van onze verbeeldingskracht.

83. Hebben de Geesten een einde? Men begrijpt dat het beginsel waaruit zij ontstaan zijn, eeuwig is, maar hetgeen wij wenschen te weten is, of hunne individualiteit eene grens heeft, en of op een gegeven min of meer verwijderd tijdstip, het element, waaruit zij gevormd zijn, zich niet verdeelt en tot de massa terugkeert, zoo als dat met de stoffelijke lichamen het geval is. Het valt moeilijk te begrijpen dat iets hetwelk een begin gehad heeft, geen einde zoude hebben.

«Er zijn nog vele dingen, die gij niet begrijpt, omdat uw verstand beperkt is, maar dat is geen rede om die daarom te verwerpen. Het kind begrijpt niet alles wat zijn vader, noch de onwetende wat de geleerde begrijpt. Wij zeggen u dat het bestaan der Geesten geen einde heeft, en dat is al wat wij thans kunnen zeggen.»

NORMALE PRIMITIEVE WERELD.

84. Vormen de Geesten eene afzonderlijke wereld, buiten degene die wij zien?

«Ja, de wereld der Geesten, of der onlichamelijke intelligenties.»

85. Welke is van deze twee de belangrijkste in de orde der dingen, de geestenwereld of de lichamelijke wereld?

«De geestenwereld; deze heeft eerder bestaan en overleeft alles.»

86. Zou de lichamelijke wereld kunnen ophouden te bestaan, of nooit bestaan kunnen hebben, zonder daardoor het wezen der geestenwereld te veranderen?

«Ja, zij zijn onafhankelijk, en toch is hare wederzijdsche betrekking voortdurend, want zij werken zonder ophouden op elkander.»

87. Bewonen de Geesten een bepaald en beperkt oord in de ruimte?

«De geesten zijn overal, de oneindige ruimte is er tot in het oneindige mede vervuld. Er zijn er steeds naast u, die u gadeslaan, en die, zonder dat gij het weet, invloed op u uitoefenen; want de Geesten zijn eene der machten der natuur, en de werktuigen waarvan God zich bedient om de besluiten zijner voorzienigheid uittevoeren; maar niet alle Geesten gaan overal, want er zijn oorden wier toegang aan de minder ontwikkelden ontzegd is.»

VORM EN ALOMTEGENWOORDIGHEID DER GEESTEN.

88. Hebben de Geesten een bepaalden begrensden en bestendigen vorm?

«Voor uwe oogen niet, voor de onzen wel, het is indien gij wilt, eene vlam, een licht; of een etherische vonk.»

— Heeft deze vlam of vonk een zekere kleur?

«Voor u varieert die van het sombere tot aan de glans van den robijn, al naar mate de Geest min of meer rein is.»

De geniussen worden gewoonlijk met eene vlam of ster op het voorhoofd afgebeeld; dit is een zinnebeeldige voorstelling, welke ons aan de wezenlijke natuur der Geesten doet denken. Men plaats die op het hoofd, omdat daar de zetel der intelligentie is.

89. Hebben de Geesten een zekeren tijd noodig om de ruimte te doorklieven?

«Ja maar dit geschiedt met de snelheid der gedachte.»

— Is de gedachte niet de ziel zelve, die zich verplaatst?

«Als de gedachte ergens is, dan bevindt zich de ziel daar ook, want het is de ziel, die denkt. De gedachte is een attribut.»

90. Heeft de Geest, die zich van de eene plaats naar de andere begeeft bewustzijn van den afstand, dien hij aflegt en van de ruimte, die hij doortrekt; of wordt hij plotseling op de plaats, die hij bezoeken wil, overgebracht?

«Het een en het ander; de Geest kan, zoo hij wil, zich zeer goed rekenschap geven van den afstand, dien hij aflegt, maar die afstand kan ook geheel uitgewischt worden; dit hangt van zijnen wil en ook van zijne meerdere of mindere reinheid af.»

91. Is de stof een beletsel voor de Geesten?

«Neen, zij dringen door alles heen, lucht, aarde, water, vuur, alles is voor hen toegankelijk.»

92. Hebben de Geesten de gave der alomtegenwoordigheid; met andere woorden, kan de Geest zich verdeelen of op verschillende plaatsen te gelijk zijn?

«Er kan geene verdeeling van denzelfden Geest plaats vinden; maar ieder geest is een centrum dat naar verschillende kanten uitstraalt, en daardoor is het, dat hij op vele plaatsen te gelijk schijnt te zijn. Gij ziet de zon, zij is één, straalt naar alle kanten uit, en schiet hare stralen op grooten afstand, en verdeelt zich daarom toch niet.»

— Stralen alle Geesten met dezelfde kracht uit?

«Op verre na niet; dit hangt van hunnen graad van reinheid af.»

Iedere Geest is eene ondeelbare éénheid, maar ieder hunner kan zijne gedachte naar verschillende kanten richten, zonder zich daarom te verdeelen. Het is alleen in dien zin dat men de alomtegenwoordigheid moet verstaan, die men aan de Geesten toeschrijft. Zoo is het met eene vonk, die in de verte haar licht verspreidt en aan alle kanten van den horizont kan gezien worden. Eveneens is het met een mensch, die zonder van plaats te veranderen of zich te verdeelen, naar verschillende punten orders, signalen en beweging kan overbrengen.

PERISPRIT.

93. Is de eigenlijkgezegde Geest onbeschut, of is hij zoo als eenigen beweerden, door de eene of andere substantie omgeven?

«De Geest is door eene, voor ulieden dampvormige, doch voor ons, nog zeer grove substantie omgeven, doch dampvormig genoeg om in de lucht te kunnen opstijgen, en zich, waarheen hij wil, te kunnen begeven.»

Even als de kiem van een vrucht door het perispermium, zoo is ook de eigenlijkgezegde Geest door een omhulsel omgeven, dat men bij vergelijking *perisprit* kan noemen.

94. Waaruit put de geest zijn halfstoffelijk omhulsel?

«Uit het algemeene fluïdum van elken wereldbol. Daarom is dat op alle werelden niet hetzelfde; van deze naar eene andere wereld overgaande, verwisselt de Geest zijn omhulsel, zoo als gij van kleederen verwisselt.»

— Als dus de Geesten, die eene wereld boven de onze verheven bewoonen, tot ons komen, nemen zij dan een grover perisprit aan?

«Zij moeten zich met uwe stof omkleeden; wij hebben dit reeds gezegd.»

95. Neemt het halfstoffelijk omhulsel van den Geest eenen bepaalden vorm aan, en kan het waarneembaar worden?

«Ja, en wel eene vorm naar het goedvinden van den Geest, en op die wijze verschijnt hij u dikwijls, het zij in den droom, hetzij in wakenden toestand, en kan hij een zichtbaren, ja zelfs tastbaren vorm aannemen.»

VERSCHILLENDE ORDEN VAN GEESTEN.

96. Zijn de Geesten allen gelijk, of bestaat er onder hen eene of andere hiërarchie?

«Zij zijn van verschillende orden naar gelang van den graad van volmaking, dien zij bereikt hebben.»

97. Bestaat er een bepaald getal rangen of graden van volmaaktheid onder de Geesten?

«Hun getal is onbegrensd, omdat geen juiste lijn van afbakening als een scheiding tusschen die rangen kan getrokken worden, en men dus naar verkiezing het getal afdeelingen kan vermeerderen of verminderen; als men evenwel de algemeene eigenschappen in aanmerking neemt, dan kan men de Geesten in drie voornamen afdeelingen rangschikken.»

«In de eerste rang kan men dezulken plaatsen, die de volmaaktheid bereikt hebben: de Zuivere-Geesten: die van den tweeden rang hebben het midden der ladder bereikt: de begeerte naar het goede is hun verlangen bij uitnemendheid. Die van den laatsten rang staan nog onder aan den ladder: onvolmaakte Geesten: zij kenmerken zich door onwetendheid, door zucht tot kwaad doen, en door alle kwade neigingen, die hen in hunnen vooruitgang belemmeren.»

98. Hebben de Geesten van den tweeden rang alleen de zucht naar het goede; of hebben zij ook de macht om het goede te doen?

«Zij bezitten deze macht naar de mate van hunne volmaking; eenigen bezitten wetenschap, anderen wijsheid en goedheid, maar allen hebben nog beproevingen te ondergaan.»

99. Zijn de Geesten van den derden rang allen wezenlijk slecht?

«Neen, sommigen doen noch goed noch kwaad; anderen daarentegen, vinden genoeg in het kwaaddoen en zijn tevreden als zij daartoe gelegenheid vinden. Verder zijn er nog lichtzinnige of dartele geesten, meer wargeesten dan slechte geesten, die eigenlijk meer genoeg in guitenstreken dan in slechtheid vinden, en die er vermaak in scheppen te mystificeeren, en kleine onaangenaamheden te verwekken, waarmee zij den spot drijven.

SPIRITISCHE RANGOPVOLGING.

100. *Inleidende aanmerkingen.* De classificatie der Geesten is gegrond op den graad hunner ontwikkeling, op de door hen verkregen eigenschappen en op de onvolmaaktheden, waarvan zij zich nog hebben te ontdoen. Deze classificatie is overigens niet absoluut; iedere categorie draagt slechts voor het geheel,

een sterk afgebakend karakter, maar de overgang van de eene tot de andere graad is onmerkbaar; zij loopen op beider grenzen in elkander even als dit bij de verschillende rijken der natuur, bij de kleuren van den regenboog of bij de verschillende tijdperken van 's menschen leven het geval is. Men kan dus een grooter of kleiner aantal klassen aannemen naar gelang van het standpunt, waarop men zich bij de beschouwing der zaak plaatst.

Het gaat hiermede zoo als met elk systeem van wetenschappelijke classificatie; zij kunnen meer of min volledig, rationeel, gemakkelijk te begrijpen zijn, maar, hoe die ook zijn mogen, veranderen zij niets aan het wezen der wetenschap. De Geesten die daaromtrent geraadpleegd zijn, kunnen dus over het getal categoriën verschillen, zonder dat men daaruit eene ongunstige gevolgtrekking zoude kunnen maken. Men heeft zich van die schijnbare tegenstrijdigheid een wapen gesmeed, zonder te bedenken dat de Geesten aan iets dat louter conventie is, niet het minste gewicht hechten; voor hen is de gedachte alles; zij laten den vorm, keus van woorden, classificatiën, in een woord alle stelsels, aan ons over.

Laten wij hierbij nog eene opmerking voegen, en wel deze, dat men nooit uit het oog moet verliezen, dat er zich onder de Geesten even goed als onder de menschen, zeer onwetende bevinden, en dat men zich dus niet genoeg kan wapenen tegen de neiging om te gelooven dat zij, omdat zij Geesten zijn, alles weten moeten. Elke classificatie vereischt methode, analyse, en grondige kennis van het onderwerp. En in de Geestenwereld zijn zij, die beperkte kennis bezitten even als de onwetenden op aarde, niet bij machte om *het geheel* te overzien of een systeem te formuleeren; zij kennen of begrijpen elke classificatie slechts ten deele; voor hen behooren alle Geesten, die boven hen verheven zijn, tot de eerste klasse zonder dat het hen mogelijk is de onderscheidene schakeeringen van kennis, bekwaamheid en zedelijkheid, waardoor zij van elkander verschillen, te kunnen opmerken en waardeeren; zoo als dit ook bij ons met een onbeschaafd tegenover een ontwikkeld mensch het geval is. Zij zelfs, die

er de bekwaamheid toe bezitten, kunnen naar gelang van het standpunt waarvan zij zijn uitgegaan, in de bijzonderheden verschillen, vooral als eene afdeeling niet absoluut afgebakend is. Linnaeus, Jussieu, Tournefort, hebben ieder hunne eigene methode gehad, en de plantenkunde zelve is daarom toch niet veranderd; dit komt doordien zij noch de planten noch hunne karakters verzonnen hebben, maar de analogiën naar welke zij de groepen en klassen verdeeld hebben, nagegaan hebben. Zoo ook hebben wij gedaan, wij hebben noch de Geesten noch hunne karakters verzonnen; wij hebben gezien en opgemerkt, wij hebben hen naar hunne handelingen en daden beoordeeld, en toen volgens de gegevens die zij ons verstrekt hebben, naarmate hunner overeenkomst met elkander, in klassen verdeeld.

Over het algemeen nemen de Geesten drie voorname cathgoriën of groote afdeelingen aan. In de laatste die onder aan den ladder staat, bevinden zich de onvolmaakte Geesten, die zich kenmerken door de overmacht welke de stof bij hen over den geest uitoefent, en door de neiging tot het kwaad. Die van de tweede cathegorie worden door de overmacht, welke de Geest op de stof uitoefent en door de zucht naar het goede gekenmerkt, het zijn de goede Geesten. Eindelijk bevat de eerste cathegorie de Zuivere-Geesten, dat zijn de zoodanigen die den hoogsten trap van volkomenheid bereikt hebben.

Deze verdeeling komt ons voor volkomen rationeel te zijn en zeer duidelijk afgebakende karakters te omvatten; er bleef ons nu niet anders te doen, dan door een voldoende getal onderafdeelingen, de verschillende schakeeringen waaruit het geheel bestaat te doen uitkomen; en dat hebben wij onder medewerking der Geesten, wier welwillend onderwijs ons nooit ontbroken heeft, ten uitvoer gebracht.

Door middel van deze beschrijving zal het ons gemakkelijk vallen de rang en de mate van verhevenheid of minderheid der Geesten, met welke wij in aanraking kunnen komen, en dientengevolge de mate van vertrouwen en achting die zij verdienen, te bepalen; het is om zoo te zeggen de sleutel der spiritische wetenschap, want deze kan alleen de afwijkingen,

welke men in de verschillende mededeelingen der Geesten ontdekt, verklaren, door ons omtrent hunne intellectueele en zedelijke ongelijkheid intelichten. Wij moeten nogtans hierbij opmerken, dat de Geesten niet altijd uitsluitend tot eene of andere klasse behooren; hunne vooruitgang vind slechts trapsgewijze plaats, en somtijds meer in de eene dan in de andere richting; zij kunnen dus de karakters van verschillende cathgoriën in zich vereenigen, hetgeen gemakkelijk uit hunne taal en uit hunne daden is optemaken.

DERDE ORDE. — ONVOLMAAKTE GEESTEN.

101. *Algemeen karakter.* Overmacht van de stof over den geest. Neiging tot het kwaad. Onwetendheid, hoogmoed, egoïsme, en alle slechte hartstochten die er de gevolgen van zijn.

Zij hebben het bewustzijn van het bestaan van God maar begrijpen het niet.

Zij zijn niet allen bepaald slecht; bij sommigen is het meer lichtzinnigheid, beginselloosheid en guiterij dan wezenlijke slechtheid. Sommigen doen noch goed noch kwaad; maar juist het feit dat zij noch goed noch kwaad doen, bewijst hunne minderheid. Anderen daarentegen vinden er behagen in kwaad te doen, en zijn vergenoegd als zij daartoe de gelegenheid vinden.

Zij kunnen bij hun verstand slechtheid of slimheid paren, maar welke ook de graad van hunne intellectueele ontwikkeling moge zijn, blijven hunne gedachten weinig verheven en zijn hunne gevoelens min of meer laag.

Hunne kennis omtrent de dingen der geestenwereld is beperkt, en het weinige dat zij er van weten, is vermengd met denkbeelden en vooroordeelen aan het lichamelijk leven eigen. Zij kunnen er ons niets dan valsche en onvolledige voorstellingen van geven; maar de oplettende onderzoeker kan dikwijls in hunne, zelfs onvolmaakte mededeelingen, de bevestiging vinden van belangrijke waarheden, die door de verhevene Geesten onderwezen worden.

Hun karakter is aan hunne taal te herkennen. Elke Geest,

die in zijne medelingen eene slechte gedachte verraadt, kan men als tot de derde orde behoorende, beschouwen; diensgevolge is elke slechte gedachte die ons ingegeven wordt, afkomstig van een geest, die tot die orde behoort.

Zij zien het geluk der goeden, en dat gezicht is voor hen eene eindelooze kwelling, want zij ondergaan al het zware zielenlijden, dat door de wangunst en de ijverzucht kan opgewekt worden.

Zij behouden de herinnering aan en de indrukken van de smarten van het aardse leven, en deze indrukken zijn dikwijls pijnlijker dan de werkelijkheid. Zij lijden dus wezenlijk door de smarten die zij verduurd hebben, en door die welke zij anderen hebben doen ondergaan; en daar hun lijden langdurig is, gelooven zij dat dit zonder einde zal zijn. Om hen te straffen wil God, dat zij dat gelooven zullen.

Men kan ze in vijf hoofdklassen verdeelen.

102. *Tiende klasse.* ONREINE GEESTEN. Zij zijn tot kwaad doen geneigd, en het kwaad doen is hunne hoofdgedachte. Als Geest geven zij verkeerden raad, blazen tweedracht en wantrouwen in, en nemen elke vermomming te baat om beter te kunnen bedriegen. Zij vervolgen hen, wier karakter zwak genoeg is om aan hunne inblazingen gehoor te geven, ten einde ze in het verderf te storten, en zijn tevreden als zij hunne vooruitgang kunnen vertragen door hen in de beproevingen die zij ondergaan, te doen bezwijken.

Bij de manifestaties herkent men hen aan hunne taal; gemeene en ruwe uitdrukkingen zijn altijd, zoo wel bij Geesten als bij menschen, zoo niet een bewijs van intellectueele, dan toch van zedelijke minderheid. Hunne mededeelingen verraden de laagheid hunner neigingen, en als zij iemand, door soms op eene verstandige wijze te spreken, op het dwaalspoor willen brengen, kunnen zij dit niet lang volhouden, en eindigen zij altijd met hunnen aard te verraden.

Sommige volken hebben er boosaardige goden van gemaakt, anderen geven hen de naam van duivels, kwade geniussen, geest van het kwaad.

Als zij geïncarneerd zijn, verkrijgen de levende wezens die

zij bezielen, de geneigdheid tot al die ondeugden welke door lage en onteerende hartstochten worden opgewekt, zoo als: zinnelijke wellust, wreedheid, schurkerij, huichelarij, hebzucht, lage vrekkingheid; zij doen het kwaad uit zucht om kwaad te doen en gewoonlijk zonder beweegredenen, en gedreven door hunnen haat van het goede kiezen zij bijna altijd hunne slachtoffers onder de brave menschen. Tot welken stand in de maatschappij zij ook mogen behooren, zijn het geesels voor het menschedom, en het vernis der beschaving, waarmede zij bedekt zijn, kan hen niet voor verachting en smaad beveiligen.

103. *Negende klasse.* LICHTZINNIGE GEESTEN. Deze zijn onwetend, boosaardig, wispelturig en spotziek, zij bemoeien zich met alles en antwoorden op alles, zonder zich om de waarheid te bekommeren. Zij vinden er behagen in kleine verdrietelijkheden en geringe genoegens te doen ontstaan, plagerijen te verwekken, en door mystificatiën en guitenstreeken iemand op boosaardige wijze om den tuin te leiden. Tot deze klasse behooren de Geesten door het volk met den naam van *kwel- plaag- aard* of *berggeest*, *kwelduivel*, enz. bestempeld. Zij zijn aan de verhevene geesten ondergeschikt, die hen dikwijls, zoo als wij onze bedienden, gebruiken. In hunne aanraking met de menschen is hunne taal dikwijls geestig en grappig, doch meestal zonder diepen zin; zij tasten de verkeerdheden en het belachelijke met vinnige en heekelige zetten aan. Als zij verdichtte namen aannemen doen zij dit meer om den draak te steken dan uit boosheid.

104. *Achtste klasse.* SCHIJNGELEERDE GEESTEN. Hunne kennis is tamelijk uitgebreid, maar zij beelden zich in meer te weten, dan inderdaad het geval is. In vele opzichten eenige vorderingen gemaakt hebbende, is hunne taal ernstig en kan een verkeerd denkbeeld omtrent hunne kunde en verstand geven; maar zij is gewoonlijk maar een afschijnsel van vooroordeelen en stelselmatige denkbeelden van het aardsche leven; een mengsel van eenige waarheden met de grofste dwalingen, onder welke zich, inbeelding, hoogmoed, ijverzucht en stijfhoofdigheid verraden, waarvan zij zich niet hebben kunnen ontdoen.

105. *Zevende klasse.* ONZIJDIGE GEESTEN. Deze zijn niet goed genoeg om het goede, noch slecht genoeg om het kwade te doen; zij hellen in gelijke mate tot beide over, en zijn niet boven het alledaagsche in den mensch, zoowel wat zedelijkheid als verstand aangaat, verheven. Zij zijn nog gehecht aan de dingen der aarde, en betreuren het gemis harer grove genietingen.

106. *Zesde klasse.* KLOP EN WARGEESTEN. Deze vormen wat hunne persoonlijke eigenschappen aangaat, eigenlijk geene afzonderlijke klasse; zij kunnen tot elke klasse der derde orde behooren. Dikwijls maken zij hunne tegenwoordigheid door waarneembare en physische middelen bekend, zoo als kloppen, beweging en abnormale verplaatsing van vaste lichamen, beweging der lucht enz., zij schijnen meer dan anderen aan de stof gehecht en de voornaamste bewerkers der veranderingen in de elementen van den aardbol te zijn, hetzij door op den dampkring, het water, het vuur, de vaste lichamen of in de ingewanden der aarde te werken; men heeft ingezien dat deze uitwerkselen, als zij een intentioneel en intelligent karakter toonen, niet het gevolg van eene toevallige en physische oorzaak zijn. Alle Geesten kunnen die verschijnselen doen ontstaan, maar de verheven Geesten laten die gewoonlijk aan de ondergeschikte over, die meer geschiktheid voor stoffelijke dan intelligente zaken bezitten. Wanneer zij oordeelen dat dergelijke manifestatiën nuttig zijn, gebruiken zij daartoe die ondergeschikte Geesten als handlangers.

TWEDE ORDE. — GOEDE GEESTEN.

107. *Algemeene kenmerken.* Overhand van den Geest over de stof; zucht naar het goede. Hunne goede hoedanigheden, en hunne macht om het goede te doen, komen overeen met den graad van vooruitgang, dien zij bereikt hebben: sommigen bezitten kennis, anderen wijsheid en goedheid; de meest gevorderden vereenigen kennis bij zedelijke hoedanigheden. Daar zij nog niet geheel gedematerialiseerd zijn, blijven zij naar gelang van hunnen rang meer of min de indrukken van het

lichamelijke leven, hetzij in hunne wijze van spreken, hetzij in hunne gewoonten behouden, bij welke men zelfs eenige van hunne hebbelikheden terug vindt; ware dit niet het geval dan zouden het volmaakte Geesten zijn.

Zij begrijpen God en de oneindigheid, en smaken reeds het geluk der deugdzamen. Zij zijn gelukkig door het goede dat zij doen en door het kwaad dat zij beletten. De liefde, die hen te zamen vereenigt is voor hen eene bron van onuitsprekelijk geluk, dat door geen wangunst noch door gewetenswroeging en door geen eene der booze hartstochten, die kwelling der onvolmaakte geesten, verstoord wordt; maar allen hebben nog beproevingen te ondergaan tot dat zij de volmaaktheid zullen bereikt hebben.

Als Geesten, wekken zij goede gedachten op, en brengen de menschen van den weg der ondeugd terug; zij beschermen in hun leven degenen die zich deze bescherming waardig maken, en vernietigen den invloed der onvolmaakte geesten bij hen die niet wenschen daar aan toegegeven.

De menschen in welke die Geesten geïncarneerd zijn, zijn goed en welwillend jegens hunne ratuurgenooten; zij worden niet door hoogmoed of egoïsme, noch door eerzucht gedreven, zij koesteren geen haat of wrok noch wangunst of ijverzucht, en doen het goede ter wille van het goede.

Tot deze orde behooren de Geesten, die het volksgeloof met den naam van *goede genius*, *beschermgenius*, *geest van het goede*, bestempelt. In de tijden van bijgeloof en onkunde heeft men er weldadige goden van gemaakt.

Men kan de goede Geesten in vier hoofdgroepen verdeelen.

108. *Vijfde klasse. WELWILLENDEN GEESTEN.* Het goede heeft bij hen de overhand; zij vinden er genoeg in de menschen eenen dienst te kunnen bewijzen en te kunnen beschermen, maar hunne kennis is beperkt; hun vooruitgang is meer in zedelijken dan in intellectueelen zin geweest.

109. *Vierde klasse. GELEERDE GEESTEN.* — Zij onderscheiden zich voornaamlijk door hunne uitgebreide kennis. Zij bemoeien zich minder met zedekundige dan met wetenschappelijke onderwerpen, voor welke laatste zij meer aanleg be-

zitten; maar zij beschouwen de wetenschap alleen nit het utiliteits-beginsel, en mengen daarbij geen ééne der harts-tochten, die aan de onvolmaakte geesten eigen zijn.

110. *Derde klasse.* WIJZE GEESTEN. Het bezit van de meest verhevene zedelijke hoedanigheden is hun voornaamste kenmerk. Zonder een onbepaalde kennis te bezitten, is hunne intellectueele bekwaamheid zoo groot, dat deze hen in staat stelt om een gezond oordeel over zaken en menschen te kunnen vellen.

111. *Tweede klasse.* VERHEVEN GEESTEN. Bij dezen vindt men wetenschap wijsheid en goedheid vereenigd. Hunne taal ademt niets dan welwillendheid, is altijd waardig, verheven, dikwijls voortreffelijk. Door hunne grootere voortreffelijkheid bezitten zij boven anderen de geschiktheid, om ons, binnen den grens van hetgeen den mensch mag weten, de meest juiste denkbeelden over de onlichamelijke wereld te geven. Zij openbaren zich gaarne aan hen die de waarheid met oprechtheid zoeken, en wiens ziel genoegzaam los van het aardsche is om die te kunnen begrijpen, maar zij verlaten degenen, die alleen door nieuwsgierigheid gedreven worden, of die door den invloed van de stof, worden verhinderd het goede te doen.

Wanneer zij zich bij uitzondering op aarde incarneeren, is het, om er eene zending tot bevordering der vooruitgang te vervullen; en zij doen zich dan aan ons voor: als de type van de volmaaktheid, die de mensch hier op aarde bereiken kan.

EERSTE ORDE. — ZUIVERE-GEESTEN.

112. *Algemeene kenteekenen.* De stof is zonder invloed op hen. In vergelijking met de Geesten der andere orden bezitten zij absolute intellectueele en zedelijke meerderheid.

113. *Eerste klasse. Eenige klasse.* — Zij hebben al de trappen van volmaking doorloopen, alle onreinheden der stof afgelegd. De som van alle volmaakheden, die door het schepsel bereikt kan worden, verkregen hebbende, hebben zij geene beproevingen meer te ondergaan, noch boete te doen. Niet

meer in een vergankelijk lichaam behoevende geïncarneerd te worden, is het voor hen het eeuwige leven dat zij in Gods schoot volbrengen.

Een onverstoorbaar geluk is hun deel, omdat zij niet aan de behoeften, noch aan de wisselvalligheden van het stoffelijk leven onderworpen zijn; maar dat geluk bestaat niet in *het genieten van eene eentoonige werkeloosheid en eene altijd-durende aanschouwing*. Zij zijn Gods boden en dienaren, wiens bevelen tot behoud van de algemeene harmonie zij ten uitvoer brengen. Zij geven bevelen aan al de Geesten, die minder zijn dan zij, zijn deze in hunne volmaking behulpzaam en wijzen hen hunne roeping aan. In het ongeluk den mensch bijtestaan, deze tot het goede of tot boetedoening voor de fouten, die hem van het hoogste geluk verstoken houdt, aantemoedigen, is voor hen een zalige arbeid. Men duidt ze dikwijls aan door den naam van engelen, aarts-engelen en seraphijnen. De mensch kan zich met hem in gemeenschap stellen, maar het zoude zeer aanmatigend zijn te gelooven dat wij hen altijd ter onzer beschikking hebben.

114. Zijn de Geesten uit hunne natuur goed of slecht, of zijn het dezelfde Geesten, die zich verbeteren?

«Het zijn dezelfde Geesten, die zich verbeteren; door zich te verbeteren gaan zij van eene lagere tot eene hoogere orde over.»

115. Zijn de Geesten, de eene goed de andere slecht geschapen?

«God heeft alle Geesten eenvoudig en onwetend, dat wil zeggen zonder kennis geschapen. Hij heeft aan elk hunner eene zending opgedragen met het doel hen te onderwijzen, en door de kennis der waarheid trapsgewijze de volmaaktheid te doen bereiken en tot Hem te doen naderen. De eeuwige ongestoorde gelukzaligheid bestaat voor hen in die volmaaktheid. De Geesten verkrijgen die kennis der waarheid, door de beproevingen die God hen oplegt, te ondergaan. Eenigen ondergaan die beproevingen met onderwerping en bereiken daardoor spoedig hunne bestemming; anderen niet dan morrende en blijven dientengevolge door eigen schuld van de volmaaktheid en de toegezegde gelukzaligheid verstoken.»

— Hieruit zoude men dus kunnen afleiden, dat de Geesten even als de kinderen, bij hun begin onwetend en zonder ondervinding zijn, maar door het doorloopen der onderscheidene toestanden van het leven de noodige kennis die hen nog ontbreekt, opdoen?

«Ja, die vergelijking is juist, het weerbarstige kind blijft onwetend en onvolmaakt; naar gelang van zijne leerzaamheid maakt hij meerdere of mindere vorderingen; maar het leven van den mensch heeft een grens, en dat der Geesten blijft tot in het oneindige voortduren.»

116. Bestaan er Geesten, die eeuwig in de laagste rangen zullen blijven?

«Neen, allen zullen de volmaaktheid bereiken, zij veranderen, doch hiertoe is een zeer langen tijd noodig; want zoo als wij u bij eene andere gelegenheid gezegd hebben: een regtvaardig en goedertierend vader kan niet voor eeuwig zijne kinderen verbannen. Kunt gij denken dat God, die zoo groot, zoo goed, zoo rechtvaardig is, strenger zoude wezen dan gij zelve zijt?

117. Hangt het van de Geesten af, hunnen vooruitgang tot bereiking der volmaaktheid te bespoedigen?

«Zeer zeker, naar gelang van hunne begeerte en hunne onderwerping aan Gods wil, bereiken zij dit spoediger. Maakt een leerzaam kind niet spoediger vorderingen dan een onwillig kind?»

118. Kunnen de Geesten ontaarden?

«Neen, naarmate zij zich ontwikkelen begrijpen zij wat hen van de volmaking terughield. Nadat de Geest eene beproeving ondergaan heeft, heeft hij kennis verkregen en deze verliest hij niet. Hij kan op dezelfde hoogte blijven staan, maar gaat niet achteruit.»

119. Zoude God, de Geesten niet kunnen ontheffen van de beproeving om tot den eersten rang te geraken?

«Indien zij volmaakt geschapen waren zoude het voor hen geene verdienste zijn die hen op de weldaden dier volmaking aanspraak zoude kunnen doen maken. Waarin toch zoude zonder strijd, deze verdienste bestaan? Bovendien is de ongelijkheid welke tusschen hen bestaat noodig voor hunne per-

soonlijkheid; en de zending, die zij op die verschillende trappen van ontwikkeling volbrengen, behooren tot het plan, door de Voorzienigheid voor de harmonie van het Heelal vastgesteld.»

Daar in het maatschappelijk leven, voor alle menschen de hoogste plaatsen bereikbaar zijn, zou men met even veel recht kunnen vragen, waarom de souverein niet van ieder soldaat een generaal maakt; waarom alle ondergeschikte ambtenaren geen hoofdamttenaren, alle leerlingen geene leeraars zijn. En tusschen het maatschappelijk en het Geestenleven bestaat dit verschil, dat de duur van het eerste beperkt is, en daardoor niet iederéén, alle rangen kan bereiken, terwijl het tweede, oneindig van duur zijnde, voor allen de mogelijkheid openlaat om tot de hoogste rang opteklimmen.

120. Staan alle geesten ten einde tot het goede te komen, de proef van het kwaad door?

«Niet de proef van het kwaad, maar die van de onwetendheid.»

121. Waarom zijn eenige Geesten den weg van het goede, en anderen dien van het kwaad opgegaan?

«Hebben zij niet hunnen vrijen wil? God schiep geene slechte geesten, maar hij schiep ze eenvoudig en onwetend, dat wil zeggen met gelijken aanleg voor het goede als voor het kwade; zij die slecht zijn, zijn dit door hun eigen wil geworden.»

122. Hoe kunnen de Geesten die bij hunnen oorsprong nog geene zelfbewustheid bezitten, de vrije keus tusschen goed en kwaad hebben. Bestaat er in hen een beginsel, een zekere neiging, welke hen eerder in de eene dan in de andere richting drijft?

«Naarmate het zelfbewustzijn bij den Geest toeneemt, ontwikkelt zich ook de vrije wil. Er zoude geen sprake van vrijheid kunnen zijn, indien het doen eener keuze, door eene van den wil van den geest onafhankelijke oorzaak, bepaald werd. De oorzaak van het kwaad is niet in, maar buiten hem gelegen, in de invloeden waaraan hij ten gevolge van zijnen vrijen wil, toegeeft. Dit is het groote beeld van 's menschenval en van de erfsonde: sommigen zijn voor de verleiding bezweken, anderen hebben weerstand geboden.»

— Van waar komen die invloeden, welke hij ondergaat?

«Van onvolmaakte Geesten, welke trachten zich van den mensch meester te maken, hem te overheerschen, en zich gelukkig gevoelen als zij hem kunnen doen bezwijken. Dit heeft men onder de gedaante van Satan willen afbeelden.»

— Ondergaat de geest dezen invloed alleen bij het begin van zijn bestaan?

«Het volgt hem in zijn Geesten-leven, tot dat hij zooveel macht over zichzelf verkregen heeft, dat de slechte geesten er van afzien hem te willen beheerschen.»

123. Waarom heeft God toegestaan dat de Geesten den weg van het kwaad konden betreden?

«Hoe durft gij aan God rekenschap van zijne daden vragen? Gelooft gij instaat te zijn zijne bedoelingen te doorgronden? Toch kunt gij tot uzelfen zeggen: Gods wijsheid is zichtbaar in de vrijheid, die Hij aan ieder laat om eene keuze te doen, want ieder heeft daardoor de verdienste van zijnen arbeid.»

124. Daar er Geesten zijn, die van af hunnen oorsprong den weg van het absolute goede en anderen welke die van het absolute kwaad volgen, zoo bestaan er zeker tusschen deze twee uitersten, nog trappen?

«Ja zeker, en tot dezen behoort de groote meerderheid.»

125. Kunnen de Geesten, die den weg van het kwaad opgegaan zijn, denzelfden graad van volkomenheid der anderen bereiken?

«Ja, maar *de eeuwigheden* zullen voor hen langduriger zijn.»

Door dit woord *eeuwigheden* drukt men het denkbeeld uit, dat de mindere geesten omtrent de eeuwigheid van hun lijden koesteren, daar het hen niet gegeven is daarvan het einde te voorzien, en dit denkbeeld zich bij elke beproeving waaronder zij bezwijken, hernieuwt.

126. Zijn de Geesten, die, na het kwade doorgeworsteld te zijn, den hoogste trap bereikt hebben, in Gods oogen minder verdienstelijk dan de anderen?

«God beschouwt de verdoolden met hetzelfde oog en heeft hen even lief. Zij worden slecht genoemd omdat zij bezweken zijn; voor dien tijd waren zij slechts eenvoudige Geesten.

127. Worden alle Geesten met gelijke intellectuele vermogens geschapen?

«Zij zijn allen gelijk geschapen, maar niet wetende vanwaar zij komen, moet den vrijen wil zijn loop hebben. Zij gaan allen, de eene spoediger dan de andere, zoo wel in verstand als in zedelijkheid vooruit.»

Geesten, die van den aanvang af den weg van het goede bewandelen, zijn daarom nog geene volmaakte Geesten; al hebben zij geene slechte neigingen, dan moeten zij toch de noodige ondervinding en kennis, om de volmaking te kunnen bereiken, opdoen. Wij kunnen hen bij kinderen vergelijken, die, hoe goed hunnen natuurlijken aanleg ook zijn moge, toch noodig hebben die te ontwikkelen, en te worden onderwezen, en die niet zonder tusschentoestand van de kindsheid tot den mannelijken leeftijd overgaan; doch zoo als er menschen gevonden worden, die van hunne jeugd af aan goed, anderen, die slecht zijn, zijn er ook Geesten, die van den aanvang af goed of slecht waren met dit groote verschil, dat het kind geheel gevormde neigingen medebrengt, terwijl de Geest bij zijne vorming evenmin goed als slecht is; hij bezit in zich alle neigingen en tengevolge van zijnen vrijen wil, volgt hij de eene of de andere.

ENGELN EN DUIVELS.

128. Behooren de wezens, die wij engelen, aartsengelen, seraphijnen noemen, tot eene afzonderlijke categorie van Geesten, welker natuur met die der anderen verschilt?

«Neen, het zijn reine Geesten, die op den hoogsten trap staan, en alle volmaaktheden in zich vereenigen.»

Het woord *engel* doet bij ons het denkbeeld van zedelijke volmaaktheid ontstaan, doch het wordt ook dikwijls op goede en kwade wezens, die buiten de menschheid bestaan, toegepast. Men zegt b. v. de goede en kwade engel; de engel des lichts en die der duisternis, in dien zin heeft het dezelfde beteekenis als *Geest* of *genius*. Wij bezigen het hier in den goeden zin van het woord.

129. Hebben de engelen alle trappen doorloopen?

«Zij hebben alle trappen doorloopen, maar zoo als wij reeds gezegd hebben: hebben sommigen hunne zending zonder

morren aanvaard en spoedig het einddoel bereikt, terwijl anderen een meer of minderen langen tijd hebben noodig gehad om de volmaaktheid te bereiken.»

130. Indien het gevoelen, dat er volmaakte en boven anderen verhevene wezens geschapen zijn, eene dwaling is, hoe komt het dan, dat men dit geloof onder de overleveringen van de meeste volken terug vindt?

«Weet dat uwe aarde niet van alle eeuwigheid bestaan heeft, en dat er Geesten waren, die reeds lang vóór dat zij bestond, den hoogsten trap bereikt hadden; daardoor hebben de menschen dus kunnen gelooven, dat zij altijd, zoo als zij toen waren, geweest zijn.»

131. Zijn er duivelen, in den zin dien men aan dat woord hecht?

«Indien er duivelen waren zouden zij Gods schepping zijn, en zou God rechtvaardig en goed zijn, als hij wezens geschapen had, die eeuwig tot het kwaad en tot het ongeluk gedoemd zijn? Indien er duivelen zijn, dan houden deze verblijf op uwe mindere en andere soortgelijke werelden, het zijn die huichelaars, die van eene goeden en rechtvaardigen, eene boozen en wraakzuchtigen God maken, en die gelooven Hem, door de gruwelen die zij in Zijnen naam bedrijven, welgevallig te zijn.»

Het woord *démon*, wordt alleen in de hedendaagsche opvatting als slechte Geest gebruikt, want het grieksche woord *daimôn*, waarvan het gevormd is, beteekent *genius*, *intelligentie*, en werd zonder onderscheid voor alle onlichamelijke wezens, hetzij goede of slechte gebruikt.

Volgens de algemeene toepassing van dat woord, hecht men aan demonen de gedachte van uit hunnen aard kwaadwillige wezens; deze zouden even als alles wat bestaat, Gods schepping zijn; en God, die bij uitnemendheid rechtvaardig en goed is, kan geene wezens geschapen hebben, die door hunne natuur tot het kwaaddoen voorbeschikt en voor eeuwig verdoemd zullen zijn. Indien de demonen Gods schepping niet waren, zouden zij even als God, in alle eeuwigheid bestaan hebben, en zoude er meer dan ééne Hoogste macht zijn.

Eene hoofdvereischte van iedere leer is, logisch te zijn, en de leer van de duivelen, in den absoluten zin opgevat, is dit in zulk een voornaam beginsel niet. Dat men in het geloof van achterlijke volken,

die, Gods eigenschappen niet kennende, kwaadwillige goden aannemen, ook demonen opgenomen heeft is gemakkelijk te begrijpen; maar voor hen, die van Gods eigenschappen Zijne goedheid als de uitnemendste beschouwen, is de veronderstelling dat Hij wezens heeft kunnen scheppen, tot kwaaddoen gedoemd en bestemd om dit eeuwig te doen, onlogisch en tegenstrijdig; want het is die goedheid loochenen. De voorstanders van den duivel beroepen zich op de woorden van Christus; het zij verre van ons, het gezag van zijn onderwijs, dat wij meer in 's menschenhart dan in zijn mond zouden wenschen te zien, te ontkennen; maar is men er wel zoo zeker van, den zin, die hij aan het woord duivel hechte, te kennen? Weet men niet dat de allegorische vorm het onderscheidend kenmerk van zijne taal is, en moet alles, wat in het Evangelie staat, woordelijk opgevat worden? Wij willen slechts eene tekst als voorbeeld aanhalen:

„En terstond na de verdrukking dier dagen, zal de zon verduisterd worden, en de maan zal haar schijnsel niet geven, en de sterren zullen van den hemel vallen, en de krachten der hemelen zullen bewogen worden. Voorwaar ik zeg u: dit geslacht zal geenszins voorbijgaan, tot dat al deze dingen zullen geschied zijn.” 1) Hebben wij den *vorm* van den tekst omtrent de schepping en de beweging der aarde, zoo als die in den Bijbel vermeld staat, niet door de wetenschap wederlegd gezien? Kan dit ook niet het geval zijn met eenige beelden, die Christus gebruikt heeft, daar hij volgens de begrippen van tijd en plaats spreken moest. Voorbedachtelijk heeft Christus geene onwaarheid kunnen zeggen; indien er dus in zijne woorden dingen voorkomen die strijdig met het gezond verstand zijn, komt dit omdat wij die niet begrijpen of verkeerd toepassen.

Wat de menschen ten opzichte der engelen gedaan hebben, deden zij ook voor de duivelen; gelijk zij aan geesten, die van alle eeuwigheid volmaakt waren, geloofd hebben, beschouwen zij de lage geesten als wezens, die van alle eeuwigheid slecht waren. Onder het woord *démon* moeten de onreine Geesten verstaan worden, die dikwijls niet veel beter zijn dan de wezens, die men onder dien naam aanduidt, maar met dit onderscheid, dat hunne toestand slechts tijdelijk is. Het zijn onvolmaakte Geesten, die de hun opgelegde beproevingen, morrende ondergaan, en die daarom voor hen van langer duur zijn, doch, die ook op hunne beurt, zoodra zij daartoe den wil doen blijken, het doel zullen bereiken. Men zoude dus het woord in dien beperkten

1) Matth. XXIV, vs. 29 en 34.

zin opgevat kunnen behouden; ware het niet dat men er heden ten dage een bijzonder begrip aan hechte, waardoor men op het dwaalspoor zou kunnen geraken, door aan bijzondere voor het kwaad geschapen wezens te doen denken.

Wat Satan aangaat; die is klaarblijkelijk de personificatie van het kwaad onder eenen allegorischen vorm; want het is onmogelijk aan te nemen, dat er een wezen zou bestaan, met gelijke macht tegen God strijdende, en wiens eenigste streven zoude zijn, zich tegen Gods wil te verzetten. De mensch heeft beelden en schilderijen noodig om indruk op zijne verbeelding te kunnen maken, daarom heeft hij de onlichamelijke wezens onder eenen materieelen vorm met attributen, die aan hunne goede hoedanigheden of gebreken herinneren, afgebeeld. Zoo hebben de ouden, den tijd willende personifieeren, dien afgebeeld als een grijsaard met een zeis en een zandlooper; het beeld van een jongeling zoude hier eene tegenstrijdigheid geweest zijn; hetzelfde geldt voor de allegorische voorstellingen van de fortuin, de waarheid enz. De nieuwe volken hebben de engelen of reine Geesten met een schitterend gelaat en blanke vleugelen, zinnebeeld der reinheid, Satan met horens, klauwen en de attributen van het dierlijke, als zinnebeeld der lage driften, afgebeeld. Het volk, dat alles letterlijk opvat, heeft deze zinnebeelden, als wezenlijke personen aangezien, zooals het dit vroeger met Saturnus in de allegorische voorstelling van den tijd gedaan heeft.

TWEEDE HOOFDSTUK.

INCARNATIE (menschwording) DER GEESTEN.

1 Doel der incarnatie. — 2. de Ziel. — Materialisme.

DOEL DER INCARNATIE.

132. Wat is het doel van de incarnatie der Geesten?

«God legt hen die op, met het doel om hen de volmaakt-
heid te doen bereiken; voor sommigen is het eene boetedoening,
voor anderen eene zending. Maar om die volmaaktheid te be-
reiken, *moeten zij de wisselvalligheden van het lichamelijke
leven doorstaan*; hierin bestaat de boetedoening. De incarnatie
heeft nog een ander doel, namelijk den Geest in staat te
stellen zijn deel in het werk der schepping te kunnen dra-
gen, om dit te kunnen doen, neemt hij in elke wereld een
gestalte aan in harmonie met het stoffelijk beginsel, waaruit
die wereld bestaat, om daar, in dat opzicht, Gods geboden te
kunnen volbrengen, zoo doende werkt hij mede aan het al-
gemeene werk, terwijl hij zijn eigen vooruitgang bevordert.»

De medewerking der lichamelijke wezens is voor den geregelde
loop van het Heelal noodig; maar God heeft in Zijne wijsheid gewild,
dat die wezens in dien arbeid een middel zouden vinden tot voor-
uitgang, en om meer en meer tot Hem te naderen. Zoo ziet men, dat
door eene bewonderenswaardige wet door Gods voorzienigheid vast-
gesteld, alles in het Heelal een keten vormt, en dat alles in de
natuur door wederkerige verplichtingen aan elkander verbonden is.

133. Hebben ook die Geesten, die van den beginne af aan
den weg van het goede gevolgd hebben, noodig de incarnatie
te ondergaan?

«Allen zijn eenvoudig en onwetend geschapen; zij worden wijzer door den strijd en de wederwaardigheden van het leven, God, die rechtvaardig is, kon eenigen zonder dat zij daarvoor eenige moeite aangewend of gearbeid hadden en dus zonder verdiensten te hebben, niet gelukkig maken »

— Maar wat baat het dan aan de Geesten den goeden weg opgegaan te zijn, indien hen dit niet van de verdrietelikheden van het lichamelijke leven vrijwaart?

«Zij bereiken spoediger het einddoel, bovendien zijn de moeilijkheden van het leven dikwijls het gevolg van de onvolmaaktheden van den Geest; hoe minder onvolmaaktheden deze bezit, des te minder kwellingen zal hij ondervinden; hij, die niet afgunstig of naijverig, niet gierig of eerzuchtig is, zal de kwellingen, die deze gebreken na zich slepen, niet ondervinden.»

DE ZIEL.

134. Wat is de ziel?

«Een geïncarneerde Geest.»

— Wat was de ziel voor zij zich met het lichaam vereenigde?

«Geest.»

— Dus zijn zielen en Geesten hetzelfde?

«Ja, zielen zijn slechts Geesten. Voordat zij zich met het lichaam vereenigt is de ziel eene der intelligente wezens, die de onzichtbare wereld bevolken en die tijdelijk een vleeschelijk omhulsel aannemen, ten einde zich te reinigen en wijzer te worden.»

135. Bestaat er in den mensch nog iets anders dan de ziel en het lichaam?

«Ja, de band die de ziel met het lichaam verbindt.»

— Van welken aard is die band?

«Halfstoffelijk, dat wil zeggen, bemiddelaar tusschen Geest en lichaam. En dit moet zij zijn, willen dezen zich met elkander in gemeenschap kunnen stellen. Het is door dien band dat de Geest op de stof en wederkeerig de stof op de Geest werkt.»

De mensch bestaat alzoo uit drie noodzakelijke deelen:

1°. Het lichaam, of stoffelijk wezen, zoo als de dieren, en door hetzelfde levensbeginsel beziel.

2°. De ziel, een geïncarneerde Geest die het lichaam tot woning heeft.

3°. Het bemiddelend beginsel of *perispit*, halfstoffelijke substantie, die tot eerste omhulsel van den Geest dient, en de ziel met het lichaam verbindt. Zoo vindt men in eene vrucht: kiem, kiemhulsel, en schil of bast.

136. Is de ziel onafhankelijk van het levensbeginsel?

«Het lichaam is slechts omhulsel; wij herhalen dit steeds.»

— Kan het lichaam zonder de ziel bestaan?

«Ja, en toch verlaat de ziel het lichaam, zoodra dit op-houdt te leven. Voor de geboorte bestaat er nog geene alge-heele vereeniging tusschen ziel en lichaam; doch zoodra deze vereeniging tot stand gekomen is, worden door den dood van het lichaam de banden, die dit met de ziel verbonden, ver-broken, en de ziel verlaat het lichaam. Een lichaam zonder ziel kan het organische leven bezitten, maar de ziel kan niet in een van het organische leven beroofd lichaam verblijven.»

— Wat zou ons lichaam zijn, indien het geen ziel had?

«Een vleeschklomp zonder intelligentie, alles wat gij wilt, maar geen mensch.»

137. Kan dezelfde Geest zich te gelijk in twee verschil-lende lichamen incarneeren?

«Neen, de Geest is ondeelbaar en kan niet te gelijktijd twee verschillende wezens bezielen.» (zie in *le Livre des Me-diums, Bi-corporéité et transfiguration.*)

138. Wat moet men denken over het gevoelen van hen, die de ziel als het beginsel van het stoffelijk leven beschouwen?

«Dit is een strijd over woorden; wij hechten daar niet aan, begin met u onderling te verstaan.»

139. Eenige Geesten, en vóór hen, eenige wijsgeeren, hebben de ziel genoemd: *Een bezielende vonk, van het groote Al geëmaneerd*; hoe verklaart gij die tegenstrijdigheid?

«Het is geene tegenstrijdigheid; alles hangt af van den zin die men aan de woorden hecht. Waarom hebt gij voor iedere zaak niet een afzonderlijk woord?

Het woord ziel wordt gebruikt om geheel van elkander verschillende dingen uittedrukken. Eenigen geven dien naam aan het beginsel van

het leven, en in dien zin is het *figuurlijk* gesproken juist, te zeggen, dat de ziel eene bezielende vonk is, geëmaneerde van het groote Al. De laatste woorden duiden de algemeene bron van het levensbeginsel aan, waarvan ieder schepsel een gedeelte tot zich neemt, en dat na den dood weder tot de massa terugkeert. Dit denkbeeld sluit geenszins het bestaan uit van een zedelijk, afgescheiden, van de stof onafhankelijk en zijne persoonlijkheid behoudend wezen. Het is datzelfde wezen dat men ook *ziel* noemt, en het is in dien zin dat men zeggen kan dat de ziel een geïncarneerde Geest is. De Geesten, deze verschillende definitien van de ziel gevende, spraken in den geest van de beteekenis die *zij* aan het woord gaven, en naar de aardse denkbeelden, die zij nog meer of min aankleefden. Dit komt door de onvolledigheid der menschelijke taal, die niet voor elk denkbeeld een eigen woord heeft en daardoor ontstaat veel vergissing en woordenstrijd; en het is daarom dat de verheven Geesten ons zeggen, om het eerst onder elkander, over de beteekenis der woorden ééns te worden. 1)

140. Wat moet men denken van de theorie, die de ziel in zoo vele deelen, als er spieren zijn, verdeelt, waarvan elk eene der verrichtingen van het lichaam bestuurt?

«Dit hangt alweer af van de beteekenis, die men aan het woord *ziel* geeft; indien men daarmede het levengevende fluidum bedoelt, dan heeft men gelijk; doch als men daarmede de geïncarneerde Geest bedoelt, heeft men ongelijk. Wij hebben dit reeds gezegd, de Geest is ondeelbaar; hij brengt de beweging op de organen door het bemiddelend fluidum over, zonder zich daarom te verdeelen.

— Er zijn toch Geesten, die er deze definitie van gegeven hebben?

«Onwetende Geesten kunnen het uitwerksel voor de oorzaak aanzien.»

De ziel handelt door tuschenkomst der organen, en de organen worden bezielde door het levengevend fluidum, dat zich tuschen hen verdeelt, en het overvloedigste tuschen die organen, welke middel- of brandpunten van beweging zijn. Maar deze verklaring is niet toepasselijk op de ziel, beschouwd als Geest, die het lichaam bewoont, en dat bij den dood verlaat.

1) Zie in de inleiding, de verklaring van het woord *ziel* § II.

141. Is er iets waars in de meening van hen, die gelooven dat de ziel uitwendig is en het lichaam omgeeft?

«De ziel is niet in het lichaam, zoo als een vogel in een kooi, opgesloten; zij straalt uit en openbaart zich naar buiten, zoo als een licht door een glazen bol, of zoo als het geluid om een geluidgevend middelpunt; in dien zin kan men zeggen dat zij uitwendig is, maar zij is daarom nog geen omhulsel van het lichaam. De ziel heeft twee omhulsels: het eene, fijn en licht is het eerste, dat gij het perisprit noemt; het andere, grof stoffelijk en zwaar: het lichaam. De ziel is het middelpunt van alle deze omhulsels, zoo als de kiem dit in eene pit is; dit hebben wij u reeds gezegd.»

142. Wat moet men denken van die andere theorie, volgens welke de ziel van het kind, zich bij ieder tijdperk van het leven aanvult?

«De ziel is slechts één, zij bestaat zoo wel bij het kind als bij den volwassene in haar geheel, het zijn de organen of werktuigen ten dienste der ziel die zich ontwikkelen en volmaken. Hier neemt men wederom het uitwerksel voor de oorzaak.»

143. Waarom geven de Geesten niet allen dezelfde omschrijving van de ziel?

Omtrent soortgelijke onderwerpen zijn niet alle Geesten even goed ingelicht, er zijn geesten wier verstand nog weinig ontwikkeld is en die nog geene afgetrokken denkbeelden kunnen begrijpen; het is even als bij u met de kinderen; er zijn ook schijn-geleerde Geesten, die om indruk te maken met woorden schermen: ook zoo als bij u. Dan nog kunnen verlichte Geesten verschillende uitdrukkingen gebruiken, die, wat den grond der zaak betreft, dezelfde waarde hebben, vooral als er sprake is van dingen, welke uwe taal niet bij machte is duidelijk terug te geven; men moet dan beelden en vergelijkingen bezigen, en die neemt gij dan als werkelijk bestaande aan.

144. Wat moet men onder de Wereldziel verstaan?

«Het is het algemeen beginsel van het leven en van de intelligentie, waaruit alle individualiteiten geboren worden. Maar zij, die dit woord gebruiken, begrijpen het dikwijls zelve

niet. Het woord ziel is zoo rekbaar, dat iedereen er naar welgevallen de beteekenis van zijne eigene droombeelden aan geeft. Men heeft ook dikwerf aan de aarde eene ziel toegeschreven; hieronder moet men de gezamenlijke zich toewijdende Geesten verstaan, die, als gij naar hen luisteren wilt, uwe daden ten goede leiden, en die als het ware Gods plaatsbekleeders op uwen aardbol zijn.»

145. Hoe komt het, dat zoo vele wijsgeeren van oude en nieuwere tijden, zoo lang over de psychologische wetenschap getwist hebben, zonder tot de waarheid gekomen te zijn?

«Deze mannen waren de voorloopers van de eeuwige spiritistische leer; zij hebben den weg voorbereid. Zij waren menschen en konden dus dwalen, omdat zij hunne eigene denkbeelden voor het licht hebben aangezien; maar zelfs hunne dwalingen zijn van nut om door hetgeen voor en tegen is aanschouwelijk te maken, de waarheid te doen uitkomen; bovendien zijn er onder die dwalingen groote waarheden/vermengd, welke door eene vergelijkende studie begrijpelijk worden.»

146. Neemt de ziel een bepaalde en begrensde plaats in het lichaam in?

«Neen, maar zij zetelt bij groote vernuften, en bij allen die veel denken, voornamelijk in het hoofd; en bij hen die diep gevoelen en wiens daden het meest betrekking op de menschheid hebben, in het hart.»

— Wat moeten wij denken van het gevoelen van hen, die de ziel in een voor het leven noodzakelijk middelpunt plaatsen?

«Gij wilt daarmee zeggen dat de Geest zich bij voorkeur in dat deel van uw organisme ophoudt omdat alle de gewaarwordingen op dat punt uitloopen. Zij, die de ziel plaatsen in hetgene zij als het middelpunt van het levensvermogen beschouwen, verwarren dit met het levengevende fluidum of beginsel. Men kan evenwel zeggen, dat de zetel der ziel zich meer bijzonder in de organen bevindt, die tot intellectueele en zedelijke uitingen dienen.

MATERIALISME.

147. Waarom zijn de ontleed- en natuurkundigen en in het algemeen zij, die de natuurwetenschappen bestudeeren, zoo dikwerf tot materialisme geneigd?

«De natuurkundige schrijft alles toe aan hetgeen hij ziet. Menschelijke hoogmoed, die gelooft alles te kennen, en die niet kan aannemen dat er iets kan bestaan dat hun begripsvermogen te bovengaat. Hunne kennis zelve voedt hunnen eigenwaan, zij verbeelden zich dat de natuur voor hen niets verborgens kan hebben.»

148. Is het niet te bejammeren dat het materialisme het gevolg is van studiën, die juist den mensch de voortreffelijkheid der intelligentie die de wereld bestuurt, moest aantoonen? Moet men daaruit niet de gevolgtrekking maken dat die studiën gevaarlijk zijn?

«Het is onwaar dat het materialisme een gevolg van de beoefening van die wetenschappen is; het is de mensch die uit die beoefening verkeerde gevolgtrekkingen put, want de mensch kan van alles, ja van de beste dingen, misbruik maken. Bovendien het *Niet* beangst hen meer, dan zij willen bekennen en de zoogenaamde vrij-geesten zijn dikwijls meer grootsprekers dan helden. De meesten zijn alleen materialist omdat zij niets hebben om de leegte van dien hen aangapenden afgrond te kunnen opvullen; wijs hen een plechtanker aan, en zij zullen er zich gaarne aan vastklemmen.»

Er zijn menschen, die door eene afdwaling van het verstand, in de bewerktuigde wezens niets anders zien dan de uiting van de stof en daaraan al onze handelingen toeschrijven. Zij hebben in het menschelijke lichaam niet anders dan een elektriseermachine gezien; zij hebben het levensorganisme alleen in de beweging der organen bestudeerd; zij hebben dit leven dikwijls als 't ware door het breken van een draad, een einde zien nemen, en zij hebben niets anders dan dien draad gezien; zij hebben gezocht of er ook iets anders overbleef; en daar zij niets dan de werkeloos geworden stof vonden, daar zij de ziel niet hebben *zien* ontsnappen, en niet hebben kunnen grijpen, zijn zij tot het besluit gekomen, dat alles in eigen-

schappen van de stof bestaat, en dat er dus na den dood niets meer overblijft dan het *niet* der gedachte; droevige gevolgtrekking indien het zoo ware, want dan zoude goed en kwaad doelloos zijn, de mensch zoude alle recht hebben, om, alléén aan zich zelve te denken en zijne stoffelijke genietingen boven alles te stellen; de banden der maatschappij zouden verbroken en de heiligste neigingen onherroepelijk vernietigd worden. Gelukkig zijn diergelijke denkbeelden ver van algemeen, men kan zelfs zeggen dat zij zeer beperkt en het slechts individueele meeningen zijn, die nog nergens tot leer verheven zijn. Eene maatschappij op zoodanige grondstellingen gevestigd, zoude in haar zelve de kiem harer ontbinding bevatten, en hare leden zouden als wilde dieren elkander verscheuren.

De mensch koestert instinktmatig de gedachte, dat met dit leven voor hem niet alles een einde neemt; hij heeft een afgrijzen van het *niet*; hij moge zich tegen die gedachte aan de toekomst, gehard hebben, als het laatste oogenblik aanbreekt, zijn er maar weinigen, die zich-zelfen niet afvragen wat er van hen worden zal; want de gedachte om het leven voor altijd vaarwel te zeggen is een verschrikkelijk denkbeeld. Wie kan dan ook een algeheele eeuwige scheiding van alles wat men lief heeft met onverschilligheid te gemoet gaan? Wie zoude de onmetelijke afgrond van het niet waarin voor altijd al onze vermogens, al onze hoop moeten begraven worden, voor zich kunnen zien openen en zonder ontzetting tot zichzelf kunnen zeggen: Hoe! na mij niets, niets dan de leegte; alles is voor eeuwig gedaan, nog weinige dagen, en dan zal ook mijne gedachtenis uit het geheugen van hen die mij overleven, uitgewischt zijn; weldra zal er geen spoor van mijn verblijf op aarde meer overblijven; zelfs het goede dat ik gedaan heb, zal door de ondankbaren, die verplichting aan mij hebben, vergeten zijn; en niets om dat alles te vergoeden, geen ander vooruitzicht dan dat mijn lichaam een prooi der wormen zal worden.

Heeft dit tafereel niet iets afschuwelijks, iets ijzingwekkends? De Godsdienst leert ons, dat het niet aldus zijn kan, en de rede bevestigt dit; maar in dat onbepaalde, onzekere toekomstige leven, is er niets dat onze zucht voor het positieve kan bevredigen, en dat is wat bij velen twijfelzucht doet ontstaan. Wij hebben eene ziel, het zij zoo, maar wat is die ziel? Heeft zij eene gedaante of ten minste het een of ander uiterlijk aanzien? Is het een begrensd of onbegrensd wezen? De eene zegt dat het een ademtucht Gods, de andere dat het eene vonk, weer anderen dat het een deel van het groote Al, het beginsel van het leven en van de intelligentie, is; maar wat leeren

wij nu uit dit alles? Welk belang heeft het voor mij eene ziel te hebben, als deze zich na mijn dood in de onmeetelijkheid verliest. Staat dit verlies van onze individualiteit niet met het *niet zijn* gelijk. Men zegt ook dat de ziel ontstoffelijk is: maar een onstoffelijk iets kan geen bepaalde afmetingen hebben; voor ons is het niets. Ook leert ons de godsdienst dat wij naar gelang van het goed en kwaad dat wij gedaan hebben, gelukkig of ongelukkig zullen zijn; maar waarin bestaat dat geluk dat ons wacht in Gods schoot? Is het eene eeuwige gelukzaligheid, eene eeuwige aanschouwing, zonder andere bezigheid dan het bezingen van den lof des Scheppers? Bestaan de vlammen der hel werkelijk of is het een beeld? De kerk zelf geeft er deze laatste uitlegging van, maar welke zijn de smarten, die men lijden zal? Waar bevindt zich die strafplaats? In een woord, wat doet men, wat ziet men in die wereld die ons allen wacht? Niemand, zegt men, is vandaar teruggekomen om het ons medetedeelen. Dit is eene dwaling, en het is juist de roeping van het Spiritisme om ons omtrent die toekomst intelichten, en ons haar tot in zekere mate, niet meer door redeneering, maar door feiten, met de handen te doen tasten en met de oogen te doen zien. Dank zij de spiritische mededeelingen, is die toekomst niet meer een vermoeden, eene waarschijnlijkheid, welke iedereen naar goëddunken versiert, die de dichters door hunne fictiën verfraaien of met allegorische voorstellingen, die ons bedriegen, opsmukken; het is de werkelijkheid, die ons voor oogen gehouden wordt, want het zijn de wezens van gene zijde van het graf zelf, die ons hunnen toestand komen beschrijven, die ons komen zeggen wat zij doen, die ons in de gelegenheid komen stellen, om als 't ware bij alle omstandigheden van hun nieuw leven tegenwoordig te zijn, en ons daardoor op het onvermijdelijke lot wijzen, dat ons naar gelang van onze verdiensten of van de door ons gepleegde misdaden te wachten staat. Is hierin iets ongodsdienstig gelegen? Integendeel, want de ongeloovigen worden er door tot het geloof terug gebracht, en de lauwen putten er eene vernieuwing van ijver en vertrouwen uit. Het Spiritisme is dus de machtigste bondgenoot van den godsdienst. Dit zoo zijnde is het omdat God dit toelaat, en Hij laat het toe om onze wankelende hoop te doen herleven, en ons door het vooruitzicht van hetgeen ons in de toekomst wacht, op den weg van het goede terug te voeren.

DERDE HOOFDSTUK

TERUGKEER UIT HET LICHAMELIJK TOT HET GEESTEN-LEVEN.

1. De ziel na den dood; hare individualiteit. Het eeuwige leven. —
2. Scheiding van ziel en lichaam. — 3. Spiritische bedwelming.

DE ZIEL NA DEN DOOD.

149. Wat wordt er van de ziel op het oogenblik van het sterven?

«Zij wordt wederom Geest, dat wil zeggen dat zij weder tot de Geesten-wereld, welke zij tijdelijk verlaten had, terugkeert.»

150. Behoudt de ziel na den dood hare individualiteit?

«Ja, zij verliest die nooit. Wat zoude zij zijn, als zij die niet behield?»

— Hoe bemerkt de ziel hare individualiteit?

«Zij bezit nog een fluidum dat haar eigen is, dat zij uit den dampkring van hare planeet put, en dat het uiterlijk aanzien van hare laatste incarnatie heeft: haar perisprit.»

— Neemt de ziel niets van hier met zich mede?

«Niets dan de herinnering, en de wensch om tot een betere wereld overtegaan. Deze herinnering is vol genoeg en wel bedroevend naar gelang van het gebruik dat zij van haar leven gemaakt heeft. Naarmate zij reiner is, begrijpt zij beter de nietigheid van hetgeen zij op aarde achterlaat.»

151. Wat moet men denken omtrent de meening dat de ziel na den dood tot het universeele Al terugkeert?

«Vormen al de Geesten te zamen niet een geheel? Is dat niet een geheele wereld? Als gij eene vergadering bij-

woont, zijt gij een integrérend deel van die vergadering, en toch blijft gij uwe individualiteit behouden.»

152. Welk bewijs kunnen wij van de individualiteit van de ziel na den dood hebben?

«Vindt gij dat bewijs niet in de mededeelingen, die gij ontvangt? Indien gij niet blind zijt, zult gij zien; indien gij niet doof zijt, zult gij hooren; want zeer dikwijls spreekt eene stem tot u, die u het bestaan van een wezen buiten u openbaart.»

Zij, die denken dat de ziel bij den dood in het universeele Al terugkeert, dwalen, indien zij daaronder verstaan, dat de ziel, even als een druppel water die in de zee valt, zijne individualiteit verliest; doch zij zijn in de waarheid indien zij door het *universeele Al* de gezamenlijke onlichamelijke wezens verstaan, waarvan elke Ziel of Geest eene der elementen is.

Indien de zielen in de massa opgenomen werden, zouden zij slechts de eigenschappen van het geheel bezitten, en door niets van elkander onderscheiden zijn; zij zouden geene eigene intelligentie, noch eigen hoedanigheden bezitten; terwijl zij bij alle hunne mededeelingen van het bewustzijn van een eigen *ik* en van een eigen wil, blijken geven; de oneindige verscheidenheid in ieder opzicht, waarin zij zich aan ons vertoonen, is een noodzakelijk gevolg van die individualiteit. Indien er na den dood alleen datgene bestond, wat men het groote Al noemt en alle individualiteiten in zich opneemt, dan zou dit Al eenvormig zijn, en dientengevolge ook alle uit de onzichtbare wereld ontvangen mededeelingen aan elkander gelijk zijn. Maar daar men er goede en slechte, geleerde en onwetende, gelukkige en ongelukkige wezens aantreft, daar men er alle karakters: opgeruimde en neerslachtige, lichtzinnige en diepzinnige vindt, is het duidelijk dat het afzonderlijke wezens zijn. De individualiteit wordt nog duidelijker bewezen, wanneer deze wezens hunne identiteit door onwraakbare teekenen, door bijzonderheden uit hun eigen aardsch leven, die onderzocht kunnen worden, bewijzen; zij kan niet in twijfel getrokken worden, wanneer zij zich bij verschijningen zichtbaar aan ons vertoonen. De individualiteit van de ziel wordt ons theoretisch als geloofsartikel onderwezen; het spiritisme bewijst die theorie, en maakt ons dit als 't ware tastbaar.

153. In welken zin moet men het eeuwige leven verstaan?
«Het is het leven van den Geest dat eeuwig is; het leven

van het lichaam is slechts tijdelijk en van korten duur. Als het lichaam sterft, keert de ziel tot het eeuwige leven terug.»

— Zoude het niet juister zijn, alleen het leven der Zuivere-Geesten, van hen, die de volmaaktheid bereikt hebben en dus geene beproevingen meer hebben te ondergaan, het *eeuwige leven* te noemen?

«Dit is meer eeuwige gelukzaligheid; maar dit is twisten over woorden; noem de dingen zoo als gij wilt, mits gij elkander verstaat.»

SCHEIDING VAN ZIEL EN LICHAAM.

154. Is de scheiding van ziel en lichaam pijnlijk?

«Neen, het lichaam lijdt dikwijls meer gedurende het leven dan op het oogenblik van het sterven; de ziel lijdt niet. De smarten, die men somtijds op het oogenblik van den dood lijdt, zijn *een wellust voor den Geest*, die het einde van zijn ballingschap voelt naderen.»

Bij een' natuurlijken dood, bij sterven door uitputting der organen ten gevolge van ouderdom, verlaat de mensch het leven zonder het gewaar te worden; het is eene lamp die door gebrek aan olie uitgaat.

155. Op welke wijze scheidt de ziel van het lichaam?

«De banden, die haar met het lichaam verbonden, verbroken zijnde, maakt zij zich van hetzelfde los.»

— Vindt die scheiding plotseling en door een snelle overgang plaats? Bestaat er eene duidelijke grenslijn tusschen leven en dood?

«Neen, de ziel maakt zich allengskens los en ontsnapt niet gelijk een vogel uit de kooi, wanneer men die eensklaps de vrijheid geeft. Die twee toestanden grenzen aan, en loopen in elkander; de Geest bevrijdt zich alzoo langzamerhand van zijne banden; *die banden worden losgemaakt, niet verscheurd.*»

De Geest is gedurende het leven door zijn halfstoffelijk omhulsel of perisprit met het lichaam verbonden, de dood is slechts de vernietiging van het lichaam en niet van dit omhulsel, hetwelk wan-

neer het organische leven in het lichaam ophoudt, zich daarvan afscheidt. De ondervinding heeft bewezen dat op het oogenblik van den dood de losmaking van het perisprit niet dadelijk volkomen is, en dat dit slechts langzamerhand en naar gelang van de individuen, met verschillende snelheid plaats vindt; bij sommigen geschiedt die losmaking vrij snel en men kan zeggen dat bij dezen het oogenblik van sterven, op weinige uren na, ook het oogenblik der verlossing is; maar bij anderen, vooral bij hen wier leven geheel *stoffelijk en zinnelijk* is geweest, gaat de losmaking veel minder snel, en kan dikwijls vele dagen, weken, ja maanden duren, zonder dat dit daarom de minste levensvatbaarheid noch terugkeer tot het leven in zich sluit, maar eenvoudig eene affiniteit tusschen lichaam en geest is; affiniteit die altijd geëvenredigd is aan het overwicht, dat de Geest gedurende zijn leven aan de stof toegestaan heeft. Het is inderdaad rationeel te begrijpen, dat, hoe meer de Geest zich met de stof vereenzelvigd heeft, hij des te meer moeite zal hebben daarvan te scheiden, en dat de zedelijke en intellectueele arbeid — verheffing van geest — reeds gedurende het leven een begin van losmaking te weeg brengt, en dat, wanneer dan de dood komt, de vrijmaking bijna onmiddellijk volgt. Dit is de slotsom der studie, welke men op alle individuen op het oogenblik van hun sterven waargenomen, gemaakt heeft. Deze waarnemingen bewijzen ook nog, dat de affiniteit, die tusschen ziel en lichaam bij sommige individuen blijft bestaan, somtijds zeer pijnlijk is, want daardoor wordt het mogelijk dat de Geest de afgrijpselijkheid van de ontbinding van het lichaam kan gevoelen. Dit geval behoort tot de uitzonderingen, en is aan zekere levenswijze en soort van dood eigen en komt bij eenige zelfmoordenaars voor.

156. Kan de algeheele scheiding tusschen ziel en lichaam, reeds plaats gevonden hebben, voor dat het organische leven geheel uitgebluscht is?

«In den doodstrijd heeft de ziel somtijds het lichaam reeds verlaten; er bestaat dan nog alleen organisch leven. De mensch is zichzelf dan niet meer bewust en toch bezit hij nog een ademtocht van het leven. Het lichaam is een werktuig, dat door het hart in beweging wordt gebracht; en leeft zoo lang als het hart het bloed door de aderen doet vloeien, doch heeft daartoe geen ziel noodig.»

157. Verkeert de ziel op het oogenblik van sterven soms

in eene verrukking of geestvervoering, die haar de wereld, tot welke zij terug gaat keeren, als 't ware aanschouwelijk maakt?

«Dikwijls voelt de ziel, dat de banden die haar aan het lichaam verbinden, verbroken worden, *dan wendt zij alle krachten aan om er zich geheel van te ontdoen*. Reeds gedeeltelijk van de stof bevrijd, ziet zij de toekomst zich voor hare oogen ontsluiëren, en zij geniet bij voorbaat reeds den toestand van Geest.»

158. Is het beeld der rups, die eerst op aarde voortkruipt, daarna zich als larve opsluitende als schijndood is, om weder met pracht in het leven te treden, een goed beeld van het aardsche leven, het sterven, en ons nieuwe leven?

«Een beeld in 't klein. Het beeld is goed, doch men moet het evenwel niet zoo als gij dikwijls doet, letterlijk opvatten.»

159. Welke gewaarwording ondervindt de ziel op het oogenblik dat zij zich zelve in de Geestenwereld herkent?

«Dit hangt van omstandigheden af; indien gij slecht gehandeld hebt, met de bedoeling om slecht te handelen, dan zult gij u in de eerste oogenblikken vol schaamte gevoelen, het gedaan te hebben. Voor den rechtvaardige is dit geheel anders: de ziel gevoelt zich als 't ware van een' grooten last bevrijd, want zij vreest geen uitvorschenden blik.»

160. Vindt de Geest hen, die hij op aarde gekend heeft en die vóór hem gestorven zijn, dadelijk terug?

«Ja, al naar gelang van de toegenegenheid, die hij voor hen, of zij voor hem gevoelden; dikwijls komen zij hem bij zijn' terugkeer tot de Geesten-wereld te gemoet, *en zij zijn hem behulpzaam om hem van de banden der stof te bevrijden*; er zijn er ook, die hij gedurende zijn aardsche leven uit het oog verloren had, en die hij nu terug vindt; hij ziet degenen die ronddwalende, anderen, die geïncarneerd zijn, en gaat die bezoeken.»

161. Heeft bij een' gewelddadigen dood of bij den dood door ongeluk, waarbij de organen nog niet door ouderdom of ziekte verzwakt zijn, de scheiding der ziel en het ophouden van het leven te gelijktijd plaats?

«Gewoonlijk is dit zoo, maar in ieder geval is de tijd, die tusschen de een en het andere verloopt, zeer kort.»

162. Behoudt de mensch, bijvoorbeeld bij onthoofding, gedurende eenige oogenblikken het zelfbewustzijn?

«Dikwijls behoudt hij dit gedurende eenige minuten, tot dat het organische leven geheel uitgedoofd is; maar ook dikwijls heeft de angst voor den dood, hem dit bewustzijn reeds voor het oogenblik der onthoofding doen verliezen.»

Er is hier alleen sprake van het bewustzijn, dat de lijder als mensch en door middel der organen en niet als Geest van zich zelve kan hebben. Indien hij dit bewustzijn niet reeds voor het ondergaan der onthoofding verloren heeft, dan kan hij dit nog eenige oogenblikken, doch zeer kort behouden, en moet dit noodwendig bij het ophouden van het organische leven der hersenen een einde nemen; daaruit moet men evenwel niet opmaken dat dan het perispit reeds geheel van het lichaam vrij is, integendeel, bij alle gevallen van gewelddadigen dood, als die niet door tragsgewijze uitdooving der levenskrachten te weeg wordt gebracht, zijn de banden, die het lichaam met het perispit verbinden, meer *vasthoudend*, en de volkomen loslating heeft langzaam plaats.

SPIRITISCHE BEDWELMING.

163. Bezit de ziel, bij het verlaten van het lichaam, onmiddellijk zelfbewustheid?

«Onmiddellijk zelfbewustheid is het woord niet; de ziel verkeert dikwijls in een staat van bedwelming.»

164. Ondervinden alle Geesten in dezelfde mate en gedurende even langen tijd die bedwelming, welke op de scheiding van lichaam en ziel volgt?

«Neen, dat hangt af van de graad van ontwikkeling die zij bereikt hebben. Hij, die reeds gelouterd is, herkent zichzelf bijna dadelijk, omdat hij zich gedurende het leven reeds van de stof heeft losgemaakt; terwijl de zinnelijke mensch, en degeen wiens geweten niet zuiver is, veel langer de inwerking van de stof blijft gevoelen.»

165. Oefent de bekendheid met het spiritisme eenigen invloed uit op den korteren of langeren duur van die bedwelming?

«Een zeer grooten invloed, daar de Geest reeds vooraf zijnen toestand begreep; maar de betrachting van het goede en een rein geweten oefenen in dezen den grootsten invloed uit.»

Op het oogenblik van het sterven is alles eerst verward; de ziel heeft eenigen tijd noodig om tot zich zelve te komen; zij is eerst als 't ware duizelig, en als iemand, die uit een zware slaap ontwakende, zich rekenschap van zijnen toestand tracht te geven. De helderheid der gedachten en de herinnering van het verledene komt weder terug naarmate de invloed der stof, waarvan zij zich kortelings losgemaakt heeft, vermindert, en de nevel waarin zijne gedachten gehuld zijn, zich oplost.

De duur der bedwelming die op den dood volgt, is zeer ongelijk; zij kan even goed eenige uren als eenige maanden, ja zelfs vele jaren duren. Voor hen, die reeds bij hun leven zich de gedachte van hunnen toekomstigen staat eigen gemaakt hebben, is zij het kortste omdat zij dadelijk hunnen toestand begrijpen.

Bij deze bedwelming doen zich naar gelang van het karakter der individuen en vooral naar gelang van de soort van dood, bijzondere omstandigheden voor. Bij gewelddadigen dood, zelfmoord, ter dood brenging, dood door ongelukken, beroerten, kwetsuren enz. is de Geest overrompeld, verbaasd, gelooft niet dood te zijn en houdt dit hardnekkig staande; toch ziet hij zijn lichaam; hij weet dat dit lichaam hem toebehoort, en begrijpt niet, hoe hij daarvan gescheiden is; hij gaat tot degenen, die hij lief heeft, spreekt hen aan, en begrijpt niet hoe het komt dat zij hem niet hooren. Deze begoocheling houdt aan, tot dat het perisprit geheel van het lichaam bevrijd is; eerst dan, komt de Geest tot zich zelve en begrijpt dat hij niet meer tot de levenden behoort. Dit verschijnsel is gemakkelijk te verklaren. Onverwacht door den dood overvallen, is de Geest door de plotselinge verandering die hij ondergaan heeft, bedwelmd; in zijne gedachte is de dood, verwoesting, vernietiging; en aangezien hij denkt, ziet, hoort, is hij voor zich zelve niet dood; wat zijne verwarring nog vermeerdert, is, dat hij zich zelve in een ander lichaam ziet, wat den vorm aangaat, gelijk aan het vorige, maar welks etherische natuur hij nog geen tijd heeft gehad te leeren kennen, en dat hij vast en begrensd als het eerste waant; en wanneer men zijne aandacht op dat punt vestigt is hij zeer verwonderd zich zelve niet te kunnen betasten. Dit beginsel is hetzelfde als dat der beginnende somnambulen die niet gelooven dat zij slapen; voor dezen is slapen stilstand van het ver-

mogen om iets te doen, en daar zij vrij denken en zien, slapen zij voor zich zelven niet. Bij eenige geesten komt deze eigenaardige toestand voor, niettegenstaande hunne dood niet onverwacht heeft plaats gevonden; maar hij is altijd meer algemeen bij hen, die ofschoon ziek zijnde, niet aan sterven gedacht hebben. Men ziet dan het zonderlinge schouwspel van een Geest, die bij zijne eigene ter aarde bestelling als bij die van een vreemde tegenwoordig is, en tot op het oogenblik, waarop hij de waarheid begrijpt, er over spreekt als of het hem niet aanging.

Voor den deugdzame heeft de bedwelming, die op den dood volgt, niets pijnlijks; zij is kalm en in alles met hetgeen een kalm ontwaken vergezelt, gelijk. Voor dengene wiens geweten niet zuiver is, is zij vol angst en benauwdheid, die naarmate hij tot zich zelven komt, toenemen.

Men heeft de opmerking gemaakt dat bij het te gelijk sterven van meerdere individuen — niet al degenen, die te gelijk omkomen elkander dadelijk terug zien. In de bedwelming die op het sterven volgt, gaat ieder zijn eigen weg, of houdt zich alleen op met hen, die hun belang inboezemen.

VIERDE HOOFDSTUK.

MENIGVULDIGHEID VAN HET LEVEN.

1. Reïncarnatie. — 2. Rechtvaardigheid der reïncarnatie. — 3. Incarnatie op de verschillende werelden. — 4. Voortgaande transmutatie. — 5. Toestand der kinderen na den dood. — 6. Geslachten der Geesten. — 7. Bloedverwantschap, afstamming. — 8. Physische en zedelijke gelijkenis. — 5. Aangeboren denkbeelden.

REÏNCARNATIE.

166. Op welke wijze kan de ziel, die in haar aardsche leven de volmaaktheid nog niet bereikt heeft, zich verder louteren?

«Door de beproeving van een nieuw leven te ondergaan.»

— Op welke wijze vervult de ziel dit nieuwe leven? Is het door zich als geest te hervormen?

«De ziel wordt door zich te louteren natuurlijk hervormd, maar daarvoor is beproeving door het lichamelijke leven noodig.»

— De ziel ondergaat dus meer dan één lichamelijk leven?

«Ja, wij ondergaan allen meer dan één leven. Zij, die u het tegendeel zeggen, willen u onwetend doen blijven, zoo als zij zelve zijn; dat is hunne begeerte.

— Uit dit beginsel vloeit dunkt ons, dus voort, dat de ziel na het lichaam verlaten te hebben, er een ander neemt; anders gezegd, dat zij zich weder in een nieuw lichaam incarneert; moeten wij dit aldus begrijpen?

«Dit is duidelijk.»

167. Wat is het doel van de incarnatie?

«Boetedoening, opvolgende verbetering van het menschedom; waar blijft, zonder dat, de rechtvaardigheid?»

168. Is het aantal der lichamelijke levens beperkt of moet de Geest zich tot in der eeuwigheid reïncarneeren? •

«De geest doet bij elk nieuw leven een stap voorwaarts in volmaking; wanneer hij zich van alle smet zal gezuiverd hebben, heeft hij de beproevingen van het lichamelijke leven niet meer noodig.»

169. Is het aantal incarnaties voor alle Geesten dezelfde?

«Neen; degene, die snelle vorderingen maakt, bespaart zichzelf beproevingen. De opvolgende incarnaties zijn evenwel altijd zeer talrijk, want de vooruitgang is bijna oneindig.

170. Wat wordt de Geest na zijne laatste incarnatie?

«Gelukzalige Geest; hij is Zuivere-Geest.»

RECHTVAARDIGHEID DER REÏNCARNATIE.

171. Waarop is de leer der reïncarnatie gegrond?

«Op Gods rechtvaardigheid en op de openbaring, want wij herhalen het u onophoudelijk: Een goede vader laat altijd voor zijne kinderen een deur voor het berouw open; zegt uwe rede u niet, dat het onrechtvaardig zoude zijn om voor altijd de eeuwige gelukzaligheid te ontfeggen aan hen, van wien het niet afgehangen heeft zich te verbeteren. Zijn niet alle menschen Gods kinderen? Die onbillijkheid, die onverzoenlijke haat, en dat straffen zonder genade, vindt men alleen bij den baatzuchtigen mensch.»

Alle Geesten trachten naar volmaking, en God schenkt hen daartoe de middelen door de beproevingen van het lichamelijk leven; maar in zijne rechtvaardigheid, laat hij hen toe, *datgene, wat zij bij eene eerste beproeving niet hebben kunnen doen of niet hebben kunnen voleinden*, in een nieuw leven te beëindigen.

Het zou niet billijk, noch met Gods goedheid over een te brengen zijn, hen, die buiten hun' wil, ja door de omgeving waarin zij zich geplaatst vinden, beletselen tot hunne verbetering hebben kunnen vinden, voor altijd te straffen. Indien het lot van den mensch onherroepelijk bij zijn sterven vastgesteld werd, zou God de daden van allen, niet met dezelfde weegschaal gewogen, noch hen onpartijdig behandeld hebben.

De leer der reïncarnatie, dat wil zeggen de leer die voor ieder mensch verscheidene opvolgende levens aanneemt, is de eenige, die met de gedachte overéén te brengen is, welke wij ons van Gods rechtvaardigheid tegenover den mensch, op een lage trap van zedelijkheid geplaatst, vormen, de eenige, die onze toekomst verklaart, en op welke wij onze hoop vestigen kunnen, omdat zij ons de middelen aanbiedt om, om door het ondergaan van nieuwe beproevingen, onze dwalingen uit te wisschen. De rede wijst het ons aan, en de Geesten leeren het ons.

De mensch van zijne minderheid bewust, put in de reïncarnatie een' troostrijke hoop. Indien hij aan Gods rechtvaardigheid gelooft, kan hij niet verwachten in alle eeuwigheid, met hen die beter dan hij gehandeld hebben, gelijk gesteld te zullen worden. De gedachte, dat die minderheid hem niet voor altijd het hoogste geluk zal doen derven, dat hij dat door vernieuwde inspanning zal kunnen verkrijgen, ondersteunt hem en wekt zijne moed weder op. Wie toch is er, die, het einde van zijn leven bereikt hebbende, geen berouw gevoelt dat hij de ondervinding, waarvan hij geen gebruik meer kan maken, te laat heeft verkregen? Deze te laat verkregene ondervinding is daarom niet voor hem verloren; hij zal er in een volgend leven voordeel mede doen.

INCARNATIE OP DE VERSCHILLENDE WERELDEN.

172. Volbrengen wij onze verschillende incarnaties allen op de aarde?

«Neen, niet allen, maar op de verschillende werelden: Die, welke wij op de aarde ondergaan is niet de eerste noch de laatste, en is eene der meest stoffelijke en het verst van de volmaaktheid verwijderde.»

173. Gaat de ziel bij elke incarnatie van de eene wereld naar de andere of kan zij meerdere incarnatiën op de aarde ondergaan?

«Als zij niet ver genoeg gevorderd is, om op eene meer verhevene wereld overtegaan, kan zij herhaaldelijk op dezelfde bol herleven.»

— Dus kunnen wij meerdere malen op de aarde terugkomen?

«Zeker.»

— Kunnen wij op aarde terugkomen, nadat wij op een andere wereld geleefd hebben?

«Zeer zeker, gij hebt reeds elders, en op aarde kunnen leven.»

174. Is het eene noodzakelijkheid om op aarde te herleven?
 «Neen, maar indien gij geene vorderingen maakt, kunt gij op een andere wereld overgaan, die niet veel beter of erger dan de aarde zijn kan.

175. Is het een voorrecht om de aarde wederom te komen bewonen?

«Geen bijzonder voorrecht, tenzij men er komt om eene zending te vervullen; in dat geval gaat men daar even goed als elders vooruit.»

— Zoude men niet gelukkiger zijn als men geest bleef?
 «Neen zeker niet, men zou dan op dezelfde hoogte blijven staan, en het streven is: God te naderen.»

176. Kunnen de Geesten na in andere werelden geïncarneerd te zijn geweest, ook op deze geïncarneerd worden zonder er vroeger ooit geweest te zijn?

«Ja even als gij op de andere werelden. Alle werelden zijn *solidair met elkander verbonden*: wat op de eene niet volbracht is, wordt op de andere volbracht.»

— Dus zijn er mensen, die voor het eerst op aarde zijn?

«Er zijn er velen, en zij staan op verschillende trappen van ontwikkeling.»

— Kan men aan een of ander teeken herkennen dat een Geest voor het eerst op aarde is?

«Dit zoude niet het minste nut hebben.»

177. Moet de Geest, om de hoogste volmaaktheid en gelukzaligheid, het einddoel voor ieder mensch, te bereiken, de proef op alle werelden van het heelal doorstaan?

«Neen, want er zijn vele werelden die op dezelfde hoogte staan, en op welke de Geest niets nieuws zoude kunnen leeren.»

— Hoe verklaart gij dan de menigvuldigheid der reïncarnatiën op denzelfden wereldbol?

«De Geest kan er zich telkens onder geheel andere omstandigheden bevinden, die voor hem zoo vele gelegenheden zijn om ondervinding op te doen.»

178. Kunnen de Geesten lichamelijk herleven op eene

wereld, die betrekkelijk lager staat, dan die waarop zij reeds geleefd hebben?

«Ja indien zij eene zending ter bevordering van den vooruitgang te vervullen hebben, en dan nemen zij met vreugde de verdrietelijkheden van dat leven op zich, omdat dit voor hen een middel is om vorderingen te maken.»

— Kan hetzelfde niet door boetedoening verkregen worden en kan God de weerspannige Geesten niet naar lagere werelden zenden?

«De Geesten kunnen op dezelfde hoogte blijven staan, maar zij gaan niet achteruit, en hunne straf bestaat dan daarin, dat zij niet vooruitgaan, en het slecht besteedde leven, in eene omgeving, die met hunnen aard overeenkomt, op nieuw moeten beginnen.»

— Welke Geesten moeten hetzelfde leven wederom op nieuw aanvangen?

«Zij, die in hunne zending of beproeving te kort schieten.»

179. Hebben al de wezens, die dezelfde wereld bewonen, denzelfden graad van volmaaktheid bereikt?

«Neen, het is daar als op de aarde. Er bevinden er zich meerder en minder ontwikkelden.»

180. Behoudt de Geest, wanneer hij van deze wereld op eene andere overgaat, de intelligentie, die hij hier bezat?

«Ongetwijfeld, de intelligentie gaat niet verloren, maar de middelen om zich te uiten kunnen hem ontbreken, dit hangt af van zijne meerdere of mindere voortreffelijkheid en van den toestand van het lichaam, dat hij aan zal nemen.»

(Zie. *Invloed van het organisme.*)

181. Hebben de wezens, die de verschillende werelden bewonen, lichamen gelijk aan de onzen?

«Zij hebben lichamen, omdat de Geest om op de stof te kunnen werken, met de stof moet bekleed zijn; maar dit bekleedsel is naar gelang van de reinheid die de Geesten bereikt hebben, meerder of minder stoffelijk, en hierin bestaat het verschil der werelden die wij doorloopen moeten, want, er zijn vele woningen bij onzen Vader en dientengevolge vele rangen. Sommigen weten dat, en zijn daarvan reeds

op deze aarde bewust, daarentegen zijn er anderen, die volstrekt nog niet op die hoogte zijn.»

182. Kunnen wij den physischen en zedelijken toestand der onderscheidene werelden nauwkeurig kennen?

«Wij Geesten kunnen slechts naar den graad van ontwikkeling waarop gij u bevindt, antwoorden, dat wil zeggen dat wij deze dingen niet aan allen moeten openbaren, omdat niet allen in staat zijn die te begrijpen, *en hen dit zoude verontrusten.*»

Naar gelang de Geest zich loutert, nadert het lichaam, waarmee hij bekleed is, ook tot de natuur der geesten. De stof is dan minder vast, het lichaam sleept zich niet meer met moeite over de aarde, de physische behoeften zijn minder grof, de levende wezens zijn niet meer genoodzaakt elkander van het leven te berooven om zich te kunnen voeden. De Geest is vrijer, en heeft van verwijderde dingen voorstellingen, die ons onbekend zijn; hij ziet met de oogen van het lichaam, wat wij slechts in gedachte zien.

De loutering der Geesten, brengt bij de wezens in welke zij geïncarneerd zijn, zedelijke volmaking voort. De zinnelijke driften worden minder, en baatzucht wordt door gevoelens van broederschap vervangen. Daarom zijn op de werelden, welke boven de aarde in voortreffelijkheid nitmunten, de oorlogen onbekend; haat en tweedracht hebben daar geen rede van bestaan, omdat niemand er aan denkt zijnen naasten te benadeelen. Het bewustzijn door ingeving, dat zij van hunne toekomst hebben, de gerustheid, die hen een geweten schenkt vrij van wroeging, maakt dat de dood hen geene bezorgdheid inboezemt; zij zien die zonder vrees en als eene eenvoudige vervorming die zij ondergaan moeten, naderen.

Het schijnt dat de duur van het leven op de verschillende werelden, geëvenredigd is aan den trap van physische en zedelijke voortreffelijkheid op die werelden, en dit is geheel rationeel. Hoe minder stoffelijk het lichaam is, des te minder zal het aan de wisselvalligheden, die zijne ontbinding te weeg brengen, onderhevig zijn; hoe reiner de Geest is, des te minder zullen, hem ondermijnende driften, zijn deel zijn. Dit is wederom eene weldaad der Voorzienigheid, die het lijden verminderen wil.

183. Als de Geest van de eene wereld op de andere overgaat, moet hij dan wederom eene nieuwe kindsheid doorloopen?

«De kindsheid vormt overal eene noodzakelijke overgang, maar zij is niet overal zoo stompzinnig als bij u.»

184. Wordt aan den Geest de keus omtrent de nieuwe wereld, die hij bewonen moet, overgelaten?

«Niet altijd, maar hij kan dit verzoeken, en kan dit verkrijgen als hij het verdient; want de werelden zijn voor de Geesten alleen naar de mate van hunne verdiensten toegankelijk.»

— Indien de Geest niets vraagt, waardoor wordt het dan bepaald op welke wereld hij gereïncarneerd zal worden?

«Door den graad van zijn ontwikkeling.»

185. Blijft de physische en zedelijke toestand der levende wezens op iederen wereldbol altijd dezelfde?

«Neen; de werelden zijn ook onderworpen aan de wet van vooruitgang. Allen hebben als de uwe eerst op eene lage trap gestaan, en de aarde zal ook eene dusdanige vervorming ondergaan; zij zal, wanneer de menschen goed geworden zullen zijn, een aardsch paradijs worden.»

Zoo zullen de rassen, die nu de aarde bevolken, éénmaal door meer en meer volmaakte wezens vervangen worden; deze hervormde rassen zullen het tegenwoordige opvolgen, zooals de tegenwoordige, andere nog ruwere vervangen hebben.

186. Zijn er ook werelden, op welke de Geest, geen stoffelijk lichaam meer bewonende, alleen zijn perisprit tot omkleedsel zal hebben?

«Ja, en zelfs dat omkleedsel wordt zoo etherisch, dat het voor u is als of het niet bestond; dit is de toestand van den Zuiveren-Geest.»

— Hieruit schijnt men te moeten opmaken, dat er geen scherpe afbakening tusschen den toestand der laatste incarnatiën en dien van Zuiveren-Geest bestaat?

«Die grens bestaat niet; het verschil verdwijnt allengskens en wordt onmerkbaar, zoo als de nacht voor de eerste stralen van het morgenlicht wijkt.»

187. Is de substantie van het perisprit op alle wereldbollen dezelfde?

«Neen, zij is meer of minder etherisch. Van de eene wereld op de andere overgaande, bekleedt de Geest zich met de stof die aan ieder derzelven eigen is; hiertoe is niet meer tijd dan de duur van een bliksemstraal, noodig.»

188. Bewonen de Zuivere-Geesten uitsluitend voor hen bestemde werelden, of bevinden zij zich in de algemeene ruimte, zonder meer aan den eenen dan aan den anderen werelddol gebonden te zijn?

«De Zuivere-Geesten bewonen zekere werelden, maar zijn daar niet aan gebonden, zoo als de mensch aan de aarde; zij kunnen beter dan elk ander wezen, overal zijn 1).»

1). Volgens de Geesten, is van al de werelddollen, die tot ons zonnestelsel behooren, de *Aarde* een dergenen waarvan de bewoners, het minste, zoo wel physisch als zedelijk ontwikkeld zijn; *Mars* zoude nog lager, en *Jupiter* in alle opzichten veel hooger staan. Volgens hen zoude de *Zon* geene wereld door lichamelijke wezens bewoond, maar een oord van bijeenkomst van verhevene Geesten zijn, die van daar uit, naar andere werelden hunne gedachten uitstralen, die zij door tusschenkomst van minder verheven Geesten, met welke zij door het algemeene fluïdum in betrekking staan, besturen. De physische gesteldheid der zon zoude een brandpunt van elektriciteit zijn. Alle zonnen zouden in denzelfden toestand verkeerden.

Er bestaat geene noodzakelijke verhouding tusschen de massa en afstand van de zon, en den trap van ontwikkeling der werelden, want het schijnt dat *Venus* meer gevorderd dan de aarde, en *Saturnus* minder gevorderd dan *Jupiter* is.

Onderscheiden Geesten, die op aarde bekende personen beziel hebben, hebben medegedeeld dat zij op *Jupiter*, eene der meest tot de volmaaktheid genaderde hemelbollen, gereïncarneerd waren, en men heeft zich kunnen verwonderen op zulk een vergevorde werelddol menschen te vinden, welke het oordeel der wereld niet op dezelfde lijn plaatste, doch men heeft geene rede om zich daarover te verwonderen, als men in aanmerking neemt, dat sommige Geesten, welke die planeet bewoonen, op aarde hebben kunnen gezonden zijn om er eene zending te vervullen, die hen in onze oogen niet op den eersten rang plaatsten; ten tweede, dat zij tusschen hun bestaan op aarde en dat op *Jupiter* nog op tusschenliggende werelden, op welke zij zich hebben kunnen beteren, geïncarneerd hebben kunnen geweest zijn; eindelijk nog dat er op die wereld verschillende trappen van ontwikkeling bestaan evenals op onze aarde, en dat de af-

VOORUITGAANDE TRANSMIGRATIE.

189. Is de Geest van af het begin zijner wording in het volle bezit van zijne vermogens?

«Neen, want de Geest, heeft even als de mensch, zijn tijdperk van kindsheid. Bij den aanvang bezitten de Geesten slechts een instinktmatig leven, en zijn zichzelf en hunne daden ter nauwernood bewust; slechts langzamerhand ontwikkelt zich het verstand.»

190. In welken toestand verkeert de ziel bij hare eerste incarnatie?

stand tusschen deze trappen zoo groot kan zijn als bij ons tusschen den wilden en den beschaafden mensch. Men moet dus de gevolgtrekking niet maken, dat, omdat men een bewoner van Jupiter is, men daarom met de meest ontwikkelde gelijk moet staan, evenmin als men met een lid van het Instituut van Frankrijk gelijk staat, omdat men te Parijs woont.

De voorwaarden voor den levensduur zijn ook niet overal dezelfde als op aarde, en men kan daarom de leeftijden niet met elkander vergelijken. Iemand sedert eenige jaren overleden, opgeroepen zijnde, deelde mede, sedert zes maanden op eene bij ons in naam onbekende wereld gereïncarneerd te zijn; gevraagd zijnde welken ouderdom hij nu in die wereld had, antwoordde hij: „Ik kan dit niet schatten, want wij rekenen anders dan gij, daarbij is onze wijze van bestaan niet meer dezelfde; men ontwikkelt zich hier sneller; intusschen kan ik zeggen dat ofschoon er slechts zes van uwe maanden verlopen zijn, sinds ik er ben, ik wat het verstand aangaat, dertig jaren van die welke ik op aarde leefde, oud ben.”

Vele soortgelijke antwoorden zijn door andere geesten gegeven, en hierin is niets onwaarschijnselijks gelegen. Zien wij op aarde niet een tal van dieren, die in weinige maanden hunne normale ontwikkeling bereiken? Waarom kan dit op andere werelden niet even goed het geval met den mensch zijn? Merken wij daarbij op, dat de ontwikkeling die de mensch op dertigjarigen leeftijd bereikt heeft, vergeleken bij die, welke hij bereiken moet, wellicht slechts eene soort van kindsheid is. Men moet al zeer kortzichtig zijn om onszelve in alles, als de typen der schepping te beschouwen en men verlaagt de Godheid door te gelooven dat zij de macht niet zoude hebben om niets beters dan wij zijn, te kunnen voortbrengen.

«In de toestand van kindsheid van het lichamelijke leven; hare intelligentie is ter nauwernood ontloken: zij *beproeft te leven.*»

191. Zijn de zielen van onze wilde volkeren, zielen in de kindsheid?

«Betrekkelijke kindsheid, doch het zijn reeds ontwikkelde zielen; zij bezitten hartstochten.»

— Dus zijn de hartstochten een bewijs van ontwikkeling?

«Van ontwikkeling, ja, maar niet van vooruitgang; zij zijn een bewijs van werkzaamheid, en van bewustzijn van het *ik*; terwijl in de beginnende ziel, intelligentie en leven, beiden slechts als kiem aanwezig zijn.»

Het leven van den Geest in zijn geheel, doorloopt dezelfde afwisselende toestanden, die wij bij het lichamelijke leven opmerken; hij gaat trapsgewijze van den toestand van embrio tot die der kindsheid over, om, door elkander opvolgende tijdperken, den staat van volwassene, welke die der volmaaktheid is, te bereiken; alleen met dat onderscheid; dat hij geen tijd van afnemings en afgeleefdheid, zooals bij het lichamelijke leven, ondergaat, dat zijn leven, hetwelk een begin gehad heeft, geen einde hebben zal; dat hij, naar onze zienswijze geschat, eenen onmeetelijken tijd noodig zal hebben om van de geestelijke kindsheid eene volmaakte ontwikkeling te bereiken, en dat zijne volmaking niet op éenen wereldbol, maar door overgang op vele werelden zal voltooid worden. Het leven van den Geest bestaat dus uit eene reeks van lichamelijke levens, waarvan ieder voor hem een middel tot vooruitgang is, zoo als ieder lichamenlijk leven uit eene reeks van dagen bestaat, op ieder van welke de mensch vermeerdering van kennis en ondervinding opdoet. Maar even als er in het leven van den mensch dagen zijn die geene vruchten afwerpen, zoo zijn er ook in dat van den Geest lichamenlijke levens, die voor hem zonder vrucht blijven, omdat hij er geen nut uit heeft weten te trekken.

192. Kan men reeds in dit leven, door een volmaakt gedrag, alle rangen overspringen, en zonder andere toestanden te doorloopen Zuiveren-Geest worden?

«Neen, want hetgeen de mensch als volmaakt beschouwt is ver van volmaakt te zijn, er zijn hoedanigheden, die hem ten eenenmale onbekend zijn. Hij kan zoo volmaakt zijn als

zijne menschelijke natuur gedooft, maar dat is niet de absolute volmaaktheid. Zoo moet ook een kind, hoe vroeg ook ontwikkeld, eer hij den rijpen leeftijd kan bereiken; toch het tijdperk der jongelingschap, een kranke vóór zijn geheele beterschap, het tijdperk der herstelling doorloopen. Bovendien moet de Geest zoo wel wetenschappelijk als zedelijk vooruitgaan; indien hij slechts in eene richting vorderingen heeft gemaakt, moet hij, indien hij den hoogsten trap wil bereiken ook in de andere vorderingen maken; maar naarmate de mensch in zijn tegenwoordig leven meer vooruitgaat, zullen zijne volgende beproevingen ook minder langdurig en minder moeielijk zijn.»

— Is het den mensch althans mogelijk om reeds in dit leven, zich een toekomend leven met minder verdriet dan het tegenwoordige vervuld, te verzekeren?

«Ja, zonder twijfel, hij kan de lengte van den weg bekorten en de hindernissen, die hij ontmoet, verminderen. *Alleen de onverschillige blijft altijd op dezelfde hoogte staan.*»

193. Kan een mensch, in zijne nieuwe incarnatiën, lager zinken dan hij was?

«In *zijn*en maatschappelijken toestand ja; als Geest niet.»

194. Kan de ziel van een braaf mensch, in eene nieuwe incarnatie, het lichaam van eene booswicht bezielen?

«Neen, aangezien zij niet ontaarden kan.»

— Kan de ziel van een verdorven mensch die van een braaf mensch worden?

«Ja, als hij berouw toont, en dan is het eene belooning.»

De loopbaan der Geesten is vooruit en nimmer achteruit gaande; trapsgewijze rijzen zij in rang, en dalen niet van den rang, dien zij bereikt hebben af. In hunne onderscheiden incarnaties kunnen zij als mensch maar niet als Geest dalen. Zoo kan de ziel van een machtige der aarde, later de minste onder de werklieden bezielen, en *omgekeerd*; want de rangen bij de menschen staan dikwijls in een omgekeerde rede tot de verhevenheid van hun zedelijk gevoel. Herodus was koning en Jezus, timmerman.

195. Kan de mogelijkheid om zich in een ander leven te

verbeteren, door de gedachte dat zij zich later altijd zullen kunnen beteren, eenige menschen er niet toe brengen in het kwade te volharden?

«Hij, die zoo denkt, gelooft aan niets, en de gedachte van een eeuwigdurende straf houdt dezen evenmin van het kwaad terug, omdat zijne rede dit denkbeeld verwerpt, en deze voorstelling den mensch er toe brengt niets te gelooven. Indien men om de menschen te leiden niet anders dan redelijke middelen gebezigd had, dan zouden er minder ongelooovigen zijn. Een onvolmaakte Geest kan inderdaad bij zijn lichamelijk leven zoo denken als gij zegt; maar eenmaal van de stof bevrijd denkt hij anders, want hij bemerkt zeer spoedig, dat hij een verkeerde rekening gemaakt heeft, *en dan brengt hij een tegenovergesteld gevoel in een nieuw leven mede.* Op die wijze wordt de volmaaktheid bereikt, en het is daarvoor dat er op aarde menschen zijn, die meer dan anderen ontwikkeld zijn, sommigen hebben reeds ondervinding opgedaan, die anderen nog niet bezitten, maar die zij later verkrijgen zullen. Het hangt van henzelfen af om hunnen vooruitgang te bespoedigen; dan wel die voor een onbepaalden tijd uittestellen.»

De mensch die in een ongunstigen toestand verkeert, tracht die zoo spoedig mogelijk tegen een' anderen te verwisselen. Hij, die de overtuiging heeft dat de wederwaardigheden van het leven het gevolg van zijne tekortkomingen zijn, zal trachten een nieuw, minder moeilijk bestaan te verkrijgen; en die gedachte zal hem eerder dan die aan het eeuwige vuur, waaraan hij niet gelooft, van het kwaad afbrengen.

196. Daar de Geesten alleen door het ondergaan der beproevingen van het aardse leven, beter kunnen worden, zoude men daaruit moeten afleiden dat het stoffelijk leven een soort zuivering, zifting, loutering is, die alle wezens van de Geestenwereld moeten ondergaan om de volmaaktheid te kunnen bereiken?

«Ja, zoo is het. Door het kwaad te vermijden en het goede te doen worden zij door die beproevingen beter. Maar het is niet dan na vele incarnatiën of opvolgende louteringen

dat zij, na langeren of korteren tijd, naar gelang van hunne krachtsinspanning, het door hen beoogde doel bereiken.

— Oefent het lichaam op den geest invloed uit om die te verbeteren, of is het de Geest die op het lichaam dien invloed uitoefent.

«Uw Geest is alles, uw lichaam is slechts een kleed dat vergaat: ziedaar alles.»

Wij vinden in het sap van den wijngaard eene stoffelijke gelijkenis voor de opvolgende zuiveringen der ziel. Dit sap bevat het vocht dat wij geest of alcohol noemen, doch verdunt door een menigte vreemde bestanddeelen die er het wezen van veranderen; dit sap bereikt de absolute zuiverheid eerst na opvolgende distillatiën, bij ieder van welke het zich van eenige onzuiverheden ontlast. Het distilleertoestel is het lichaam waarin het gebracht moet worden om zich te kunnen zuiveren; de vreemde bestanddeelen zijn als het perisprit, dat naarmate de Geest de volmaaktheid nadert, ook van zelve zuiverder wordt.

TOESTAND DER KINDEREN NA DEN DOOD.

197. Is de Geest van een jonggeboren kind zoo ver gevorderd als die van een volwassene?

«Dikwijls veel meer, want hij kan veel meer geleefd en meer ondervinding hebben, vooral indien hij vooruitgegaan is.»

— Dus kan de Geest van een kind verder gevorderd zijn dan die van zijn vader?

«Dit is zeer dikwijls het geval, bemerkt gij zelf dit niet dikwijls op de aarde?»

198. Behoort de Geest van het kind dat jong sterft en dus geen kwaad heeft kunnen doen, tot de verheven Geesten?

«Indien hij geen kwaad heeft kunnen doen, heeft hij ook geen goed kunnen doen, en God stelt hem niet vrij van de beproevingen, die hij ondergaan moet. Indien hij rein is, komt dit niet doordien hij kind, maar omdat hij meer gevorderd was.»

199. Waarom wordt dikwijls reeds in de jeugd het leven afgebroken?

«De duur van het leven van een kind, kan voor den Geest,

die in hem geïncarneerd is, eene aanvulling zijn van een vóór den bepaalden tijd afgebroken leven, en zijn leven is dikwijls: *eene beproeving of boetedoening voor de ouders.*»

— Wat wordt er van den Geest van een jong gestorven kind?

«Hij vangt een nieuw leven aan.»

Indien de mensch slechts ééns leefde, en indien bij het einde van dat leven zijn lot voor eeuwig vastgesteld werd, welke verdienste zou dan de helft van het menschedom, dat jong sterft hebben, om aanspraak te kunnen maken, om zonder de minste inspanning daarvoor aangewend te hebben, de eeuwige gelukzaligheid deelachtig te worden; en met welk recht zouden zij van de dikwijls zoo harde voorwaarden die aan de andere helft opgelegd worden, ontheven worden? Zoo iets is niet met Gods rechtvaardigheid overeen te brengen. Door de reïncarnatie, is er gelijkheid voor allen; de toekomst behoort zonder eenige uitzondering, zonder eenig voorrecht ten gunste van wien ook, aan allen; zij, die het laatst het doel bereiken, kunnen dit aan niemand dan aan hunzelve wijten. De mensch moet naar de verdiensten van zijnen arbeid oogsten, even goed als hij er de verantwoordelijkheid van draagt.

Het is bovendien niet rationeel om de kindsheid als een natuurlijke staat van onschuld te beschouwen. Vindt men niet kinderen met den slechtsten inborst, op een leeftijd, waarop de opvoeding nog geen invloed heeft kunnen uitoefenen? Treft men er niet aan, die als ware het bij hunne geboorte, sluwheid, valsheid, snoodheid, zelfs de neiging tot diefstal en moord medebrengen en zulks niet tegenstaande zij door goede voorbeelden omringd zijn? De burgerlijke wet rekent hen hunne misdaden niet toe, omdat zij, heet het, zonder oordeel des onderscheids gehandeld hebben; en hierin heeft de wet gelijk, want zij handelen inderdaad meergedreven door hunne natuurdriften, dan met voorbedachten rade; maar van waar kunnen die verschillende driften bij kinderen van dezelfde ouders, onder dezelfde omstandigheden, en onder denzelfden invloed opgevoed, ontstaan? Van waar die vroege verdorvenheid, (daar de opvoeding er niets aan heeft kunnen doen), indien het geen gevolg is van den lagen trap, waarop de Geest staat? Hij, die slecht is, is dat, omdat zijn Geest minder vorderingen gemaakt heeft, en dan draagt hij er de gevolgen van, niet de gevolgen van de daden die hij als kind, maar van die welke hij in een vorig leven gepleegd heeft; en op die wijze

is de wet voor allen gelijk, en wordt iedereen door Gods rechtvaardigheid getroffen.

GESLACHT DER GEESTEN.

200. Behooren de Geesten tot het eene of andere geslacht?

«Niet volgens de beteekenis, die gij er aan geeft, want de kunne is afhankelijk van het organisme. Er heerscht tusschen hen liefde en sympathie, maar gegrond op overeenstemming in gevoel en gedachte.»

201. Kan de Geest, die het lichaam van een man bezielt heeft, in een nieuw leven, dat van eene vrouw bezielen en omgekeerd?

«Ja, mannen en vrouwen worden door dezelfde geesten bezield.»

202. Als men Geest is geeft men er dan de voorkeur aan, om in het lichaam van een man of in dat van eene vrouw geïncarneerd te worden?

«Dit is den Geest onverschillig; het hangt van de beproevingen af, die hij ondergaan moet.»

De Geesten incarneeren zich als man of vrouw, omdat zij zelve geen geslacht hebben; daar zij in alles vooruit moeten gaan, vinden zij bij elke kunne en elken maatschappelijken toestand gelegenheid tot beproeving en tot toepassing van bijzondere plichten en om ondervinding opte doen. Degene, die altijd man zoude zijn, zoude niets anders weten dan hetgeen de mannen weten.

BLOEDVERWANTSCHAP. AFSTAMMING.

203. Dragen de ouders een gedeelte van hun ziel op hunne kinderen over, of schenken zij deze alleen het dierlijk leven, waarbij later een nieuwe ziel het zedelijke leven komt voegen?

«Alleen het dierlijke leven, want de ziel is ondeelbaar. Een stompzinnig vader, kan kinderen met een helder verstand hebben, en omgekeerd.»

204. Is de verwantschap (aangezien wij meer dan een bestaan gehad hebben) onder dan het tegenwoordige leven?

«Dit kan niet anders zijn. De elkander opvolgende lichamelijke levens bevestigen tusschen de Geesten de banden, die reeds aan een vroeger leven hun ontstaan te danken hadden; vandaar zoo dikwijls de oorzaken van sympathie, die tusschen u en Geesten, die u als onbekend toeschijnen, bestaan.»

205. Volgens het gevoelen van sommigen zouden door de leer der reïncarnatie, de banden van bloedverwantschap, door deze tot vóór het tegenwoordige leven te doen opklimmen, vernietigd worden?

«Zij breidt die verder uit, maar vernietigt ze niet. De verwantschap, op vroegere genegenheid gegrondvest zijnde, worden daardoor de banden die de leden van dezelfde familie met elkander verbinden, minder wisselvallig. De incarnatie vermeerderd de plichten der broederliefde, daar uw nabuur of uw dienaar een Geest kan bevatten, die met u door de banden van bloedverwantschap in een vorig bestaan verbonden geweest is.»

— Zij vermindert toch de waarde die sommigen aan hunnen afkomst hechten, daar men als vader een Geest kan gehad hebben, die tot een geheel ander ras behoord heeft, of die in een' geheel anderen stand geleefd heeft?

«Dat is waar, maar die waardeering is gegrond op hoogmoed; wat de menschen het meest in hunne voorouders vereeren zijn: titels, rang en fortuin; menigeen zou zich schamen tot grootvader een' braven schoenmaker gehad te hebben, die er zich op zou verhoovaardigen de afstammeling van een' liederlijken edelman te zijn. Maar wat zij ook beweren of doen mogen, zij kunnen niet beletten dat de dingen zijn, zooals zij zijn; want God heeft de wetten der natuur niet naar de eischen van hunne ijdelheid geregeld.»

206. Aangezien er geene verwantschap tusschen de Geesten der afstammelingen van dezelfde familie bestaat, vloeit dan hieruit niet voort dat de vereering zijner voorouders iets bespottelijks is?

«Volstrekt niet; want men moet zichzelven gelukkig achten tot een geslacht te behooren, waarin zich verheven Geesten

geïncarneerd hebben. Ofschoon de Geesten niet uit elkander voortkomen, gevoelen zij toch toegenegenheid voor hen, die met hen door banden van bloedverwantschap verbonden zijn, want die Geesten worden dikwijls in deze of gene familie door sympathie of bloedverwantschap van vroegeren tijd aange trokken; maar wees verzekerd dat de Geesten van uwe voorzaten zich volstrekt niet door de hulde, die gij hen uit trotschheid toebrengt, vereerd gevoelen; hunne verdiensten gaan slechts op u over, voor zooveel gij uw best doet om de goede voorbeelden, die zij u gaven, natevolgen; en dan alleen kan uwe herinnering aan hen, voor hen niet alleen aange naam, maar zelfs ook nuttig zijn.»

PHYSISCHE EN ZEDELIJKE GELIJKENIS.

207. Dikwijls dragen de ouders eene physische gelijkenis aan hunne kinderen over. Dragen zij hen ook eene zedelijke gelijkenis over?

«Neen, daar zij een verschillende ziel of Geest bezitten. Het lichaam ontstaat uit het lichaam, maar de Geest komt niet uit den Geest voort. Tusschen de afstammelingen der rassen, bestaat slechts *bloedverwantschap*.»

— Waardoor ontstaat de zedelijke gelijkenis, die dikwijls tusschen ouders en kinderen bestaat?

«Het zijn sympathetische Geesten, die door gelijkheid van neigingen aangetrokken worden.»

208. Is de Geest van de ouders zonder invloed op dien van het kind na zijne geboorte?

«Deze oefent een' grooten invloed uit; zooals wij reeds gezegd hebben, moeten de Geesten aan elkanders vooruitgang medewerken. Wel nu! de Geesten van de ouders hebben tot opdracht om die hunner kinderen door opvoeding te ontwikkelen; dat is voor hen eene taak: indien zij hierin nalatig blijven, zijn zij strafwaardig.»

209. Waarom geven goede en deugdzame ouders het leven aan kinderen met een verdorven inborst? met andere woorden, hoe komt het dat de goede hoedanigheden der ouders niet

altijd door sympathie een goede Geest tot zich trekken om hun kind te bezielen?

«Een kwade Geest kan om goede ouders vragen, in de hoop om door hunne raadgevingen op een' beteren weg gevoerd te zullen worden, en dikwijls vertrouwt God hen die dan toe».

210. Kunnen de ouders door hunne gedachten en gebeden, bij voorkeur een' goeden geest boven eene mindere voor het lichaam van het kind tot zich trekken?

«Neen, maar zij kunnen den Geest van het kind, dat zij het leven geschonken hebben en dat hun toevertrouwd is, verbeteren; dit is hunne plicht; slechte kinderen zijn eene beproeving voor de ouders »

211. Wat is de oorzaak van de overeenkomst in karakter, die dikwijls tusschen twee broeders, vooral bij tweelingen, bestaat?

«Sympathetische Geesten, die door overeenstemming in gevoelens tot elkander getrokken worden *en die zich gelukkig gevoelen by elkander te zijn.*»

212. Hebben de kinderen, wiens lichamen aan elkander vastgegroeid zijn, en die sommige organen in gemeenschap bezitten twee Geesten of anders gezegd, twee zielen?

«Ja; maar hunne gelijkvormigheid maakt dat zij u dikwijls als 't ware als één toeschijnen.»

213. Daar de Geesten zich uit sympathie in tweelingen incarneeren, hoe komt het dan, dat deze dikwijls afkeer voor elkander gevoelen?

«Het is geene vaste regel dat tweelingen alleen door sympathetische Geesten beziel worden; het kan de wensch van slechte Geesten zijn om met elkander op het wereldtooneel te kampen.»

214. Wat moet men gelooven van de geschiedenis van kinderen die in het lichaam hunner moeder met elkander vochten?

«Beeldspraak! om te doen uitkomen dat het eene ingekerde haat was, die hen bezielde, heeft men die reeds, als voor hunne geboorte bestaande, voorgesteld. In het algemeen

slaat gij te weinig acht op het geen slechts een dichterlijke uitdrukking is.

215. Wat is de oorzaak van het onderscheidend kenmerk van het karakter, dat men bij elk volk opmerkt?

«De Geesten hebben ook familiën die hun bestaan te danken hebben aan de overeenkomst van hunne, naar gelang van hunne verhevenheid, meer of minder gelouterde gevoelens. Wel nu! een volk is eene groote familie waarmede sympathetische Geesten zich vereenigen. De neiging, die de leden dier familie bezitten om zich bij elkander aantesluiten is de oorsprong van de overeenkomst, die in het kenmerkend karakter van elk volk bestaat. Geloofst gij dat goede en menschielievende Geesten trachten zullen zich bij een hardvochtig en ruw volk aantesluiten? Neen, de Geesten gevoelen sympathie voor de massa's even als zij dit voor de individuen hebben, zij gevoelen zich daar op hunne plaats.»

216. Behoudt de mensch in zijne nieuwe incarnatiën, sporen van den zedelijken inborst van zijne vroegere levens?

«Ja, dit kan gebeuren; maar door zich te beteren, verandert hij. Zijne maatschappelijke toestand kan wellicht ook niet dezelfde zijn; indien hij van meester die hij vroeger was, slaaf wordt, zal hij geheel andere neigingen hebben, en gij zoudt met moeite in hem denzelfden herkennen. De Geest in de verschillende incarnatiën dezelfde blijvende, kunnen zijne uitingen in de eene en in de andere in zekere mate aan elkander gelijk zijn, tot dat eene belangrijke verbetering zijn karakter geheel veranderd zal hebben, want van trotsch en kwaadwillig kan hij als hij berouw gevoelt, nederig en menschielievend worden »

217. Behoudt de mensch in zijne verschillende incarnatiën sporen van het fysiek karakter van zijn vroeger bestaan?

«Het lichaam is vernietigd en het nieuwe staat in geene betrekking tot het vorige. De geest spiegelt zich evenwel op het lichaam af; wel is waar is het lichaam slechts stof; maar desniettemin wordt het naar de eigenschappen van den geest gemodelleerd, die er, voornamelijk op het gelaat, een bepaald karakter op drukt, en het is met waarheid dat men de oogen,

de spiegel der ziel noemt; dat wil zeggen dat het gelaat meer in het bijzonder, de afspiegeling van de ziel is; want er zijn buitengewoon leelijke menschen, die door een' goeden geest bezielde zijnde, toch iets hebben dat u behaagt, terwijl er menschen met zeer schoone gelaatstreken zijn, die u koud laten, ja, voor welke gij zelf afkeer gevoelt. Gij zoudt kunnen denken dat het alleen de welgemaakte lichamen zijn, die tot omhulsel van de meest volmaakte Geesten dienen, en toch ontmoet gij dagelijks brave lieden met een misvormd uiterlijk. Zonder bepaald sterk op elkander te gelijken, kan overeenkomst in smaak en neigingen, een familiegelijkenis, zoo als men dit noemt, doen ontstaan.»

Aangezien het lichaam, waarmede de ziel zich in eene nieuwe incarnatie bekleedt, in geene noodzakelijke betrekking tot dat, wat zij verlaten heeft, staat, daar dit van een geheel anderen stamvader afkomstig kan zijn, zoude het ongerijmd zijn uit eene overeenstemming of gelijkenis, die slechts toevallig is, eene opvolging van levens te willen afleiden. Evenwel worden de organen, die tot uiting dienen, dikwijls door de hoedanigheden van den Geest gewijzigd, en wordt door dezen op het gelaat en in de geheele wijze van zijn, een' eigenaardigen stempel gedrukt; zoo kan het eenvoudigste uiterlijk met de uitdrukking van grootheid en waardigheid gepaard gaan; terwijl onder het gewaad van den voornamen Heer soms die van laagheid en schande zichtbaar is. Sommige menschen uit den meest nederigen stand afkomstig, nemen zonder de minste moeite de gewoonten en manieren van de groote wereld aan, het is alsof zij hun element *terug gevonden* hebben, terwijl anderen, ofschoon van hooge geboorte en opvoeding er altijd misplaats schijnen. Hoe kan men dit feit anders dan door eene afspiegeling van hetgeen hij als Geest geweest is, verklaren?

AANGEBOREN DENKBEELDEN.

218. Behoudt de geïncarneerde Geest geene indrukken van de waarnemingen die hij in een vroeger bestaan heeft gedaan, en van de kundigheden, die hij toen verkregen heeft?

«Eene onbepaalde herinnering blijft hem bij; en geeft hem wat men aangeboren denkbeelden noemt.»

— De theorie van aangeboren denkbeelden is dus geen hersenschim?

«Neen, de in ieder bestaan opgedane kundigheden, gaan niet verloren; de Geest herinnert zich die altijd als hij van de stof bevrijd is. Gedurende de incarnatie kan hij die gedeeltelijk, tijdelijk vergeten, maar de intuïtie, die hij er van behoudt bevordert zijnen vooruitgang; zonder deze zoude het telkens op nieuw beginnen zijn. Bij elk nieuw bestaan vangt de Geest weder op nieuw van het standpunt aan waarop hij bij zijn vorig leven was blijven staan.»

— Er moet dus een groot verband tusschen twee opvolgende levens bestaan?

«Niet altijd zoo groot als gij zoudt denken, want de toestanden zijn dikwijls zeer verschillend, en de Geest heeft intusschen vorderingen kunnen maken.» (Zie 216.)

219. Welk is de oorsprong van de buitengewone vermogens van sommige individuen, die zonder voorafgegane studiën, als ware het, sommige kundigheden, zoo als taalkennis, rekenen enz. door ingeving schijnen ontvangen te hebben?

«Herinnering van het verledene; vroegere vorderingen van de ziel, maar die hem zelf onbewust zijn. Van waar zoude het anders komen? Het lichaam wordt verwisselt, maar de Geest niet, ofschoon deze een ander omkleedsel aangenomen heeft.»

220. Kan men, door van lichaam te veranderen, sommige intellectueele vermogens verliezen, kan men om iets opte-noemen, de liefde voor de kunst verliezen?

«Ja, als men dit intelligente vermogen bezoedelt of er een slecht gebruikt van gemaakt heeft. Daarenboven kan gedurende een leven een vermogen sluimerende blijven omdat de Geest er een ander, daarmee niet in verband staande, wil beoefenen; dan blijft zulk een vermogen *latent*, om later weder te voorschijn te komen.»

221. Is de mensch zelfs in den staat van wilde, aan dezen terugblik in het verledene, het aangeboren denkbeeld van Gods bestaan, en het voorgevoel van een toekomstig leven verschuldigd?

«Het is eene herinnering, die hij behouden heeft van hetgene hij als Geest vóór dat hij geïncarneerd werd kende; maar door hoogmoed wordt dat innerlijke gevoel dikwijls verstikt.»

— Is men aan die zelfde herinnering, zeker geloof aan het Spiritisme verschuldigt, dat men bij alle volken terug vindt?

«Deze leer is zoo oud als de wereld; daarom vindt men die overal terug, en dit is een bewijs van hare waarheid. De geïncarneerde Geest, de intuïtie van zijn toestand als Geest behoudende, is instinktmatig van het bestaan der onzichtbare wereld bewust, maar dat bewustzijn wordt dikwijls door vooroordeelen verdrongen, terwijl onwetenschap er bijgeloovigheden aan toevoegt.»

VIJFDE HOOFDSTUK.

BEMERKINGEN OVER DE MENIGVULDIGHEID VAN HET LEVEN.

222. De leer der reïncarnatie, zeggen sommigen, is niet nieuw, het is de oude leer van Pijthagoras, die weder opgehaald wordt. Wij hebben nooit beweerd dat de Spiritische leer eene nieuwe vinding is, eene natuurwet zijnde, heeft zij ten allén tijde moeten bestaan, en wij hebben ons steeds beijverd te bewijzen, dat men er tot in de vroegste oudheid de sporen van vindt. Zoo als men weet is niet Pijthagoras de stichter van het stelsel der zielsverhuizing; hij heeft die aan de Indische wijsgeeren en aan de Egyptenaren ontleend, bij wie zij sedert onheugelijke tijden bestond. Het denkbeeld van de transmigratie der zielen was dus een algemeen verspreid geloof, dat door de uitstekendste mannen aangenomen was. Hoe zijn zij aan dat geloof gekomen? door openbaring of bij ingeving? dat weten wij niet; maar hoe ook, een denkbeeld houdt zich geen eeuwen lang staande, en wordt niet door de uitstekendste vernuften aangenomen als het geene ernstige zijde heeft. De oudheid van deze leer zou dus eer vóór, dan tegen haar getuigen. Evenwel bestaat er, zoo als men weet, tusschen de zielsverhuizing der ouden en de nieuwe leer der wedergeboorte of reïncarnatie, dit groote verschil, dat de Geesten, de verhuizing van den mensch in dieren en omgekeerd, op de meest stellige wijze verwerpen.

Door het dogma van de menigvuldigheid der incarnatiën te verkondigen, doen dus de Geesten eene leer herleven, die in de vroegste jaren der wereld haar oorsprong vond, en tot op onzen tijd als innige gedachte bij velen menschen is bewaard gebleven; doch door haar van alles wat het bijgeloof

er heeft bijgevoegd, te ontdoen, dragen zij die in een vorm voor, die veel redelijker, meer met de wetten der natuur en met de wijsheid van den Schepper overeenstemt. Eene opmerkenswaardige bijzonderheid is het, dat in den laatsten tijd, deze leer niet alleen in dit boek verkondigd wordt; naar dat er, voor dat dit uitgegeven was, in verschillende landen vele mededeelingen van denzelfden aard ontvangen zijn, welke zich sedert veel vermenigvuldigd hebben. Het zoude wellicht hier de plaats zijn om te onderzoeken wat de reden is, waarom alle Geesten het omtrent dit punt niet eens schijnen te zijn; doch wij komen hierop later terug.

Laat ons de zaak uit een ander oogpunt, en iedere tusschenkomst van Geesten daarbuiten latende, beschouwen; laat ons dezen voor een oogenblik ter zijde stellen; veronderstellen wij dat deze theorie niet van hunne vinding is; veronderstellen wij zelfs dat er nooit sprake van Geesten geweest is. Plaatsen wij ons dus voor een oogenblik op een onzijdig standpunt, waarbij wij de waarschijnlijkheid van twee stellingen als gelijkstaande aannemen, namelijk: menigvuldigheid en éénheid van het lichamelijk leven, en laten wij dan zien, welke zijde het gezond verstand en ons eigen welzijn ons zal doen kiezen.

Eenige menschen verwerpen het denkbeeld der wedergeboorte of reïncarnatie, alleen omdat hun die gedachte niet aangenaam is; zij zeggen meer dan genoeg van één leven te hebben, en er geen tweede van die soort te verlangen; wij kennen personen, die alleen de gedachte om op aarde terug te komen in woede doet ontsteken. Wij hebben dezen slechts ééne vraag te doen, en wel of zij gelooven dat God om het Heelal te regelen hunne meening en hunne neigingen geraadpleegd heeft. En een van deze twee is waar: de wedergeboorte bestaat, of zij bestaat niet; indien zij bestaat, zullen zij die, hoe hen die ook mag tegenstaan, moeten ondergaan; God zal hen daartoe hunne toestemming niet vragen. Het is als of wij een zieke hoorden zeggen: Ik heb van daag al genoeg geleden, morgen wil ik niet meer lijden. Hoe wrevelig hij ook wezen moge, hij zal desniettemin morgen en de volgende dagen, en tot dat hij genezen zal zijn, moeten lijden; indien

zij dus lichamelijk herleven moeten, zullen zij herleven; zij mogen er zich tegen verzetten als een kind, dat niet naar school, of als een veroordeelde, die niet naar de gevangenis wil gaan, zij zullen er zich aan moeten onderwerpen. Soortgelijke tegenwerpingen zijn te kinderachtig om er ons langer bij optehouden. Wij zullen hen evenwel tot hunne gerustelling zeggen dat de Spiritische leer der incarnatie niet zoo verschrikkelijk is als zij zich wel verbeelden, en dat indien zij die grondig bestudeerd hadden, zij er zoo bevreesd niet voor zouden zijn; zij zouden dan weten, dat de voorwaarden van dit nieuwe leven van hunzelve afhankelijk is; dat leven zal gelukkig of ongelukkig zijn, naar gelang van hetgene zij hier op aarde gedaan zullen hebben, en *zij kunnen reeds in het tegenwoordige leven, zoo hoog stijgen dat zij geene vrees behoeven te koesteren weder in het slijk te zullen terugvallen.*

Wij veronderstellen dat wij tot menschen spreken, die aan een toekomst, welke dan ook, na den dood gelooven en niet tot dezulken, die in de toekomst het *niet* voor oogen hebben, of die hunne ziel in een algemeen Al, zonder individualiteit, als de regendroppels in den oceaan, willen opgelost zien, hetgeen ten naastenbij op hetzelfde neerkomt. Indien gij dus aan eene toekomst, welke dan ook, gelooft, zult gij toch niet aannemen dat deze voor allen dezelfde zijn zal, want waar blijft dan het voordeel van het goede te doen? Waarvoor zich dan te bedwingen? Waarom niet alle zijne driften den vrijen teugel gevierd, waarom niet alle zijne wenschen, zelfs ten koste van anderen bevredigd, daar onze toekomst er niet slechter noch beter door wordt? Gij gelooft dat die toekomst meer of minder gelukkig zal zijn, naar gelang van hetgeen wij gedurende ons leven gedaan zullen hebben; gij koestert dus het verlangen daar zoo gelukkig mogelijk te zullen zijn, want het is voor eeuwig? Zoudt ge u welligt aanmatigen uw zelve onder de meest volmaakte menschen te rekenen die op aarde geleefd hebben, en daaruit het recht willen ontleenen om op ééns de hoogste gelukzaligheid der uitverkorenen deelachtig te worden? Neen, dus stemt gij toe dat er

mensen zijn die beter zijn dan gij, en die aanspraak op een beter deel dan gij kunnen maken, zonder evenwel te behoeven erkennen dat uwe plaats onder de veroordeelden moet zijn. Welnu! plaats u dan ééns voor een oogenblik in gedachte in dien tusschentoestand van geluk, die, gij bekent hetzelfde, de uwe zijn zal, en veronderstel verder dat men u kwam zeggen: Gij lijdt, gij zijt niet zoo gelukkig als gij zoudt kunnen zijn; terwijl gij wezens voor u ziet die een onverdeeld geluk genieten; wilt gij uwe plaats met de hunne verwisselen? Ongetwijfeld! zult gij zeggen, wat moet ik daarvoor doen? Bijna niets; weder op nieuw beginnen wat gij niet goed gedaan hebt en te trachten het beter te doen. Zoudt gij aarzelen deze voorwaarde aantenemen, zelfs al ware het ten koste van verscheidene levens vol beproevingen? Laat ons een meer prozaïsch voorbeeld gebruiken: Indien men aan iemand, die, zonder juist doodarm te zijn, door zijn bekrompen inkomen vele ontberingen moest verduren, kwam zeggen: Zie hier een ontzettend groot fortuin, waarvan gij u het genot kunt verzekeren, gij moet daarvoor gedurende eene minuut hard werken. Al ware het de luiste mensch op aarde, zou hij toch zonder zich te bedenken zeggen: Eene minuut, twee minuten, een uur, een dag werken als het noodig is, wat is dat, als ik daardoor het overige van mijn leven in overvloed kan leven? En hoe lang duurt dan wel het lichamelijk leven vergeleken bij de eeuwigheid? minder dan eene minuut, ja minder dan eene seconde.

Wij hebben de volgende redeneering hooren maken: God, die de hoogste goedheid is, kan aan den mensch niet opgelegd hebben, om telkens weer op nieuw eene reeks van ellende en wederwaardigheden te moeten ondergaan. Geloofst men dan misschien, dat het meer goedheid zou bewijzen, den mensch als straf voor eenige oogenblikken van dwaling, liever een eeuwigdurend lijden op te leggen, dan hem het middel te verschaffen om zijne fouten te kunnen herstellen? «Twee fabrikanten hadden ieder een werkman in hunnen dienst, die er naar konden dingen éénmaal deelgenoot van den eigenaar te worden. En het gebeurde, dat beide deze werklieden, hunnen dag zeer

slecht besteed hadden en daarom verdienden weggezonden te worden; de eene fabrikant joeg den zijne weg, niettegenstaande diens smeken om te mogen blijven, en deze geen ander werk gevonden hebbende, stierf van gebrek. De andere meester zeide tot zijnen werkman: Gij hebt een dag verloren, gij zijt er mij dus een tot vergoeding schuldig; gij hebt uw werk slecht verricht, gij zijt mij daarvoor schadeloosstelling verschuldigd; ik sta u toe het werk over te doen; tracht het goed te doen en gij kunt bij mij blijven, en gij kunt nog altijd naar de betere plaats, die ik u beloofd heb, blijven dingen.» Behoeft men nu wel te vragen welke van deze twee meesters de liefderijkste geweest is? En zou God, die de barmhartigheid zelve is, onverbiddelijker zijn dan een mensch? De gedachte dat ons lot ten gevolge van eenige jaren beproeving voor eeuwig bepaald wordt, zelfs dan wanneer het niet altijd van ons zelve afgehangen heeft om de volmaaktheid op aarde te bereiken, is verschrikkelijk, terwijl de tegenovergestelde gedachte, door ons de hoop te doen behouden, in de hoogste mate vertroostend is. Zonder ons dus vóór of tegen de menigvuldigheid van het leven te verklaren, zonder het eene of andere als hypothese aantenemen, zeggen wij, dat wij vermeenen dat bijaldien de keuze aan ons gelaten werd, niemand een onherroepelijk vonnis zoude kiezen. Een wijsgeer heeft gezegd, dat indien God niet bestond, men die voor het geluk van het menschedom moest verzinnen; hetzelfde zou men van de menigvuldigheid van het leven kunnen zeggen. Maar, zoo als wij reeds gezegd hebben, vraagt God ons onze toestemming niet; Hij gaat niet met onze smaak te rade; het is zoo of het is zoo niet; laat ons nagaan aan welke zijde de meeste waarschijnlijkheid bestaat, en laat ons, het onderwijs der Geesten er buiten latende, de zaak uit een ander oogpunt en alleen als wijsgeerige studie, beschouwen.

Indien er geene reïncarnatie bestaat, wordt het duidelijk dat er slechts één lichamelijk leven is, en indien ons tegenwoordige het eenigste is, dan wordt de ziel van elk mensch bij diens geboorte geschapen, tenzij men een hooger ouder-

dom voor de ziel aanneemt, in welk geval men tot de vraag komt: wat de ziel dan wel voor de geboorte was, en of haar bestaan dan geen leven was, in welken vorm dan ook. Er is geen middenweg te vinden; de ziel bestond of bestond niet vóór het lichaam; indien zij bestond, in welken toestand was het dan? Was zij zichzelf bewust of niet? indien zij zich zelf niet bewust was, was het ten naastenbij als of zij niet bestond; indien zij eene individualiteit bezat, was zij, hetzij vooruitgaande of wel stationair; in beide gevallen vragen wij: op welke hoogte stond zij toen zij in het lichaam kwam? Het volksgeloof aannemende dat de ziel te gelijk met het lichaam geboren wordt, of hetgeen op hetzelfde neerkomt; dat zij voor hare incarnatie niets dan negatieve eigenschappen bezat, doen wij de volgende vragen:

1. Hoe komt het dat de ziel zoo verschillende natuurlijke aanleg, geheel onafhankelijk van de denkbeelden die door opvoeding verkregen worden, toont te bezitten?

2. Van waar komt bij eenige jonge kinderen, die buitengewone aanleg voor de eene of anderen kunst of wetenschap, terwijl andere hun geheele leven tot de minst ontwikkelden of middelmatigen blijven behooren?

3. Van waar komen bij sommigen die aangeboren of ingegeven denkbeelden, die anderen niet hebben?

4. Van waar komen bij sommige kinderen, die vroegtijdige neiging tot ondeugd of deugd, dat aangeboren gevoel van waardigheid of laagheid, dat geheel in strijd is, met de omgeving in welke zij geboren zijn.

5. Hoe komt het dat sommige menschen, buiten hetgeen zij door onderwijs verkregen hebben meer ontwikkeld zijn dan anderen?

6. Waarom zijn er wilde en beschaafde volken? Indien gij een hottentot bij zijne geboorte neemt, en die in een onzer beroemdste instituten doet opvoeden, zult gij er ooit een Laplace of een Newton van maken?

Wij vragen, welke wijsbegeerte of theosophie kan die problemen oplossen? De zielen zijn aan elkander gelijk of ongelijk, dit is niet twijfelachtig. Indien zij aan elkander gelijk zijn,

van waar dan die verschillende aanleg? Zal men zeggen dat het een gevolg van het organisme is? maar dat is de meest monsterachtige en onzedelijke leer. Dan is de mensch niets anders dan een werktuig, de speelbal van de stof, dan is hij geene verantwoording meer van zijne daden schuldig; hij kan alles aan zijne natuurlijke onvolmaaktheden toeschrijven. Indien de zielen niet aan elkander gelijk zijn, komt dit omdat God ze aldus geschapen heeft; maar waarom is dan die aangeboren voortreffelijkheid aan eenigen geschonken? Is deze partijdigheid met Gods rechtvaardigheid en gelijke liefde voor alle zijne schepselen overeen te brengen?

Indien wij daarentegen eene reeks van vroegere levens van vooruitgang aannemen, lost zich alles op. De menschen brengen dan bij hunne geboorte de intuïtie van het door hen aangeleerde mede; zij zijn naar mate van het getal levens, die zij doorloopen hebben, naar mate zij zich meer of minder van het punt van uitgang verwijderd hebben, meer of minder gevorderd; volmaakt hetzelfde als bij eene verzameling van individuen van verschillenden ouderdom; ieder hunner zal in evenredigheid van de jaren, die hij geleefd heeft, ontwikkeld zijn; de elkander opvolgende levens, zullen voor het leven der ziel zijn, wat de jaren voor het leven van het lichaam zijn. Breng eens duizend individuen in den ouderdom van één tot tachtig jaren bij elkander; veronderstelt dat een sluier over alle de dagen die voorafgegaan zijn, geworpen ware, en dat gij in uwe onwetendheid, ook geloofde dat zij allen op denzelfden dag geboren waren; dan zou zich bij u ook natuurlijk de vraag opdoen, hoe komt het, dat eenigen groot anderen klein, de eene jong, de andere oud; de eene geleerd en de andere onwetend is; maar indien de sluier, die het verleden voor uwe oogen bedekt houdt, opgeheven werd, indien gij hoordet dat de eene langer, de andere korter geleefd had, zou alles u duidelijk zijn. God heeft in zijne rechtvaardigheid geene meer of minder volmaakte zielen kunnen scheppen; maar door de menigvuldigheid van de incarnatiën, bestaat er in de ongelijkheid die wij zien, niets, dat met de strikste billijkheid in strijd is; wij zagen alleen het tegen-

woordige en niet het verledene. Vindt deze redeneering haren grond in een systeem of berust die op een ongemotiveerde veronderstelling? Neen, wij gaan hier uit van een duidelijk, niet te loochenen feit: de ongelijkheid in aanleg en in intellectuele en zedelijke ontwikkeling, en wij vinden dat dit feit door geene der aangevoerde theoriën te verklaren is; terwijl die door eene andere, eenvoudig, natuurlijk en logisch te verklaren is. Is het dan rationeel aan de theorie, die niets verklaart, de voorkeur boven die, welke alles verklaart, te willen schenken.

Op de zesde vraag zal men vermoedelijk antwoorden dat de hottentot tot een minder ras behoort; maar dan vragen wij: is een hottentot een mensch of is hij het niet. Indien de hottentot een mensch is, waarom heeft God hem en zijn ras dan de voorrechten aan het caucasische ras eigen, onthouden. Indien het niet een mensch is, waarom dan getracht er een Christen van te maken? De spiritische leer heeft ruimer inzichten; voor haar bestaan er geen verschillende soorten van menschen, maar alleen menschen wier verstand meer of min achterlijk, maar vatbaar voor vooruitgang is; is dit niet veel beter met Gods regtvaardigheid overeen te brengen? Wij hebben de ziel en haar verleden en in haren tegenwoordigen staat beschouwd; indien wij haar toekomst beschouwen, stuiten wij op dezelfde bezwaren.

1. Indien ons tegenwoordig leven alleen, ons toekomstig lot moet bepalen, wat is dan in het toekomstige leven het lot van den wilden en van den beschaafden mensch? Staan zij met elkander gelijk, of is de som der eeuwige gelukzaligheid voor hen verschillend?

2. Staat de mensch, die gedurende zijn geheele leven aan zijne verbetering gearbeid heeft, met hem gelijk, die, niet door eigen schuld, maar omdat hij geen tijd gehad heeft, noch in de gelegenheid geweest is om beter te worden, op een lage trap van ontwikkeling is blijven staan?

3. Moet de mensch, die door gebrek aan kennis kwaad doet, een toestand ondergaan, die door een oorzaak geheel van hem onafhankelijk ontstaan is?

4. Men doet alles om de menschen te verlichten, zedelijker te maken en te beschaven; maar voor ééner, die men verlicht, sterven er dagelijks millioenen, vóór dat het licht tot hen gekomen is: welk lot staat dezen te wachten? Zullen zij als verworpelingen behandeld worden? zoo niet, wat hebben dan dezen gedaan om met de andere gelijk gesteld te worden?

5. Welk is het lot der kinderen, die jong sterven, voor dat zij goed noch kwaad hebben kunnen doen? Indien zij onder de uitverkorenen komen, waarom dan die gunst, zonder iets om het te verdienen gedaan te hebben? Krachtens welk privilegie zijn zij van de wederwaardigheden van het leven vrij gesteld?

Bestaat er eene leer die al die vragen kan oplossen? Neem opvolgende incarnatiën aan, en alles wordt op eene wijze die met Gods rechtvaardigheid in overeenstemming is, verklaard. Wat men in één leven niet heeft kunnen doen, doet men in een volgend; op die wijze ontgaat niemand de wet der volmaking, wordt iedereen in evenredigheid van zijne *wezenlijke* verdiensten beloond, en wordt niemand van de hoogste gelukzaligheid uitgesloten, die voor allen bereikbaar blijft, welke ook de hinderpalen mogen zijn, die op hun pad ontmoet worden.

Deze vragen zouden tot in het oneindige kunnen vermeerderd worden, want de psychologische en zedekundige vraagstukken, die alleen door de menigvuldigheid van het leven kunnen opgelost worden, zijn ontelbaar, wij hebben ons tot de meest algemeene bepaald. Hoe het dan ook zij, zal men wellicht zeggen, de leer der reïncarnatie wordt niet door de kerk erkend, die aantenemen zou dus de omverwerping der godsdienst zijn; het is ons voornemen niet thans die vraag te behandelen; het is ons genoeg te hebben bewezen dat die leer zedelijk en rationeel is; en al wat zedelijk en rationeel is, kan niet in strijd zijn met eenen godsdienst, die ons God als de hoogste goedheid en wijsheid doet kennen. Wat zou er van den godsdienst geworden zijn, indien deze, tegen het algemeen gevoelen en tegen de getuigenis der zintuigen in; zich hardnekkig tegen de evidentie had blijven verzetten en

uit zijn midden allen uitgeworpen had, die niet aan de beweging der aarde of aan de zes scheppings-dagen geloofden? Welk vertrouwen en welk gezag zoude een godsdienst, die zijne geloofsartikelen op handtastelijke dwalingen vestigt, bij beschaafde volken gevonden hebben? De kerk heeft zich, toen het bewijs der waarheid, onomstootelijk geleverd was, wijsse-lijk geschaard aan de zijde van hen die het bewijs geleverd hadden. Indien het dus bewezen is, dat sommige bestaande zaken zonder de reïncarnatie onmogelijk zijn, indien sommige geloofsartikelen niet anders dan door haar kunnen verklaard worden, zal men die wel moeten aannemen, en moeten erkennen, dat de tegenstrijdigheid van die leer met de leerstellingen der kerk slechts in schijn bestaat. Later zullen wij aantoonen, dat de godsdienst niet zoo ver als men wel geloofd van die aanneming verwijderd is, en dat hij er niet meer door lijden zal dan vroeger door de ontdekking van de beweging der aarde en van de geologische tijdvakken, waarin men in den beginne een logenstraffing van den inhoud der gewijde schriften meende te zien. Het beginsel der reïncarnatie of wedergeboorte blijkt buitendien uit verschillende plaatsen in de H. Schriften zelve, en wordt meer in het bijzonder op eene duidelijke wijze in het Evangelie uitgedrukt:

«En als zij van den berg afkwamen, (na de verheerlijking) gebod hun Jezus, zeggende: Zegt niemand dit gezicht, totdat de Zoon des menschen zal opgestaan zijn uit de dooden. En zijne discipelen vraagden hem, zeggende: Wat zeggen dan de schrifteleerden, dat Elias eerst moest komen? Doch Jezus antwoordende, zeide tot hem: Elias zal wel eerst komen, en alles weder oprigten. Maar ik zeg u, dat Elias nu gekomen is, en zij hebben hem niet gekend; doch zij hebben aan hem gedaan, al wat zij hebben gewild; alzoo zal ook de Zoon des menschen van hen lijden. Toen verstonden de discipelen, dat hij hun van Johannes den Dooper gesproken had.» (Matth. XVII.)

Aangezien Johannes den dooper Elias was, heeft er dus eene reïncarnatie van den geest of ziel van Elias, in het lichaam van Johannes den Dooper plaats gevonden.

Welke overigens het denkbeeld zij dat men zich van de

reïncarnatie maakt, hetzij men die aanneemt of verwerpt, moet men die, als ze bestaat, niettegenstaande elk daartegenovergesteld geloof, toch ondergaan; het voornaamste is dat het onderwijs der Geesten bij uitnemenheid Christelijk is, want zij is gegrond op de onsterfelijkheid der ziel, op de toekomstige straffen en belooningen, op Gods rechtvaardigheid, op den vrijen wil van den mensch en op de zedeleer van Christus, en is dus niet ongodsdienstig.

Zoo als wij zeiden hebben wij geredeneerd zonder datgene wat het Spiritisme ons leert in aanmerking te nemen, want dit heeft voor velen geen gezag. Indien wij met zoo velen de menigvuldigheid van het leven hebben aangenomen, komt dit niet alleen omdat wij die leer van de Geesten ontvangen hebben, maar omdat zij voor ons de meest logische is, en dat door haar alleen vele vraagstukken, die tot op den huidigen dag onoplosbaar waren gebleven, verklaard worden. Al ware die leer door een gewoon sterveling tot ons gekomen, zouden wij die even goed hebben aangenomen en niet geaarzeld hebben, onze eigene denkbeelden opteofferen; zoodra eene dwaling bewezen is, heeft de eigenliefde, die ons noopt om halstarrig een verkeerd denkbeeld te blijven aankleven, meer daarbij te verliezen dan te winnen. Wij zouden die leer, al kwam die van de Geesten, even goed verworpen hebben, indien zij ons als in strijd met de rede voorgekomen was, zoo als wij reeds veel verworpen hebben; want wij weten bij ondervinding dat men niet alles wat van de Geesten komt, evenmin als van de menschen, blindelings als waarheid moet aannemen; hare eerste aanspraak op geloof ontleent zij in onze oogen vooral door logisch te zijn; voegt daarbij dat de leer door daadzaken gestaafd wordt, door stellige om zoo te zeggen materiële feiten; die bij eene aandachtige en beredeneerde studie, door ieder, die zich de moeite wil geven met geduld en volharding te onderzoeken, kunnen waargenomen worden, en tegenover welke het niet aangaat te twijfelen. Als die feiten even als die der schepping en beweging der aarde meer algemeen gekend zullen zijn, zal men zich wel moeten laten overreden, en de tegenpartij zal zich over de genomen moeite te beklagen hebben.

Laat ons dus, resumeerende, erkennen, dat alleen door de leer van de menigvuldigheid van het leven, te verklaren is, wat zonder die leer onverklaarbaar blijft; dat die leer bij uitnemenheid troostrijk en met de strikste rechtvaardigheid in overeenstemming is, en dat zij voor den mensch het plechtanker is, dat God hem in zijne barmhartigheid geschonken heeft.

De woorden van Jezus zelf kunnen in dit opzicht niet den minsten twijfel doen blijven bestaan. Men leest in het Evangelie van Johannes hoofdst. III:

3. Jezus antwoordde en zeide tot hem (Nicodemus): Voorwaar zeg ik u, tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niets zien.

4. Nicodemus zeide tot hem: Hoe kan een mensch geboren worden, nu *oud* zijnde? kan hij andermaal in zijn moeders buik ingaan, en geboren worden?

5. Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: zoo iemand niet geboren wordt uit water en geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan. Hetgeen uit het vleesch geboren is, *dat* is vleesch; en hetgeen uit den Geest geboren is, *dat* is geest. Verwonder u niet, dat ik gezegd heb: *Gij moet wederom geboren worden.* (Zie hierna, Opstanding van het vleesch, n° 1010.)

ZESDE HOOFDSTUK.

HET GEESTEN-LEVEN.

1. Omdolende Geesten. — 2. Werelden van overgang. — 3. Gewaarwordingen, gevoel en lijden der Geesten. — 4. Proeve eener theorie over de gewaarwordingen bij de Geesten. — 5. Keuze der beproevingen. — 6. Betrekkingen aan gene zijde van het graf. — 7. Sympathetische en afkeerige verhouding der Geesten. — 8. Herinnering van het lichamelijk bestaan. — 9. Gedachtenis-viering van afgestorvenen. Begrafenis.

OMDOLENDE GEESTEN.

223. Reïncarneert zich de ziel dadelijk weder na hare scheiding van het lichaam?

«Soms onmiddelijk, maar meestentijds na verloop van een' langere of kortere tusschenpoozing. In de verheven werelden vindt de incarnatie meestal onmiddelijk plaats; de stof van het lichaam daar minder grof zijnde, is de Geest in het genot van bijna alle zijne geestelijke vermogens; zijn normale toestand is die van uwe helderzienden somnambules.»

224. Wat wordt de ziel gedurende den tijd, die er tusschen de incarnatiën verloopt?

«Omdolende Geest, die naar zijn nieuwe bestemming verlangt: hij is afwachtede.»

— Hoe lang kan die tusschen tijd wel aanhouden?

«Van eenige uren af tot aan eenige duizende eeuwen. Doch eigenlijk gezegd is er geen uiterste grens voor den tijd van omdoling der Geesten vastgesteld, die wel zeer lang kan duren, maar evenwel niet eeuwig is; vroeg of laat komt

de Geest altijd in de gelegenheid om weder een nieuw leven te beginnen, dat tot loutering van zijne vroegere levens dienen moet.»

— Is die duur van den wil van den Geest afhankelijk of kan dezelve als boetedoening opgelegd zijn?

«Het is een gevolg van den vrijen wil; de Geesten weten zeer goed wat zij doen, maar er zijn er ook voor wien het het eene door God opgelegde straf is; anderen vragen om die te verlengen ten einde zoodanige studiën, die niet anders dan in den toestand van Geest te maken zijn, te kunnen voortzetten.

225. Is de omdoling op zichzelf niet een bewijs van minderheid bij de Geesten?

«Nee, want er zijn omdolende Geesten op alle trappen van ontwikkeling. De incarnatie is een toestand van overgang, wij zeiden reeds: dat de Geest in zijn normalen toestand van de stof vrij is.»

226. Kan men zeggen dat alle niet-geïncarneerde Geesten, omdolende zijn.»

«Wat de genen, die zich weder incarneeren moeten, aangaat, ja; maar de Zuivere-Geesten, die de volmaaktheid bereikt hebben, zijn niet omdolende; hunnen staat is voor goed vastgesteld.»

Met betrekking tot hunne innerlijke hoedanigheden, behooren de Geesten tot verschillende orden of rangen, welke zij naar gelang van hunne loutering doorloopen. Hunne staat kan zijn: *geïncarneerd*, dat wil zeggen, vereenigd met een lichaam; *omdolend*, dat wil zeggen van het stoffelijk lichaam bevrijd, en eene nieuw incarnatie tot hunne verbetering afwachtede; *Zuivere-Geest*, dat wil zeggen volmaakt en en geene incarnatie meer behoevende.

227. Op welke wijze doen omdolende Geesten kundigheden op; waarschijnlijk toch wel niet op dezelfde wijze als wij dit doen?

«Zij overdenken hun verleden, en zoeken naar de middelen om hooger te komen. Zij zien, en nemen waar wat er in de oorden, die zij doortrekken, voorvalt; zij luisteren naar de

gesprekken van kundige menschen, en naar de raadgevingen van boven hen verheven Geesten, en daardoor doen zij denkbeelden op, die zij vroeger niet hadden.»

228. Behouden de Geesten sommige der menschelijke driften?

«De verheven Geesten, ontdoen zich bij het afleggen van hun omhulsel van alle slechte neigingen en behouden alleen die van het goede; maar de mindere Geesten behouden die neigingen, ware dit het geval niet, dan zouden zij tot den eersten rang behooren.

229. Waarom laten de Geesten bij het verlaten der aarde niet alle kwade neigingen achter, daar zij er toch de na-deelen van kennen?

«Gij hebt op uwe aarde lieden die uitermate ijverzuchtig zijn; gelooft gij nu, dat zoodra zij de aarde verlaten, zij die ondeugd verliezen? Er blijft de Geesten na hun vertrek van de aarde, vooral bij hen, die scherp uitgedrukte driften hebben eene soort van dampkring bij, die hen omringt en hen alle slechte eigenschappen doet behouden, want de Geest is niet geheel van de stof los, het is slechts nu en dan dat hij de waarheid inziet die hem als 't ware de weg aanwijst.»

230. Maakt de Geest in zijne omdoling vorderingen?

«Hij kan zich veel verbeteren, altijd naar gelang van zijn wil en verlangen daartoe, maar het is in zijn lichamelijk leven dat hij de nieuwe, door hem opgedane denkbeelden in toepassing brengt.»

231. Zijn de omdolende Geesten gelukkig of ongelukkig?

«Min of meer al naar gelang van hunne verdiensten. Zij lijden door de driften waarvan zij de kiem behouden hebben, of zijn gelukkig naarmate zij meer of minder gedematerialiseerd zijn. De omdolende Geest bemerkt wat hem ontbreekt om gelukkig te kunnen zijn, en dan zoekt hij naar de middelen om dat te bereiken; maar het wordt hem niet altijd toegestaan om zich naar eigen verkiezing te reïncarneeren, en in zoodanig geval is het eene straf.

232. Kunnen de Geesten, die zich in den omdolende toestand bevinden, zich naar alle werelden begeven?

«Dit hangt van omstandigheden af; wanneer de Geest het lichaam verlaten heeft, is hij daardoor alleen, niet van alle

stof los, en behoort hij nog tot de wereld, waarop hij geleefd heeft, of wel op eenen van gelijken rang, tenzij hij gedurende zijn leven opgeklommen is, en dat is het doel, waarnaar hij streven moet; zonder dat, kan hij nooit volmaakter worden. Hij kan zich evenwel naar sommige meer verhevene werelden begeven, maar dan is hij daar als vreemdeling; hij ziet dezelfde als het ware slechts in 't verschiets, en dat doet bij hem de zucht ontstaan, zich te beteren, ten einde de gelukzaligheid, die men daar geniet waardig te worden, en die werelden later te mogen bewonen.»

233. Komen de reeds gelouterde Geesten, ook op mindere werelden?

«Zij komen er dikwijls, ten einde deze in hunne vooruitgang behulpzaam te zijn, zonder dat zouden die werelden zonder leidlieden om hen te besturen, overgelaten zijn.»

WERELDEN VAN OVERGANG.

234. Bestaan er, zooals er gezegd wordt, werelden die bestemd zijn, om de dolende Geesten tot plaats van oponthoud en tot rustpunten te dienen?

«Ja, er bestaan werelden, die meer in het bijzonder voor hen bestemd zijn: werelden, waarop zij tijdelijk verblijf kunnen houden; soorten van legerplaatsen, kampen, waar zij van eene langdurige omdoling, die altijd een moeilijke toestand is, kunnen uitrusten. Het zijn tusschenliggende plaatsen te midden der andere werelden, naar den aard der Geesten welke er zich naar toe kunnen begeven gerangschikt, en deze, genieten daar een min of meer groot geluk.»

— Kunnen de Geesten, die deze werelden bewonen, dezelfde naar welgevallen verlaten?

«Ja, de Geesten die op die werelden zijn, kunnen er zich van verwijderen, om daar waar het noodig is, te kunnen gaan. Stel u trekvogels voor, die op een eiland nederstrijken, op nieuwe krachten wachtende om hunne bestemming verder te bereiken.»

235. Maken de Geesten gedurende hun verblijf op die werelden van overgang, vorderingen?

«Zeer zeker; zij, die zich op die wijze vereenigen, doen dit met het doel om zich te bekwamen, en gemakkelijker de toestemming te mogen verkrijgen om op betere werelden overtegaan, en de staat waarin de uitverkorenen verkeeren, te mogen bereiken.»

236. Zijn die werelden van overgang ten eeuwigen dage en door hunnen bijzonderen aard voor de omdolende Geesten bestemd?

«Neen, hunne toestand is slechts tijdelijk.»

— Zijn zij tegelijkertijd door lichamelijke wezens bewoond?

«Neen, hare oppervlakte is onvruchtbaar. Zij, die deze werelden bewonen, hebben aan niets behoefte.»

— Is deze onvruchtbaarheid blijvend, en is dit een gevolg van hare bijzondere natuur?

«Neen zij zijn allen in hun toestand van overgang onvruchtbaar.»

— Deze werelden moeten dus geheel van natuurlijke schoonheden ontbloot zijn?

«De natuur toont zich daar, door de schoonheid van het onmetelijke, dat niet minder bewonderenswaardig is, dan het-gene gij natuurschoonheden noemt.»

— Daar die werelden slechts in een staat van overgang verkeeren, zal wellicht onze aarde ook eens tot die werelden behoren?

«Zij is reeds in dien toestand geweest.»

— Op welk tijdstip?

«Gedurende hare vorming.»

Niets in de natuur is nutteloos; ieder ding heeft zijn doel en bestemming; niets is ledig, alles is bewoond, het leven is overal. Zoo was er gedurende de lange reeks van eeuwen, die er verlopen zijn, vóór dat de mensch op aarde verscheen, gedurende die trage tijdperken van overgang, die ons door de geologische lagen aangetoond worden, zelfs vóór de schepping van de eerste bewerkte wezens, op die vormlooze klomp, in dien naakten chaos, waarin alle elementen onderéén gemengd waren, geen gebrek aan leven; wezens, die niet onze behoeften, noch onze physische gewaarwordingen hadden, vonden er een toevluchtsoord. God heeft gewild dat de aarde zelfs in dien

onvolmaakten toestand tot iets dienstig zoude zijn. Wie zou dan nog durven beweren dat onder die milliarden van werelden, die zich in de oneindige ruimte bewegen, slechts één en nog wel eene der kleinsten, die zich onder de menigte verliest, alleen bevoorrecht zoude zijn bewoond te worden? Welk nut zouden dan de andere hebben? Zou God die alleen geschapen hebben met het doel om ons gezicht te streelen? Ongerijmde veronderstelling, onvereinigbaar met de wijsheid die uit alle zijne werken straalt, en die onaannemelijk is als men bedenkt, hoevelen er nog zijn die voor ons geheel onzichtbaar zijn. Niemand zal het kunnen tegenspreken dat er in het denkbeeld dat werelden, die nog ongeschikt zijn voor het materiele leven, toch door levende wezens, voor die verblijfplaatsen geschikt, bewoond zijn, iets grootsch iets verhevends is, en waarin wellicht de oplossing van meer dan een vraagstuk te vinden is.

GEWAARWORDINGEN. GEVOEL EN LIJDEN DER GEESTEN.

237. Heeft de Geest, eenmaal de geestenwereld ingetreden zijnde, nog de gewaarwordingen die hij gedurende zijn leven had?

«Ja, en nog anderen, die hij bij zijn leven niet had, omdat zijn lichaam als een sluier was, die ze voor hem verborgen hield. De intelligentie is een eigenschap van de ziel, maar die zich alleen vrijelijk uit, als zij door geene banden daarin verhinderd wordt.»

238. Zijn de gewaarwordingen en kundigheden der Geesten oneindig; met andere woorden, kennen zij alles?

«Hoe meer zij de volmaaktheid naderen, des te meer weten zij; indien het verheven Geesten zijn, weten zij veel; de mindere zijn in alles meer of minder onwetend.»

239. Kennen de Geesten den oorsprong der dingen?

«Dit hangt van hunne verhevenheid af: de mindere Geesten weten er niets meer van dan de menschen.»

240. Begrijpen de Geesten den duur van den tijd, zoo als wij?

«Neen, en daardoor komt het dikwijls dat gij ons niet begrijpt als er sprake is om datums en tijdvakken te bepalen.»

De Geesten leven buiten den tijd, zoo als wij die begrijpen; de tijd van duur, wordt voor hen als 't ware geheel vernietigd, en de eeuwen zoo lang van duur voor ons, zijn in hunne oogen slechts oogenblikken, die door de eeuwigheid uitgewischt worden, even als de oneffenheden van den grond verdwijnen, voor dengenen die in de lucht opstijgt.

241. Hebben de Geesten een juister en nauwkeuriger denkbeeld dan wij, van het tegenwoordige?

«Ten naastenbij zoo als iemand die goede oogen heeft, zich een juister denkbeeld der dingen vormt, dan een blinde. De Geesten zien datgene wat gij niet ziet; zij oordeelen dus anders dan gij, maar wij herhalen, dit hangt geheel van hunne meerdere of mindere verhevenheid af.»

242. Hoe kennen de Geesten het verledene, en heeft deze kennis voor hen geene grenzen?

«Als wij er ons mede bezig houden, is het verledene het tegenwoordige, op dezelfde wijze als gij u iets herinnert dat u in den loop van uwe ballingschap getroffen heeft. Doch daar de stoffelijke sluier die uw toestand benevelt, ons niet meer bedekt, herinneren wij ons dingen, die voor u reeds uitgewischt zijn; maar niet alles is den Geesten bekend: bij voorbeeld in de eerste plaats, is hunne eigene schepping hen onbekend.

243. Kennen de Geesten de toekomst?

Dit hangt wederom van de hoogte van hunne ontwikkeling af; dikwijls zien zij de toekomst als 't ware slechts ten halve in 't verschiet, *maar het is hen niet altijd veroorloofd die te openbaren*; wanneer zij de toekomst zien, schijnt die voor hun als tegenwoordig. Hoe meer de Geest tot God nadert, des te duidelijker wordt voor hem de toekomst. Na den dood, ziet en omvat de ziel zijne *vorige emigratiën*; maar zij kan niet zien, wat God voor haar bestemt; daarvoor moet zij, na vele levens, geheel in Hem zijn.»

— Bezitten de Geesten die de volstreckte volmaaktheid bereikt hebben, eene volledige kennis van de toekomst?

«Volledig is het woord niet, want God alleen is de opperste Meester, en geen wezen kan aan Hem gelijk zijn.»

244. Zien de Geesten God?

«Alleen de verheven Geesten zien en begrijpen Hem; de minderen gevoelen en gissen Hem.»

— Als een mindere Geest zegt, dat God hem iets verbiedt of toestaat, hoe weet hij dan dat dit verbod van Hem komt

«Hij ziet God niet, maar hij voelt Diens oppermacht; en als iets niet gedaan of niet gezegd moet worden, voelt hij als eene ingeving, eene onzichthare raadgeving, die hem verbiedt het te doen. Hebt gij zelve geen voorgevoel, dat voor u als een geheime waarschuwing is, om het een of ander te doen of natelaten. Zoo is het ook met ons, maar in een hooger graad, want gij begrijpt dat het wezen der Geesten fijner dan het uwe zijnde, zij daardoor de goddelijke waarschuwingen beter kunnen ontvangen.»

— Wordt het gebod rechtstreeks door God of door tusschenkomst van andere Geesten gegeven?

«Het komt niet rechtstreeks van God tot hem; om met God in gemeenschap te kunnen komen, moet men dit waardig zijn. God zendt hem Zijne bevelen door Geesten, die boven hem in volmaaktheid verheven zijn.»

245. Is het gezicht bij de Geesten zoo als bij de lichamelijke wezens begrensd?

«Neen het zetelt in hen.»

246. Hebben de Geesten om te zien, licht noodig?

«Zij zien door hen zelve en hebben geen uitwendig licht noodig; voor hen bestaat geen duisternis, behalve die, waarin zij zich tot boetedoening kunnen bevinden.»

247. Hebben de Geesten noodig zich van de eene plaats naar de andere te begeven om op twee verschillende punten te kunnen zien? kunnen zij bijvoorbeeld te gelijker tijd op de twee halfronden der aarde zien?

«Daar de Geest zich met de snelheid der gedachte verplaatst, kan men zeggen dat hij overal te gelijk ziet; zijne gedachte kan tegelijk naar verschillende punten uitstralen en overgebracht worden; maar dit vermogen hangt van zijne reinheid af; hoe minder gelouterd, des te beperkter is zijn gezicht; alleen de verheven Geesten kunnen een geheel omvatten.»

De gave om te kunnen zien is bij de Geesten eene eigenschap die aan hunne natuur eigen is, en die in haar geheele wezen zetelt, zoo als het licht in alle de deelen van een lichtgevend lichaam aanwezig is; het is een soort van universeele helderheid, die zich tot alles uitstrekt, en te gelijk de ruimte, de tijd, en de dingen omvat, en waarvoor er geen duisternis noch stoffelijke hinderpalen bestaan. Men begrijpt dat dit zoo wezen moet; het gezicht bij den mensch door de werking van een orgaan dat door het licht getroffen wordt, veroorzaakt wordende, bevindt deze zich zonder licht, in het duister; bij de Geesten is het zien een eigenschap aan hun wezen eigen, afgescheiden van elken invloed van buiten, en is dus het zien geheel onafhankelijk van het licht. (Zie alomtegenwoordigheid n°. 92.)

248. Ziet de Geest de voorwerpen even duidelijk als wij?

«Duidelijker, want zijn gezicht dringt door, daar, waar het uwe niet doordringen kan, het wordt door niets verduisterd.»

249. Wordt de Geest geluiden gewaar?

«Ja, hij wordt er gewaar, die door uwe stompe zintuigen niet opgemerkt kunnen worden.»

— Zetelt het vermogen om te kunnen hooren, in zijn geheele wezen even als dat van het zien?

«Alle gewaarwordingen zijn eigenschappen aan den Geest eigen en maken een deel van zijn wezen uit; wanneer hij door een stoffelijk lichaam omkleed is, kunnen deze gewaarwordingen slechts door middel der organen tot hem komen; doch in de staat van vrijheid geschiedt dit niet meer door bijzondere organen.

250. De gewaarwordingen aan den Geest eigen zijnde, kan deze er zich dan aan onttrekken?

«De Geest ziet en hoort slechts wat hij wil. Dit is zoo in het algemeen, vooral bij verheven Geesten, want degenen die onvolmaakt zijn, hooren en zien dikwijls tegen hunnen wil datgene, wat tot hunne verbetering strekken kan.

251. Zijn de Geesten gevoelig voor muziek?

«Spreekt gij van uwe muziek? Wat is die vergeleken bij de hemelsche, bij die harmonie, waarvan niets op aarde u een denkbeeld geven kan? De eene bij de andere vergeleken, is als de zang van den wilde vergeleken met de liefelijkste

melodie. Alledaagsche Geesten kunnen er evenwel een zeker genoegen in vinden om naar uwe muziek te luisteren, omdat het hun nog niet gegeven is eene meer verhevene te begrijpen. De muziek heeft voor de Geesten oneindige bekoorlijkheden, doordien hun gevoel zeer ontwikkeld is; ik bedoel de hemelsche muziek, die alles is, wat de Geest zich als het schoonste en liefelijkste voorstellen kan.»

252. Zijn de Geesten gevoelig voor de schoonheden der natuur?

«De schoonheden der natuur zijn op de werelden zoo verschillend, dat het er nog ver van af is, dat men die alle zoude kennen. Ja, zij zijn er naar gelang van hunne geschiktheid om die te kunnen waardeeren en begrijpen, gevoelig voor; voor de verheven Geesten bestaan er schoonheden van het Geheel, waardoor als 't ware alle schoonheid der bijzondere deelen uitgewischt wordt.»

253. Gevoelen de Geesten onze stoffelijke behoeften en smarten?

«Zij *kennen* die, omdat zij die ondervonden hebben, maar zij *gevoelen* die niet lichamelijk zoo als gij; het zijn Geesten.»

254. Gevoelen de Geesten vermoeidheid en behoefte aan rust?

«Zij kunnen geene vermoeidheid in den zin zoo als gij dit bedoelt, gevoelen, en hebben daarom ook uwe lichamelijke rust niet noodig, daar zij geene organen bezitten wier krachten moeten hersteld worden; maar de Geest rust in dien zin uit, dat hij niet aanhoudend bedrijvig is, hij handelt niet op eene materiele wijze; zijne werkzaamheid is geheel intellectueel en zijne rust geheel zedelijk; dat wil zeggen dat er oogenblikken zijn, waarin zijne gedachte ophoudt zoo werkzaam en op een bepaald onderwerp gericht te zijn, het is eene werkelijke rust, maar die niet met de rust van het lichaam te vergelijken is. De vermoeidheid, die door de Geesten gevoeld kan worden, staat in verhouding tot hunne minderheid, want hoe verhevener zij zijn, desteminder hebben zij rust noodig.»

255. Wanneer een Geest zegt dat hij lijdt, welke is dan den aard van dat lijden?

«Zedelijke angst, waardoor hij meer dan door lichamelijke pijnen gefolterd wordt.»

256. Hoe komt het dan, dat er Geesten zijn, die zich beklagen door koude of hitte te lijden?

«Herinnering aan hetgeen zij in hun leven geleden hebben, welke herinnering dikwijls even zoo pijnlijk als de wezenlijkheid is; het is dikwerf eene vergelijking, die zij gebruiken om bij gebrek van eene betere uitdrukking, hunnen toestand te beschrijven. Wanneer zij zich hun lichaam herinneren, gevoelen zij eene soort van indruk, gelijk aan die wanneer men een mantel aflegt, en men zich daarna nog eenigen tijd verbeeldt, die aan te hebben.»

PROEVE EENER THEORIE OVER DE GEWAARWORDINGEN BIJ DE GEESTEN.

257. Het lichaam is het werktuig der smart; het is daarvan zoo niet de eerste, dan toch de naaste oorzaak. De ziel wordt die smart gewaar, die gewaarwording is: het uitwetsel. De herinnering die de ziel van die smart heeft, kan zeer pijnlijk zijn, maar kan geene physische uitwerking hebben. En inderdaad, kunnen koude of hitte de weefsels der ziel niet verwoesten; de ziel kan niet bevrozen noch verbranden. Zien wij niet dagelijks dat de gedachte aan of de angst voor een physisch leed, hetzelfde uitwetsel als de werkelijkheid, zelfs den dood ten gevolge heeft? Iedereen weet dat degenen die eene amputatie hebben ondergaan, pijnen in het lichaamsdeel dat niet meer bestaat, gevoelen. Zeker is het, dat niet het lid dat zij verloren hebben, de zetel, zelfs niet het aanvangspunt der pijn is; de hersenen hebben er den indruk van behouden, dat is alles. Men mag dus aannemen dat er iets van dien aard bij het lijden van den Geest na den dood plaats vindt. Eene meer grondige studie van het perispit dat zulk een belangrijke rol bij alle spiritische verschijnselen vervult, van de nevelachtige en tastbare verschijningen, van den staat van de ziel op het oogenblik van den dood, van het zoo menigvuldig voorkomend denkbeeld bij den Geest, dat hij nog in 't leven is, van de zoo treffende tafereelen van zelfmoordenaars, van ter dood gebrachten,

van menschen die zich geheel aan zinnelijk genot overgegeven hadden, en van zoo vele andere feiten, hebben over dit onderwerp veel licht verspreidt, en de gelegenheid gegeven om veel optehelderen, van welke ophelderingen wij hier een beknopt overzicht zullen geven.

Het perispriet is de band die de Geest met de stof van het lichaam verbindt, het wordt uit de middenstof waarin hij zich bevindt, het algemeene fluïdum, geput; het heeft iets van den aard van de electriciteit, van de magnetische vloeistof en in zeker opzicht ook van de werkelooze stof. Men zoude kunnen zeggen dat het de quintessens van de stof is; het is het beginsel van het organische, maar niet dat van het intellectueele leven; het intellectueele leven zetelt in den Geest. Bovendien is het perispriet de oorzaak der uiterlijke gewaarwordingen. Bij het lichaam zijn deze gewaarwordingen in de organen die hem tot geleiders dienen, gelocaliseerd. Eens het lichaam vernietigd zijnde, worden de gewaarwordingen algemeen. Daarom zegt de Geest niet, meer door het hoofd dan door de voeten te lijden. Men moet er zich evenwel voor wachten om de gewaarwordingen van het onafhankelijk geworden perispriet met die van het lichaam te verwarren; wij kunnen de laatsten slechts bij wijze van vergelijking en niet als geheel aan de eerste gelijk, aanhalen. Van het lichaam verlost, kan de Geest lijden, maar dat lijden is niet dat van het lichaam, het is evenwel geen uitsluitend zedelijk lijden, zoo als gewetenswroeging, daar hij over koude en hitte klaagt; zijn lijden is niet heviger in den winter dan in den zomer; wij hebben er zonder dat zij iets pijnlijks ondervonden door vlammen zien gaan; de hevigheid der warmte maakt dus op hem geen indruk. De pijn, die zij gevoelen, is dus geen eigenlijk gezegd physisch lijden, het is een onbepaald innerlijk gevoel, waarvan zelfs de Geest, juist omdat de pijn niet gelocaliseerd is en niet door uitwendige oorzaken voortgebracht wordt, zichzelven niet altijd rekenschap kan geven; het is meer eene herinnering dan eene werkelijkheid, maar die daarom toch even pijnlijk is. Soms bestaat er toch nog iets meer dan eene herinnering, zoo als wij straks zien zullen.

Door waarneming hebben wij geleerd, dat het perisprit zich op het oogenblik van het sterven, dan eens sneller, dan eens langzamer, van het lichaam losmaakt, gedurende de eerste oogenblikken, kan de geest zich geen denkbeeld van zijnen toestand maken; hij gelooft niet, dood te zijn; hij gevoelt zichzelve leven; hij ziet zijn lichaam liggen, hij weet dat het 't zijne is, hij begrijpt niet hoe het komt dat hij daarvan gescheiden is; deze toestand duurt zoo lang als er nog een band tusschen het lichaam en het perisprit bestaat. Een zelfmoordenaar zeide ons: Neen, ik ben niet dood, en voegde daarbij: *en toch voel ik dat de wormen aan mij knagen*. En de wormen knaagden toch zeker niet aan het perisprit; en nog veel minder aan den Geest; zij knaagden slechts aan het lichaam; maar aangezien de scheiding tusschen lichaam en perisprit nog niet volkomen was, veroorzaakte dit eene zedelijke repercusie, waardoor hem de gewaarwording van hetgeen met het lichaam plaats vond, werd overgebracht. Repercusie is wellicht niet het geschikste woord, want het kan eene te materieele uitwerking doen veronderstellen; het is meer het gezicht van hetgeen in zijn lichaam, waarmede hij nog door zijn perisprit verbonden was, omging, dat bij hem eene begoocheling, die hij voor de werkelijkheid aanzag, deed ontstaan. Het was dus geene herinnering, want gedurende zijn leven hadden de wormen niet aan zijn lichaam geknaagd; het was de gewaarwording van den tegenwoordigen toestand. Hieruit ziet men welke gevolgtrekking men uit feiten kan trekken, wanneer men die met aandacht gadeslaat. Gedurende het leven ontvangt het lichaam de indrukken van buiten en brengt die tot de ziel over door middel van het perisprit, die waarschijnlijk datgene is, dat wij zenuwvloeistof noemen. Het lichaam dood zijnde, gevoelt niets meer, omdat het geen Geest noch perisprit meer bezit. Het perisprit, vrij geworden van het lichaam ontvangt de indrukken, maar daar zij dezen niet langs een bepaald kanaal ontvangt, gevoelt zij die indrukken overal; en aangezien het perisprit in werkelijkheid niet anders dan een overbrenger van die indrukken is, daar de Geest alleen, bewustzijn heeft, vloeit er

uit voort, dat indien er een perisprit zonder Geest kon bestaan, dit evenmin als het doode lichaam iets gevoelen zoude; zoo zou ook de Geest bij gemis aan perisprit, door geene pijnlijke gewaarwordingen getroffen kunnen worden. Nu weten wij, dat hoe meer de Geesten zich louteren, ook het wezen van het perisprit meer etherisch wordt, waaruit voortvloeit dat de invloed van de stof in dezelfde mate afneemt, als de Geest vooruit gaat, dat wil zeggen, naarmate het perisprit zelve minder grof wordt.

Maar, zal men zeggen, zoowel de aangename als de onaangename gewaarwordingen worden aan den Geest door middel van het perisprit overgebracht; en indien de Geest voor de eene ongenaakbaar is; moet dit ook zoo voor de andere zijn. Ja, ongetwijfeld, voor zooverre het de gewaarwordingen betreft die een gevolg zijn van de stof die wij kennen; het geluid van muziekinstrumenten, de geur van bloemen oefenen genen den minsten invloed op hem uit, en toch heeft hij innige gewaarwordingen van eene onbeschrijfelijke bekoorlijkheid, waarvan wij ons niet het geringste denkbeeld kunnen vormen, omdat wij in dezen zijn als de blindgeborene ten opzichte van het licht, wij weten dat het bestaat maar door wat? hier houdt voor ons het weten op. Wij weten dat er gewaarwording, gevoel, gehoor, gezicht, bestaat; wij weten dat deze vermogens aan het geheele wezen, en niet zoo als bij den mensch, aan een of ander deel van het wezen eigen is; maar wij herhalen, waar door? dat weten wij niet. De Geesten zelve, kunnen ons daar geen rekenschap van geven, omdat onze taal niet geschikt is om denkbeelden, die wij niet bezitten, te kunnen uitdrukken, evenmin als de taal der wilden woorden heeft, om onze kunsten, wetenschappen en wijsgeerige stellingen uit te drukken.

Wanneer wij zeggen dat de Geesten voor de indrukken van onze stof niet vatbaar zijn, spreken wij van zeer verheven Geesten, wiens etherisch omhulsel met niets hier op aarde kan vergeleken worden, dit is niet het geval met hen wiens perisprit meer vast of dicht is, dezulken worden onze klanken, onze geuren gewaar; maar niet meer zoo als bij hun leven door

middel van een beperkt gedeelte van hun individu. Men zou kunnen zeggen dat de moleculaire trillingen zich in hun geheele wezen doen gevoelen, om op die wijze tot hun *sensorium commune* 1), te geraken, welke hier de Geest zelve is, (hoewel op eene andere wijze, en wellicht ook onder eenen anderen indruk, waar door eene wijziging in de gewaarwording te weeg gebracht wordt.) Zij hooren het geluid van onze stem, en toch verstaan zij ons ook alleen door de overbrenging der gedachte, zonder dat wij spreken, en ons beweren wordt gesteund door de daadzaak dat die scherpzinnigheid des te sterker is, naarmate de Geest meer gedematerialiseerd is. Wat het zien aangaat, is dit bij de Geesten geheel van het licht onafhankelijk. Het vermogen om te zien is een essentieel attribuut van de ziel; voor haar bestaat er geene duisternis; maar het gezicht is bij hen die het meest gelouterd zijn, uitgebreider en doordringender. De ziel of Geest bezit dus in zichzelf het vermogen tot alle gewaarwordingen; gedurende het lichamelijk leven is de grofheid van onze organen eene belemmering; bij het leven buiten het lichaam wordt die belemmering naarmate het halfstoffelijk omhulsel zich verfijnt, hoe langer hoe minder.

Dit omhulsel, dat uit de middenstof die ons omgeeft, geput wordt, verandert naar den aard der werelden. Van de eene wereld op de andere overgaande, verwisselen de Geesten dit omhulsel, zoo als wij van kleederen veranderen wanneer wij van den winter in de zomer overgaan, of ons van de poolstreken naar de linie begeven. Wanneer de hoogverheven Geesten ons komen bezoeken, bekleeden zij zich met een aardsch perispriet en van dat oogenblik af aan, nemen zij op dezelfde wijze waar als onze alledaagsche Geesten; maar allen, zoowel mindere als verheven Geesten hooren of gevoelen alleen datgene wat zij hooren of gevoelen willen. Zonder gevoelsorganen te bezitten, kunnen zij naar welgevallen hun waarnemingsvermogen werkend of werkeloos maken; er bestaat

1) *Sensorium Commune*. De algemeene gevoelszetel of dat punt in de hersenen, waar de door alle zinnen opgewekte gewaarwordingen samenloopen. J. KRAMERS. *Algemeene Kunstwoordentolk*.

slechts een ding dat zij gedwongen zijn te hooren, en dat is: de raadgevingen der goede Geesten. Hun gezicht is altijd werkzaam maar zij kunnen zich voor elkander onzichtbaar maken. Naar gelang van den rang, op welke zij staan, kunnen zij zich voor hunne minderen, maar niet voor hunne meerderen verbergen. In de eerste oogenblikken die op den dood volgen, is het gezicht van den Geest altijd beneveld en verward; naarmate hij zich van het lichaam bevrijdt, wordt het allengskens helderder, en kan dezelfde helderheid als tijdens het leven bereiken, ongerekend dat het door lichamen dringt, die voor ons ondoorschijnend zijn. De afstand tot welke de Geest met het gezicht in de oneindige ruimte doordringt, hangt van zijnen graad van reinheid en verhevenheid af.

Deze geheele theorie, zal men zeggen, is weinig opbeurend. Wij dachten dat als wij eens van ons grove omhulsel, het werktuig van onze smarten verlost waren, wij niet meer te lijden zouden hebben, en nu komt gij ons leeren dat wij dan nog zullen lijden; op welke wijze dit nu ook zijn moge, blijft het toch lijden. Helaas ja, wij kunnen, en zelfs nog veel en lang lijden, maar wij kunnen ook, zelfs onmiddellijk nadat wij het lichamelijk leven hebben afgelegd, niet meer behoeven te lijden.

Het lijden hier op aarde is dikwijls geheel van onszelve onafhankelijk, maar ook vele smarten zijn het gevolg van onzen wil. Indien men tot de bron opklom zoude men ontwaren dat een groot deel van ons lijden het gevolg is van oorzaken die wij hadden kunnen voorkomen. Hoe vele kwalen en gebreken haalt de mensch zich niet door onmatigheid, eerezucht, kortom door de bevrediging van alle zijne lusten op den hals? De mensch die altijd matig wilde leven, van niets misbruik maakte, die altijd eenvoudig in zijne behoeften, bescheiden in zijne wenschen was, zoude zich heel wat verdrietelijkheden besparen. Zoo is het ook met den Geest; de verdrietelijkheden die hij ondergaat, zijn altijd een gevolg van de wijze waarop hij op aarde geleefd heeft; het spreekt van zelve dat hij niet meer aan jicht of rhumatismus zal lijden, maar hij zal een ander lijden dat daarom niet minder

hevig zal zijn, ondergaan. Wij zagen dat het lijden een gevolg is van de banden, die er nog tusschen den Geest en de stof bestaan; dat hoe minder de Geest onder den invloed van de stof is, met andere woorden, dat hoe meer hij gedematerialiseerd is, hoe minder hij onaangename gewaarwordingen zal te verduren hebben; en het hangt geheel van hemzelve af zich reeds in dit leven van dien invloed te bevrijden; hij heeft zijnen vrijen wil, en dus de keuze tusschen doen en niet doen; laat hij zijne dierlijke neigingen beteugelen, laat hij geen haat noch nijd of ijverzucht, geen hoogmoed koesteren; laat hij zich niet door egoïsme doen beheerschen; laat hij zijne ziel door het aankweeken van goede gedachten reinigen; laat hij goed doen; niet aan de dingen dezer wereld meer waarde hechten dan zij verdienen, dan zal hij, zelfs onder het lichamelijke hulsel, reeds gelouterd, reeds van de stof vrij zijn, en als hij dat af zal leggen, zal hij er den invloed niet meer van ondervinden; het lichamelijke lijden, dat hij ondergaan heeft, zal bij hem geene onaangename herinnering opwekken; er zal hem geen enkele pijnlijke indruk van over blijven, omdat die alleen het lichaam en niet den Geest getroffen hebben; hij zal zich gelukkig gevoelen er van bevrijd te zijn, en door de kalmte van zijn gerust geweten, zal hij tegen elk zedelijk lijden gevrijwaard worden. Wij hebben er duizenden, die tot alle rangen en standen der maatschappij behoord hebben, ondervraagd; wij hebben hen in alle tijdperken van het Geesten-leven van af het oogenblik, dat zij hun lichaam verlieten, nagegaan; wij hebben ze voet voor voet in dat leven aan gene zijde van het graf gevolgd, om de veranderingen, die zich bij hen in hunne denkbeelden en gewaarwordingen ontwikkelden, gadeslaan, en het waren niet de alledaagsche menschen, die ons de minst belangrijke voorwerpen voor onze studie verschaft hebben; en wij hebben altijd opgemerkt dat het lijden in verband staat met het gedrag waarvan zij de gevolgen dragen, en dat dit nieuw bestaan de bron van een onuitsprekelijk geluk is voor hen, die den goeden weg gevolgd hebben; waaruit volgt dat zij, die lijden, dit ondergaan, omdat zij het gewild hebben, en zij

dit dus zoowel in de andere als in deze wereld, aan niemand dan aan zichzelf te wijten hebben.

KEUZE DER BEPROEVINGEN.

258. Bezit de Geest in den staat van omdoling en voor dat hij een nieuw lichamelijk leven aanvaard, het bewustzijn van hetgeen hem in dat leven te wachten staat?

«Hij kiest zelve de soort van beproeving, die hij ondergaan wil, en hierin bestaat zijnen vrijen wil.»

— Dus is het niet God, die hem de wederwaardigheden van het leven als straf oplegt?

«Niets geschied zonder Gods toestemming, want Hij is het, die alle wetten welke het Heelal beheerschen, heeft vastgesteld. Gij zoudt even goed kunnen vragen, waarom Hij liever de eene dan de andere wet vastgesteld heeft. Door de Geest in zijne keuze vrij te laten, laat hij dezen de geheele verantwoordelijkheid van zijne handelingen en van de gevolgen dier handelingen dragen, niet eene hinderpaal wordt aan zijne toekomst in den weg gelegd; de weg ten goede staat hem even als die tot het kwaad open; maar als hij bezwijkt, behoudt hij nog ééne troost, en die is: dat alles niet voor hem een einde genomen heeft, en dat God in zijne goedertierenheid, hem vrijheid geeft, datgene wat hij verkeerd gedaan heeft, weder overtedoen. Bovendien moet men wel weten te onderscheiden, wat het het werk van Gods wil, en wat het werk van 's menschen wil is. Indien gij door een gevaar bedreigd wordt, dan zijt niet gij het, die het gevaar hebt doen ontstaan, maar God; doch gij hebt de wil om er u aan bloottestellen, omdat gij er een middel in ziet, om voorwaarts te streven, en God dit toestaat.»

259. Indien aan den Geest de keuze overgelaten wordt, om den aard van de beproeving die hij ondergaan moet, te bepalen, vloeit daar dan niet uit voort, dat alle de wederwaardigheden, die zij in het leven ondervinden, door ons voorzien en uitgekozen zijn?

«Allen, is het woord niet, want het wil niet zeggen, dat gij al wat u voorkomt, tot in de geringste bijzonderheden

gekozen en voorzien hebt, gij hebt alleen den aard van uwe beproeving uitgekozen, de bijzonderheden zijn een gevolg van den toestand, waarin gij geplaatst zijt, en dikwijls ook van uwe eigene daden. De Geest weet dat door deze of gene weg te kiezen, hij deze of gene soort van strijd zal moeten ondergaan; hij kent dus den aard der wederwaardigheden, die hem treffen zullen, doch hij weet niet of het door deze dan wel door eene andere gebeurtenis zijn zal. De bijzonderheden der feiten worden door de omstandigheden en de kracht der dingen voortgebracht. Alleen de groote gebeurtenissen die invloed op zijn lot kunnen hebben zijn voorzien. Als gij een weg vol kuilen opgaat, dan weet gij dat gij voorbehoedsmaatregelen nemen moet, omdat er kans voor u bestaat om te vallen, maar gij weet niet juist op welke plek gij vallen zult, en het behoort tot de mogelijkheden dat gij, als gij voorzichtig genoeg zijt, niet vallen zult. Indien er u op straat een dakpan op het hoofd valt, geloof dan niet dat het zoo als men dit gewoonlijk zegt, «geschreven stond.»

260. Hoe kan een Geest wenschen te midden van slechte menschen geboren te worden?

«Men is wel verplicht hem te midden eener omgeving te zenden, in welke hij de door hem gevraagde beproeving kan ondergaan. Wel nu! er moet dus analogie bestaan; om de neiging tot rooven te kunnen bestrijden, moet hij zich onder menschen van dat slag bevinden.»

— Indien er dus geene slechte menschen op aarde waren dan zou de Geest geene omgeving kunnen vinden, om sommige beproevingen te kunnen ondergaan?

«Zou men zich daarover moeten beklagen? Zoo is het in de verheven werelden waar het kwaad geen toegang vindt, daarom zijn daar niets dan goede Geesten. Doe uw best dat het spoedig hier op aarde ook zoo worde.»

261. Moet de Geest onder de beproevingen, die hij moet ondergaan om tot volmaaktheid te geraken, alle mogelijke verleidingen ondervinden; moet hij alle die toestanden, die hoogmoed, ijverzucht, gierigheid, zinnelijkheid enz. bij hem kunnen opwekken, doorloopen?

«Zeer zeker niet, want gij weet immers dat er geesten zijn, die van den aanvang af aan, eenen weg betreden die hen voor vele beproevingen vrijwaart; maar degene, die zich op den slechten weg laat mede slepen, moet alle gevaren, die dien weg oplevert, doorstaan. Een Geest kan bijvoorbeeld rijkdom vragen, en die kan hem geschonken worden, dan zal hij naar gelang van zijn karakter, gierig of verkwistend, baatzuchtig of milddadig kunnen worden, of wèl zich aan alle denkbare zinnelijke genietingen kunnen overgeven; maar dat wil niet zeggen, dat hij daarom tegen wil en dank de proef der verleiding van alle die neigingen zal moeten doorstaan.»

262. Hoe kan de Geest, die bij zijn oorsprong, eenvoudig, onwetend en zonder ondervinding is, met kennis van zaken een leven kiezen en voor die keuze verantwoorde-lijk zijn?

«God komt zijne onervarenheid te hulp, door hem den weg, die hij moet volgen aantewijzen, zoo als gij met het kind van af zijne geboorte doet; maar allengskens laat hij hem, naar mate zijne vrije wil zich ontwikkeld, meester, om zelve eene keuze te doen, en als hij dan niet naar de raadgevingen der goede Geesten luistert, gebeurt het dikwijls dat hij van den rechten weg afdwaalt en den slechten opgaat; dit is wat men 's menschen val noemen kan.»

— Wanneer een Geest in het bezit van zijnen vrijen wil is, hangt dan de keuze van zijn lichamelijk leven altijd uitsluitend van zijnen wil af, of kan dat leven hem door den wil van God als boetedoening worden opgelegd?

«God weet te wachten: hij spoort niet tot boetedoening aan; evenwel kan God een bestaan aan een Geest opleggen, als deze, door den lagen trap, waarop hij staat of door onwil, niet instaat is te begrijpen wat voor hem het heilzaamste zijn zal, en als God ziet, dat zoodanig leven kan strekken om hem te reinigen en te doen vooruitgaan, en het daarbij eene boetedoening voor hem zijn kan.»

263. Doet de Geest onmiddelijk na zijn dood eene keuze?

«Neen, vele gelooven aan de eeuwigheid der straf; men heeft u dit reeds gezegd: dit is opzichzelve eene straf.»

264. Door wat wordt de Geest, bij het doen eener keuze der beproevingen die hij ondergaan wil, geleid?

«Hij kiest zoodanige beproevingen; die door den aard zijner gebreken voor hem eene boetedoening kunnen zijn en hem spoediger vorderingen kunnen doen maken. Sommigen kunnen zich dus een leven van gebrek en ontbeeringen opleggen om te trachten dit met moed te dragen; anderen willen de beproeving der verleiding ondergaan welke fortuin en macht aanbieden, die door het misbruik en het verkeerd gebruik, dat men er van maken kan en door de vuige driften, die zij doen ontstaan nog gevaarlijker is; eindelijk zijn er nog anderen, die zich zelven in den strijd die zij door de aanraking met de ondeugd te doorstaan hebben, willen beproeven.»

265. Daar er Geesten zijn, die de aanraking met de ondeugd als beproeving kiezen, zijn er dan ook anderen, die zulk eene keuze doen uit sympathie, en gedreven door de zucht om in eene omgeving, die met hunne neigingen overeenkomt te leven, of om op stoffelijke wijze aan de bevrediging van hunne materiele neigingen te voldoen?

«Er zijn er, dat is zeker, maar men treft die alleen onder hen aan, wier zedelijken zin nog weinig ontwikkeld is; *de beproeving komt van zelve en zij moeten die gedurende langeren tijd ondergaan.* Vroeg of laat beginnen zij toch te begrijpen dat de voldoening van hunne neigingen voor hen betreurenswaardige gevolgen na zich sleept, die zij gedurende eenen tijd, die hen als de eeuwigheid zal toeschijnen, zullen moeten dragen; en God zal hen, tot dat zij hunne fout begrepen zullen hebben, en tot dat zij die zelve door voor hen heilzame beproevingen geboet zullen hebben, in dien toestand kunnen doen verblijven.»

266. Schijnt het niet natuurlijker, de minst moeilijke beproevingen te kiezen?

«Voor u, ja; voor den Geest, neen; als deze van de stof verlost is, houdt alle illusie op, en hij denkt er dan anders over.»

Op aarde ondergaat de mensch den invloed van vleeschelijke gedachten, en ziet dus van die beproevingen slechts de moeilijke zijde, daarom komt het hem natuurlijk voor, zoodanige beproevingen te

kiezen, die volgens zijne zienswijze met stoffelijke genietingen gepaard kunnen gaan, maar in het Geesten-leven, vergelijkt hij die voorbijgaande en grove genietingen met de onverderfelijke gelukzaligheid, die hij in het verschiet ziet, en wat kunnen hem dan eenige voorbijgaande smarten deeren? Het is dus mogelijk dat de Geest de zwaarste beproeving, en dientengevolge het moeilijkste bestaan kiest, in de hoop daardoor spoediger in eenen beteren toestand te geraken, zoo als eene zieke dikwijls het onaangenaamste geneesmiddel kiest, om des te spoediger te genezen. Hij, die verlangt dat zijn naam aan de ontdekking van een onbekend land verbonden wordt, kiest niet eene met bloemen ersierde loopbaan, hij kent de gevaren die hij onder de oogen zal moeten zien, maar hij weet ook dat als hij slaagt, roem zijn deel zal zijn.

De leer van de vrijheid in de keuze van het leven en van de beproevingen die wij ondergaan moeten, houdt op vreemd te zijn, als men bedenkt dat de van de stof bevrijde Geesten op eene geheel andere wijze de dingen beschouwen dan wij. Zij zien het einddoel, en dat doel heeft voor hen een veel grootere waarde dan de voorbijgaande genietingen der aarde; na ieder leven zien zij hoeveel zij vooruit gegaan zijn, en begrijpen wat hen nog aan reinheid ontbreekt om het doel te kunnen bereiken; daarom onderwerpen zij zich vrijwillig aan alle wederwaardigheden van het lichamelijk leven, zelfs de zoodanige vragende, die hun in staat kunnen stellen vroeger het einddoel te bereiken. Het is dus ten onrechte dat men zich verwondert als de Geesten niet aan het gemakkelijkste leven de voorkeur geven. Dat leven dat van verdriet vrij is, ziet hij in 't verschiet, hij kan het in den onvolmaakten staat waarin hij nu is, niet genieten, daarom tracht hij zich te beteren, ten einde het deelachtig te *kunnen* worden.

Ontmoeten wij trouwens in het dagelijksch leven niet menig voorbeeld van zulk eene keuze? De man, die een gedeelte van zijn leven met gestadig arbeiden doorbrengt, ten einde daardoor welvaart te verkrijgen, wat doet hij anders dan zichzelf eene taak met het oog op een betere toekomst, opleggen? De krijgsman, die zichzelf voor eene gevaarlijke expeditie aanbiedt, de reiziger, die in het belang der wetenschap of om fortuin te maken al de gevaren trotseert, wat zijn dat anders dan vrijwillige beproevingen, die hen, als zij er van terugkomen, eer en voordeel moeten aanbrengen? Waaraan onderwerpt zich de mensch al niet, en waaraan stelt hij zich niet bloot om zijne belangen te bevorderen of om roem te oogsten? Is niet iedere wedstrijd eene beproeving, die degenen,

die er deel aan nemen, zichzelf vrijwillig opleggen, met het doel om in de loopbaan die zij zich uitgekozen hebben, vooruit te komen? Men bereikt geen verheven maatschappelijk standpunt, hetzij in wetenschappen, kunsten of industrie, dan na de proef der mindere rangen, die men even als zoo vele beproevingen kan beschouwen, te hebben doorgestaan. Het menschenlijke leven is alzoo de copie van het geestenleven; wij vinden er in het klein dezelfde toestanden in terug. Indien wij dus dikwijls gedurende ons leven, de moeielijkste beproevingen kiezen om een hooger standpunt te kunnen bereiken, waarom zou dan de Geest, die veel verder ziet dan het lichaam, en voor wien het leven van dat lichaam slechts een voorbijgaande gebeurtenis is; geen moeielijk en werkzaam leven kiezen, indien hem dit de eeuwige gelukzaligheid moet doen bereiken? Zij, die zeggen, dat indien aan den mensch de keuze van zijn bestaan overgelaten werd, hij vorst of millionaire zou willen worden, zijn als de bijzienden, die alleen dat gene wat zij aanraken zien, of als die snoeplustige kinderen, die op de vraag, wat wilt gij worden, antwoorden: banketbakker of confiturier.

Evenzoo is het met den reiziger, die beneden in de door nevelen verduisterde vallei, noch de lengte, noch het uiterste punt van zijn weg ziet; boven op den berg gekomen zijnde, overziet hij den geheelen afgelegden weg, en wat hem nog van dien weg afteleggen blijft, hij ziet de plaats zijner bestemming en de beletselen die hij nog te overwinnen heeft, en kan dan op eene meer zekere wijze de noodige middelen beramen, om die te bereiken. De geïncarneerde Geest is gelijk aan den reiziger aan den voet van den berg; van de aardse banden bevrijd, overziet hij alles, zoo als degene die op den top van den berg staat. Het doel van den reiziger is: rust na vermoeienis; voor den Geest is dit doel: de hoogste gelukzaligheid na wederwaardigheden en beproevingen.

Alle Geesten zeggen, dat zij in hunnen staat van omdoling, zoeken, leeren, opmerken, ten einde eene keuze te kunnen doen. Vinden wij ook niet daarvan het voorbeeld in het lichamenlijk leven? Zoeken ook wij niet dikwijls gedurende vele jaren naar het beroep, waarop wij uit vrije beweging onze keus vestigen, omdat wij vermeenen dat dat ons het beste door de wereld zal helpen? Indien het eene mislukt, zoeken wij iets anders. Ieder beroep dat wij bij de hand nemen, is eene afwisseling in onzen toestand, een tijdvak in ons leven. Bedenken wij heden niet wat wij morgen doen zullen? En wat zijn de verschillende lichamenlijke levens voor den Geest, zoo niet, afwisselingen, tijdperken, dagen voor zijn geestenleven, dat zooals wij weten, zijn

normale leven is, terwijl het lichamelijke slechts een zeer kortstondig en een leven van overgang is?

267. Zou de Geest die keus gedurende zijn lichamenlijk leven kunnen doen?

«Zijne wenschen kunnen daarop van invloed zijn; dit is afhankelijk van hetgeen hij er mede beoogt; maar wanneer hij Geest geworden is, ziet hij dikwijls alles geheel anders in. Het is de Geest alleen, die deze keuze doet; maar wij herhalen het, hij kan dit gedurende het stoffelijk leven doen, want er zijn altijd oogenblikken, waarin de Geest onafhankelijk is van de stof die hij bewoont.»

— Vele menschen wenschen naar grootheid en rijkdommen, en dit is zeker niet als boetedoening, noch als beproeving?

«Ongetwijfeld niet, het is het stoffelijke, dat die grootheid verlangt om er door te genieten, en het is de Geest, die het wenscht, om er het onzekere van te leeren kennen.»

268. Heeft de Geest tot dat hij de volmaakste reinheid zal bereikt hebben, steeds beproevingen te ondergaan?

«Ja, maar niet van dien aard als gij u die voorstelt; gij noemt stoffelijke wederwaardigheden, beproevingen, en de Geest eene zekere hoogte bereikt hebbende, al moge hij niet volmaakt zijn, heeft er geene meer te ondergaan, maar heeft altijd plichten te vervullen die tot zijne eigene volmaking dienen, en die voor hem niet moeielijk zijn: bestond het ook alleen in anderen in hunne volmaking behulpzaam te zijn.»

269. Kan de Geest zich omtrent de doelmatigheid van de beproeving, die hij uitgekozen heeft, vergissen?

«Hij kan er een gekozen hebben, die zijne krachten te boven gaat; hij kan er ook eene, waarvan hij geen nut kan trekken, met een onnut en werkeloos leven gelijkstaande, gekozen hebben; maar eens weder in de geestonwereld teruggekeerd, ziet hij in, niets gewonnen te hebben, en vraagt om den verloren tijd te mogen inhalen.»

270. Waaraan moet men de roeping toeschrijven die sommige menschen gevoelen, en hunnen wensch om liever het een dan het andere vak te kiezen?

«Mij dunkt dat gij die vraag zelve kunt beantwoorden. Is het niet een gevolg van al hetgene, wat wij u over de keuze der beproevingen en over den vooruitgang in een vorig leven gezegd hebben?»

271. Daar de Geest gedurende zijn omdoling de verschillende toestanden, in welke hij vorderingen zouden kunnen maken, nagaat, hoe kan hij dan denken, dat hij bij voorbeeld door onder kannibalen geboren te worden, die vorderingen zal kunnen maken?

«Het zijn geene gevorderde Geesten, die onder de kannibalen geboren worden, maar wel Geesten van dezelfde natuur als de kannibalen of die op eenen nog lageren trap dan deze staan.»

Wij weten dat onze menscheneters nog niet op den allerlaagsten trap staan, en dat er werelden zijn, waarop de verdierlijking en wreedheid met niets op aarde kan vergeleken worden. Deze Geesten zijn dus nog ver beneden de laagsten hier op aarde, en onder onze wilden geboren te worden zoude voor hen een vooruitgang zijn, zoo als het voor een menscheneter een vooruitgang zoude zijn, geroepen te worden, om bij ons een beroep, dat hun verplicht bloed te vergieten, uitte oefenen. Dat zij niets hooger beoogen, komt doordien zij door hunne zedelijke minderheid geen en meer volledigen vooruitgang kunnen begrijpen. De Geest kan niet dan trapsgewijze vooruitgaan; hij kan de afstand, die er tussehen barbaarschheid en beschaving ligt, niet op eens overspringen, en dit toont ons de noodzakelijkheid van de reïncarnatie aan, die wel wezenlijk met Gods rechtvaardigheid ooreentebrengeu is; wat zoude er anders van die millioenen wezens worden, die dagelijks in eenen staat van diep verval sterven, indien hun de middelen om de volmaaktheid te bereiken niet gegund werden? Waarom zou God hen de gunst die Hij aan anderen schenkt, onthouden?

272. Zouden Geesten van eene mindere wereld dan de aarde afkomstig, of Geesten van een zeer achterlijk volk, zooals bij voorbeeld van kannibalen, onder onze beschaafde volken kunnen geboren worden?

«Ja, er zijn er die door op ééns te hoog te willen opklimmen een verkeerden weg inslaan; maar dan zijn zij onder ons ten eenenmale misplaatst, omdat zij zeden en natuurdrieten hebben, die bij de onzen niet passen.»

Deze wezens geven ons het schouwspel van wreedheid te midden der beschaving; door tot de kannibalen terug te keeren, zal dit voor hen geene vermindering zijn, en zij daardoor wellicht nog iets vooruitgaan.

273. Zou een tot een beschaafd volk behoorend mensch, tot boetedoening, bij een ras van wilden kunnen gereïncarneerd worden?

«Ja, maar dit hangt af van den aard der boetedoening; een meester, die hardvochtig jegens zijne slaven geweest is, zal zelve slaaf kunnen worden, en op zijn beurt iedere slechte behandeling, die hij anderen heeft doen ondergaan, moeten verduren. Hij, die op een tijdstip bevel gevoerd heeft, kan in een nieuw bestaan, aan hen, die vroeger onder zijn wil bukten, moeten gehoorzamen; indien hij van zijne macht misbruik gemaakt heeft, is dit eene boetedoening, en deze kan hem door God opgelegd worden. Een goede Geest kan ook om minderen vorderingen te doen maken, een bestaan, waarin hij invloed op dat volk kan uitoefenen, uitkiezen, en dan is het eene zending.»

BETREKKINGEN AAN GENE ZIJDE VAN HET GRAF.

274. Vormen de verschillende orden van Geesten onder elkander eene hiërarchie van macht; bestaat er onder hen ondergeschiktheid en gezag?

«Ja, zeer veel; de Geesten voeren in verhouding van hunne voortreffelijkheid gezag over elkander, en dit gezag oefenen zij door een onwederstaanbaar zedelijk overwicht uit.»

— Kunnen de mindere Geesten zich aan het gezag van hen, die boven hen verheven zijn, onttrekken?

«Ik heb immers «onweerstandbaar» gezegd.»

275. Verkrijgt de mensch door de macht en onderscheiding, die hij hier op aarde genoten heeft, eenig overwicht in de geestenwereld?

«Neen, want de kleinen zullen daar verhoogd, en de grooten vernederd worden. Lees de psalmen.»

— Hoe moeten wij die verhooging en vernedering verstaan?

«Weet gij niet dat de Geesten naar gelang van hunne verdienste van verschillende rangen zijn? Wel nu! de grootste van de aarde kan tot de laagste rang onder de Geesten behooren, terwijl zijn dienstknecht op den eersten rang zal staan. Begrijpt gij dit? Heeft Jezus niet gezegd : die zichzelven vernedert zal verhoogd worden, en die zichzelven verhoogd zal vernedert worden?»

276. Gevoelt degene, die op aarde groot was en nu onder de Geesten eener der minderen is, zich daar soms vernedert?

«Hij gevoelt zich dikwerf diep vernederd, vooral indien hij hoogmoedig en ijverzuchtig was.»

277. Erkent de krijgsman, die zijnen bevelhebber na den veldslag in de geestenwereld terug vindt, dezen nog als boven hem in rang verheven?

«De titel is niets, de wezenlijke voortreffelijkheid is alles.»

278. Zijn de Geesten der onderscheiden orders onder een gemengd?

«Ja en neen; dat wil zeggen, zij zien elkander, maar zij zijn van elkander afgescheiden. Naar gelang van de gelijkvormigheid of tegenstrijdigheid hunner gevoelens, ontwijken of naderen zij elkander, zoo als dit ook het geval bij u is. *Het is een geheele wereld, waarvan de uwe eene doffe afspiegeling is.* De Geesten van denzelfden rang vereenigen zich door eene soort van affiniteit met elkander, en vormen groepen of gezinnen van Geesten, die door sympathie en door het doel dat zij beoogen, met elkander verbonden zijn; de goeden aangetrokken door de zucht om goed te doen, de slechten door de zucht om kwaad te doen, en door de schaamte over hunne gebreken, en de behoefte om met aan hen gelijke wezens te zamen te zijn.»

Zoo als in een groote stad waar menschen van elken rang en stand elkander zien en ontmoeten, zonder zich met elkander te vermengen; waar de gezelschappen zich naar gelang van gelijkvormigheid in smaak vormen, waar ondeugd en deugd zich rakelings voorbijgaan, zonder elkander aantespreken.

279. Hebben alle Geesten wederkeerig toegang tot elkander?

«De goede Geesten gaan overal, en zoo moet het zijn, willen zij hunnen invloed op de slechten kunnen uitoefenen; maar de sfeeren, die door de goede bewoond worden, zijn aan de onvolmaakte Geesten ontzegd, opdat dezen er de onrust die door slechte hartstochten ontstaat, niet op zouden kunnen overbrengen.»

280. Van welken aard is de betrekking, die er tusschen de goede en kwade Geesten bestaat?

«De goede trachten de slechte neigingen bij de anderen te bestrijden, *ten einde hen vorderingen te helpen maken*; het is eene zending.»

281. Waarom scheppen de mindere Geesten er behagen in om ons tot het kwaad te verleiden?

«Uit jaloerschheid van niet verdiend te hebben onder de goeden te behooren. Hunne wensch is, om zoo veel als dit in hun vermogen is, de onervaren Geesten te beletten het hoogste geluk te bereiken; zij willen anderen, datgene wat zij zelve gevoelen, doen ondervinden. Ziet gij niet hetzelfde onder u?»

282. Op welke wijze onderhouden de Geesten zich met elkander?

«Zij zien elkander, en verstaan dan elkander; de spraak is materieel: het is de afspiegeling van den Geest. Door het universeele fluidum bestaat tusschen hen een bestendig en voortdurend middel van verkeer, het is de overbrenger der gedachte, zoo als de lucht de overbrenger van het geluid is; het is een soort van universeele telegraaf, die alle werelden te zamen verbindt en de Geesten veroorloofd hunne gedachten van de eene wereld naar de andere over te brengen.»

283. Kunnen de Geesten hunne gedachten voor elkander bewimpelen; kunnen zij zich voor elkander verbergen?

«Neen, voor hen is alles, vooral als zij volmaakt zijn, openbaar. Zij kunnen zich van elkander verwijderen, maar zij blijven elkander zien. Dit is geen absolute regel, want sommige Geesten kunnen zich zeer goed voor andere onzichtbaar maken als zij dit noodig oordeelen.»

284. Hoe kunnen de Geesten, geen lichaam hebbende

hunne individualiteit constateeren, en zichzelven van andere geestelijke wezens die hen omringen, onderscheiden?

«Zij constateeren hunne individualiteit door het perispriet, zoo als de mensch door het lichaam, waardoor zij van elkander afgescheiden wezens zijn.»

285. Herkennen de Geesten elkander als te zamen de aarde bewoond te hebben? herkent de zoon zijnen vader, de vriend zijnen vriend?

«Ja, en zoo van geslacht tot geslacht.»

— Op welke wijze herkennen de menschen, die elkander op aarde gekend hebben, elkander in de geestenwereld?

«Wij zien ons afgeloopen leven en lezen daarin als in een boek; het verleden van onze vrienden en vijanden ziende, zien wij hunnen overgang van het leven in den dood.»

286. Ziet de Geest, bij het afleggen van het aardsch hulsel, onmiddelijk zijne bloedverwanten en vrienden terug, die hem in de geestenwereld voorgegaan zijn?

«Niet altijd onmiddelijk, want zoo als wij reeds gezegd hebben, is er eenigen tijd noodig om tot bezinning te komen en den stoffelijken sluier afteleggen.»

287. Op welke wijze wordt de ziel bij zijne terugkomst in de Geestenwereld ontvangen?

«De rechtvaardige, als een geliefden broeder, die men reeds lang verwachtte; de slechte als een wezen, dat men veracht.»

288. Wat gevoelen de onreine Geesten op het gezicht van een andere slechte Geest, die tot hen komt?

«De slechten zijn verblijd, wezens naar hun beeld en die even als zij van de eeuwige gelukzaligheid verstoken zijn, te zien, zooals op aarde een deugniet, dit onder zijns gelijken, ook is.»

289. Komen onze bloedverwanten en vrienden ons somtijds, als wij de aarde verlaten, te gemoet?

«Ja, zij komen de ziel die zij liefhebben te gemoet, zij wenschen haar even als bij de tehuiskomst na eene volbrachte reis geluk, als zij aan de gevaren van den tocht ontkomen is, en helpen haar zich van de lichamelijke banden te ontdoen. Als degenen, die hen lief gehad hebben, hen te gemoet

komen is dit eene gunst voor de goede Geesten, terwijl degene die zich bezoedeld heeft, in de eenzaamheid blijft, of door geesten, die aan hem gelijk zijn omringd wordt: dan is het eene straf.»

290. Worden bloedverwanten en vrienden altijd na hunnen dood vereenigd?

«Dit hangt af van hunne voortreffelijkheid en van den weg dien zij tot hunne volmaking volgen. Als een hunner meer gevorderd is en spoediger vooruitgaat dan de anderen, zullen zij niet te zamen kunnen blijven; zij zullen elkaar nu en dan kunnen zien, maar zij zullen dan eerst voor goed vereenigd zijn, als zij te zamen hand aan hand zullen kunnen voortwaarts streven, of als zij even gevorderd in volmaaktheid zullen zijn. En somtijds ook, is het gemis van het zien van bloedverwanten of vrienden eene straf.»

SYMPATHETISCHE EN AFKEERIGE VERHOUDING DER GEESTEN. GEESTELIJKE WEDERHELFTEN.

291. Gevoelen de Geesten behalve de algemeene sympathie, die uit gelijkvormigheid ontstaat, nog andere bijzondere genegenheid?

«Ja, even als de mensch; maar de band die de Geesten te zamen verbindt, is, wanneer het lichaam niet meer bestaat, sterker, omdat die dan niet meer aan de veranderlijkheid der hartstochten blootstaat.»

292. Koesteren de Geesten onderlingen haat?

«Er bestaat geen haat dan alleen bij onreine Geesten, en dezen zijn het, die onder u, vijandschap en tweedracht aanblazen.»

293. Zullen twee wezens die op aarde vijanden waren, elkander in de Geestenwereld vijandschap blijven toedragen?

«Neen, zij zullen inzien, dat hunne vijandschap dom, en de oorzaak er van kinderachtig was. Onvolmaakte Geesten alleen, behouden, zoo lang zij zich niet gelouterd hebben, een soort van wrok. Indien het slechts een stoffelijk belang is, dat de tweespalt veroorzaakt heeft, zullen zij, als zij slechts

eenigzins gedematerialiseerd zijn, er niet meer aan denken. Indien er geen natuurlijken afkeer tusschen hen bestaat, kunnen zij, daar het onderwerp waarover de twist liep niet meer bestaat, elkander met genoegen terug zien.»

Zoo als twee schoolmakers, die tot jaren van onderscheid gekomen zijnde, het kinderachtige van de twisten, die zij in hunne jeugd met elkander gehad hebben, inzien, en niets meer tegen elkander hebben.

294. Is de herinnering van slechte daden, die twee menschen jegens elkander hebben kunnen plegen, een hinderpaal voor hunne sympathie?

«Ja, het brengt hen er toe, zich van elkander te verwijderen.»

295. Wat gevoelen na hunnen dood zij, die wij hier op aarde kwaad gedaan hebben?

»Indien zij goed zijn, vergeven zij in evenredigheid van uw berouw. Indien zij slecht zijn, kunnen zij er nog wrok over blijven gevoelen, en u zelfs tot in een ander leven, daarmede vervolgen. God kan dat als straf toelaten.»

296. Is de individuele genegenheid der Geesten aan verkoeling onderhevig?

«Nee, want zij kunnen zich niet vergissen; zij bezitten het masker niet meer, waarachter de huichelaar zich kan verbergen; daarom is hunne genegenheid, wanneer die rein is, onveranderlijk. De liefde die hen vereenigt, is voor hen de bron van het hoogste geluk.»

297. Blijft de toegenegenheid die twee wezens elkander op aarde toegedragen hebben, in de Geestenwereld bestaan?

»Ja, zonder twijfel, als deze op waarachtige sympathie gegrond is; maar als physische oorzaken er meer de oorzaak van zijn dan sympathetische, houdt die genegenheid op, te gelijk met de oorzaak, die haar deed ontstaan. Bij de Geesten is de genegenheid hechter en duurzamer dan op aarde, omdat zij niet van het wisselvallige der stoffelijke belangen en van de eigenliefde afhankelijk is.»

298. Zijn de zielen die zich vereenigen moeten, van hunnen oorsprong af aan, daartoe gepredestineerd, en heeft ieder

onzer ergens in het Heelal zijne wederhelft, met welke hij eens onvermijdelijk zal verbonden worden?

«Neen, er bestaat geene bijzondere of onvermijdelijke vereeniging van twee zielen. Er bestaat vereeniging tusschen alle Geesten, maar in verschillende trappen naarmate den rang die zij innemen, dat wil zeggen, naar gelang der volmaking, die zij bereikt hebben; hoe volmaakter zij zijn, des te beter zij vereenigd zullen zijn. Tweedracht is de oorzaak van alle rampen der stervelingen, door eendracht ontstaat volkomen geluk.»

299. In welken zin moet men het woord *wederhelft*, dat door sommige Geesten gebezigd wordt om sympathetische Geesten aanteduiden, verstaan?

«Die uitdrukking is onjuist; zoo de Geest de helft van eenen andere was, dan zou hij van dezen afgescheiden, niet volledig wezen.»

300. Wanneer twee volkomen met elkander overeenstemmende Geesten, éénmaal met elkander vereenigd zijn, is dit dan voor eeuwig, of kunnen zij elkander verlaten, en zich met andere Geesten veeenigen?

«Alle Geesten zijn onderling vereenigd, ik spreek van dezulken die de volmaaktheid bereikt hebben. Wanneer in de lage sferen een Geest tot hooger opklimt, dan gevoelt hij niet meer die zelfde sympathie voor hen, die hij verlaten heeft.»

301. Dienen twee sympathetische Geesten elkander tot aanvulling, of is die sympathie het gevolg van eene volkomen overeenstemming?

«De sympathie, die de eene Geest tot den andere voert, is het gevolg van de volkomen overeenstemming in hunne neigingen en hartstochten; indien de eene tot aanvulling van den anderen moest dienen, zou hij zijne individualiteit verliezen.»

302. Bestaat de noodzakelijke identiteit voor volkomene sympathie, alleen in die der gedachte en neigingen, of ook in die der verkregene kundigheden?

«In de gelijkheid van de hoogte die zij bereikt hebben.»

303. Kunnen de Geesten, die thans niet sympathiseeren dit later doen?

«Ja, en eenmaal zullen zij allen sympathiseeren. Zoo zal een Geest, die zich nu in een lager sfeer ophoudt, door zich te volmaken de sfeer, waar zeker ander zich bevindt, bereiken. Hunne ontmoeting zal des te spoediger plaats vinden, als de meer verhevene, de beproevingen, die hem opgelegd zijn, slecht draagt en daardoor op dezelfde hoogte gebleven is.»

— Kunnen twee sympathetische Geesten ophouden dit te zijn?
«Zeker, indien een van beiden traag is.»

De theorie der eeuwige wederhelften is een beeld van de eendracht die tusschen twee sympathetische Geesten bestaat; het is zelfs in de gewone spreekwijze eene gebruikelijke uitdrukking, die men niet letterlijk moet opvatten, de Geesten, die deze uitdrukking bezigen, behooren zeker niet tot de hoogste orde; daardoor is de sfeer van hunne denkbeelden noodwendig beperkt, en zij hebben daardoor hunne denkbeelden in woorden die zij in hun lichamelijk leven gebruikten, kunnen uitdrukken. Men moet dus het denkbeeld, dat twee voor elkander geschapen Geesten, na een korten of langeren tijd van elkander verwijderd geweest te zijn, eens noodwendig voor alle eeuwigheid met elkander verbonden zullen moeten worden, verwerpen.

HERINNERING VAN HET LICHAMELIJK BESTAAN.

304. Herinnert zich de Geest zijn lichamelijk leven?

«Ja, dat wil zeggen dat hij, herhaaldelijk als mensch geleefd hebbende, zich herinnert wat hij geweest is, en ik verzeker u, dat hij nu en dan medelijdend de schouders voor zichzelf ophaalt.»

Zoo als de man, die, de jaren van verstand bereikt hebbende, over de dwaasheden van zijne jongelingsjaren, en de kinderachtigheid van zijne kindsheid lacht.

305. Komt de herinnering van het lichamelijk leven in één en op volkomen wijze na den dood op?

«Nee, die komt langzamerhand terug, als iets dat naarmate hij er zijne aandacht op vestigt, uit den nevel te voorschijn treedt.»

306. Herinnert zich de Geest de gebeurtenissen van zijn

leven in alle bijzonderheden, of omvat hij die door een terugblik in het verleden, in hun geheel?

«Hij herinnert zich de dingen voor zooverre zij eenige be-
trekking op zijnen stand van Geest kunnen hebben; maar gij
zult geredelijk begrijpen dat er gebeurtenissen van zijn leven
zijn, waaraan hij niet de minste waarde hecht, en die hij
zich niet eens tracht te herinneren.»

— Zoude hij zich die kunnen herinneren, indien hij wilde?

«Hij kan zich de kleinste bijzonderheden en toevallige om-
standigheden der gebeurtenissen, zelfs der gedachten her-
inneren; maar als hij er geen nut in ziet, doet hij dit niet.»

— Ziet hij het doel van het aardse leven in, met be-
trekking tot het toekomstig leven?

«Zeer zeker ziet hij dat in en hij begrijpt het beter dan
toen zijn lichaam nog in leven was; hij begrijpt de nood-
zakelijkheid der reiniging, om het oneindige te bereiken,
en hij weet dat hij na elk leven eenige onreinheden achter
laat.»

307. Op welke wijze doet zich het afgelegde leven aan het
geheugen van den Geest voor; is het door zijne verbeelding
in te spannen, of is het als een tafereel dat hij voor oogen
heeft?»

«Het is het een en het ander, al de handelingen, welker
herinnering voor hem van eenig belang is, zijn voor hem als
of zij tegenwoordig waren: de andere doen zich als iets min
of meer onbepaalds in gedachte voor of worden geheel ver-
geten. Hoe meer hij gedematerialiseerd is, des te minder
belang stelt hij in stoffelijke zaken. Gij roept dikwijls een
omdolende Geest op, die eerst sinds kort de aarde verlaten
heeft, en die zich de namen der personen, die hij lief had
en vele bijzonderheden die u belangrijk voorkomen, niet meer
herinnert; hij bekommert er zich weinig om, en vergeet het
daardoor. Wat hij zich goed herinnert, zijn, voornamen gebeurte-
nissen, die hem behulpzaam zijn geweest om zichte beteren.»

308. Herinnert zich de Geest alle de verschillende levens,
die zijne pas afgelegde voorafgegaan zijn?

«Zijn geheel verleden ontrolt zich voor hem, even als de

oorden die door een reiziger bezocht zijn; maar wij hebben dit reeds gezegd, hij heeft geene absolute herinnering van alle handelingen, hij herinnert zich alleen die, welken invloed op zijnen tegenwoordigen staat uitoefenen. Wat zijne allereerste levens, welke men als de kindsheid van den Geest kan aanmerken, betreft, deze verliezen zich als iets onbepaalds en verdwijnen in den nacht der vergetelheid.»

309. Hoe beschouwt de Geest het lichaam dat hij kortelings verlaten heeft?

— Als een ongemakkelijk kleet, *dat hem hinderde*, en dat hij blijde is afgelegd te hebben.»

— Wat gevoelt hij op het gezicht van zijn lichaam, dat in ontbinding overgaat?

«Bijna altijd onverschilligheid, als voor iets, waaraan hij niet gehecht is.»

310. Herkent de Geest na verloop van eenigen tijd, zijn gebeente of andere dingen, als aan hem toebehoord hebbende?

«Soms, dit is afhankelijk van het meerdere of mindere hooge standpunt waaruit hij de aardsche dingen beschouwt.»

311. Trekt de eerbied, die wij hebben voor stoffelijke overblijfselen, welke van den Geest afkomstig zijn, ook zijne aandacht op dezelfde voorwerpen, en zijn hem die bewijzen van eerbied aangenaam?

«De Geest voelt zich altijd gelukkig, als men aan hem denkt; de voorwerpen die men van hem bewaart, verlevendigen die herinnering, maar het is door het denken aan hem, en niet door die voorwerpen dat hij door u aangetrokken wordt.»

312. Behouden de Geesten de herinnering van de smarten die zij gedurende hun laatst lichamelijk leven geleden hebben?

«Dikwijls behouden zij die, en deze herinnering doet hen des te beter de waarde van het geluk, dat zij als Geest kunnen genieten, op prijs stellen.»

313. Betreurt de mensch, die op aarde gelukkig geweest is, als hij de aarde verlaten heeft, het gemis van hare genietingen?

«Het zijn alleen mindere Geesten, die de genietingen, welke met de onreinheid van hunne natuur overeenkomen,

en waarvoor zij door hun lijden boeten, kunnen terugwenschen. Voor de verhevene Geesten is de eeuwige gelukzaligheid dui- zende malen boven de kortstondige genoegens der aarde te verkiezen.»

Zoo als de volwassen mensch datgene gering schat, wat in zijne kindsheid een genot voor hem was

314. Wordt het door hem, die tot een nuttig doel een groot werk begonnen is, dat door zijnen dood afgebroken wordt, in de andere wereld betreurt, dat hij het onvoltooid heeft moeten achterlaten?

«Neen, want hij ziet dat anderen bestemd zijn het te vol- toeien. Hij tracht, integendeel zijnen invloed te gebruiken om andere menschelijke Geesten over te halen het werk voort te zetten. Zijn doel op aarde was: bevordering van het wel- zijn van het menschedom: ditzelfde doel beoogt ook de Gees- tenwereld.»

315. Behoudt degene, die kunst of letterkundige werken heeft achtergelaten, voor zijnen arbeid dezelfde liefde als bij zijn leven?

«Dit hangt van zijne verhevenheid af; hij beschouwt die nu van een ander standpunt en wat hij vroeger het meeste bewonderde, keurt hij nu dikwijls af.»

316. Stelt de Geest nog eenig belang in de werken, die op aarde uitgevoerd worden, en in de vooruitgang van kunsten en wetenschappen?

«Dit hangt af van den trap van verhevenheid, dien hij bereikt heeft, of van de zending, die hij te vervullen heeft. Wat u prachtig voorkomt is dikwijls voor Geesten zeer min; zij bewonderen dit, zooals de geleerde het werk van den leer- ling bewondert. Hij onderzoekt datgene, waaruit hij bewijzen van ontwikkeling en vooruitgang der Geesten kan opmaken.»

317. Blijven de Geesten na den dood, de liefde tot het vaderland behouden?

«Het is altijd hetzelfde beginsel; voor de verheven Geesten is het vaderland daar, waar zij de meeste met hen sym- pathiseerende menschen vinden.»

De toestand der Geesten en hunne wijze om de dingen te beschouwen verschilt tot in het oneindige naar gelang hunner zedelijke en intellectuele ontwikkeling. De verheven Geesten, houden zich gewoonlijk slechts korte oogenblikken op aarde op; al wat daar plaats vindt, is bij de grootheid van het oneindige vergeleken, zoo klein, de dingen, waarin de mensch de meeste belangstelling toont, zijn in hun oog zoo kinderachtig, dat zij er weinig aanlokkends in vinden, ten zij, zij op aarde geroepen zijn met het doel om aan de vooruitgang van het menschedom medetewerken. De Geesten van de middenrang, ofschoon zij de dingen uit een meer verheven standpunt dan tijdens hun leven beschouwen, komen er meerdere malen. De alledaagsche zijn er als 't ware blijvend, en vormen de ons omringende massa der bevolking van de onzichtbare wereld; zij hebben op weinig na dezelfde denkbelden, dezelfde smaak en dezelfde neigingen behouden, die zij tijdens hun lichamelijk leven hadden; zij mengen zich in onze bijeenkomsten, in onze zaken en vermaken, waaraan zij naar gelang van hun karakter een meer of minder bedrijvig deel nemen. Hunne driften niet kunnende bevredigen, verlustigen zij zich in het gezicht van hen, die er zich aan overgeven, en drijven hen daartoe aan. Onder hen bevinden er zich ook, die ernstiger zijn, zij zien en merken op, ten einde zich te bekwamen en zich te volmaken.

318. Ondergaan de denkbelden der Geesten wijzigingen, in hunnen staat van Geest?

«Zeer veel, naarmate de Geest zich dematerialiseert ondergaan zij groote wijzigingen; dikwijls kan de Geest lang dezelfde denkbelden behouden, maar allengskens neemt de invloed van de stof af, hij ziet de dingen dan helderder in; en zoekt de middelen op, die hem beter kunnen maken.»

319. Hoe komt het dat de Geest, reeds vroeger als Geest geleefd hebbende, toch verwondert is, als hij in de Geestenwereld terug komt?

«Het is slechts de indruk van het eerste oogenblik, en het gevolg van de verwarring die op het ontwaken volgt; later herkent hij zich volkomen naarmate de herinnering van het verleden terugkomt en de indruk van het aardsche leven uitgewischt wordt.» (Zie 163 en volg.)

GEDACHTENISVIERING VAN AFGESTORVENEN.
BEGRAFENIS.

320. Zijn de Geesten er gevoelig voor als degenen, die zij op aarde hebben liefgehad, zich hunner herinneren.»

«Veel meer dan gij wel denkt; dit herdenken vermeedert hun geluk als zij gelukkig zijn, en is voor hen eene verzachting als zij ongelukkig zijn.»

321. Is de dag, waarop men de nagedachtenis der dooden viert, voor de Geesten plechtiger dan andere dagen? Maken zij zich gereed om hen, die op hunne graven gaan bidden, te komen opzoeken?

«De Geesten komen op dien dag even als op alle andere dagen op de roepstem der gedachte.»

— Zijn hunne graven dien dag voor hun eene plaats van bijeenkomst?

«Zij bevinden er zich dien dag in grooter getal, omdat zij dan door velen geroepen worden; maar ieder hunner komt daar alleen voor zijne eigene vrienden, en niet voor de onverschillige menigte.»

— In welke gedaante komen zij daar, en hoe zouden wij hen zien, indien zij zich zichtbaar aan ons konden vertoonen?

«In de gedaante, waarin men ze tijdens hun leven gekend heeft.»

322. Komen de vergeten Geesten, wier graven door niemand bezocht worden, daar toch, en gevoelen zij eenig leed dat er geen enkele vriend is, die aan hen denkt?

«Wat bekommeren zij zich om de aarde? men is er alleen door het hart aan gebonden; als de liefde er niet meer is, dan is er verder niets meer, wat de Geest er aan kan doen hechten: het Heelal staat voor hem open.»

323. Doet het de Geest meer genoegen, als men zijn graf bezoekt, dan wanneer men te huis voor hem bidt?

«Het bezoek aan het graf is eene der wijzen, waardoor men toont dat men aan den Geest denkt: het is het beeld. Ik heb u gezegd; dat het 't gebed is waardoor de herinnering

geheiligd wordt, de plaats waarop dit gedaan wordt, is onverschillig, als het maar uit het hart vloeit.»

324. Zijn de Geesten voor welke men standbeelden of gedenkteeken opricht, bij diergelijke plechtigheden tegenwoordig, en zien zij die met genoegen?

«Velen zijn er bij tegenwoordig als zij kunnen, maar zij zijn minder gevoelig voor de eer die men hen aandoet, dan voor de herinnering.»

325. Wat kan bij sommige menschen de wensch doen ontstaan, liever op de eene dan op een andere plek begraven te worden; komt de Geest op die plek liever na zijnen dood terug; en is het hechten van zoo veel gewicht aan eene stofelijke daad een bewijs van minderheid der ziel?

«Liefde van den Geest voor zekere plaats; zedelijke minderheid. Welk belang kan het eene plekje aarde boven het andere voor den Geest hebben? Weet hij niet dat zijne ziel met de genen die hij lief heeft, zal vereenigd worden, al moge ook hun gebeente van elkander gescheiden zijn?»

— Moet de vereeniging van de dooden van dezelfde familie in hetzelfde graf als beuzelachtig beschouwd worden?

«Neen; dit is een vroom gebruik en een betuiging van sympathie voor hen, die men lief gehad heeft. Al moge die vereeniging van weinig belang voor de Geesten zijn, is zij daarom toch voor de menschen nuttig: de herinnering aan hen is dan inniger.»

326. Is de Geest, na zijn terugkeer tot het Geestenleven, gevoelig voor de eer, die men aan zijn stoffelijk overschot bewijst?

«Indien de Geest reeds een zekere mate van volkomenheid bereikt heeft, is hij vrij van de aardsche ijdelheden en beseft hij de geringe waarde van al die dingen; maar gij moet weten, dat er Geesten zijn, die in de eerste oogenblikken na hunnen dood, een groot genoegen smaken in de eerbewijzingen, die men hun geeft, of verdriet gevoelen, als zij hun omhulsel verlaten zien; want zij blijven nog eenige van hunne aardsche vooroordeelen behouden.»

327. Woont de Geest zijne begrafenis bij?

«Zeer dikwijls, maar somtijds kan hij zichzelven, als hij nog in den staat van verwarring verkeert, van hetgene er gebeurt geen rekenschap geven.»

— Doet het hem genoegen, als vele menschen zijn lijkstatie volgen?

«Meer of min, naarmate van de gevoelens, die hen daartoe nopen.»

328. Is de Geest van hem die pas gestorven is, bij de bijeenkomsten van zijne erfgenamen tegenwoordig?

Bijna altijd; God wil het tot zijn eigen leering en tot straf der schuldigen; daar kan hij beoordeelen wat hunne vriendschapsbetuigingen waard waren; dan liggen voor hem alle gedachten bloot, en de teleurstelling, die hij ondervindt, als hij de roofzucht ziet van hen, die zijne nalatenschap onder elkander verdeelen, licht hem omtrent hunne gevoelens in; maar hunne beurt zal ook komen.»

329. Is de instinktmatige eerbied, welke men bij alle volken en in alle tijden aan de dooden bewijst, een gevolg van het aangeboren ingegeven denkbeeld van een toekomstend leven?

«Het is er een natuurlijk gevolg van; zonder dat zou die eerbied geene beteekenis hebben »

ZEVENDE HOOFDSTUK.

TERUGKEER TOT HET AARDSCHE LEVEN.

1. Voorboden der terugkeer. — 2. Vereeniging van de ziel met het lichaam. Misgeboorte. — 3. Zedelijke en intellectueele vermogens van den mensch. — 4. Invloed van het organisme. — 5. Idiotisme, krankzinnigheid. — 6. De kindsheid. — 7. Aardsche sympathien en tegenzin. — 8. Het vergeten van het verleden.

VOORBODEN DER TERUGKEER.

330. Kennen de Geesten het tijdstip, waarop zij weder gereïncarneerd zullen worden?

«Zij hebben er een voorgevoel van, zoo als de blinde het vuur vermoedt, als hij dit nadert. Zij weten dat zij wederom een lichaam moeten aannemen, zoo als gij weet dat gij eens zult moeten sterven, maar zonder te weten, wanneer het gebeuren zal.» (zie 166.).

— De reïncarnatie is dus eene aan het Geestenleven verbonden noodzakelijkheid, zoo als de dood die van het lichamelijk leven is?

«Zeker, zoo is het.»

331. Houden alle Geesten zich met de gedachte aan hunne incarnatie bezig?

«Er zijn er die er geheel niet aan denken, ja het zelfs niet begrijpen; dit hangt van hunnen meer of minder gevorderden staat af. Voor eenigen is de onzekerheid, waarin zij over hun toekomst verkeerden, eene straf.»

332. Kan de Geest het oogenblik van zijne reïncarnatie bespoedigen of uitstellen?

«Hij kan die door vurig te wenschen bespoedigen; ook kan hij het oogenblik uitstellen, indien hij voor de beproeving terugdeinst, want onder de Geesten zijn er ook lafaards en onverschilligen, maar hij doet dit niet ongestraft; hij lijdt er door, even als degene, die er tegen opziet om een heilzaam middel, dat hem genezen kan, intenemen.» *

333 Indien een Geest zich gelukkig genoeg in eene mid-dentoestand onder de omdolende Geesten gevoelde; en geene eerezucht bezat om hooger op te klimmen, zou hij dan dien toestand tot in het oneindige kunnen doen voortduren?

«Neen niet tot in het oneindige, vooruitgang is eene behoefte, die de ziel vroeg of laat ondervindt; allen moeten opklimmen, het is hunne bestemming.»

334. Is de vereeniging van deze of gene ziel met dit of dat lichaam, gepraedestineerd? of geschiedt deze keuze slechts op het laatste oogenblik?

»De Geest is altijd vooraf aangewezen. De Geest, de beproeving die hij wil ondergaan, uitkiezende, vraagt om geïncarneerd te worden; en God, die alles weet en alles ziet, heeft vooraf geweten en gezien, dat deze Geest met dat lichaam zal vereenigd worden »

335. Heeft de Geest ook de keus van het lichaam, dat hij bezielen moet of alleen die van den aard van het leven, dat hem tot beproeving dienen moet?

«Hij kan ook het lichaam uitkiezen, want de onvolmaakt-heden van dat lichaam zijn voor hem beproevingen, die tot zijnen vooruitgang bevorderlijk zijn als hij de hinderpa-len die dezen hem in den weg leggen, te boven komt; maar de keus hangt niet altijd van hem af; hij kan het vragen.»

— Zou de Geest op het laatste oogenblik kunnen weigeren het lichaam, dat door hem gekozen is, te bezielen?

«Indien hij weigerde, zou hij veel meer lijden dan degenen, die nog in 't geheel geene beproeving hebben trachten te ondergaan.»

336. Zou het mogelijk kunnen zijn dat een kind, dat ter

wereld moet komen, geen Geest vond, die zich in hem zoude willen incarneeren?

«God zou er in voorzien. Voor het kind dat *levensvatbaar* ter wereld moet komen, is altijd eene ziel bestemd: niets is zonder doel geschapen.»

337. Kan de vereeniging van den Geest met een bepaald lichaam door God opgelegd worden?

«Dit kan even als alle andere beproevingen opgelegd worden vooral als de Geest, zelve nog niet in staat is om met kennis van zaken eene keuze te doen. De Geest kan voor boetedoening genoodzaakt worden zich met het lichaam van een kind te verbinden, dat door geboorte en den stand die het in de maatschappij zal bekleeden, voor hem een werktuig tot straf zal kunnen worden.»

338. Indien het mocht gebeuren dat meerdere Geesten zich aanboden om zich met een en hetzelfde lichaam, dat geboren moet worden, te vereenigen, wie zou dan hierin beslissen?

«Velen kunnen het vragen: God oordeelt wie in zulk een geval het beste in staat is de zending, waartoe het kind bestemd is, te vervullen, maar zoo als ik zeg, de Geest wordt vóór het oogenblik dat hij zich met het lichaam moet verbinden, daartoe aangewezen.»

339. Gaat het oogenblik der incarnatie ook met verwarring gepaard zoo als bij het verlaten van het lichaam plaats vindt?

«Veel grootere en vooral veel langduriger verwarring. Bij den dood geraakt de ziel uit de slavernij; bij de geboorte, keert hij er in terug.»

340. Is het oogenblik, waarop een Geest zich moet incarneeren, voor hem een plechtig oogenblik? Verricht hij die daad, als iets dat ernstig en gewichtig voor hem is?

«Hij is als een reiziger, die tot het doen van een gevaarvolle overtocht scheep gaat, en die niet weet of hij wellicht in de golven die hij trotseert, zijnen dood zal vinden.»

De reiziger die scheep gaat kent de gevaren aan welke hij zich bloot stelt, maar weet niet of hij schipbreuk zal lijden; zoo is het

ook met den Geest; hij kent den aard der beproevingen waaraan hij zich onderwerpt, maar hij weet niet of hij bezwijken zal.

Even als de dood van het lichaam eene soort van wedergeboorte voor den Geest is, is ook de reïncarnatie voor den Geest eene soort van dood, of liever van verbanning en opsluiting. Hij verlaat de geestenwereld voor de lichamelijke, zoo als de mensch de lichamelijke wereld verlaat om de Geestenwereld in te gaan. De Geest weet dat hij zich zal reïncarneeren, zoo als de mensch weet dat hij sterven zal; maar even als deze, is hij eerst op 't laatste oogenblik, als de daartoe bepaalde tijd gekomen zal zijn, daarvan bewust; op dat plechtige oogenblik, maakt eene verwarring zich van hem meester, zoo als bij den mensch als deze stervende is, en deze verwarring houdt aan tot dat dit nieuwe leven duidelijk gevormd zal zijn. De naderende reïncarnatie is eene soort van doodstrijd voor den Geest.

341. Is de onzekerheid over het al of niet slagen in de beproevingen, die hij in het leven gaat ondergaan, voor den Geest vóór zijne incarnatie geen bron van angstvalligheid?

«Een zeer groote, daar de beproevingen van zijn leven, naarmate hij die goed of kwaad gedragen zal hebben, zijn vooruitgang zullen tegenhouden of bevorderen.»

342. Wordt de Geest bij zijne reïncarnatie door andere vriendengeesten uitgeleide gedaan, om hem bij zijn vertrek behulpzaam te zijn; zoo als zij hem bij zijn terugkeer komen opwachten?

«Dit hangt af van de sfeer, welke de Geest bewoont. Als hij zich in zoodanige sfeer bevindt, waar liefde heerscht, geleiden hem de Geesten, die hem lief hebben, tot op het laatste oogenblik; spreken hem moed in, en volgen hem dikwijls in het leven.»

343. Zijn de Geesten, die ons in het leven volgen, soms degenen die wij in onze droomen zien, die ons toegenegenheid toonen, en die zich onder ons onbekende gelaatstrekken aan ons vertoonen?

«Zij zijn dit zeer dikwijls; zij komen u, zoo als gij dat eene gevangene in den kerker doet, bezoeken.»

VEREENIGING VAN DE ZIEL MET HET LICHAAM.
MISGEBOORTE.

344. Op welk oogenblik vereenigt zich de ziel met het lichaam?

«De vereeniging vangt aan bij de ontvangenis, maar zij wordt eerst volkomen op het oogenblik der geboorte. Van het oogenblik der ontvangenis af, wordt de geest, die bestemd is om dat lichaam te bewonen, door eene fluïdieke band met hetzelfde verbonden, deze band wordt, tot op het oogenblik, dat het kind in de wereld komt, hoe langer hoe nauwer aangehaald, de kreet, die het kind dan slaakt is het teeken, dat het tot het getal der levenden en van Gods dienaren behoort.»

345. Is de vereeniging tusschen de Geest en het lichaam van af het oogenblik der ontvangenis, beslissend? Zoude de Geest gedurende dat tijdperk, niet van de bewoning van het aangewezen lichaam kunnen afzien?

«De vereeniging is beslissend in dien zin dat geene andere Geest, dengene, die voor dat lichaam aangewezen is, zoude kunnen vervangen; maar daar de banden die hem er aan hechten, zeer zwak zijn, kunnen zij gemakkelijk verbroken worden, en zij kunnen dit door den wil van den Geest, die voor de beproeving, die hij gekozen heeft terug deinst; maar dan leeft het kind niet.»

346. Wat gebeurt er ten opzichte van den Geest, als het lichaam, dat hij gekozen heeft, vóór de geboorte sterft?

«Dan kiest de Geest er zich een ander.»

— Welk nut kan zulk een ontijdig sterven hebben?

«Meestal zijn de gebreken der stof de oorzaak van dat sterven.»

347. Welk nut kan het voor den Geest hebben, zich in een lichaam te incarneeren, dat weinige dagen na de geboorte sterft?

«Het schepsel heeft geen genoegzaam ontwikkeld bewustzijn van zijn bestaan; de belangrijkheid van het sterven is bijna gelijk aan niets, dikwijls is het, zoo als wij reeds gezegd hebben, eene beproeving voor de ouders.»

348. Weet de Geest vooruit dat het lichaam dat het uitkiest geene kans heeft om in het leven te blijven?

«Soms tijds weet hij dit, maar indien hij het om die rede uitgekozen heeft, komt dit omdat hij voor de beproeving terug deinst.»

349. Als eene incarnatie, door welke oorzaak dan ook, voor eene Geest mislukt is, wordt er dan dadelijk weer door een ander leven in voorzien?

«Niet altijd dadelijk; de Geest moet tijd hebben om eene nieuwe keuze te kunnen doen, tenzij dat die onmiddellijke reïncarnatie een gevolg is van een vroeger genomen besluit.»

350. Heeft de Geest, ééns aan het lichaam verbonden, en als er niets meer tegen te doen is, wel eens berouw over de door hem gedane keuze?

«Bedoelt gij, of hij als mensch zich over zijn leven beklaagt? of hij dit anders zoude verlangen? Ja, of hem zijn keuze berouwt? neen; hij weet niet dat hij eene keuze gedaan heeft. De Geest kan, eens geïncarneerd zijnde, geen berouw hebben over eene keuze, waarvan hij het bewustzijn niet heeft die gedaan te hebben; maar hij kan de hem opgelegde last te zwaar vinden, en acht hij die boven zijne krachten, dan gebeurt het, dat hij zijn toevlucht tot zelfmoord neemt.»

351. Is de Geest gedurende den tijd, die er tusschen de ontvangenis en de geboorte verloopt, in het bezit van alle zijne vermogens?

«Min of meer, al naarmate van het tijdperk, want hij is nog niet geïncarneerd, maar verbonden. Van het oogenblik van de ontvangenis af, begint zich de verwarring van den Geest meester te maken, die daardoor gewaarschuwd wordt dat de tijd om een nieuw leven te beginnen voor hem aan gebroken is; naarmate het tijdstip der geboorte nadert, neemt die verwarring toe, in dien tusschentijd is zijne toestand bijna gelijk aan die van een geïncarneerde Geest gedurende de slaap van het lichaam; naarmate het oogenblik der geboorte nadert, worden zijne gedachten zoo mede de herinnering aan het verleden uitgewischt, waarvan hij als mensch het leven ingetreden zijnde, geen bewustzijn meer

heeft; maar de herinnering komt bij hem in zijnen staat van Geest allengskens terug.»

352. Krijgt de Geest op het oogenblik der geboorte dadelijk het volle genot van zijne vermogens terug?

«Neen, deze ontwikkelen zich trapsgewijze, tegelijk met de organen. Het is voor hem een nieuw bestaan; hij moet zijne werktuigen leeren gebruiken; de denkbeelden komen allengskens bij hem terug, als bij iemand, die uit den slaap ontwaakt, en zich in eenen anderen toestand, dan die van den vorigen dag, bevindt.»

353. Kan men, daar de vereeniging van Geest en lichaam eerst na de geboorte volkomen en beslissend is, het foetus als in het bezit van een ziel zijnde, beschouwen?

«De Geest, die het bezielen moet, bestaat om zoo te zeggen uitwendig, buiten hem; in den bepaalden zin van het woord bezit het dus geen ziel, daar de incarnatie nog maar aangevangen is, maar het is met de ziel, die het bezitten moet, te zamen verbonden.»

354. Hoe kan men het baarmoederlijke leven verklaren?

«Het is de vrucht, die een plantenleven leidt. Het kind leeft het dierlijke leven. De mensch bezit in zich het dieren- en plantenleven, dat hij bij de geboorte met het geestenleven aanvult.»

355. Zijn er kinderen, die, zoo als de wetenschap aantoonst reeds in het lichaam der moeder zonder levensvatbaarheid geboren zijn; en met welk doel vindt dit plaats?

«Dit gebeurt dikwijls, God laat dit toe als eene beproeving, hetzij voor de ouders, hetzij voor den Geest, die bestemd was om die plaats in te nemen.»

356. Zijn er doodgeboren kinderen, die niet tot de incarnatie van een Geest bestemd waren?

«Ja, er zijn er voor wiens lichaam nooit een Geest bestemd is geweest. Voor hun moest niets volbracht worden. Het is dan alleen voor de ouders dat dit kind ter wereld gekomen is.»

— Kan zulk een wezen op den natuurlijke tijd geboren worden?

«Ja somwijlen, doch dan leeft het niet.»

— Dus bezit ieder kind, dat bij zijne geboorte leeft, noodwendig eene in hem geïncarneerde Geest?

«Wat zoude het, zonder dat, zijn? het zou geen menschelijk wezen zijn.»

357. Welke zijn voor den Geest, de gevolgen van eene misgeboorte?

«Het is een bestaan, dat van nieuws af aan begonnen moet worden.»

358. Pleegt men, welke ook het tijdperk der ontvangenis zijn moge, eene misdaad, door moedwillig misgeboorte te doen ontstaan?

«Gods wet te overtreden is altijd een misdaad. De moeder of ieder ander, zal altijd door aan het kind vóór de geboorte het leven te ontnemen, eene misdaad begaan, want zij belet de ziel om de beproevingen, waarvan het lichaam het werktuig was, te ondergaan.»

359. Indien het leven van de moeder, door de geboorte van het kind in gevaar wordt gebracht, pleegt men dan eene misdaad als men het kind opoffert om de moeder te redden?

«Het is beter het wezen, dat nog niet bestaat, dan dat, dat reeds bestaat, op teofferen.»

360. Is het rationeel om voor het fœtus denzelfden eerbied als voor het lichaam van een kind, dat geleefd heeft, te koesteren?

«Zie in dit alles Gods goedheid en Gods werk, behandel dus de dingen, die gij eerbiedigen moet niet op eene lichtzinnige wijze. Waarom zou men de werken der schepping, die door den wil van den Schepper somtijds onvolledig zijn, niet eerbiedigen? Dit alles ligt in zijn doel, hetwelk niemand geroepen is te beoordeelen.»

ZEDELIJKE EN INTELLECTUEELE VERMOGENS.

361. Hoe komt de mensch aan zijne zedelijke, het zij goede of kwade vermogens?

«Het zijn de vermogens die aan den Geest die in hem geïncarneerd is, toebehooren; hoe reiner die Geest is, des te meer zal de mensch zich tot het goede gedrongen voelen.»

— Het schijnt dat men daaruit moet opmaken dat de goede mensch, de incarnatie van een goeden Geest, en de verdorven mensch, die van eenen slechten Geest is?

«Ja; doch zeg liever dat het een onvolmaakte Geest is, anders zou men aan Geesten kunnen gaan gelooven, die altijd slecht blijven, en die gij duivels noemt.»

362. Hoe is het karakter der individuen, in welke zich spot en lichtzinnige Geesten incarneeren?

«Lichtzinnig, spotziek en somtijds kwaadwillig.»

363. Hebben de Geesten ook driften die de menschen niet hebben?

«Neen, want anders zouden zij ook die, u medegedeeld hebben.»

364. Heeft de mensch zijne zedelijke en intellectuele hoedanigheden aan een en denzelfden Geest te danken?

«Zeer zeker, aan denzelfden, en dat wel in evenredigheid van den rang die hij bereikt heeft. De mensch heeft geene twee Geesten in zich.»

365. Hoe komt het dat zeer schrandere menschen, die eenen uitstekenden Geest toonen te bezitten, somtijds tegelijkertijd zoo verdorven kunnen zijn?

«Dat komt doordien de geïncarneerde Geest niet rein genoeg is, en de mensch aan den invloed van andere slechte Geesten toegeeft. De Geest gaat door een onmerkbare beweging vooruit, maar de vooruitgang geschiedt niet op eens in alle richtingen; gedurende het eene tijdperk kan hij in wetenschap, gedurende het andere in zedelijkheid toenemen.»

366. Wat moet men denken van het gevoelen, dat de mensch zijne verschillende verstandelijke en zedelijke eigenschappen aan zoo vele Geesten, die ieder eenen bijzonderen aanleg hebben, en in hem geïncarneerd zijn, te danken zoude hebben?

«Hierover nadenkende, zult gij inzien dat die meening ongerijmd is. De Geest moet den aanleg tot alles hebben; om vorderingen te kunnen maken moet hij een éénigen wil hebben; indien de mensch een mengelmoes van Geesten was, zou die wil niet bestaan, en zoude er voor hem geen individu-

aliteit zijn; want bij zijnen dood zouden die Geesten gelijk zijn aan een vlucht vogels, die uit eene kooi ontsnappen. De mensch klaagt dikwijls dat hij sommige dingen niet begrijpt, en het is opmerkelijk nategaan hoe hij zich bevljigt om het getal zwarigheden te vermeerderen, terwijl een zeer eenvoudige en natuurlijke verklaring voor de hand ligt. In deze is het wederom het gevolg voor de oorzaak aanzien; men doet voor den mensch wat de heidenen voor hunne goden deden. Zij geloofden aan zoovele Goden als er verschijnselen in het heelal waren: maar de verstandige menschen onder hen, zagen in die verschijnselen niet anders dan uitwerkselen, die een éénig God tot oorzaak hadden.»

Zoo wel de physische als de zedelijke wereld bieden ons voor dat onderwerp verscheidene punten van vergelijking aan. Zoo lang men zich bepaald heeft tot de waarneming van het uiterlijk voorkomen der verschijnselen, heeft men aan het bestaan van veelvoudige stof geloofd; heden tendage begrijpt men dat die zoo uiteenlopende verschijnselen zeer goed niet anders dan wijzigingen van een éénige grondstof kunnen zijn. De verschillende vermogens zijn uitingen van één zelfde oorzaak, welke de ziel of geïncarneerde Geest is, en niet die van vele zielen; even als de onderscheidene tonen van een orgel het product zijn van ééne soort lucht, en niet van zoovele soorten van lucht als er tonen zijn. Uit zoodanig stelsel zoude voortvloeien dat wanneer een mensch zekere hoedanigheden, zekere neigingen verliest of aanwint, dit dan het werk van zoo vele Geesten, die zich van hem verwijderen of bij hem komen, zoude zijn, hetgeen van hem een veelvoudig wezen zonder individualiteit en - dieningevolge zonder verantwoordelijkheid zoude maken. Buitendien is dit met de menigvuldige manifestatiën, door welke de Geesten hunne persoonlijkheid en hunne identiteit bewijzen, in tegenspraak.

INVLOED VAN HET ORGANISME.

367. Vloeit de Geest bij zijne vereeniging met het lichaam, met de stof in een?

«De stof is slechts het omhulsel van den Geest, zoo als een kleedingstuk het omhulsel van het lichaam is. De Geest zich met het lichaam vereenigende, behoudt de eigenschappen die tot de natuur der Geesten behooren.»

368. Oefent de Geest na zijne vereeniging met het lichaam, zijne vermogens vrij uit?

«De uitoefening der vermogens hangt af van de organen die hen tot werktuigen dienen; zij zijn door de grofheid der stof verzwakt.»

— Volgens dit, zoude het stoffelijke omhulsel een beletsel voor de vrije uiting der vermogens van den Geest zijn, zoo als de vrije verspreiding van het licht door een ondoorschijnend glas belet wordt?

«Ja, en zeer onderschijnend.»

Men kan de werking van de grove stof van het lichaam op den Geest nog met modderig water vergelijken, dat aan het lichaam dat er in gedompeld is, belet zich vrij te bewegen.

369. Is de vrije uitoefening van de vermogens der ziel, ondergeschikt aan de ontwikkeling der organen?

«De organen zijn de werktuigen tot uiting der vermogens van de ziel; deze uiting is afhankelijk van de ontwikkeling en van den graad van volmaaktheid welke deze organen bereiken hebben, zoo als de deugdelijkheid van een werk van de deugdelijkheid van het gebezigde werktuig afhankelijk is.»

370. Kan men uit den invloed, die de organen uitoefenen afleiden, dat er een verband bestaat tusschen de ontwikkeling der herzenorganen met die der zedelijke en intellectuele vermogens?

«Gij moet het uitwerksel niet met de oorzaak verwarren. De Geest bezit altijd de vermogens die hem eigen zijn; en het zijn niet de organen die de vermogens geven, maar wel de vermogens, die de organen tot ontwikkeling dwingen.»

— Volgens dat, hangt de verscheidenheid van de menschelijke vermogens alleen van den staat van den Geest af?

«Alleen, is niet geheel juist; de hoedanigheden van den Geest die meer of minder gevorderd kan zijn, dat is het beginsel; maar men moet ook de invloed der stof, welke de uitoefening van zijne vermogens min of meer in den weg staat, in aanmerking nemen.»

De Geest brengt bij zijne incarnatie, zekeren aanleg mede, en als men voor iederen aanleg een daarmede overeenstemmend orgaan in de hersenen aanneemt, dan zal de ontwikkeling van die organen een gevolg en geen oorzaak zijn. Indien de vermogens hun oorsprong in de organen namen, dan zou de mensch een werktuig zonder vrijen wil en zonder verantwoordelijkheid voor zijne daden zijn, men zou dan moeten aannemen, dat de grootste vernuften, geleerden, dichters, kunstenaars, alleen geniën zijn, omdat het toeval hen bijzondere organen daartoe gegeven heeft, waaruit zoude volgen dat zij zonder die organen, geene geniën geweest zouden zijn, en dat de minste der botterikken een Newton, een Virgilius of een Raphaël zou geweest zijn, indien hij in het bezit van zekere organen geweest ware; eene onderstelling die nog ongerijinder wordt, als men die op de zedelijke eigenschappen toepast. Dan zoude volgens die stelling St. Vincentius de Paula, indien de natuur hem met dit of dat orgaan begiftigd had, een booswicht hebben kunnen zijn, en zoude er aan den grootsten booswicht om een St. Vincentius te zijn niets dan een zeker orgaan ontbreken. Neem daarentegen aan, dat de bijzondere organen indien er althans zulke bestaan, een gevolg zijn, dat zij zich door de uitoefening van het vermogen zooals de spieren door beweging, ontwikkelen, en gij zult er niets irrationeels in vinden. Laat ons eene vergelijking, waarvan de waarheid door hare platheid des te meer in het het oog springt, gebruiken: Aan zekere teekenen op het aangezicht zichtbaar, herkent gij den man, die aan den drank verslaafd is; zijn het nu deze teekenen, die een dronkaard van hem maken, of is het de dronkenschap, die deze teekenen doet ontstaan? Men kan zeggen dat de organen den indruk der neigingen ontvangen.

IDIOTISME. KRANKZINNIGHEID.

371. Is de meening dat cretins en idioten eene ziel van eene mindere natuur bezitten, gegrond?

«Neen, zij hebben eene menschenziel, die dikwerf verstandiger is, dan gij veronderstelt, en die door het onvoldoende der werktuigen, die ter zijne beschikking staan om zich te te kunnen uiten, lijdende is, even als de stomme lijdt door niet te kunnen spreken.»

372. Met welk doel heeft de Voorzienigheid zulke misdeelde wezens als de cretins en idioten zijn, geschapen?

«Het zijn Geesten, welke straf ondergaan, die de lichamen der idioten bewonen. Deze Geesten lijden door den dwang die zij ondervinden, en door de onmacht waarin zij verkeerren om zich door onontwikkelde of ontstemde organen te kunnen uiten.»

— Het is dus niet juist als men beweert dat de organen zonder invloed op de vermogens zijn?

«Wij hebben nooit gezegd dat de organen zonder invloed zijn; zij hebben op de uiting van de vermogens eenen zeer grooten invloed; maar het zijn niet zij, die de vermogens geven; dat is het onderscheid. Een goed toonkunstenaar, zal op een slecht instrument geen goede muziek maken, en dat zal hem toch niet beletten een goed musicus te zijn.»

Men moet de normale en de ziekelijke toestand goed van elkander onderscheiden. In den normalen toestand, komt het moreel de beletselen, die de stof in den weg legt, te boven; maar er zijn gevallen in welke de stof zulk een tegenstand biedt, dat elke uiting belet of bedorven wordt; dit is het geval bij idiotisme en krankzinnigheid; dit zijn ziekelijke toestanden, en de ziel in dien toestand niet geheel vrij zijnde, ontslaat de menschelijke wet zelve haar van de verantwoordelijkheid harer daden.

373. Welk nut kan het leven van zulke wezens opleveren, die even als de idioten en cretins, goed noch kwaad kunnen doen en dus ook geene vorderingen kunnen maken?

«Het is eene boetedoening, die voor het misbruik dat men van zekere vermogens gemaakt heeft, kan opgelegd worden; het is een tijd van stilstand.»

— Het lichaam van eenen idioot kan dus de Geest bevatten, die in een vorig bestaan een man van genie bezielde heeft?

«Ja, het genie wordt dikwijls een geesel, wanneer men er misbruik van maakt.»

De zedelijke meerderheid houdt niet altijd gelijke tred met de verstandelijke ontwikkeling, en de grootste vernuften kunnen dikwijls veel te boeten hebben; daarom hebben zij dikwijls een lager leven te ondergaan dan dat, hetwelk zij reeds beeindigd hebben, en dit is voor hen een bron van lijden; de beletselen, die de Geest in zijne

uitingen ondervindt, zijn voor hem als de ketenen, waarmede de bewegingen van een fors mensch bedwongen worden. Men kan van de cretins en idioten zeggen dat zij door hunne hersenen verminkt zijn, zoo als de kreupele dit door zijne beenen en de blinde het door zijne oogen is.

374. Heeft de idioot, in zijnen staat van Geest, besef van zijn' innerlijken toestand?

«Ja, zeer dikwijls; hij begrijpt dat de ketenen, die zijne vlucht beletten, eene beproeving en boetedoening zijn.»

375. Welk is de toestand van den Geest bij krankzinnigheid?

«Wanneer de Geest zich in vrijheid bevindt, ontvangt hij onmiddellijk zijne indrukken en oefent hij onmiddellijk zijne werking op de stof uit; maar geïncarneerd zijnde, vindt hij zich onder geheel andere voorwaarden geplaatst, en kan hij dit niet anders dan door middel van bijzondere organen doen. Indien die organen gedeeltelijk of wel geheel ontstemd zijn, zal zijne werking op of zijne indrukken van dezelve, voor zoo verre die organen betreft, opgeheven zijn. Indien hij zijne oogen verliest, wordt hij blind; verliest hij het orgaan van het gehoor, dan wordt hij doof, en zoo verder. Stel u nu voor dat het orgaan, waardoor de uitingen van het verstand en van den wil plaats vinden, gedeeltelijk of geheel aangetast of gewijzigd wordt, en gij zult gemakkelijk begrijpen, dat de Geest, geene andere dan onvolledige of ontstemde werktuigen te zijner beschikking hebbende, er eene verstoring op volgen moet, waarvan de Geest door zich zelve, en diep in zijn binnenste, volmaakt bewust is, maar welker loop hij niet bij machte is te stuiten.»

— Het is dus altijd het lichaam en niet de Geest, die ontstemd is?

«Ja, maar men moet niet uit het oog verliezen, dat even als de Geest op de stof invloed uitoefent, deze ook op den Geest in zekere mate terug werkt, en de Geest zich door de verandering, die de organen, door middel van welke hij zich uit en zijne indrukken ontvangt, ondergaan hebben, gedrukt kan worden. Het kan gebeuren dat als de krankzinnig-

heid gedurende geruimen tijd heeft aangehouden, de gedurige herhaling van dezelfde handelingen, eindelijk in eenen invloed overgaat, van welke hij niet meer dan na algeheele verwijdering van alle stoffelijke indrukken, kan verlost worden.»

376. Hoe komt het dat krankzinnigheid somtijds tot zelfmoord leidt?

«De Geest lijdt door de dwang, die hij ondervindt en door de onmacht waarin hij zich bevindt om zich te kunnen uiten, daarom zoekt hij in den dood een middel om zijne banden te verbreken.»

377. Ondervindt de Geest van den krankzinnige nog na den dood het gevolg van de ontstemming zijner vermogens?

«Hij kan die nog eenigen tijd na den dood ondervinden, tot dat hij geheel van de stof los is, zoo als iemand, wakker wordende, nog eenigen tijd de verwarring gevoelt, waarin hij door den slaap gedompeld is geweest.»

378. Hoe kan de ontstemming der hersenen nog na den dood op den Geest werken?

«Het is eene herinnering; de Geest gaat gebukt onder een gewicht, en daar hij van al hetgeen gedurende zijn krankzinnigheid gebeurd is, geen bewustzijn heeft, moet er altijd eenigen tijd voorbijgaan om zich weer op de hoogte te kunnen stellen; daarom zal, hoe langer de krankzinnigheid geduurd heeft, de knelling, de dwang na den dood, ook des te langer aanhouden. De Geest van het lichaam verlost, gevoelt nog eenigen tijd de druk zijner banden.»

DE KINDSHEID.

379. Is de Geest, die een kind bezielde, even ontwikkeld als die van een volwassene?

«Hij kan meer ontwikkeld zijn, indien hij vorderingen gemaakt heeft; het zijn alleen de onvolmaakte organen die hem beletten zich te uiten. Hij handelt naarmate het werktuig, door middel waarvan hij zich openbaren kan, hem dit mogelijk maakt.»

380. Denkt de ziel van een jong kind, de beletselen daar-

gelaten die de onvolkomenheid der organen aan zijne vrije uiting in den weg leggen, als een kind of als een volwassen mensch?

«Het is natuurlijk, dat, daar zijne verstands-organen, zoo lang als hij kind is, nog niet ontwikkeld zijn, deze hem niet alle de ingevingen van eenen volwassene kunnen geven; zijn verstand is dan in afwachting dat de tijd zijne intelligentie tot rijpheid zal gebracht hebben, inderdaad zeer beperkt. De verwarring, die met de incarnatie gepaard gaat, houdt niet dadelijk met de geboorte op, maar wordt slechts langzamerhand naarmate de organen zich ontwikkelen opgeheven.»

Dit antwoord wordt door eene waarneming bevestigd en is deze: dat de droomen van een kind niet het karakter van die der volwassenen hebben: het onderwerp hunner droomen is bijna altijd kinderachtig; waardoor de aard der overdenkingen van den Geest aange-toond worden.

381. Herkrijgt de Geest bij den dood van het kind onmiddellijk zijn vorige kracht?

«Dit moet wel zoo zijn, aangezien het van zijn vleeschelijk omhulsel verlost is; hij herkrijgt evenwel zijne vorige helderheid eerst dan, als de losmaking van het lichaam volkomen is, dat wil zeggen, nadat er geen enkele band meer tusschen Geest en lichaam overgebleven is.»

382. Lijdt de Geest gedurende de kindsheid door den dwang, die hem door de onvolkomenheid van zijne organen wordt opgelegd?

«Neen, die toestand is noodzakelijk, het is in de natuur en volgens de inzichten der Voorzienigheid, *het is een tijd van rust voor den Geest.*»

383. Welk nut heeft het voor den Geest om de tijd der kindsheid te moeten doorlopen?

«De Geest incarneert zich met het doel om zich te volmaken, en is in dien tijd meer vatbaar voor de indrukken die hij ontvangt, en die hem tot zijne vooruitgang bevorderlijk kunnen zijn, en hiertoe moeten degenen medewerken, aan wien zijne opvoeding opgedragen is.»

384. Waarom weent het kind bij de eerste kreet die het slaakt

«Om de belangstelling der moeder op te wekken, en om tot het verleenen der zorg, die het noodig heeft, aan te sporen. Begrijpt gij niet, dat indien het, nog niet kunnende spreken, alleen vreugdekreten te slaken had, men weinig aan de voldoening zijner behoeften zou denken? Bewonder dus in alles de wijsheid der Voorzienigheid.»

385. Waardoor ontstaat de verandering in het karakter, die op zekeren leeftijd, en vooral op het einde der jongelingsjaren plaats vindt; is het de Geest die eene wijziging ondergaat?

«Het is de Geest, die zijn eigen natuur herneemt, en zich toont, zoo als hij geweest is.»

«Gij kent het geheim niet, hetwelk de kinderen in hunne onschuld verbergen; gij weet niet wat zij zijn, noch wat zij geweest zijn of worden zullen; en toch hebt gij hen lief, gij bemint ze tederlijk, als of zij een deel van uw eigen ik waren, zoodat de liefde van eene moeder voor hare kinderen voor de sterkste liefde, die een schepsel voor een ander schepsel hebben kan, gehouden wordt. Van waar die liefderijke toegenegenheid, die tedere welwillendheid, die zelfs vreemden voor kinderen gevoelen? Weet gij het? neen? dan zal ik het u verklaren.

«Kinderen zijn de schepselen, die God in een nieuw leven zendt, en opdat zij Hem geene te groote gestrengheid zouden kunnen verwijten, bekleedt Hij ze met al het uiterlijke der onschuld; zelfs bij een slechtgeaard kind, vergoelijkt men zijne misslagen door hem, bewustzijn van het verkeerde zijner handelingen, te ontzeggen. Deze onschuld is geene wezenlijke meerdere voortreffelijkheid boven hetgeen zij vroeger waren; neen, het is het beeld van hetgeen zij zouden moeten zijn, en indien zij dit niet zijn, valt op hen alleen, daarvoor de kastijding,

«Maar het is niet alleen om hunnentwil dat God hen dat uiterlijk gegeven heeft, maar ook, en wel voornamelijk voor hunne ouders, wier liefde zij in hunnen zwakken toestand zoo noodig hebben, en die liefde zoude door het gezicht van een kregelig en stug karakter zeer verminderen terwijl zij

geloovende dat hunne kinderen goed en zachtvaardig zijn, hen al de liefde, waarvoor zij vatbaar zijn, schenken, en hen met de tederste zorgen omringen. Maar als de kinderen die bescherming niet meer noodig hebben, als zij die hulp, die men hen gedurende vijftien of twintig jaren verleend heeft, kunnen ontbeeren; dan komt hun wezenlijk en individueel karakter in alle naaktheid voor den dag; indien het goed van natuur was, blijft het goed, maar er doen zich dan toch schakeeringen voor, die in zijn prille jeugd verborgen waren gebleven.

«Gij ziet dat Gods wegen altijd de beste zijn; en dat als men een rein hart bezit, de verklaring er van gemakkelijk te begrijpen is.

«En inderdaad, bedenk wel dat de Geesten der onder u geboren wordende kinderen, van eene wereld kunnen komen, op welke zij geheel met de onze verschillende gewoonten hebben kunnen aannemen; hoe zoudt gij willen dat onder u dat nieuwe wezen, met geheel andere driften dan de uwen, met geheel met de uwen strijdige neigingen en smaken voorzien, hoe zoudt gij willen dat het zich onder uwe gelederen zoude kunnen voegen, anders dan op de wijze zoo als God dit gewild heeft, dat wil zeggen door de zeef der kindsheid? Daar komen alle gedachten, alle karakters, alle die verschillende wezens, voorgebracht door die menigte werelden, op welke alle schepselen zich ontwikkelen, zich met elkander vermengen. En gij zelve stervende, komt ook in eene zekere kindsheid onder nieuwe broeders; en in uw nieuw niet aardsch bestaan, kent gij evenmin de gewoonten, zeden, betrekkingen van die voor u nieuwe wereld; gij zult met moeite eene taal stamelen, die u ongewoon is en die levendiger is, dan nu uwe gedachten zijn. (zie 319.)

«De kindsheid heeft ook nog een ander nut: de Geesten treden alleen het lichamelijk leven in, om zich te volmaken, zich te beteren; de zwakheid der jeugd maakt hen buigzaam, en toegankelijk voor de raadgevingen der ondervinding en van hen wiens taak het is hen vooruit te doen gaan; het is gedurende dien tijd dat men hunnen inborst kan verbeteren en hunne

slechte neigingen kan bestrijden; dit is de plicht, dien God aan de ouders heeft toevertrouwd : een heilige opdracht, waarover zij eens rekenschap zullen afteleggen hebben.

«Op die wijze is de kindsheid, niet alleen nuttig, noodzakelijk en onontbeerlijk, maar zij is het natuurlijk gevolg der wetten, die God heeft vastgesteld, en waarnaar dit Heelal bestuurd wordt.»

AARDSCHE SYMPATHIE EN TEGENZIN.

386. Kunnen twee wezens, die elkander gekend en lief gehad hebben, zich in een ander lichamelijk leven terugvinden en herkennen?

«Elkander herkennen, neen, maar tot elkander aangetrokken worden, ja; en dikwijls hebben innige op oprechte genegenheid gegronde vriendschapsbetrekkingen, geene andere oorzaak. Twee wezens komen oogenschijnlijk door toevallige omstandigheden met elkander in aanraking, maar het is niet anders dan de aantrekking, die twee Geesten, *die elkander onder de groote menigte opzoeken*, op elkander uitoefenen.»

— Zoude het niet aangenamer voor hen zijn, als zij elkander herkenden?

«Niet altijd; de herinnering van de vroegere levens zou grooter ongelegenheden, dan gij wel denkt, kunnen veroorzaken. Na den dood zullen zij zich weder herkennen, en zullen zij weten hoe veel tijd zij te zamen doorgebracht hebben.» (zie 392.)

387. Heeft de sympathie altijd een vroegere kennismaking tot grondslag?

«Neen, twee Geesten die elkander bevallen, zoeken elkander op natuurlijke wijze op; zonder dat zij elkander als mensch gekend hebben.»

388. Zou het ontmoeten van sommige menschen, dat men aan het toeval toeschrijft, niet het gevolg zijn van eene soort van sympathetische betrekking tot elkander?

«Er bestaan banden tusschen de denkende wezens, die gij nog niet kent. Het magnetisme is de wegwijzer in die wetenschap, die gij later beter zult begrijpen.»

389. Waaraan moet men den instinktmatigen afkeer toeschrijven, die men dikwijls op het eerste gezicht voor sommige menschen gevoelt?

«Het zijn van elkander afkeerige Geesten, die een voorgevoel hebben, en elkander herkennen, zonder met elkander gesproken te hebben.»

390. Is de instinktmatige tegenzin altijd een bewijs van een slechte natuur?

«Omdat twee Geesten een tegenzin voor elkander gevoelen, behoeven zij daarom nog niet noodwendig slecht te zijn; de tegenzin kan zijn oorsprong in gebrek aan overeenstemming van gedachten hebben, maar naarmate zij zich verheffen vermindert het verschil in gevoelens en verdwijnt de tegenzin.»

391. Begint de tegenzin tusschen twee menschen, bij dengene waarvan de Geest het slechtste, of bij dengene, wiens Geest de beste is?

«Bij den eenenzoo wel als bij den anderen, maar de oorzaken en de uitwerkselen zijn verschillend. Een slechte Geest gevoelt tegenzin voor elk een die hem beoordeelen en ontmaskeren kan; als hij voor het eerst iemand ziet, dan weet hij dat hij afkeuring zal ontmoeten; zijn afkeer gaat in haat, in jaloezie over en boezemt hem de zucht in om kwaad te doen. De goede Geest gevoelt afkeer voor den slechten, omdat hij weet dat deze hem niet begrijpen zal en zij dezelfde gevoelens niet deelen; maar sterk door zijne meerderheid, gevoelt hij tegen hem geen haat noch jaloerschheid; hij bepaalt er zich bij, hem te ontwijken en te beklagen.»

HET VERGETEN VAN HET VERLEDEN.

392. Waarom verliest de geïncarneerde Geest de herinnering van zijn verleden?

«De mensch kan en mag niet alles weten; God wil dit zoo in zijne wijsheid. Zonder den sluier, die vele dingen voor hem verborgen houdt, zou hij verblind worden, zooals degene, die zonder overgang van het duister in het licht komt. *Door het vergeten van het verledene behoort hij meer zichzelf toe.*»

393. Hoe kan de mensch verantwoordelijk zijn voor, en zich van feiten vrijpleiten waarvan hij geene herinnering meer heeft? Hoe kan hij gebruik maken van eene ondervinding, die hij gedurende levens, die in vergetelheid zijn geraakt, heeft opgedaan? Men kan begrijpen dat de wederwaardigheden van het leven, voor dengene die zich kan herinneren door welke oorzaak hij zich die op den hals gehaald heeft, eene les kan zijn; maar van het oogenblik af dat hij het zich niet herinnert, is ieder bestaan voor hem als of het het eerste is, en het is dus telkens weer van nieuws af aan beginnen. Hoe kunnen wij dat met Gods rechtvaardigheid overeenbrengen?

«Bij ieder nieuw bestaan, heeft de mensch meer verstand en kan beter goed van kwaad onderscheiden. Welke verdienste zoude het hebben, indien hij zich al het verledene kon herinneren? Wanneer de Geest in zijn oorspronkelijk leven (het geestenleven) terugkeert, ontrolt zich zijn geheel verleden voor hem, hij ziet de misslagen, die hij begaan heeft en die de oorzaak van zijn lijden waren, en ook datgene, waardoor hij die had kunnen voorkomen, hij begrijpt dat de toestand waarin hij zich geplaatst vindt, rechtvaardig is, en zoekt dan een bestaan waardoor hij het vorige zal kunnen herstellen. Dan zoekt hij beproevingen, gelijk aan die, welke hij reeds ondergaan heeft, of worstelingen, die hij tot zijnen vooruitgang bevorderlijk acht, en vraagt aan boven hem verheven Geesten, hem in die nieuwe taak behulpzaam te willen zijn, want hij weet dat de Geest, die hem als leidsman in dat nieuwe leven zal gegeven worden, trachten zal hem de begane misslagen te doen herstellen, door hem bij wijze van ingeving degene, die hij begaan heeft, te doen kennen. Diezelfde ingeving is de gedachte, de misdadige begeerte, die dikwijls bij u opkomt, en waartegen gij u instinktmatig verzet; meestal schrijft gij dit verzet toe aan de goede beginselen, die uwe ouders u hebben ingeprent, terwijl het de stem van uw geweten is, die tot u spreekt; en die stem is de herinnering van het verleden, de stem, die u waarschuwt niet in dezelfde misslag, die gij reeds eens begaan hebt, te vervallen. De Geest,

dit nieuw leven ingetreden zijnde, zal, indien hij die beproevingen met moed draagt en er weerstand aan biedt, zich zelve verheffen en in de hierarchie der Geesten opklimmen, wanneer hij onder dezen terugkeert.»

Indien wij gedurende het lichamelijk leven, al geene juiste herinnering hebben van hetgeen wij geweest zijn, en van het goed of kwaad dat wij in onze vorige levens gedaan hebben, dan bezitten wij er toch de intuïtie van, en ons instinktmatig streven, is eene zwakke herinnering van ons verleden, waartegen ons geweten, dat de begeerte is om dezelfde misslagen niet meer te begaan, ons waarschuwt weerstand te bieden.

394. Begrijpen de menschen, op meer gevorderde werelden dan de onze, op die werelden, waar men niet ten prooi van alle onze natuurlijke behoeften, noch van die van onze gebreken is, begrijpen zij daar, dat zij gelukkiger zijn dan wij. In het algemeen is geluk betrekkelijk, men gevoelt het als men het met een minder gelukkige toestand vergelijkt. En daar ten slotte eenige van die werelden, ofschoon beter dan de onze, niet volmaakt zijn, moeten de menschen, die dezen bewonen, toch eenige rede van verdriet van eenen anderen aard hebben. Onder ons ondervindt de rijke, ofschoon hij niet zooals de armen de zorgen der stoffelijke behoeften kent, toch wederwaardigheden, die zijn leven vergallen. En nu vraag ik, of de bewoners van die werelden, op hun standpunt zich-zelve niet even ongelukkig als wij beschouwen, en of zij zich niet, daar zij geene herinnering van een minder bestaan als punt van vergelijking hebben, over hun lot beklagen?

«Hierop moet men twee verschillende antwoorden geven. Onder de werelden waarvan gij spreekt, zijn er, waarvan de bewoners een zeer juiste en heldere herinnering van hun verleden hebben; dezen, dit begrijpt gij, kunnen het geluk dat God hun toestaat met volle teugen te genieten, op hoo-gen prijs stellen en weten te waardeeren; maar er zijn andere op welke de bewoners, ofschoon in een beteren toestand verkeerende dan gij, zooals gij zegt, toch groote verdrietelikheden ondervinden; dezen waardeeren hun geluk niet, juist

omdat zij geene herinnering van een nog ongelukkiger toestand hebben. Maar zoo zij het niet als mensch waardeeren, doen zij dit toch als Geest.»

Is de hand der Voorzienigheid in dit vergeten van de vroegere levens, vooral als zij moeielijk geweest zijn, niet zichtbaar, en herkent men hierin niet de Goddelijke wijsheid? Het is éerst in die verheven werelden, waar de herinnering van ons afgelopen ongelukkig bestaan, niets meer dan een bange droom is, dat dit verleden weder in ons geheugen terug komt. Zoude in de lagere werelden ons tegenwoordig lijden door de herinnering van al wat men reeds geleden heeft niet verzaard worden. Laat ons dus hier uit besluiten, dat al wat God doet, wel gedaan is, en dat het ons niet betaamt om zijne werken te bedillen, of te zeggen hoe Hij het Heelal had moeten inrichten.

De herinnering van onze vroegere individualiteiten zoude zeer ernstige bezwaren hebben; het zou ons in vele gevallen zeer kunnen beschamen, in andere onzen hoogmoed opwekken, en daar door onzen vrijen wil kunnen belemmeren. God heeft ons, juist wat ons om ons te verbeteren, noodig en voldoende is, gegeven: de stem van het geweten en onze instinktmatige neigingen; Hij ontnemt ons wat ons zou kunnen schaden. Voegen wij hier bij, dat indien wij ons onze eigene daden herinnerden, wij ons die ook van anderen zouden herinneren, en dat die wetenschap de schromelijkste gevolgen voor de maatschappelijke betrekkingen zouden kunnen hebben; daar wij niet altijd rede hebben om ons over ons verleden te hoovaardigen, zoo is het dikwijls gelukkig dat er een sluier over geworpen is. Dit stemt geheel met de leer der Geesten over de boven ons verheven werelden overeen. Op die werelden waar alleen het goede heerscht, heeft de herinnering aan het verleden niets pijnlijks; daarom herinnert men zich daar zijn vorige levens, zoo als wij ons herinneren wat wij den vorigen dag gedaan hebben. Wat de herinnering aan het verblijf op de mindere werelden aangaat, deze is, zoo als wij reeds gezegd hebben, niets meer dan een bange droom.

395. Kunnen wij eenige openbaringen omtrent onze vroegere levens ontvangen?

«Niet altijd, velen weten evenwel wat zij geweest zijn en gedaan hebben; indien het hun veroorloofd was het hard op te mogen zeggen, zouden zij zonderlinge openbaringen over het verledene doen »

396. Eenige menschen vermeenen eene duistere herinnering van een onbekend verleden te bezitten, dat zich bij hen als het voorbijgaande beeld van een droom, die men te vergeefs tracht in het geheugen te vestigen, voordoet. Is dit denkbeeld slechts eene illusie?

«Het is somtijds de werkelijkheid; maar het is dikwijls slechts eene illusie, voor welke men zich wachten moet, want het kan dikwijls het gevolg van eene verhitte verbeelding zijn.»

397. Is de herinnering aan de voorafgegane levens, bij wezens, die een meer verheven lichamelijk leven dan het onze leiden, duidelijker?

«Ja, naarmate het lichaam minder stoffelijk is, herinnert men zich beter. De herinnering van het verledene is helderder voor hen, die de werelden van een verheven orde bewonen.»

398. Daar de instinktmatige neigingen van den mensch eene flauwe herinnering van zijn verleden zijn, vloeit daar dan uit voort, dat hij door de studie van die neigingen de misslagen, die hij in vorige levens begaan heeft, kan leeren kennen?

«Ongetwijfeld tot op zekere hoogte; maar men moet de verbetering, die hij als Geest heeft kunnen ondergaan en de voornemens, die hij in zijnen staat van omdoling opgevat heeft, niet over het hoofd zien; het tegenwoordige leven kan veel beter zijn dan het vorige was.»

— Kan het tegenwoordige leven slechter dan het vorige wezen; dat wil zeggen, kan de mensch in zijn tegenwoordig leven misslagen begaan, die hij in een vorig niet begaan heeft?

«Dit hangt van de door hem gemaakte vorderingen af; indien hij aan de beproevingen geen weerstand weet te bieden, kan hij er toe komen, nieuwe misslagen, die een gevolg zijn van de plaats, die hij zelve gekozen heeft, te begaan, maar in het algemeen zijn deze misslagen meer een bewijs van stilstand dan teruggang, want de Geest kan op dezelfde hoogte blijven staan, maar gaat niet achteruit.»

399. Daar de wederwaardigheden van het lichamelijk leven tevens eene boetedoening voor de vroegere misslagen en be-

proevingen voor de toekomst zijn, vloeit hieruit dan voort dat men uit den aard dier wederwaardigheden den aard van het vorige leven kan opmaken?

«Zeer dikwijls, daar iedereen door hetgeen, waardoor hij gezondigd heeft, gestraft wordt; dit is evenwel geen vaste regel; de instinktmatige neigingen zijn eene meer zekere aanwijzing, want de beproevingen, die den Geest ondergaat, zijn zoowel voor de toekomst als voor het verleden.»

De Geest aan den eindpaal gekomen zijnde, die door de Voorzienigheid voor zijn leven van omdoling vastgesteld is, kiest zelve de beproevingen uit, aan welke hij zich wil onderwerpen om zijnen vooruitgang te bespoedigen, dat wil zeggen, hij kiest het soort van bestaan uit, dat hij het geschikste oordeelt om hem daartoe de middelen te verschaffen, en deze beproevingen staan altijd in verband, met de misslagen voor welke hij boeten moet. Indien hij overwint, klimt hij op; indien hij bezwijkt, moet hij van nieuws of aan beginnen.

De Geest blijft altijd zijn vrijen wil behouden; het is ten gevolge van dien vrijen wil dat hij als Geest de beproevingen van het aardsche leven kiest, en geïncarneerd zijnde overweegt, of hij doen of niet doen zal, en tusschen goed en kwaad eene keuze doet. Door bij den mensch eenen vrijen wil te ontkennen, verlaagt men hem tot een werktuig,

In het lichamelijk leven teruggekeerd, verliest de Geest, als ware er een sluier over geworpen die het voor hem verborgen houdt, tijdelijk de herinnering van zijne vroegere levens; evenwel heeft hij er nu en dan een duister bewustzijn van, en in sommige gevallen kunnen zij hem zelfs geopenbaard worden, maar dit gebeurt alleen ten gevolge van den wil der verhevene Geesten, die dit met een goed doel uit eigen beweging doen, en nooit om eene ijdele nieuwsgierigheid te bevredigen.

De toekomstige levens kunnen in geen geval geopenbaard worden, omdat deze afhankelijk zijn van de wijze, waarop men het tegenwoordige leven vervult en van de latere keuze van den Geest.

De nietherinnering van de begane misslagen is geen hinderpaal voor de verbetering van den Geest, want zoo hij er al geen juiste herinnering van heeft, wordt hij door die welke hij er in zijnen staat van omdoling van had, en de zucht, die hij verkregen heeft om ze te herstellen, bij intuïte geleid, en ontstaat bij hem de gedachte om aan het kwaad weerstand te bieden; die gedachte is de stem van zijn

geweten, waarbij hij door de Geesten, die hem ter zijde staan geholpen wordt indien hij aan de goede ingevingen, die ze bij hem opwekken, gehoor geeft.

Zoo de mensch al niet de daden zelve, die hij in zijne vroegere leven bedreven heeft, kent, dan kan hij toch altijd weten aan welke soort van misslagen hij zich schuldig gemaakt heeft, en welke de hoofdgebreken van zijn karakter geweest zijn. Hiertoe is het alleen noodig zichzelven te bestudeeren, en dan zal hij niet door hetgeen hij nu is, maar aan zijne neigingen kunnen beoordeelen wat hij vroeger geweest is. De wederwaardigheden van het lichamelijk leven zijn eene boetedoening voor de vroeger begane misslagen en tevens beproevingen voor de toekomst. Die wederwaardigheden reinigen en verheffen ons, al naarmate wij die met gelatenheid en zonder morren dragen.

De aard der wederwaardigheden en beproevingen die wij ondergaan kan ons ook inlichting geven omtrent hetgene wij geweest zijn en over hetgene wij gedaan hebben, zoo als wij hier op aarde de daden van een misdadiger beoordeelen naar de zwaarte van de straf, die hem door de wet opgelegd is. Zoo zal de eene in zijnen hoogmoed door de vernedering van een leven in ondergeschikten stand, gestraft worden; de slechte rijke en de gierigaard door gebrek; hij die hardvochtig voor anderen geweest is, door de hardheid die hij zal ondervinden; de dwingeland door slavernij; de slechte zoon, door de de ondankbaarheid van zijne kinderen; de vadsige door gedwongen arbeid, enz.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

VRIJHEID DER ZIEL.

1. De slaap en de droomen. — 2. Geestelijk bezoek tusschen in leven zijnde personen. — 3. Geheime overbrenging der gedachte. — Lethargie. Katalepsie. Schijndood. — 5. Somnambulisme. — 6. Geestvervoering. — 7. Tweede gezicht. — 8. Theoretisch overzicht van het somnambulisme, de geestvervoering en het tweede gezicht.

DE SLAAP EN DE DROOMEN.

400. Vertoeft de geïncarneerde Geest gaarne in zijn lichamelijk hulsel?

«Het is alsof gij vraagt of de gevangene gaarne opgesloten is. De geïncarneerde Geest haakt onophoudelijk naar zijne verlossing, en hoe grover het omhulsel is, des te meer wenscht hij er van verlost te worden.»

401. Rust de ziel gedurende den slaap zoo als het lichaam?

«Neen, de geest is nooit werkeloos. Gedurende den slaap worden de banden, waarmede hij aan het lichaam verbonden is, lossen, en het lichaam dan de ziel niet noodig hebbende, *komt deze meer in onmiddellijke aanraking met de andere Geesten.*»

402. Hoe kunnen wij over de vrijheid van den Geest gedurende de slaap oordeelen?

«Door de droomen. Wees verzekerd dat als het lichaam rust, de Geest meer vermogens bezit dan gedurende het waken; dan herinnert hij zich het verleden en voorziet somtijds de toekomst, hij verkrijgt dan meer macht, en kan zich in betrekking met de andere Geesten stellen, *het zij op deze of op*

eene andere wereld. Dikwijls zegt gij: Ik heb een zonderlingen een afgrijselijken, maar geheel onwaarschijnlijken droom gehad; hierin vergist gij u; het is dikwijls een herinnering aan het oord ofaan iets dat gij gezien hebt, of dat gij in een ander leven of op een ander oogenblik zien zult. Terwijl het lichaam verdoofd is, tracht de Geest door in het verleden of in de toekomst te zoeken, zijne ketenen te verbreken.

«Arme menschen, hoe weinig kent gij de meest gewone verschijnselen van het leven! Gij denkt zeer geleerd te zijn, en op de meest alledaagsche dingen weet gij geen antwoord te geven; op de vraag, die alle kinderen doen: wat doen wij als wij slapen? Wat is droomen? blijft gij het antwoord schuldig.

«De slaap maakt de ziel gedeeltelijk van het lichaam vrij. Wanneer men slaapt, is men *tijdelijk* in dien toestand, die na den dood *blijvend* is. De Geesten, die bij hunnen dood spoedig van de stof bevrijd zijn, hebben intelligente droomen gehad; deze hereenigen zich gedurende de slaap met de maatschappij der andere boven hen verhevene wezens; zij reizen, spreken met en leeren door dezen; zelfs arbeiden zij aan werken, die zij, als zij sterven geheel gereed vinden. Dit moet u nog meer leeren den dood niet te vreezen, daar gij volgens de woorden van een heilige: alle dagen sterft.

«Dit is zoo, voor zoo verre het de verheven Geesten betreft; maar de massa, die bij hun dood, lange uren in die verwarring en die onzekerheid, waarover ik u gesproken heb, moeten blijven verkeerren, deze gaan, het zij naar mindere werelden dan de aarde, waar vroegere genegenheid hen roept, of waar zij wellicht nog lagere vermaken dan die welke zij op aarde genieten, opzoeken; zij gaan daar leerstellingen opdoen, nog slechter, onedeler en schadelijker dan die, welke zij in ons midden verkondigen. En hetgeen de sympathie op aarde doet ontstaan, is niets anders dan de daadzaak, dat men zich bij het ontwaken door het hart meer tot hen genaderd vindt, met wien men acht of negen uur geluk en vreugde gedeeld heeft. Dit verklaart ook zekere onoverwinnelijken afkeer, doordien men in het binnenste van zijn hart weet, dat die menschen een ander geweten hebben, dan wij, omdat men hen

kent zonder ze ooit met de oogen gezien te hebben. Ook zekere onverschilligheid wordt hierdoor verklaard; men tracht geene nieuwe vrienden te maken, als men weet dat men er andere heeft, die ons liefhebben en ons aankleven. In een woord, de slaap oefent een veel grooteren invloed op uw leven uit, dan gij denkt.»

«Door de slaap komen de geïncarneerde Geesten altijd in aanraking met de Geestenwereld, en dit is de reden, waarom verheven Geesten zonder al te veel tegenzin genegen zijn zich onder u te incarneeren. God heeft gewild dat zij gedurende hunne aanraking met de ondeugd, aan de bron van het goede nieuwe krachten konden gaan putten, opdat zij, die anderen komen onderwijzen, zelve niet dwalen zouden. De slaap is de poort, die God voor hen tot de vrienden in den hemel geopent houdt; het is de ontspanning na den arbeid, in afwachting van de groote verlossing, de eindelijke algeheele vrijmaking, die hen tot hunne ware omgeving moet terug voeren.

«De droom is de herinnering van hetgeen uw Geest gedurende de slaap gezien heeft; maar let wel op dat gij niet altijd droomt, doordien gij u niet altijd wat of *niet alles* wat gij gezien hebt herinnert. Het is niet uwe ziel in hare geheele ontwikkeling; het is dikwijls slechts de herinnering der verwarring, die met uw vertrek of uwe terugkomst gepaard gaat, waarbij zich dan de herinnering van hetgeen gij in wakenden toestand gedaan of waarover gij toen gedacht hebt, komt voegen; hoe zoudt gij anders die ongerijmde droomen, die zoo wel de meest geleerde als de eenvoudigste mensch heeft, kunnen verklaren. De kwade Geesten maken ook van de droomen gebruik om zwakke en bloohartige zielen te kwellen. Trouwens zult gij eerlang een ander soort van droomen zich zien ontwikkelen: even oud als de uwen, doch die u onbekend waren. De droom van eene Johanna van Orleans, die van Jacob, die der Joodsche profeten en van eenige Indische waarzeggers: zoodanige droom is de herinnering van de geheel van het lichaam losgemaakte ziel, de herinnering van dat tweede leven waarover ik uw zoo straks gesproken heb.

«Tracht die twee soorten van droomen onder degenen die

gij u herinneren zult, van elkander te onderscheiden, anders zoudt gij in tegenstrijdigheden en in dwalingen vervallen, die voor uw geloof verderfelijk zouden zijn.»

Droomen zijn het product van de vrijheid der ziel, die door de schorsing van het werkdadige en maatschappelijke leven, onafhankelijk geworden is. Daaruit vloeit eene soort van onbeperkte helderziendheid voort, die zich tot de verst verwijderde oorden, of tot oorden, die men nooit gezien heeft en zelfs tot andere werelden uitstrekt. Van daar ook de herinnering, die ons gebeurtenissen van het tegenwoordige of van vroegere levens voor den geest brengt; van daar het zonderlinge der beelden van hetgeen in onbekende werelden gebeurt of gebeurd is, die, met de dingen der tegenwoordige wereld dooreen gemengd, dat zonderlinge en verwarde geheel vormt, dat noch zin noch verband schijnt te hebben.

De weinige zamenhang der droomen, vindt zijne verklaring in de gapingen welke door de onvolmaakte herinnering van hetgeen ons in droom verschenen is, te weeg gebracht wordt. Het is als een verhaal, waarvan men op goed geluk af zinnen of gedeelten van zinnen uitgelaten heeft; de overgebleven brokstukken bij elkaar gevoegd, hebben dan alle verstandige beteekenis verloren.

403. Hoe komt het, dat men zich niet altijd de droomen kan herinneren?

«Bij hetgeen gij slapen noemt, is het slechts het lichaam dat rust, want de Geest is altijd werkzaam; dan herkrijgt hij een weinig van zijne vrijheid, en stelt zich met degenen, die hem lief zijn, hetzij op deze wereld of op eene andere in aanraking, maar daar het lichaam eene zware en grove stof is, behoudt dit moeielijk de indrukken, die door den Geest ontvangen zijn, omdat de Geest die niet door middel der organen van het lichaam ontvangen heeft.»

404. Wat moet men van de beteekenis denken, die men aan de droomen toeschrijft?

«De droomen zijn niet waar in den zin, die er de waarzeggers aan geven, want het is ongerijmd te gelooven dat als men dit of dat droomt, het dan deze of gene beteekenis heeft. Zij zijn waar in dien zin dat zij voor den Geest werkelijke beelden zijn, maar die dikwerf niet de minste betrekking

hebben met hetgeen in het lichamelijke leven voorvalt; dikwijls is het ook, zoo als wij reeds gezegd hebben eene herinnering het kan eindelijk ook, als God dit toestaat, een voorgevoel van de toekomst zijn, of wel het gezicht van hetgeen op dat oogenblik in een ander oord, waarheen de ziel zich begeven heeft, gebeurt. Zijn er niet vele voorbeelden dat menschen in den droom aan hunne bloedverwanten of vrienden verschijnen en hen komen waarschuwen wat er met hen gebeurd is? Wat zijn die verschijningen anders, zoo niet de ziel of Geest van die personen, die zich met de uwe in betrekking stellen? Wanneer gij de zekerheid verkrijgt dat hetgene wat gij gezien hebt wezenlijk gebeurd is, is het dan geen bewijs dat de verbeelding daar niets mede te maken heeft gehad, vooral als gij over het gebeurde in uwen wakenden toestand niet gedacht hebt.»

405. Men ziet dikwijls in den droom dingen, die een voorgevoel schijnen te zijn, en die niet vervuld worden; wat is hiervan de oorzaak?

«Zij kunnen, zoo niet voor het lichaam, dan toch voor den Geest vervuld worden, dat wil zeggen dat de Geest de dingen ziet, die hij wenscht *omdat hij het gaat zoeken*. Men vergeet niet dat de ziel zich gedurende de slaap, altijd meer of min onder den invloed van het lichaam bevindt, en dat zij zich dus dientengevolge nooit geheel van de aardse denkbelden los kan maken, daaruit vloeit voort dat hetgene de gedachte gedurende het waken heeft bezig gehouden, aan hetgene wat men ziet het uiterlijke voorkomen kan geven van hetgeen men verlangt of waarvoor men vreest; dit is het wat men inderdaad een uitwerksel van de verbeeldingskracht kan noemen. Wanneer eene gedachte ons sterk bezig houdt, knoopt men er alles, wat men ziet, aan vast.»

406. Wanneer wij in onze droomen in leven zijnde menschen, die wij zeer goed kennen, dingen zien doen, waaraan zij in het geheel niet denken, is dit dan niet louter een uitwerksel van de verbeeldingskracht?

«Waaraan zij in het geheel niet denken, hoe weet gij dat? Hun Geest kan de uwe komen bezoeken, zoo als de uwe de

hunne kan gaan opzoeken, en gij weet niet altijd waaraan hij denkt. En dikwijls past gij op personen, die u bekend zijn naar eigen lust dingen toe, die in een ander leven gebeuren of gebeurd zijn.»

407. Is er volkomen slaap noodig om den Geest vrij te maken?

«Neen, de Geest herkrijgt zijne vrijheid, wanneer de zintuigen in verdooving geraken; hij maakt van ieder oogenblik, waarin het lichaam hem met rust laat, gebruik om zijne vrijheid te hernemen. Zoodra er eene groote vermindering der levenskrachten aanwezig is, maakt de Geest zich los, en hoe zwakker het lichaam, des te vrijer is de Geest.»

Hierdoor komt het dat men in den halven slaap, of enkele verdooving der zintuigen, dikwijls dezelfde beelden als in den droom, ziet.

408. Het komt ons somtijds voor, alsof wij in ons zelve duidelijk woorden hooren, die niet de minste betrekking hebben op hetgeen ons in gedachte bezig houdt, hoe komt dit?

«Ja, en dikwerf geheele volzinnen, vooral als de zintuigen in verdooving beginnen te geraken. Het is dikwijls een zwakke weerklank van een Geest, die zich met u in betrekking wil stellen.»

409. Dikwijls zien wij, in den toestand, die nog geen half slapen kan genoemd worden, wanneer wij de oogen gesloten hebben, duidelijk beelden, gezichten, waarvan wij de kleinste bijzonderheden kunnen onderscheiden; is dit eene gezichtsbegoocheling of een uitwerksel der verbeeldingskracht?

«Als het lichaam in een staat van verdooving verkeert, tracht de Geest zijne ketenen te verbreken; hij geraakt in vervoering en ziet; indien de slaap volkome ware, zoude het een droom zijn.»

410. Men heeft dikwijls gedurende den slaap of halven slaap denkbeelden, die zeer goed schijnen, en die men zich, welke moeite men daartoe ook aanwendt, niet herinneren kan, en als uit het geheugen gewischt schijnen; van waar komen die denkbeelden?

«Zij zijn een uitvloeisel van de vrijheid van den Geest, die

zich emancipeert en gedurende die oogenblikken in het bezit van meerdere vermogens komt. Dikwijls zijn het ook raadgevingen, die door andere Geesten gegeven worden.»

— Waartoe dienen die denkbeelden en raadgevingen, als men er de herinnering van verliest en er dus geen gebruik van maken kan?

«Die denkbeelden behooren dikwijls meer tot de Geesten dan tot de lichamelijke wereld; maar meestentijds herinnert zich de geest, daar waar het lichaam vergeet, en het denkbeeld komt op het oogenblik, dat men het noodig heeft, als eene ingeving van het oogenblik terug.»

411. Kent de geïncarneerde Geest in de oogenblikken dat hij van de stof los is en als Geest handelt, het tijdstip van zijn dood?

«Dikwijls heeft hij er een voorgevoel van; somwijlen heeft hij er een zeer juist bewustzijn van, en dat is het, wat hem er in wakenden toestand de intuïtie van geeft; daardoor komt het dat eenige menschen hunnen dood somtijds met groote juistheid voorzien.»

412. Kan de werkzaamheid van den Geest gedurende de rust of in den slaap van het lichaam, aan dit laatste vermoeyenis doen gevoelen?

«Ja, want de Geest is met het lichaam verbonden, zooals een met touwen vastgehouden luchtballon met de paal, die hem tegen houdt, en evenals de schokken van den luchtballon de paal doet schudden, werkt de Geest op het lichaam, en kan aan dit vermoeyenis doen gevoelen.»

GEESTELIJK BEZOEK TUSSCHEN IN LEVEN ZIJNDE PERSONEN.

413. Van het beginsel van de vrijmaking van de ziel gedurende de slaap uitgaande, schijnt hieruit voort te vloeien dat wij gelijktijdig een dubbel bestaan hebben dat van ons lichaam dat ons in betrekking met de buitenwereld, en dat van de ziel, dat ons in betrekking met de onzichtbare wereld stelt; is dit juist?

«Gedurende den staat van vrijheid van de ziel, doet het leven van het lichaam voor dat van de ziel onder; maar het zijn daarom juist gezegd, geen twee levens; het zijn veeleer twee afwisselende toestanden van hetzelfde leven, want de mensch leeft niet dubbel.»

414. Kunnen twee menschen, die elkander kennen, zich gedurende hunnen slaap bezoeken?

«Ja, en nog vele anderen, die niet gelooven elkander te kennen komen bij- en spreken met elkander. Gij kunt, zonder dat gij dit vermoedt, vrienden in een ander land hebben.

Het, gedurende de slaap, vrienden, bloedverwanten, kennissen, menschen, die ons van nut kunnen zijn, te gaan opzoeken, is zoo veelvuldig, dat gij dit zelve bijna alle nachten doet.»

415. Welk nut kunnen die nachtelijke bezoeken hebben, als men er zich niets van herinnert?

«Gewoonlijk blijft er eene intuïtie bij het ontwaken van over, en deze is dikwijls de oorzaak van sommige denkbeelden, die, als vanzelve, zonder dat men het verklaren kan, opkomen, en dat geene andere denkbeelden zijn, dan die welke men gedurende die gesprekken opgedaan heeft.»

416. Kan de mensch door zijnen wil deze Geestenbezoeken doen ontstaan? Kan hij bijvoorbeeld inslapende, zeggen: Ik wil dezen nacht deze of geene mensch in den Geest ontmoeten, om er mede te spreken en hem dit of dat te zeggen?

«Zie hier wat er gebeurt. De mensch slaapt in, zijn Geest wordt wakker, en hetgeen de mensch besloten had, wil dikwijls de Geest in de verste verte niet opvolgen, want het leven van den mensch boezemt den Geest als deze van de stof los is, weinig belang in; dit voor zooverre het reeds vrij ver gevorderde menschen betreft, de anderen brengen hun geestelijk bestaan op eene geheel andere wijze door; zij geven zich aan de bevrediging hunner driften over of blijven werkeloos. Het kan dus gebeuren, dat de geest al naar de bedoeling, die men er mede heeft, de menschen naar welke hij verlangt, gaat bezoeken; maar omdat dit in wakenden toestand zijnen wensch was, is dit daarom nog geene reden dat hij het doen zal.»

417. Kunnen op die wijze een zeker aantal Geesten te zamen komen en vereenigeningen daargestellen?

«Ongetwijfeld; de banden van vriendschap, zoowel oude als nieuwe, brengen op die wijze dikwijls Geesten bijeen, die zich gelukkig gevoelen, met elkander te zijn.»

Onder het woord *oude* moet men de vrindschapsbetrekkingen verstaan, die men in vroegere levens aangeknoopt heeft. Wij brengen bij ons ontwaken eene intuïtie van denkbeelden mede, die wij in sommige van die geheime gesprekken opgedaan hebben, waarvan ons de oorsprong onbekend is.

418. Zou iemand, die zijn vriend dood waant, terwijl dit zoo niet is, die vriend in den Geest kunnen ontmoeten, en op die wijze kunnen te weten komen, dat hij nog in leven is? Zou hij in dat geval bij zijn ontwaken er nog de intuïtie van kunnen bezitten?

«Als Geest kan hij hem zeker zien en zijn lot kennen; indien het hem niet als beproeving opgelegd is om aan den dood van zijnen vriend te gelooven, zal hij een voorgevoel van zijn in leven zijn, hebben, zooals hij ook die van zijnen dood zal kunnen hebben.»

GEHEIME OVERBRENGING DER GEDACHTE.

419. Hoe komt het, dat hetzelfde denkbeeld, bij voorbeeld van eene uitvinding, zich tegelijkertijd op vele punten openbaart?

«Wij hebben reeds gezegd dat de Geesten, gedurende den slaap met elkander verkeerden, wel nu, wanneer het lichaam weder ontwaakt, herinnert zich de Geest wat hij geleerd heeft, en de mensch gelooft het uitgevonden te hebben; zoo kunnen onderscheiden menschen te gelijk hetzelfde uitvinden; als gij zegt dat denkbeeld zit in de lucht, is dit een juister beeld dan gij wel denkt; zonder zulks te vermoeden draagt iedereen er het zijne aan bij om het te verspreiden.»

Onze Geest openbaart dikwijls op die wijze, buiten ons weten, aan andere Geesten datgene, wat ons gedurende ons waken het meeste bezig hieldt.

420. Kunnen de Geesten hunne gedachte aan elkander mededeelen, als het lichaam volkomen wakker is?

«De geest is niet in het lichaam als eene doos opgesloten; hij straalt naar alle kanten uit; daarom kan hij zich aan andere Geesten zelfs in wakenden toestand, ofschoon hem dit veel moeilijker is, openbaren.»

421. Hoe komt het dat twee mensen, die volmaakt wakker zijn, dikwijls op hetzelfde oogenblik dezelfde gedachte hebben?

«Het zijn twee sympathetische Geesten, die zich aan elkander openbaren en wederkeerig, zelfs als het lichaam niet slaapt, elkanders gedachten zien.»

Er heeft tusschen de Geesten, die elkander ontmoeten eene overbrenging der gedachten plaats, waardoor twee mensen elkander zien en begrijpen zonder dat zij de nitwendige teekenen der taal behoeven te gebruiken. Men zou kunnen zeggen dat zij de taal der Geesten met elkander spreken.

LETHARGIE. KATALEPSIE. SCHIJNDOOD.

422. De mensen, die in lethargie of katalepsie verkeerren, zien en hooren gewoonlijk wat rondom hen omgaat, maar kunnen dit niet uiten; zien en hooren zij door de oogen en ooren van het lichaam?

«Neen, door den Geest; de Geest herkent zichzelve maar kan zich niet uiten.»

— Waarom kan hij zich niet uiten?

«Het wordt hem door den toestand, waarin het lichaam verkeert belet; deze bijzondere toestand der organen bewijst u dat er in den mensch nog iets anders is, dan het lichaam, daar het lichaam niet meer handelt en de ziel wel.»

423. Kan de Geest zich in den toestand van lethargie geheel van het lichaam afscheiden, en dit, geheel het voorkomen van den dood geven, om er later weder in terug te komen?

«Gedurende de lethargie, is het lichaam niet dood, daar er nog verrichtingen plaats vinden; de vitaliteit is latent zooals in de larve, maar niet vernietigd; en zoolang het lichaam

leeft, blijft de Geest met hetzelfde verbonden; eens de banden, die hem daarmede vereenigen, door den werkelijken dood en de ontbinding der organen verbroken; is de scheiding volkomen en komt de Geest niet meer in het lichaam terug. Als iemand, die het voorkomen van een doode heeft, weder in het leven terugkeert, komt dit, doordien de dood niet volkomen was.»

424. Kan men, door bij tijds aangewende hulp; de banden van het leven die op het punt waren zich te begeven versterken, en aan iemand het leven teruggeven, die zonder die hulp, bepaald gestorven zou zijn?

«Ja, zonder twijfel, en dagelijks komen er u de bewijzen van voor oogen. Het magnetisme is dikwijls in dat geval een krachtig middel, omdat het aan het lichaam het leven gevende fluïdium, dat aan dit ontbreekt en ongenoegzaam was om de werking der organen te onderhouden, terug geeft.

Lethargie en Katalepsie hebben dezelfde oorsprong, en wel: het tijdelijk verlies van gevoel en bewegingen door eene tot dusverre onverklaarbare physiologische oorzaak; zij zijn daarin van elkander onderscheiden, dat in de lethargie, de opheffing van levenskrachten algemeen is en aan het lichaam geheel het uiterlijke aanzien van een lijk geeft; in de katalepsie, is die opheffing plaatselijk en kan een grooter of kleiner gedeelte van het lichaam getroffen hebben, waardoor aan de intelligentie de vrijheid gelaten wordt om zich te uiten, waardoor men dien toestand niet met dien van den dood kan verwarren. De lethargie is altijd natuurlijk, de katalepsie is somtijds natuurlijk maar kan ook kunstmatig door de werking van het magnetisme opgewekt en weder opgeheven worden.

SOMNAMBULISME.

425. Heeft het natuurlijke somnambulisme eenige overeenkomst met droomen? Hoe kan men het somnambulisme verklaren?

«Het is eene meer volkomene onafhankelijkheid der ziel dan bij het droomen, en hare vermogens zijn dan meer ontwikkeld; de ziel heeft dan gewaarwordingen, die zij in den droom, hetwelk een onvolmaakte staat van somnambulisme is, niet heeft.

«In het somnambulisme behoort de Geest geheel aan zich zelve toe; de stoffelijke organen in zeker opzicht in staat van katalepsie verkeerende, ontvangen geene indrukken meer *van buiten*. Deze toestand openbaart zich vooral in den slaap; dit is het oogenblik, waarin de Geest tijdelijk zijn lichaam kan verlaten, daar dit aan de voor de stof onontbeerlijke rust is overgegeven. Wanneer de verschijnselen van het somnambulisme zich voordoen, komt dit doordien de Geest dan met de gedachte aan het een of ander bezig zijnde zich aan de eene of andere handeling, die het gebruik van zijn lichaam noodzakelijk maakt, overgeeft; hij gebruikt dan zijn lichaam zooals hij een tafel of ieder ander stoffelijk voorwerp bij de physische manifestatiën, of zooals hij uwe hand bij de schriftelijke mededeelingen zou gebruiken. Bij die droomen waarvan ons de herinnering bij blijft, beginnen de organen, waaronder dat van het geheugen, te ontwaken; deze ontvangen de indrukken door voorwerpen of oorzaken van buiten af voortgebracht op eene onvolkomene wijze, en deelen die aan den Geest mede, die dan, zelve in rust zijnde, er slechts verwarde en dikwijls onzamenhangende gewaarwordingen door ontvangt; gewaarwordingen die met onduidelijke wijfelende herinneringen hetzij uit dit leven, hetzij uit vroegere levens vermengd zijnde, geen schijn van rede van bestaan hebben. Het is dan gemakkelijk te begrijpen hoe het komt dat de somnambulen zich niets herinneren en dat de droomen, die men zich herinnert, meestentijds geen zin hebben. Ik zeg meestentijds, want het gebeurt wel dat zij het gevolg van juiste herinneringen uit een vroeger leven en somtijds zelfs een soort van intuïtie van de toekomst zijn.»

426. Heeft het somnambulisme hetwelk men de magnetische noemt, eenige overeenkomst met het natuurlijk somnambulisme?

«Het is hetzelfde, met dit onderscheid dat het opgewekt wordt.»

427. Welk is de natuur van het werkende middel welke men magnetische vloeistof noemt?

«Levengevend fluïdum; geanimaliseerde electriciteit, welke wijzigingen van het universeele fluïdum zijn.»

428. Welke is de oorzaak van de somnambulistische helderziendheid?

«Wij hebben dit reeds gezegd: *het is de ziel die ziet.*»

429. Hoe kan de somnambule door ondoorschijnende lichamen zien?

«Er bestaan alleen voor uwe grove zintuigen ondoorschijnende lichamen; hebben wij niet reeds gezegd dat de stof voor den Geest geen beletsel is, daar hij er ongehinderd doorheen gaat. Dikwijls zegt hij, dat hij met zijn voorhoofd met zijn knie enz. ziet, omdat gij, geheel in de stof levende niet begripen kunt dat hij zonder behulp der organen zien kan; hij zelf, geleid wordende door het verlangen, dat gij hebt, gelooft ook die organen noodig te hebben; maar indien gij hem geheel vrij liet, zou hij begripen dat hij door ieder lichaamsdeel kan zien; of beter gezegd, zou hij begripen dat het buiten zijn lichaam om is, dat hij ziet.»

430. Aangezien de helderziendheid van den somnambule, de helderziendheid van zijn ziel of Geest is; waarom ziet hij dan niet alles, en waarom vergist hij zich dikwijls?

«Vooreerst is het niet aan de onvolmaakte Geesten gegeven om alles te zien en te weten, gij weet immers dat zij nog met uwe vooroordeelen en dwalingen behebt zijn; en daar zij nog met de stof verbonden zijn, zijn zij niet in het volle bezit van hunne vermogens als Geest; God heeft den mensch dit vermogen tot een nuttig en ernstig doel geschonken, en niet om datgene te leeren, wat hij niet weten moet: daarom kunnen de somnambules niet alles zeggen.»

431. Waaruit put de somnambule zijne aangeboren denkbeelden, en hoe kan hij met juistheid over dingen spreken, die hij in wakenden toestand niet kent, en die zelfs zijn begrip te boven gaan?

«Dan bezit de somnambule meer kundigheden dan die welke u van hem bekend zijn; maar die kundigheden sluimeren, omdat zijn omhulsel te onvolmaakt is, om hem zich die te kunnen doen herinneren. Maar wat is hij ten slotte? Zoo als wij, een om zijne zending te kunnen volbrengen, in de stof geïncarneerde Geest, en de toestand, waarin hij treedt, wekt

hem uit dien doodslaap. Wij hebben u zeer dikwijls gezegd dat wij herhaaldelijk herleven; het is die verandering, die hem stoffelijk datgene, wat hij in een vroeger leven heeft kunnen aanleeren, doet vergeten; in den toestand, dien gij *crisis* noemt gerakende, herinnert hij zich, maar niet altijd op eene volledige wijze; hij weet, maar zou niet weten te zeggen, hoe hij het te weten is gekomen, noch hoe het komt dat hij in het bezit van die kennis is gekomen. Na de crisis, is alle herinnering uitgewischt, en hij treedt weer in het duister terug.»

De ondervinding leert ons dat de somnambules ook mededeelingen van andere Geesten ontrangen, die hun bekend maken, wat zij zeggen moeten, en die hunne ongenoegzaamheid aanvullen, dit ziet men vooral bij geneeskundige voorschriften gebeuren; de Geest van den somnambule ziet de kwaal, een ander wijst hem het geneesmiddel aan. Deze dubbele handeling neemt men dikwijls duidelijk waar en openbaart zich daarenboven door uitdrukkingen als de volgende: *men* zegt mij te zeggen; of *men* verbiedt mij dit of dat te zeggen. In het laatste geval is het altijd gevaarlijk om na een geweigerde openbaring daarop te blijven aandringen, omdat men dan de mindere Geesten vrij spel laat, die zonder de minste schroom en zonder zich om de waarheid te bekommeren, over alles spreken.

432. Op welke wijze kan men het zien op een afstand bij eenige somnambules verklaren?

«Verplaatst de ziel zich niet gedurende de slaap? hetzelfde vindt bij het somnambulisme plaats.»

433. Ligt de meerdere of mindere ontwikkeling van de helderziendheid der somnambules aan het physische organisme of aan de natuur van den Geest?

«Aan beiden, er bestaat physische aanleg, die het den Geest min of meer gemakkelijk maakt om zich van de stof los te maken.»

434. Zijn de vermogens welke de somnambule bezit, dezelfde als die van den Geest na den dood?

«Tot op eene zekere hoogte, want men moet de invloed, die de stof, waaraan hij nog gebonden is, uitoefent niet vergeten.»

435. Kan de somnambule de andere Geesten zien?

«De meesten zien die zeer goed; dit hangt van den graad en van den aard van hunne helderziendheid af; maar dikwijls kunnen zij zich daarvan niet dadelijk rekenschap geven, en zien zij die voor lichamelijke wezens aan; dit is vooral het geval met hen, die geen kennis van het spiritisme dragen; zij begrijpen het wezen der Geesten nog niet; zij staan verwonderd, en daarom gelooven zij levenden te zien.»

Hetzelfde uitwetsel vindt op het oogenblik van den dood plaats bij hen, die zich dan nog in leven wanen. Niets van hetgeen hen omringt komt hen veranderd voor; de Geesten hebben in hunne oogen lichamen als de onzen, en zij zien het uiterlijke voorkomen van hun eigen lichaam als een wezenlijk lichaam aan.

436. Ziet de somnambule, die op een afstand ziet, van uit het punt waar zich zijn lichaam bevindt, of van dat waar zijne ziel is?

«Waartoe die vraag, daar het de ziel is die ziet, en niet het lichaam?»

437. Daar het de ziel is, die zich verplaatst, hoe kan dan de somnambule de gewaarwording van warmte of koude van het oord waarin zijne ziel zich bevindt, en die soms zeer ver verwijderd is, gevoelen?

«De ziel heeft niet geheel het lichaam verlaten; zij blijft daarmede nog altijd door de band, die hen te zamen verbindt, vereenigd; die band is de geleider der gewaarwordingen. Wanneer twee menschen van de eene stad naar de andere met elkander door middel der electriciteit briefwisseling voeren, dan is die electriciteit de band tusschen hunne gedachten en daardoor zenden zij elkander mededeelingen als of zij naast elkander gezeten waren.»

438. Heeft de wijze, waarop de somnambule van zijne gave gebruik maakt, ook eenigen invloed op den staat van zijnen Geest na den dood?

«Veel, even als het goede of slechte gebruik van al de vermogens, die God aan den mensch geschonken heeft, dit heeft.»

GEESTVERVOERING.

439. Welk verschil bestaat er tusschen geestvervoering en somnambulisme?

«Het is eene meer gelouterde somnambulisme; de ziel van hem, die in staat van geestvervoering verkeert, is nog onafhankelijker.»

440. Dringt de Geest van degene, die in staat van geestvervoering verkeert, wezenlijk in de verheven werelden door?

«Ja, hij ziet die en begrijpt het geluk van hen die er zich bevinden; daarom zou ook hij daar willen blijven; maar er zijn werelden, die voor nog niet genoegzaam gelouterde Geesten, ontoegankelijk zijn.»

441. Wanneer degene, die in Geestvervoering is, de wensch uit, om de aarde te verlaten, is die wensch dan oprecht, en wordt hij niet door het instinkt van zelfbehoud weerhouden?

«Dit hangt van den graad van reinheid van den Geest af; indien hij ziet dat zijn toekomstige staat beter is dan zijn tegenwoordige leven, doet hij moeite om de banden, die hem aan de aarde kluisteren, te verbreken.»

442. Indien men zoo iemand aan zichzelf overliet, zou dan zijne ziel voor goed zijn lichaam kunnen verlaten?

«Ja, hij kan sterven; daarom moet men hem door alles wat hem aan het leven kan doen hechten, terugroepen; en vooral door hem te doen inzien, dat indien hij zijne ketenen, die hem hier op aarde kluisteren, verbrak, dit juist het middel zoude wezen om daar, waar hij ziet dat hij gelukkig zoude zijn, niet te blijven.»

443. Er zijn dingen, die den in den Geest vervoerden vermeent te zien, en die klaarblijkelijk het uitvloeisel van eene door het geloof in de aardsche vooroordeelen verhitte verbeeldingskracht zijn. Al hetgene door hem gezien wordt, bestaat dus niet werkelijk?

«Wat hij ziet, bestaat voor hem werkelijk; maar doordien zijn Geest, altijd onder den invloed der aardsche denkbeelden

blijft, kan hij het op zijne wijze zien, of beter gezegd, kan hij het in eene taal uitdrukken, die met zijne vooroordeelen en de denkbeelden, die hij ingezogen heeft, of met de uwen, teneinde zich beter te doen verstaan, overeenstemt, en het is vooral in dien zin dat hij dwalen kan.»

444. Welk vertrouwen kan men aan de onthullingen der zich in geestvervoering bevindende stellen?

«De zich in geestvervoering bevindende kan zich zeer dikwijls vergissen, vooral als hij datgene, wat voor den mensch verborgen moet blijven, wil doorgronden, want hij wordt dan het slachtoffer van zijne eigene denkbeelden of de speelbal van bedriegelijke Geesten, *die van de geestvervoering, waarin hij zich bevindt, gebruik maken om hem te verblinden.*»

445. Welke gevolgtrekking kan men uit de somnambulistische verschijnselen en uit die van de Geestvervoering maken? Zoude het niet een soort van inwijding in het toekomstige leven zijn?

«Beter gezegd, het is het vorige en het toekomstige leven beiden dat door den mensch in het verschiët gezien wordt. Laat hij die verschijnselen bestudeeren, en hij zal er de oplossing door vinden van meer dan een geheim dat zijn verstand te vergeefs tracht te doorgronden.»

446. Zouden de verschijnselen van het somnambulisme en van de geestvervoering met het materialisme overeen te brengen zijn?

«Hij, die ze ter goeder trouw, en onbevooroordeeld bestudeert, kan geen materialist noch atheïst zijn.»

TWEDE GEZICHT.

447. Heeft het verschijnsel, dat men met den naam van *tweede gezicht* bestempelt, eenige overeenkomst met de droomen en het somnambulisme?

«Dit alles is slechts één en hetzelfde; wat gij *tweede gezicht* noemt, is wederom de Geest, die niettegenstaande het lichaam niet slaapt, vrijer is. Het tweede gezicht is het zien der ziel.»

448. Is het tweede gezicht blijvend?

«Het vermogen, ja; de uitoefening niet. Op de minder stoffelijke werelden dan de uwe, kunnen de Geesten zich gemakkelijker los maken, en alleen door de gedachte, zonder daarom de gesproken taal uittesluiten, met elkander in gemeenschap treden; daar is dan ook meestal het tweede gezicht eene blijvende eigenschap; hun normale toestand kan met uwe helderziende somnambules vergeleken worden, en dat is ook de reden, waarom zij zich gemakkelijker, dan diegene die in grovere lichamen geïncarneerd zijn, aan u kunnen openbaren.»

449. Ontwikkelt zich het tweede gezicht van zelve, of door den wil van dengene, die er mede begiftigd is?

«Meestal ontwikkelt het zich van zelve, maar ook dikwijls vervult de wil daarbij eene groote rol. Neem als voorbeeld zekere mensen, die men waarzeggers noemt en waarvan sommigen die macht bezitten, en gij zult zien dat het de wil is, die hen behulpzaam is om in den toestand te geraken, die men tweede gezicht en die, welke gij het zien van vizioenen noemt.»

450. Kan zich het tweede gezicht door oefening ontwikkelen?

«Ja, arbeid leidt altijd tot vooruitgang, en de sluier, die over de dingen geworpen is, wordt opgeligt.»

— Ligt dit vermogen aan het physische organisme?

«Zeker, het organisme speelt er eene groote rol in; er zijn organismen, die er niet vatbaar voor zijn.»

451. Hoe komt het dat het tweede gezicht in sommige familiën erfelijk schijnt?

«Gelijkvormigheid van organisme, dat even als alle physische eigenschappen overgedragen wordt, waarbij nog de ontwikkeling van het vermogen door een soort van opvoeding, die ook van den eenen op den anderen overgebracht wordt, gevoegd moet worden.»

452. Is het waar dat zekere toestanden het tweede gezicht ontwikkelen?

«Ziekte, nadering van een gevaar, de schok door eene groote aandoening, te weeg gebracht, kunnen dit vermogen doen ontwikkelen. Het lichaam bevindt zich somtijds in eenen bijzon-

deren toestand, die aan den Geest toelaat, datgene te zien wat gij niet met de oogen van het lichaam zien kunt,»

De tijden van gevaar en van algemeene rampen, de schok teweeggebracht door groote aandoeningen, in een woord alle oorzaken waardoor het moreel overprikkeld wordt, doen somtijds ontwikkeling van het tweede gezicht ontstaan. Het is als of de Voorzienigheid ons bij nadering van gevaar, de middelen om dat te bestrijden, wil aan de hand doen. Alle secten en alle partijen, die aan vervolging zijn blootgesteld geweest, bieden er ons menigvuldige voorbeelden van aan.

453. Zijn de personen, die de gave van het tweede gezicht bezitten, er altijd van bewust?

«Niet altijd; het is voor hen een zeer natuurlijk iets, en velen gelooven dat bijaldien alle menschen zichzelven maar nagingen, zij zouden vinden dat allen zoo zouden moeten zijn.»

454. Zou men het doorzicht van sommige menschen, die zonder iets bijzonders te hebben, de dingen juister dan anderen inzien, ook niet aan eene soort van tweede gezicht kunnen toeschrijven?

«Het blijft altijd de ziel, die vrijer uitstraalt en beter oordeelt dan wanneer zij door den sluier der stof bedekt is.»

— Kan deze eigenschap, in eenige gevallen, voorweten-schap der dingen geven?

«Ja, zij geeft ook voorgevoel, want deze eigenschap heeft verschillende trappen, en hetzelfde individu kan die allen, dan wel alleen maar eenige bezitten.

THEORETISCH OVERZICHT VAN HET SOMNAMBULISME, DE GEESTVERVOERING EN HET TWEDE GEZICHT.

455. De verschijnselen van het natuurlijke somnambulisme komen van zelve op, en zijn van elke bekende uitwendige oorzaak onafhankelijk, maar kunnen door de werking van het magnetisme, bij sommige menschen met een bijzonder organisme, kunstmatig opgewekt worden.

De toestand, dien men met den naam van *Magnetische Somnambulisme* bestempelt, verschilt in niets van het natuur-

lijke somnambulisme, dan dat de eerste opgewekt wordt en de laatste van zelve ontstaat.

Iedereen kent het natuurlijke somnambulisme, en niemand denkt er aan, dit in twijfel te trekken; niettegenstaande het wonderbaarlijke der verschijnselen. Wat vindt men dan in het magnetische somnambulisme, alleen omdat dit even als zoo vele andere dingen kunstmatig opgewekt wordt, meer, dat met het verstand strijdig of buitengewoon is? Kwakzalvers hebben het geëxploiteerd, zegt men: eene reden te meer om het niet in hunne handen te laten. Wanneer de wetenschap er haar werk van gemaakt zal hebben, zal de kwakzalverij veel minder geloof bij de menigte vinden; maar daar het natuurlijke of kunstmatige magnetisme, intusschen een feit blijft, en dat er tegen feiten niet te redeneeren valt, komt het, niettegenstaande den onwil van velen, meer en meer in aanzien, en wel bij de wetenschap zelve, waar het door een menigte kleine deurtjes binnensluipt in plaats van door de groote poort binnen te komen; als het daar in grooten getale aanwezig zal zijn, zal men het wel burgerrecht moeten verleen.

Het somnambulisme is voor het spiritisme meer dan een physiologisch verschijnsel, het is een over de psychologie verspreid licht; daar kan men de ziel bestudeeren, omdat zij zich in hare naaktheid voor ons vertoont; en eene der verschijnselen, die het karakteriseert, is de van de gewone organen van het lichaam onafhankelijke helderziendheid. Zij die dit feit weigeren te erkennen, gronden die weigering hierop: dat de somnambulen niet altijd en op bevel van den onderzoeker ziet zooals met de oogen. Moet men er zich over verwonderen, dat als de middelen verschillend zijn, de uitwerkselen ook anders zijn? Is het redelijk om dezelfde uitwerkselen te verlangen als het werktuig om die te verkrijgen niet aanwezig is? De ziel heeft hare eigene eigenschappen, zooals het oog de zijne heeft; men moet ze ieder op zichzelve en niet bij analogie beschouwen.

De oorzaak van de helderziendheid van de magnetische en natuurlijke somnambule is volmaakt dezelfde, het is een *vermogen dat tot de ziel behoort*, een eigenschap die aan al de

deelen van het onlichamelijke wezen, dat in ons is, eigen en daarvan onafscheidelijk is, en dat geene grenzen kent, dan die welke aan de ziel zelve gesteld zijn. Hij ziet, welke ook de afstand zijn moge, overal, waar zijne ziel zich begeven kan.

Bij het zien in de verte, worden de dingen niet van uit het punt waar zijn lichaam zich bevindt en als door een telescoop door de somnambule gezien. Hij ziet ze als aanwezig, en alsof hij op de plaats ware, op welke zij bestaan. omdat zijne ziel in werkelijkheid op die plaats is; daardoor is het dat zijn lichaam als vernietigd is en van alle gevoel beroofd schijnt tot op het oogenblik dat de ziel er weer bezit van komt nemen. Deze partieële scheiding van ziel en lichaam is eene abnormale toestand, die van korter of langer, maar niet van onbeprekten duur kan zijn; dit is de oorzaak van de vermoeienis die het lichaam na eenigen tijd gevoelt, vooral als de ziel zich aan een krachtigen arbeid wijdt.

Het gezicht van de ziel of Geest niet beperkt noch aan eenen bepaalden zetel gebonden zijnde, wordt het hierdoor verklaard hoe het komt dat de somnambules geen speciaal orgaan daarvoor weten aantewijzen; zij zien, omdat zij zien, zonder te weten hoe of waarom, het gezicht voor hen als Geest bezit geen eigen zetel. *Indien zij in hun lichaam terugzien*; komt het hun voor dat die zetel zich in die middelpunten bevindt waar de levenskracht het grootste is, en wel voornamelijk in de hersenen, de maagstreek, of wel in het orgaan, dat voor hem het *meest vasthoudende* verbindingspunt tusschen de Geest en het lichaam is.

De kracht van de somnambulistische helderziendheid is niet onbeperkt. De Geest is, zelfs in den toestand van volkomen vrijheid, in zijne vermogens en kennis beperkt, naar evenredigheid met den trap van volmaaktheid, dien hij bereikt heeft; hij is dit nog meer, als hij met de stof, waarvan hij den invloed ondergaat, verbonden is. Dat is de reden, waarom de somnambulistische helderziendheid niet algemeen noch onfeilbaar is. Men kan des te minder op hare onfeilbaarheid staat maken, naarmate men haar meer van het doel dat de natuur er mede beoogde doet afdwalen, en haar beschouwt

als iets tot bevrediging der nieuwsgierigheid of om *proeven mede te nemen*.

In de staat van vrijheid, waarin de Geest van de somnambule zich bevindt, treedt hij gemakkelijk met de andere zoowel *geïncarneerde* als niet *geïncarneerde* Geesten in gemeenschap; die gemeenschap wordt tot stand gebracht door de aanraking der fluiden, waaruit de perisprits bestaan, die evenals de telegraafdraad tot voortbrenging der gedachte dienen. Het is voor den somnambule dus onnoodig dat de gedachten door woorden uitgedrukt worden; hij gevoelt en begrijpt die; daardoor is hij zeer vatbaar voor elken indruk, en toegankelijk voor alle invloeden van den zedelijken dampkring, waarin hij geplaatst is; daardoor komt het dat een groote vereeniging van menschen en vooral van min of meer kwalijk gezinde nieuwsgierigen, de ontwikkeling van zijn vermogens werkelijk in den weg staat, die zich als 't ware in zichzelf terugtrekken, en zich alleen in de intimiteit en te midden van eene sympathetische omgeving vrijelijk ontwikkelen: *De aanwezigheid van kwalijk gezinde of antipathetische menschen heeft dezelfde uitwerking op hem, als de aanraking van de hand op het «kruidje roer-mij-niet.»*

De somnambule ziet te gelijkertijd zijn eigen Geest en zijn lichaam, het zijn om zoo te zeggen, twee wezens, die voor hem het dubbele, geestelijke en lichamelijke leven, vertegenwoordigen, en zich toch door de banden die hen vereenigen, met elkander vermengen. De somnambule kan zich van dien toestand niet altijd rekenschap geven, en die *dualiteit* is dikwijls oorzaak dat hij over zichzelf als over een vreemd mensch spreekt; dit komt omdat dan eens het lichamenlijk wezen tot het geestelijk, en dan weder het geestelijk tot het lichamenlijk wezen spreekt.

Bij ieder lichamenlijk leven neemt de Geest in kennis en ondervinding toe. Bij zijne incarnatie in eene te grove stof verliest hij die weder gedeeltelijk, *maar herinnert zich die als Geest*. Daardoor toonen eenige somnambules kundigheden die de door hen opgedane kennis en zelfs hun schijnbaar verstandelijke ontwikkeling verre overtreffen. De mindere graad van verstandelijke en wetenschappelijke ontwikkeling van den

somnambule in wakende toestand belet dus niet dat hij in den staat van helderziendheid verkeerende, vele kundigheden kan bezitten. Hij kan die kundigheden al naar omstandigheden en het doel, dat men beoogt, hetzij uit zijne eigene ondervinding, door het helderzien der aanwezige dingen putten, of uit de raadgevingen die hij van andere Geesten ontvangt, maar aangezien, zijn eigen Geest min of meerder gevorderd kan zijn, zoo kan eveneens ook wat hij zegt meer of minder juist zijn.

Door de verschijnselen van hetzij het natuurlijk of het magnetische somnambulisme, geeft ons de Voorzienigheid het onomstootelijk bewijs van het bestaan en van de onafhankelijkheid van de ziel, en doet ons het verheven schouwspel van hare vrijheid aanschouwen; hierdoor opent zij voor ons het boek onzer toekomst. Wanneer de somnambule beschrijft wat er op een afstand gebeurt, dan is het duidelijk dat hij het ziet, doch niet met de oogen van het lichaam; hij ziet er zichzelf, hij heeft zich derwaarts verplaatst; er bevindt zich dus dáár iets van hem, en dat iets, zijn lichaam niet zijnde, kan niet anders dan zijn ziel of Geest zijn. Terwijl de mensch om de oorzaak van zijn zedelijk bestaan te ontdekken, in de spitsvondigheden van eene afgetrokkene en onverstaanbare bovennatuurlunde verdwaald raakt, stelt God ons dagelijks, de eenvoudigste en duidelijkste middelen tot bestudeering der proefondervindelijke psychologie voor oogen, en geeft ze ons als 't ware in de hand.

De Geestvervoering is de toestand, waarin de onafhankelijkheid van de ziel en van het lichaam, zich op de duidelijkste wijze openbaart, en als 't ware tastbaar wordt. Bij droomen en somnambulisme, doolt de ziel op de aardse werelden rond; bij geestvervoering, dringt zij tot op de onbekende werelden, die der etherische Geesten, door, met welke zij, doch zonder evenwel zekere grenzen te kunnen overschrijden, in gemeenschap komt; zij zou die grenzen niet kunnen overschrijden, zonder de banden, die haar met het lichaam verbinden, geheel te verscheuren. Zij ziet zich door een voor haar geheel nieuwe schitterende glans omringd, op aarde ongekende harmoniën brengen haar in verrukking, zij wordt door een

niet te beschrijven gevoel van welzijn doordrongen; zij geniet bij voorraad de hemelsche gelukzaligheid en *men kan zeggen dat zij een voet op den drempel der eeuwigheid gezet heeft.*

Bij Geestvervoering is de vernietiging van het lichaam bijna volkomen, en blijft er bijna niets dan het organische leven over, en men gevoelt dat de ziel er slechts met één draad mede verbonden is, welke de geringste inspanning voor altijd zou verbreken.

In dien toestand verdwijnen alle aardsche denkbeelden, om plaats te maken voor het gelouterde gevoel, dat het wezen zelve van ons onstoffelijk aanzijn is. Geheel aan die verhevene beschouwing overgegeven, beschouwt de in den Geest vervoerde het leven slechts als een tijdelijk oponthoud, voor hem zijn het goede en de rampen, de grove genietingen en de ellende hier beneden slechts niets beduidende voorbijgaande voorvallen op eene reis, waarvan hij gelukkig het einde ziet.

Bij den in den Geest vervoerde kan de helderziendheid, evenals bij de sonambules meer of minder volmaakt zijn, en is ook hunne Geest, naarmate die meer of minder gevorderd is, in meerdere of mindere mate in staat om de dingen te kennen en te begrijpen. Er bestaat bij hen dikwijls meer geestvervoering dan wezenlijke helderziendheid, of beter gezegd, hunne geestvervoering schaadt aan hunne helderziendheid, en het is daarom dat hunne mededeelingen dikwerf een mengsel van waarheid en dwalingen, van verhevene en ongerijmde, ja zelfs van bespottelijke dingen zijn. Mindere Geesten maken dikwijls van die soort van Geestvervoering, die als men haar niet weet meester te blijven, altijd een bewijs van zwakheid is, gebruik, om den in den geest vervoerden te overheerschen, en om dit te kunnen doen, nemen zij voor zijne oogen zoodanige gestalten aan, die geschikt zijn om bij hem de denkbeelden of vooroordeelen te onderhouden, die hij in zijn wakenden toestand heeft. Dit is eene klip, maar niet allen zijn zoo, het is aan ons om in koelen bloede te oordeelen en hunne openbaringen aan het gezond verstand te toetsen.

De vrijheid van den Geest openbaart zich ook somtijds in den wakenden toestand, en brengt dan het verschijnsel voort

dat men *tweede gezicht* noemt, dat aan hen die deze gaaf bezitten, het vermogen geeft; om *buiten de grenzen die door onze zinnen bereikbaar zijn*, te zien, te hooren en te gevoelen. Zij ontwaren de verafgelegene dingen overal tot waar de ziel hare werking kan uitstrekken; zij zien dit als 't ware door het gewone gezicht heen, en als door eene soort van luchtverheveling.

Op het oogenblik, dat het verschijnsel van het tweede gezicht voortgebracht wordt, ondergaat de physische toestand eene aanmerkelijke wijziging; de oogopslag heeft iets onbestemds; het oog staart zonder te zien, het geheele gelaat teekent eene soort van opgewondenheid. Men ontdekt dan, dat de gezichtsorganen, aan het zien geheel vreemd zijn, want als men de oogleden sluit, houdt het visioen toch aan.

Dit vermogen komt aan hen die er mede begiftigd zijn, even zoo natuurlijk voor als het gewone zien; het is voor hen iets, aan hun wezen eigen, dat hen niet als eene uitzondering voorkomt. Meestal wordt die helderziendheid door vergetelheid gevolgd, en de herinnering van het geziene wordt hoe langer hoe onbepaalder, weifelend, en eindigt even als bij het droomen met geheel te verdwijnen.

De omvang van het tweede gezicht wisselt af van af een onduidelijk gevoel tot aan het heldere zien van tegenwoordige of verwijderde dingen. In den rudimentairen toestand, geeft zij aan sommige menschen het fijn gevoel, het doorzicht, die soort van zekerheid in hunne handelingen, die men *de juistheid van den zedelijken blik* zou kunnen noemen. Meer ontwikkeld, wekt het tweede gezicht het voorgevoel op; nog meer ontwikkeld, doet zij de gebeurtenissen ontwaren, die vervuld zijn, of op het punt zijn vervuld te worden.

Het natuurlijke en kunstmatige magnetisme, de geestvoering en het tweede gezicht, zijn allen slechts verscheidenheden of wijzigingen van dezelfde oorzaak; die verschijnselen zijn evenals de droomen, in de natuur, daardoor hebben zij ook ten allen tijde bestaan; de geschiedenis bewijst ons, dat zij van af de vroegste oudheid bekend en geëxploiteerd zijn, en men vindt er de verklaring door van eene massa feiten, die het vooroordeel als bovennatuurlijk heeft doen beschouwen.

NEGENSE HOOFDSTUK.

BEMIDDELING DER GEESTEN IN DE LICHAAMELIJKE WERELD.

1. Het doordringen in onze gedachten door de Geesten. — 2. Geheime invloed der Geesten op onze gedachten en daden. — 3. Bezetenen. — 4. Convulsionnaires. — 5. Toegenegenheid der Geesten voor sommige menschen. — 6. Bescherm-engelen; beschermende, gemeenzame of sympathetische Geesten. — 7. Invloed der Geesten op de gebeurtenissen van het leven. — 8. Invloed der Geesten op de natuurverschijnselen. — 9. De Geesten gedurende het gevecht. — 10. Verbond met kwade Geesten. — 11. Geheime macht. Talismans, Toovenaars. — 12. Zegeningen en verwenschingen.

HET DOORDRINGEN IN ONZE GEDACHTEN DOOR DE GEESTEN.

456. Zien de Geesten alles wat wij doen?

«Zij kunnen het zien, daar gij er altijd door omringd zijt; maar ieder hunner ziet alleen dat, waarop hij zijn aandacht vestigt, want met die, welke hem onverschillig zijn, bemoeit hij zich niet.»

457. Kunnen de Geesten onze geheimste gedachten kennen?

«Dikwijls kennen zij datgene, wat gij voor uzelfen geheim zoudt wenschen te houden; geene handeling noch gedachte kunnen voor hen verborgen worden.»

— Hiernaar te oordeelen, komt het ons voor dat het gemakkelijker zoude zijn, iets voor een levend mensch te verbergen, dan dit voor denzelfden mensch na zijnen dood te kunnen doen?

«Zeker, en als gij denkt, dat gij uzelfen goed verborgen hebt, dan zijt gij dikwijls door een menigte Geesten, die u zien, omringd.»

458. Wat denken de Geesten die ons omringen en ons nagaan omtrent ons?

«Dit hangt er van af. De spotgeesten scheppen vermaak in kleine plagerijen die zij u in den weg leggen, en lachen om uw ongeduld. De ernstige Geesten hebben medelijden met u om uwe gebreken, en trachten u bijtestaan.»

GEHEIME INVLOED DER GEESTEN OP ONZE GEDACHTEN EN DADEN.

459. Oefenen de Geesten ook eenigen invloed op onze gedachten en daden uit?

«In dit opzicht is hunnen invloed veel grooter dan gij wel denkt, want zeer dikwijls zijn zij het, die u leiden.»

460. Hebben wij gedachten, die van ons zelve afkomstig zijn, en anderen, die ons ingegeven worden?

«Uwe ziel is een denkende Geest; het is u niet onbekend dat verschillende denkbeelden te gelijk over hetzelfde onderwerp bij u opkomen en dat die dikwijls zeer uiteenlopend zijn; welnu! hiervan zijn er altijd die van u en van ons zijn, hierdoor geraakt gij in twijfel, omdat gij in uwzelven twee gedachten hebt, die met elkander in strijd zijn.»

461. Op welke wijze kunnen wij onze eigene gedachte, van de ons ingegevene onderscheiden?

«Wanneer eene gedachte u ingegeven wordt, dan is die als eene stem, die tot u spreekt. De eigen gedachten zijn gewoonlijk die, welke het eerste bij u opkomen. Trouwens is het voor u van geen groot belang die onderscheiding te kennen, en dikwijls is het goed het niet te weten; de mensch handelt dan vrijer; indien hij tot het goede besluit doet hij dit gewilliger, indien hij den slechten weg opgaat, is hij daar alleen verantwoordelijk voor.»

462. Putten de intelligente menschen en de groote vernuften altijd hunne denkbeelden uit hun eigen brein?

«Soms tijds putten zij hunne denkbeelden in henzelfen, maar ook dikwijls worden hen die door andere Geesten ingegeven die hen in staat oordeelen ze te begrijpen, en waardig keuren

die te verspreiden. Als zij die niet in henzelfen vinden, roepen zij de inspiratie te hulp; en dit is eene evocatie, die zij onbewust doen.»

Indien het nuttig ware, duidelijk onze eigene denkbeelden van die, welke ons ingegeven worden, te kunnen onderscheiden, dan zou God ons daartoe het middel geschonken hebben, zoo als hij ons dit gegeven heeft, om het verschil tussehen dag en nacht te kunnen onderscheiden, als iets onzeker blijft is dit, omdat het voor ons welzijn zoo wezen moet.

463. Men zegt somtijds dat de eerste opwelling altijd goed is; is dat zoo?

«Zij kan goed of kwaad zijn, na gelang van de natuur van den geïncarneerden Geest. Zij is altijd goed bij hem die aan de goede ingevingen gehoor geeft.»

464. Hoe kan men weten of een ingegeven gedachte van een goede of van een slechte Geest is?

«Overdenk de zaak goed; de goede Geesten raden alleen goede dingen aan; gij moet dit zelve beoordeelen.»

465. Met welk doel, zetten de onvolmaakte Geesten ons tot het kwaad aan?

«Om u te doen lijden, zoo als zij lijden.»

— Wordt daardoor dan het hunne minder?

«Neen, maar zij doen dit uit jaloezie dat zij andere wezens gelukkiger zien.»

— Welk soort van lijden willen zij u doen ondergaan?

«Dat, wat het gevolg van eenen ondergeschikten rang en de verwijdering van God is.»

466. Waarom laat God het toe dat Geesten ons tot het kwaad aanzetten?

«De onvolmaakte Geesten zijn de werktuigen bestemd om het geloof en de volharding van den mensch in het goede te beproeven. Gij, Geest zijnde, moet in de kennis van het oneindige vorderingen maken; en het is daarom dat gij door de beproeving van het kwaad tot het goede komt. Onze roeping is het, u op den goeden weg te brengen, en wanneer kwade invloeden macht over u uitoefenen, komt dit, doordien gij die door uwe neiging tot het kwaad aantrekt, want de mindere Geesten

komen u te hulp in het kwaad, als gij de wil hebt om dit te plegen; zij kunnen u niet, dan alleen wanneer gij lust hebt om kwaad te doen, in het kwaad doen, behulpzaam zijn. Zijt gij tot moorden geneigd, welnu! dan zult gij een zwerm Geesten rondom u krijgen, welke deze gedachte bij u levendig zullen houden, maar er zullen er ook anderen zijn, die trachten zullen, invloed ten goede op u uitte oefenen; hierdoor wordt het evenwicht hersteld, en gij blijft meester te handelen zoo als gij zelf zult willen.»

Het is op die wijze dat God aan ons geweten de keuze van den weg, dien wij te volgen hebben, overlaat, en ons de vrijheid laat om aan den eenen of aan den anderen der tegen elkander overstaande invloeden, die op ons uitgeoefend worden, toe te geven.

467. Kan men zich van den invloed der Geesten die ons tot het kwaad aansporen, ontslaan?

«Ja want zij hechten zich slechts aan hen, die hen door hunne wenschen inroepen, of door hunne gedachte aantrekken.»

468. Geven de Geesten, wiens invloed door den wil afgeweerd wordt, hunne pogingen op?

«Wat zouden zij anders kunnen doen? Als zij niets verkrijgen kunnen, geven zij het op; zij blijven evenwel een gunstig oogenblik afwachten, even als de kat op de muis loert.»

469. Door welk middel, kan men den invloed der slechte Geesten te niet doen?

«Door goed te doen, en al uw vertrouwen op God te vestigen weert gij den invloed der mindere geesten van u af en vernietigt gij de heerschappij die zij over u wilden voeren. Wacht u, aan de inblazingen der Geesten gehoor te geven die slechte gedachte bij u verwekken, tweedracht onder u aanblazen, en slechte driften bij u aanstoken. Wantrouw vooral dezulken, die u in uwen hoogmoed trachten te sterken, want zij tasten u in uw zwak. Daarom laat Jezus u in het gebed des Heeren zeggen: Heere, verlaat ons niet in de verzoeking, maar verlos ons van den booze.»

470. Hebben de Geesten, die ons tot het kwade trachten te verlokken, en die zoo doende onze volharding in het goede

op de proef stellen, daartoe last gekregen, en zoo het eene opdracht is die zij vervullen, zijn zij er dan aansprakelijk voor?

«Geen Geest ontvangt de last om kwaad te doen; en wanneer hij het doet, doet hij het uit eigen vrijen wil, en daarom moet hij er de gevolgen van dragen. God kan hem toelaten het kwaad te doen om u te beproeven, maar geeft hem daartoe den last niet, en het is aan u dit afteweeren.»

471. Wanneer een gevoel van angst, van onverklaarbare onrust of van inwendige zelfvoldoening zonder bekende oorzaak ons bezielt, heeft dit dan alleen eene physische stemming tot oorzaak?

«Het is bijna altijd een gevolg der gemeenschap, waarin gij onbewust met de Geesten verkeert, of waarin gij gedurende uwen slaap met hen verkeerd hebt.»

472. Maken de Geesten, die ons tot het kwaad willen aanzetten, alleen maar gebruik van de omstandigheden waarin wij verkeerden, of kunnen zij die omstandigheden doen ontstaan?

«Zij maken van de omstandigheden gebruik, maar dikwerf doen zij die ontstaan door u zonder dat gij het weet naar het voorwerp van uwe begeerlijkheid te drijven; om een voorbeeld te noemen; iemand vindt op den weg eene som gelds; geloof nu niet dat het de Geesten zijn, die dat geld daar gebracht hebben; maar zij kunnen aan den mensch de gedachte ingeven het zich toeteigenen, terwijl anderen hem ingeven het geld aan den eigenaar terug te geven. Hetzelfde heeft plaats bij iedere andere verleiding.

BEZETENEN.

473. Kan een Geest het omhulsel van een in leven zijnde mensch tijdelijk tot het zijne maken, met andere woorden, kan hij in een bezielde lichaam dringen, en in de plaats en voor den Geest, die in dat lichaam geïncarneerd is, handelen?

«De Geest treedt niet in een lichaam binnen, zoo als gij in uwe woning; hij vereenzelvt zich met eenen geïncarneerden Geest, die dezelfde ondeugden en dezelfde eigenschappen bezit, om zoo doende gezamenlijk te handelen; maar het is altijd

de geïncarneerde Geest, die volgens zijn eigen wil, op de stof waarmede hij omhuld is, blijft werken. Een Geest kan zich niet in de plaats van den geïncarneerden geest stellen, want de Geest en het lichaam blijven, tot aan den tijd voor het stoffelijk leven vastgesteld, met elkander verbonden.

474. Indien er dus geene eigenlijk gezegde bezetenheid, dat wil zeggen, zamenwoning van twee Geesten in een lichaam plaats vindt, kan dan de ziel zoo afhankelijk van eenen anderen Geest zijn, dat deze haar in die mate *overheerschen* of *beheerschen* kan, dat haar wil als 't ware er door verlamd wordt?

«Ja, en dit zijn de ware bezetenen; maar weet dat deze overheersching nooit plaats kan hebben, zoo degene, die haar ondergaat, het niet in de hand werkt, hetzij *door zwakheid*, hetzij door zijn wil. Dikwijls heeft men menschen door vallende ziekte gekweld, die meer behoefte aan een geneesheer dan aan bezweringsformulieren hadden, voor bezetenen of krankzinnigen aangezien.»

Het woord *bezetene*, zoo als dit gewoonlijk gebruikt wordt, veronderstelt het bestaan van duivels, dat wil zeggen, van wezens van eene slechte natuur, en de zamenwoning van een dezer met de ziel, in het lichaam van een mensch. Daar er *in dien zin* geene duivels bestaan, en twee Geesten niet tegelijkertijd hetzelfde lichaam kunnen bewonen, zoo volgt daaruit dat er geene bezetenen in die beteekenis van het woord, zijn. Het woord *bezetene*, moet dan ook alleen verstaan worden als de absolute afhankelijkheid uitdrukkende, waaronder de ziel zich tegenover de onvolmaakte Geesten, die haar beheerschen, kan bevinden.

475. Kan men zelve de slechte Geesten verwijderen, en zich van hunne overheersching bevrijden?

«Men kan altijd een juk afwerpen, als men daartoe de vaste wil heeft.»

476. Kan het niet gebeuren dat de verblinding, die door den slechten Geest veroorzaakt wordt, zoo groot is, dat de persoon die beheerscht wordt, die beheersching niet opmerkt; kan in zulk een geval een derde, die onderwerping niet doen ophouden, en zoo ja, hoe moet hij dit dan aanleggen?

«Indien het een braaf mensch is, kan zijn wil hem hierin, door de medewerking der goede Geesten interroepen, behulpzaam zijn, want, hoe *braver mensch*, hoe grooter de macht over onvolmaakte Geesten is om die te verwijderen, en over de goeden om die tot zich te trekken. Hij zou evenwel toch onmachtig blijven, indien de beheerschte hiertoe niet medewerkt; er zijn menschen, die zich in eene onafhankelijkheid die hunne smaak en neigingen streelt, behagelijk gevoelen. In ieder geval, kan degene wiens hart niet rein is, niet den minsten invloed uitoefenen; hij wordt door de goede Geesten veracht, en de slechten vreezen hem niet.»

477. Oefenen de bezweringsformulieren eenige uitwerking op de slechte Geesten uit?

«Neen, als die Geesten zien dat men het ernstig opneemt, lachen zij er om en blijven halstarrig volhouden?

478. Er zijn menschen, die met goede voornemens bezielde zijn, en die nogthans beheerscht worden; wat is het beste middel om zich van Geesten, die ons beheerschen willen, te bevrijden?

«Hun geduld uitteputten, geen acht op hunne inblazingen slaan, hen toonen dat zij hunnen tijd verliezen; dan zullen zij, ziende dat zij niets kunnen uitrichten, zich verwijderen.

479. Is het gebed een krachtig middel om van de beheersching genezen te worden.»

«Het gebed is in alles een machtig hulpmiddel; maar geloof niet dat het genoeg is eenige woorden te prevelen om datgene wat men verlangt, te verkrijgen. God helpt hen, die handelen, en niet degenen die er zich bij bepalen te vragen. De beheerschte moet dus van zijnen kant al het mogelijke doen om, in zich, de oorzaak die de slechte Geesten aantrekt, te vernietigen.»

480. Wat moet men denken van de uitwerping der duivelen, waarvan het Evangelie spreekt?

«Dit hangt van den zin af dien men er aan hecht. Indien gij eenen slechten Geest, die een individu beheerscht, *duivel* noemt, zal deze, wanneer zijn invloed verbroken zal zijn, wezenlijk uitgeworpen zijn. Indien gij eene ziekte aan den

duivel toeschrijft, zult gij, als gij die ziekte geneest ook zeggen dat gij den duivel uitgeworpen hebt. Dezelfde zaak kan, al naar den zin dien men aan de woorden hecht, waar of valsch zijn. De grootste waarheden kunnen ongerijmd schijnen, als men aan den vorm blijft hangen, en als men de zinnebeeldige voorstelling voor de werkelijkheid aanziet. Tracht dit goed te begrijpen en te onthouden, want het kan op alles toegepast worden.»

CONVULSIONAIRES.

481. Vervullen de Geesten ook eene rol bij de verschijnselen, die door de individuen, welke men convulsionnaires noemt, worden voortgebracht?

«Ja, eene zeer groote, evenals het magnetisme dat er de eerste bron van is; maar de kwakzalverij heeft dikwerf die verschijnselen geëxploiteerd en overdreven, waardoor zij aan de bespotting zijn prijs gegeven.»

— Van welken aard zijn in het algemeen de Geesten, die hunne medewerking tot zoodanige verschijnselen verleenen?

«Weinig verhevene; zoudt gij denken dat verhevene Geesten zich met zoo iets vermaken?»

482. Hoe kan de abnormale toestand waarin convulsionnaires en gemagnetiseerden verkeerden, zich plotseling over eene geheele bevolking uitstrekken?

«Gevolg der sympathie; de zedelijke aanleg wordt in sommige gevallen zeer gemakkelijk overgedragen; de uitwerkselen van het magnetisme zijn u genoeg bekend om dit en het aandeel te kunnen begrijpen, welke sommige geesten er uit sympathie voor hen, die deze verschijnselen uitlokken, aan nemen.»

Onder de zonderlinge eigenschappen, die men bij de convulsionnaires opmerkt, herkent men er zonder moeite verschillende, van welke ook het somnambulisme en het magnetisme vele voorbeelden opleveren; onder dezen behooren onderanderen de physische ongevoeligheid, het kennen van de gedachte, de sympathetische mededeeling van pijn enz. Men kan het dus niet in twijfel trekken dat deze in crisis zijnde personen zich in een soort van wakend somnambulisme evinden, dat door

den invloed welke zij wederkeerig op elkander uitoefenen, voortgebracht wordt. Zij zijn zonder het te weten magnetiseur en gemagnetiseerde tevens.

483. Welk is de oorzaak van de physische ongevoeligheid, die men bij sommige convulsionnaires of bij andere menschen, die men de afschuwelijkste pijnigingen heeft doen ondergaan, ontmoet?

«Bij eenigen is het een uitsluitend magnetische invloed, die op dezelfde wijze als sommige bestanddeelen dit doen, op het zenuwgestel werkt. Bij anderen wordt het gevoel door overspanning der gedachte verstompt, doordien het leven het lichaam schijnt verlaten te hebben, om dit op den Geest overtebrengen. Weet gij niet dat als de Geest zich ingespannen met iets bezig houdt het lichaam dan niet gevoelt, ziet of hoort.»

De dweepzuchtige opgewondenheid en de geestdrift bieden ons dikwijls, bij het ondergaan der grootste folteringen, voorbeelden aan van eene kalmte en koelbloedigheid, die geen doordringend lijden te boven zoude kunnen komen, indien men niet aannam dat de gevoeligheid door eene pijnstillende oorzaak opgeheven wordt. Het is bekend dat men dikwijls in het vuur van het gevecht eene ernstige wonde niet gewaar wordt, terwijl een schram onder gewone omstandigheden ons doet huiveren.

Daar deze verschijnselen van eene physische oorzaak en van de inwerking door zekere Geesten afhankelijk is, kan men zich afvragen, hoe het dan mogelijk is geweest dat de bevoegde macht die verschijnselen op eenmaal heeft kunnen doen ophouden. De oorzaak hiervan is zeer eenvoudig. De werking der Geesten is hier slechts eene bijkomende; zij maken slechts van eenen natuurlijken aanleg gebruik. De overheid heeft die aanleg niet vernietigd, maar wel de aanleidende oorzaak, door welke die aanleg onderhouden en verhoogd werd, uit den weg geruimd; van actief heeft zij die latent gemaakt; en zij heeft gelijk gehad, zoo te handelen, omdat er misbruik van gemaakt en schandaal door veroorzaakt werd. Men weet trouwens dat, als de invloed der Geesten onmiddellijk en uitzichzelve aangewend wordt, dusdanige tusschenkomst dan onmachtig blijft.

TOEGENEGENHEID DER GEESTEN VOOR SOMMIGE
MENSCHEN.

484. Gevoelen de Geesten bij voorkeur genegenheid voor sommige menschen?

«De goede Geesten sympathiseeren met de goede menschen, of met die, welke vatbaar zijn, het te worden; de mindere Geesten sympathiseeren met de slechte menschen of met hen die neiging hebben dit te worden, van daar hunne gehechtheid, een gevolg van de overeenstemming in gewaarwordingen.»

485. Is de toegenegenheid der Geesten voor sommige menschen uitsluitend zedelijk?

«De ware toegenegenheid heeft niets zinnelijks, maar als een Geest zich aan iemand hecht, is dit niet altijd een gevolg van toegenegenheid, en er kan eene herinnering aan menschelijke neigingen bijkomen.»

486. Stellen de Geesten belang in onze wederwaardigheden en voorspoed? Bedroeven degenen die het goede met ons voor hebben, zich over de rampen, die ons gedurende het leven treffen?

«De goede Geesten doen zooveel goed als mogelijk is, en gevoelen zich gelukkig als gij u verheugt. Zij bedroeven zich over de rampen, die gij niet met onderwerping draagt, omdat deze dan zonder vrucht voor u blijven; want dan zijt gij den zieke gelijk, die de bittere drank afwijst die hem moet genezen.»

487. Over welk kwaad bedroeven zij zich het meest voor ons, over het physische of over het zedelijk kwaad?

«Over uwe baatzucht en hardvochtigheid; want daaruit komt alles voort; zij spotten met alle die denkbeeldige rampen, die hunnen oorsprong in hoogmoed en eerzucht vinden, zij verheugen zich over die, welke tot doel hebben, uwen tijd van beproeving te bekorten.»

De Geesten, wetende dat het lichamelijk leven slechts een leven van overgang is, en dat de wederwaardigheden, die daarmede vergezeld gaan, middelen zijn om een beteren staat te bereiken, bedroeven

zich meer over de zedelijke oorzaken die ons daarvan verwijderen, dan over de stoffelijke rampen die slechts voorbijgaande zijn.

De Geesten bekommeren zich even weinig over de ongelukken die alleen onze wereldsche belangen kunnen treffen, als wij ons over de kinderachtige oorzaken van verdriet der jeugd bekommeren. De Geest, in de wederwaardigheden van het leven een middel tot vooruitgang voor ons ziende, beschouwt die als de voorbijgaande crisis, die de zieke redden moet. Hij neemt deel in ons lijden, zoo als wij in dat van een vriend deel nemen; maar de dingen uit een juister oogpunt beschouwende, hecht hij er eene andere waarde aan dan wij; en terwijl de goede Geesten onzen moed, in het belang van onze toekomst, aanwakkeren; trachten de anderen ons tot wanhoop te vervoeren, met het doel om ons geluk in gevaar te brengen.

488. Hebben onze bloedverwanten en vrienden, die ons in het andere leven zijn voorgegaan meer sympathie voor ons, dan de ons vreemde Geesten?

«Ongetwijfeld, en dikwijls beschermen zij u als Geest, naar mate van hunne macht.»

— Zijn zij gevoelig voor de toegenegenheid, die wij voor hen blijven koesteren?

«Zeer gevoelig, maar zij vergeten degenen, die hen vergeten.»

BESCHERMENGELN, BESCHERMENDE, GEMEENZAME OF SYMPATHETISCHE GEESTEN.

489. Zijn er Geesten, die zich aan een individu meer in het bijzonder hechten om die te beschermen?

«Ja de *broeder-Geest*, welke gij *goede Geest* of *goede Genius* noemt.»

490. Wat moet men door Beschermengel verstaan?

«De Beschermgeest van een verheven orde.»

491. Welke is de roeping van den beschermenden Geest?

«Die van een vader voor zijne kinderen; hem, dien hij beschermt, op den goeden weg te brengen, met zijnen raad bijtestaan, in zijne droefheid te troosten, zijnen moed bij de beproevingen van het leven te ondersteunen.»

492. Is de Beschermgeest van af de geboorte van het individu aan dezen verbonden?

«Van diens geboorte af tot aan zijn dood toe en somwijlen volgt hij hem ook in het Geestenleven en zelfs nog in vele lichamelijke levens, want die levens zijn, vergeleken bij dat van den Geest, zeer korte, elkander afwisselende toestanden.»

493. Is de zending van den Beschermgeest vrijwillig door dezen op zich genomen of was hij daartoe verplicht?

«De Geest is verplicht over u te waken, omdat hij die taak op zich genomen heeft, maar hij kan eene keuze doen uit de wezens voor welke hij sympathie gevoelt. Voor sommigen is het een genoegen, voor anderen eene zending of eene plicht.»

— Doet de Geest, door zich aan iemand te hechten, afstand van de bescherming van andere individuen?

«Neen, maar hij doet dit dan minder uitsluitend.»

494. Is de Beschermgeest aan het wezen dat aan zijne zorg wordt toevertrouwd, onherroepelijk verbonden?

«Het gebeurt dikwijls dat sommige Geesten hunne betrekking verlaten om andere zendingen te vervullen, maar dan komt een ander zijne plaats innemen.»

495. Laat de Beschermgeest zijnen beschermeling wel eens aan zijn lot over, als deze zich tegen zijne raadgevingen verzet?

«Hij verwijdert zich, wanneer hij bemerkt dat zijn raad nutteloos, en de neiging om zich onder den invloed van mindere Geesten te stellen, sterker is; maar hij laat hem niet geheel aan zijn lot over, en doet zich toch altijd nog hooren; maar dan is het de mensch, die zijne ooren sluit. De Beschermgeest komt evenwel altijd, zoodra men hem roept.»

«Er bestaat eene leer, die den ongeloovigste door haar liefelijkheid en zachtheid tot bekeering moest brengen: de leer der Beschermengelen. Te denken dat men ten allen tijde wezens, die ver boven ons verheven zijn, bij zich heeft, dat die altijd dáár zijn om ons te raden, te ondersteunen, behulpzaam te zijn om de steilte, die tot het goede leidt, te beklimmen, die trouwer en toegenegener vrienden zijn dan die, welke de nauwste vriendschapsbetrekkingen op aarde geven kunnen; is dit niet eene hoogst troostrijke gedachte? Deze wezens zijn daar op Gods bevel; Hij is het, die zedaar

bij u geplaatst heeft, zij zijn daar uit liefde tot Hem, en zij vervullen bij u eene schoone doch moeilijke zending. Ja, waar gij ook zijn moogt, daar zal hij met u zijn: de kerker, het hospitaal, plaatsen der ontucht, eenzaamheid, niets scheidt u van dien vriend, die voor u onzichtbaar is, maar wiens zachte aansporing en wijze raadgevingen door uwe ziel gevoeld worden.»

«Mogt gij die waarheid beter kennen! hoe menigmaal zoude zij u dan in oogenblikken van spanning ondersteunen; hoe menigmaal zoude zij u van de slechte Geesten bevrijden. Maar op den grooten dag zal die Engel van het Goede, dikwijls tot u moeten zeggen: «Heb ik u dat niet gezegd? en toch hebt gij het niet gedaan; heb ik u den afgrond niet aangewezen, en gij hebt er u zelve toch in geworpen; heb ik u niet door uw geweten de stem der waarheid doen hooren en hebt gij evenwel niet de raadgevingen van de stem der leugen opgevolgd?» Ach raadpleeg toch uwe Beschermengelen; laat tusschen u en hen die innige vertrouwelijkheid als tusschen beste vrienden bestaan. Denk er niet aan iets voor hen verborgen te houden, want zij bezitten Gods oog, en gij kunt hen niet bedriegen. Denk aan de toekomst; tracht in dit leven vorderingen te maken, uwe beproevingen zullen er door bekort, uw bestaan er gelukkiger door worden. Op, menschen schept moed! werpt nu en voor altijd, vooroordeelen en nevenbedoelingen van u af; betreedt den nieuwen weg, die voor u ligt; voorwaarts, voorwaarts, gij hebt leidslieden, volgt die: het doel uwer bestemming zal u niet ontgaan, want dat doel is God zelve.

«Hen die zouden kunnen denken dat wezenlijk verheven Geesten zich onmogelijk tot zulk eene moeilijke en onafgebroken taak zouden kunnen verbinden, zeggen wij, dat wij invloed op uwe ziel uitoefenen, al mochten wij millioenen uren van u verwijderd zijn; de afstanden zijn voor ons als niets, en terwijl wij op een andere wereld leven, blijven onze Geesten in betrekking met de uwe. Wij bezitten eigenschappen, die ver boven uw begrip verheven zijn, maar wees verzekerd dat God ons geene taak boven onze krachten opgelegd heeft,

en dat Hij u niet eenzaam zonder vriend of steun aan uw lot op aarde overgelaten heeft. Elke Beschermengel heeft zijnen beschermeling, over welke hij als een vader over zijn kind, waakt; hij is gelukkig als hij deze op den goeden weg ziet; hij treurt als zijne raadgevingen in den wind geslagen worden.»

«Vrees niet ons door uwe vragen lastig te vallen; onderhoud integendeel altijd de gemeenschap met ons, gij zult er sterker en gelukkiger door zijn. Het is door die gemeenschap van ieder mensch met zijnen gemeenzamen Geest dat alle menschen mediums zijn, tot heden nog onbewuste mediums, maar die zich later zullen openbaren, en zich als eene onmeetelijke zee over de aarde zullen uitspreiden, om ongeloof en onwetendheid terug te dringen. Gij mannen van kunde, onderwijst. — Gij mannen van talent voedt uwe broeders op. Gij weet niet welk werk gij zodoende zult volbrengen; het is het werk van Christus, het is het werk dat God u oplegt. Waartoe zou God u verstand en kunde geschonken hebben, zoo het niet ware om dit aan uwe broederen medetedeelen, zoo het niet ware om hen op den weg die tot geluk en eeuwige gelukzaligheid leidt vooruit te doen komen.

H. LODEWIJK, H. AUGUSTINUS.

De leer der beschermengelen, die niettegenstaande den afstand, welke de werelden van elkander scheidt, hunne beschermelingen bewaken, bevat niets waarover wij ons behoeven te verwonderen; zij is integendeel verheven en groot. Zien wij ook niet op aarde een vader ofschoon ver van zijn kind verwijderd, over dat kind waken, en het door briefwisseling met goeden raad bijstaan? Waarom moet het dan meer verwondering baren, dat de Geesten van uit de eene wereld, hunnen beschermeling op eene andere zouden kunnen leiden, daar voor hen, de afstanden die de werelden van elkander scheiden, minder zijn dan die, welke op aarde het eene vaste land van het andere scheidt? Hebben zij bovendien niet het universeele fluïdum ter hunner beschikking, dat alle werelden te zamen verbindt en voor elkander solidair maakt, dit oneindige vervoermiddel voor de overbrenging der gedachte, zooals de lucht dit voor de overbrenging van het geluid is?

496. Kan de Geest, die zijnen beschermeling aan zijn lot overlaat, en dus dezen geen goed meer doet hem ook kwaad doen?

«Goede Geesten doen nooit kwaad; zij laten dit aan degenen die hunne plaats innemen, over; dan wijt gij uwe ongelukken aan het noodlot, terwijl het de gevolgen van uw eigen schuld zijn.»

497. Kan de Beschermgeest zijnen beschermeling ten prooi van eenen hem kwaadgezinden Geest overlaten?

«Er bestaat samenwerking onder de kwade Geesten om den invloed van de goeden te neutraliseeren, maar als de beschermde zulks wil, zal alle kracht aan de zijde van zijnen goeden Geest verblijven. Wellicht vindt de goede Geest elders iemand van eenen goeden wil te ondersteunen; en maakt hij, in afwachting van de terugkeer van zijn beschermeling, daarvan intusschen gebruik.»

498. Als de Beschermgeest zijn beschermeling eenen verkeerden weg laat volgen, is dit dan ten gevolge van zijne onmacht om tegen kwaadgezinde Geesten te worstelen?

«Het is niet omdat hij niet kan, maar omdat hij niet wil; zijn beschermeling, treedt uit die beproeving volmaakter en bekwamer te voorschijn; door ingeving van goede gedachten staat hij dezen met zijnen raad bij; maar die worden ongelukkigerwijze niet altijd opgevolgd. Het is alleen door de zwakheid, onverschilligheid of hoogmoed van den mensch, dat de slechte Geesten eenige macht over hen verkrijgen; hunne macht op u ontstaat alleen daardoor, doordien gij hen geen tegenstand biedt.»

499. Is de Beschermgeest onafgebroken bij zijnen beschermeling? Bestaan er geene omstandigheden in welke hij hem, zonder hem te verlaten, uit het oog verliest?

«Er zijn omstandigheden, in welke de tegenwoordigheid van den Beschermgeest voor den beschermde niet noodig is.»

500. Komt er een oogenblik dat den Geest geen Beschermengel meer noodig heeft?

«Ja, als hij de hoogte bereikt heeft waarop hij zichzelve zal kunnen besturen, zoo als er een tijd komt, waarop de leerling den onderwijzer niet meer noodig heeft; maar het zal niet op deze aarde zijn.»

501. Waarom is de invloed die de Geesten op ons leven

uitoefenen geheim, en waarom als zij ons beschermen, doen zij dit dan niet op eene merkbare wijze?

«Indien gij op hunne hulp rekendet, zoudt gij niet zelve handelen, en zoude uwe Geest geene vorderingen maken. Om te kunnen vorderen, moet hij ondervinding opdoen, en die moet hij dikwijls ten zijnen koste verkrijgen; hij moet zijne krachten ontwikkelen, anders zou hij als een kind zijn, dat men niet alleen laat loopen.» De handelingen der Geesten die het goede met u voorhebben, is altijd op zoodanige wijze geregeld, dat uwe vrije wil daardoor niet aan banden wordt gelegd, want indien gij niet verantwoordelijk waart, zoudt gij geene vorderingen op den weg, die u tot God geleiden moet, kunnen maken. De mensch, degene die hem steunt, niet ziende, gebruikt zijne eigene krachten; doch zijn leidsman blijft over hem waken, en roept hem van tijd tot tijd toe: het gevaar te wantrouwen.»

502. Vloeit er voor den Beschermgeest, aan wien het gelukt is zijnen beschermeling op den goeden weg te brengen, ook eenig goed daaruit voort?

«Het is eene verdienste, die hem, het zij tot zijn eigen vooruitgang of tot zijn geluk zal toegerekend worden. Hij gevoelt zich gelukkig, als hij zijne zorgen door welslagen bekroond ziet; hij zegeviert, zoo als een leermeester over de vorderingen van zijnen leerling zegeviert.»

— Indien het hem niet gelukt, is hij dan daarvoor verantwoordelijk?

«Neen, daar hij gedaan heeft wat van hem afhing.»

503. Bedroeft het den Beschermgeest, als hij, niettegenstaande zijne goede raadgevingen, zijnen beschermeling den slechten weg op ziet gaan, en vermindert dit zijne gelukzaligheid niet?

«Hij betreurt zijne dwalingen, en beklagt hem, maar die droefheid gaat niet gepaard met die angstvalligheid van den aardschen Vader, omdat hij weet dat er een middel tegen de kwaal bestaat, en dat wat heden niet geschiedt, morgen gebeuren zal.»

504. Kunnen wij altijd de naam van onzen beschermenden Geest of Beschermengel kennen?

«Hoe wilt gij namen kennen, die voor u niet bestaan? Ge-looft gij dat er onder de Geesten geene anderen zijn, dan die, welke u bekend zijn?»

— Hoe kan men hen dan aanroepen, als men hen niet kent?

«Geef hen den naam die gij wilt, die van een verheven Geest voor welke gij sympathie of eerbied gevoelt en uw Beschermgeest zal tot u komen, want alle goede Geesten zijn broeders en staan elkander bij.»

505. Zijn de beschermende Geesten, die bekende namen aannemen, altijd werkelijk die van de personen die dezen naam gedragen hebben?

«Neen, maar die van hen toegenegene Geesten, en die dikwijls op hunnen last komen. Hebt gij een naam noodig dan zullen zij er een, die u vertrouwen inboezemt, aannemen. Wanneer gij eene zending niet in 'persoon kunt ten uitvoer brengen, dan zendt gij immers een ander in uwe plaats, die uit uwen naam handelen kan?

506. Wanneer wij het Geestenleven ingetreden zullen zijn, zullen wij dan onzen Beschermgeest herkennen?

«Ja, want dikwijls kendet gij hem reeds, voor dat gij ge-incarneerd waart.»

507. Behooren de Beschermgeesten altijd tot de klasse der verhevene Geesten? Kunnen er ook van eene middenklasse onder zijn? kan bijvoorbeeld een vader de Beschermgeest van zijn kind worden?

«Dat kan hij, maar de bescherming doet eenen zekeren graad van verhevenheid en eene macht of deugd meer, door God geschonken, veronderstellen. De vader, die zijn kind beschermt, kan zelve door een meer verheven Geest geholpen worden.»

508. Kunnen die Geesten, welke de aarde in goeden toestand verlaten hebben, altijd degenen die zij liefhebben en die hen overleven, beschermen?

«Hunne macht is min of meer beperkt; de toestand, waarin zij verkeerden, laat hen niet altijd geheele vrijheid van handelen toe.»

509. Heeft de mensch, die zich nog in den staat van wilde

of van zedelijke minderheid bevindt, eveneens een Beschermgeest; en is deze in dat geval dan ook zoo verheven als die van vergevorderde menschen?

«Ieder mensch heeft een Geest, die over hem waakt, maar de zendingen zijn geëvenredigd aan het doel. Gij geeft een kind geen hoogleeraar in de wijsbegeerte om hem te leeren lezen. De vooruitgang van den gemeenzamen Geest volgt die van den beschermd-wordenden Geest. Terwijl gij zelve een verheven Geest hebt, die over u waakt, kunt gij op uwe beurt de beschermer van eenen anderen Geest, die minder is dan gij, worden, en dan zullen de vorderingen, die gij hem helpt maken, ook voor uwe vooruitgang bevorderlijk zijn.»

510. Wanneer de vader, die over zijn kind waakt wederom geïncarneerd wordt, waakt hij dan nog steeds over hem?

«Dit is moeilijker, maar dan verzoekt hij, in eene van die oogenblikken, waarin hij vrij is, aan eenen hem toegenegen Geest om hem in die zending bijtestaan. Bovendien nemen de Geesten alleen die zending op zich, die zij ten einde toe kunnen volbrengen.»

«De geïncarneerde Geest is, vooral op die werelden, waar het leven stoffelijk is, te veel onder de macht van zijn lichaam, om zich geheel te kunnen toewijden, dat wil zeggen om zelve persoonlijk te kunnen helpen; daarom worden degenen, die zelve niet verheven genoeg zijn, door andere, boven hen verhevene Geesten, bijgestaan; op die wijze wordt in het-gene, waarin de eene mocht te kort schieten door een ander voorzien.»

511. Is er aan ieder mensch behalve de Beschermgeest nog eene slechte Geest verbonden om hem tot het kwaad uittelokken, en hem zodoende gelegenheid te geven den strijd tusschen goed en kwaad te voeren?

«Verbonden, is het woord niet. Het is waar dat de slechte Geesten, als zij daartoe gelegenheid vinden, hun best doen om den mensch van den goeden weg aftebrengen; maar als een van dezen zich aan een individu hecht, dan doet hij dat uit zich zelve, omdat hij hoop heeft dat er naar hem ge-luisterd zal worden; dan ontstaat er strijd tusschen den

goeden en den kwaden Geest, en dien Geest, aan welke de mensch toelaat over hem te heerschen, zal dan zegevieren.»

512. Kunnen wij verschillende Beschermgeesten hebben?

«Ieder mensch heeft altijd meer of min verheven hem toegenegen Geesten, die hem lief hebben en belang in hem stellen, zooals hij er ook heeft, die hem in het kwaaddoen behulpzaam zijn.»

513. Handelen de ons toegenegen Geesten, ten gevolge van eene opdracht?

«Soms kan het eene tijdelijke zending zijn, maar meestal worden zij daartoe door gelijkvormigheid van gedachten en gevoelens, zoowel wat het kwade als het goede aangaat, gedrongen.»

— Men schijnt hieruit te mogen afleiden, dat sympathische Geesten zoowel goed als slecht kunnen zijn.»

«Ja, de mensch vindt, welk ook zijn karakter moge zijn, altijd Geesten, die met hem sympathiseeren.»

514. Zijn de gemeenzame Geesten dezelfde als de sympathiseerende of Beschermgeesten?

«Er zijn vele schakeeringen van bescherming en sympathie; geef hen den naam die gij wilt. De gemeenzame Geest is meer een huisvriend.»

Uit de hierboven gegeven verklaring en opmerkingen over de natuur der Geesten, die zich aan den mensch hechten, kan men het volgende afleiden:

De beschermende Geest, Beschermengel of goede Genius, is die Geest, aan wien het opgedragen is, den mensch in het leven te volgen en hem te helpen vooruitgaan. Deze Geest is altijd, bij zijnen beschermeling vergeleken, van eene meer verhevene natuur.

De gemeenzame Geesten hechten zich door meer of minder duurzame banden aan sommige menschen, met het doel hen van dienst te zijn, voor zooverre hunne dikwijls vrij beperkte macht hen dit toelaat; zij zijn goed, maar somwijlen weinig ontwikkeld en zelfs een weinig licht van aard; zij laten zich gaarne met de kleine bijzonderheden van het intieme leven in, en handelen alleen op bevel of met toestemming der Beschermgeesten.

De sympathische Geesten, zijn dezulken, welke door onze bijzondere toegenegenheid en eene zekere gelijkvormigheid in smaak en gevoel

zoowel voor het goede als het kwade, door ons aangetrokken worden. De duur van hunne gemeenschap met ons, hangt meestal van omstandigheden af.

De kwade Genius is een onvolmaakte of verdorven Geest, die zich aan den mensch hecht met het doel om hem van het goede aftebrengen; maar hij doet dit uit eigen beweging en niet ten gevolge van eene zending. Zijne vasthoudendheid is geëvenredigd aan den meer of minder gemakkelijken toegang, dien gij hem tot u geeft. De mensch blijft altijd vrij om zijne stem aantehooren of afte wijzen.

515. Wat moet men van die menschen denken, die sommige individuen schijnen te vervolgen, hetzij om ze op eene noodlottige wijze in het verderf te storten, hetzij om ze op den goeden weg te brengen?

«Sommige menschen oefenen inderdaad eene soort van fascinatïe, die onweerstaanbaar schijnt, op anderen uit. Als dit ten kwade is, zijn het slechte Geesten, die door andere slechte Geesten gebruikt worden, om beter te kunnen overheerschen. God kan dit toelaten om u te beproeven.»

516. Zoude onze goede en onze kwade Genius zich kunnen incarneeren, om ons op eene meer directe wijze in het leven te vergezellen?

«Dit gebeurt somtijds; maar ook dikwijls belasten zij andere hen toegenegen geïncarneerde Geesten met die zending.»

517. Zijn er Geesten, die zich aan eene geheele familie hechten om die te kunnen beschermen?

«Sommige Geesten hechten zich, aan de leden van dezelfde familie die te zamen leven en door toegenegenheid aan elkan- der verbonden zijn, maar geloof vrij dat er geene Bescherm- geesten zijn, die de trotschheid der rassen onder hunne bescherming nemen.»

518. De Geesten worden uit sympathie door de individuen aangetrokken, worden zij dit ook om bijzondere redenen door vereenigingen van individuen?

«De Geesten komen bij voorkeur daar, waar huns gelijken zijn; zij gevoelen zich daar meer op hun gemak, en zijn er meer zeker van, gehoor te zullen verkrijgen. De mensch trekt de Geesten door zijne neigingen aan, hetzij hij alleen is, of

wel een collectief geheel, zoo als een gezelschap, een stad of een volk vormt. Er zijn dus vereenigingen, steden en volken, die naar gelang van hun karakter en van de hartstochten, die er de overhand hebben, door meer of minder verheven Geesten worden bijgestaan. De onvolmaakte Geesten verwijderen zich van degenen die hen afwijzen; waarvan het gevolg is, dat de zedelijke vooruitgang van het collectieve geheel, even als die der individuen, er toe leidt om de slechte Geesten te verwijderen, en de goede aantetrekken; deze laatsten wekken het gevoel voor het goede bij de massa's op en onderhouden dit, zoo als andere Geesten slechte hartstochten kunnen inblazen.»

519. Hebben de vereenigingen van individuen, zoo als vergaderingen, steden, volken, hunne bijzondere beschermers?

«Ja, want die vereenigingen vormen een geheel, die tot een gemeenschappelijk doel samenwerken en eene hoogere leiding noodig hebben.»

520. Zijn de Beschermgeesten der massa's, van eene meer verhevene natuur dan die, welke zich aan individuen hechten?

«Alles in verhouding met de trap van vooruitgang van de massa's zoowel als met die der individuen.»

521. Kunnen sommige Geesten door hen, die er zich aan toewijden, te beschermen, de vooruitgang van kunsten en wetenschappen bevorderen?

«Er bestaan bijzondere beschermers, welke degenen die hen aanroepen, als zij hen daartoe waardig keuren, bijstaan; maar wat wilt gij dat zij met degenen doen zullen, die wanen te zijn, wat zij niet zijn? Zij kunnen noch de blinden doen zien, noch de dooven doen hooren.»

De ouden hadden er bijzondere goden van gemaakt; de Muzen waren niets anders dan de allegorische personificatie der Beschermgeesten van kunsten en wetenschappen, zoo als zij met den naam van Laren en Penaten de Beschermgeesten der familiën aanduiden. Heden ten dage hebben de kunsten, de verschillende takken van nijverheid, de steden, de landen, ook hunne patroons als beschermers, die onder eenen anderen naam niets anders zijn dan verhevene Geesten.

Ieder mensch, zijne hem toegenegene Geesten hebbende, vloeit

daaruit voort: dat bij elk collectief geheel, de som der toegenegene Geesten aan het algemeen der individuen geëvenredigd is; dat vreemde Geesten door gelijkvormigheid van neigingen en gedachten er naar toe getrokken worden; in een woord, dat deze vereenigingen, zoowel als de individuen, min of meer goed door Geesten omringd en ondersteund worden, en onder hunnen invloed staan, naar gelang van de aard der gedachten die bij hen de overhand hebben.

Bij de volken moet men de oorzaak waardoor de Geesten aange trokken worden, zoeken: in de zeden, gewoonten, in het heerschende karakter en vooral in de wetten, omdat de wetten van een volk de afspiegeling van zijn karakter zijn. De menschen, onder welken rechtvaardigheid wet is, bestrijden den invloed der kwade Geesten. Overal waar de wetten, onrechtvaardigheden en met de menscheijkheid strijdige dingen wettigen, zijn de goede Geesten in de minderheid, en de menigte slechten, die van alle kanten toevloeien, onderhouden de verkeerde denkbeelden bij het volk en verlammen den gedeeltelijk goeden invloed, die onder de menigte verloren gaat als een enkele korenaar vermengd onder doornen en struiken; als men dus de zeden der volken of van elke vereeniging van menschen aandachtig gadeslaat, zal men zich van de onzichtbare bevolking, die zich in hunne gedachten en daden mengen, een denkbeeld kunnen vormen.

VOORGEVOEL.

522. Is het voorgevoel altijd eene waarschuwing van den beschermende Geest.

«Het voorgevoel is de innige en geheime raadgeving van eenen Geest, die het goede met u voor heeft. Het is ook de intuïtie van de keuze, die men gedaan heeft; het is de stem van het instinkt. De Geest kent vóór dat hij zich incarneert de voornaamste afwisselende toestanden van zijn aanstaand leven; dat wil zeggen, dat hij den aard der beproevingen in welke hij zich begeeft, kent; als die nu van een treffenden aard zijn, behoudt hij van die wetenschap in zijn binnenste eene soort van indruk, en die indruk, welke de stem van het instinkt is, bij het naderende oogenblik der vervulling ontwakende, wordt voorgevoel.»

523. Het voorgevoel en de stem van het instinkt, hebben altijd iets onzekers, iets onbepaalds; wat staat ons in die onzekerheid te doen?

«Wanneer gij in onzekerheid verkeert, roept dan uwen goeden Geest aan, of *bid God, onzer aller Meester, dat Hij u een van Zijne gezanten, een onzer, tot u zendt.*»

524. Hebben de waarschuwingen van onze beschermende Geesten, alleen betrekking op ons zedelijk gedrag, of ook op onze handelingen in het bijzondere leven?

«Op alles; zij trachten u zoo goed mogelijk te doen leven, maar dikwijls sluit gij uwe ooren voor hunne goede raadgevingen, en zijt gij door uwe eigene schuld ongelukkig.»

De beschermende Geesten helpen ons met hunnen raad, door de stem van ons geweten bij ons optewekken; maar daar wij daaraan niet altijd het noodige gewicht hechten, geven zij ons meer onmiddelijk raad, door daartoe de menschen, die ons omringen te gebruiken. Laat elk de verschillende gelukkige of ongelukkige omstandigheden van zijn leven nagaan, en hij zal ontwaren dat hij bij onderscheiden gelegenheden, goeden raad, waarvan hij niet altijd gebruik maakte, ontvangen heeft, welke hem, indien hij er naar geluisterd had, vele onaangenaamheden zoude bespaard hebben.

INVLOED DER GEESTEN OP DE GEBEURTENISSEN VAN HET LEVEN.

525. Oefenen de Geesten eenigen invloed op de gebeurtenissen van het leven uit?

«Zeer zeker, daar zij u raad geven.»

— Oefenen zij dien invloed ook op eene andere wijze uit, dan door de denkbeelden, die zij u ingeven; dat wil zeggen, oefenen zij ook eenen onmiddelijken invloed op de vervulling der gebeurtenissen uit?

«Ja, maar hunne handelingen, gaan de natuurwetten nooit te buiten.»

Ten onrechte verbeelden wij ons dat de invloed der Geesten zich alleen door buitengewone verschijnselen moet openbaren; wij zouden gaarne zien dat zij ons met wonderen te hulp kwamen, en wij stellen ons de Geesten altijd, voorzien van een toverroede, voor. Zoo is het niet en daarom komt ons hunne tuschenkomst als verborgen, en al wat door hunne bemiddeling gebeurt als geheel natuurlijk voor. Zoo

zullen de Geesten bij voorbeeld de samenkomst van twee personen uitlokken, en deze zullen elkander als bij toeval ontmoeten; zij zullen aan iemand ingeven deze of gene weg inteslaan; zij zullen hem zijn aandacht op het een of ander doen vestigen, indien zij daardoor, wat zij er mede beoogd hebben, kunnen doen gelukken; op die wijze behoudt de mensch, denkende dat hij niets dan zijne eigene ingeving volgt, altijd zijn eigen vrijen wil.

526. Kunnen de Geesten daar zij invloed op de stof uitoefenen, sommige verschijnselen met het doel om iets te doen gebeuren, doen ontstaan? Een man bij voorbeeld, moet omkomen, hij klimt op een ladder, de ladder breekt en de man wordt gedood; zijn het dan de Geesten, die de ladder hebben doen breken, om het noodlot van dien man te vervullen?

«Het is waar dat de Geesten invloed op de stof uitoefenen, doch zij doen dit alleen om de wetten der natuur te vervullen, en niet, om door daarvan aftewijken op een gegeven oogenblik een onvoorzien en met die wetten strijdig voorval te doen ontstaan. In het door u aangehaalde voorbeeld, is de ladder gebroken, omdat deze hetzij vermolmd of niet sterk genoeg was om het gewicht van dien man te dragen; indien het de bestemming van dien man was om op die wijze omtokomen, zullen de Geesten hem de gedachte ingeven op die ladder te klimmen, die dan onder zijn gewicht zal moeten breken, en zijn dood zal dan ten gevolge van eene natuurlijke oorzaak plaats vinden, zonder dat het noodig zal zijn de toevlucht tot een wonder te moeten nemen.»

527. Laat ons een ander voorbeeld nemen, in welke de natuurlijke toestand van de stof niet in aanmerking komt; een mensch moet door den bliksem omkomen; hij schuilt onder een boom, de bliksem slaat er in, en doodt hem? Hebben nu de Geesten de bliksem kunnen doen ontstaan en op hem kunnen richten?

«Dit blijft altijd hetzelfde. De bliksem is op dat oogenblik in den boom geslagen, omdat het volgens de natuurwetten zoo wezen moest; hij is niet op den boom gericht geworden omdat die man er onder stond, maar er is den man ingegeven onder dien boom, die door de bliksem getroffen moest

worden, een schuilplaats te zoeken; want de boom zoude toch getroffen geworden zijn, al ware de man er niet onder geweest.»

528. Een kwaadwillig mensch werpt met een hard voorwerp naar iemand, het gaat hem rakelings voorbij, doch treft hem niet. Kan nu een welwillende Geest dit voorwerp afgewend hebben?

«Indien het individu niet getroffen moet worden, kan de welwillende Geest hem de gedachte ingeven op zijde te wijken, of hij kan het zijnen vijand, ten einde hem slecht te doen mikken voor de oogen doen schemeren; want het voorwerp, eens geworpen zijnde, moet de gegeven richting volgen.»

529. Wat moet men gelooven van betooverde kogels, die altijd het doel treffen, zooals sommige legenden vermelden?

«Niets dan verbeelding; de mensch is een liefhebber van het wonderbaarlijke, en de wonderen der natuur zijn hem niet genoeg.»

— Kunnen de Geesten, die de gebeurtenissen van het leven besturen, daarin door Geesten die het tegenovergestelde zouden willen, tegengewerkt worden?

«Wat God wil, moet geschieden; en indien iets uitstel of verhindering ontmoet, is dit door Zijnen wil.»

530. Kunnen de lichtzinnige en spotgeesten niet die kleine moeilijkheden doen ontstaan, die ons gedurende het leven in den weg gelegd worden, en onze plannen en verwachtingen in duigen doen vallen; met andere woorden zijn zij de bewerkers van hetgene men gewoonlijk de kleine verdrietelijkheden van het menschelijke leven noemt?

«Zij vinden in die plagerijen, welke voor u beproevingen zijn tot oefening van uw geduld, genoeg, maar zij geven die op, als zij bemerken dat zij niet slagen. Het zou evenwel noch rechtvaardig noch juist zijn, alle uwe teleurstellingen, waarvan gij door uwe onbezonnenheid de eerste oorzaak zijt, aan hen toeteschrijven: want wees verzekerd, dat als uw vaatwerk breekt, het dan meer de schuld van uwe onhandigheid, dan die der Geesten is.»

— Handelen de Geesten, die kwellingen doen ontstaan, ten gevolge van eenen persoonlijken wrok, of vallen zij zonder bepaald doel, alleen uit boosheid op den eersten den besten aan?

«Zoowel het een als het ander; somtijds zijn het vijanden, die men zich gedurende dit of in een vorig leven op den hals heeft gehaald, en die u vervolgen; somtijds bestaan er geene beweegredenen.»

531. Neemt de kwaadgezindheid der wezens, die ons op aarde hebben kwaad gedaan, tegelijk met hun lichamelijk leven een einde?

«Dikwijls zien zij hunne onrechtvaardigheid en het kwaad in, dat zij gedaan hebben; maar dikwijls ook vervolgen zij u met hunne vijandschap, indien God, om u te beproeven, dit toelaat.

— Kan men hieraan een einde maken, en door welk middel?

«Ja; men kan voor hen bidden, en door hen hun kwaad met goed te vergelden, eindigen zij met hun onrecht intezien; als men zich buitendien, boven hunne aanslagen weet te verheffen, houden zij op, als zij zien dat zij er niets bij winnen.»

De ondervinding bewijst, dat eenige Geesten hunne wraakoefening van het eene leven in het andere voortzetten, en dat men daardoor vroeg of laat boet voor het onrecht dat men hen aangedaan heeft.

532. Hebben de Geesten de macht om van eenige menschen ongelukken aftewenden, en voorspoed over hen te doen komen?

«Niet geheel, want er zijn onheilen, die eene beschikking van God zijn; maar zij verminderen uwe smarten door u geduld en gelatenheid in te boezemen.»

«Weet ook, dat het dikwijls van u zelve afhangt om die onheilen van u aftewenden of ten minste te verzachten; God heeft u het verstand geschonken, opdat gij daar van gebruik zoudt maken, en hier in komen de Geesten u voornamelijk te hulp, door bij u bevredigende gedachten optewekken; maar zij komen alleen hen te hulp die zichzelf weten te helpen; dit is de beteekenis der woorden: Zoekt en gij zult vinden; klopt, en u zal open gedaan worden.

«Weet ook nog dat hetgeen u als een kwaad voorkomt, dit niet altijd is; dikwijls moet daaruit iets goeds voortvloeien,

dat grooter dan het kwaad zijn zal, en dat is het, wat gij niet begrijpt, omdat gij alleen aan het tegenwoordige oogeblik en aan uw zelven denkt.»

533. Kunnen de Geesten, als men hen daarom vraagt, ons de gaven der fortuin bezorgen?

«Sommijds als beproeving, maar ook dikwerf weigeren zij, zoo als men aan een kind weigert dat een onbezonnen wensch doet.»

— Zijn het de goede of de kwade Geesten, die deze gunsten schenken?

«Zoo wel de eene als de andere, dit hangt van de beoeljing af, maar meestal zijn het die Geesten die u tot het kwade willen overhalen, en in de genietingen welke de rijkdom aanbiedt, daartoe een gemakkelijk middel vinden.»

534. Wanneer hinderpalen onze plannen op eene noodlottige wijze schijnen te komen dwarsboomen, zoude dit dan ten gevolge van den invloed van zekere Geesten zijn?

«Sommijds door Geesten, andere malen en wel meestijds doordien gij het verkeert aanlegt. Omstandigheden en karakter oefenen eenen grooten invloed uit. Indien gij hardnekkig eenen weg, die de uwe niet is, wilt blijven volgen, kunnen de Geesten dat niet helpen, gij zijt dan zelve uw kwade genius.»

535. Als er ons iets gelukkigs overkomt, moeten wij dan daarvoor onzen Beschermgeest danken?

«Dank vooral God, zonder wiens toestemming niets gebeurt, daarna de goede Geesten, die de uitvoerders van Zijnen wil geweest zijn.»

— Wat zoude er gebeuren als men naliet hen te danken?

«Hetgene, wat er met ondankbaren gebeurt.»

— Er zijn toch menschen, die bidden noch danken, en wien alles toch gelukt?

«Zeker, maar men moet het einde zien; zij zullen dat voorbijgaande onverdiende geluk, duur moeten betalen; want hoe meer zij zullen ontvangen hebben, des te meer zullen zij terug te geven hebben.»

INVLOED DER GEESTEN OP DE NATUURVER- SCHIJNSELEN.

536. Zijn de groote natuurverschijnselen, welke men als

omwentelingen der elementen beschouwt, het gevolg van toevallige oorzaken, of hebben zij allen een doel dat voorzien is?

«Alles heeft een reden van bestaan, en er gebeurt niets zonder Gods toestemming.»

— Hebben deze verschijnselen altijd het menschdom ten doel?

«Soms tijds heeft hun reden van bestaan onmiddellijk betrekking op het menschdom; maar ook dikwijls bestaat daarvoor geene andere reden dan om het evenwicht en de harmonie van de physische krachten der natuur te herstellen.»

-- Wij kunnen geredelijk begrijpen dat Gods wil in deze even als in alles de eerste oorzaak is; maar daar wij weten dat de Geesten invloed op de stof uitoefenen, en dat zij de uitvoerders van Gods wil zijn, vragen wij of eenigen onder hen, geen invloed op de elementen uitoefenen, om die in beroering te brengen, te doen bedaren of te besturen?

«Dit is duidelijk; het kan niets anders zijn; God werkt niet onmiddellijk op de stof. Hij heeft daartoe trouwe uitvoerders van zijnen wil op elken trap van ontwikkeling van elke wereld.»

537. De godenleer der ouden is geheel op Spiritische denkebeelden gegrond, met dit onderscheid alleen, dat zij de Geesten als goden beschouwden; daarbij beelden zij ons die goden of Geesten met attributen af; zoo was aan sommigen het beheer over de winden, aan anderen over den bliksem, nog anderen over de groei der planten opgedragen, enz. is dit geloof van allen grond ontbloot?

«Dit geloof is zoo weinig van grond ontbloot, dat het nog ver beneden de waarheid gebleven is.»

— Om dezelfde reden zouden er dus Geesten kunnen zijn, die het inwendige der aarde bewonen en daar de leiding van de geologische verschijnselen hebben?

«Deze Geesten bewonen niet bepaald de aarde, maar zij leiden en besturen naar gelang van hunnen aard. Eenmaal zal u de verklaring van al die verschijnselen gegeven worden en dan zult gij ze beter begrijpen.»

538. Vormen de Geesten, welke de verschijnselen der

natuur besturen eene bijzondere categorie in de Geestenwereld; zijn het bijzondere wezens of zijn het Geesten, die even als wij geïncarneerd zijn geweest?

«Het zijn Geesten die geïncarneerd zullen worden of die het geweest zijn»

— Behooren die Geesten tot de verhevene of tot de mindere rangen der Spiritische hiërarchie?

«Al naar mate dat hunne taak meer of minder stoffelijk of intelligent is; sommige bevelen, anderen voeren uit; zij, die het stoffelijke uitvoeren, zijn altijd van eene mindere orde, dit is bij de Geesten zoo als bij de menschen.»

539. Is er bij de voortbrenging van zekere verschijnselen, bij voorbeeld bij stormen, slechts eene Geest werkzaam of vereenigen zij zich daartoe in massa's?

«In ontelbare massa's.»

540. Handelen de Geesten, die invloed op de natuurverschijnselen uitoefenen, met kennis van zaken, en ten gevolge van hun eigen wil, of worden zij daartoe instinktmatig en zonder nadenken aangedreven?

«Sommigen wel, anderen niet. Ik zal eene vergelijking maken: Stel u die myriaden diertjes voor, die allengskens uit den bodem der zee, eilanden, en verzamelingen van eilanden doen te voorschijn komen; gelooft gij niet dat hieraan een voorzorgend doel verbonden is, en dat die vervorming van de oppervlakte van de aardkorst niet voor de algemeene harmonie noodig is? En toch zijn het slechts diertjes, die op den laagsten trap van ontwikkeling staan, welke dit werk, terwijl zij daardoor in hunne eigene behoeften voorzien, uitvoeren, zonder te vermoeden dat zij werktuigen in Gods hand zijn. Wel nu! op dezelfde wijze zijn de meest achterlijke Geesten nuttig werkzaam voor het geheel; terwijl deze nog maar *beproeven om de eerste trede in het leven afteleggen*, en vóór dat zij het volle bewustzijn van hunne handelingen, en vóór dat zij in het bezit van hun eigen vrijen wil zijn, oefenen zij reeds invloed uit op eenige verschijnselen, van welke zij onbewust de bewerkers zijn. Eerst voeren zij uit, later wanneer hunne intelligentie meer ontwikkeld zal zijn, zullen zij

bevelen geven, en zelve de dingen der stoffelijke wereld besturen. Op die wijze bewijst alles in de natuur diensten, is alles van af de primitive atoom tot aan den aartsengel, die zelve als atoom begonnen is, in de keten der natuur met elkander verbonden; bewonderingswaardige wet der harmonie, waarvan uwe beperkte Geest het geheel nog niet overzien kan.»

DE GEESTEN GEDURENDE HET GEVECHT.

541. Zijn er in de gevechten Geesten, die de partijen aan weerszijden ondersteunen en bijstaan?

«Ja, en hunnen moed aanwakkeren.»

Zooals vroeger de ouden, de goden voorstelden, die voor den een of den ander partij trokken. Deze goden waren niets anders dan Geesten, die onder allegorische beelden werden voorgesteld.

542. In de oorlog is het recht altijd aan een van beide kanten; hoe kunnen dan de Geesten, voor degene die ongelijk heeft, partij trekken?

«Gij weet wel dat er Geesten zijn, die niets liever dan tweedracht en vernieling zoeken, voor hen is oorlog, oorlog; aan de rechtvaardigheid der zaak is hen weinig gelegen.»

543. Kunnen sommige Geesten invloed uitoefenen op den bevelhebber, bij het opmaken van zijn oorlogsplan?

«Ongetwijfeld, kunnen zij hierop even als bij het maken van ieder ontwerp, invloed uitoefenen.»

544. Zouden slechte Geesten, met het doel om hem in het verderf te storten, verkeerde berekeningen bij hem kunnen opwekken?

«Ja, maar bezit hij niet zijn eigen vrijen wil? Indien hij geen verstand genoeg heeft om een verkeerd van een goed denkbeeld te onderscheiden, draagt hij daarvan de gevolgen, en zou hij beter doen ondergeschikt te blijven, dan bevel te voeren.»

545. Kan de bevelhebber soms door een soort van tweede gezicht, door een intuïtief gezicht, dat hem vooruit de uitkomst van zijne berekeningen doet zien, geleid worden?

«Dit is dikwijls het geval bij uitstekende menschen; dit noemt hij inspiratie, en maakt dat hij met eene zekere gewisheid handelt; die inspiratie ontvangt hij van de Geesten, die hem leiden en gebruik maken van de vermogens waarmede hij begiftigd is.»

546. Wat gebeurt er te midden van het rumoer van het gevecht, met de Geesten, welke sneuvelen? Stellen dezen er nog na hunnen dood belang in?

«Sommigen stellen er nog belang in, anderen verwijderen zich.»

Bij gerechten gebeurt wat er bij elk geval van geweldadigen dood plaats vindt, in het eerste oogenblik is de Geest verrast en als bedwelmde, en gelooft niet dat hij dood is; het komt hem voor, alsof hij nog aan het gevecht deel neemt; eerst langzamerhand begrijpt hij de waarheid.

547. Herkennen de Geesten, die terwijl zij in leven waren elkander bevochten, na hunnen dood, elkander nog als vijanden; en zijn zij nog op elkander verbitterd?

«De Geest, is op zulk een oogenblik nooit kalm; op het eerste oogenblik, zal hij zijnen vijand nog haat toedragen en zelfs vervolgen, maar zijn denkvermogen terugkeerende ziet hij in, dat zijne vijandschap geen reden van bestaan meer heeft; hij kan er evenwel, naar gelang van zijn karakter, nog min of meer sporen van blijven behouden.»

— Bemerkt hij het krijgsrumoer nog?

«Ja, en zeer duidelijk.»

548. Is de Geest, die in koelen bloede als toeschouwer bij een veldslag tegenwoordig is, getuige van de scheiding van lichaam en ziel, en hoe doet zich dat verschijnsel aan hem voor?

«Slechts zelden volgt de dood onmiddellijk. Gewoonlijk is de Geest, wiens lichaam getroffen wordt, hiervan niet dadelijk bewust; op het oogenblik dat hij tot zichzelf begint te komen, kan men de Geest onderscheiden, die zich naast het lijk beweegt; dit schijnt zoo natuurlijk, dat het gezicht van het lichaam, volstrekt geen onaangenaam gevoel opwekt; het geheele leven in den Geest overgegaan zijnde, trekt deze

alleen de aandacht; het is met hem, dat men spreekt, of aan hem, dat men bevelen geeft.»

VERBOND MET KWADE GEESTEN.

549. Bestaat er iets waars in het sluiten van een verbond met kwade Geesten?

«Neen, er bestaat geen verbond met kwade Geesten, maar de menschen van een verdorven natuur sympathiseeren met kwade Geesten. Gij wilt bij voorbeeld uw buurman kwellen maar weet niet hoe dit aan te leggen; dan roept gij mindere Geesten tot u, die even als gij tot niets dan tot kwaaddoen geneigd zijn, en daarom voor hunne hulp ook verlangen dat gij hen in hunne slechte voornemens bij zult staan; maar daaruit volgt nog niet, dat uw buurman zich door een tegenovergestelde zamenspanning en door zijnen wil, niet hiervan zoude kunnen bevrijden. Hij, die een slechte daad wil plegen, roept alleen door dat verlangen, de bijstand van slechte Geesten in; hij is dan verplicht hen te dienen, zoo als zij dit hem doen, want ook zij hebben hem noodig, voor het kwaad dat zij doen willen. Hierin, en in niets anders, bestaat dit verbond.»

De afhankelijkheid, waarin de mensch zich somtijds tegenover mindere Geesten bevindt, is het gevolg van zijn toegeven aan de slechte gedachten die zij bij hem opwekken, en niet omdat er een verbond tusschen hen gesloten is. Het verbond, in den zin die het volk er aan geeft, is eene zinnebeeldige voorstelling, die ons de menschen van eene slechte natuur, met de kwade Geesten sympathiseerende, afschildert.

550. Welke is de beteekenis van die fantastische legenden, volgens welke zekere individuën hunne ziel aan den duivel verkocht hebben, om daarvoor zekere gunsten te genieten?

«Alle fabelen bevatten eene leering en hebben eenen zedelijken zin; uwe fout ligt daarin, dat gij ze altijd letterlijk opvat. Deze, is eene allegorische voorstelling, die men volgenderwijs kan verklaren; Hij, die de bijstand der Geesten inroept om er de gaven der fortuin of eenige andere gunst door te verkrijgen, mort tegen de Voorzienigheid, hij ziet van de

beproevingen die hij hierbeneden ondergaan moet, af, en hij zal er de gevolgen in een volgend leven van moeten dragen. Dat wil niet zeggen dat zijne ziel eeuwig tot het ongeluk gedoemd zal zijn, maar dat, door zich meer en meer met de stof te vereenzelvigen in plaats van er zich van los te maken, hem datgene, wat hij op aarde genoten zal hebben, in de Geestenwereld onthouden zal worden tot dat hij dit door nieuwe en wellicht grootere en nog moeilijker beproevingen te ondergaan, teruggekocht zal hebben. Door zijne gehechtheid aan stoffelijke genietingen, maakt hij zich geheel van de onreine Geesten afhankelijk; het is tusschen hen en hem een stilzwijgend verbond, waardoor hij in het verderf gestort wordt; maar een verbond, dat hem altijd gemakkelijk zal zijn met de bijstand van goede Geesten te verbreken, als hij daartoe den vasten wil bezit.

GEHEIME MACHT. TALISMANS. TOOVENAARS.

551. Kan een slecht mensch, met behulp van een hem genegen kwade Geest, aan zijn naasten eenig kwaad berokkenen? «Neen, God zoude dit niet toelaten.»

552. Wat moet men dan denken van het geloof, dat er sommige menschen zijn, die anderen kunnen betooveren?

«Sommige menschen bezitten een zeer groote magnetische kracht, waarvan zij, als hun eigen geest slecht is, een slecht gebruik kunnen maken, en in dat geval kunnen zij door andere slechte Geesten bijgestaan worden; maar geloof toch niet aan die zoogenaamde tooverkracht, die alleen in het brein van bijgeloovige lieden die met de ware natuurwetten onbekend zijn, kan opkomen. De feiten die men tot staving opnoemt, zijn natuurlijke dingen, die verkeerd waargenomen en vooral verkeerd begrepen zijn.»

553. Welk gevolg kunnen de bezweringen en praktijken hebben, door welke sommige personen voorgeven over den wil der Geesten te kunnen beschikken?

«Geen ander dan hen belachelijk te maken, als zij ter goeder trouw handelen, en in het tegenovergestelde geval zijn het

bedriegers, die verdienen gestraft te worden. Alle bezwering is kwakzalverij; er bestaan geene sacramentele woorden, geene kabalistische teekenen, geene talismans, die eenige werking, hoe ook genaamd op de Geesten uitoefenen, want deze worden alleen door gedachten en niet door stoffelijke dingen aange-trokken.»

— Hebben niet eenige Geesten zelve, kabalistische formules voorgeschreven?

«Ja, er zijn Geesten, die u, teekenen en zonderlinge woorden opgeven, of u zekere handelingen voorschrijven, door behulp van welke gij, zoo als gij dit noemt, bezweringen doet; maar wees verzekerd, dat het Geesten zijn, die den spot met u drijven, en van uwe lichtgeloovigheid misbruik maken.»

554. Kan degene, die, het zij ten rechte of ten onrechte, in hetgeen hij de macht van een talisman noemt, vertrouwen stelt, door dat vertrouwen geen Geest tot zich trekken; want dan is het toch de gedachte, welke handelt, en de talisman wordt een uiterlijk teeken, waardoor de gedachte bestuurd wordt?

«Dat is waar, maar de aard van den aangetrokken wordende Geest hangt van de reinheid der bedoeling en van het verhevene der gedachte af; en het is zeldzaam dat iemand, die aan de kracht van een talisman gelooft, niet meer stoffelijke dan zedelijke belangen op het oog heeft; in ieder geval is het een bewijs van bekrompenheid en zwakheid van geest welke aan de onvolmaakte Geesten vrij spel geeft.»

555. Welke beteekenis moet men aan de benaming van toovenaar hechten?

«Zij, die gij toovenaars noemt, zijn menschen, die, als zij ter goeder trouw zijn, zekere gaven, zoo als het magnetisme of het tweede gezicht bezitten; en dientengevolge het een of ander doende dat niet door u begrepen wordt, door u als met een bovennatuurlijke kracht begiftigd, beschouwd worden. Zijn zelfs uwe geleerden niet dikwijls, door onwetende menschen voor toovenaars aangezien?

Het spiritisme en het magnetisme geven ons de sleutel van vele verschijnselen, waarop de onwetendheid eene menigte fabels, in

welke de feiten door de verbeeldingskracht overdreven worden voorgesteld, gebouwd heeft. De verlichte kennis van die twee wetenschappen, (die er te zamen slechts eene vormen) de werkelijkheid der dingen en hunne ware oorzaken aantoonende, is het beste behoedmiddel tegen bijgeloovige denkbeelden, omdat het aantoont wat mogelijk en wat onmogelijk, wat in de wetten der natuur en wat slechts een belachelijk bijgeloof is.

556. Bezitten eenige menschen werkelijk de gave om enkel door aanraking te genezen?

«De magnetische kracht kan inderdaad zoo ver gaan, als die ondersteund wordt door reinheid van gedachte en een vurig verlangen om het goede te doen, want dan komen de goede Geesten te hulp; maar men moet de verhalen van de wijze waarop dit geschiedt, die sommige al te lichtgeloovige of al te hartstochtelijke menschen er van doen, wantrouwen, want die zijn altijd geneigd om in de eenvoudigste en natuurlijkste dingen, wonderen te zien. Men moet eveneens de verhalen van hen wantrouwen, die er belang bij hebben om van de lichtgeloovigheid ten hunnen voordeele partij te trekken.»

ZEGENINGEN EN VERWENSCHINGEN.

557. Kunnen zegeningen en verwenschingen, goed of kwaad brengen over degenen, die er het voorwerp van zijn?

«God schenkt aan een onrechtvaardige verwensching geen gehoor, en hij, die dezelve uitspreekt is misdadig in Zijne oogen. Daar wij de twee tegen elkander overstaande geniussen, van het goed en het kwaad hebben, kan er een' tijdelijken invloed, zelfs op de stof plaats vinden, maar alleen met Gods wil en als verzwaring van beproeving voor hem, die er het voorwerp van is. Buitendien worden meestal alleen de slechten verwenscht en de goeden gezegend. Zegeningen noch verwenschingen kunnen de Voorzienigheid ooit van den weg der rechtvaardigheid doen afwijken, zij treft den vervloekte alleen als deze slecht is, en hare bescherming beveiligd alleen hem, die het verdient.»

TIENDE HOOFDSTUK.

WERKKRING EN ZENDING DER GEESTEN.

558. Hebben de Geesten nog iets anders te doen dan zichzelf te verbeteren?

«Zij werken tot de instandhouding van de harmonie van het Heelal mede, door den wil van God, wiens dienaren zij zijn, ten uitvoer te brengen. Het Geestenleven bestaat in eene gestadige werkzaamheid, doch waaraan niets moeilijks, zooals dit op aarde het geval is, verbonden is, omdat die werkzaamheid niet met vermoeienis van het lichaam, noch met de angst voor gebrek gepaard gaat.»

559. Vervullen de mindere en onvolmaakte Geesten ook eene nuttige rol in het Heelal?

«Allen hebben plichten te vervullen. Werkt de geringste metselaar ook niet even goed mede als de bouwmeester om het gebouw optetrekken?» (zie 540.)

560. Is aan iedere Geest een bijzondere werkkring opgedragen?

«Dat wil zeggen: wij allen moeten overal verblijf houden, en door achtervolgens bij alle deelen van het Heelal de leiding te voeren, kennis van alle dingen opdoen. Maar zooals er in den Prediker staat: er is een tijd voor alles; de eene vervult heden zijne bestemming in dit leven, een ander zal die vervullen of heeft die reeds op een ander tijd vervuld, op aarde in het water, in de lucht, enz.»

561. Is de werkkring, die aan elken Geest in de wereldorde aangewezen is, voor hen blijvend, en behoort die uitsluitend tot de attributen van zekere klasse?

«Allen moeten de onderscheiden trappen van den ladder be-

klommen om zich te volmaken. God, die rechtvaardig is, heeft aan de eenen niet zonder arbeid, de wetenschap kunnen willen schenken, terwijl anderen die niet dan met veel moeite verkrijgen.»

Zoo is het ook onder de menschen; niemand bereikt den hoogsten trap van welke kunst ook, zonder de noodige kennis, zelfs van de geringste onderdeelen dier kunst, door oefening verkregen te hebben.

562. Genieten de Geesten van de hoogste orde, daar zij niets meer te leeren hebben, eene absolute rust, of hebben deze ook bezigheden?

«Wat zoudt gij willen dat zij gedurende alle eeuwigheid zouden doen? Eeuwige lediggang zoude eene eeuwige kwelling zijn.»

— Van welken aard zijn hunne bezigheden?

«Onmiddelijk van God zelve bevelen te ontvangen, en die in het Heel-Al over te brengen en voor de opvolging zorg te dragen.»

563. Zijn de Geesten onophoudelijk werkzaam?

«Ja, onophoudelijk, als men daaronder verstaat dat hunne gedachte altijd werkzaam is. Maar gij moet de bezigheden der Geesten, niet met de stoffelijke van den mensch gelijkstellen; die bedrijvigheid zelve is voor hen door het bewustzijn dat zij hebben, nuttig te zijn, een genot.»

— Men kan dat, voor zooverre het de goede Geesten betreft, begrijpen, maar is dit ook zoo met de mindere Geesten?

«De mindere Geesten hebben eene met hunne natuur overeenkomstige werkkring. Vertrouwt gij aan den daglooner en aan den onwetende den arbeid van den intelligenten mensch toe?»

564. Zijn er Geesten, die niets doen, of die zich met niets nuttigs bezig houden?

«Ja, maar die toestand is slechts tijdelijk, en afhankelijk van de ontwikkeling van hun verstand. Er zijn er zeker, evenals onder de menschen, die alleen voor henzelfen leven, maar die lediggang valt hen zwaar, en vroeg of laat doet de zucht om vooruittekomen hen de behoefte aan bezigheden gevoelen, en dan zijn zij gelukkig als zij van eenig nut kunnen zijn. Wij spreken van zoodanige Geesten, die zoover gevorderd zijn, dat zij zichzelve en hunnen eigen vrijen wil bewust zijn ;

want bij hun ontstaan, zijn zij als pas geboren kinderen, die meer ten gevolge der natuurdriift, dan van eenen bepaalden wil, handelen »

565. Onderzoeken de Geesten onze werken van kunst en stellen zij er belang in?

«Zij onderzoeken datgene, waaruit de verhevenheid van de Geesten, en hunne vooruitgang blijken kan.»

566. Stelt een Geest, die op aarde eene specialiteit, bij voorbeeld schilder, bouwkunstenaar geweest is, een bijzonder belang in de werken, voor welke hij bij zijn leven een voorliefde gevoelde?

«Alles werkt te zamen tot een algemeen doel. Indien hij goed is zal hij er voor zoover belang in stellen, als hij daardoor de zielen behulpzaam kan zijn om tot God opteklimmen. Buitendien ziet gij over het hoofd dat een Geest, die in het leven dat gij kent, eene kunst heeft uitgeoefend, er een ander in een ander leven uitgeoefend kan hebben, want om volmaakt te zijn, moet hij alles kennen; op die wijze; kan er, naarmate van de trap van ontwikkeling, dien hij bereikt heeft, geene speciale voor hem bestaan; dit wilde ik u te kennen geven met het gezegde, alles werkt te zamen tot een algemeen doel. Let ook hierop dat hetgeen u op uwe achterlijke wereld verheven schoon voorkomt, slechts kinderwerk op meer gevorderde werelden is. Hoe zoudt gij dan kunnen verlangen dat de Geesten, welke werelden bewonen op welke er voor u ongekende kunsten bestaan, datgene zouden bewonderen dat voor hen het werk van leerlingen is. Ik heb het reeds gezegd: zij onderzoeken datgene, waaruit vooruitgang blijken kan.»

— Wij begrijpen dat dit het geval met vergevorderde Geesten moet zijn; maar wij bedoelen meer alledaagsche Geesten, die zich nog niet boven de aardsche denkbeelden hebben kunnen verheffen?

«Voor dezen is het iets anders, hun gezichtspunt is meer bekrompen, en zij kunnen datgene nog bewonderen, wat gij zelve bewondert.»

567. Nemen de Geesten wel eens deel aan onze bezigheden of vermaken?

«De alledaagsche Geesten, zooals gij ze noemt, ja, deze zijn altijd om en bij u, en nemen dikwijls, al naarmate van hunnen aard, aan hetgeen gij doet een zeer ijverig deel; en dit moet wel zoo zijn om de menschen de verschillende paden van het leven te doen betreden, en hunne hartstochten optewekken of te matigen.»

De Geesten bemoeien zich met de dingen dezer wereld naar de mate van hunne verhevenheid of minderheid. De verheven Geesten bezitten ongetwijfeld de gave om die tot in de kleinste bijzonderheden nategaan, maar zij doen dit alleen voor zooverre dit voor de vooruitgang nuttig kan zijn; alleen de mindere Geesten hechten er een betrekkelijk gewicht aan, naarmate der herinneringen, die hen nog voor den Geest zweven en der stoffelijke denkbeelden, die nog niet bij hen uitgedoofd zijn.

568. Volbrengen de Geesten, welke zendingen te vervullen hebben, die in den staat van omdoling of als geïncarneerden?

«Zij kunnen in beide toestanden zendingen te vervullen hebben; voor eenige omdolende Geesten is het eene groote bezigheid.»

569. Waarin bestaan de zendingen, waarmede de omdolende Geesten belast kunnen worden?

«Deze zijn zoo verschillend van aard, dat het onmogelijk is ze te beschrijven; buitendien zijn er zendingen, die gij niet begrijpen kunt. De Geesten volbrengen Gods wil, en het is u niet gegeven zijn doel geheel te doorgronden.»

De zendingen der Geesten hebben altijd het goede ten doel. Zij zijn hetzij als Geest of als mensch, belast om tot den vooruitgang zoowel van volken als van individuen in een wijderen of engeren kring van gedachten, meer of minder uitsluitend, medetewerken, de weg te banen voor zekere gebeurtenissen, en voor de vervulling van zekere dingen te waken. Eenige hebben eene meer beperkte en in zekere mate persoonlijke of geheel plaatselijke zending, zooals om zieken, stervenden, bedroefden bijtestaan; op hen, wiens leidlieden en beschermers zij worden te waken en door hunne raadgevingen, of door hen goede gedachten integeeven, te leiden. Men kan zeggen dat er zoovele soorten van zendingen zijn als er soorten van belangen, hetzij

in de physische of in de zedelijke wereld, te bewaken zijn. De Geest gaat naar gelang van de wijze, waarop hij zich van de hem opgedragen taak kwijt, zelve vooruit.

570. Doorgronden de Geesten altijd het doel van hetgene hun opgedragen is ten uitvoer te brengen?

«Neen; er zijn er die blinde werktuigen zijn, maar anderen weten zeer goed met welk doel zij handelen.»

571. Zijn het alleen verhevene Geesten, welke zendingen volbrengen?

«De belangrijkheid der zendingen is geëvenredigd aan de kundigheden en de verhevenheid van den Geest. De koerier, die eene dépêche overbrengt vervult ook eene zending, maar het is niet die van den veldheer.»

572. Wordt de zending van een Geest aan dezen opgedragen, of hangt die van zijnen eigenen wil af?

«Hij vraagt er om, en gevoelt zich gelukkig die te bekomen.»

— Kan dezelfde zending door meer dan een Geest gevraagd worden?

«Ja, dikwijls bieden zich velen daartoe aan, maar niet allen worden aangenomen.»

573. Waarin bestaat de zending der geïncarneerde Geesten?

«Het menschedom te onderwijzen; behulpzaam te zijn in zijnen vooruitgang; zijne instellingen door onmiddellijke en stoffelijke middelen te verbeteren; maar de zendingen zijn min of meer algemeen, meer of minder gewichtig; hij, die den grond bebouwt, vervult even zoo goed eene zending als hij, die regeert of onderwijst. Alles in de natuur is met een schakel aan elkander verbonden; terwijl de Geest zich door de incarnatie reinigt, werkt hij in dien toestand tot de volvoering van Gods besluiten mede. Iederéén heeft hier op aarde zijne zending, omdat iederéén tot iets nuttig kan zijn.»

574. Wat kan toch wel de zending wezen van hen, die vrijwillig tot niets nuttigs op aarde zijn?

«Men vindt inderdaad menschen, die alléén voor zichzelf leven, en zich voor niets nuttig weten te maken. Het zijn ongelukkige wezens, die men beklagen moet, want zij zullen voor hunne vrijwillige nutteloosheid zwaar te boeten hebben,

en hunne straf begint dikwijls door verveling en gevoel van walging voor het leven, reeds hier op aarde.»

— Daar zij in hunne keuze vrij waren, waarom hebben zij dan een leven gekozen, dat hen in niets tot nut kan zijn?

«Onder de Geesten zijner ook vadsigen, die tegen een werkzaam leven opzien. God laat hen begaan; later zullen zij en ten hunnen koste, de nadeelen van hunne nutteloosheid inzien, en de eersten zijn om te vragen de verloren tijd te mogen goed maken. Wellicht hebben zij ook wel een nuttiger leven gekozen, maar eens aan den arbeid, deinzen zij er voor terug, en laten zich medesleepen door de inblazingen der Geesten, die hen in hunnen lediggang stijven.»

575. De alledaagsche bezigheden komen ons voor, meer plichten dan eigenlijk gezegde zendingen te zijn. De zending in den gebruikelijken zin, die men aan dat woord hecht, draagt een minder exclusief en vooral minder persoonlijk karakter. Hoe kan men uit dat oogpunt beschouwd, herkennen, of iemand eene wezenlijke zending op aarde vervult?

«Aan de groote dingen, die hij volbrengt, aan den vooruitgang die hij zijnen natuurgelovenden doet maken.»

576. Zijn de menschen, aan wien eene belangrijke zending is opgedragen, daartoe reeds vóór hunne geboorte voorbeschikt, en is hun die bekend?

«Sommijds wel; maar meestal zijn zij daarvan onkundig. Zij hebben als zij op aarde komen slechts een onbepaald doel voor oogen; hunne zending wordt eerst na hunne geboorte en door omstandigheden duidelijker. God drijft hen aan om den weg te betreden op welken zij Zijne besluiten moeten volbrengen.»

577. Als iemand iets nuttigs doet, geschiedt dit dan altijd ten gevolge van eene vroegere opdracht, waartoe hij voorbeschikt was, of kan hij eene niet voorziene zending ontvangen?

«Niet alles wat de mensch doet, is het gevolg van eene voorbeschikte zending; hij is dikwijls het werktuig, waarvan een Geest gebruik maakt om iets, wat dezen nuttig acht, ten uitvoer te doen brengen. Om een voorbeeld optenoemen: een Geest oordeelt dat het goed zoude zijn een boek te schrijven, dat hij zelve, indien hij geïncarneerd was schrijven zoude;

hij zoekt een schrijver op, die het beste in staat is zijne gedachte te begrijpen en weertegeven; hij geeft hem die gedachte in en leidt hem bij de uitvoering. Die mensch is dus niet op aarde gekomen met de opdracht om dat werk te schrijven. Hetzelfde is het geval met sommige werken van kunst of met sommige uitvindingen. Men moet hier nog bijvoegen, dat de geïncarneerde Geest gedurende zijne slaap onmiddellijk met de omdolende Geesten in gemeenschap treedt, en zij met elkander de uitvoering overleggen.»

578. Kan de Geest door eigen schuld in de volbrenging van zijne zending te kort schieten?

«Ja, als het geen verheven Geest is.»

— Welke zijn daarvan voor hem de gevolgen?

«Hij moet zijne taak overwerken; dat is zijne straf; daarbij zal hij nog de gevolgen van het kwaad, waarvan hij oorzaak zal geweest zijn, dragen.»

579. Daar de Geest zijne zending van God ontvangt, hoe kan God dan eene gewichtige zending van algemeen belang aan een Geest, die er in te kort kan schieten, opdragen.

«Weet God niet of zijn bevelhebber overwinnen zal of overwonnen zal worden? Hij weet het, wees daar zeker van, en Zijne plannen, *als die belangrijk zijn*, worden niet aan hen toevertrouwd die hunne taak te midden van den arbeid zouden moeten opgeven. De geheele vraag ligt voor u in de kennis der toekomst, die God bezit, maar die u niet gegeven is.»

580. Gevoelt de Geest, die zich incarneert om eene zending te vervullen, dezelfde beduchtheid als degene, die het als eene beproeving doet?

«Neen, hij bezit de ondervinding.»

581. De mannen, die fakkels voor het menschedom zijn, die de wereld door hun genie verlichten, hebben zeker eene zending te vervullen; maar er zijn er onder, die zich vergissen en bij groote waarheden groote dwalingen verspreiden. Hoe moet men de zending van dezen beschouwen?

«Als door henzelfen verwrongen. Zij zijn niet op de hoogte der taak, die zij ondernomen hebben. Men moet evenwel de

omstandigheden in aanmerking nemen, die geniale menschen hebben naar hunnen tijd moeten spreken, en zeker onderwijs dat in eene meer gevorderde als dwaling of kinderachtig voorkomt, kan voor hunne eeuw voldoende geweest zijn.»

582. Kan men het vaderschap als eene zending beschouwen?

«Dit is ontegenzeggelijk eene zending; daarenboven is het een groote plicht, en waardoor hij voor de toekomst eene grootere verantwoordelijkheid, dan hij wel denkt, op zich laadt. God heeft het kind onder de voogdij der ouders gesteld opdat zij het op den weg van het goede zouden leiden, en Hij heeft hen die taak gemakkelijk gemaakt door het kind een zwak en broos organisme te schenken dat het vatbaar voor elken indruk maakt; maar er zijn er, die zich meer bezig houden met de boomen van hunnen tuin te leiden en die veel vruchten te doen voortbrengen, dan met de leiding van het karakter van hun kind. Indien dit door hunne schuld bezwijkt, zullen zij er de gevolgen van dragen, en het lijden van het kind in het toekomstige leven zal op hen terug komen, want zij zullen niet alles gedaan hebben wat van hen afhankelijk was om het op den weg van het goede te doen vooruitgaan.»

583. Indien een kind, niettegenstaande de zorgen daaraan door de ouders besteed, slecht uitvalt, zijn dezen er dan verantwoordelijk voor?

«Neen, maar hoe slechter de aanleg van het kind, hoe zwaarder de taak, en zooveel te grooter zal de verdienste zijn, als het hen gelukt het van den slechten weg aftebrengen.»

— Indien een kind, niettegenstaande de verwaarloozing door, en de slechte voorbeelden van de ouders, toch een goed mensch wordt, zullen dezen er dan eenige vrucht van plukken?

«God is rechtvaardig.»

584. Welke kan de aard van de zending van den veroveraar zijn, die geen ander doel heeft dan de bevrediging van eigene eierzucht, en die om dat te bereiken, voor geene der onheilen, die zij na zich sleept, terugdeinst?

«Hij is meestal niets dan een werktuig, waarvan God zich bedient om hetgene Hij beoogt ten uitvoer te brengen, en

deze onheilen zijn dikwijls een middel om een volk spoediger vorderingen te doen maken.»

— Hij, die de bewerker van die voorbijgaande onheilen is, kent het goede niet dat er uit voort kan komen, daar alleen de bevordering van een persoonlijk belang zijn doel was; zal hij desniettemin van dat goede, eenig voordeel trekken?

«Een ieder wordt beloond naar zijne werken, naar het goede dat hij heeft *willen* doen, en naar de oprechtheid van zijne bedoelingen.»

De geïncarneerde Geesten hebben een werkring, die aan hun lichamelijk leven eigen is. In den staat van omdoling of van dematerialisatie, is die werkring in overeenstemming met den graad van hunne ontwikkeling.

Sommige Geesten doorloopen de werelden, bekwamen zich, en bereiden zich tot eene nieuwe incarnatie.

Andere meer ontwikkelde Geesten houden zich onledig met de vooruitgang te bevorderen door de gebeurtenissen te leiden en goede denkbeelden te doen ontstaan; zij staan de groote vernuften ter zijde, die aan den vooruitgang van het menschedom medewerken.

Anderen incarneeren zich met eene zending om den vooruitgang te bevorderen.

Wederom anderen, nemen individuen, familiën, vereenigingen, steden en volken onder hunne voogdij, en zijn daarvan de beschermengelen, de beschermende geniussen en gemeenzame Geesten.

Nog anderen eindelijk, besturen die verschijnselen der natuur, waarvan zij onmiddellijke bewerkers zijn.

De gewone alledaagsche Geesten, nemen deel aan onze bezigheden en vermaken.

De onreine of onvolmaakte Geesten wachten onder lijden en angsten het oogenblik af, waarin het God behagen zal hun de middelen om vorderingen te maken te schenken. Indien zij kwaad doen is het uit ergernis over het goede dat zij nog niet genieten kunnen.

ELFDE HOOFDSTUK.

DE DRIE RIJKEN DER NATUUR.

1. De delfstoffen en de planten. — 2. De dieren en de mensch —
3. Zielsverhuizing.

DE DELFSTOFFEN EN DE PLANTEN.

585. Wat is uwe gedachte over de verdeeling der natuur in drie Rijken, of wel in twee klassen: de bewerktuigde en onbewerktuigde wezens? Eenigen maken van den mensch eene vierde klasse. Welke van deze verdeelingen is de meest verkieslijke?

«Zij zijn allen even goed; het hangt af van het oogpunt waaruit men die beschouwt. Met betrekking tot de stof zijn er slechts bewerktuigde en onbewerktuigde wezens; van uit het zedelijk oogpunt beschouwd, bestaan er klaarblijkelijk vier klassen.»

Deze vier klassen bezitten inderdaad, niettegenstaande zij in elkander schijnen overtegaan, sterk afgebakende kenmerken: de werkeloze of doode stof, waaruit het delfstoffelijk rijk bestaat, bezit slechts mechanische kracht; de planten samengesteld uit de doode stof, zijn met levensvermogen voorzien; de dieren ook uit de doode stof samengesteld bezitten daarenboven eene soort van beperkte instinktmatige intelligentie met bewustzijn van hun bestaan en van hunne individualiteit; de mensch, al datgene wat de planten en dieren eigen is, bezittende, heerscht over al de andere klassen door eene bijzondere onbeperkte intelligentie, waardoor hij het bewustzijn van zijn toekomst en van buiten de stof bestaande zaken en de kennis van God bezit.

586. Hebben de planten bewustzijn van hun bestaan?

«Neen, zij denken niet; zij bezitten alleen het organische leven.»

587. Hebben de planten gevoel? Lijden zij als men ze verminkt?

«De planten ontvangen physische indrukken, die op de stof werken, maar zij hebben geene gewaarwordingen; dientengevolge, hebben zij geen gevoel van smart.»

588. Is de kracht, die de eene plant tot de andere trekt, van hunnen wil onafhankelijk?

«Ja, want zij denken niet. Het is een werktuigelijke kracht der stof, die op de stof werkt; zij zouden er zich niet tegen kunnen verzetten.»

589. Sommige planten, zoo als bij voorbeeld het kruidje-roer-mij-niet en de dionœa maken bewegingen, die het bezit van eene groote gevoeligheid, en in sommige gevallen dat van een soort van wil doen veronderstellen, zooals de laatstgenoemde, welker zaadlobben de vlieg vastklemmen die zich op haar nederzet om hare sappen op te zuigen, en aan wien zij een valstrik schijnt te spannen, om ze daarna te doep sterven. Kunnen die planten denken? hebben zij een wil, en vormen zij eene klasse tusschen het planten en het dierenrijk? Vormen zij eene overgang van de eene klasse in de andere?

«Alles in de natuur is overgang, door het feit zelve dat niets aan elkander gelijk is, en toch alles iets van elkander heeft. De planten denken niet, en hebben dientengevolge geen gevoel. De oester die zich opent en alle zoöphyten, hebben geene gedachten; zij bezitten slechts een blind en natuurlijk instinkt.»

Het menschelijke organisme biedt ons insgelijks voorbeelden aan van beweging zonder medewerking van den wil: zooals bij voorbeeld de verrichtingen van de spijsvertering en van den omloop der vochten; de uitgang der maag trekt zich bij de aanraking van sommige lichamen te zamen, en belet zodoende daaraan den doortocht; hetzelfde moet het geval met het kruidje-roer-mij-niet zijn, welks bewegingen volstrekt niet de noodzakelijkheid van gewaarwording en nog minder van eenen wil in zich sluiten.

590. Bestaat er bij de planten niet even als bij de dieren

eene soort van instinkt van zelfbehoud, dat hen noopt datgene optezoeken, wat hen van dienst kan zijn, en te ontvlieden wat hen schaden kan?

«Het is, als men dit zoo noemen wil, een soort van instinkt; dit hangt van de beteekenis af die men aan dat woord geeft, maar het is geheel werktuigelijk. Wanneer gij bij scheikundige bewerking twee lichamen zich met elkander ziet verbinden, dan komt dit omdat zij bij elkander passen, dat wil zeggen, omdat er tusschen hen affiniteit bestaat, dit noemt gij immers niet instinkt.»

591. Zijn de planten op een meer verheven wereld, even als alle andere wezens, van eene meer volmaakte natuur?

«Alles is er volmaakter; maar de planten blijven er planten; zoo als de dieren er altijd dieren, en de menschen er altijd menschen zijn.»

DE DIEREN EN DE MENSCH.

592. Als wij den mensch, wat het verstand betreft, met de dieren vergelijken, dan schijnt de grenslijn, die de eene van de andere scheidt, moeielijk te trekken te zijn, want eenige dieren zijn in dat opzicht blijkbaar boven den mensch bedeed. Kan die grens op eene juiste wijze bepaald worden?

«Op dit punt zijn uwe geleerden het volstrekt niet met elkander eens; sommigen willen dat de mensch een dier, anderen, dat het dier een mensch zij; allen hebben ongelijk; de mensch is een geheel afzonderlijk wezen; dat dikwijls zichzelf zeer verlaagt, of zich heel hoog verheffen kan. Voor zoo verre het physische betreft, is de mensch aan het dier gelijk, en veel minder goed verzorgt dan velen onder dezen; de natuur heeft de dieren al dat gene gegeven, wat de mensch tot bevrediging van zijne behoeften en voor zijne instandhouding verplicht is door zijne intelligentie uitte vinden; zijn lichaam wordt even als dat der dieren vernietigd, dat is waar, maar zijn Geest wacht eene bestemming, die hij alleen begrijpen kan, omdat hij alleen, geheel vrij is. Arme mensch, die uzelf beneden het dier verlaagt! weet gij er u niet van te onderscheiden? Herkent den mensch aan zijne gedachte aan God.»

593. Kan men zeggen dat de dieren alleen uit instinkt handelen?

«Dat is wederom een systeem. Het is wel waar dat bij de meeste dieren het instinkt de overhand heeft; maar ziet gij er dan geen, die met een bepaalden wil handelen? Dat is intelligentie, maar eene beperkte.»

Behalve het instinkt, kan men aan sommige dieren geene ingewikkelde handelingen ontzeggen, die een zekeren wil aantoonen om in een bepaalden zin en naar omstandigheden te handelen. Er bestaat dus bij hen een soort van intelligentie, maar waarvan de uitoefening zich meer uitsluitend tot de middelen om in hunne physische behoeften en in hunne instandhouding te voorzien, concentreert. Bij hen geene schepping, geen vooruitgang; hoe groot ook de kunst moge wezen die wij in hunne werken bewonderen, doen zij wat zij vroeger deden ook nu nog, niet beter noch slechter, in bepaalde standvastige en onveranderlijke vormen. Het jong, afgezonderd gehouden van de dieren van zijne soort, maakt niettemin zijn nest naar hetzelfde model, zonder dat men hem dit geleerd heeft. Indien eenigen vatbaar zijn om eene zekere opvoeding te ontvangen, zijn zij hunne intellectuele ontwikkeling, die altijd binnen enge grenzen besloten blijft, verschuldigd aan de inwerking van den mensch op eene buigzame natuur, want er bestaat geen vooruitgang, die van henzelfen uitgaat, maar alle vooruitgang is bij hen van voorbijgaanden aard en zuiver individueel, want het dier wederom aan zichzelf overgelaten zijnde, keert spoedig terug binnen de grenzen hem door de natuur aangewezen.

594. Hebben de dieren eene taal?

«Indien gij daarmede eene taal door woorden en lettergrepen gevormd verstaat, neen; maar bedoelt gij daarmede een middel om zich door elkander te doen verstaan, ja; zij zeggen elkander veel meer dan gij veronderstelt; maar hunne taal is evenals hunne gedachte, tot hunne behoeften beperkt.»

— Er zijn dieren, die geen geluid geven; het schijnt dat deze geene taal hebben?

«Zij begrijpen elkander door andere middelen. Hebt gij menschen dan niets anders dan de stem, om elkander iets medetedeelen? En de doofstomme dan, hoe denkt gij daarover? De gezelliglevende dieren, bezitten de middelen om

elkander te waarschuwen en hunne gewaa. vordingen mededeelen. Denkt gij dat de visschen zich niet onderling verstaan? De mensch heeft dus niet uitsluitend het voorrecht eene taal te bezitten; maar die van de dieren is instinktmatig en beperkt tot den kring waarin hunne behoeften en denkbeelden besloten zijn, terwijl die van den mensch voor volmaking vatbaar is en zich voegt naar alle denkbeelden die zijne intelligentie uitdenken kan.»

De visschen moeten inderdaad evenals de zwaluwen, die in massa verhuizen en aan den gids die hen geleidt gehoorzamen, een middel bezitten om elkander te kunnen waarschuwen begrijpen en met elkander te kunnen overleggen. Misschien is het door een scherper gezicht, dat hen veroorlooft de teekenen die zij elkander geven, te zien, misschien ook is het water de overbrenger van zekere trillingen. Hoe het ook zij, het is ontegenzeggelijk dat zij even goed als alle andere dieren zonder stem die gemeenschappelijk eenigen arbeid verrichten, een middel bezitten waardoor zij elkander verstaan. Dit wetende, moet men zich dan verwonderen dat de Geesten zich onderling mededeelingen kunnen doen zonder daartoe een taal van woorden en lettergrepen noodig te hebben (zie 282.)

595. Hebben de dieren bij hunne handelingen een vrijen wil?

«Het zijn niet enkel werktuigen, zooals gij denkt, maar hunne vrijheid van handelen bepaalt zich tot hunne behoeften, en kan niet met die van den mensch vergeleken worden. Ver beneden den mensch staande, hebben zij niet dezelfde plichten te vervullen. Hunne vrijheid is beperkt tot de handelingen van het stoffelijk leven.»

596. Vanwaar komt die aanleg van sommige dieren om de taal van den mensch te kunnen nabootsen, en hoe komt het dat men dien aanleg het meeste bij de vogels en niet bij voorbeeld bij de apen vindt, wier bouw het meest met die van den mensch overeenkomt?

«Bijzondere inrichting van de geluidsorganen, welke door het instinkt van nabootsing beguustigd wordt; de apen bootsen de gebaren, eenige vogels de stem na.»

597. Daar de dieren eene intelligentie bezitten, die hen een zekere vrijheid van handelen geeft, bestaat er dan ook bij hen een van de stof onafhankelijk beginsel?

«Ja, en die het lichaam overleeft.»

— Is dit beginsel eene ziel als die van den mensch?

«Het is ook eene ziel, als gij wilt; *dit hangt af van den zin, dien men aan dat woord hecht*; maar zij is eene mindere dan die van den mensch. Tusschen de ziel van het dier en die van den mensch bestaat er een even grooten afstand, als tusschen de ziel van den mensch en God.»

598. Behoudt de ziel van het dier na zijn dood zijne individualiteit en zijn zelfbewustzijn?

«Zijne individualiteit, wel; maar niet het bewustzijn van zijn eigen *ik*. Het intelligente leven blijft in *latent* toestand.»

599. Heeft de ziel van het dier de keuze om zich bij voorkeur in het een of in het ander dier te incarneeren?

«Neen, zij heeft geen eigen vrijen wil.»

600. Verkeert de ziel van het dier, het lichaam overlevende, evenals die van den mensch, in een' staat van omdoling?

«Het is eene soort van omdoling, aangezien zij niet met een lichaam vereenigd is, maar het is geen *omdolende Geest*. De omdolende Geest is een denkend wezen, denkende en handelende naar eigen vrijen wil; de ziel van het dier bezit dit vermogen niet; het is het zelfbewustzijn dat de voornaamste eigenschap van den Geest is. De Geest van het dier wordt na zijn dood door de Geesten, wien dat aangaat, geclassificeerd, en bijna onmiddellijk weer benuttigd; hij heeft geene gelegenheid om in aanraking met andere schepselen te komen.»

601. Volgen de dieren even als de mensch eene steeds vooruitgaande wet?

«Ja, daarom zijn de dieren op de verhevene werelden waar de menschen ook meer gevorderd zijn, dit ook, zij hebben daar meer ontwikkelde middelen van gemeenschap met elkander, maar zij zijn er altijd minder dan de menschen en aan dezen ondergeschikt; zij zijn daar voor den mensch, dienaren met intelligentie begaafd.»

Dit is niet vreemd; veronderstellen wij dat onze meest intelligente dieren, bij voorbeeld de hond, de olifant, het paard, ingericht waren om handenarbeid te kunnen verrichten, wat zouden zij dan niet onder de leiding van den mensch kunnen verrichten?

602. Gaan de dieren even als de menschen vooruit ten gevolge van hunnen wil, of door de kracht der dingen?

«Door de kracht der dingen; daarom bestaat er voor hen geene boetedoening.»

603. Kennen de dieren op de verhevene werelden God?

«Neen, de mensch is voor hen een God, zooals vroeger de Geesten voor de menschen goden geweest zijn.»

604. Aangezien de dieren, zelfs in den verbeterde toestand, in welke zij zich op de verheven werelden bevinden, nog altijd beneden den mensch blijven, zou daaruit voortvloeien, dat God intellectuele wezens geschapen heeft, gedoemd, om eeuwig in dien lagen stand te verblijven, en dit schijnt met de eenheid van inzicht en vooruitgang, die men in alle Zijne werken opmerkt, in tegenspraak te zijn?

«Alles in de natuur is aan elkander verbonden door banden, die gij nog niet vatten kunt, en de schijnbaar meest onverenigbare dingen, hebben punten van aanraking, welke den mensch in zijn tegenwoordigen staat nooit zal kunnen begrijpen. Hij kan ze door inspanning van zijne intelligentie vermoeden, maar niet vóór dat deze intelligentie geheel ontwikkeld en geheel van de vooroordeelen van den hoogmoed en onwetendheid zal bevrijd zijn, zal het hem mogelijk worden duidelijk Gods werk te kunnen inzien; tot zoolang zullen zijne beperkte denkbeelden hem de dingen uit een bekrompen en kleingeestig oogpunt doen beschouwen. Weet, dat God niet met zichzelf in tegenspraak kan komen, en dat alles in de natuur in overeenstemming is met de algemeene wetten, die nooit van de verheven Wijsheid van den Schepper afwijken.»

— De intelligentie is dus een algemeen eigendom, een punt van aanraking tusschen de zielen der dieren en die van den mensch?

«Ja, maar de dieren bezitten alleen de intelligentie van het stoffelijke leven; bij den mensch schenkt de intelligentie het zedelijke leven.»

605. Als men al de punten van aanraking, die er tusschen den mensch en de dieren bestaan, nagaat, zou men dan niet gerechtigd zijn te geloven dat de mensch twee zielen heeft:

de dierlijke en de geestelijke, en dat indien hij de laatste niet had, hij zou kunnen leven, maar slechts als het dier; met andere woorden, dat het dier een wezen is in alles gelijk aan den mensch, min de geestelijke ziel? waaruit dan zoude voortvloeien dat de goede en slechte neigingen van den mensch het gevolg zijn van de overmacht, die een van de twee zielen uitoefent?

«Neen, de mensch heeft geene twee zielen; maar het lichaam bezit natuurdriften, die het gevolg van de gewaarwordingen der organen zijn. Er bestaat in hem slechts een dubbele natuur: de dierlijke en de geestelijke; door zijn lichaam deelt hij in de natuur der dieren en in hunne neigingen; door zijne ziel in die der Geesten.»

— Zoodat de mensch boven en behalve de onvolmaaktheden, die de Geest afleggen moet, ook nog tegen den invloed van de stof te kampen heeft?

«Ja, hoe lager hij staat, des te nauwer zijn de banden die de Geest met het lichaam verbinden, aangehaald; merkt gij dit niet op? Neen, de mensch bezit geen twee zielen; de ziel is bij ieder wezen altijd éénig. De ziel van het dier en die van den mensch zijn geheel verschillend, zoodat de ziel van den eene het lichaam dat voor den andere geschapen is, niet bezielen kan. Maar zoo al de mensch geen dierlijke ziel bezit, die hem door hare hartstochten met de dieren gelijk stelt, zoo bezit hij toch een lichaam, dat hem dikwijls tot de dieren verlaagt, want zijn lichaam is een wezen met vitaliteit begiftigd, dat neigingen bezit, die niet intelligent, en tot de zorg van zijne instandhouding beperkt zijn.»

De Geest zich in het lichaam van den mensch incarneerende, brengt hem het intellectuele en zedelijke beginsel aan, dat hem boven de dieren verheft. De twee naturen van den mensch zijn twee afzonderlijke bronnen voor zijne hartstochten: de eenen, die uit de neigingen van de dierlijke natuur, de anderen, die uit de onreinheid van den Geest, waarvan hij de incarnatie is, voortkomen, en die min of meer met de grofheid van de dierlijke neigingen sympathiseeren. De Geest bevrijdt zich langzamerhand van den invloed der stof door zich te reinigen; als hij zich onder dien invloed bevindt, nadert hij het rede-

looze dier; van dien invloed bevrijd, verheft hij zich tot zijne ware bestemming.

606. Waaruit putten de dieren het intelligent beginsel, dat de afzonderlijke soort van ziel, die hen bezielt, daarstelt?

«Uit het universeele intelligente element.»

— De intelligentie van den mensch en van het dier vinden dus hun' oorsprong in een éénig beginsel?

«Ongetwijfeld, maar bij den mensch heeft zij eene bearbeiding ondergaan, die haar boven die, welke het dier bezielt, verheft.»

607. Er is gezegd dat de ziel van den mensch, bij haar ontstaan, in den staat die men bij het lichaam kindsheid noemt, verkeert, dat hare intelligentie ter nauwernood ontloken is, en dat zij beproeft te leven (zie 190); waar brengt de ziel dezen eersten toestand door?

«In eene opvolgende reeks van levens, die het tijdperk, dat gij menschheid noemt, voorafgaan.»

— De ziel schijnt dus het intelligente beginsel van de mindere wezens der schepping geweest te zijn?

«Hebben wij u niet gezegd dat alles in de natuur aan elkander verbonden is en naar eenheid tracht? Het is in die wezens, die gij op verre na niet allen kent, dat het intelligente beginsel zich ontwikkelt, zich langzaam individualiseert, en zoo als wij dit reeds gezegd hebben, beproeft te leven. Het is in zeker opzichte een voorbereidende arbeid zoo als de kieming, ten gevolge van welke het intelligente beginsel eene verandering ondergaat en *Geest* wordt. Dan vangt voor deze het tijdperk der menschheid aan en met dit het bewustzijn van zijne toekomst, van het onderscheid tusschen goed en kwaad en de verantwoordelijkheid voor zijne daden; zoo als na het tijdperk der kindsheid de jongensjaren, daarna de jongelingschap, en eindelijk den rijpen leeftijd aanbreekt. Buiten dien is er niets in dien oorsprong wat voor den mensch vernederend zoude kunnen zijn. Vinden groote vernuften zich vernederd, omdat zij een vormeloos foetus in den boezem hunner moeder geweest zijn? Als er iets is dat den mensch vernederen kan, dan is het zijne minderheid tegenover God,

en zijne onmacht om de diepte van Zijne besluiten en de wijsheid der wetten te peilen, welke de harmonie in het heelal regelen. Erken de grootheid van God in die bewonderingswaardige harmonie, door welke in de natuur alles solidair is. Te gelooven dat God iets zonder doel zoude hebben kunnen daarstellen, en intelligente wezens zonder toekomst zoude hebben kunnen scheppen, zoude eene godslastering zijn tegen Zijne goedheid die zich over alle zijne schepselen uitstrekt.»

— Begint het tijdperk der menschheid op onze aarde?

«De eerste incarnatie als mensch vangt niet op deze aarde aan; het tijdperk der menschheid begint in het algemeen op nog mindere werelden; dit is evenwel geen vaste regel, en het zou kunnen gebeuren, dat een Geest van af het begin van zijne menschheid, in staat ware om op aarde te leven. Dit gebeurt niet dikwijls en is meer ééne uitzondering.»

608. Heeft de Geest van den mensch, na den dood, het bewustzijn der levens, welke voor hem, het tijdstip der menschheid zijn voorafgegaan?

«Neen, want het is slechts van dat oogenblik af dat voor hem het leven als Geest begonnen is, en hij herinnert zich zelfs ter nauwernood zijne eerste levens als mensch, even als de mensch zich den eersten tijd van zijne kindsheid en nog veel minder den tijd, dien hij in den boezem zijner moeder doorgebracht heeft, herinnert. Daarom zeggen de Geesten u dat zij niet weten wat hun begin geweest is.» (zie 78.)

609. Behoudt de Geest, eens het tijdperk der menschheid ingetreden zijnde, eenigen indruk van hetgeen hij voor dien tijd was, dat wil zeggen van den staat waarin hij verkeerde, gedurende het tijdstip, dat men het vóórmenschelijke zoude kunnen noemen?

«Dit hangt af van den afstand, die de twee tijdperken van elkander afgescheiden heeft en van de gemaakte vorderingen. Gedurende eenige geslachten, kan er nog een meer of minder duidelijke afspiegeling van den primitieven toestand blijven bestaan, want in de natuur gebeurt niets bij plotselinge overgang; er blijven altijd schakels over, die de uiteinden van

den keten der wezens en gebeurtenissen met elkander verbinden; maar die indrukken worden bij de ontwikkeling van den vrijen wil uitgewischt. De eerste vorderingen gaan langzaam, omdat zij nog niet door den wil ondersteund worden; naarmate de Geest een meer volmaakt zelfbewustzijn verkrijgt wordt de vooruitgaande beweging sneller.»

610. De Geesten, die gezegd hebben dat de mensch een afzonderlijk wezen in de scheppingsorde is, hebben dus gedwaald?

«Neen, maar de vraag was niet behoorlijk uiteengezet, er bestaan buitendien dingen, die alleen op hunnen tijd kunnen komen. De mensch is inderdaad een afzonderlijk wezen, want hij bezit vermogens, die hem van alle andere onderscheiden, en hij heeft daarenboven eene andere bestemming. Het mensche-lijke geslacht, is dat geslacht, dat God heeft uitverkoren voor de incarnatie *van wezens, die Hem kunnen kennen.*»

ZIELSVERHUIZING.

611. Is de gemeenschappelijke oorsprong van het intelligente beginsel van alle levende wezens niet de bevestiging van de leer der zielsverhuizing?

«Twee dingen kunnen dezelfde oorsprong hebben, en toch later niets op elkander gelijken. Wie zou de boom, zijne bladeren en vruchten herkennen in de vormelooze kiem, die in de pit, waaruit de boom voortgekomen is, besloten ligt?

Van het oogenblik af dat het intelligente beginsel den vereischten trap van ontwikkeling om Geest te zijn en het tijdperk der menschheid in te treden, bereikt heeft, staat het in geene betrekking met zijn primitieve leven, en is het niet meer de ziel der dieren, dan de boom de pit is. In den mensch is niets meer van het dier over, dan het lichaam en de driften, die door den invloed van het lichaam en van het instinkt van zelfbehoud aan de stof eigen, ontstaan. Men kan dus niet zeggen dat deze of gene mensch de incarnatie van de ziel van dit of dat dier is, en daarom is de zielsverhuizing in den zin, waarin dit verstaan wordt, niet juist.»

612. Zou de Geest, die een mensch bezielt heeft, zich in een dier kunnen incarneren?

«Dit zoude teruggang zijn, en de Geest gaat niet achteruit. De stroom keert niet tot zijnen oorsprong terug.» (Zie 118).

613. Hoe verkeerd het denkbeeld, dat men zich van de zielsverhuizing maakt, ook zij, «zoude het dan toch niet het gevolg van een ingegeven innerlijk gevoel zijn van de verschillende levens van den mensch?

«Dat ingegeven innerlijk gevoel vindt men in dat geloof even als in vele andere terug; maar de mensch heeft dat, even als de meeste ingegeven denkbeelden, doen ontaarden.»

De zielsverhuizing zoude waar zijn, indien men door dat woord de vooruitgang verstond van de ziel uit eenen minderen tot eenen hooger staat, in welken zij, door zich te ontwikkelen, hare natuur vervormt; maar zij is valsch in den zin van eene onmiddellijke verhuizing uit het dier in den mensch en omgekeerd, hetwelk de gedachte van teruggang of vermenging zou in zich sluiten; en deze vermenging tusschen de wezens dier twee geslachten, niet gedurende het lichamelijk bestaan kunnende plaats vinden, is dit eene aanwijzing dat zij beiden niet op een' trap staan die met elkander te vereenigen is, en dat dit ook met de Geesten, die hen bezielen, het geval moet zijn. Indien dezelfde Geest ze beurtelings konde bezielen, zou dit eene identiteit van natuur aantoonen, die zich door de mogelijkheid der stoffelijke voortplanting zou doen kennen. De reïncarnatie, welke door de Geesten onderwezen wordt, is daarentegen gegrond op de opwaarts-strevende natuur en op de vooruitgang van den mensch in zijn eigen geslacht, waardoor hem niets van zijne waardigheid ontnomen wordt. Wat den mensch verlaagt, is, het slechte gebruik, dat hij maakt van de vermogens die God hem geschonken heeft. Hoe het ook zij, de oudheid en algemeenheid van de leer der zielsverhuizing, en de voortreffelijkheid der mannen, welke die leer omhelsd hebben, bewijzen dat het beginsel der reïncarnatie zijnen oorsprong in de natuur zelve heeft; het zijn dus veeleer argumenten in het voor- dan in het nadeel der leer.

Het aanvangspunt van den Geest is eene dier vragen, die op het beginsel der dingen betrekking hebben en tot Gods geheimen behooren. Het is den mensch niet gegeven die op eene absolute wijze te kennen, en hij kan ten dien opzichte, slechts gissingen wagen en meer of minder waarschijnlijke stellingen bouwen. Het is er verre van af dat zelfs de Geesten alles weten; en over hetgeen hen onbekend is, kunnen ook zij, eene meer of minder verstandige meening koesteren.

Zoo denken b. v. de Geesten niet allen op dezelfde wijze over de betrekking die tusschen den mensch en het dier bestaat. Volgens eenigen zou de Geest niet eerder het menschelijke tijdperk bereiken, dan na zich in de verschillende rangen van de mindere wezens der schepping vervormd en geïndividualiseerd te hebben. Volgens anderen, zou de menschelijke Geest altijd tot het menschenras, zonder de dierenwereld doorloopen te hebben, behoord hebben. De eerste stelling heeft het voordeel een doel aan het bestaan der dieren te verbinden, die op deze wijze de eerste schakels van de keten der denkende wezens zouden vormen; de tweede komt meer met de waardigheid van den mensch overeen, en kan als volgt zamengevat worden:

De onderscheiden soorten van dieren komen niet intellectueel de een uit den ander door den weg der vooruitgang voort, zoo wordt de geest van den oester niet achtervolgens die van de visch, van de vogel of van het viervoetige of vierhandige dier; iedere soort is zoowel physisch als zedelijk een *absolute* type, waarvan elk individu naargelang van de volkomenheid zijner organen en den arbeid die hij in de verschijnselen der natuur moet volbrengen, de som van het intellectuele beginsel, dat hij noodig heeft, aan de universeele bron put, om die bij zijn dood aan de massa terug te geven. Die van een meer gevorderde wereld dan de uwe (zie no. 188), zijn eveneens bijzondere rassen, geschikt voor de behoeften van die werelden en voor den trap van ontwikkeling der menschen die zij tot hulp moeten strekken, maar welke in het geheel niet, in den geestelijken zin, uit die der aarde voortspruiten. Met den mensch is dit anders. Uit het physische oogpunt beschouwd, vormt deze klaarblijkelijk een schakel tusschen de levende wezens; maar uit het zedelijke beschouwd, bestaat er tusschen het dier en den mensch opheffing van het verband; de mensch bezit onverdeeld de geest of ziel, goddelijke vonk, die hem zedelijkheidszin schenkt, en eene intellectuele ontwikkeling in zijn bereik stelt, die aan de dieren ontegenwoordig is; hij is in den mensch het voornaamste, eerder dan het lichaam bestaande en dit met behoud van zijne individualiteit overlevende wezen. Welke is de oorsprong van den Geest? Waar zijn aanvangspunt? Vormt hij zich uit het geïndividualiseerde intelligente beginsel? Dit zijn allen geheimen, in welke het nutteloos zou zijn te trachten doortedringen, en op welke men zoo als wij reeds gezegd hebben, niets anders dan systemen bouwen kan. Dit blijft vaststaan en is te gelijk het gevolg van redeneering en van de verkregen ontdekking: de overleving van het lichaam door de ziel met behoud van hare individualiteit na den dood; haar vermogen tot vooruitgang; haar

aan hare vooruitgang op den weg van het goede geëvenredigden staat van geluk of ongeluk, en al de zedelijke waarheden, die een gevolg van dat beginsel zijn. En wat de geheimzinnige betrekkingen die er tusschen den mensch en het dier bestaan, aangaat, behooren die zooals wij dit reeds gezegd hebben tot de geheimen van God, zooals zoovele andere dingen, wier kennis *thans* onzen vooruitgang weinig zou bevorderen, en waarin het nutteloos zoude zijn zich te verdiepen.

DERDE BOEK.

ZEDELIJKE WETTEN.

EERSTE HOOFDSTUK.

GODDELIJKE OF NATUURLIJKE WET.

1. Karakter van de natuurlijke wet. — 2. Bron en kennis van de natuurlijke wet. — 3. Goed en kwaad. — 4. Verdeeling der natuurlijke wet.

KARAKTER DER NATUURLIJKE WET.

614. Wat moet men door natuurlijke wet verstaan?

«De natuurlijke wet is de wet van God; de eenige ware voor het geluk van den mensch; zij leert hem wat hij doen of niet doen moet, en hij is alleen ongelukkig, omdat hij van die wet afwijkt.»

615. Is Gods wet eeuwig?

«Zij is eeuwig en even als God zelve, onveranderlijk.»

616. Zoude God, de menschen op den eenen tijd iets hebben kunnen voorschrijven dat Hij hen op eenen anderen verboden zou hebben?

«God kan zich niet vergissen; het zijn de menschen, die verplicht worden hunne wetten te veranderen, omdat die onvolmaakt zijn; maar Gods wetten zijn volmaakt. De harmonie, waardoor het stoffelijke en zedelijke Heel-Al geregeld wordt, is gegrondvest op de wetten, die God van alle eeuwigheid vastgesteld heeft.»

617. Welke zijn de onderwerpen, die de Goddelijke wetten omvatten? hebben zij alleen betrekking op het zedelijk gedrag?

«Alle wetten der natuur zijn Goddelijke wetten, daar God de maker van alle dingen is. De geleerde bestudeerd de wetten der stof, de deugdzame mensch die der ziel, en brengt dezelve in toepassing.»

— Is het den mensch gegeven die beiden te doorgronden?

«Ja, maar hiertoe is één leven niet voldoende.»

Wat zijn inderdaad eenige jaren, om al datgene te verkrijgen wat het volmaakte wezen vormt, als men zelfs alleen den afstand in aanmerking neemt die den wilden van den beschaafden mensch scheid. Het langstmogelijke leven is daartoe onvoldoende; hoeveel te meer als dat leven, zooals dit bij zoo velen het geval is, verkort wordt.

Onder de goddelijke wetten, regelen eenige de beweging en de onderlinge betrekking der doode stof; dat zijn de physische wetten, hunne studie behoort tot het domein der wetenschap.

De andere betreffen in het bijzonder den mensch in betrekking tot zichzelf en tot God en zijnen naasten; zij bevatten de regelen voor het leven van het lichaam, zoowel als voor het leven van de ziel: dit zijn de zedelijke wetten.

618. Zijn de goddelijke wetten dezelfde voor alle werelden?

«Ons verstand zegt ons dat die voor de natuur van iedere wereld geschikt en aan den trap van ontwikkeling van de wezens, die dezelve bewonen, geëvenredigd moeten zijn.

KENNIS VAN DE NATUURLIJKE WET.

619. Heeft God aan alle menschen de middelen gegeven om zijne wet te kennen?

«Allen kunnen die kennen, maar niet allen begrijpen die; zij, die haar het beste kennen, zijn de deugdzame menschen en degenen die deze wet willen zoeken; evenwel zullen eenmaal allen haar kennen, want de volmaaktheid moet bereikt worden.»

De rechtvaardigheid der verschillende incarnatiën van den mensch is een gevolg van dit beginsel, daar zijne intelligentie met ieder nieuw leven toeneemt, en hij beter inziet wat goed en kwaad is. Indien alles

door hem in één leven moest volbracht worden, wat zou dan het lot van zoovele miljoenen wezens zijn, die dagelijks in den toestand van lichamelijke en zedelijke verbastering van den wilden staat, of in de duisternis der onkunde sterven, zonder dat het van hun heeft afgehangen om verlicht te worden? (zie 171—222.)

620. Begrijpt de ziel vóór hare vereeniging met het lichaam, beter Gods wet dan na hare incarnatie?

«Zij begrijpt die naar de mate van den graad van volmaaktheid dien zij bereikt heeft, en behoudt daarvan na haar verbinding met het lichaam, de intuïtieve herinnering; maar de slechte neigingen van den mensch doen haar die dikwijls weer vergeten.»

621. Waar staat de wet van God geschreven?

«In het geweten.»

«Indien de mensch in zijn geweten Gods wet omdraagt, welke noodzakelijkheid bestond er dan hem die te openbaren?

«Hij had die vergeten en miskend: God heeft gewild dat hem die zoude herinnerd worden.»

622. Heeft God aan zekere menschen de zending opgedragen om zijne wet te openbaren?

«Ja, zeer zeker, ten allen tijde hebben menschen deze opdracht ontvangen. Het zijn verheven Geesten, geïncarneerd met het doel om het menschedom vorderingen te doen maken.»

623. Hebben zij, die beweren de menschen in Gods wet te onderwijzen, zich niet somwijlen vergist, en ze dikwijls door valsche beginselen op het dwaalspoor gebracht?

«Zij die niet door God geïnspireerd waren en uit eerezucht eene zending die hun niet opgedragen was, op zich genomen hadden, hebben de menschen zeker op het dwaalspoor kunnen brengen; daar het ten slotte, evenwel menschen van groot vernuft waren, vindt men zelfs onder de dwalingen die zij onderwezen hebben, dikwijls groote waarheden.»

624. Welk is het karakter van den waren profeet?

«De ware profeet is een rechtschapen mensch, die door God geïnspireerd wordt. Men kan hem aan zijne woorden en aan zijne daden herkennen. God kan niet door den mond van den leugenaar spreken om waarheid te verkondigen.»

625. Welke is de volmaakste type, die God aan den mensch tot leidsman en voorbeeld gegeven heeft?

«Volgt Jezus.»

Jezus is voor den mensch de type der zedelijke volmaaktheid die de menschheid op aarde bereiken kan. God biedt ons die als het volmaakste voorbeeld aan, en de leer die hij onderwezen heeft, is de zuiverste uitdrukking van zijne wet, omdat hij door den goddelijken Geest bezielde was, en het reinste wezen geweest is dat ooit op aarde is verschenen.

Indien sommigen van hen, die vermeenden het menschedom in Gods wet te onderwijzen, dit dikwijls door verkeerde beginselen op het dwaalspoor hebben gebracht, komt dit doordien zij zelve zich door te aardse denkbelden hebben laten beheerschen, en omdat zij de wetten, die tot regeling der voorwaarden van het zielenleven dienen, verward hebben met die, welke het lichamelijke leven regelen. Velen hebben voor goddelijke wetten uitgegeven wat niets anders dan menschelijke wetten waren, die alleen tot bevrediging van hunne hartstochten en om over de menschen te kunnen heerschen, in het leven geroepen waren.

626. Zijn de goddelijke en natuurlijke wetten, alleen door Jezus aan de menschen verkondigd; en hebben zij vóór Jezus, er alleen door intuïtie kennis van gedragen?

«Hebben wij niet gezegd dat die wetten overal geschreven staan. Alle menschen dus, die over de wijsheid hebben nagedacht, hebben ze dus kunnen begrijpen, en die van af de oudste tijden kunnen onderwijzen. Door hun hoewel onvolledig onderwijs, hebben zij den grond kunnen bereiden om het zaad te ontvangen. De goddelijke wetten in het boek der natuur gegrift staande, heeft de mensch die van het oogenblik af dat hij ze heeft willen zoeken, kunnen vinden; daarom zijn de voorschriften die zij huldigen, ten allen tijde door de rechtschapen menschen verkondigt; en het is ook daarom dat men er de zedelijke beginselen bij alle volken, die de barbaarschheid ontwassen zijn, van terug vindt, doch onvolmaakt en door onwetendheid en bijgeloof verbasterd.»

627. Indien Jezus de ware wetten van God onderwezen

heeft, welk nut heeft dan het onderwijs dat de Geesten geven? Hebben zij ons nog iets meer te leeren?

«De woorden van Jezus waren dikwijls zinnebeeldig en werden in den vorm van gelijkenissen uitgesproken, omdat hij die naar tijd en plaats inrichtte. Thans moet de waarheid voor allen duidelijk zijn. Die wetten moeten goed verklaard en ontwikkeld worden, want er bestaan zoo weinig menschen die ze begrijpen, en nog veel minder die dezelve toepassen. Onze zending is, de oogen en de ooren te treffen, om de hoogmoedige te beschamen, en de huichelaars, dat zijn degenen die het uiterlijke der deugd aannemen om hunne schandelijke daden daar achter te verbergen, te ontmaskeren. Het onderwijs der Geesten moet duidelijk en vrij van dubbelzinnigheden zijn, op dat niemand onwetendheid zou kunnen voorwenden, op dat iedereen dit zou kunnen beoordeelen en door zijn verstand er de waarde van zou kunnen begrijpen. Wij zijn belast om den weg te bereiden voor het rijk van het goede door Jezus aangekondigd; daarom moet niet een ieder de wet van God in zijn eigen belang kunnen uitleggen, noch de beteekenis kunnen verdraaien van eene wet die geheel liefde en weldadigheid is.»

628. Waarom is de waarheid niet altijd onder het bereik van allen gesteld?

«Alles moet op zijnen tijd komen. De waarheid is als het licht; men moet er zich langzamerhand aan gewennen, anders wordt men er door verblind.»

«Nooit nog is het gebeurd dat God het toestond dat de mensch zulke volledige en leerrijke mededeelingen ontving, als die, welke hem heden ten dage vergund worden te ontvangen. In lang verledene tijden waren er alleen, zoo als u bekend is, eenige individuen, die in het bezit waren van hetgeen zij als een heilige wetenschap beschouwden, en die daarvan een geheim voor de, volgens hen profanen, maakten. Nu moet het u, bij uwe kennis van de wetten die deze verschijnselen beheerschen, gemakkelijk zijn te begrijpen, dat zij alleen eenige, hier en daar verspreid liggende waarheden onder een dubbelzinnige en meestal op zinnebeeldige wijze voor-

gedragen geheel, ontvingen. Er bestaat evenwel voor den leergierigen mensch niet één oud wijsgierig stelsel, niet ééne godsdienst, die te veronachtzamen is, want men vindt in allen de kiemen van groote waarheden, die, niettegenstaande zij met elkander in tegenspraak zijn en hier en daar onder eene menigte bijzaken die elken grondslag missen verspreid liggen, zeer gemakkelijk zijn te onderscheiden, en wel door desleutel die het spiritisme u van eene menigte dingen in handen geeft die u tot nu toe als zonder reden van bestaan voorkwamen, en welker werkelijkheid u thans op eene onomstootelijke wijze is aangetoond. Laat dus niet na, om in deze verschillende bouwstoffen, onderwerpen tot studie te putten; zij zijn er zeer rijk aan, en kunnen krachtdadig tot uw onderricht medewerken.»

GOED EN KWAAD.

629. Welke definitie kan men van de zedenleer geven?

«De zedenleer is het rigtsnoer voor een goed gedrag, dat wil zeggen om goed van kwaad te onderscheiden. Zij is op de opvolging van Gods wet gegrond. De mensch gedraagt zich goed, als hij alles wat hij doet, ter wille van het goede en voor het welzijn van allen doet, want dan volgt hij Gods wet op.»

630. Hoe kan men goed van kwaad onderscheiden?

«Goed, is alles wat in overeenstemming met Gods wet is, en kwaad, alles wat daarvan afwijkt. Dus is goed doen, zich gedragen naar Gods wet: kwaad doen is die wet schenden.»

631. Heeft de mensch door zichzelf de middelen om te onderscheiden wat goed en kwaad is?

«Ja, als hij in God gelooft en het onderscheid weten wil. God heeft hem het verstand gegeven om het eene van het andere te kunnen onderscheiden.»

632. Kan de aan dwaling onderhevige mensch, zich niet in de beoordeeling van wat goed of kwaad is, vergissen, en gelooven dat hij goed doet, als hij in werkelijkheid kwaad doet?

«Jezus heeft het u gezegd: Zie wat gij zoudt willen dat an-

deren u deden of zoudt wenschen dat zij u niet deden; alles ligt daarin opgesloten. Gij zult dan niet dwalen.»

633. De regel ter beoordeeling van goed en kwaad, die men de wet van wedervergelding of van *solidariteit* zou kunnen noemen, kan niet op het persoonlijk gedrag van den mensch jegens zichzelf toegepast worden. Vindt hij een regel voor dat gedrag en een veilige gids, in de natuurlijke wet?

«Als gij te veel eet, dan doet u dat kwaad. Wel nu! het is God, die u de maat van hetgene voor u noodig is, aangeeft. Als gij die maat overschrijdt wordt gij gestraft. Zoo is het met alles. De natuurlijke wet schrijft den mensch de grenzen voor van zijne behoeften; als hij die overschrijdt wordt hij door smartgevoel gestraft. Indien de mensch bij alles naar de stem luisterde, die hem *genoeg* toeroept, zou hij de meeste kwalen ontgaan, waar hij de natuur de schuld van geeft.»

634. Waarom ligt het kwaad in de natuur der dingen? Ik spreek van het zedelijke kwaad. Kon God het menschedom niet in een' beteren toestand geschapen hebben?

«Wij hebben u dit reeds gezegd: de Geesten zijn eenvoudig en onwetend geschapen. (zie 115.) God laat aan den mensch de keuze van den weg dien hij wil inslaan; zoo veel te erger voor hem als hij de slechte kiest; zijne pelgrimsreize zal dan langer duren. Indien er geene bergen waren, zou de mensch niet kunnen begrijpen dat men klimmen en dalen kan, en indien er geene rotsen waren, zou hij niet kunnen begrijpen dat er harde lichamen bestaan. Het is noodig dat de Geest ondervinding opdoet, en om die te verkrijgen, moet hij het goede en het kwade kennen, het is daarvoor dat er vereeniging van ziel en lichaam bestaat.» (zie 119.)

635. Door de verschillende maatschappelijke toestanden ontstaan er nieuwe behoeften, die niet voor alle menschen dezelfde zijn. Het komt ons dus voor, dat de natuurlijke wet geen algemeen gelijkmatig rigtsnoer is?

«Deze verschillende toestanden liggen in de natuur en zijn in overeenstemming met de wet van vooruitgang. Dit verhindert evenwel de éénheid der natuurlijke wet niet, die op alles toepasselijk is.»

De voorwaarden van bestaan voor den mensch veranderen naar tijd en plaats; daaruit vloeien voor hem verschillende behoeften en maatschappelijke toestanden voort, welke door die behoeften in het leven geroepen worden. Aangezien die verscheidenheid in de orde der dingen ligt, is zij in overeenstemming met Gods wet en deze wet is daarom niet minder éénig in beginsel. De rede moet de ware van de kunstmatig opgewekte of conventioneele behoeften weten te onderscheiden.

636. Is goed en kwaad voor alle menschen volstrekt hetzelfde?

«Gods wet is dezelfde voor allen; maar het kwaad hangt voornamelijk van den wil om dit te plegen af. Het goede is altijd goed, het kwade blijft altijd kwaad, welke ook de toestand van den mensch zij; het verschil ligt in den graad van verantwoordelijkheid.»

637. Is de wilde, die, zijn natuurdriфт opvolgende, menschen vleesch eet, misdadig?

«Ik heb gezegd dat het kwaad van den wil afhangt; welnu! de mensch wordt schuldiger naarmate hij beter weet wat hij doet.»

Goed en kwaad verkrijgt door de bijkomende omstandigheden een betrekkelijk gewicht. De mensch begaat dikwijls misslagen, die ofschoon zij de gevolgen zijn van de verhouding waarin hij door de maatschappij geplaatst is, desniettemin laakbaar zijn; maar de verantwoordelijkheid is geëvenredigd aan de middelen die hij bezit om goed van kwaad te kunnen onderscheiden. Op die wijze is een verlicht mensch, die eene eenvoudige onrechtvaardigheid begaat, in Gods oogen veel schuldiger dan de onwetende wilde die zijne natuurdriфten opvolgt.

638. Het kwaad schijnt somtijds een gevolg te zijn van den drang der dingen, zooals bijvoorbeeld de noodzakelijkheid om te vernielen, die wij zelfs op onzen naasten moeten toepassen. Kan men in zulk een geval zeggen dat Gods wet geschonden wordt?

«Ofschoon het eene noodzakelijkheid is, blijft het niettemin kwaad; maar die noodzakelijkheid verdwijnt, naarmate de ziel, door van het eene leven in het andere overtegaan, zich reinigt; en dan is de mensch wanneer hij dit pleegt, des te misdadiger, omdat hij het dan beter begrijpt.»

639. Is het kwaad dat wij doen niet dikwijls het gevolg

van den toestand, waarin wij door de andere menschen geplaatst worden; en wie zijn in dat geval de schuldigen?

«Het kwaad komt altijd ten laste van dengene, die er de oorzaak van is. Zoo is de mensch, die tot kwaaddoen gedreven wordt door den toestand, waarin hij door zijne natuurgenooten geplaatst wordt, minder schuldig dan zij, die er de oorzaak van waren; want iedereen zal de straf dragen niet alleen van het kwaad dat hij zelf gedaan heeft, maar ook van dat, waartoe hij aanleiding zal gegeven hebben.»

640. Is degene, die zelf geen kwaad doet, maar voordeel uit het kwaad van anderen trekt, even misdadig als de kwaad-doener zelve?

«Het is als of hij zelf het kwaad deed; er voordeel uit te trekken is er medeplichtig aan zijn. Hij zou zelve wellicht voor de uitvoering teruggedeinsd zijn; maar, indien hij, de daad gepleegd vindende, er gebruik van maakt, is dit omdat hij die goedkeurt, en omdat hij die zelf gepleegd zou hebben, indien hij dit had kunnen, of *als hij dit had durven doen.*»

641. Is de begeerte naar 't kwaad, even berispelijk als het kwaad zelve?

«Dat hangt van omstandigheden af; er bestaat deugd als men uit eigen beweging aan het kwaad dat men begeert, weerstand biedt, vooral als men in de mogelijkheid verkeert om aan die begeerte te voldoen; is het alleen, omdat de gelegenheid tot de uitvoering ons ontbreekt, dan is men misdadig.»

642. Is het voldoende geen kwaad te doen om Gods goedkeuring weg te dragen en zijn toekomstig lot te verzekeren?

«Neen, gij moet naar de mate van uwe krachten, goed doen; want iedereen zal zich moeten verantwoorden over het kwaad, dat veroorzaakt zal zijn *door het nalaten van het goede, dat hij had kunnen doen.*»

643. Zijn er menschen, die door den toestand, waarin zij verkeerden, niet in de mogelijkheid zijn goed te doen?

«Er is niemand die geen goed zoude kunnen doen; alleen de egoïst vindt daartoe nooit gelegenheid. Om gelegenheid te vinden om goed te doen is het alleen noodig in aanraking

met andere menschen te zijn, en iederen dag van het leven biedt daartoe gelegenheid aan ieder, die niet door baatzucht verblind is; want goed doen is niet alleen milddadig zijn, maar het is in de mate van uw vermogen, telkens van nut te zijn, als uwe hulp noodig kan zijn.»

644. Is de omgeving, waarin sommige menschen geplaatst zijn; niet voor hen de eerste bron van vele ondeugden en misdaden?

«Ja, maar ook dit is eene beproeving, die door den Geest zelve in zijnen toestand van vrijheid uitgekozen is; hij heeft zich aan de verleiding willen blootstellen, om de verdienste van den tegenstand deelachtig te worden.»

645. Als de mensch, als 't ware door een atmosfeer van ondeugd omringd is, wordt hij dan niet op eene bijna onweersaanbare wijze door het kwaad medegesleept?

«Medegesleept, ja, maar niet op eene onweersaanbare wijze; want te midden van die atmosfeer van ondeugden vindt gij dikwijls groote deugden. Het zijn Geesten, die de kracht hebben gehad weerstand te bieden, en aan wien te gelijktijd de zending is opgedragen om een' invloed ten goede op hunne natuurgenooten uitte oefenen.»

646. Is de verdienste van het goede dat men doet, van zekere omstandigheden afhankelijk; met andere woorden, bestaan er verschillende trappen van verdienste in het goede?

«De verdienste van het goede ligt in de beletselen die men overwinnen moet; er bestaat geene verdienste in het doen van het goede, als dit zonder moeite en zonder dat het iets kost gedaan kan worden. God rekent het den arme meer toe, als deze zijn eenig stuk brood met een ander deelt, dan den rijke, die slechts van zijn overvloed geeft. Jezus heeft dit bij gelegenheid van de penning der weduwe gezegd.»

VERDEELING DER NATUURLIJKE WET.

647. Ligt de geheele wet van God opgesloten in het voorschrift van liefde tot den naaste door Jezus onderwezen?

«Zeker omvat die grondregel alle de plichten van de men-

schen onderling; maar men moet hen die leeren toepassen anders zullen zij die verwaarloozen, zoo als zij heden ten dage doen; buitendien omvat de natuurlijke wet alle omstandigheden van het leven, en deze grondregel is er slechts een gedeelte van. De mensch heeft bepaalde regelen noodig; te algemeene of te onbepaalde voorschriften, laten te veel gelegenheid voor verschillende uitleggingen bestaan.»

648. Hoe denkt gij over de verdeeling van de natuurlijke wet in tien afdeelingen, bevattende de wetten op: *de aanbidding, op den arbeid, op de voortplanting, op de instandhouding, op de vernieling, op de zamenleving, op den vooruitgang, op de gelijkheid, op de vrijheid, en eindelijk op de rechtvaardigheid liefde en weldadigheid?*

«Die verdeeling van Gods wet in tien afdeelingen is die van Mozes, en kan alle omstandigheden van het leven omvatten, hetgeen bepaald noodzakelijk is; gij kunt die dus volgen, ofschoon zij even min als ieder andere classificatie (die allen van het standpunt, waaruit men iets beschouwt, afhankelijk zijn) bepaald volledig is. De laatste wet is de voornaamste; door haar kan de mensch in het geestelijke leven spoediger vorderingen maken, want die wet omvat al de anderen.»

TWEEDE HOOFDSTUK.

I. WET VAN AANBIDDING.

1. Doel der aanbidding. — 2. Uiterlijke aanbidding. — 3. Leven van bespiegeling. — 4. Het gebed. — 5. Polytheïsme. — 6. Offeranden.

DOEL DER AANBIDDING.

649. Waarin bestaat de aanbidding?

«Het is de verheffing der gedachte tot God. Door de aanbidding brengt men zijne ziel nader tot Hem.»

650. Is de aanbidding het gevolg van een aangeboren gevoel of van genoten onderwijs?

«Van aangeboren gevoel, zoo als dat van de Godheid. Het bewustzijn van zijne zwakheid dringt den mensch om zich neer te buigen voor dengene, die hem beschermen kan.»

651. Zijn er volken, die het geheel aan alle gevoel van aanbidding ontbreekt?

«Neen, want er is nooit een volk geweest geheel uit atheïsten bestaande. Allen begrijpen dat er boven hen een hooger wezen bestaat.»

652. Kan men de aanbidding als hare oorsprong in de natuurlijke wet hebbende, beschouwen?

«Zij is in de natuurlijke wet, daar zij het gevolg van een aangeboren gevoel bij den mensch is, daarom vindt men die bij alle volken, doch onder verschillende vormen.»

UITERLIJKE AANBIDDING.

653. Heeft de aanbidding uiterlijke vormen noodig?

«De ware aanbidding zetelt in het hart. Bedenk bij alle uwe daden altijd dat een Meester u gadeslaat.»

— Is de uiterlijke aanbidding nuttig?

«Ja, als het geen' ijdele schijnvertooning is. Het is altijd nuttig een goed voorbeeld te geven, maar degenen die het om vertooning te maken en uit eigenliefde doen, en wiens gedrag hun gewaande vroomheid tot een leugen maakt, geven eerder een slecht dan een goed voorbeeld, en doen meer kwaad dan zij wel denken.»

654. Geeft God de voorkeur aan degenen, die Hem op deze of gene wijze aanbidden?

«God geeft aan hen, die hem uit den grond van hun hart en met oprechtheid, door het goede te doen en het kwade te vermijden, aanbidden, de voorkeur boven degenen, die vermeenen Hem te vereeren door uiterlijke vormen, die hen jegens hunne naasten niet beter maken.

«Alle menschen zijn broeders en Gods kinderen; Hij roept allen die zijne wetten opvolgen, tot zich, welke ook de vorm moge zijn, waarin zij hunne gebeden tot Hem opzenden.

«Hij, die slechts het uiterlijke der vroomheid bezit, is een huichelaar; degene, bij wien de aanbidding slechts vertooning en in tegenspraak met zijn gedrag is, geeft een slecht voorbeeld.

«Hij, die betuigt Christus te aanbidden, en daarbij hoogmoedig, afgunstig en ijverzuchtig is, die hardvochtig, onverbiddelijk voor anderen, of voor wien de rijkdom dezer wereld het hoogste goed is, heeft, zeg ik u, zijnen godsdienst op de lippen maar niet in zijn hart; God die alles ziet, zal zeggen: Hij, die de waarheid kent is door het kwaad, dat hij pleegt, honderdmaal misdadiger dan de onwetende wilde in de wildernis, en zal naar die mate op den dag der gerechtigheid behandeld worden. Indien een blinde u in het voorbijgaan omver loopt, zult gij hem verschoonen; indien het een mensch is, die goede oogen heeft, zult gij u er over beklagen, en gij zult gelijk hebben.

«Vraag dus niet of er eenen vorm bestaat, die meer of minder geschikt is, want dit zou wezen als of men God wilde vragen of het Hem aangenamer is in deze of in gene taal aanbeden te worden. Ik zeg het u nogmaals: de lofzangen komen niet tot Hem, dan wanneer zij door het hart, tot Hem opgezonden worden.»

655. Is het te laken, deel te nemen aan eene godsdienst-oefening, aan welke men niet uit den grond van zijn hart gelooft, als men dit uit vrees voor het oordeel der menschen doet, en om voor andersdenkenden geen voorwerp van ergernis te zijn?

«Het is de bedoeling waar het in deze even als in vele andere dingen op aan komt. Hij die daarmede alleen bedoelt het geloof van anderen te eerbiedigen doet geen kwaad; hij doet beter dan zij, die ze bespottelijk zouden trachten te maken, want dezen doen daardoor aan de liefde te kort; maar hij, die de godsdienst-oefeningen alleen tot bevordering van eigenbelang of uit eerezucht bijwoont, is verachtelijk zoo wel in Gods oog als in dat der menschen. Degenen, die alleen om de goedkeuring der menschen te verwerven het uiterlijk aannemen als of zij zich voor God vernederen, kunnen aan God niet welgevallig zijn.»

656. Is de gemeenschappelijke aanbidding te verkiezen boven de individueele?

«De menschen, die door gemeenschap van gedachten en gevoelens te zamen vereenigd zijn, hebben meer kracht om de goede Geesten tot zich te roepen. Hetzelfde is het geval als zij zich vereenigen om God te aanbidden. Maar geloof daarom niet dat de bijzondere aanbidding daarom minder goed is, want iedereen kan God aanbidden door aan Hem te denken.»

LEVEN VAN BESPIEGELING.

657. Hebben de menschen die zich aan een in bespiegelingen verdiepte levenswijze wijden, geen kwaad doen en alleen aan God denken, eenige verdienste in Gods oogen?

«Neen; want zoo zij al geen kwaad doen, doen zij ook geen goed en zijn daardoor onnut; buitendien is, geen goed te doen, reeds een kwaad. God wil dat men aan Hem zal denken, maar Hij wil niet dat men dit alleen aan Hem zal doen, daar hij immers aan den mensch, plichten op aarde te vervullen heeft opgelegd. Degene, die zijn leven in bespiegelingen doorbrengt, doet niets dat eenige verdienste in Gods

oogen heeft, omdat hij, geheel voor zichzelve levende, zonder nut voor de menschheid is, en God zal rekenschap van hem vorderen van het goede, dat hij niet gedaan zal hebben.» (Zie 640.)

HET GEBED.

658. Is het gebed aan God welgevallig?

«Als het uit het hart voorkomt is het gebed God altijd welgevallig, want de bedoeling is voor Hem alles, en het gebed, dat uit het hart vloeit, is te verkiezen boven dat, wat gij lezen kunt, hoe schoon dit ook wezen moge, als gij het meer met de lippen dan met het hart uitspreekt. Het gebed is God welgevallig als het met geloof, innigheid en oprechtheid gedaan wordt; maar gelooft niet dat Hij zal getroffen worden door dat van den ijdel en hoogmoedigen en baatzuchtigen mensch, tenzij het van dezen werkelijk eene daad van oprecht berouw en waarachtige nederigheid zij.»

659. Welk is in het algemeen het karakter van het gebed?

«Het gebed is eene daad van aanbidding. Tot God te bidden, is aan God denken; het is tot Hem naderen; het is zich in gemeenschap met Hem stellen. Men kan door bidden drie dingen bedoelen: Loven, vragen en danken.»

660. Maakt het gebed den mensch beter?

«Ja, want degene, die met innigheid en vertrouwen bidt is sterker tegen de verleiding van het kwaad, en God zendt Goede Geesten tot hem om hem bijtestaan. Deze bede wordt nooit afgewezen als het met oprechtheid gevraagd wordt.»

— Hoe komt het dat sommige menschen die veel bidden, niettemin een slechten inborst hebben en jaloersch, afgunstig, twistziek zijn; gebrek aan welwillendheid en toegevendheid bezitten, en somtijds zelfs slecht zijn?

«Het voornaamste is niet om veel, maar wel om goed te bidden. Die menschen gelooven dat de geheele verdienste in de lengte van het gebed bestaat en sluiten de oogen voor hunne eigene gebreken. Het gebed is voor hen eene bezigheid, een tijdverdrijf, maar niet een onderzoek van henzelfen. Het is

hier niet het middel maar de wijze, waarop het aangewend wordt, dat krachteloos is.»

661. Kan men met vrucht God bidden ons onze misslagen te vergeven?

«God weet het goede van het kwaad te onderscheiden: het gebed bedekt de misslagen niet. Hij, die aan God vergeving van zonden vraagt, verkrijgt die niet dan wanneer hij zijn gedrag verandert. Goede daden zijn de beste gebeden, want daden hebben meer waarde dan woorden.»

662. Kan men met vrucht voor anderen bidden?

«De Geest van dengene, die bidt, handelt door zijnen wil om het goede te doen. Door het gebed trekt hij de goede Geesten tot zich, welke dan tot het goede dat hij doen wil, medewerken.»

Wij bezitten door gedachten en wil, in onszelf, eene vermogenskracht, die zich veel verder dan onze lichamelijke sfeer uitstrekt. Het gebed voor anderen is eene handeling van dien wil. Indien dit gebed vurig en oprecht is, kan het de goede Geesten te hulp doen snellen, ten einde dengene voor wien men bidt, goede gedachten in te boezemen en de noodige kracht naar ziel en lichaam te geven. Maar ook hier is het gebed, dat uit het hart voortkomt, alles; dat der lippen, niets.

663. Kunnen de gebeden die wij voor onszelf doen, den aard en den loop onzer beproevingen doen veranderen?

«Uwe beproevingen zijn in Gods hand, en er zijn er, die tot het einde toe moeten ondergaan worden, maar God neemt alsdan de gelatenheid waarmede die gedragen worden, in aanmerking. Door het gebed roept gij de goede Geesten tot u, die u de kracht geven om uwe beproevingen met gelatenheid te dragen, en dan komen zij u minder zwaar voor. Wij hebben het gezegd, als het goed gedaan wordt, is het gebed nooit onnuttig omdat het kracht geeft, en dat is reeds eene belangrijke uitwerking. Help u zelf en God zal u helpen, dat weet gij. God kan buitendien de orde der natuur niet naar ieders wensch veranderen, want hetgeen u op uw klein-geestig standpunt en in uw kortstondig leven als een groot kwaad voorkomt, is dikwijls in de algemeene wereldorde een

groot goed; en hoevele rampen zijn er buitendien niet, waarvan de mensch door zijne onbedachtzaamheid of door zijne misslagen, zelve de bewerker is! Hij wordt gestraft door datgene, waarin hij gezondigd heeft. Evenwel worden de redelijke wenschen veel meer verhoord dan gij wel denkt; gij gelooft dat God niet naar u gehoord heeft omdat Hij in uw belang geen wonder gedaan heeft, terwijl hij u door zulke natuurlijke middelen helpt, dat zij u als toeval of als het gevolg van den drang der omstandigheden toeschijnen; dikwijls ook en zelfs meestal, doet Hij bij u de noodige denkbeelden ontstaan om u zelve uit moeielijkheden te redden »

664. Is het nuttig om voor de dooden en voor lijdende Geesten te bidden, en zoo ja, op welke wijze kunnen onze gebeden hen dan verlichting en bekorting van lijden verschaffen; bezitten onze gebeden de macht om Gods gerechtigheid te verbidden?

«Het gebed kan niet tot uitwerking hebben Gods besluiten te veranderen, maar de ziel, waarvoor men bidt, gevoelt daardoor verlichting, omdat het een bewijs van deelneming is dat men hem schenkt, en de ongelukkige gevoelt zich altijd verlicht als hij liefderijke wezens vindt, die in zijn lijden deelnemen. Van den anderen kant wekt men door het gebed bij hem het herouw op, en de zucht om datgene te doen, waardoor hij gelukkig kan worden, en het is in dien zin dat men, indien hij van zijnen kant daartoe medewerkt, zijn lijden kan bekorten. Die zucht naar verbetering trekt bij dezen lijdenden Geest betere Geesten aan, die hem komen onderwijzen, troosten, en hem hoop inboezemen. Jezus bad voor de verdoolde schapen; hij toont u daardoor dat gij misdadig zoudt zijn, indien gij dit niet voor hen deelt, die er de grootste behoefte aan hebben.»

665. Wat moet men denken van het gevoelen dat het gebed voor de dooden verwerpt, omdat het niet in het Evangelie voorgeschreven is?

«Christus heeft tot de menschen gezegd: Hebt elkander lief. In dit gebod ligt ook opgesloten, zonder daarom omtrent de wijze waarop dit doel moet bereikt worden, in bijzonderheden

te treden, dat men al het mogelijke moet aanwenden om hen van die liefde blijken te geven. Ofschoon het waar is dat niets er den Schepper van kan afbrengen zijne gerechtigheid, waarvan Hij de type is, op alle daden van den Geest toetepassen, blijft het niettemin waar, dat het gebed, dat gij voor dengene voor wien gij genegenheid gevoelt, tot God richt, voor hem een bewijs is dat gij aan hem denkt, hetwelk geene andere uitwerking kan hebben dan zijn lijden te leenigen en hem te troosten. Zoodra hij slechts het minste berouw toont, maar ook dan *alleen*, wordt hij bijgestaan; maar men verbergt nooit voor hem dat een medelijdende ziel zich zijner heeft aange trokken, en men laat hem het troostende denkbeeld behouden, dat de voorbede van dezen nuttig voor hem geweest is. Natuurlijk ontstaat hierdoor van zijnen kant een gevoel van dankbaarheid en toegevendheid voor dengene, die hem dat bewijs van genegenheid of medelijden gegeven heeft; dientengevolge is de liefde, die Christus den menschen gebod, daardoor onder hen toegenomen; zij hebben dus beiden gehoorzaamd aan de wet van liefde en eendracht voor alle wezens, aan die goddelijke wet, die de eenheid, doel en einde voor den Geest, moet doen ontstaan.» 1)

666. Kan men tot de Geesten bidden?

«Men kan tot de goede Geesten als zijnde Gods gezanten en de uitvoerders van Zijnen wil bidden; maar hunne macht staat in verhouding tot hunne verhevenheid en is altijd afhankelijk van den Heer over alles, zonder wiens toestemming niets gebeurt, daarom hebben de gebeden, die men tot hen richt, alleen kracht, als zij door God aangenomen worden.»

POLYTHÉISME.

667. Waardoor is het polythéisme, valsch zijnde, het oudste en het meest verspreide geloof?

«Het denkbeeld van een éénigen God kon bij den mensch

1). Antwoord gegeven door den Geest van den protestantschen predikant Monod te Parijs, overleden in April 1856. Het vorige antwoord no. 664, is van den Geest van den H. Lodewijk.

niet dan tengevolge van meerdere ontwikkeling zijner denkbeelden opkomen. In zijne onwetendheid niet in staat zijnde een onstoffelijk, zonder bepaalden vorm, op de stof werkend wezen, te begrijpen, schreef hij het al de eigenschappen van de lichamelijke natuur, dat wil zeggen, een vorm en een gestalte toe, en alles, wat in zijne oogen de maatstaf van het gewone menschenverstand te boven ging, was voor hem eene godheid. Al wat de mensch niet begreep, moest het werk van eene bovennatuurlijke macht zijn, en om van daar tot het geloof aan zoovele afzonderlijke machten als hij uitwerkselen waarnam te geraken, was slechts één stap noodig. Maar ten allen tijde zijn er verlichte mannen geweest, die de onmogelijkheid van het bestaan dier menigte machten om de wereld zonder opperste leiding te regeeren, inziende, zich tot de gedachte van een Eenig God hebben weten te verheffen.»

668. Hebben de spiritische verschijnselen, die ten allen tijde hebben plaats gevonden, en die van af de oudste tijden der wereld bekend waren, niet aanleiding kunnen geven om aan de veelvuldigheid der Goden te gelooven?

«Zonder twijfel, want de menschen alles wat bovenmensche-lijk was, *God* noemende, waren de Geesten voor hen goden, en is het daardoor dat wanneer een mensch door zijne daden, vernuft, of door een geheime onbegrepen macht, boven alle anderen uitblonk, men er een god van maakte, en na zijnen dood, te zijner eere eene eeredienst instelde.» (Zie 603.)

Het woord *god* had bij de ouden een zeer ruime beteekenis; het was niet zoo als nu, eene personificatie van den Heer der Natuur, maar eene generieke benaming, die men aan elk wezen gaf, dat buiten de gewone menschenlijke toestanden geplaatst was; en de spiritische verschijnselen hen het bestaan van onlichamelijke wezens, die als krachten der natuur werkzaam waren, geopenbaard hebbende, hebben zij dezen *goden* genoemd, zoo als wij ze *Geesten* noemen; het is alleen het verschil in een woord, met dit onderscheid dat zij in hunne onwetendheid (die door hen die er belang bij hadden, opzettelijk werd onderhouden) hen zeer winstgevende tempels en altaren oprichtten, terwijl het voor ons, eenvoudig min of meer volmaakte schepselen zijn

zoo als wij, maar die hun aardsch omhulsel afgelegd hebben. Indien men met aandacht de verschillende eigenschappen der heidensche goden nagaat, zal men er zonder moeite al die van onze Geesten, op elken trap van de spiritische ladder staande, hun' physischen toestand in de verhevene werelden, al de eigenschappen van het perisprit, en de rol, die zij in de dingen der aarde vervullen, in ontdekken.

Het Christendom door zijn goddelijk licht de wereld komende verlichten, heeft iets wat in de natuur is, niet kunnen vernietigen, maar heeft de aanbidding tot Hem, aan wien deze toekomt, teruggevoerd. En wat nu de Geesten betreft, de herinnering aan dezen, is onder verschillende namen, naar den aard van ieder volk bij hen vereeuwigd, en hunne manifestatiën, die nooit opgehouden hebben, zijn op verschillende wijze verklaard, en dikwijls onder het gezag der geheimhouding geëxploiteerd geworden; terwijl de godsdiensten, die als wonderen beschouwden, hebben de ongeloovigen er bedriegerij in gezien. Dank zij eene meer ernstige, in het openbaar gedane studie, komt heden ten dage het spiritisme, ontdaan van de bijgeloovige denkbeelden, die het gedurende eeuwen verduisterd hebben, ons eene der grootste en verhevenste beginselen van de natuur openbaren.

OFFERANDEN.

669. Het gebruik van menschenofferanden vindt men in de oudste tijden terug. Hoe kan de mensch er toe gekomen zijn, te gelooven, dat zoo iets aan God welgevallig kon zijn?

«Vooreerst, omdat de mensch niet begreep, dat God de bron is van al wat goed is; bij de primitieve volken, heeft de stof de overhand over den geest; zij geven zich aan de driften van het dier over, dientengevolge zijn zij meestal wreed, omdat de zedelijkheidszin nog niet bij hen ontwikkeld is. Daarbij moesten de eerste menschen natuurlijk denken dat een bezielde wezen in Gods oogen meer waarde had dan een onbezielde voorwerp. Dit heeft hen er toe gebracht eerst, om dieren, later om menschen te offeren, daar zij volgens hunne valsche denkbeelden geloofden dat de verdienste van de offerande aan de gewichtigheid van het offer geëvenredigd was. Indien gij in het materieele leven dat gij gewoonlijk leidt, iemand een geschenk geeft, kiest gij gewoonlijk naarmate gij de persoon meer genegenheid en achting toedraagt daartoe

een van grootere waarde uit. Hetzelfde moest toen met de onwetende menschen, met betrekking tot God het geval zijn.»

— Dus zijn de offeranden van dieren de menschenoffers voorafgegaan?

«Hieraan valt niet te twijfelen.»

— Volgens deze verklaring zouden dus de menschenoffers niet hunnen oorsprong in wreedheid hebben?

«Nee, maar in een verkeerd begrip om God welgevallig te zijn. Zie Abraham. Later hebben de menschen er misbruik van gemaakt door hunne vijanden, zelfs hunne persoonlijke vijanden te offeren. God heeft trouwens nooit offeranden zoo min die van dieren als menschen geëischt. Hij kan niet door de noodeloze verdelging van zijn eigen schepsel geëerd worden.»

670. Zoude menschenoffers, die met een vroom doel gedaan worden, God somtijds niet welgevallig kunnen zijn?

«Nee, nooit; maar God let op de bedoeling. De menschen onwetend zijnde, konden gelooven dat zij iets loffelijks deden als zij een hunner natuurgenoeten offerden: in dat geval lette God alleen op de bedoeling en niet op de daad. De menschen beter wordende, moesten hunne dwaling inzien, en die offeranden, die niet in de gedachte van verlichte Geesten moesten opkomen, afkeuren; ik zeg verlichte Geesten, omdat de Geesten toen door den stoffelijken sluier bedekt waren; maar door den vrijen wil konden zij een inzicht in hunnen oorsprong en in hun einde hebben, en velen begrepen reeds bij intuïtie het kwaad dat zij deden, maar pleegden dit evenwel om hunne hartstochten te bevredigen.»

671. Wat moeten wij over de zoogenaamde heilige oorlogen denken? Het gevoel, hetwelk de dweepzieke volken er toe brengt, ten einde Gode welgevallig te zijn, zooveel mogelijk degenen, die hun geloof niet deelden, te vermoorden, moet dunkt ons uit dezelfde bron die hen in vroegere tijden tot menschenoffers deed overgaan, voortkomen?

«Zij worden daartoe door de booze Geesten aangedreven, en door hunne medemenschen te beoorlogen handelen zij tegen Gods wil, die gezegd heeft dat men zijne broeders als zichzelf moet liefhebben. Daar alle godsdiensten, of beter ge-

zegd, alle volken, denzelfden God onder dezelfde of onder eenen anderen naam aanbidden, waarom dan een verdelgings-oorlog tegen hen te voeren, omdat hun godsdienst anders is of de hoogte van die der beschaafde volken nog niet bereikt heeft? De volken zijn te verschoonen, als zij niet aan het woord van hem, die door Gods Geest bezielde en door Hem gezonden was, geloofd hebben, vooral als zij hem niet gezien hebben en geene getuigen van zijne handelingen zijn geweest; en hoe zoudt gij kunnen verlangen dat zij aan die woorden van vrede zullen gelooven, als gij hen dit met het zwaard in de vuist komt brengen? Zij moeten verlicht worden, en wij moeten trachten hen zijne leer door overtuiging en door zachtheid en niet door geweld en bloed, te doen kennen. De meesten onder u gelooven niet aan de gemeenschap, die wij met sommige stervelingen hebben, waarom zoudt gij verlangen dat vreemden u op uw woord zullen gelooven, als gij door uwe handelingen, de leer verloochent die gij verkondigt?

672. Was de offerande van de vruchten der aarde aan God, verdienstelijker in Zijne oogen dan die der dieren?

«Ik heb u reeds geantwoord door te zeggen dat God op de bedoeling acht geeft, en de handeling van weinig belang voor Hem is. Klaarblijkelijk zijn de vruchten der aarde God meer gevallig dan het bloed der offerdieren. Zooals wij u reeds gezegd hebben, en het u gedurig herhalen, het hartgrondig gebed is God honderde malen welgevalliger, dan al de offeranden die gij Hem zoudt kunnen doen. Ik herhaal, de bedoeling is alles, de daad opzichzelve niets.»

673. Zoude er niet een middel bestaan om deze offeranden Gode meer welgevallig te maken, door ze tot ondersteuning van hen die het noodige ontberen, te doen strekken; en zoude in dat geval het offeren van dieren, met een nuttig doel gedaan, niet verdienstelijk zijn, terwijl het een misbruik was toen het voor niemand eenig nut had, of alleen tot voordeel strekte van hen, die aan niets gebrek hadden? Zoude er niet wezenlijk iets vrooms in liggen als men de eerstelingen van het goede dat God ons op aarde schenkt, aan de armen wijdde?

«God zegent altijd degenen die goed doen; de armen en de

bedrukten te ondersteunen is de beste wijze van Hem te eeren. Ik zeg daarom niet dat God uwe kerkelijke gebruiken bij het bidden afkeurt, maar er is veel geld dat beter besteed zou kunnen worden, dan het gedaan wordt. God heeft de eenvoudigheid in alles lief. De mensch, die aan het uiterlijke en niet aan het hart hecht, is een geest met bekrompen inzichten oordeel nu zelve of God meer aan den vorm, dan aan het wezen van iets moet hechten.»

DERDE HOOFDSTUK.

II. WET VAN DEN ARBEID.

1. Noodzakelijkheid van den arbeid. — 2. Grens van den arbeid. Rust.

NOODZAKELIJKHEID VAN DEN ARBEID.

674. Is de noodzakelijkheid van den arbeid eene wet der natuur?

«De arbeid is eene wet der natuur, doordat hij eene noodzakelijkheid is, en de beschaving dwingt den mensch tot meerdere arbeid, omdat zij zijne behoeften en genietingen vermeerdert.»

675. Moet men door arbeid, alleen materieele bezigheden verstaan?

«Neen; de Geest arbeid even goed als het lichaam. Iedere nuttige bezigheid is arbeid.»

676. Waarom is de arbeid aan den mensch opgelegd?

«Het is een gevolg van zijnen lichamelijken toestand. Het is eene boete en tevens een middel om zijn verstand te volmaken; daarom is hij voeding, veiligheid en welzijn, alleen aan zijnen arbeid en aan zijne vlijt verschuldigd. Aan degenen, die te zwak van lichaam zijn, heeft God het verstand daarvoor in de plaats gegeven, maar het blijft altijd arbeiden.»

677. Waarom voorziet de natuur zelve, in alle behoeften der dieren?

«Alles in de natuur arbeidt, de dieren arbeiden even goed als gij, maar hunnen arbeid bepaalt zich even als hunne intelligentie tot de zorg voor hunne instandhouding; daarom is er bij hunnen arbeid geene vooruitgang; terwijl die van

den mensch een tweeledig doel heeft: de instandhouding van het lichaam en de ontwikkeling van den geest, dat óók een behoefte is en den mensch boven zichzelf verheft. Als ik zeg dat de arbeid der dieren tot de zorg voor hunne instandhouding beperkt blijft, dan versta ik daardoor het doel dat zij bij hunnen arbeid hebben; maar zij zijn zonder het te weten, terwijl zij in hunne stoffelijke behoefte voorzien, de werkende krachten, die tot de vervulling van Gods inzichten dienen, en hunnen arbeid voor henzelfen verrichtende, werken zij niettemin aan de vervulling van het einddoel der natuur mede, ofschoon gij zeer dikwijls de onmiddellijke gevolgen daarvan niet bespeurt.»

678. Is de mensch op de meer volmaakte werelden, ook aan de noodzakelijkheid van den arbeid onderworpen?

«De aard van den arbeid is geëvenredigd aan de behoeften; hoe minder stoffelijk de behoefte, hoe minder stoffelijk de arbeid is; maar geloof daarom niet dat de mensch werkeloos en nutteloos blijft: de lediggang zou een' straf in plaats van eene weldaad zijn.»

679. Is de mensch, die voldoende middelen bezit om van zijn bestaan verzekerd te zijn, van de wet van den arbeid ontheven?

«Van de stoffelijke arbeid, wellicht, maar niet van de verplichting om naar de mate van de middelen, die te zijner beschikking staan, nuttig te zijn en zijn verstand en dat van anderen te ontwikkelen, en dat is ook werken. Indien de mensch, aan wien God genoegzame rijkdom geschonken heeft om van zijn bestaan verzekerd te zijn, niet genoodzaakt is om in het zweet zijns aanschijns het noodige te verkrijgen, wordt zijne verplichting om zijne natuurgenooten van nut te zijn des te grooter, omdat het deel, dat hem vooruit te beurt gevallen is, hem veel meer tijd en gelegenheid laat om goed te doen.»

680. Zijn er geene menschen, voor wie het onmogelijk is, aan wat het ook zij te arbeiden, en wier bestaan dus nutteloos is?

«God is rechtvaardig: hij veroordeelt alleen dengene, wiens

leven vrijwillig onnut is; want deze leeft ten kosten van den arbeid van anderen. God wil dat iederéén zich naar de mate van zijne vermogens nuttig zal maken.» (Zie 643.)

681. Legt de wet der natuur aan de kinderen de verplichting op om voor hunne ouders te arbeiden?

«Zeer zeker, zoo als de ouders voor hunne kinderen moeten arbeiden; daarom heeft God van de kinder- en ouderliefde een natuurlijk gevoel gemaakt, opdat door die wederkeerige liefde, de leden van hetzelfde gezin er toe zouden gedrongen worden elkander bijtestaan, hetgeen in uwe tegenwoordige maatschappij al te dikwijls miskend wordt.» (Zie 205.)

GRENS VAN DEN ARBEID. RUST.

682. Is de rust na den arbeid, (eene behoefte zijnde) niet eene wet der natuur?

«Zonder twijfel, de rust dient om de krachten van het lichaam te herstellen, en is noodig om een weinig meer vrijheid aan de intelligentie te laten, om zich boven de stof te kunnen verheffen.»

683. Welke is de grens van den arbeid?

«De grens der krachten; overigens laat God den mensch vrij.»

684. Wat moeten wij van hen denken, die misbruik van hunne macht maken om hunne ondergeschikten een overmaat van arbeid opteleggen?

«Dit is eene van de slechtste handelingen. Ieder mensch, die de macht tot bevelen heeft, is verantwoordelijk voor het te zware van den arbeid, dien hij zijne ondergeschikten heeft opgelegd, want hij overtreedt Gods wetten.» (Zie 273.)

685. Heeft de mensch op zijnen ouden dag recht op rust?

«Ja, hij is slechts verplicht te arbeiden zoo lang als zijne krachten hem dit toelaten.»

— Maar welken uitweg blijft er dan voor den grijsaard over, die om te leven, arbeiden moet, en niet arbeiden kan?

«De sterke moet voor den zwakke arbeiden; bij gebrek aan familie, moet de maatschappij daarvoor in de plaats treden, dit is de wet van weldadigheid en liefde.»

Het is niet voldoende aan den mensch te zeggen dat hij arbeiden moet, maar degene, die in zijn onderhoud door werken moet voorzien, moet werk kunnen vinden, en dat is niet altijd het geval. Als gebrek aan werk algemeen wordt, bereikt zij dezelfde hoogte als de geesl van den hongersnood. De staathuishoudkunde zoekt het geneesmiddel in de herstelling van het verbroken evenwicht tusschen voortbrenging en behoefte; maar er zullen altijd oogenblikken zijn waarin het evenwicht, gesteld zelfs dat dit bestaanbaar is, tijdelijk verbroken zal worden, en gedurende dien tusschentijd moet de arbeider toch leven. Er is een element, waarmede men niet genoeg rekening gehouden heeft, en zonder welke de staathuishoudkunde slechts eene theorie blijft, en dat is de *opvoeding*; niet de intellectuele, maar de zedelijke opvoeding; ook niet de zedelijke opvoeding door boeken, maar die, welke bestaat in de *kunst om karakters te vormen*, die welke *hebbelijkheden doet ontstaan*: want de *opvoeding is de som van alle de verkregene gewoonten en hebbelijkheden*. Als men aan de massa individuen denkt, die elken dag zonder beginselen te bezitten, zonder breidel en aan hunne eigene hartstochten overgelaten in den stroom der bevolking geworpen worden, moet men zich dan over de noodlottige gevolgen, die er uit voortvloeien, verwonderen? Als die wetenschap gekend, begrepen en toegepast zal zijn, zal de mensch bij zijne komst in de samenleving gewoonten medebrengen van *orde en voorzorg* voor zichzelf en anderen, *van eerbied voor hetgeen eerbiedwaardig is*, gewoonten die het hem mogelijk zullen maken, de kwade dagen die niet te vermijden zijn, met minder bezwaar doortekomen. Wanorde en zorgeloosheid zijn twee kwalen, welke alleen door een *goed begrepen opvoeding* kunnen genezen worden; dit is het punt van waar men moet uitgaan, het ware element voor het welzijn, het onderpand voor de veiligheid voor allen.

VIERDE HOOFDSTUK.

III. WET VAN VOORTPLANTING.

1. Bevolking der aarde. — 2. Opvolging en volmaking der rassen. —
3. Beletselen voor de voortplanting. — 4. Huwelijk en Celibaat. —
5. Polygamie.

BEVOLKING DER AARDE.

686. Is de voortplanting der levende wezens een wet der natuur?

«Dit is duidelijk; zonder de voortplanting zou de lichamelijke wereld te niet gaan.»

687. Indien de bevolking in dezelfde mate, als nu het geval is, blijft toenemen, zal er dan niet een oogenblik komen, dat zij voor de aarde te groot zal zijn?

«Neen; God voorziet hierin, en zorgt altijd dat het evenwicht bewaard blijft; Hij doet niets onnuts; de mensch slechts een gedeelte van het tafereel ziende; kan niet over de harmonie van het geheel oordeelen.

OPVOLGING EN VOLMAKING DER RASSEN.

688. Er zijn op dit oogenblik menschenrassen, die zichtbaar aan het afnemen zijn; zal er een tijd komen dat zij geheel van de aarde verdwenen zullen zijn?

«Het is waar dat er zulke rassen zijn; maar andere hebben hunne plaats ingenomen, zoo als andere ook eens de uwe zullen innemen.»

689. Zijn de tegenwoordige menschen eene nieuwe schepping, of de verbeterde afstammelingen der eerste wezens?

«Het zijn dezelfde Geesten, die in nieuwe lichamen terug gekomen zijn, maar die nog ver van de volmaaktheid verwijderd zijn. Zoo zal het tegenwoordige menschenras dat door zijne toenemende aanwas er naar streeft om zich over de geheele aarde te verspreiden en de rassen, die aan het afnemen zijn, te vervangen, ook eens een tijd van verval en van ondergang krijgen. Andere meer ontwikkelde rassen zullen het vervangen, deze zullen van de tegenwoordige afstammen, zoo als de tegenwoordige beschaafde menschen van de ruwe wezens en wilden van de eerste tijden, afgestamd zijn.»

690. Zijn, uit het zuiver physische oogpunt beschouwd, de lichamen van het tegenwoordige ras, eene bijzondere schepping, of zijn zij langs den weg der voortplanting uit de primitieve lichamen ontstaan?

«De oorsprong der rassen verliest zich in de nacht der tijden, maar daar zij allen, welke ook de oorspronkelijke stamvader van ieder, moge geweest zijn, tot het groote menschelijke gezin behooren, hebben zij zich met elkander kunnen vermengen en nieuwe typen kunnen voortbrengen.»

691. Welke is, uit het physische oogpunt beschouwd, het kenmerkend en overheerschend karakter der primitieve rassen?

«Ontwikkeling van de ruwe stoffelijke kracht ten koste van de intellectuele kracht; thans is het juist het tegenovergestelde: de mensch doet meer door zijn verstand dan door lichaamskracht, en toch doet hij honderde malen meer; omdat hij de krachten der natuur weet te gebruiken, hetgeen de dieren niet doen.»

692. Strijdt, de kunstmatige verbetering van dieren en plantenrassen, niet tegen de wetten der natuur? Zoude men meer overeenkomstig deze wet. handelen, als men de dingen hunnen natuurlijken loop liet volgen?

«Men moet alles in 't werk stellen om de volmaaktheid te bereiken, en de mensch zelve is een werktuig, dat door God gebruikt wordt om zijne besluiten te doen uitvoeren. De volmaaktheid het doel zijnde, waarnaar de geheele wereld streeft, beantwoordt men aan die bedoeling, als men die begunstigt.»

— Maar de mensch wordt gewoonlijk alleen door een persoonlijk gevoel tot zijne pogingen om de rassen te verbeteren genoopt, en heeft daarbij geen ander doel dan zijne genietingen te vermeerderen, vermindert dit zijne verdienstelijkheid niet?

«Wat doet het er toe of zijne verdienstelijkheid nul is, als de verbetering slechts plaats vindt? het is zijne zaak om door het doel, dat hij er mede beoogt, zijnen arbeid verdienstelijk te maken. Buitendien oefent en ontwikkelt hij door dien arbeid zijn verstand, en in dat opzicht heeft hij zelve er het meeste voordeel van.»

BELETSELEN VOOR DE VOORTPLANTING.

693. Zijn de menschelijke wetten en gebruiken, die tot doel hebben beletselen tegen de voortplanting optewerpen, met de wet der natuur in strijd?

«Alles wat de natuur in haren loop belemmert, is in strijd met de algemeene wet.»

— Er zijn evenwel soorten van levende wezens zoowel onder dieren als planten, waarvan de onbepaalde vermenigvuldiging schadelijk voor andere soorten, en waarvan de mensch zelve, weldra het slachtoffer zoude worden; begaat hij eene laakbare daad, als hij die voortbrenging tegengaat?

«God heeft aan den mensch eene macht over alle levende wezens gegeven, welke hij ten goede gebruiken, maar niet misbruiken moet. Hij kan de voortbrenging naar zijne behoeften regelen; hij moet die, zonder nut, geene beletselen in den weg leggen. De intellectueele handeling van den mensch is een tegenwicht door God daargesteld om het evenwicht tusschen de krachten der natuur te herstellen, en dit is wederom iets, waardoor de mensch zich van het dier onderscheidt, dat hij dit met kennis van zaken doet; maar ook de dieren werken tot behoud van dit evenwicht mede, want het instinkt van vernieling, dat hen gegeven is, wordt oorzaak dat zij, zorgende voor hunne eigene instandhouding, te gelijk de te groote en wellicht gevaarlijke ontwikkeling tegengaan der dieren en planten, waarmede zij zich voeden.»

694. Wat moet men denken van die gebruiken, welke onderdrukking van de voortbrenging ten doel hebben alleen om aan de zinnelijke neigingen te kunnen voldoen?

«Dit bewijst de heerschappij van het lichaam over de ziel, en hoe diep de mensch nog in de stof verzonken is.»

HUWELIJK EN CELIBAAT.

695. Is het huwelijk, dat wil zeggen, de onafgebroken verbinding tusschen twee wezens, met de wet der natuur in strijd?

«Het is eene vooruitgang op den weg van het menschdom.»

696. Welke gevolgen zou de afschaffing van het huwelijk op de menschelijke samenleving hebben?

«Terugkeer tot het leven der dieren.»

De vrije en toevallige vereeniging der geslachten is de natuurstaat. Het huwelijk is eene der eerste daden van vooruitgang in de maatschappij, omdat dit de broederlijke solidariteit doet geboren worden, en wordt bij alle volken, ofschoon onder verschillende vormen, gevonden. De afschaffing van het huwelijk zou dus de terugkeer tot de kindsheid van het menschdom zijn, en de mensch beneden sommige dieren plaatsen, die hem het voorbeeld van bestendige verbintenissen geven.

697. Staat de volstreckte onontbindbaarheid van het huwelijk in de wet der natuur of alleen in de menschelijke wet voorgescreven?

«Het is eene menschelijke wet, die geheel in strijd met die der natuur is. Maar menschen kunnen hunne wetten veranderen, die der natuur alleen, zijn onveranderlijk.»

698. Is het vrijwillige celibaat eene staat van verdienstelijkheid en volmaaktheid in Gods oogen?

«Neen, en zij, die op die wijze uit baatzucht leven, misshagen aan God en bedriegen de menschen.»

699. Is het celibaat voor eenige menschen niet eene opoffering, die zij zich getroosten, ten einde zich meer uitsluitend aan den dienst van het menschdom te kunnen wijden?

«Dit is geheel iets anders; ik heb gezegd: uit baatzucht. Iedere zelfopoffering is verdienstelijk, wanneer het voor het goede gedaan wordt; hoe grooter het offer, des te grooter zal de verdienste zijn.

God kan niet met zichzelf in tegenspraak zijn, noch slecht vinden wat Hij zelve gedaan heeft; Hij kan het dus niet verdienstelijk vinden dat men zijne wet schendt; maar indien het celibaat door zichzelf, geen verdienstelijke staat is, wordt dit anders als het door afstand te doen van de genoegens van het huisgezin, een offer ten behoeve van het menschedom wordt. Iedere zelfopoffering met het doel om goed te doen, en daarbij *vrij van baatzuchtige bijbedoelingen*, verheft den mensch boven zijne stoffelijke natuur.

POLYGAMIE.

700. Is de gelijkheid, op weinig na, van het getal der individuen van de beide geslachten, eene aanwijzing van de verhouding, volgens welke zij zich met elkander moeten vereenigen?

«Ja, want alles in de natuur heeft een doel.»

701. Welke van de twee, polygamie (veelwijverij) of monogamie (huwelijk met één) is meer overeenkomstig met de wet der natuur.

«De polygamie is eene menschelijke wet, waarvan de afschaffing een bewijs van maatschappelijke vooruitgang is. Het huwelijk zoo als het voor God ingesteld is, moet gegrond zijn op de toegenegenheid der wezens, die zich met elkander vereenigen. Bij de polygamie bestaat er geene ware toegenegenheid; maar alleen zinnelijkheid.

Indien de polygamie de wet der natuur ware, zou zij algemeen moeten opgevolgd kunnen worden, en dit is door het gelijke getal der individuen van beide geslachten, materieel onmogelijk.

De polygamie moet als een gebruik, of als eene bijzondere wetgeving voor sommige zeden ingericht, beschouwd worden, welke door de maatschappelijke vooruitgang gaandeweg verdwijnen zal.

VIJFDE HOOFDSTUK.

IV. WET VAN INSTANDHOUDING.

1. Instinkt van instandhouding. — 2. Middelen tot instandhouding. — 3. Genot van de aardsche goederen. — 4. Het noodige en overtollige. — 5. Vrijwillige ontberingen. Kastijding van het vleesch.

INSTINKT VAN INSTANDHOUDING.

702. Is het instinkt van instandhouding eene wet der natuur?

«Zonder twijfel; zij is aan alle levende wezens gegeven, welke ook de graad van hunne intelligentie moge zijn, bij de eenen is het geheel werktuigelijk, bij de anderen beredeneerd.»

703. Met welk doel heeft God aan alle levende wezens het instinkt voor hunne instandhouding gegeven?

«Omdat allen tot de uitvoering van de besluiten der Voorzienigheid moeten medewerken; daarom heeft God hen de zucht om te leven geschonken. Daarenboven is het leven voor de volmaking der wezens noodig; zij gevoelen dit instinktmatig, zonder er zich rekenschap van te kunnen geven.»

MIDDELEN TOT INSTANDHOUDING.

704. Heeft God, die aan den mensch de zucht om te leven gegeven heeft, hem daartoe altijd de middelen verstrekt?

«Ja, en als hij die niet weet te vinden, komt dit doordien hij ze niet begrijpt. God heeft aan den mensch de zucht om te leven niet kunnen geven, zonder hem daartoe de middelen te schenken, daarom doet Hij de aarde al datgene voortbrengen, wat aan hare bewoners het noodige moet verschaffen,

want alleen het noodige is nuttig: het overvloedige is dat nooit.»

705. Waarom brengt de aarde niet altijd genoeg op om in het noodige voor den mensch te voorzien?

«Dat komt doordien de mensch haar verwaarloost, die ondankbare! zij is toch zulk eene goede moeder. Dikwijls ook legt hij de natuur datgene ten laste, wat alleen een gevolg is van eigen onkunde of gebrek aan voorzorg. De aarde zou altijd het noodige voortbrengen, indien de mensch zich daarmee tevreden wilde stellen. Indien zij niet genoeg voor de bevrediging van elke behoefte opbrengt, komt dit doordien de mensch, datgene voor het overvloedige uitgeeft wat voor het noodige besteed kon worden. Zie de arabier in de woestijn, hij vindt altijd het een of ander om van te leven, omdat hij zijne behoeften niet kunstmatig opdrijft; maar als de helft van hetgeen voortgebracht wordt aan denkbeeldige behoeften verwikt wordt, moet de mensch zich dan verwonderen als hij later niets meer vindt, en heeft hij dan wel eenig recht als de tijd van schaarste gekomen is om zich te beklagen dat hem het noodige ontbreekt? In waarheid zeg ik u, niet de natuur is zorgeloos, maar het is de mensch, die zijne behoeften niet weet te beperken.»

706. Moet men onder het goede der aarde alleen de voortbrengselen van den grond verstaan?

«De grond is de eerste bron, uit welke alle andere hulpmiddelen voortspruiten, want ten slotte zijn alle hulpmiddelen alleen eene vervorming van de voortbrengselen van den grond; daarom moet men onder het goede der aarde alles verstaan; waarvan de mensch hier op aarde het genot kan hebben.»

707. Dikwijls ontbreken aan zekere individuen, zelfs te midden van den overvloed die hen omringd, de middelen van bestaan; aan wien moeten zij dat wijten?

«Aan de baatzucht der menschen, die niet altijd doen, wat zij moesten; verder, en wel meestal, aan henzelfen. Zoekt, en gij zult vinden: deze woorden willen niet zeggen, dat het genoeg is, als men de oogen op den grond vestigt om te zien of men daar ook datgene, wat men verlangt, vinden zal,

maar dat men met ijver en volharding, en niet met lauwheid moet zoeken, zonder zich door de hinderpalen te laten afschrikken, welke dikwijls slechts middelen zijn, om uwe volharding, geduld en kracht te beproeven.» (Zie 534.)

Indien de beschaving meer behoeften doet ontstaan, worden daarentegen ook door haar de hulpbronnen van den arbeid en van de middelen van bestaau vermenigvuldigd; maar men moet erkennen dat haar ten dien opzichte nog veel te doen overblijft; zij zal haar werk dan eerst voltooid hebben als niemand zal kunnen zeggen, gebrek aan het noodige te hebben, tenzij door eigen schuld. Het ongeluk van velen ligt daarin, dat zij eene andere weg dan die, welke hen door de natuur aangewezen wordt, inslaan; dan schiet hun verstand te kort om te kunnen slagen. Er is plaats onder de zon voor iedereen, mits ieder de hem aangewezen en niet die van anderen inneemt. De natuur kan niet aansprakelijk zijn voor de gebreken in de maatschappelijke inrichtingen en voor de gevolgen, die de eierzucht en eigenliefde na zich slepen.

Men zou evenwel blind moeten zijn, als men de vooruitgang, welke in dat opzicht bij de meest ontwikkelde volken gemaakt zijn, niet zou willen erkennen. Dank zij de loffelijke pogingen, welke menschenliefde in vereeniging met de wetenschap niet ophoudt voor de stoffelijke welvaart van den mensch aantewenden, wordt, niettegenstaande de toenemende vermeerdering van bevolking, het ongenoegzame der productie althans grootendeels verholpen; en zijn de ongunstigste jaren niet meer te vergelijken met hetgene zij vroeger waren; de algemeene gezondheidsleer, dat voorname element voor kracht en gezondheid, dat aan onze vaderen onbekend was, is het voorwerp van eene verlichte zorg; de ongelukkigen en lijdenden vinden toevluchts-oorden, overal wordt de wetenschap cynsbaar gemaakt om het algemeen welzijn te bevorderen. Wil dat zeggen dat men de volmaaktheid bereikt heeft? O neen, zeker niet, maar hetgene reeds gedaan is, is voor ons de maatstaf, van hetgeen men door volharding doen kan, wanneer de mensch wijs genoeg is, om zijn geluk in stellige en ernstige dingen te zoeken en niet in utopiën, die hem eerder achteruit dan vooruit doen gaan.

708. Zijn er geene toestanden, waarin het vinden van middelen van bestaan in het geheel niet van den wil van den mensch afhangt, en in welke de ontbeering van het gebiedend noodige een gevolg van den drang der omstandigheden is?

«Het is dikwijls een harde beproeving, welke hij moet ondergaan, en aan welke hij wist dat hij blootgesteld zou worden; wat deze beproeving voor hem verdienstelijk maakt is zijne onderwerping aan Gods wil voor het geval dat zijne intelligentie hem geen middel mocht doen vinden om zich uit den nood te redden. Indien de dood zijn deel moet zijn, moet hij die zonder morren afwachten, en denken dat het uur voor zijne wezenlijke verlossing aangebroken is, en dat *de wanhoop in het laatste oogenblik hem al de vruchten van zijne gelatenheid kan doen verliezen.*

709. Hebben degenen, die in moeilijke omstandigheden genoodzaakt waren hunne natuurgenoeten opteofferen om er zichzelve mede te voeden, eene misdaad begaan; en indien dit eene misdaad was, wordt deze dan door de zucht naar het leven, welke het instinkt van het zelfbehoud hen geeft, niet verschoonbaar?

«Ik heb hierop reeds geantwoord toen ik zeide, dat het verdienstelijker is alle beproevingen van het leven met moed en zelfverloochening te dragen. Het is moord, en misdaad tegen de natuur, eene misdaad, die dubbel gestraft moet worden.»

710. Hebben de wezens, welke op de werelden leven wier organisatie meer gelouterd is, voedsel noodig?

«Ja, maar hun voedsel is geëvenredigd aan hunne natuur. Hunne spijzen zouden voor uwe grove magen niet krachtig genoeg zijn; daarentegen zouden zij de uwe niet kunnen verteeren.»

GENOT VAN DE AARDSCHE GOEDEREN.

711. Is het genot der aardsche goederen een recht voor alle menschen.

«Dit recht is een uitvloeisel van de noodzakelijkheid om te moeten leven. God kan geen plicht opgelegd hebben zonder de middelen om die te vervullen er aan toe te voegen.

712. Met welk doel heeft God aan het genot der stoffelijke goederen een gevoel van genoeg doen verbonden?

«Met het doel den mensch tot de vervulling van zijne zending aantesporen, en ook om hem door de verleiding te beproeven.»

— Wat is het doel van die verleiding?

«Zijn verstand, dat hem voor uitpattingen moet behoeden, te ontwikkelen.»

Indien de mensch alleen met het oog op het nut, tot het genieten der aardsche goederen genoopt ware, zoude zijne onverschilligheid stoornis in de harmonie van het heelal hebben kunnen veroorzaken; God heeft er daarom het aanlokkelijke van het gevoel van genoeg aan verbonden, waardoor hij aangespoord wordt om de bedoelingen van de Voorzienigheid te vervullen. Maar door deze aanlokkelijkheid zelve, heeft God daarenboven door de verleiding om van dat genoeg misbruik te kunnen maken, den mensch willen beproeven, en tegen deze verleiding moet zijn verstand hem behoeden.

713. Zijn er voor het genot, door de natuur grenzen gesteld?

«Ja; om u het noodige als grens aantewijzen; maar door uwe uitpattingen wordt gij oververzadigd, en straft daardoor uzelve.»

714. Wat moet men van den mensch denken, die in uitpattingen van allerlei aard, verhooging zijner genoegens zoekt?

«Arme ziel, die men beklagen en niet benijden moet, want zoo een is zijnen dood zeer nabij!»

— Is het de physische of de zedelijke dood, dien hij te gemoet gaat?

«Beiden.»

De mensch, die in uitpattingen van allerlei aard verhooging zijner genoegens zoekt, verlaagt zich beneden het dier, want het dier moet zich met de bevrediging van zijne behoeften te vreden stellen. Hij doet daardoor afstand van de rede, die God hem tot leidsvrouw geschonken heeft, en hoe grooter zijne uitpattingen zijn, des te grooter is de invloed, dien hij zijne dierlijke over zijne geestelijke natuur laat nemen. Ziekten, gebreken, ja zelfs de dood, die het gevolg van het misbruiken der genietingen zijn, zijn tegelijkertijd de straffen op de overtreding van Gods wet gesteld.

HET NOODIGE EN HET OVERTOLLIGE.

715. Hoe kan de mensch de grens van het noodige kennen?

«De wijze kent die door intuïtie: velen kennen die te hunnen koste door ondervinding.»

716. Heeft de natuur de grens van onze behoeften niet door ons organisme aangegeven?

«Ja, maar de mensch is onverzadelijk. De natuur heeft de grens van zijne behoefte door zijn organisme aangewezen, maar de ondeugden hebben zijn gestel bedorven en voor hem behoeften doen ontstaan, welke geene wezenlijke behoeften zijn.»

717. Hoe moeten wij hen beschouwen, die om zelve het overtollige te genieten, zich van het goede der aarde, ten nadeele van anderen, meester maken?

«Zij miskennen Gods wet en zullen zich omtrent de ontbeeringen, die zij anderen hebben doen ondergaan, moeten verantwoorden.»

De grensscheiding tusschen het noodige en het overtollige is niet absoluut. De beschaving heeft behoeften doen ontstaan, die de wilde niet kent, en de Geesten, die deze voorschriften gegeven hebben, willen er niet door te kennen geven dat de beschaafde mensch op dezelfde wijze als de wilde leven moet. Alles is betrekkelijk, en de rede moet hierin uitspraak doen. Door de beschaving ontwikkelt de zedelijke zin en tevens het gevoel van liefde, waardoor de mensch genoopt wordt elkander te helpen. Zij, die ten koste van de ontbeeringen die anderen moeten verduren, leven, exploiteeren ten koste van dezen, de weldaden der beschaving; zij bezitten van die beschaving alleen het vernis, zooals er menschen zijn, die van de godsdienst alleen het masker dragen.

VRIJWILLIGE ONTBERINGEN. KASTIJNING VAN HET VLEESCH.

718. Legt de wet van instandhouding de verplichting op om voor de behoeften van het lichaam zorg te dragen?

«Ja, zonder kracht en gezondheid is arbeiden onmogelijk.»

719. Is de mensch laakbaar, als hij zijn eigen welzijn tracht te bevorderen?

«Welzijn te genieten is eene natuurlijke begeerte; God verbiedt alleen misbruik, omdat misbruik, ten nadeele van de instandhouding werkt; Hij maakt er geene misdaad van als men zijn eigen welzijn zoekt te bevorderen, als het maar niet ten koste van anderen verkregen wordt, noch uwe eigene zedelijke of lichamelijke krachten verzwakt.»

720. Zijn vrijwillige ontbeeringen, met het doel om zichzelf eene even zoo vrijwillige boetedoening opteleggen, verdienstelijk in Gods oogen?

«Doet goed aan anderen, en gij zult u verdienstelijker maken.»

— Zijn er vrijwillige ontbeeringen, waardoor men zich verdienstelijk maakt?

«Ja, de ontbering van onnutte genietingen, omdat deze den mensch van de stof los maakt en zijne ziel verheft. Wat verdienstelijk is, is weerstand te bieden aan de verlokking om overdaad te genieten, zich het genot van nuttelooze genietingen te onzeggen, van het noodige het een of andere aftezonderen, om het aan anderen, die niet genoeg hebben, te kunnen geven. Indien de ontbering, die gij uzelf oplegt, niets dan een ijdele vertooning is, is het eene bespotting.»

721. Streng vrome levenswijze, kastijding van het vleesch was in de oudste tijden en bij verschillende volken in gebruik; zijn die kastijdingen in een of ander opzicht verdienstelijk?

«Vraag u zelven af, voor *wien* zij eenig nut kunnen hebben, en gij zult het antwoord vinden; als die kastijdingen alleen nuttig zijn voor hen, die ze zich aandoen, en deze beletten het goede te doen, dan is het egoïsme, wat ook het voorwendsel moge zijn, waarmede men het tracht te kleuren. Zichzelven ontbeeringen voor anderen opleggen en voor anderen arbeiden, dat is volgens de Christelijke liefde, de ware kastijding van het vleesch.»

722. Is de onthouding van sommige spijsen, die aan sommige volken voorgeschreven wordt, op het gezond verstand gegrond?

«De mensch mag zich met alles wat zijne gezondheid niet benadeelen kan, voeden; maar de wetgevers hebben met een

nuttig doel het gebruik van eenige spijzen kunnen verbieden; en om meer kracht aan hun verbod te geven, hebben zij dit als van God uitgegaan voorgedragen.»

723. Is het gebruik van dierlijk voedsel door den mensch, strijdig met de wet der natuur?

«In uw physisch gestel wordt het vleesch door vleesch gevoed, anders zou de mensch in verval geraken. De wet van instandhouding, legt den mensch als plicht op, zijne krachten en gezondheid te onderhouden, ten einde in staat te zijn de wet van den arbeid te kunnen opvolgen; de mensch moet zich naar de behoeften van zijn organisme voeden.»

724. Is de onthouding van dierlijk of ander voedsel als boetedoening, verdienstelijk?

«Ja, als men er zich van onthoudt om het aan anderen te geven; maar God kan er geene boetedoening in zien als het geene *ernstige en nuttige* ontbering is die men zichzelf oplegt; daarom zeggen wij, dat zij, die slechts den schijn van eene ontbering te ondergaan aannemen, huichelaars zijn.»

725. Hoe moet men de verminkingen, die men menschen en dieren doet ondergaan beschouwen?

«Waartoe die vraag? Vraag nogmaals aan uzelfen of dit tot iets nuttig is. Al wat onnut is, kan God niet welgevallig zijn, en wat schadelijk is, is Hem altijd ongevallig, want, weet het wel, alleen de gevoelens die de ziel tot Hem verheffen kunnen, zijn God aangenaam; het is door Zijne wet opte volgen maar niet door die te schenden dat gij uw aard-sche stof zult kunnen afschudden.»

726. Indien het aardsche lijden, door de wijze, waarop wij dit dragen, ons verheft, verheffen wij ons dan ook door het lijden, dat wij onszelfen opleggen?

«Het eenige lijden dat verheft is het natuurlijke lijden, omdat dit ons door God opgelegd wordt; het vrijwillige lijden dient tot niets als er geen nut voor anderen uit voortvloeit. Geloof gij dat degene, die zoo als de bonzen, fakirs en andere dwepers van vele sekten, hun leven door bovenmenselijke pijnigingen verkorten, vorderingen op hunnen weg maken? Waarom arbeiden zij niet liever tot bevordering van het wel-

zijn van hunne natuurgenooten? Laten zij den behoeftige kleeden; den bedroefde troosten; voor den gebrekkige werken; laten zij zich ontberingen getroosten, als zij daardoor ongelukkigen kunnen bijstaan; dan zal hun leven nuttig en Gode welgevallig zijn. Wanneer men bij het vrijwillige lijden, dat men ondergaat, alleen zichzelf op het oog heeft, is het egoïsme; als men voor anderen lijdt, is het liefde; zoo luidt het voorschrift van Christus.»

727. Indien men zich geen lijden, dat voor anderen zonder nut is, vrijwillig moet opleggen, moet men zich dan voor lijden, dat men voorziet, of waardoor men bedreigd wordt; trachten te behoeden?

«Het instinkt van zelfbehoud is aan ieder wezen geschonken tot bestrijding van *gevaaren en lijden*. Geeselt uwen geest, maar niet uw lichaam, kastijdt uwen hoogmoed, smoort uw egoïsme als een slang die aan uw hart knaagt, en gij zult meer voor uwe vooruitgang doen, dan door al die gestrenge kastijdingen, die niet meer tot onze eeuw behooren.»

ZESDE HOOFDSTUK.

V. WET VAN Vernieling.

1. Noodzakelijke en niet gewettigde vernieling. — 2. Vernielende plagen. — 3. Oorlogen. — 4. Moord. — 5. Wreedheid. — 6. Tweegevecht. — 7. Doodstraf.

NOODZAKELIJKE EN NIET GEWETTIGDE Vernieling.

728. Is de vernieling eene wet der natuur?

«Alles moet vernietigd worden, om wederom geboren te kunnen worden en zich door vervorming te kunnen verbeteren; want wat gij vernietiging noemt is slechts eene vervorming, die de vernieuwing en verbetering van de levende wezens tot doel heeft.»

— Zou de zucht tot vernielen aan de levende wezens met een voorzienend doel gegeven zijn?

«Gods schepselen zijn de werktuigen die Hij gebruikt, om zijn doel ten uitvoer te brengen. Om zich te voeden, vernielen de levende wezens elkander, dit geschiedt met het tweeledig doel om het evenwicht bij de voortbrenging, die te groot zoude kunnen worden, te bewaren, en om de overblijfselen van hun omhulsel te kunnen benuttigen. Maar het is altijd alleen het omhulsel dat vernietigd wordt, en dit is slechts bijzaak en niet het hoofdbestanddeel van het denkende wezen; het voornaamste is bij hem het intelligente beginsel, hetwelk onvernietigbaar is en door de opvolgende gedaanteverwisselingen, welke het ondergaat, verbeterd wordt.»

729. Indien de vernieling voor de hervorming der wezens noodzakelijk is, waarom omringt de natuur hen dan met de middelen tot instandhouding en onderhoud?

«Opdat de vernieling niet vóór den geschikten tijd zou plaats vinden. Elke te vroegtijdige vernietiging is een hinderpaal voor de ontwikkeling van het intelligente beginsel; daarom heeft God aan elk wezen de zucht tot het leven en tot voortbrenging ingeschapen.»

730. Indien de dood ons tot een beter leven moet leiden, en hij ons van het lijden van het tegenwoordige leven bevrijdt, waarom gevoelt de mensch er dan toch een' instinktmatigen afkeer van, welke hem dien doet vreezen?

«Wij hebben het reeds gezegd, de mensch moet er naar streven om zijn leven te verlengen, ten einde zijne taak te kunnen afwerken; daarom heeft God hem het instinkt van zelfbehoud geschonken, en dat instinkt ondersteunt hem bij zijne beproevingen; zonder dat, zoude hij zich dikwijls aan moedeloosheid overgeven. De geheimzinnige stem, die hem tegen den dood doet opzien, zegt hem dat hij nog iets voor zijne vooruitgang doen kan. Wanneer hij door een gevaar bedreigd wordt, is het voor hem eene waarschuwing om zich het uitstel, dat God hem nog verleent, ten nutte te maken; maar de ondankbare dankt daarvoor dikwijls meer zijn gesternte, dan zijnen Schepper.»

731. Waarom heeft de natuur naast de middelen tot instandhouding, tegelijkertijd die ter vernieling geplaatst?

«Het geneesmiddel naast de kwaal; wij hebben dit reeds gezegd, het is om het evenwicht te bewaren, en om als tegenwicht te dienen.»

732. Is de zucht tot vernielen dezelfde op alle werelden?

«Zij is aan den meest of minder stoffelijken toestand der werelden geëvenredigd, en houdt bij een' meer physisch en zedelijk gezuiverden toestand op. Op de meer verheven werelden dan de uwe, zijn de voorwaarden van het leven geheel anders.»

733. Zal de noodzakelijkheid om te vernielen altijd bij den mensch op aarde blijven bestaan?

«De behoefte om te vernielen wordt bij den mensch naarmate de Geest de overhand over de stof verkrijgt, zwakker; daarom ziet gij dat de zedelijke en intellectueele ontwikkeling door afschuw voor vernieling gevolgd wordt.»

734. Heeft de mensch in zijnen tegenwoordigen staat, een onbeperkt recht om de dieren te vernielen?

«Dit recht wordt door de behoefte om in zijne voeding en veiligheid te voorzien, geregeld; misbruik is nooit een recht geweest.»

735. Wat moeten wij denken van de vernieling, die de grenzen der behoeften te buiten gaan, b. v. van de jacht als die alleen het genoegen om zonder nut te vernielen, ten doel heeft?

«Heerschappij van de dierlijkheid over de geestelijke natuur. Elke vernieling, die de grenzen van de behoeften overschrijdt is eene schending van Gods wet. De dieren vernielen alleen om in hunne behoeften te voorzien; maar de mensch, die een vrijen wil heeft, vernielt zonder noodzakelijkheid; hij zal van het misbruik dat hij van de vrijheid, die hem geschonken werd, gemaakt heeft, rekenschap moeten geven, want hij geeft dan toe aan zijne slechte neigingen.»

736. Maken de volken, die tot in het overdrevene met eene angstvallige bezorgdheid vermijden een dier te dooden, zich daardoor bijzonder verdienstelijk?

«Het is overdrijving van een op zichzelf lofwaardig gevoel, maar dat in een misbruik ontaard, en waarvan de verdienste door vele misbruiken van geheel anderen aard vernietigd wordt. Er bestaat bij hen meer bijgeloovige vrees dan wezenlijke goedhartigheid.»

VERNIELENDE PLAGEN.

737. Met welk doel bezoekt God het menschedom door vernielende plagen?

«Om het spoediger vorderingen te doen maken. Hebben wij niet gezegd dat de vernieling noodzakelijk is tot zedelijke vorming der Geesten, die in elk nieuw bestaan een' nieuwen graad van volmaaktheid bereiken? Men moet het einde zien om er de gevolgen van te kunnen op prijs stellen. Gij beoordeelt ze alleen uit uw persoonlijk standpunt, en gij noemt het plagen, om de schade die zij u berokkenen; maar die verwoestingen zijn dikwijls noodig om spoedig en in weinige

jaren een beteren staat van zaken te doen geboren worden; waartoe anders eeuwen noodig zouden geweest zijn.» (Zie 744.)

738. Kon God voor de verbetering van het menschdom geene andere middelen dan die der vernielende plagen aanwenden?

«Ja, en Hij gebruikt die dagelijks, daar hij immers aan iedereen de middelen geschonken heeft, om door de kennis van goed en kwaad vorderingen te maken. Het is de mensch, die er geen gebruik van maakt; men moet hem wel in zijn hoogmoed straffen en hem zijne zwakheid doen gevoelen.»

— Maar bij die plagen komen de deugdzame menschen even goed als de slechten om, is dat rechtvaardig?

«Gedurende het leven beschouwt de mensch alles in verband tot zijn lichaam, maar na den dood denkt hij anders, en zoo als wij reeds gezegd hebben: het leven van het lichaam is van weinig beteekenis, eene eeuw van uwe wereld is *in de eeuwigheid als een bliksemstraal*; zoo ook is het lijden gedurende hetgene gij eenige maanden of dagen noemt, niets; het is eene leering voor u, die u in de toekomst van dienst zal zijn. De Geesten, ziedaar de wezenlijke wereld, die vóór alles bestaan heeft en alles overleeft (zie 85); dit zijn Gods kinderen en de voorwerpen van zijne tederste zorgen; de lichamen zijn slechts vermommingen, waaronder zij hunne verschijning op aarde maken. Bij groote rampen, waardoor het menschdom weggerukt wordt, is dit als een leger in oorlogstijd, dat zijne kleederen versleten, verscheurd of verloren heeft. De bevelhebber laat zich meer aan zijne manschappen, dan aan hunne kleederen gelegen liggen.»

— Maar de slachtoffers van die plagen blijven niettemin slachtoffers?

«Indien men het leven, zoo als het werkelijk is, beschouwde, en bedacht hoe onbeduidend dit in vergelijking met de eeuwigheid is, zou men er minder gewicht aan hechten. Die slachtoffers zullen in een ander bestaan voor hun lijden, als zij dit zonder morren weten te dragen, eene groote vergoeding ontvangen.»

Het zij de dood door een algemeene ramp, dan wel door een gewone oorzaak plaats vindt, moet men, als het uur voor het vertrek slaat, sterven: het eenige waarin onderscheid bestaat is, dat er in zulk een geval een grooter aantal te gelijk vertrekken.

Indien wij ons in gedachte zoo hoog konden verheffen, dat wij het geheele menschedom beheerschen en geheel overzien konden, dan zouden die verschrikkelijke plagen ons slechts als voorbijgaande stormen in de lotswisseling van het leven voorkomen.

739. Hebben die vernielende plagen, niettegenstaande de rampen die zij veroorzaken, uit een physisch oogpunt beschouwd, ook eenig nut?

«Ja, zij veranderen dikwijls den toestand van een land; doch het goede, dat er uit voortvloeit, wordt dikwijls eerst door de volgende geslachten ondervonden.»

740. Zouden die plagen ook niet zedelijke beproevingen voor den mensch zijn, welke hem in de noodzakelijkheid plaatsen te leeren strijden tegen de grootste moeielijkheden?

«De plagen zijn beproevingen, die den mensch in de gelegenheid stellen om: zijn verstand te scherpen, zijn geduld en onderwerping aan Gods wil te toonen, en hem in staat te stellen, als hij niet door egoïsme beheerscht wordt, van zijn gevoel van zelfverloochening, belangeloosheid en liefde tot den naaste, blijken te geven.»

741. Is het den mensch gegeven, de plagen, door welke hij bezocht wordt, af te wenden?

«Ja, gedeeltelijk, doch niet in den zin, die er gewoonlijk aan gehecht wordt. Vele plagen zijn een gevolg van zijne onbedachtzaamheid; naarmate hij meer kennis en ondervinding opdoet, kan hij ze afwenden, dat wil zeggen, ze voorkomen als hij er de oorzaak van weet optesporen. Maar onder de plagen, waarmede het menschedom bezocht wordt, zijn er algemeene, die in Gods besluit liggen, en waarvan ieder individu min of meer den terugstoot gevoelt; aan die plagen kan de mensch alleen onderwerping aan Gods wil tegenoverstellen; en dikwijls nog worden zij door zijne onverschilligheid erger.»

Onder de natuurlijke en van den mensch niet afhankelijke vernielende plagen, moet men in de eerste plaats, pest, hongersnood, over-

stroomingen, de voor de voortbrengselen der aarde nadeelige afwisseling van het weder, stellen. Maar bezit de mensch niet in de wetenschap, in de kunstwerken, in de verbetering van den landbouw, in de afwisselende bebouwing der gewassen, in besproeing, in de bestudeering van de voorwaarden voor de algemeene gezondheid, de middelen om die rampen te neutraliseeren of althans veel te verzachten? Zijn sommige landen, die vroeger door verschillende plagen geteisterd werden, er thans niet van bevrijd? Wat zal de mensch dan niet tot bevordering van zijn stoffelijk welzijn in staat zijn te doen, als hij al de hulpbronnen, die zijn verstand hem aan de hand doet, aanwendt, en de zorg voor zijne persoonlijke instandhouding met ware liefde voor zijne natuurgenoeten gepaard doet gaan? (Zie 707.)

OORLOGEN.

742. Door welke oorzaak wordt de mensch tot oorlog voeren gedreven?

«Heerschappij van de dierlijke op de Geestelijke natuur en botvieren zijner driften. In den staat van barbaarschheid, kennen de volken alleen het recht van den sterkste; daarom is voor hen de oorlog een² normalen toestand. Naarmate de mensch vooruitgaat worden de oorlogen zeldzamer, omdat men er door de vooruitgang de aanleiding van weet te verminderen, en als de oorlog noodzakelijk is menschelijkheid er mede weet te vereenigen.»

743. Zal de oorlog eens van de aarde verdwijnen?

«Ja, als de menschen de rechtvaardigheid zullen begrijpen; en Gods wet opvolgen; dan zullen alle volken broeders zijn.»

744. Voor welk doel heeft de Voorzienigheid den oorlog noodzakelijk gemaakt?

«Voor vrijheid en ontwikkeling.»

— Indien men door middel der oorlogen tot de vrijheid moet geraken, hoe komt het dan dat zij dikwijls slavernij tot doel en tot uitkomst hebben?

«Tijdelijke onderdrukking om de volken het moede te doen worden, en ze des te spoediger te doen vooruitgaan.»

745. Wat moet men denken van dengene, die oorlog verwekt, om zichzelf te bevoordeelen?

«Deze is de wezenlijk schuldige, en er zullen *vele levens* voor hem moeten voorbijgaan, om voor de moorden, waarvan hij de oorzaak zal geweest zijn te boeten, want hij zal voor elk mensch, wiens dood hij tot bevrediging van zijne eerzucht zal veroorzaakt hebben, verantwoordelijk zijn.»

MOORD.

746. Is moord eene misdaad in Gods oogen?

«Ja, en een groote misdaad, want degene, die het leven aan een natuurgenooot ontnemt, snijdt een *leven van boetedoening of van zending af*; en daarin is het kwaad gelegen.»

747. Is moord altijd even misdadig?

«Wij hebben het reeds gezegd, God is rechtvaardig; hij oordeelt meer de bedoeling dan de daad.»

748. Verschoont God den moord bij wettige zelfverdediging?

«De noodzakelijkheid alleen, kan eene verschooning wezen; maar als men zijn eigen leven redden kan, zonder dat van zijnen aanvallers te vernietigen, dan moet men dat doen.»

749. Is de mensch voor de moorden, die hij in den oorlog begaat, verantwoordelijk?

«Neen, zoo hij daartoe gedwongen wordt, maar hij is misdadig, indien hij wreedheden pleegt, en zijne menscheijkheid zal hem toegerekend worden.»

750. Wie is in Gods oogen meer misdadig; de vader of de kindermoorder?

«Beiden zijn even misdadig; want elke misdaad is misdaad.»

751. Hoe komt het, dat de kindermoord bij sommige reeds zeer intellectueel ontwikkelde volken, in hunne zeden ligt en door de wetgeving gewettigd wordt?

«De ontwikkeling van het verstand brengt niet noodwendig de vooruitgang in het goede mede: de intellectueel verheven Geest, kan slecht zijn; het is er een die lang geleefd heeft zonder zich te verbeteren: hij weet veel.»

WREEDHEID.

752. Kan men het gevoel van wreedheid aan het instinkt van vernieling toeschrijven?

«Het is het instinkt van vernieling in zijne meest slechte uiting, want al moge de vernieling somtijds noodzakelijk zijn, de wreedheid is dit nooit; het is het uitvloeisel van een verdorven natuur.»

753. Hoe komt het dat wreedheid eene der hoofdtrekken van de primitieve volken is?

«Omdat bij de volken, die gij primitieve noemt, de stof over den Geest heerscht, zij geven zich aan de neigingen van het dier over, en, daar zij geene andere behoefte dan die van het lichaam kennen, denken zij aan niets anders dan aan hunne eigene instandhouding, en dat maakt hen gewoonlijk wreed. Daarbij zijn de volken, wier ontwikkeling nog onvolkomen is, onder de heerschappij van even onvolmaakte Geesten die met hen sympathiseeren, tot dat, meer gevorderde volken dien invloed komen vernietigen of verzwakken.»

754. Is wreedheid, niet een gevolg van het ontbreken van den zedelijkheids-zin?

«Zeg liever dat de zedelijkheids-zin niet ontwikkeld is, maar zeg niet dat die ontbreekt, want deze bestaat in beginsel bij alle menschen; het is die zedelijkheidszin door welke zij later goede en menschlievende menschen worden. Hij bestaat dus bij den wilde, maar op dezelfde wijze, waarop het beginsel van eene geur in de kiem van eene bloem, voordat die ontloken is, aanwezig is.»

Alle vermogens van den mensch, zijn bij hem in rudimentairen of latenten toestand aanwezig, en ontwikkelen zich naar gelang de omstandigheden daartoe meer of minder gunstig zijn. De te groote ontwikkeling van het eene houdt die der anderen tegen of neutraliseert die. Door overprikkeling van de stoffelijke neigingen, wordt als 't ware de zedelijkheidszin verstikt, even als door de ontwikkeling van den zedelijkheidszin de zuiver dierlijke vermogens langzamerhand verzwakt worden.

755. Hoe komt het dat men te midden der meest gevorderde beschaving, wezens vindt, die even wreed zijn als de wilden?

«Zooals er aan een boom, die goede vruchten draagt ook

mislukte vruchten gevonden worden. Het zijn, zoo gij wilt, wilden, die van de beschaving niéts dan het kleed dragen, wolven te midden der lammeren verdwaald. Geesten van eene mindere orde en die nog zeer achterlijk zijn, kunnen zich te midden van vergevorderde menschen incarneeren in de hoop zelve vorderingen te zullen maken; maar indien de beproeving voor hen te zwaar is, herneemt de oorspronkelijke natuur de overhand.»

756. Zal de maatschappij der deugzame menschen, eenmaal van de kwaadwillige wezens gezuiverd worden?

«De menscheid gaat vooruit; de door het instinkt van het kwaad beheerschte menschen, die onder de goeden misplaatst zijn, zullen langzamerhand verdwijnen, zooals het slechte graan van het goede wordt afgezonderd als het geëft wordt, maar, om met een ander omkleedsel wedergeboren te worden; en daar zij alsdan meer ondervinding zullen opgedaan hebben, zullen zij beter begrijpen wat goed en wat kwaad is. Gij bezit daarvan een voorbeeld bij de planten en dieren, welke het den mensch gelukt is, te vereedelen, en bij welke hij nieuwe eigenschappen ontwikkelt. Wel nu! het is eerst na vele geslachten dat de verbetering volkomen wordt. Dit is het zinnebeeld van de verschillende levens van den mensch.»

HET TWEEGEVECHT.

757. Kan het tweegevecht als een geval van wettige zelfverdediging beschouwd worden?

«Neen, het is moord; en eene ongerijmde gewoonte, de barbaarsche tijden waardig. Bij meer gevorderde en meer *zedelijke* beschaving, zal de mensch inzien, dat het tweegevecht even belachelijk is als de gevechten die men vroeger als een Gods-gericht beschouwde.»

758. Kan van de zijde van hem, die zijne eigene zwakheid kennende, bijna zeker is het slachtoffer te zullen worden, het tweegevecht als een moord beschouwd worden?

«Het is zelfmoord.»

— En als de kansen gelijk staan, is het dan moord of zelfmoord?

«Beiden.»

In alle gevallen, zelfs bij die waar de kansen gelijk staan, is de duellist misdadig; ten eerste omdat hij in koelen bloede en met voorbedachten rade naar het leven van zijn' naasten staat, en ten anderen omdat hij zonder nut en zonder voordeel voor wien ook, zijn leven in de waagschaal stelt.

759. Welke waarde moet men hechten aan hetgeen men in zake van tweegevecht, *punt van eer* noemt?

«Hoogmoed en ijdelheid: twee plagen van het menschedom.»

— Maar zijn er dan geen gevallen, waarbij wezenlijk onze eer gemoeid is, en te weigeren lafhartigheid zoude zijn?

«Dit hangt van de zeden en gebruiken af; ieder land en iedere eeuw heeft daaromtrent eene andere zienswijze; wanneer de menschen beter en meer zedelijk gevorderd zullen zijn, zullen zij inzien dat het ware eergevoel boven de aardsche driften verheven is, en dat men niet door een ander te dooden of zichzelf te doen dooden, een gepleegd onrecht herstelt.»

Het is grootmoediger en wezenlijk eervoller, als men ongelijk heeft, zijne schuld te erkennen; en om in elk geval zich de beledigingen, waarboven men verheven is, niet aantetrekken.

DE DOODSTRAF.

760. Zal de doodstraf uit de menschelijke wetten verdwijnen?

«De doodstraf zal zonder den minste twijfel verdwijnen en hare afschaffing zal een tijdperk van vooruitgang van het menschedom aantoonen. Wanneer de menschen meer verlicht zullen zijn, zal de doodstraf over de gansche aarde geheel afgeschaft worden; de menschen zullen niet meer door menschen gevonnist behoeven te worden. Ik spreek van een tijd, die nog vrij ver van u verwijderd is.»

De maatschappelijke vooruitgang laat ongetwijfeld nog veel te wenschen over, maar men zoude onrechtvaardig jegens de hedendaagsche

maatschappij zijn, indien men in de beperking van de toepassing van de doodstraf, en van de misdaden waartegen dezelve wordt uitgesproken, bij de meest beschaafde volken ingevoerd, niet eene vooruitgang zag. Wanneer men bij dezelfde volken de waarborgen, waarmede de wet zich beijvert den beklaagde te omringen, en de menschlievendheid, waarmede zij hem behandelt, zelfs wanneer hij schuldig verklaard wordt, vergelijkt bij hetgeen men deed in tijden die nog niet ver verwijderd zijn, dan kan men de vooruitgaande beweging van het menschdom niet loochenen.

761. De wet van instandhouding geeft den mensch het recht om zijn eigen leven te beschermen; is het niet van dat recht gebruik maken, als hij een gevaarlijk lid der maatschappij afsnijdt?

«Hij bezit andere middelen om zich voor gevaar te behoeden. Men moet den misdadiger altijd de gelegenheid tot berouw laten en die niet voor hem afsluiten.»

762. Indien de doodstraf bij de beschaafde maatschappijen kan afgeschaft worden, is zij dan toch in minder gevorderde tijden niet eene noodzakelijkheid geweest?

«Noodzakelijkheid is het woord niet; de mensch gelooft altijd dat iets noodzakelijk is, als hij niets vindt dat beter is; naarmate hij verlichter wordt, ziet hij beter in, wat recht of onrecht is, en schaft hij de misbruiken af, die in tijden van onwetendheid in naam der gerechtigheid gepleegd worden»

763. Is de beperking der gevallen waarbij de doodstraf toegepast wordt een teeken van vooruitgang der beschaving?

«Zoudt gij daaraan twijfelen? Komt uw geest niet in opstand als gij die verhalen leest van de slachting, die men vroeger en in naam der gerechtigheid en dikwijls ter eere van God onder de menschen aanrichtte; van die pijnigingen, die men de veroordeelden en zelfs de beschuldigten deed ondergaan, om hen door de hevigheid der smarten, de bekentenis van eene misdaad, die zij dikwijls niet gepleegd hadden aftepersen? Welnu, indien gij in dien tijd geleefd had, zoudt gij dit alles zeer natuurlijk gevonden hebben, en gij zoudt, rechter geweest zijnde, hetzelfde gedaan hebben. Zoo gebeurt het, dat iets wat op eenen tijd als rechtvaardig beschouwd werd, op een anderen

barbaarsch gevonden wordt. Alleen de goddelijke wetten zijn eeuwig; de menschelijke veranderen met de vooruitgang; zij zullen nog meer veranderen, tot dat zij in harmonie met de Goddelijke gebracht zullen zijn.»

764. Jezus heeft gezegd: *Die met het zwaard doodt, zal door het zwaard vergaan*, zijn deze woorden niet de wettiging van het recht van wedervergelding, en is de dood, die men den moordenaar doet ondergaan, niet de toepassing van die straf?

«Vergis u niet, gij hebt de woorden, *even als die over zoo vele andere dingen*, verkeerd begrepen. De straf der wedervergelding is Gods gerechtigheid; Hij is het, die haar oplegt. Gij allen ondergaat ieder oogenblik die straf, want gij wordt door datgene, waardoor gij gezondigt hebt, in dit of in een ander leven, gestraft; hij, die zijne medemenschen zal hebben doen lijden, zal in een' toestand geplaatst worden, waarin hij alles zal te verduren hebben wat hij anderen heeft doen ondergaan, dat is de zin van de woorden van Jezus; maar heeft hij u ook niet gezegd: *Vergeeft aan uwe vijanden*, en heeft hij u niet geleerd om God te bidden om u uwe overtredingen te vergeven, zoo als gij anderen vergeven zult hebben; begrijpt dat goed.»

765. Wat moet men denken over de doodstraf, die in den naam van God wordt opgelegd?

«Het is Gods plaats in de Gerechtigheid innemen. Zij, die zoo handelen, bewijzen daardoor hoe ver zij er nog van af zijn God te begrijpen. De doodstraf is een gruweldaad als die in den naam van God wordt opgelegd, en zij, die haar toepassen, zullen daarmede als met een moord belast worden.»

ZEVENDE HOOFDSTUK.

VI. WET DER SAMENLEVING.

1. Noodzakelijkheid van het maatschappelijke leven. — 2. Leven van afzondering. Gelofte van stilzwijgenheid. — 3. Familiebanden.

NOODZAKELIJKHEID VAN HET MAATSCHAPPELIJK LEVEN.

766. Is het maatschappelijk leven in de natuur?

«Zeker; God heeft den mensch geschapen om in gemeenschap te leven. God heeft niet voor niets aan den mensch de spraak en de andere vermogens, die voor het maatschappelijke leven noodig zijn, geschonken.»

767. Is de algeheele afzondering, met de wet der natuur in strijd?

«Ja, aangezien de menschen uit natuurdrift de gezelligheid zoeken, en zij allen door wederkeerige hulp tot de vooruitgang moeten medewerken.»

768. Gehoorzaamt de mensch door de gezelligheid te zoeken, alleen aan een persoonlijk gevoel of is er aan dat gevoel een meer algemeen voorzienig doel verbonden?

«De mensch moet voorwaarts streven; hij kan dat niet alléén doen, omdat hij niet alle vermogens in zich vereenigt; hij moet zich in betrekking met andere menschen stellen. Door afzondering verdierlijkt en verwelkt hij.»

Niemand bezit alle vermogens; door vereeniging in maatschappijen, wordt hetgeen aan den een' ontbreekt door den ander' aangevuld, ten einde zodoende aller welzijn te bevorderen en vooruit te komen, daarom is het, dat den een den ander noodig hebbende, zij geschapen zijn om gezellig en niet om in afzondering te kunnen leven.

LEVEN VAN AFZONDERING. GELOFTE VAN STIL- ZWIJGENDEHEID.

769. Men kan als algemeen beginsel zeer goed begrijpen dat het gezellig leven in de natuur is; maar daar alle smaken eveneens in de natuur zijn; waarom zou dan die van afzondering, afkeuring verdienen, als de mensch er genoeg in vindt?

«Genoegen van den egoïst. Er zijn ook menschen, die er genoeg in scheppen om zich te bedrinken; keurt gij dit goed? Een leven, waarbij men zichzelve veroordeelt om voor niemand van nut te zijn, kan aan God niet welgevallig zijn.»

770. Hoe moet men de menschen beschouwen, die in volstrekte afzondering leven om de verderfelijke aanraking van de wereld te ontvlieden?

«Dubbel egoïsme.»

— Maar indien die afzondering door de oplegging van eene moeilijke onthouding, eene boetedoening tot doel heeft, is zij dan niet verdienstelijk?

«Meer goed te doen, dan men kwaad gedaan heeft, is de beste boetedoening. Door het ééne kwaad te willen vermijden, vervalt hij in een ander; daar hij de wet van liefde en weldadigheid vergeet.»

771. Hoe moet men hen beschouwen, die de wereld ontvlieden om zich aan de ondersteuning van ongelukkigen te wijden?

«Door zich te vernederen, verheffen dezen zich. Zij hebben de dubbele verdienste van zich boven de stoffelijke genietingen te verheffen, en door opvolging van de wet van den arbeid, goed te doen.»

— En zij, die in de afzondering, de stilte zoeken, die voor sommige arbeid noodig is?

«Dit is niet de absolute afzondering van den egoïst; zij zonderen zich niet van de maatschappij af, daar zij voor haar arbeiden.»

772. Wat te denken van de gelofte van stilzwijgendheid, welke door eenige sekten, reeds in de vroegste tijden voorgeschreven werd?

«Vraag liever u zelve af, of de spraak in de natuur is, en waartoe God die gegeven heeft. God veroordeelt het misbruik, en niet het gebruik der vermogens, die hij geschonken heeft. Stilzwijgendheid is evenwel nuttig; want in de stille afzondering overdenkt gij, wordt uw geest vrijer, en kan dan met ons in gemeenschap komen; maar *geloofte* van stilzwijgendheid is eene dwaasheid. Waarschijnlijk hebben degenen, die deze vrijwillige ontberingen als deugden beschouwen, een goed doel voor oogen, maar zij vergissen zich, doordien zij Gods wezenlijke wetten niet genoegzaam kennen.»

De geloofte van algeheele stilzwijgendheid, even als van afzondering; berooft den mensch van die gezellige omgang, waardoor hij in de gelegenheid kan gesteld worden, goed te doen en de wet van vooruitgang opte volgen.

FAMILIEBANDEN.

773. Waarom herkennen, bij de dieren, de ouders en de kinderen elkander niet meer, zoodra de laatsten geene verzorging meer noodig hebben?

«De dieren leven alleen het stoffelijke en niet het zedelijke leven. De liefde van de moeder voor hare jongen heeft het instinkt van instandhouding der wezens, die zij het leven geschonken heeft, tot beginsel; als deze voor zichzelve kunnen zorgen, is hare taak volbracht, de natuur vergt niets meer van haar; daarom verlaat zij hen om zich weder met de nieuw aangekomene bezig te houden.

774. Er zijn menschen, die, uit het verlaten der jongen door hunne ouders, opmaken, dat bij den mensch de banden van bloedverwantschap slechts het gevolg van de maatschappelijke zeden en niet eene wet der natuur zijn, wat moeten wij daarvan denken?

«De mensch heeft eene andere bestemming dan het dier; waarom wilt gij hem altijd daarmede gelijk stellen? Bij hem bestaan er andere dan alleen stoffelijke behoeften; voor hem bestaat de noodzakelijkheid van vooruitgang; de maatschappe-

lijke banden zijn voor die vooruitgang noodig, en de banden van het gezin versterken de maatschappelijke; daarom zijn familiebanden eene wet der natuur. God heeft gewild dat de menschen op die wijze zoude leeren elkander lief te hebben als broeders.» (Zie 205).

775. Wat zoude het gevolg voor de maatschappij zijn, indien de familiebanden lossier werden?

«Toeneming van het Egoïme.»

ACHTSTE HOOFDSTUK.

VII. WET VAN DEN VOORUITGANG.

1. Natuurstaat. — 2. Loop van den vooruitgang. — 3. Ontaarde volken. — 4. Beschaving. — 5. Vooruitgang van de menschelijke wetgeving. — 6. Invloed van het spiritisme op den vooruitgang.

NATUURSTAAT.

776. Is de natuurstaat en de wet der natuur hetzelfde?

«Neen, de natuurstaat is de primitieve staat. Beschaving is met den natuurstaat onvereinigbaar, terwijl de wet der natuur tot den vooruitgang van het menschedom medewerkt.»

De natuurstaat is de kindsheid van het menschedom en het aanvangspunt van zijne intellectuele en zedelijke ontwikkeling. De mensch voor volmaking vatbaar zijnde, en de kiem van zijne volmaking in zichzelven bezittende, is niet bestemd om ten eeuwigen dage in den natuurstaat te blijven leven, evenmin als hij bestemd is om altijd in de kindsheid te blijven; de natuurstaat is een staat van overgang waaruit de mensch door vooruitgang en beschaving geraakt. De wet der natuur daarentegen beheerscht het geheele menschedom, en de mensch wordt beter, naarmate hij die wet beter begrijpt en opvolgt.

777. De mensch in den natuurstaat, minder behoeften gevoelende, ondervindt niet al de wederwaardigheden, die hij zichzelven in meer gevorderde staat op den hals haalt, hoe moeten wij het gevoelen beschouwen van hen, die dezen staat als dien van het volmaakste geluk op aarde beschouwen?

«Wat zal ik u zeggen! het is het geluk van het redelooze dier; er zijn menschen, die geen ander geluk begrijpen. Het

is gelukkig zijn, zoo als de dieren dat zijn. Ook de kinderen zijn gelukkiger dan de volwassenen.»

778. Kan de mensch tot den natuurstaat terugkeeren?

«Neen, de mensch moet altijd voorwaarts gaan, en kan niet tot de kindsheid terugkeeren. Indien hij vorderingen maakt is het, omdat God het wil; te gelooven dat hij tot zijnen oorspronkelijken staat zou kunnen terugkeeren, zou de wet der vooruitgang loochenen zijn.»

LOOP VAN DEN VOORUITGANG.

779. Put de mensch inzichtzelve de steeds vooruitgaande kracht, of is de vooruitgang slechts het product van onderwijs?

«De mensch ontwikkelt zichzelf op eene natuurlijke wijze; maar allen gaan niet te gelijk, noch op dezelfde wijze vooruit; het is dan dat de meer gevorderden de anderen, door de aanraking in het maatschappelijke leven, in hunnen vooruitgang te hulp te komen.»

780. Volgt de zedelijke verbetering altijd op de intellectuele ontwikkeling?

«Zij is er het gevolg van, maar volgt er niet altijd *onmiddellijk* op.» (Zie 192—365.)

-- Hoe kan de intellectuele ontwikkeling tot zedelijke verbetering leiden?

«Door te doen begrijpen wat goed en wat kwaad is: de mensch is dan in staat eene keuze te doen. De ontwikkeling van den vrijen wil volgt op die der intelligentie en op de vermeerderde verantwoordelijkheid voor alle daden.»

— Hoe komt het dan, dat de meest verlichte volken dikwijls de meest verdorvene zijn?

«Volmaakte vooruitgang is het doel, maar de volken bereiken die even als de individuen, slechts voet voor voet. Zij kunnen zelfs, zoo lang de zedelijken zin niet bij hen ontwikkeld is, hunne intelligentie aanwenden om het kwade te doen. De zedelijkheid en de intelligentie zijn twee krachten, die eerst mettertijd, met elkander in evenwicht komen.»

781. Is het den mensch gegeven den loop van den vooruitgang te stuiten?

«Neen, maar wel om die somtijds belemmeringen in den weg te leggen.»

— Wat moeten wij van hen denken, die trachten den vooruitgang te belemmeren en het menschedom achter uit te doen gaan?

«Arme wezens, welke God straffen zal; zij zullen door den stroom, die zij tegen willen houden, omvergeworpen worden.»

Daar vooruitgang tot het wezen der menschelijke natuur behoort, zoo is niemand bij machte die te stuiten. Het is een *levende kracht*, welke door slechte wetten wel belemmerd maar niet vernietigd kan worden. Wanneer die wetten, met den vooruitgang niet meer gelijken tred houden, verbrijzelt zij deze met al degenen, die ze in stand trachten te houden, en zoo zal het zijn, totdat de mensch zijne wetten in overeenstemming met de Goddelijke rechtvaardigheid gebracht zal hebben, die het goede voor allen, maar geene wetten wil, die in het belang van de sterken, ten nadeele van de zwakken gemaakt zijn.

782. Zijn er niet menschen, die ter goedertrouw den vooruitgang tegenwerken, terwijl zij gelooven die te bevorderen, omdat zij den vooruitgang alleen uit hun oogpunt beschouwen, en dien dikwijls, waar hij niet is, vermeenen te zien?

«Kleine steen onder het rad van een zwaar voertuig gelegd, die het niet zal beletten vooruittegaan.»

783. Volgt de volmaking van de menschheid altijd eene langzaam vooruitgaande beweging?

«Er vindt geregelde en langzame vooruitgang als een gevolg van den drang der omstandigheden plaats; maar als een volk niet spoedig genoeg vorderingen maakt, doet God van tijd tot tijd een' physische of zedelijken schok ontstaan, waardoor het vervormd wordt.»

De mensch kan niet eeuwig onwetend blijven, omdat hij het einddoel, door de Voorzienigheid bepaald, moet bereiken: hij wordt door den drang der omstandigheden verlicht. De zedelijke zoowel als de maatschappelijke omwentelingen, dringen langzamerhand in de denkbeelden door; zij kiemen gedurende eeuwen, om eensklaps los te breken en het vermolmd gebouw van het verleden, dat niet meer in overeenstemming met de nieuwe behoeften en verwachtingen is, te doen instorten.

De mensch ziet dikwijls in die omwentelingen alleen de tijdelijke wanorde en verwarring, die zijne stoffelijke belangen treffen; hij, die zijne gedachten boven de persoonlijkheid weet te verheffen, bewondert Gods bestiering, die uit het kwaad, het goede doet voortkomen. Het zijn de stormen en de onweders, die de lucht zuiveren na die eerst beroerd te hebben.

784. De verdorvenheid van den mensch is zeer groot, en schijnt het niet, ten minste uit het oogpunt der zedelijkheid beschouwd, als of hij eer achteruit dan vooruit gaat?

«Hierin bedriegt gij u; sla het geheel goed gade, en gij zult ontwaren dat hij vooruit gaat, daar hij beter begrijpt wat kwaad is en dagelijks misbruiken verbetert. Er moet overmaat van kwaad zijn, om de noodzakelijkheid van het goede en van verbetering te kunnen doen inzien.»

785. Wat is de grootste hinderpaal voor den vooruitgang?

«Hoogmoed en egoïsme; ik spreek van de zedelijke vooruitgang, want de intellectueele ontwikkeling blijft steeds voortgaan; op het eerste gezicht schijnt het zelfs dat zij, bij die ondeugden, eene verdubbeling van bedrijvigheid doet ontstaan door de eer en geldzucht te ontwikkelen, die op hare beurt de mensch noopt nasporingen tot verlichting van zijn geest in het werk te stellen. Zoo is alles zoowel in de zedelijke als in de stoffelijke wereld aaneenverbonden, en kan zelfs uit het kwade, het goede voorkomen; maar deze toestand zal slechts gedurende een' tijd aanhouden, en zal veranderen naarmate de mensch beter zal begrijpen, dat er boven het genot der aardsche goederen een oneindig grooter en duurzamer geluk bestaat.» (Zie Egoïsme, 12^e hoofdst.)

Er bestaan twee soorten van vooruitgang, die elkander wederkeerig steunen en toch geen gelijken tred houden, dit is de intellectueele en de zedelijke vooruitgang. Bij de beschaafde volken ontvangt de eerste, in deze eeuw, alle mogelijke aanmoediging; ook heeft zij eene tot vóór den huidige dag ongekende hoogte bereikt. Het is er verre van af dat de tweede op dezelfde hoogte staat, en toch, als men de maatschappelijke zeden van eenige eeuwen met elkander vergelijkt, zou men blind moeten zijn, indien men daarin den vooruitgang wilde loochenen. Waarom zou er tusschen de negentiende en de vierentwintigste eeuw

niet even veel verschil kunnen bestaan als tusschen de veertiende en de negentiende? Dit in twijfel te trekken staat gelijk met te beweerden dat de mensch thans den hoogsten trap van volmaaktheid bereikt heeft, hetgeen eene ongerijmdheid is, of dat hij voor geene zedelijke volmaking vatbaar is, hetgeen door de ondervinding wordt gelogenstraft.

ONTAARDE VOLKEN.

786. De geschiedenis doet ons een menigte volken kennen die na de schokken, die hen ten onderstboven gekeerd hebben, tot den staat van barbaarschheid teruggekeerd zijn; waar is in dat geval de vooruitgang?

«Als uw huis dreigt instortten, breekt gij het af om er een sterker en gemakkelijker voor in de plaats te kunnen zetten; maar tot dat het weder opgebouwd zal zijn, heerscht er verwarring en onrust in uwe woning.»

«Begrijp ook dit nog: Gij waart arm en woondet in een vervallen woning; gij wordt rijk en gij verlaat die woning om een paleis te betrekken. Dan komt een arme drommel zoo als gij zelve geweest zijt, uwe plaats in het krot innemen, en is er nog zeer te vreden mede, want vóór dien tijd had hij geen onderkomen. Welnu! weet dan, dat de Geesten die bij dat ontaarde volk geïncarneerd zijn, niet dezelfde zijn, waaruit het in den tijd van zijnen luister bestond; de Geesten van dien tijd vorderingen gemaakt hebbende, zijn volmaakter woningen gaan betrekken en zijn vooruitgegaan, terwijl andere minderontwikkelden hunne plaats ingenomen hebben, die zij ook op hunne beurt zullen verlaten.»

787. Zijn er geene rassen, die uit hunnen aard aan den vooruitgang weerspanning zijn?

«Ja, maar deze sterven dagelijks *lichamelijk* uit.»

— Welk zal het toekomstig lot zijn van de zielen, die deze rassen bezielen?

«Zij zullen even als alle anderen, door andere levens te doorlopen, de volmaaktheid bereiken. God onterft niemand.»

— Dus kunnen de beschaafste menschen, wilden en menscheneters geweest zijn?

«Gij zelve zijt dit meer dan eens geweest, voor dat gij waart wat gij nu zijt.»

788. Volken zijn collectieve individualiteiten, die even als de individuen zelve, de kindsheid, den rijperen leeftijd en den tijd van verval doorloopen; kan deze waarheid, die door de geschiedenis bevestigd wordt, niet tot de veronderstelling leiden, dat de in deze eeuw meest gevorderde natiën, hun verval en hun einde, even als de volken der oudheid, te gemoet gaan?

«De volken, die alleen het leven van het lichaam leven, zij, wier grootheid alleen op hunne macht en uitgebreidheid van grondgebied gevestigd is, ontstaan, groeien en sterven, omdat de kracht van een volk even als die van een mensch uitgeput raakt; zij wier baatzuchtige wetten met de vooruitgang in verlichting en liefde in strijd zijn, sterven, omdat de verlichting de duisternis, en de liefde het egoïsme doodt; maar even als voor de individuen, bestaat er voor de volken het zieleleven; zij wier wetten met de eeuwige wetten van den Schepper harmonieëren, zullen leven, en zullen de fakkels voor andere volken zijn.»

789. Zullen door de vooruitgang alle volken der aarde eenmaal tot één volk vereenigd worden?

«Neen, niet tot één volk, dat is onmogelijk, want door het verschil van klimaat ontstaat verschil in zeden en behoeften, waardoor de verschillende nationaliteiten ontstaan; daarom zullen zij altijd wetten moeten hebben die met hunne zeden en behoeften in overeenstemming zijn; maar de liefde kent geene luchtstreek en maakt geen onderscheid tusschen de kleur der menschen. Als Gods wet overal de grondslag der menschelijke wet zal zijn, zullen de volken de liefde jegens elkander betrachten, zoo als nu de individuen dit van mensch tot mensch doen; dan zullen zij gelukkig en in vrede leven, omdat niemand trachten zal zijnen naasten te benadeelen noch te zijnen koste te leven.»

Het menschedom gaat vooruit door de individuen, die langzamerhand beter en verlichter worden; wanneer deze dan in de meerderheid zijn, verkrijgen zij het overwicht en voeren de anderen met zich mede. Van

tijd tot tijd staan er dan eens onder hen menschen van genie op, die de vooruitgang een stoot geven, dan eens menschen met gezag bekleed, werktuigen in Gods hand, die het in weinige jaren vele eeuwen vooruit doen gaan.

De vooruitgang der volken doet de rechtvaardigheid der incarnatie duidelijk uitkomen. De deugdzame stellen loffelijke pogingen in 't werk om eene natie zedelijk en intellectueel vooruit te doen gaan; de verbeterde natie zal zoowel in dit als in een volgend leven gelukkiger zijn; goed, maar terwijl die langzame tocht gedurende eeuwen wordt afgelegd, sterven er alle dagen duizenden; wat is het lot van al degenen, die op de reis sterven? Zal hunne betrekkelijke achterlijkheid hen van het geluk, dat voor de laatstaangekomen bewaard gebleven is, berooven? of zal hun geluk betrekkelijk zijn? De goddelijke rechtvaardigheid kan zulk een onrecht niet gedoogen. — Door het herhaaldelijk leven, is de aanspraak op het geluk, voor allen dezelfde, want niemand is van den vooruitgang uitgesloten; zij die in tijden van barbaarschheid geleefd hebben, kunnen in den tijd der beschaving bij hetzelfde of bij een ander volk terugkomen, waarvan het gevolg is, dat allen door de vooruitgaande beweging gebaat worden.

Maar het systeem van eenmaal leven levert hier nog een ander bezwaar op. Bij dat stelsel wordt de ziel op het oogenblik der geboorte geschapen; indien dus de eene mensch meer gevorderd is dan de andere, komt dit, doordien God voor dien mensch eene meer gevorderde ziel geschapen heeft. Waarom dat voorrecht? Welke verdienste heeft hij, die niet langer ja dikwijls korter dan een ander geleefd heeft, om met eene voortreffelijke ziel begiftigd te worden? Maar ook hierin bestaat het voornaamste bezwaar niet. Een volk gaat in duizend jaar van de barbaarschheid tot de beschaving over. Indien de menschen duizend jaren oud werden, zoude men zich kunnen voorstellen dat zij in dien tusschentijd, den tijd gehad hebben om vorderingen te maken; maar er sterven er alle dagen in elken ouderdom; zij worden onophoudelijk aangevuld, zoodat men er alle dagen ziet verschijnen en heengaan. Na het einde der duizend jaren, vindt men geen spoor meer van de vroegere bewoners; de natie is, van barbaarsch als zij was, beschaafd geworden; wie is er nu vooruitgegaan? Zijn het de vroegere barbaarsche individuen? maar die zijn immers reeds lang dood; zijn het de nieuw aangekomene? maar indien hunne ziel op het oogenblik van hunne geboorte geschapen is, dan bestonden die in de tijden der barbaarschheid nog niet, en men zou dan moeten aannemen, *dat de pogingen, die men aanwendt om een volk te beschaven, de macht heb-*

ben, niet om onvolmaakte zielen beter te maken, maar, om door God volmaakter zielen te doen scheppen.

Laat ons deze theorie van den vooruitgang, met die welke de Geesten gegeven hebben, vergelijken. De zielen, die gedurende den tijd der beschaving gekomen zijn, hebben even als alle anderen hunne kindsheid gehad, maar *zij hebben reeds geleefd*, en zijn door vroeger verkregene vorderingen verbeterd ter wereld gekomen; zij komen daartoe aangetrokken door eene omgeving, voor welke zij genegenheid gevoelen, en die met hunnen tegenwoordigen staat overeenstemt; zoodat de zorgen die men aan de beschaving van een volk besteedt, niet de uitwerking hebben om voor de toekomst volmaakter zielen te doen scheppen, maar om degenen, die reeds vorderingen gemaakt hebben, hetzij dat deze reeds bij datzelfde volk ten tijde zijner barbaarschheid geleefd hebben, hetzij dat zij van elders komen, tot zich te trekken. Dit geeft ons ook nog de sleutel van den vooruitgang van het geheele menschedom; als alle volken op dezelfde hoogte wat het gevoel voor het goede aangaat zullen staan, dan zal de aarde de plaats van bijeenkomst, alléén voor goede Geesten zijn, die met elkander als broeders vereenigd zullen leven; en de slechten zich daar afgewezen en misplaats vindende, zullen op mindere werelden de omgeving, die met hen overeenkomt gaan zoeken, tot dat zij waardig zullen zijn om op onze vervormde wereld te komen. De gewone theorie leidt ook nog tot deze gevolgtrekking, dat door den arbeid tot maatschappelijke verbetering alleen de tegenwoordige en toekomstige geslachten bevoordeeld worden, en dat hunne uitwerking nul is voor de vroegere geslachten die het gebrek gehad hebben te vroeg op de wereld te komen, en die beladen als zij zijn met de barbaarsche daden in den tijd hunner barbaarschheid gepleegd, dus worden wat zij zullen kunnen. Volgens de leer der Geesten, strekken latere vorderingen ook ten voordeele van die geslachten die onder betere omstandigheden herleven; en die zich dus in het brandpunt der beschaving kunnen volmaken. (Zie 222.)

BESCHAVING.

790. Is de beschaving eene vooruitgang of volgens eenige wijsgeeren, eene teruggang van het menschedom?

«Onvolmaakte vooruitgang; de mensch gaat niet op éénmaal van de kindsheid tot den mannelijken leeftijd over.»

— Is het redelijk de beschaving te veroordeelen?

«Veroordeel hen liever, die er misbruik van maken, en niet Gods werk.»

791. Zal de beschaving zich eenmaal zoodanig vereedelen, dat daardoor de gebreken, die zij heeft doen ontstaan, zullen verdwijnen?

«Ja, als de zedelijkheid even ontwikkeld zal zijn als het verstand. De vrucht kan niet vóór de bloem komen.»

792. Waarom brengt de beschaving niet onmiddellijk al het goede tot stand, dat zij voort zou kunnen brengen?

«Omdat de menschen noch gereed noch bereid zijn die wel-daad te ontvangen.»

— Zou het ook niet zijn, omdat zij door het doen ontstaan van nieuwe behoeften, ook te veel tot de bevrediging van nieuwe driften aanspoort?

«Ja, en doordien al de vermogens van den Geest niet te gelijk vorderingen maken; voor alles is tijd noodig. Gij kunt geene volmaakte vruchten van eene onvolmaakte beschaving verwachten.» (Zie 751-780.)

793. Aan welke teekenen kan men eene volmaakte beschaving herkennen?

«Gij zult die aan de zedelijke ontwikkeling herkennen. Gij beschouwt uzelf als zeer ontwikkeld, omdat gij belangrijke ontdekkingen en bewonderingswaardige uitvindingen gedaan hebt; omdat gij beter gehuisvest en beter gekleed zijt dan de wilden, maar gij zult wezenlijk dan eerst het recht hebben u beschaafd te noemen, als gij uit uwe maatschappij de ondeugden, door welke zij onteerd wordt, gebannen zult hebben, en gij onder elkander als broeders zult leven, en de Christelijke liefde zult betrachten; voor dien tijd zijt gij slechts verlichte volken, die nog maar de eerste phase der beschaving doorlopen hebben.»

In de beschaving bestaan even als in alle andere dingen trappen. Eene onvolmaakte beschaving is een staat van overgang, die bijzondere kwalen doet ontstaan, die in den natuurstaat onbekend waren; maar desniettemin is het toch een natuurlijke en noodzakelijke vooruitgang, die in zichzelf het geneesmiddel voor de kwaal, die zij veroorzaakt heeft, medebrengt. Naar gelang de beschaving toeneemt, doet zij

eenige der kwalen, die zij heeft doen ontstaan, ophouden, en die kwalen zullen met de zedelijke vooruitgang allen een einde nemen.

Van twee volken, die de hoogste sport van de maatschappelijke ladder bereikt hebben, kan datgene zich in den waren zin van het woord het meest beschaafde noemen, waarbij men het minste egoïsme, hebzucht en hoogmoed aantreft; waarbij de gebruiken meer intellectueel en zedelijk, dan stoffelijk zijn; waarbij de intelligentie zich met de meeste vrijheid kan ontwikkelen, waarbij het meeste goedhartigheid, goede trouw, wederzijdsche welwillendheid en edelmoedigheid bestaat; waar de vooroordeelen van kaste en geboorte het minst diep geworteld zijn, want die vooroordeelen zijn onvereinigbaar met de ware liefde tot den naaste; waarbij de wetten geene voorrechten wettigen, en dezelfde voor de geringste als voor de voornaamste zijn; waarbij met de minste partijdigheid recht gesproken wordt; waarbij de zwakke altijd steun tegen den sterke vindt; waarbij het leven van den mensch, zijn geloof en denkbeelden, het meeste geëerbiedigd worden; waarbij de minste ongelukkigen gevonden worden, en eindelijk het volk waarbij ieder gewillig mensch verzekerd is, nimmer aan het noodige, gebrek te zullen lijden.

VOORUITGANG VAN DE MENSCHELIJKE WETGEVING.

794. Zou de maatschappij alleen door de wetten der natuur, zonder de hulp van menschelijke wetten, geregeerd kunnen worden?

«Dit zou kunnen, indien men ze goed begreep, en zij zouden voldoende zijn, indien de wil bestond om ze opte volgen; maar de maatschappij heeft hare eischen, en heeft bijzondere wetten noodig.»

795. Wat is de oorzaak van de onbestendigheid der menschelijke wetten?

«In de tijden van barbaarschheid zijn het de sterksten geweest die de wetten gemaakt hebben, en zij hebben die in hun voordeel gemaakt. Naarmate de menschen beter de rechtvaardigheid zijn gaan begrijpen, heeft men ze wel moeten wijzigen. De menschelijke wetten worden bestendiger naar gelang zij meer de ware rechtvaardigheid naderbij komen, dat wil zeggen, naarmate zij voor allen gemaakt zijn en meer met de natuurlijke wetten overeenkomen.»

De beschaving heeft voor den mensch nieuwe behoeften doen geboren worden, en die behoeften hangen van den maatschappelijke toestand, waarin hij zichzelve geplaatst heeft, af. Hij heeft de rechten en plichten aan dien toestand verbonden door menschelijke wetten moeten regelen; maar onder den invloed van zijne hartstochten, heeft hij dikwijls denkbeeldige rechten en plichten uitgedacht, die door de natuurlijke wet veroordeeld worden, en die de volken naar gelang van hunnen vooruitgang, uit hunne wetgeving verwijderen. De natuurlijke wet is onveranderlijk en voor allen dezelfde; de menschelijke wet is veranderlijk en voor vooruitgang vatbaar; deze alleen heeft in de tijden van kindsheid der maatschappij, het recht van den sterksten kunnen huldigen.

796. Is de gestrengheid der strafwetten geene noodzakelijkheid in den tegenwoordigen staat der maatschappij?

«Een bedorven maatschappij heeft zeker gestrengere wetten noodig; maar ongelukkigerwijze beijvert men zich meer, door deze wetten het kwaad als het gepleegd is, te straffen, dan de oorzaak van het kwaad weg te nemen. Opvoeding alléén is in staat den mensch te hervormen; dan zullen zij geene zoo strenge wetten meer noodig hebben.»

797. Hoe zal de mensch er toe gebracht kunnen worden om zijne wetten te hervormen?

«Dit geschiedt van zelve door den drang der omstandigheden en door den invloed der deugdzame menschen, die hem op den weg der volmaking leiden. Hij heeft er al vele verbeterd, en zal er nog vele verbeteren. Wacht slechts!

INVLOED VAN HET SPIRITISME OP DEN VOORUITGANG.

798. Zal het spiritisme een algemeen geloof worden, of zal het slechts het deel van eenige menschen blijven?

«Zeker zal het een algemeen geloof worden, en het zal een nieuw tijdvak in de geschiedenis van het menschedom openen, omdat het in de natuur is, en dat de tijd gekomen is, dat het zijne plaats onder de menschelijke wetenschappen moet innemen; het zal evenwel een' zwaren strijd, nog meer tegen het eigenbelang dan tegen de overtuiging te voeren hebben, want men moet het zich niet verbloemen, dat er menschen

zijn, die er belang bij hebben het te bestrijden, de eene uit eigenliefde, de andere om geheel stoffelijke redenen; maar de bestrijders zich meer en meer geïsoleerd vindende, zullen wel gedrongen worden, willen zij zich niet bespottelijk maken, om te denken, zoo als alle menschen denken.»

De denkbeelden veranderen eerst na verloop van een geruimen tijd en nooit eensklaps; van geslacht tot geslacht worden zij zwakker en eindigen met langzamerhand geheel te verdwijnen met degenen, die ze voorstonden, welke door andere individuen worden vervangen, die van de nieuwe denkbeelden doordrongen zijn, even als dit met de staatkundige denkbeelden het geval is. Zie het heidendom; zeker bestaat er nu geen mensch meer, die de godsdienselijke begrippen van dien tijd belijdt, evenwel hebben zij nog vele eeuwen na de komst van het Christendom, sporen achtergelaten, welke alleen door de geheele vernieuwing der rassen is kunnen uitgewischt worden. Zoo zal het ook met het spiritisme gaan; het maakt groote vorderingen, maar gedurende twee of drie geslachten zal er nog een zuurdeesem van ongelooft blijven bestaan, die alleen door den tijd zal weggenomen kunnen worden. Zijn loop zal evenwel sneller dan die van het Christendom zijn, omdat het 't Christendom zelfs is, dat het den weg baant en waarop het steunt. Het Christendom moest afbreken, het spiritisme behoeft slechts verder optebouwen.

799. Op welke wijze kan het spiritisme tot vooruitgang medewerken?

«Door het materialisme, dat eene der geesels der maatschappij is, uitteroeien, doet het de menschen inzien wat hun waar belang is. Het toekomstige leven niet meer door den sluier van den twijfel bedekt zijnde, zal de mensch beter begrijpen dat hij zijne toekomst door het tegenwoordige kan verzekeren. Door de vooroordeelen van sekten, kasten, of kleur uitteroeien, leert het de menschen de groote solidariteit kennen, die hen als broeders te zamen vereenigen moet.»

800. Is het niet te vreezen dat het aan het spiritisme niet mogelijk zal zijn over de onverschilligheid van de menschen en over hunne gehechtheid aan het stoffelijke, te zegenvieren?

«Men zoude de menschen al zeer weinig moeten kennen als men dacht dat zij door welke oorzaak dan ook, als door een

tooverslag zoude kunnen vervormd worden. De denkbeelden worden langzamerhand, naar gelang der individuen gewijzigd, en er moeten geslachten voorbijgaan om de sporen van oude gebruiken geheel uittewisschen. De vervorming kan dus niet anders dan langzamerhand en trapsgewijze, en van den een op den anderen plaats vinden; met elk geslacht wordt een gedeelte van den sluier opgelicht; het spiritisme komt die geheel verscheuren; maar indien dit intusschen slechts bij één mensch ten gevolge had, hem van slechts ééne ondeugd te bevrijden, zou dit een stap zijn, die hem goed en zelfs veel goed zou gedaan hebben, want die eerste schrede, zal de volgende voor hem gemakkelijker maken.

801. Waarom hebben de Geesten niet ten allen tijde onderwezen, wat zij nu onderwijzen?

«Gij leert niet aan kinderen wat gij aan volwassenen leert, en gij geeft aan een pasgeboren kind geen voedsel dat voor hem onverteerbaar is. Er is een tijd voor alles. Zij hebben vele dingen onderwezen, die de menschen niet begrepen of wel vervalscht hebben, maar die zij nu kunnen begrijpen. Door hun, zelfs onvolmaakt onderwijs, hebben zij den grond bereid om het zaad te ontvangen, dat heden ten dage vruchten zal voortbrengen.»

802. Aangezien het spiritisme een tijdperk van vooruitgang voor het menschdom moet openen, waarom bespoedigen de Geesten die vooruitgang dan niet, door zulke algemeene en duidelijke manifestaties, dat het bij de meest ongeloovige overtuiging zou doen ontstaan?

«Gij verlangt wonderen; maar God strooit ze met kwistige hand voor uwe voeten uit, en toch zijn er nog menschen, die Hem loochenen. Heeft zelfs Christus zijne tijdgenooten door de wonderen, die hij gedaan heeft, kunnen overtuigen? Ziet gij nog niet heden ten dage menschen, die de duidelijkste feiten, die onder hunne oogen plaats vinden, ontkennen? Zijn er niet die zeggen dat zij niet zouden gelooven, al zagen zij het? Neen, het is niet door wonderen dat God de menschen terug wil brengen; Hij wil in zijne goedertierenheid aan hen de verdienste laten, zich door de rede te doen overtuigen.»

NEGENDE HOOFDSTUK.

VIII. WET VAN GELIJKHEID.

1. Natuurlijke gelijkheid. — 2. Ongelijkheid van aanleg. — 3. Maatschappelijke ongelijkheid. — 4. Ongelijkheid der rijkdommen. — 5. Beproevingen door rijkdom en door gebrek. — 6. Gelijkheid der rechten van man en vrouw. — 7. Gelijkheid voor het graf.

NATUURLIJKE GELIJKHEID.

803. Zijn alle menschen voor God gelijk?

«Ja, allen trachten naar hetzelfde doel, en God heeft zijne wetten voor alle menschen gemaakt. Gij zegt dikwijls: De zon schijnt voor allen, en dan uit gij eene grootere en eene meer algemeene waarheid, dan gij wel denkt.»

Alle menschen zijn aan dezelfde natuurwetten onderworpen; allen worden even zwak geboren, zijn aan dezelfde smarten onderhevig, en het lichaam van den rijke vergaat even goed als dat van den arme. God heeft dus aan niemand, noch door geboorte, nog door den dood eenige natuurlijke meerderheid geschonken: voor Hem zijn allen gelijk.

ONGELIJKHEID VAN AANLEG.

804. Waarom heeft God niet aan alle menschen denzelfden aanleg gegeven?

«God heeft alle Geesten gelijk geschapen, maar, ieder hunner heeft langer of korter geleefd, en heeft dientengevolge meer of minder opgedaan, het onderscheid is gelegen in het verschil van hunne ondervinding en in hunnen wil, die de vrije wil is: daardoor volmaken zich de eenen sneller, waardoor zij verschillenden aanleg verkrijgen. De verscheidenheid

in den aanleg is noodzakelijk, opdat iedereen tot de vervulling van Gods inzichten, binnen den grens van ontwikkeling zijner physische en intellectueele krachten zou kunnen medewerken; wat de eene niet doet, doet de andere; en op die wijze vervult iederéén eene nuttige rol. Daarbij, alle werelden *voor elkander solidair zijnde*, moeten de bewoners van de verhevene werelden, die meerendeels vóór de uwe geschapen zijn, wel daarop hun verblijf komen houden om u tot voorbeeld te kunnen strekken. (Zie 361.)

805. Behoudt de Geest, van eene verhevene op eene mindere wereld overgaande, zijnen aanleg onverminderd?

«Ja, dit hebben wij reeds gezegd, de Geest, welke vorderingen gemaakt heeft, valt niet meer terug; hij kan als Geest een meer belemmerend omhulsel, of eene meer afhankelijke betrekking dan die welke hij bekleed heeft, uitkiezen, maar alles dient om hem tot leering te strekken en hem te helpen vooruitgaan.» (Zie 180.)

Dientengevolge hangt het verschil in aanleg bij den mensch niet van de intieme natuur van zijne schepping af, maar van den graad van volmaaktheid, die de in hem geïncarneerde Geest bereikt heeft. God heeft dus niet de ongelijkheid in den aanleg geschapen, maar Hij heeft het toegestaan, dat de verschillende trappen van ontwikkeling met elkander in aanraking zouden komen, opdat de meest gevorderden de meest achterlijken in hunne vooruitgang zouden kunnen behulpzaam zijn, en ook opdat de menschen, elkander noodig hebbende, de wet van liefde, die hem allen moet vereenigen, zouden begrijpen.

MAATSCHAPPELIJKE ONGELIJKHEID.

806. Is de ongelijkheid in de maatschappelijke standen eene wet der natuur?

«Neen, zij is het werk van den mensch en niet van God.»

— Zal deze ongelijkheid eens ophouden?

«Gods wetten alleen, zijn eeuwig. Ziet gij die ongelijkheid niet met den dag verminderen? Zij zal met den heerschenden invloed van den hoogmoed en van het egoïsme verdwijnen; en niets dan de ongelijkheid in verdienste zal blijven bestaan.

Er zal een dag komen, waarop de leden van het groote gezin van Gods kinderen, elkander niet meer zullen beschouwen als van meer of minder edel bloed; de Geest alleen is meer of minder rein, en dit hangt niet van den stand in de maatschappij af.»

807. Wat moet men denken van hen, die misbruik van hunnen stand in de maatschappij maken, om de zwakken tot eigen voordeel te verdrukken?

«Deze verdienen dat het anathema over hen uitgesproken worde; Wee dezulken! zij zullen op hunne beurt onderdrukt worden, en zullen in een leven wedergeboren worden, waarin zij alles zullen te verduren hebben, wat zij anderen hebben doen ondergaan. (Zie 684.)

ONGELIJKHEID DER RIJKDOMMEN.

808. Vindt de ongelijkheid der rijkdommen niet haren oorsprong in de ongelijkheid van vermogens, waardoor de eene meer dan de andere in de gelegenheid gesteld wordt om die te verkrijgen?

«Ja en neen; en list en diefstal, hoe denkt gij daarover?»

— De erfelijke rijkdom is toch niet de vrucht van slechte hartstochten?

«Wat weet gij daarvan? klim tot de bron op, en dan zult gij kunnen zien of die altijd zuiver is. Weet gij het, of het bij den aanvang niet de vruchten van spoliatie of onrechtvaardigheid zijn geweest? maar om niet van den oorsprong, die slecht kan zijn, te spreken, gelooft gij dat de begeerte naar rijkdom, zelfs naar die, welke op de beste wijze wordt verkregen, de geheime begeerte, die in u opkomt om die, spoediger te bezitten, eene loffelijke gedachte is? Het is die waarnaar God oordeelt, en ik geef u de verzekering dat zijn oordeel gestrenger is, dan dat der menschen.»

809. Als een fortuin op onbehoorlijke wijze verkregen is, zijn dan degenen, die het later erven, daarvoor verantwoordelijk?

«Zij zijn zonder twijfel niet verantwoordelijk voor het kwaad dat anderen hebben kunnen plegen, des te minder omdat het

mogelijk is dat dit hun onbekend is; maar weet wel, dat dikwijls aan iemand een fortuin te beurt valt, alleen om hem in de gelegenheid te stellen eene onrechtvaardigheid te herstellen. Gelukkig voor hem, als hij dit begrijpt! indien hij dit uit naam van dengenen die de onrechtvaardigheid gepleegd heeft, doet, zal het beiden toegerekend worden, want het is dikwijls de laatste die er toe aanspoort.»

810. Men kan zonder de wet te schenden, op eene meer of minder rechtvaardige wijze over zijn fortuin beschikken. Is men na zijn dood voor de beschikkingen, die men gemaakt heeft, verantwoordelijk?

«Elke daad brengt hare vruchten voort; de vruchten der goede daden zijn zoet; die der andere altijd wrang, *altijd*, onthoudt dat goed.»

811. Is de gelijkheid in rijkdom mogelijk, en heeft die ooit bestaan?

«Neen, zij is niet mogelijk. Het wordt door verschil in vermogens en karakter belet.»

— Er zijn toch menschen, die gelooven dat daarin het genesmiddel voor de kwalen der maatschappij te vinden is; welke is daaromtrent uwe gedachte?

«Het zijn stelselzuchtige of naijverig-eerzuchtige menschen; zij begrijpen niet dat de gelijkheid, waarvan zij droomen, weldra door den drang der omstandigheden zou verbroken zijn. Bestrijdt het egoïsme, dat is de maatschappelijke kwaal, en jaag geene hersenschimmen na.»

812. Indien de gelijkheid in rijkdom niet mogelijk is, is het dan even zoo het geval met de welvaart?

«Neen, maar welvaart is betrekkelijk, en iedereen zoude dit kunnen genieten, als men elkander maar goed verstond... want het ware welzijn bestaat daarin, dat men zijnen tijd naar goeddunken en niet aan een' arbeid, waarvoor men niet de minste lust gevoelt, kan besteden; en daar ieder mensch een' anderen aanleg heeft, zoude er geen één nuttig werk zijn, dat onuitgevoerd zou blijven. Het evenwicht bestaat in alles, maar het is de mensch, die het zoekt te verstoren.»

— Is het mogelijk om elkander daaromtrent goed te verstaan?

«De menschen zullen elkander verstaan, zoodra zij de wet van rechtvaardigheid zullen opvolgen.»

813. Er zijn menschen, die door eigen schuld tot verval en gebrek geraken; daarvoor kan de maatschappij toch niet verantwoordelijk zijn?

«Ja wel, wij hebben dit reeds gezegd, zij is dikwijls de eerste oorzaak van die kwalen; en buitendien, is zij niet verplicht voor hunne zedelijke opleiding te zorgen? Het is dikwijls de slechte opvoeding, die hun oordeel bedorven heeft, inplaats van bij hen de slechte neigingen uitteroeien.»
(Zie 685.)

BEPROEVINGEN DOOR RIJKDOM EN DOOR GEBREK.

814. Waarom heeft God aan sommigen, rijkdom en macht, en aan anderen gebrek gegeven?

«Om ze beiden, op verschillende wijze te beproeven. Gij weet het bovendien, dat de Geesten zelve hunne beproevingen gekozen hebben, en er dikwijls onder bezwijken.»

815. Welke van die twee beproevingen is het meest voor den mensch te duchten, die door het ongeluk of door den rijkdom?

«De eene is zulks zoo wel als de andere. Door gebrek wordt men tot *morren* tegen de Voorzienigheid opgewekt; de rijkdom zet ons tot het bedrijven van allerlei buitensporigheden aan.»

816. Indien de rijke meer verleiding ondervindt, bezit hij dan daarentegen niet meer middelen om goed te doen?

«Dit is juist hetgeene wat hij niet altijd doet; hij wordt baatzuchtig, hoogmoedig en onverzadelijk; zijne behoeften nemen met zijn fortuim toe, en hij vermeent nooit genoeg voor hem alleen te hebben.»

De verheffing in deze wereld; en de macht over zijne natuurgenoeten zijn beproevingen, die even groot en even gevaarlijk zijn als het ongeluk; want hoe rijker en machtiger men is, des te meer verplichtingen men te vervullen heeft, en des te grooter de middelen zijn om goed of kwaad te doen. God beproeft den arme door gelatenheid, en den rijke door het gebruik dat hij van zijne bezittingen en macht maakt.

Rijkdom en macht doen alle hartstochten geboren worden, die ons

aan de stof doen hechten, en die ons van de geestelijke volmaaktheid verwijderen; het is daarom dat Jezus gezegd heeft: „in waarheid zegge ik u, dat het het ligter is dat een kemel ga door het oog van eene naald, dan dat een rijke inga in het Koninkrijk Gods.” (Zie 266.)

GELIJKHEID DER RECHTEN VAN MAN EN VROUW.

817. Zijn man en vrouw voor God gelijk, en hebben zij dezelfde rechten?

«Heeft God niet aan beiden de kennis van goed en kwaad en het vermogen om vorderingen te maken, geschonken?

818. Wat is de oorzaak van de zedelijke minderheid van de vrouw in sommige landen?

«De onrechtvaardige en wreede heerschappij, welke de man zich over haar aangematigd heeft. Het is een gevolg der maatschappelijke instellingen en van het misbruik maken der kracht over de zwakheid. Bij de, uit het zedelijke oogpunt beschouwd, weinig ontwikkelde menschen, is kracht, recht.»

819. Met welk doel is de vrouw lichamenlijk zwakker dan de man?

«Als een aanwijzing dat aan haar een bijzondere werkkring is opgedragen. De man, als zijnde de sterkste is voor zwaren, de vrouw voor meer lichter arbeid bestemd; en beiden om bij het doorstaan der beproevingen, die een leven vol bezwaren oplevert, elkander te helpen.»

820. Plaatst de physische zwakheid van de vrouw haar niet op eene natuurlijke wijze onder de afhankelijkheid van den man?

«God heeft aan den eene de kracht geschonken om de zwakke te beschermen, en niet om haar onder het juk te brengen.»

God heeft het organisme van ieder wezen ingericht naar de verrichtingen, die zij geroepen zijn te volbrengen. Zoo Hij aan de vrouw minder physische kracht schonk, zoo heeft Hij haar tevens eene grootere mate van gevoel geschonken, geëvenredigd aan de tederheid der moederlijke verrichtingen en aan de zwakheid van de wezens, die aan hare zorg zijn toevertrouwd.

821. Zijn de verrichtingen, voor welke de vrouw door de

natuur bestemd is, van even groot belang als die, welke het deel van den man zijn?

«Ja, en grooter; zij toch is het, die het eerste begrip van het leven schenkt.»

822. Daar de menschen allen voor Gods wet gelijk zijn, moeten zij dit dan ook niet voor de menschen zijn?

«Het is het hoofdbeginsel der rechtvaardigheid: Doe niet aan anderen, wat gij niet zoudt willen dat anderen u deden.»

— Volgens dit, moet eene wetgeving om rechtvaardig te zijn, de gelijkheid van rechten voor den man en de vrouw huldigen?

«Rechten, ja; verrichtingen, neen; ieder moet zijn eigen plaats innemen; laat de man zich met de belangen buiten, de vrouw met die in huis, ieder overeenkomstig hunnen aanleg, onledig houden. De menschelijke wet, moet om rechtvaardig te zijn, de gelijkheid der rechten van den man en van de vrouw huldigen; ieder voorrecht aan den eenen of aan den andere toegekend is strijdig met de rechtvaardigheid. *De emancipatie van de vrouw volgt op de vooruitgang in beschaving*; hare verdrukking houdt gelijken tred met de barbaarschheid. Buitendien bestaan de geslachten slechts door het physisch organisme; want de Geesten kunnen zoowel het eene als het andere aannemen, in dat opzicht bestaat er tusschen hen geen verschil, en dientengevolge moeten zij dezelfde rechten hebben.

GELIJKHEID VOOR HET GRAF.

823. Van waar komt de zucht om zijne nagedachtenis door gedenkteeken te vereeuwigen?

«Laatste bedrijf van den hoogmoed.»

— Maar is de pracht der graftomben niet dikwijls meer het werk der nabestaanden, die de gedachtenis van den overledene in eere willen houden, dan die van den overledene zelfen?

«Hoogmoed van de nabestaanden, die zich zelfen een eerzuil willen oprichten. O! zeker, het is niet altijd voor den overledene dat al die demonstratiën geschieden; het is uit eigen-

liefde en voor de wereld, en om met zijne rijkdommen te pronken. Geloofst gij, dat de gedachtenis van een geliefd wezen, in het hart van den arme minder duurzaam is, omdat deze slechts een bloem op zijn graf kan planten? Geloofst gij dat het marmer hen, die op aarde onnut geweest zijn, aan de vergetelheid ontrukkt?»

824. Keurt gij bepaald alle pracht bij begrafenissen af?

«Neen; wanneer het is om de nagedachtenis van een deugzaam mensch te vereeren, dan is het rechtmatig en een goed voorbeeld tot navolging.»

Het graf is de verzamelplaats voor alle menschen; daar houden zonder genade alle menschelijke onderscheidingen op. Vruchteloos wil de rijke zijne nagedachtenis door prachtige monumenten vereeuwigen: de tijd zal die even als het lichaam vernietigen; zoo wil het de natuur. De gedachtenis van zijne goede en slechte daden zal minder vergankelijk zijn dan zijne graftombe; de pracht bij zijne begrafenis ten toon gespreid, zal hem niet van zijne schanddaden schoonwasschen, en za hem niet ééne trede in de hiërarchie der geesten doen opklimmen. (Zie 320 en volg.)

TIENDE HOOFDSTUK.

IX. WET DER VRIJHEID

1. Natuurlijke vrijheid. — 2. Slavernij. — 3. Vrijheid van denken. — 4. Vrijheid van geweten. — 5. Vrije wil. — 6. Noodlot. — 7. Kennis der toekomst. — 8. Theoretisch overzicht van de drijfveer der menschelijke handelingen.

NATUURLIJKE VRIJHEID.

825. Bestaat er eene betrekking in de wereld, waarin de mensch zich vleien kan geheel vrij te zijn?

«Nee, want gij hebt allen elkander noodig, zoo wel kleinen als grooten.»

826. In welke betrekking zou de mensch algeheele vrijheid kunnen genieten?

«Als kluizenaar in een woestijn. Zoodra er twee menschen bij elkaar zijn, hebben zij rechten te eerbiedigen, en zijn diengevolge niet meer geheel vrij.»

827. Ontneemt de verplichting om de rechten van anderen te eerbiedigen aan den mensch het recht om zichzelven toebehooren?

«In geenendeele, want het is een recht hem door de natuur geschonken.»

828. Hoe kunnen wij de vrijzinnige zienswijze van sommige menschen overeenbrengen met de dwingelandij, die zij dikwijls zelve, in hun eigen huis en over hunne ondergeschikten uitoefenen?

«Zij begrijpen de natuurlijke wet, maar deze wordt door de hoogmoed en baatzucht opgewogen; als hunne beginselen

geen berekend comediespel is, begrijpen zij hoe het wezen moet, maar zij doen het niet.»

— Zullen in het andere leven, de beginselen, die zij hier beleden hebben, hen toegerekend worden?

«Hoe meer verstand men bezit om een beginsel te begrijpen, des te minder verschoonbaar is men als men dat zelf niet toepast. In waarheid zeg ik u, dat de eenvoudige maar oprechte mensch, verder op Gods weg gevorderd is, dan hij, die datgene wat hij niet is, schijnen wil.»

SLAVERNIJ.

829. Zijn er menschen, die door de natuur aangewezen zijn om het eigendom van andere menschen te zijn?

«Alle absolute afhankelijkheid van den eenen mensch van een ander mensch is strijdig met Gods wet. De slavernij is een misbruik van de kracht; zij verdwijnt met de vooruitgang, zoo als langzamerhand alle misbruiken verdwijnen zullen.»

De menschelijke wet, die de slavernij huldigt, is eene wet tegen de natuur, daar zij de mensch met het redelooze dier gelijk stelt, en hem zedelijk en lichamelijk vernedert.

830. Wanneer de slavernij tot de zeden van een volk behoort, zijn dan degenen, die er gebruik van maken, berispelijk, daar zij toch slechts een gewoonte, die hen natuurlijk toeschijnt opvolgen

«Kwaad blijft altijd kwaad, en alle uwe drogredenen zullen niet instaat zijn eene slechte daad tot eene goede te verheffen; maar de verantwoordelijkheid voor het kwaad is geëvenredigd aan de middelen, die men bezit om het te kunnen begrijpen, Hij, die zichzelven door middel van de wetten op de slavernij, bevoordeelt, maakt zich altijd aan eene verkrachting van de wet der natuur schuldig, maar in deze, even als in alles, is de grootte van de schuld betrekkelijk. De slavernij in de zeden van sommige volken burgerrecht verkregen hebbende, heeft de mensch er ter goeder trouw, als van iets dat hem

natuurlijk toescheen, gebruik van kunnen maken, maar zoodra zijn meer ontwikkeld, en vooral door het licht van het Christenmeer verlicht verstand, hem in den slaaf zijn gelijke voor God heeft leeren kennen, kan hij geene verontschuldiging meer aanvoeren.»

831. Plaatst de ongelijkheid in de vermogens, zekere menschenrassen niet onder de afhankelijkheid van de meer intelligente rassen?

«Ja, om die optebeuren, maar niet om ze door slavernij nog meer te doen verdierlijken. Al te lang hebben de menschen zekere rassen als werkdieren met armen en handen, beschouwd; die zij zich gerechtigd achtten even als de lastdieren te verkoopen. Zij vermeenen van edeler bloed te zijn; dwazen, die alleen de stof zien! Het is niet het bloed, dat meer of minder zuiver is, maar wel de Geest.» (Zie 361—803.)

832. Er zijn menschen, die hunne slaven met menschelijkheid behandelen, die het hen aan niets doen ontbreken, en die gelooven dat de vrijheid hen aan meer ontberingen zoude blootstellen, hoe denkt gij daarover?

«Ik zeg dat deze beter hun eigen belang begrijpen; zij dragen ook goed zorg voor hunne ossen en paarden, ten einde er op de markt meer winst van te trekken. Zij zijn niet zoo schuldig als degenen die ze mishandelen, maar door hen het recht om zichzelven toetebehooren te ontrooven, beschikken zij er niet te min over, als over een koopwaar.»

VRIJHEID VAN DENKEN.

833. Bestaat er iets in den mensch, dat aan alle dwang ontsnapt, en waardoor hij eene absolute vrijheid geniet?

«In zijne gedachte geniet de mensch een onbeperkte vrijheid, want zij kent geene banden. Men kan er de vlucht van tegengaan, maar niet vernietigen.»

834. Is de mensch voor zijne gedachten verantwoordelijk?

«Hij is daarvoor voor God verantwoordelijk: God alleen die kennende, veroordeelt hem of spreekt hem vrij, volgens Zijne rechtvaardigheid.»

VRIJHEID VAN GEWETEN.

835. Is de vrijheid van geweten een gevolg van de vrijheid van denken?

«Het geweten is eene innige gedachte, die even als alle andere gedachte aan den mensch toebehoort.»

836. Heeft de mensch het recht de vrijheid van geweten aan banden te leggen?

«Even min als de vrijheid van denken, want God alleen heeft het recht om over het geweten te oordeelen. Indien de menschen door hunne wetten, de betrekkingen regelen die van mensch tot mensch bestaan, zoo regelt God door de wetten der natuur de betrekkingen die tusschen de mensch en God bestaan?

837. Welke zijn de gevolgen als men de vrijheid van geweten aan banden legt?

«De menschen te dwingen anders te handelen dan zij denken, en er dus huichelaars van maken. De gewetensvrijheid is eene der kenmerken van de ware beschaving en vooruitgang.»

838. Is ieder geloof eerbiedwaardig, al ware het ook klaarblijkelijk vals?

«Elk geloof is eerbiedwaardig, als het oprecht is, en tot betrachting van het goede leidt; het geloof is laakbaar, als het tot kwaaddoen leidt.»

839. Is het berispelijk als men andersdenkenden ten opzichte van hun geloof reden tot ergernis geeft?

«Het is gebrek aan Christelijke liefde, en zijne vrijheid van denken aanranden.»

840. Randt men de gewetensvrijheid aan als men een geloof, dat de rust der maatschappij kan verstoren, beletselen in den weg legt?

«Men kan wel de daden bedwingen, maar het innerlijke geloof is ongenaakbaar.»

Als de uiterlijke handelingen van een geloof een nadeel van welken aard ook aan anderen berokkenen, dan is het tegengaan van deze

handelingen geen aanslag op de vrijheid van geweten, want het laat het geloof in het volle bezit van zijne vrijheid.

841. Moet men uit eerbied voor de gewetensvrijheid toelaten dat verderfelijke leerstellingen verspreid worden, of mag men, zonder die vrijheid aanteranden, trachten hen, die door deze verkeerde beginselen afgedwaald zijn, op den weg der waarheid terug te brengen?

«Zeker, niet alleen mag men dat doen, maar men is er toe verplicht; maar onderwijs, naar het voorbeeld van Jezus, *door zachtheid en overreding*, en niet door geweld, want dit zoude erger wezen dan het geloof van hen, die men zou willen overtuigen. Indien er iets bestaat dat men iemand mag opleggen, dan is het zeker het goede en de broederlijke liefde, maar wij gelooven niet dat het middel om deze ingang te doen vinden, is, met geweld te handelen: de overtuiging laat zich niet opdringen.»

842. Alle godsdiensten matigen zich aan, de eenige uitdrukking der waarheid te zijn; aan welke teekenen kunnen wij dan die Godsdienst herkennen, die het recht heeft zich als zoodanig voortestellen?

«Dit zal die godsdienst zijn, die de meeste brave menschen en de minste huichelaars vormt; dat wil zeggen, die de wet der liefde in hare grootste reinheid en ruimsten zin toepast. Aan dit teeken zult gij herkennen dat eene leer goed is, want elke leer, die het zaaien van oneenigheid en het stellen van afscheidingen tusschen Gods kinderen onderling ten gevolge heeft, kan niet anders dan valsch en verderfelijk zijn.»

VRIJE WIL.

843. Heeft de mensch een vrijen wil in zijne handelingen?

«Daar hij vrijheid om te denken bezit, zoo bezit hij ook die om te handelen. Zonder vrijen wil zou de mensch een werktuig zijn.»

844. Is de mensch van af zijne geboorte in het genot van den vrijen wil?

«Er bestaat vrijheid van handelen, zoodra de wil om te handelen aanwezig is. In den eersten tijd van het leven is de vrijheid bijna nul; zij ontwikkelt zich en verandert van voorwerp met de vermogens. De gedachten van het kind in verband met de behoefte van zijn leeftijd zijnde, oefent hij zijn vrijen wil uit op de dingen, die hij noodig heeft.»

845. Is de instinktmatige aanleg, welke den mensch bij zijne geboorte medebrengt, geen beletsel voor de uitoefening van den vrijen wil?

«De instinktmatige aanleg, is die, welke de Geest voor zijne incarnatie bezat; naarmate hij meer of minder gevorderd is, kan deze hem tot laakbare handelingen aanzetten, en hierin zal hij door de Geesten, welke met deze aanleg sympathiseren, bijgestaan worden; maar er bestaat geene onweerstaanbare wegslepende kracht voor hem, die den wil bezit om wederstand te bieden. Herinner u, dat willen kunnen is.» (Zie n°. 361.)

846. Heeft het organisme geen invloed op de handelingen van het leven, en zoo het invloed uitoefent, geschiedt dit dan ten koste van den vrijen wil?

«De Geest wordt zeker door de stof, welke hem in zijne uitingen kan belemmeren, geïnfloenceerd, dat is de rede, dat zich de vermogens meer vrij ontwikkelen op de werelden, waar de lichamen minder stoffelijk dan op aarde zijn, maar het is niet het werktuig, dat de vermogens geeft. Men moet bovendien in deze, de zedelijke van de intellectuele vermogens onderscheiden; indien een man het instinkt tot moord bezit, dan is het zeker zijn eigen Geest, maar niet zijne organen, die dat instinkt bezitten en het hem mededeelen. Degene, die zijn denkvermogen opheft, om zich alleen met het stoffelijke bezig te houden, wordt aan het redelooze vee gelijk, en nog erger, want hij denkt er niet meer aan om zich tegen het kwaad te wapenen, en daar hij dit uit eigen vrijen wil doet, ligt daarin zijne tekortkoming.» (Zie n° 367 en volgende. *Invloed van het organisme.*)

847. Ontneemt de afdwaling van het verstand aan den mensch zijn vrijen wil?

«Hij wiens verstand door de eene of andere oorzaak geschokt

is, is geen meester meer van zijne gedachten, en bezit van dat oogenblik af geen vrijheid meer. Deze afdwaling van het verstand is dikwijls eene straf voor den Geest, welke in een ander leven ijdel en hoogmoedig kan geweest zijn en een slecht gebruik van zijne vermogens kan gemaakt hebben. Hij kan in het lichaam van een idioot herleven zooals de despoot in dat van een slaaf, de slechte rijke in dat van een bedelaar herleven kan; maar door dien dwang, waarvan hij ten volle bewust is, lijdt de Geest, dit is de werking van de stof.» (Zie 371 en volgende.)

848. Is de afdwaling van de intellectueele vermogens door dronkenschap, eene verontschuldiging voor laakbare handelingen?

«Neen, want de dronkaard heeft zich vrijwillig van zijn verstand beroofd om zijne vuige lusten bot te vieren; in plaats van ééne, begaat hij twee misslagen.»

849. Wat is bij den mensch in den wilden staat, het meest overheerschende vermogen: het instinkt of de vrije wil?

«Het instinkt; hetgeen hem evenwel niet belet om in eenige dingen met algeheele vrijheid te handelen; maar evenals een kind, gebruikt hij die vrijheid tot bevrediging van zijne behoeften, en zij ontwikkelt zich met de intelligentie; bijgevolg, zijt gij, die meer verlicht zijt dan een wilde, meer dan een wilde, voor hetgeen gij doet verantwoordelijk.»

850. Zijn de maatschappelijke betrekkingen soms niet een hinderpaal voor de volkomen vrijheid van handelen?

«De wereld heeft gewis hare eischen; God is rechtvaardig; Hij neemt alles in aanmerking, maar laat de verantwoordelijkheid van de weinige pogingen, die gij aanwendt om de beletselen te overwinnen, op u rusten.»

NOODLOT.

851. Bestaat er een noodlot voor de gebeurtenissen van het leven, in den zin, die men aan dat woord hecht; dat wil zeggen, zijn alle gebeurtenissen vooraf bepaald, en zoo ja wat wordt er dan van den vrijen wil?

«Het noodlot bestaat alleen daarin, dat de Geest bij zijne

incarnatie het ondergaan van deze of gene beproeving zelve heeft uitgekozen; door die te kiezen, schept hij zich eene zekere toekomst, die het gevolg van den toestand zelve is, waarin hij geplaatst wordt; ik spreek van de physische beproevingen, want wat de zedelijke beproevingen en verleidingen betreft, blijft de Geest, zijn vrijen wil van goed en kwaad behoudende, altijd meester om toetegeven of tegenstand te bieden. Een goede Geest kan wanneer hij hem ziet verflauwen, te hulp komen, maar kan niet zoodanigen invloed op hen uitoefenen, dat hij zich van zijnen wil zou kunnen meester maken. Een slechte, dat wil zeggen, mindere Geest, kan, door hem een natuurlijk gevaar aantewijzen en dit te overdrijven, hem aan 't wankelen brengen en schrik aanjagen; maar de wil van den geïncarneerden Geest blijft desniettemin vrij van alle banden.»

852. Er zijn menschen, wien het noodlot, wat zij ook doen mogen, schijnt te vervolgen; ligt ongelukkig te zijn niet in hunne bestemming?

«Het zijn misschien beproevingen, die zij moeten ondergaan, en die zij uitgekozen hebben: maar ik herhaal, gij stelt op rekening van het noodlot wat dikwijls niet anders dan de gevolgen van uwe eigen misslagen zijn. Tracht, dat bij de rampen, die gij ondergaan moet, uw geweten zuiver blijve, en gij zult reeds half getroost zijn.»

853. Sommige menschen ontsnappen niet aan een doodelijk gevaar dan om in een ander te vervallen; het schijnt als of zij den dood niet konden ontloopen. Is dit geen noodlot?

«Noodlot bestaat in den waren zin van het woord alleen voor het oogenblik van den dood; als dat oogenblik daar is, hetzij door welk middel ook, dan kunt gij er u niet aan onttrekken.»

— Dus, welk gevaar ons ook moge bedreigen, zullen wij niet sterven als ons uur nog niet geslagen is?

«Neen, gij zult niet sterven, en hiervan zijn u duizende voorbeelden bekend; maar als uw uur van vertrek geslagen is, dan kan niets u daarvan onttrekken. God weet vooruit, door welk soort van dood gij van hier zult gaan, en dikwerf

weet uwe Geest het ook, want dit wordt hem geopenbaard als hij het eene of het andere leven uitkiest.»

854. Volgt er uit de zekerheid van het stervensuur niet voort, dat alle voorzorgen, die men neemt om den dood te ontgaan, nutteloos zijn?

«Neen, want de voorzorgen, die gij neemt, worden u ingegeven met het doel om den dood, die u bedreigt, aftewenden; zij zijn eene der middelen door welke belet wordt dat hij plaats vindt.»

855. Welke is het doel der Voorzienigheid, wanneer zij ons gevaren doet ondervinden, welke geene gevolgen moeten hebben?

«Wanneer uw leven in gevaar gebracht wordt, is dit eene waarschuwing, die gij zelve verlangd hebt, om u van het kwaad aftebrengen en u beter te maken. Als gij aan dat gevaar ontsnapt, denkt gij, nog onder den indruk van het gevaar dat gij geloopt hebt, al naar mate den meerderen of minderen invloed, die goede Geesten op u uitoefenen, er meer of minder ernstig aan, om beter te worden. De slechte geest (ik zeg slechte, daarmede het kwaad, dat nog in hem is, bedoelende), mengt er zich in, en gij gelooft dat gij even goed aan andere gevaren zult ontsnappen, en gij geeft wederom aan uwe driften den vrijen teugel. Door de gevaren, welke gij loopt, herinnert God u aan uwe zwakheid en aan de broosheid van het leven. Indien men de oorzaak en den aard van het gevaar onderzoekt, zal men meestal inzien, dat de gevolgen eene straf voor een beganen misslag of voor een *verzuimde plicht* zoude geweest zijn. God waarschuwt u op die wijze om in uzelf te keeren en u te verbeteren.» (Zie 526—532.)

856. Weet de Geest vooruit, door welke soort van dood hij bezwijken zal?

«Hij weet dat de aard van het leven, dat hij uitgekozen heeft, hem blootstelt om eerder op deze dan op gene wijze omtekomen; maar hij kent tevens de worstelingen, die hij om den dood te ontwijken, zal moeten doorstaan, en dat hij, als het Gods wil is, niet bezwijken zal.»

857. Er zijn menschen, die de gevaren van het oorlogsveld trotseeren met de overtuiging dat hun uur nog niet geslagen is, heeft dit vertrouwen eenigen grond?

«Heel dikwijls heeft de mensch een voorgevoel van zijn einde, zooals hij ook een voorgevoel hebben kan, dat hij nog niet zal sterven. Dit voorgevoel ontvangt hij door zijne Beschermgeesten, die hem willen waarschuwen om zich tot vertrekken gereed te maken, of die zijnen moed aanwakken in oogenblikken, waarin hij dien het meeste noodig heeft. Dat vertrouwen kan hem ook geworden door intuïtie van het bestaan, dat hij gekozen heeft, of van de zending, die hij op zich genomen heeft en die hij weet dat hij vervullen moet.» (Zie 411—522.)

858. Hoe komt het dat de menschen, die een voorgevoel van hun' dood hebben, er gewoonlijk minder dan anderen tegen opzien?

«Het is de mensch en niet de Geest, die tegen den dood opziet; hij, die een voorgevoel van zijn dood heeft, denkt meer als Geest dan als mensch: hij begrijpt zijne verlossing, en wacht die af.»

859. Indien de dood, wanneer die plaatst moet vinden, niet ontweken kan worden, is dit dan ook eveneens het geval met alle andere ongelukken, die ons in den loop van het leven overkomen?

«Het zijn nog al dikwijls zulke kleine dingen, dat wij in staat zijn er u voor te kunnen waarschuwen, en dikwijls door uwe gedachten te leiden u dezelve kunnen doen ontwijken, want wij houden niet van materieel lijden; maar dit is voor het leven dat gij gekozen hebt van weinig aanbelang. Het noodlot bestaat wezenlijk alleen voor het uur, waarop gij hier beneden verschijnen en weder vertrekken moet.»

— Zijn er dingen, die noodwendig gebeuren moeten en die door den wil der Geesten niet afgewend kunnen worden?

«Ja, maar toen gij Geest waart, hebt gij, toen gij uwe keus deed, die vooruitgezien en er een voorgevoel van gehad. Ge loof evenwel niet dat al wat gebeurt, zoo als men zegt: geschreven stond; eene gebeurtenis is dikwijls het gevolg van eene han-

deling, die gij uit eigen vrijen wil bedreven hebt, in diervoorge dat indien gij die handeling niet gedaan had, de gebeurtenis niet zou plaats gevonden hebben. Als gij u den vinger brandt, dan is dat niets; het is het gevolg van eene onvoorzichtigheid en van de stof afhankelijk; alleen zijn het, het groote lijden, de belangrijke gebeurtenissen en die welke op de zedelijkheid invloed kunnen uitoefenen, die door God voorzien zijn, omdat zij voor uwe veredeling en leering nuttig zijn.»

860. Kan de mensch door zijn wil en door zijne handelingen maken dat gebeurtenissen, die zouden hebben moeten gebeuren, niet plaats vinden en omgekeerd?

«Hij kan dit, indien deze schijnbare afwijking, in het leven, dat hij zich uitgekozen heeft, eene plaats kan vinden. Vervolgens kan hij om goed te doen, zoo als men moet en dat het eenigste doel van het leven is, kwaad beletten, vooral dat kwaad, dat tot nog grooter aanleiding zou kunnen geven.»

861. Weet de man, die een moord begaat, bij het uitkiezen van zijn leven, dat hij een moordenaar worden zal?

«Neen; hij weet, een leven vol strijd kiezende, dat er *kans* voor hem bestaat eene zijner natuurgenoeten te dooden, maar hij weet niet of hij het doen zal, want er heeft bij hem voor het plegen van de misdaad meestal nadenken plaats, en de gene, die over iets nadenkt, behoudt altijd de vrijheid het te doen of niet te doen. Indien de Geest vooraf wist dat hij als mensch een moord moet plegen, dan zou hij hiertoe voorbeschikt zijn. Weet, dat niemand tot het plegen van een misdaad voorbeschikt is, en dat elke misdaad en elke handeling welke ook, vrijwillig en uit eigen vrijen wil gepleegd wordt.

«Buitendien verwacht gij altijd twee zeer verschillende dingen met elkander; de voorvallen van het materieele en de handelingen van het zedelijke leven. Indien er somwijlen noodlot bestaat, dan is het voor die materieele voorvallen, waarvan de oorzaken buiten u gelegen zijn, en die van uwen wil onafhankelijk zijn. Wat de handelingen van het zedelijke leven aangaat, deze komen altijd uit den mensch zelve voort, die dus altijd de vrije keuze heeft; voor die handelingen bestaat er dus *nooit* een noodlot.»

862. Er zijn menschen, wien niets gelukt, en die bij alles wat zij ondernemen, door een kwade genius schijnen vervolgd te worden; kan men dat niet noodlot noemen?

«Het is wel een noodlot, als gij er dien naam aan geven wilt, maar het is het gevolg van den aard van het leven, dat men uitgekozen heeft, omdat die menschen door een leven vol teleurstellingen wilden beproefd worden, ten einde zich in geduld en onderwerping te kunnen oefenen. Geloofst evenwel niet dat het noodlottige absoluut is; het is dikwijls een gevolg van den verkeerden weg, welke zij opgegaan zijn, en die niet aan hunnen aanleg noch verstand geëvenredigd was. Hij, die zonder te kunnen zwemmen, een rivier wil overzwemmen, loopt groote kans van te zullen verdrinken; en zoo is het met de meeste voorvallen in het leven. Indien de mensch niets anders, dan hetgeen met zijnen aanleg overeenkomt, ondernam, zou hij bijna altijd slagen; maar wat hem in het verderf stort, is zijne eigenliefde en zijne eerezucht, die hem zijn eigen weg doen verlaten en hem de begeerte om zekere neigingen intewilligen als eene roeping doet beschouwen. Hij mislukt, en het is zijn eigen schuld; maar in plaats van het aan zichzelf te wijten vindt hij het gemakkelijker er zijn kwaad gesternte mede te beschuldigen. Menigeen zoude een goede ambachtsman geweest zijn en op eerlijke wijze zijn brood verdiend hebben, die een slecht dichter zal zijn en van honger sterven zal. Er zoude voor iedereen plaats zijn, indien iedereen de zijne wilde innemen.»

863. Leggen de maatschappelijke zeden iemand niet dikwijls de verplichting op om liever de eene dan de andere weg optegaan, en is hij in de keuze van zijnen werkkring niet aan het oordeel der openbare meening onderworpen? Is wat men vrees voor de wereld noemt, geen hinderpaal voor de uitoefening van onzen vrijen wil?

«Het zijn de menschen, die de maatschappelijke zeden doen ontstaan en niet God; indien zij er zich aan onderwerpen, is dit omdat die zeden hen aanstaan, en dit is wederom eene handeling van hunnen vrijen wil, want indien zij wilden, zouden zij er zich aan kunnen onttrekken; waarom beklagen

zij er zich dan over? Zij moesten niet de maatschappelijke zeden, maar wel hunne dwaze eigenliefde beschuldigen, die hen doet verkiezen liever van honger te sterven dan iets van hun aanzien op te offeren. Niemand is hen voor dit offer aan de openbare meening gebracht, erkentelijk, terwijl God hen de opoffering van hunne ijdelheid zal toerekenen. Dat wil niet zeggen dat gij die openbare meening zonder noodzakelijkheid moet trotseeren, zooals vele menschen doen, die meer zonderlingen dan wijsgeeren zijn; het is even onverstandig zich als een vreemd dier met den vinger te doen nawijzen, als dat het verstandig is om uit eigen wil en zonder morren aftedalen, als men zich boven op de ladder niet kan staande houden.»

864. Even als er menschen zijn, wien het noodlot altijd tegen is, zoo zijn er weer anderen, die bevoorrecht schijnen, want dezen gelukt alles; waar ligt dit aan?

«Dikwijls daaraan, dat zij het beter weten aanteleggen, maar het kan evengoed eene beproeving zijn; de voorspoed bedwelmt hen; zij rekenen op hun geluk, en zij moeten dikwijls later dienzelfden voorspoed door bittere teleurstellingen boeten, die zij door voorzichtig te handelen hadden kunnen ontgaan.»

865. Welke verklaring kan men geven van het geluk dat sommige menschen bij dingen hebben, waar noch wil noch intelligentie iets toe bij kunnen dragen, bij voorbeeld bij het spel?

«Sommige Geesten hebben te voren zeker soort van vermaak uitgekozen; het geluk, dat hen gunstig is, is eene verleiding. Hij die als mensch wint, verliest als Geest: Het is eene beproeving voor zijn hoogmoed en hebzucht.»

866. Het noodlot, dat bij de materiele voorvallen van ons leven schijnt voortezitten, schijnt dus ook een gevolg van onzen vrijen wil te zijn?

«Gij hebt zelve uwe beproeving uitgekozen; hoe zwaarder die is en hoe beter gij die draagt, des te meer verheft gij u. Zij, die hun leven in overvloed en menschelijk geluk slijten, zijn lafhartige Geesten, die op dezelfde hoogte blijven. Ook is in de wereld het aantal ongelukkigen veel grooter dan dat der gelukkigen, omdat de meeste Geesten, die beproeving zoeken,

welke voor hen het meeste vruchten dragen zal. Zij zien te goed de nietigheid van uwe grootheid en van uwe genietingen in. Buitendien is het gelukkigste leven toch altijd onrustig, altijd vol stoornis: al ware het ook alleen door het nooit geheel ontbreken van smarten.» (Zie 525 en volg.)

867. Van waar is de uitdrukking: onder een goed gesternte geboren zijn, afkomstig?

«Oud bijgeloof, dat het lot van ieder mensch met de sterren in verband waande; zinnebeeld, hetwelk eenige menschen de dwaasheid hebben, letterlijk optevatten.»

KENNIS DER TOEKOMST.

868. Kan de toekomst aan den mensch geopenbaard worden?

«In beginsel is de toekomst voor hem verborgen, en het is slechts in zeldzame gevallen en bij uitzondering, dat God er de openbaring van toestaat.»

869. Met welk doel is de toekomst voor den mensch verborgen?

«Indien de toekomst aan den mensch bekend ware, zou hij het tegenwoordige veronachtzamen, en zou hij niet met dezelfde vrijheid handelen, omdat hij door de gedachte beheerscht zou worden dat indien iets gebeuren moet, hij er zich niet mede behoeft te bemoeien, of wel trachten zou tegen te werken. God heeft niet gewild dat het zoo zijn zoude, opdat ieder een tot de vervulling der dingen, zelfs van die waartegen hij zich zoude willen verzetten, zoude medewerken; zoo zijt gij het dikwijls, die zonder er bewust van te zijn, de gebeurtenissen, die in uw leven zullen voorkomen, zelve voorbereidt.»

870. Indien het nuttig is dat de toekomst verborgen blijft, waarom staat God er dan somtijds de openbaring van toe?

«Als deze vooraf verkregene kennis de vervulling van iets bevorderen moet, in stede van het tegen te werken, door aantesporen anders te handelen dan men zonder die wetenschap gedaan zou hebben. Buitendien is het ook dikwijls eene beproeving. Het vooruitzicht van eene gebeurtenis kan meer of minder goede denkbeelden doen ontstaan; indien bijvoorbeeld

iemand moet weten dat hij eene erfenis, waarop hij niet rekende, krijgen zal, zal hij er toe kunnen komen om, gedreven door: hebzucht, door de blijdschap zijne wereldsche genietingen te vermeerderen, door de zucht om vroeger in het bezit er van te komen, den dood van dengene, die hem zijn vermogen moet nalaten, te wenschen; of wel zal dit vooruitzicht bij hem goede denkbeelden en edelmoedige gevoelens opwekken. Indien de voorzegging niet vervuld wordt, is dit weder eene andere beproeving: die van de wijze, waarop hij de teleurstelling zal dragen; maar hij zal desniettemin de verdienste oogsten of de schuld dragen van de goede of slechte gevoelens, die het geloof aan de vervulling der gebeurtenis bij hem heeft doen geboren worden.»

871. Daar God alles weet, zoo weet Hij ook of een mensch al dan niet onder een beproeving moet bezwijken; waartoe dient dan die beproeving, daar zij niets aan God kan doen kennen dat Hij al niet reeds ten opzichte van dien mensch wist?

«Men zoude met evenveel recht kunnen vragen: waarom God den mensch niet volmaakt en voltooid geschapen heeft, (zie 119) waarom den mensch den tijd der kindsheid door moet loopen alvorens volwassen te zijn (zie 379). De beproeving heeft niet ten doel God omtrent de verdiensten van dien mensch intelichten, want God weet volmaakt goed wat deze waard is, maar om aan dien mensch de geheele verantwoordelijkheid van zijne daden te laten, daar hij vrij is die al dan niet uittevoeren. De mensch, de keus bezittende tusschen goed en kwaad, zoo heeft de beproeving ten doel, hem tegen de verleiding van het kwaad te doen kampen en hem zelve al de verdienste van zijnen tegenstand toetekennen; en alhoewel God zeer goed vooruit weet of hij al dan niet slagen zal, kan Hij hem, in zijne rechtvaardigheid noch straffen noch beloonen voor eene daad, die niet gepleegd is geworden.» (zie 258).

Hetzelfde heeft plaats bij de menschen. Hoe knap een aspirant ook zijn moge, hoe zeker men ook van zijn goed slagen moge wezen, verleent men hem toch geen graad zonder een examen afgelegd te hebben; dat wil zeggen, niet zonder beproeving te ondergaan; evenzoo

veroordeelt een rechter den beklaagde alleen voor eene gepleegde daad, en niet op het vooruitzicht dat hij de daad kan of moet plegen.

Hoe meer men over de gevolgen, die er voor den mensch uit de kennis der toekomst zoude voortvloeien, nadenkt, des te meer men inziet hoe wijs de Voorzienigheid geweest is, die voor hem geheim te houden. De zekerheid van eene gelukkige gebeurtenis zoude hem werkeloos, die van eene ongelukkige, moedeloos maken; in beide gevallen zouden zijne krachten verlamd worden. Daarom is de toekomst den mensch alleen als een doel aangewezen, dat hij door inspanning bereiken moet, doch zonder de proef te kennen, die hij zal moeten doorstaan, om het te kunnen bereiken. De kennis van alle voorvallen, die den weg zal opleveren, zoude hem het initiatief en het gebruik van zijnen vrijen wil ontnemen; hij zou zich op het hellend vlak der voorafbepaalde gebeurtenissen laten medesleepen, zonder van zijne eigene vermogens gebruik te maken. Als de vervulling van iets zeker is, heeft men er geene zorg meer voor.

THEORETISCH OVERZICHT VAN DE DRIJFVEEREN DER MENSCHELIJKE HANDELINGEN.

872. Het vraagstuk van den vrijen wil, kan als volgt samengevat worden: De mensch wordt niet door het noodlot tot het kwade gedreven; de daden, die hij pleegt, stonden niet van te voren «geschreven»; de misdaden, die hij begaat, zijn niet het gevolg van een door het noodlot geveld vonnis. De mensch kan, als beproeving en als boetedoening een leven kiezen, waarin hij, het zij door de omgeving waarin hij geplaatst is, hetzij door bijkomende omstandigheden aan de wegslepende kracht van de misdaad zal blootgesteld zijn, maar hij blijft altijd vrij om te handelen of niet te handelen. Dus bestaat er vrije wil bij hem, in den staat van Geest: in de keuze van het leven en van de beproeving, en in den lichamelijken toestand: in het vermogen om aan de verleiding, waaraan wij ons vrijwillig onderworpen hebben, toe te geven of weerstand te bieden. Het is de zaak van de opvoeding om die slechte neigingen te bestrijden; zij zal dit met vrucht doen, als zij op de volledige studie van de zedelijke natuur van den mensch gegrond zal zijn. Door de kennis van de wetten, door welke deze zedelijke natuur beheerscht wordt,

zal men er in slagen die te wijzigen, zoo als men het verstand door onderwijs en het gestel doorgezondheidsmaatregelen wijzigt.

De van de stof bevrijde en in den staat van omdoling verkeerende Geest, kiest zijne toekomstige lichamelijke levens, in overeenstemming met den graad van volmaking die hij bereikt heeft, en hierin bestaat vooral, zoo als wij reeds gezegd hebben, zijnen vrijen wil. Die vrijheid wordt niet door de incarnatie vernietigd; indien hij aan den invloed van de stof toegeeft, komt dit omdat hij bezwijkt onder de beproevingen die hij zelve uitgekozen heeft, en het is om hem behulpzaam te zijn om ze te boven te komen, dat hij den bijstand van God en van de goede Geesten kan inroepen. (Zie 337.)

Zonder vrijen wil, pleegt de mensch geen onrecht door kwaad, en heeft geene verdienste door goed te doen; en dat wordt zoo zeer erkend, dat men in de wereld de goed- of afkeuring, altijd van de bedoeling, dat wil zeggen van den wil afhankelijk maakt; en daar, waar men van willen spreekt, spreekt men van vrijheid. De mensch kan dus geene verschooning voor zijne wandaden in zijn organisme zoeken, zonder afstand van zijne rede en van zijnen staat van mensch te doen en zonder zich met het redelooze vee gelijk te stellen. Indien hij dat ten opzichte van het kwaad kon doen, zou dit ook even eens voor het goede het geval zijn; maar als de mensch goed doet, zorgt hij wel dat men hem er de verdienste van toekent, en wacht zich wel dat goede aan zijn organisme toeschrijven, hetgeen een bewijs is dat hij (niet-tegenstaande het gevoelen van eenige systematici) instinktmatig, van het schoonste voorrecht van zijn geslacht: vrijheid van denken, geen afstand doet

Het noodlot zoo als dit gewoonlijk bedoeld wordt, veronderstelt de voorafgegane en onherroepelijke vastelling van alle gebeurtenissen van het leven, hoe belangrijk die ook zijn mogen. Indien de loop der dingen zoo ware, dan zou de mensch een werktuig zonder wil zijn. Waartoe zou hem zijn verstand dienen, daar hij altijd in alle zijne handelingen door de macht van het noodlot zoude beheerscht worden? Zoodanige leer zoude, indien die waar was, de vernietiging van alle zedelijke

vrijheid zijn; er zou voor den mensch geene verantwoorde-
lijkheid meer bestaan, en dientengevolge noch goed, noch
kwaad, noch ondeugden, noch deugden zijn. God, die de
hoogste rechtvaardigheid is, zou zijne schepselen niet kunnen
straffen voor misslagen, welke het niet van hen had afgehangen
niet te plegen, noch ze kunnen beloonen voor deugden, waar-
van de verdienste hen niet toekomt. Diergelijke wet zou buiten-
dien de verloochening van de wet van vooruitgang zijn, want
de mensch alles van het lot wachtende, zoude zelve niets
aanwenden om zijnen toestand te verbeteren, daar dit er toch
geene verandering in zoude kunnen te weeg brengen.

Het noodlot is evenwel geen ijdel woord; het bestaat ten op-
zichte van den stand, in welken de mensch op aarde geplaatst
is, en van de betrekking, die hij er bekleed ten gevolge van het
soort van bestaan, dat de Geest als *beproeving*, *boetedoening*
of *zending*, uitgekozen heeft; hij ondergaat onvermijdelijk alle
wederwaardigheden van dat leven en den invloed van alle
goede of kwade neigingen waartoe het aanleiding geeft; maar
hier houdt het noodlot op, want het hangt van zijnen wil af
om al dan niet die neigingen te volgen. *De bijzonderheden der
gebeurtenissen zijn afhankelijk van omstandigheden, die de
mensch zelve door zijne handelingen doet ontstaan*, en
waarop de Geesten door de gedachten, die zij hem ingeven,
invloed kunnen uitoefenen. (Zie 459.)

Het noodlot bestaat dus voor de gebeurtenissen die zich
voordoen, daar deze het gevolg zijn van de keuze van het
leven, door den Geest zelve gedaan; het is mogelijk dat het
niet voor de gevolgen van die gebeurtenissen bestaat, omdat
het van den mensch kan afhangen, er door beleid den
loop van te wijzigen; *het bestaat nooit voor de handelingen
van het zedelijke leven*.

Het is in den dood dat de mensch op eene absolute wijze
aan de onverbiddelijke wet van het noodlot onderworpen is;
want hij kan niet aan het vonnis, waarbij de duur van zijn
leven bepaald is, noch aan de soort van dood, die er een
einde aan moet maken, ontkomen.

Volgens het algemeen heerschende denkbeeld, zoude de mensch

alle zijne neigingen in zich zelve putten; zij zouden voortkomen hetzij uit zijn physisch organisme, waarvoor hij niet verantwoordelijk kan zijn, of uit zijne eigene natuur, in welke hij in zijne eigene oogen eene verschooning kan zoeken, door te zeggen dat het zijne schuld niet is dat hij zoo geschapen is. De leer van het spiritisme is blijkbaar zedelijker: zij neemt bij den mensch de eigen vrijen wil aan in zijn geheel omvang; en hem zeggende, dat hij kwaad doende, aan een kwade ingeving toegeeft, laat zij hem er de geheele verantwoordelijkheid van dragen, want zij kent hem de macht toe om er zich tegen te verzetten, hetgeen klaarblijkelijk voor hem gemakkelijker is dan indien hij tegen zijne eigene natuur te kampen had. Dus bestaat er volgens de leer van het spiritisme, geene onwederstaanbare wegsleping: de mensch kan altijd zijne ooren sluiten voor die geheimzinnige stem, die hem in zijn binnenste tot het kwaad aanzet, zoo als hij die voor de materiele stem van iemand, die spreekt, sluiten kan; hij kan dit door zijnen wil, als hij aan God daartoe de noodige kracht vraagt, en den bijstand van de goede Geesten inroept. Dit leert Jezus ons in het verheven gebed dat wij 't Gebed des Heeren noemen, als hij ons doet zeggen: «Verlaat ons niet in de verzoeking maar verlos ons van den booze.»

Deze theorie van de opwekkende oorzaak voor onze handelingen, vloeit duidelijk uit het onderwijs der Geesten voort; zij is niet alleen verheven in zedelijkheid, maar wij voegen hierbij dat zij den mensch in zijne eigene oogen verheft; zij toont hem zijne vrijheid om een overheerschend juk aftewerpen, gelijk hij vrij is om zijn huis voor onaangename menschen te sluiten; de mensch is niet meer een werktuig dat ten gevolge van eene van zijnen wil onafhankelijke aandrif handelt, het is een redelijk wezen, dat luistert, beoordeelt, en uit twee raadgevingen eene keuze doet. Laat ons hier nog bijvoegen, dat niettegenstaande dit alles, den mensch zijn initiatief niet ontnomen wordt; hij handelt desniettemin uit eigen beweging, daar hij ten slotte niets anders is dan een geïncarneerde geest, die onder zijn lichameijk omhulsel, de goede hoedanigheden en gebreken behoudt die hij als Geest bezat. De misslagen,

die wij begaan, vinden dus hun eerste oorsprong in de onvolmaaktheid van onzen eigenen Geest, die de zedelijke verhevenheid, welke hij eens bereiken zal, nog niet bereikt heeft; maar die daarom toch zijn eigen vrijen wil bezit; het lichamelijke leven wordt hem gegeven om zich door de beproevingen, die hij er in ondergaat, van zijne onvolmaaktheden, te reinigen, en het zijn juist die onvolmaaktheden welke hem zwakker en meer toegankelijk voor de inblazingen van de andere onvolmaakte Geesten maken, die er gebruik van maken, om te trachten hem in den strijd, dien hij ondernomen heeft, te doen bezwijken. Als hij als overwinnaar uit dien strijd terugkeert, verheft hij zich; indien hij bezwijkt, blijft hij wat hij was, niet slechter, niet beter; het is eene beproeving die herhaald moet worden, en op die wijze kan het lang duren. Hoe meer hij zich loutert, des te meer zal zijne zwakke zijde verminderen, en des te minder zal hij hen, die hem tot het kwaad willen overhalen, daartoe de gelegenheid geven; zijne zedelijke kracht neemt naar gelang van zijne zedelijke verhevenheid toe, en de slechte Geesten verwijderen zich van hem.

Al de meer of minder goede Geesten stellen te samen, als zij geïncarneerd zijn, het menschenras daar; en aangezien onze aarde eene der minst gevorderde werelden is, bevinden er zich daar meer kwade dan goede Geesten. Laat ons dus alles aanwenden om te maken dat wij er niet na dit verblijf op terugkomen, en om waardig te worden op eene betere wereld te gaan uitrusten, op eene van die bevoorrechte werelden, waar onverdeeld het goede heerscht, en op welke wij ons onzen doortocht hier beneden, slechts als een tijd van ballingschap zullen herinneren.

ELFDE HOOFDSTUK.

X. WET VAN RECHTVAARDIGHEID. LIEFDE EN WELDADIGHEID.

1. Rechtvaardigheid en natuurlijke rechten. — 2. Recht van eigendom. Diefstal. — 3. Weldadigheid en liefde tot den naaste. — 4. Moederliefde en kinderliefde.

RECHTVAARDIGHEID EN NATUURLIJKE RECHTEN.

873. Bestaat het gevoel van rechtvaardigheid in de natuur, of is het een gevolg van aangeleerde denkbeelden?

«Het bestaat zoo zeer in de natuur, dat uw gevoel bij de gedachte aan eene onrechtvaardigheid in opstand geraakt. Door zedelijke vooruitgang wordt dit gevoel ontegenzeggelijk ontwikkeld, maar niet geschonken: God heeft het in 's menschen hart gegrift; en dit is de rede, waarom gij dikwijls bij eenvoudige en onontwikkelde menschen juister denkbeelden omtrent rechtvaardigheid vindt, dan bij hen, die zeer vele kundigheden bezitten.»

874. Indien rechtvaardigheid eene wet der natuur is, hoe komt het dan, dat de menschen die wet op zulk eene verschillende wijze begrijpen, en dat de eene rechtvaardig vindt wat aan de andere als onrechtvaardig voorkomt?

«Dit komt, omdat er dikwijls hartstochten onder gemengd zijn, die dit gevoel, even als elk ander natuurlijk gevoel, doen ontaarden en de dingen uit een verkeerd oogpunt doen beschouwen.»

875. Welke omschrijving kan men van de rechtvaardigheid geven?

«De rechtvaardigheid bestaat in het eerbiedigen van ieders rechten.»

— Waardoor worden deze rechten bepaald?

«Door twee dingen: door de menschelijke, en door de natuurlijke wet. De menschen de wetten in overeenstemming met hunne zeden en met hun karakter gemaakt hebbende, hebben bij deze wetten rechten vastgesteld, die bij den vooruitgang in verlichting, hebben kunnen veranderen. Zie of uwe hedendaagsche wetten, zonder volmaakt te zijn, dezelfde rechten als in de middeleeuwen huldigen; die verouderde rechten, die u monsterachtig voorkomen, vond men in dien tijd rechtvaardig en natuurlijk. Het recht door de menschen vastgesteld komt dus niet altijd met de rechtvaardigheid overeen; door dit recht worden trouwens alleen slechts eenige maatschappelijke verhoudingen geregeld, terwijl er in het bijzondere leven eene menigte handelingen zijn, die alleen voor de rechtbank van het geweten te recht staan.»

876. Op welken grondslag, behalve op het recht dat door de menschelijke wet gehuldigd wordt, steunt de rechtvaardigheid die op de natuurlijke wet gegrond is?

«Christus heeft het u gezegd: *Voor de anderen willen, wat gij voor uzelf wenschen zoudt.* God heeft in 's menschen hart de regel van ware rechtvaardigheid gegrift, door den wensch die iedereen heeft, zijne rechten geëerbiedigd te zien. In het onzekere wat hij jegens zijne gelijken onder gegeven omstandigheden doen moet, moet de mensch zichzelven afvragen, hoe hij zou wenschen dat anderen onder dezelfde omstandigheden met hem zouden handelen: God kon hem geen zekerder leidsman dan zijn eigen geweten gegeven hebben.»

Het criterium der ware rechtvaardigheid is inderdaad, datgene voor anderen te willen, wat men voor zichzelven wenschen zou, en niet om datgene voor zich te willen, wat men voor anderen zou willen, hetgeen in 't geheel niet hetzelfde is. Daar het niet natuurlijk is zichzelve kwaad toetewenschen, zal men, als men zijn persoonlijken wensch voor tijpe of als punt van uitgang neemt, er zeker van zijn, nooit iets anders dan goed voor zijnen naasten te zullen verlangen. Ten allen tijde, en met elk geloof, heeft de mensch er altijd naar getracht,

zijn persoonlijk recht boven te doen drijven; *het verhevene van den Christelijken godsdienst is geweest het persoonlijke recht tot maatstaf voor het recht van den naaste gesteld te hebben.*

877. Doet de noodzakelijkheid, waarin de mensch zich bevindt om een gezellig leven te leiden, voor hem bijzondere verplichtingen ontstaan?

«Ja, en de eerste van allen is de rechten van zijne natuurgenooten te eerbiedigen; hij, die deze rechten eerbiedigt zal altijd rechtvaardig zijn. In uwe wereld, waar zoo vele menschen gevonden worden, die de wet der rechtvaardigheid niet opvolgen, vergeldt ieder met gelijke munt, en dat is de oorzaak van al de wanorde en onrust van uwe maatschappij. Het maatschappelijk leven geeft wederkeerige rechten, en legt wederkeerige verplichtingen op»

878. De mensch kan zich omtrent de uitgebreidheid zijner rechten een verkeerd denkbeeld vormen, wat kan hem daarvan de grens aanwijzen?

«De grens van het recht dat hij onder dezelfde omstandigheden, aan een ander ten zijnen opzichte, en aan elkander onderling zou toekennen.»

— Maar als iedereen voor zichzelf de rechten van zijne gelijken eischt, wat wordt er dan van de ondergeschiktheid jegens meerderen? Is dat niet bandeloosheid tegenover alle gezag?

«De natuurlijke rechten zijn, voor alle menschen, van den kleinste tot den grootste, dezelfde; God heeft de eene niet van eene meer zuivere klei dan de andere gevormd, en voor Hem zijn allen gelijk. Die rechten zijn eeuwig; die, welke de mensch gevestigd heeft, vergaan met de instellingen. Buiten dien gevoelt wel iedereen zijne kracht of zwakheid, en zal wel iedereen eene soort van inschikkelijkheid betoonen voor hem, die zulks om zijne deugd en wijsheid verdient. Het is van belang dit hier voorop te stellen, opdat zij, die zich boven anderen verheven achten, hunne plichten, waardoor zij die inschikkelijkheid waardig kunnen worden, mogen leeren kennen. Als het gezag aan de wijsheid gegeven zal worden, zal de ondergeschiktheid er niet door in gevaar gebracht worden.»

879. Wat zou het karakter wezen van den mensch, die de rechtvaardigheid in haar geheele reinheid betrachtede?

«Die van den waarachtig rechtvaardige, naar het voorbeeld van Jezus, want hij zou ook de liefde tot den naaste en de liefdadigheid, zonder welke er geene ware rechtvaardigheid bestaat, uitoefenen.»

RECHT VAN EIGENDOM. DIEFSTAL.

880. Welke is de eerste van alle natuurlijke rechten voor den mensch?

«Te leven; daarom heeft niemand het recht het op het leven van zijn gelijke aan te leggen, noch iets te doen, waardoor zijn lichamelijk bestaan in gevaar gebracht kan worden.»

881. Geeft het recht om te leven, ook het recht aan den mensch om zooveel te vergaren dat men, niet meer werken kunnende, genoeg heeft om van te leven en te kunnen rusten?

«Ja, maar hij moet dit doen zoo als de bijen, in het gezin en door een eerlijken arbeid en niet door als een egoïst op te stapelen. Zelfs eenige dieren geven hem het voorbeeld van voorzorg.»

882. Heeft de mensch het recht om datgene, wat hij door zijnen arbeid opgegaard heeft, te verdedigen?

«Heeft God niet gezegd: Gij zult niet stelen; en heeft Jezus niet gezegd: Men moet den keizer geven wat den Keizer is?

Wat de mensch door *eerlijken* arbeid vergaart, wordt een rechtmatig eigendom, dat hij het recht heeft te verdedigen, want eigendom, dat de vrucht van arbeid is, is een natuurlijk recht, even zoo heilig als dat om te arbeiden en te leven.

883. Is de begeerte om te bezitten in de natuur?

«Ja, maar als het voor zichzelf alleen is en om zijne eigene lusten te bevredigen, is het egoïsme.»

— Is evenwel de begeerte om te bezitten niet rechtmatig, daar degeen, die het noodige heeft om van te leven, niemand tot last is?

«Er zijn menschen, die onverzadelijk zijn en die zonder nut voor wien ook, of om hunne eigene lusten te bevredigen,

opstapelen. Geloofst gij dat God dat met een goed oog ziet? Hij daarentegen, die met het voornemen om zijne natuurgenootten te hulp te komen, door zijnen arbeid vergaart, brengt de wet der liefde en liefdadigheid in praktijk, en zijn arbeid wordt door God gezegend.»

884. Welk is het kenmerk van rechtmatig bezit?

«Er bestaat geen rechtmatig bezit, dan dat, hetwelk zonder schade aan anderen te berokkenen, verkregen is. (Zie 808.)

De wet der liefde en der rechtvaardigheid verbiedende aan anderen te doen wat wij niet zouden wenschen dat anderen ons deden, veroordeelt alleen daardoor, elk middel om iets te verkrijgen, dat met die wet in strijd is.

885. Is het recht van eigendom onbeperkt?

«Het leidt geen twijfel dat alles wat op rechtmatige wijze verkregen wordt eigendom is, maar, daar zoo als wij gezegd hebben de wetten der menschen onvolmaakt zijn, huldigen deze dikwijls conventionele rechten, welke door de natuurlijke rechtvaardigheid veroordeeld worden; daarom veranderen zij hunne wetten, naarmate de vooruitgang toeneemt en zij beter de rechtvaardigheid begrijpen. Hetgene in ééne eeuw als volmaakt beschouwd wordt, komt in eene volgende barbaarsch voor.» (Zie 795.)

WELDADIGHEID EN LIEFDE TOT DEN NAASTEN.

886. Welke is de wezenlijke beteekenis van het woord *liefde* zoo als Jezus dit begrepen heeft?

«Welwillendheid jegens allen, toegevendheid voor de onvolmaaktheden van anderen, vergeving van beleedigingen.»

De liefde en weldadigheid zijn de aanvulling van de wet van rechtvaardigheid, want zijn' naaste liefste hebben, is, hem al het goede te doen, waartoe wij in staat zijn en dat wij zouden wenschen dat anderen ons deden. Dit is de beteekenis van de woorden van Jezus: Heb elkander als broederen lief.

De weldadigheid is volgens Jezus niet tot het geven van aalmoezen beperkt; zij omvat elke verhouding waarin wij tegenover onzen naaste geplaatst worden, hetzij deze onze minderen, onze gelijken, dan wel

onze meerderen zijn. Zij schrijft ons toegevendheid voor, omdat wij die zelve noodig hebben; zij verbiedt ons de ongelukkigen te vernederen, in strijd met hetgeen zoo menigmaal gedaan wordt. Laat een rijk man zich vertoonen; dan heeft men voor hem duizende voorkomendheden, duizende oplettendheden; indien het een arm mensch is, dan schijnt het dat men het niet noodig acht, zich tegenover hem te ontzien. Hoe beklagenswaardiger hij is, des te meer men moest vreezen om door hem te vernederen, zijn ongeluk te vermeerderen. De wezenlijk goede mensch tracht, door den afstand die tusschen hen bestaat, te verminderen, zijne minderen in hunne eigen oogen te verheffen.

887. Jezus heeft ook gezegd; *Heb zelfs uwe vijanden lief.* Maar is de liefde voor onze vijanden, niet met onze natuurlijke neigingen in strijd, en komt de vijandschap niet uit gebrek aan sympathie tusschen de Geesten voort?

«Men kan zeker voor zijne vijanden geene teedere of vurige liefde gevoelen; dat is ook niet wat hij heeft willen te kennen geven; zijne vijanden lief te hebben, is hen vergeven en hun kwaad met goed te vergelden, daardoor verheft men zich boven hen; door wraak plaatst men zich beneden hen.»

888. Wat moeten wij van het aalmoezen geven denken?

«De mensch, welke er toe gebracht wordt om te bedelen, verlaagt zichzelf zoo wel zedelijk als lichamelijk: hij verdierlijkt. In eene op Gods wet en op rechtvaardigheid gevestigde maatschappij, moet men voor het onderhoud van den zwakke zorgen, zonder dien te vernederen. Zij moet van hen die niet werken kunnen, het bestaan verzekeren, zonder hun leven aan de genade van het toeval en van den goeden wil overtelaten.»

— Keurt gij het aalmoes geven af?

«Neen, niet het aalmoes geven is aftekeuren, maar de wijze, waarop dit dikwijls gedaan wordt. De deugzame mensch, die de liefdadigheid volgens Jezus begrijpt, gaat de ongelukkigen te gemoet zonder aftewachten dat dezen de hand naar hem uitstrekken.»

«De ware liefdadigheid is altijd goedhartig en welwillend; zoo wel in de wijze van doen als in de daad zelve. Eene dienst, die men met kieschheid bewijst, verdubbeld er de waarde van;

indien die met hoogmoed bewezen wordt, kan de nood er toe dwingen die aantenemen, maar het hart wordt er weinig door getroffen.

«Vergeet niet dat in Gods oog, alle verdienste van eene weldaad, door er ophef van te maken, ontnomen wordt. Jezus heeft gezegd: Laat uwe linkerhand niet weten wat uwe rechterhand geeft; hij leert u daardoor, de liefdadigheid niet door hoogmoed te bezoedelen.

«Men moet tusschen het eigenlijk gezegde aalmoezen geven en de weldadigheid onderscheid maken. Het is niet altijd de behoeftigste, die vraagt; de vrees voor vernedering houdt den ware arme terug, en deze lijdt dikwijls zonder te klagen; dezen is het, dien de waarlijk menschlievende mensch zonder ophef moet gaan opzoeken.»

«Heb elkander lief, dit is de geheele wet; goddelijke wet, door welke God de werelden bestuurt. De liefde is de wet van aantrekking voor de levende en bewerktuigde wezens — de aantrekking is de wet der liefde voor de onbewerktuigde stof.

«Vergeet nooit dat de Geest, welke ook de graad zijner ontwikkeling zijn moge, in zijnen staat het zij van reïncarnatie of van omdoling, *altijd* tusschen een meerdere die hem leidt en verbetert, en een mindere te wiens opzichte hij dezelfde plichten te vervullen heeft, geplaatst is. Wees dus liefderijk, niet alleen door die weldadigheid, die u noopt om uit uwe beurs het geldstuk te nemen om die op een onverschillige wijze aan hem, die aan u durft te vragen, toetereiken, maar ga de stille armoede te gemoet. Wees inschikkelijk met de gebreken van uwe natuurgenoeten; inplaats van den onwetende en den ondeugende te verachten, onderwijst hem en tracht hem zedelijker te maken; weest zachtzinnig en welwillend voor allen die minder zijn dan gij; weest dit zelfs tegen het nietigste wezen der schepping, en gij zult aan Gods wet gehoorzaamd hebben.»

H. VINCENTIUS DE PAULA.

889. Zijn er geen menschen, die door eigen schuld tot de bedelstaf vervallen?

«Zeer zeker, maar indien eene goede zedelijke opvoeding hen geleerd had Gods wet opte volgen, zouden zij niet tot die uitspattingen, die de oorzaak van hun verderf zijn, vervallen zijn; vooral hangt hiervan de verbetering af, van uwen aardbol.» (Zie 707.)

MOEDERLIEFDE EN KINDERLIEFDE.

890. Is de moederliefde eene deugd, of wel een instinkmatig gevoel aan menschen en dieren gemeen?

«Het is het een en het ander. De natuur heeft aan de moeder de liefde voor hare kinderen, in het belang van hunne instandhouding, geschonken; maar bij het dier blijft deze liefde tot de stoffelijke behoeften beperkt; zij houdt op, als die zorg nutteloos wordt; bij den mensch blijft zij gedurende het geheele leven bestaan, en is zij voor eene toewijding en eene zelfverloochening vatbaar welke deugd wordt; zij overleeft zelfs den dood, en volgt het kind naar gene zijde van het graf; gij ziet dus wel dat in die liefde iets anders is dan bij het dier.» (Zie 205—385.)

891. Als de moederliefde in de natuur is, waarom zijn er dan moeders, die een hekel aan hunne kinderen hebben, en dit wel dikwijls van af hunne geboorte?

«Het is somtijds eene beproeving, die door den Geest van het kind gevraagd is, of eene boetedoening, als hij zelve in een ander leven een slechte vader, of slechte moeder of slechte zoon geweest is (zie 392). In elk geval, kan de slechte moeder door niets anders dan door een slechte geest geïnspireerd zijn, welke hinderpalen aan het kind in den weg tracht te leggen, opdat deze onder de beproeving die hij gekozen heeft, moge bezwijken; maar die schending van de wetten der natuur, zal niet ongestraft blijven, en de Geest van het kind zal voor het te boven komen der hinderpalen beloond worden.»

892. Indien de ouders, kinderen hebben, die hen verdriet berokkenen, zijn deze dan niet verschoonbaar als zij voor hen niet de liefde gevoelen, die zij in het tegenovergestelde geval zoude gehad hebben?

«Neen, want het is eene taak die hen opgedragen is, en het is hunne zending om alles aantewenden om hen tot het goede terug te brengen (zie 582, 583). Maar die verdrietelikheden zijn dikwerf een gevolg van de slechte richting, die zij hen van hunne wieg af aan, hebben doen nemen; zij maaïen dan, wat zij gezaaid hebben.»

TWAALFDE HOOFDSTUK.

ZEDELIJKE VOLMAKING.

1. De deugden en ondeugden. — 2. De hartstochten. — 3. Het egoïsme. — 4. Karakter van den deugzamen mensch. — 5. Zelfkennis.

DE DEUGDEN EN ONDEUGDEN.

893. Welke is de meest verdienstelijke van alle deugden?

«Alle deugden hebben hare verdiensten, omdat allen een bewijs van gemaakte vorderingen op den weg van het goede zijn. Er bestaat deugd, telkens als er vrijwillige tegenstand aan de wegslepene verleiding der kwade neigingen geboden wordt; maar het verhevene der deugd, bestaat daarin: zijn eigen belang voor het welzijn van anderen, zonder nevenbedoelingen opteofferen; de meest verdienstelijke deugd, is die, welke in de meest onbaatzuchtige liefde haren grond vindt.»

894. Er zijn menschen, die het goede ten gevolge van eene plotselinge opwelling doen, zonder noodig te hebben eenig daarmede strijdig gevoel te bestrijden; zijn deze even verdienstelijk als zij, die tegen hunne natuur moeten worstelen, en deze overwinnen?

«Bij hen, die niet te worstelen hebben, komt dit, doordien bij hen de vooruitgang reeds gemaakt is; zij hebben vroeger geworsteld en hebben overwonnen; daardoor vorderen bij hen de goede gevoelens niet de minste inspanning, en komen hunne handelingen hen als zeer natuurlijk voor; het goed doen, is voor hen eene gewoonte geworden. Men moet hen dus eeren als oude strijders, die hunnen rang veroverd hebben.

«Daar gij nog verre van de volmaaktheid verwijderd zijt,

baren die voorbeelden u verwondering door de tegenstelling, en gij bewonderd ze des te meer naarmate die zeldzamer voorkomen; maar weet, dat in de meer gevorderde werelden dan de uwe, regel is, wat bij u eene uitzondering is. Het gevoel van het goede is daar altijd natuurlijk, omdat zij alleen door goede Geesten bevolkt zijn, en eene enkele slechte bedoeling zoude er eene monsterachtige uitzondering zijn. Daarom zijn er de menschen gelukkig; zoo zal het ook op aarde worden, als het menschedom zich vervormd zal hebben, en de liefde in hare ware beteekenis zal begrijpen en toepassen.»

895. Wat is, de gebreken en ondeugden omtrent welke niemand zich kan vergissen, daargelaten, het meest karakteristieke kenteeken van de onvolmaaktheid?

«De baatzucht. De zedelijke eigenschappen zijn dikwijls als het verguldsel, dat men op een voorwerp van koper aanbrengt, en dat de beproeving met den toetsteen niet weerstaat. Een mensch kan wezenlijke hoedanigheden bezitten, die hem voor de wereld een braaf mensch doen schijnen; maar die hoedanigheden, ofschoon zij eene vooruitgang bewijzen, kunnen niet altijd sommige proeven doorstaan, en het is dikwerf alleen noodig om de snaar van het eigenbelang aanteroeren, om den bodem der gedachte bloot te leggen. De ware belangeloosheid is zelfs zoo zeldzaam op aarde, dat men die, als zij voorkomt, bewondert als of het een wonder ware.

«De gehechtheid aan stoffelijke zaken is een zeker bewijs van minderheid, omdat, hoe meer de mensch aan de goederen dezer aarde hecht, hij des te minder zijne bestemming begrijpt; door belangeloosheid daarentegen, bewijst hij, dat hij de toekomst uit een meer verheven standpunt beschouwt.»

896. Er zijn belanglooze menschen zonder doorzicht, die hetgene zij bezitten bij gebrek van een beredeneerd gebruik, zonder wezenlijk nut wegschenken; maken deze zich daardoor in eenig opzicht, verdienstelijk?

«Zij hebben de verdienste der belangeloosheid, maar zij hebben niet die van het goede, dat zij zouden kunnen doen. Indien belangeloosheid eene deugd is, is de onberedeneerde vrijgevigheid altijd ten minste een gebrek aan oordeel. Het

fortuin wordt evenmin aan den eene geschonken om het weg te werpen, als aan den andere om het in zijne geldkisten weg te sluiten; het is een in bewaring gegeven pand, waarover zij verantwoording zullen moeten doen, want zij zullen aansprakelijk zijn voor al het goede, dat in hunne macht was om te doen, en dat zij niet gedaan zullen hebben; voor alle tranen, die zij met hun geld hadden kunnen droogen, en dat zij aan hen, die het niet noodig hadden, gegeven hebben.»

897. Is hij, die het goede betracht, niet met het doel om op aarde beloond te worden, maar in de hoop, dat het hem in het andere leven toegerekend zal worden, en dat zijn toestand er daar des te beter door zal wezen, berispelijk, en is die gedachte niet nadeelig voor zijne vooruitgang?

«Men moet het goede uit liefde, dat wil zeggen, belangeloos doen.»

— «Ja, maar toch vormt iederéén den natuurlijken wensch om vooruittegaan ten einde uit de moeielijken toestand van dit leven te geraken: de Geesten zelve leeren ons met dit doel het goede te doen; is het dan een kwaad, te denken dat men door goed te doen iets beters dan op aarde verwachten kan?

«Neen, zeker niet; maar hij, die zonder bijoogmerken, en alleen uit zucht om God, en zijn lijdenden natuurgenoot gewallig te zijn het goede doet, heeft reeds een zekeren graad van vooruitgang bereikt, waardoor hij vroeger het geluk zal bereiken, dan zijn broeder, die, meer positief, het goede alleen uit berekening doet, en niet daartoe door de natuurlijke warmte van zijn hart gedrongen wordt.» (Zie 894.)

— Moet men hier geen onderscheid maken tusschen het goede dat men aan zijne naasten kan doen en de moeite, welke men aanwendt, om zich van zijne gebreken te ontdoen? Wij begrijpen, dat het goede te doen met de gedachte dat ons dit in een volgend leven toegerekend zal worden, weinig verdienstelijk is; maar zich te beteren, zijne driften te overwinnen, zijn karakter te verbeteren met het doel om tot de goede Geesten te naderen en zichzelf te verheffen, is dit eveneens een teeken van minderheid?

«Neen, neen; door goed te doen, bedoelen wij liefderijk te

zijn. Hij, die berekent wat elke goede daad hem zoowel in het volgend als in het aardse leven zal kunnen opbrengen, handelt als een egoïst, maar het is volstrekt geen egoïsme zich te beteren met het oog om tot God te naderen, daar dit het doel is naar welk een ieder streven moet.»

898. Is het nuttig, daar het lichamelijk leven slechts een tijdelijk verblijf hier op aarde is, en onze aandacht het meest op onze toekomst moet gevestigd zijn, zich te beijveren wetenschappelijke kundigheden, die alleen stoffelijke zaken en behoeften betreffen, te vergaren?

«Zonder twijfel; ten eerste stelt u dat in staat om het leed van uwe broederen te verzachten; vervolgens zal uw Geest spoediger opklimmen, indien hij reeds in verstand is vooruitgegaan; in den tijd, die tusschen de incarnatiën verloopt, zult gij in een uur datgene leeren, waartoe gij op aarde jaren noodig zoudt hebben. Geen eene kennis is nutteloos; allen dragen min of meer tot vooruitgang bij, omdat de volmaakte Geest alles kennen moet, en daar de volmaking in alle opzichten moet bereikt worden, zoo dragen daartoe alle verkregene denkbeelden tot de ontwikkeling van den Geest bij.»

899. Van twee rijke menschen, is de eene in rijkdom geboren en heeft nooit gebrek gekend; de andere is zijn fortuin aan zijnen arbeid verschuldigd; beiden gebruiken het uitsluitend tot bevrediging van hunne eigene genoegens; welke van deze twee is de meest schuldige?

«Hij, die het lijden gekend heeft; hij weet wat lijden is; de smart die hij kent, verlicht hij niet, maar al te dikwijls voor hem, herinnert hij zich die zelfs niet meer.»

900. Vindt degene, die zonder iemand goed te doen, altijd rijkdom opstapelt, eene deugdelijke verschooning in het denkbeeld dat hij vergaart om des te meer aan zijne erfgenamen te kunnen nalaten?

«Het is een schikking die hij met zijn slecht geweten aangaat.»

901. Van twee gierigaards, ontzegt zich de eerste het noodige en sterft van gebrek naast zijne schatten; de tweede is alleen voor anderen gierig, voor zichzelf is hij verkwistend; terwijl hij om eene dienst te bewijzen of iets nuttigs

tot stand te brengen, voor de geringste opoffering terugdeinst, is niets hem te kostbaar om aan zijn eigen smaak en lusten te voldoen. Vraagt men van hem een dienst, dan heeft hij altijd geldgebrek; wil hij aan de eene of andere van zijne invallende lusten voor zichzelf voldoen, dan heeft hij daarvoor altijd genoeg. Welke is nu de meest schuldige, en welke van deze twee zal de minste plaats in de geestenwereld innemen?

«Degene, die geniet: hij is meer baatzuchtig dan gierig; de andere heeft reeds een deel van zijne straf ondergaan.»

902. Is men te berispen als men rijkdommen wenscht, uit zucht om goed te doen?

«Het gevoel is zeker loffelijk als het zuiver is; maar is die zucht wel altijd belangeloos, en verbergt ze geen persoonlijk bijoormerk? Is de eerste persoon, wien men wenscht goed te doen, niet dikwijls ons eigen ik?»

903. Is men misdadig als men de gebreken van anderen opmerkt?

«Indien het is om ze te hekelen en ze ruchtbaar te maken, dan is men zeer misdadig, want dit is gebrek aan liefde; indien het is om er zelf nut uit te trekken, en om ze zelf te vermijden, dan kan dit somtijds nuttig zijn; maar men moet nooit vergeten dat toegevendheid voor de gebreken van anderen eene der deugden is, welke in de liefde begrepen is. Voor dat gij anderen een verwijt over hunne gebreken doet, zie dan eerst zelve of men van u niet hetzelfde zeggen kan. Tracht in het bezit te komen van de goede hoedanigheden die het tegenovergestelde van de gebreken zijn, die ge in anderen gispt, dat is de wijze om zich boven hen te verheffen; indien gij iemand verwijt gierig te zijn, wees gij dan milddadig; indien het hoogmoed is wat gij hem verwijt, wees gij dan nederig en eenvoudig; indien het is hardvochtig te zijn, wees gij dan zachtmoedig; kleingeestig te handelen, wees gij dan grootmoedig in alle uwe handelingen; in een woord, draag zorg dat men de woorden van Jezus niet op u kan toepassen: Hij ziet een splinter in het oog van zijnen broeder, maar ziet de balk, in zijne eigen oogen, niet.»

904. Is men strafwaardig als men de wonden van de maatschappij peilt en bekend maakt?

«Dit hangt af van de bedoeling, welke ons er toe noopt om dit te doen; indien de schrijver alleen beoogt ergeris te doen ontstaan, dan is het een persoonlijk genoegen, dat hij zichzelve verschaft door tafereelen te schilderen, die dikwijls meer een kwaad dan een goed voorbeeld zijn. De Geest beoordeelt, maar hij kan voor dit soort van vermaak, dat hij er in schept om het kwaad aan den dag te brengen, gestraft worden.»

— Hoe kan men, in zulk een geval, over de zuiverheid van de bedoelingen en over de oprechtheid van den schrijver oordeelen?

«Dit is niet altijd noodig; indien hij goede dingen schrijft, doe er dan uw voordeel mede; indien hij slecht handelt, is dit eene gewetenszaak, die hem aangaat. Buitendien, indien hij zijne oprechtheid wenscht te bewijzen, dan is het zijne zaak om de voorschriften door zijn eigen voorbeeld kracht bij te zetten.»

905. Sommige schrijvers hebben zeer schoone en zedelijke geschriften uitgegeven die tot vooruitgang van het menschedom strekken, maar hebben zelve er weinig nut uit getrokken; wordt aan hen als Geest, het goede, dat door hunne werken gesticht is, toegerekend?

«Zedekunde zonder daden, is het zaad zonder den arbeid. Wat hebt gij aan het zaad als gij dit geene vruchten voor uwe voeding, doet voortbrengen? Deze menschen zijn des te meer schuldig, omdat zij het verstand hadden om te kunnen begrijpen; door de lessen, die zij aan anderen gaven niet zelve opte volgen, hebben zij van het oogsten der vruchten afstand gedaan.»

906. Is de gene, die goed doet, berispelijk als hij er zich van bewust gevoelt en het zichzelve bekend?

«Daar hij van het kwaad dat hij doet, het bewustzijn mag hebben, moet hij dit ook van het goede hebben, ten einde te kunnen weten of hij goed of kwaad handelt. Het is door alle zijne daden in de weegschaal van Gods wet en vooral

in die der rechtvaardigheid te wege, dat hij zichzelven reenschap zal kunnen geven, of zij goed of kwaad zijn, of hij die moet goed- of afkeuren. Het kan dus niet berispelijk in hem zijn, bij zichzelven te erkennen dat hij over zijne slechte neigingen gezegevierd heeft en daarover tevreden te zijn, mits hij er niet hoogvaardig door wordt, want dan zou hij daardoor wederom in een ander euvel vervallen.» (Zie 919.)

DE HARTSTOCHTEN.

907. Daar het beginsel der hartstochten in de natuur ligt, is dit dan in zichzelven slecht?

«Neen, de hartstocht ligt in de overdrijving gevoegd bij den wil, want het beginsel er van is aan den mensch ten goede gegeven en kan hem groote dingen doen ten uitvoer brengen; het kwaad wordt veroorzaakt door het misbruik, dat hij er van maakt.»

908. Hoe kan men de grens bepalen, waar de hartstochten ophouden goed of kwaad te zijn?

«De hartstochten zijn gelijk aan het paard daar men dienst van heeft als men het in toom houdt, en dat gevaarlijk wordt als het den ruiter beheerscht. Erken dus dat eene hartstocht schadelijk wordt zoodra gij de macht verliest om die te beheerschen, en dit het eene of andere nadeel voor u zelve of voor anderen ten gevolge heeft.»

De hartstochten zijn de hefboomen, waardoor de krachten van den mensch vertienvoudigd worden, en die hem behulpzaam zijn in de vervulling van Gods bedoelingen, maar als de mensch in plaats van die te besturen, zich door hen laat beheerschen, vervalt hij tot uitersten, en dezelfde kracht, die in zijne handen het goede kon teweegbrengen, valt op hem terug en verplettert hem.

Alle hartstochten vinden hunnen oorsprong, in een gevoel of in eene behoefte der natuur. Het beginsel der hartstochten is dus geen kwaad, daar het op eene der voorzienende voorwaarden voor ons bestaan gegrond is. De eigenlijk gezegde drift, is de overdrijving van eene behoefte of van een gevoel, zij is gelegen in de overdrijving en niet in de oorzaak; en die overdrijving wordt een kwaad, wanneer ze het een of ander kwaad ten gevolge heeft.

Elke drift, die den mensch nader tot het dier brengt, doet hem van de geestelijke natuur afwijken.

Elk gevoel dat den mensch boven de dierlijke natuur verheft, bewijst het overwicht van den Geest over de stof en doet hem tot de volmaaktheid naderen.

909. Zou de mensch door eigen inspanning, zijne slechte neigingen altijd kunnen overwinnen?

«Ja, en dikwijls met zeer weinig moeite; het ontbreekt hem helaas aan den wil. Hoe weinigen onder u, doen daartoe eenige moeite?

910. Kan de mensch bij de Geesten eene krachtige hulp vinden, om zijne driften te boven te komen?

«Indien hij God en zijne goede geniussen met oprechtheid er om bidt, zullen de goede Geesten zeker hem te hulp komen, want dit is hunne roeping.» (Zie 459).

911. Bestaan er niet zulke hevige en onweerstaanbare driften, dat de wil onmachtig is, die te overwinnen?

«Er zijn vele menschen, welke zeggen: *Ik wil*, maar die wil hebben zij slechts op hunne lippen; zij willen, en zijn zeer blijde als het niet gebeurt. Als men gelooft dat men zijne driften niet kan beteugelen, komt dit omdat de Geest door den lagen trap, waarop hij staat, daarin genoegen vindt. Hij, die zijne driften tracht te beteugelen, begrijpt zijne geestelijke natuur; voor hem is zijne driften te overwinnen: een zegepraal van den Geest over de stof.»

912. Welke is het beste middel om de overheersching van de lichamelijke natuur te bestrijden?

«Zich zelve te verloochenen.»

HET EGOÏSME.

913. Welke is onder de ondeugden, degene, die men als grondondeugd kan beschouwen?

«Wij hebben dit meermalen gezegd, het is *het Egoïsme*; daaruit komt alle kwaad voort. Ga al de ondeugden na, en gij zult zien dat allen hun grond in het egoïsme hebben; gij kunt ze bestrijden zoo veel gij wilt, het zal u nooit gelukken

ze uitteroeien zoo lang gij de oorzaak van het kwaad niet uitgeroeid zult hebben. Laat alle uwe pogingen dus daarop gericht zijn, want dat is de ware geesel van de maatschappij. Hij, die reeds in dit leven de zedelijke volkomenheid wil naderen, moet alle gevoel van egoïsme uit zijn hart uitroeien, want het egoïsme is onbestaanbaar met rechtvaardigheid: het neutraliseert alle andere goede hoedanigheden.»

914. Het egoïsme op het persoonlijk belang gegrond zijnde, moet het zeer moeilijk zijn om het geheel in 's menschen hart uitteroeien; zal dit eens gelukken?

«Naar mate de menschen meer verlicht in het geestelijke worden, stellen zij minder prijs op stoffelijke zaken; daarbij moet men de menschelijke instellingen, welke het egoïsme onderhouden en aanwakkeren, hervormen. Dit hangt van de opvoeding af.»

915. Daar het egoïsme, aan het menschelijk geslacht eigen is, zal het dan niet altijd een hinderpaal blijven voor de heerschappij van het absoluut goede op aarde?

«Het is zeker dat het egoïsme uw grootste kwaad is, maar dit ligt aan de mindere ontwikkeling van de op aarde geïncarneerde geesten, en niet aan de menschheid zelve; en de Geesten verliezen door opvolgende incarnatiën het egoïsme, zooals zij alle andere onreinheden verliezen. Vindt gij dan op aarde niet één mensch, die vrij van egoïsme is en die de weldadigheid betracht? Er zijn er meer dan gij denkt, maar gij kent ze niet, omdat de deugd niet in den helderen dag zoekt te pronken; indien er zoo één is, waarom zouden er dan geen tien; indien er tien zijn, waarom zouden er dan geen duizend en zoo vervolgens, zijn?»

916. Wel verre dat het egoïsme afneemt, neemt het met de beschaving toe, die het schijnt aantewakkeren en te onderhouden; hoe zal dan de oorzaak het uitwerksel kunnen uitroeien?

«Hoe grooter de kwaal, hoe afzichtelijker; het was noodig dat door het egoïsme veel kwaads gesticht werd, ten einde de noodzakelijkheid van de uitroeing er van te doen inzien. Wanneer de menschen het egoïsme, dat hen beheerscht, afgelegd zullen hebben, zullen zij als broeders met elkander

levende, elkander geen kwaad berokkenen maar den een den ander ten gevolge van het wederkeerig gevoel van *solidariteit* helpen, dan zal de sterke de steun en niet de onderdrukker van den zwakke zijn, en zal men niemand meer het noodige zien ontbeeren, omdat allen de wet der rechtvaardigheid zullen opvolgen. Het is de heerschappij van het goede, die den Geesten opgedragen is voortebereiden.» (Zie 784.)

917. Door welk middel kan men het egoïsme uitroeien?

«Van alle menschenlijke onvolmaaktheden is het egoïsme het moeilijkste uitroeien omdat het een gevolg is van den invloed van de stof, van welke den mensch, *nog te dicht bij zijnen oorsprong*, zich nog niet heeft kunnen bevrijden, en alles: zijne wetten, maatschappelijke instellingen, opvoeding, draagt het zijne bij om dien invloed te onderhouden. Het egoïsme zal verminderen door de heerschappij van het zedelijke op het stoffelijke leven en vooral door het begrip, - dat het spiritisme u geeft over uwen *wezenlijken* toekomstigen toestand niet door allegorische fictien verwrongen; het goed begrepen spiritisme, als het zich met de zeden en het geloof vereenzelvigd zal hebben, zal de gebruiken, gewoonten en maatschappelijke toestanden, vervormen. Het egoïsme is gegrond op het gewicht, dat men aan de persoonlijkheid hecht; en het goed begrepen spiritisme, ik herhaal het, doet de dingen van uit zulk een hoog standpunt beschouwen, dat het gevoel van persoonlijkheid als 't ware voor de oneindigheid verdwijnt. Door het gewicht dat men aan de persoonlijkheid hecht uitroeien of ten minste te doen kennen, zoo als het wezenlijk is, wordt noodwendig het egoïsme bestreden.»

«Het is door de krenking, welke de mensch door het egoïsme van anderen ondervindt, dat hij dikwijls zelve een egoïst wordt, omdat hij behoefte gevoelt om op tegenweer bedacht te zijn. Bemerkende dat anderen aan zichzelven en niet aan hem denken, wordt hij er toe gebracht zich meer met zichzelven dan met anderen bezig te houden. Laat het beginsel der liefde en broederschap de grondslag der maatschappelijke instellingen, van de *wettelijke* betrekkingen van volk tot volk en van mensch tot mensch zijn, dan zal de mensch, gewaar wordende dat

anderen aan hem gedacht hebben, minder aan zijn eigen ik denken: hij zal de goede zeden bevorderende invloed van het voorbeeld en van de aanraking met anderen ondervinden. Bij die algemeenheid van het egoïsme is er ware deugd toe noodig om van zijne persoonlijkheid, ten nutte van anderen, die er u zelden dank voor wijten, afstand te doen; het is vooral voor hen, die deze deugd bezitten, dat het rijk der hemelen geopend is; vooral voor dezen is het geluk der uitverkorenen weggelegd, want in waarheid zegge ik u dat op den dag der gerechtigheid degene, die alleen aan zichzelf gedacht zal hebben, afgezonderd zal worden, en door zijn verlaten toestand lijden zal.» (Zie 785.)

FÉNÉLON.

Er worden ongetwijfeld loffelijke pogingen aangewend om het menschedom vooruit te doen gaan, men moedigt, men drijft het aan, men vereert de goede gevoelens meer dan in eenig ander tijdperk, en toch blijft de knagende worm van het egoïsme nog de geesels der maatschappij. Het is een wezenlijk kwaad dat op iederéén terugkaatst, waarvan iedereen min of meer het slachtoffer is; men moet het dus bestrijden zooals men eene besmettelijke ziekte bestrijdt, daarom moeten wij doen zooals de geneesheeren: tot de oorzaak van de kwaal opklimmen. Laat men dus in elk deel van de maatschappelijke instellingen, van het gezin tot aan de volken, van de hut tot aan het paleis, alle oorzaken, alle duidelijke of verborgen invloeden, die het gevoel van egoïsme aanwakkeren, onderhouden en ontwikkelen, opsporen; eens die oorzaken bekend, zal het geneesmiddel zich van zelve opdoen; het zal er slechts op aankomen die oorzaken, zoo al niet allen te gelijk, dan toch bij gedeelten te bestrijden, en langzamerhand zal het venijn vernietigd worden. De genezing zal wellicht langzaam gaan, want de oorzaken zijn menigvuldig, maar zij is niet onmogelijk. Men zal trouwens niet in de genezing slagen dan door het kwaad bij den wortel, dat wil zeggen, door opvoeding aantetasten, niet die opvoeding, die ten doel heeft geleerden, maar die, welke er toe leidt, brave menschen te vormen. Eene welbegrepen opvoeding is de sleutel tot den zedelijken vooruitgang; wanneer men de kunst zal verstaan het karakter te behandelen zoo als men dit het verstand weet te doen, dan zal men dit eene goede richting kunnen geven, even als men dit aan jonge planten geeft, maar die kunst vereischt veel tact, veel ondervinding en een diepe geest van opmerking, het is eene ernstige

dwaling te gelooven dat om dit met vrucht te kunnen doen, het voldoende is eene groote mate van kennis te bezitten. Hij die zoo wel het kind van den rijke als dat van den arme, van het oogenblik van zijne geboorte af aan gadeslaat, en al de nadeelige invloeden opmerkt, die op hem werken ten gevolge van de zwakheid zorgeloosheid en onwetendheid, van degene, onder wiens leiding zij geplaatst zijn; hij, die weet hoe dikwijls de middelen, die men gebruikt om hem zedelijker te maken, verkeerd zijn, kan zich niet verwonderen zoo veel verkeerdheden in de wereld te vinden. Laat men voor het zedelijke, zoo veel ten koste leggen als voor het intellectueele, en men zal ontwaren, dat al mogen er wederspannige inborsten zijn, er toch velen zijn, die niets dan eene goede opleiding behoeven om goede vruchten voort te kunnen brengen. (Zie 872.)

De mensch wil gelukkig zijn, dit gevoel is in de natuur; daarom werkt hij zonder ophouden aan de verbetering van zijnen toestand hier op aarde; hij spoort de oorzaken van zijne kwalen op, ten einde die te kunnen genezen. Als hij goed begrepen zal hebben dat het egoïsme eene van die oorzaken is, dat door het egoïsme hoogmoed, eerzucht, geldzucht, wangunst, nijd, jaloerschheid ontstaat, waardoor hij dikwijls gekrenkt wordt en waardoor onrust in alle maatschappelijke betrekkingen geboren wordt, tweedracht ontstaat, het vertrouwen vernietigd wordt, het altijd noodzakelijk wordt op tegenweer tegenover zijnen naasten bedacht te zijn, dat het egoïsme eindelijk van een vriend een vijand maakt, dan zal hij begrijpen dat die ondeugd onvereenigbaar met zijn eigen geluk, wij voegen er zelfs bij, met zijn eigen veiligheid is; hoe meer hij er door geleden zal hebben, des te meer hij er de noodzakelijkheid van zal inzien om die te bestrijden, zoo als hij de pest, het schadelijke gedierte en alle andere plagen bestrijdt; zijn eigen belang zal hem daartoe aanzetten. (Zie 784.)

Het egoïsme is de bron van alle ondeugden, zoo als de liefde die van alle deugden is; de eene uitteroeien, de andere te ontwikkelen, moet het doel der pogingen van ieder mensch zijn, indien hij zijn geluk wil verzekeren zoo wel op aarde als hiernamaals.

KARAKTER VAN DEN DEUGDZAMEN MENSCH.

918. Aan welk teeken kan men bij een mensch den wezenlijken vooruitgang, die zijn geest in de geestelijke hierarchie moet doen stijgen, ontdekken?

«De Geest toont zijne verhevenheid als alle de handelingen

van zijn lichamelijk leven eene opvolging van Gods wet zijn, en als hij bij voorbaat het geestelijke leven begrijpt.»

De wezenlijk deugdzame mensch is degene, die de wet der rechtvaardigheid, liefde en weldadigheid in zijne grootste zuiverheid opvolgt. Indien hij zijn geweten over de door hem gepleegde daden onderzoekt, zal hij zichzelven afvragen of hij die wet niet geschonden heeft; of hij geen kwaad gedaan heeft; of hij al het goede gedaan heeft, *dat in zijn vermogen was*; of niemand zich over hem te beklagen heeft en eindelijk of hij aan anderen gedaan heeft, wat hij zou wenschen dat anderen hem deden.

De mensch, die doordrongen is van het gevoel van weldadigheid en liefde tot den naaste, doet het goede om het goede, zonder hoop op vergelding, en offert zijn eigen belang aan de rechtvaardigheid op.

Hij is goedaardig, menschelijk en welwillend voor allen, omdat hij in alle menschen zonder onderscheid van rassen of geloof, broeders ziet.

Indien God hem macht en rijkdommen geschonken heeft, beschouwt hij dit als een PAND, waarvan hij ten goede gebruik moet maken; hij wordt er niet ijdel door, want hij weet dat God, die het hem gegeven heeft, het hem ook weder ontnemen kan.

Indien de maatschappelijke toestanden, menschen van hem afhankelijk gemaakt hebben, behandelt hij deze met goedheid en welwillendheid, omdat zij zijn gelijken voor God zijn; hij maakt van zijn gezag gebruik om hen zedelijk te verheffen, en niet om hen door zijn trots te verpletteren.

Hij is toegevend voor de zwakheden van anderen, omdat hij weet dat hij zelfs zoo veel toegevendheid noodig heeft, en hij zich de woorden van Christus herinnert. *Die van ulieden zonder zonde is, werpe eerst den steen op haar.*

Hij is niet wraakgierig; het voorbeeld van Jezus volgende vergeeft hij de beledigingen, om zich alleen de weldaden te herinneren; want hij weet dat *hem vergeven zal worden zoo als hij aan anderen vergeven zal hebben.*

Eindelijk, eerbiedigt hij in zijne natuurgenoeten al de rechten, welke de wetten der natuur geven, zoo als hij zoude wenschen die ten zijnen opzichte geëerbiedigd te zien.

ZELFKENNIS.

919. Welke is het meest krachtige praktische middel om

zich in dit leven te verbeteren, en om aan de verleiding van het kwaad weerstand te bieden?

«Een wijze der oudheid heeft het u gezegd: Ken u zelve.»

— Wij begrijpen de wijsheid van die les; maar het is juist zoo moeilijk zichzelve te kennen; hoe kan men tot die zelfkennis komen?

»Doe wat ik zelve bij mijn leven op aarde gedaan heb: na geëindigden dag onderzocht ik mijn geweten, ik ging alles na wat ik gedaan had en vroeg mijzelf af: of ik in geen eene plicht te kort was gekomen; of niemand zich over mij te beklagen had gehad, op die wijze ben ik er in geslaagd mijzelf te leeren kennen en inzien wat er in mij verbeterd moest worden. Hij, die elken avond zich alle zijne handelingen van den dag voor oogen wilde halen, en God en zijn beschermengel biddende hem te willen inlichten, zichzelve wilde vragen wat hij goed of kwaad gedaan had, zou eene groote kracht verkrijgen om zich te volmaken, want, geloof mij, God zal hem bijstaan. Stel u zelve dus vragen, en vraag uzelve af wat gij gedaan hebt, en met welk oogmerk gij in gegeven omstandigheden gehandeld hebt; of gij iets gedaan hebt, wat gij in anderen zoudt afkeuren, of gij niets gedaan hebt wat gij niet zoudt durven bekennen. Vraag u zelve ook dit af: Indien het God behaagde mij in dit oogenblik opteroepen, zou ik in de Geestenwereld terugkeerende, waar niets verborgen is, het gezicht van iemand te duchten hebben? Onderzoek wat gij tegen God, daarna wat gij tegen uwe naasten en eindelijk wat gij tegen u zelve kunt misdaan hebben. De antwoorden zullen rust aan uw geweten schenken, of wel de aanduiding van eene kwaal, die genezen moet worden, voor u zijn.

«Zelfkennis is dus de sleutel voor de individueele verbetering; maar, zult gij zeggen, hoe kan men zichzelve beoordeelen? Heeft men niet de illusiën der eigenliefde, die de fouten vermindert en verontschuldigt? De gierigaard vermeent alleen zuinig en voorzichtig te zijn; de hoogmoedige gelooft slechts waardigheid te bezitten. Dit is maar al te waar, maar gij hebt een middel van onderzoek, dat u niet bedriegen kan. Als gij over de waarde van eene uwer handelingen in het

onzekere zijt, vraag u zelven dan af hoe of gij die zoudt kwalificeeren als zij door een ander gepleegd was; indien gij die bij anderen afkeurt, kan die voor u niet meer gewettigd zijn, want God meet in zijne rechtvaardigheid niet met twee maten. Tracht ook te weten te komen hoe anderen er over denken, en versmaad het oordeel van uwe vijanden niet, want deze hebben er geen belang bij om de waarheid te verbloemen, en God plaatst hen dikwijls bij u als een spiegel om u met meer openhartigheid dan een vriend dit doen zoude, te waarschuwen. Laat dus hij, die de ernstige wil heeft zich te beteren, zijn geweten onderzoeken, om er alle slechte neigingen in uit te roeien, zoo als hij het onkruid uit zijn hof uitroeit; laat hij de balans van zijnen zedelijken dag opmaken, zooals de koopman dit van zijne winsten en verliezen doet, en ik geef u de verzekering dat die hem meer dan de andere zal opbrengen. Indien hij tot zichzelf kan zeggen dat de dag goed geweest is, kan hij in vrede zich te ruste leggen, en zonder vrees het ontwaken in een ander leven afwachten.

«Stel u zelven bepaalde en duidelijke vragen voor, en vrees niet die te vermenigvuldigen; men kan er wel eenige minuten aan geven om een eeuwig geluk te verwerven. Werkt gij niet alle dagen met het doel om uzelf rust voor uwen ouden dag te verschaffen? Is die rust niet het voorwerp van alle uwe wenschen, het doel dat u vermoeienissen en tijdelijke ontberingen doet verdragen? welnu! wat is de rust van eenige dagen, die nog gestoord wordt door de kwalen van het lichaam, in vergelijking bij die, welke den deugdzamen mensch verbeidt? Is die niet eenige inspanning waard? Ik weet dat velen zeggen dat het tegenwoordige zeker, en de toekomst onzeker is; en het is juist die gedachte welke het ons opgedragen is, bij u uitteroeien; want wij willen u die toekomst zoodanig doen begrijpen, dat er daarover in uwe ziel geene onzekerheid meer kan blijven bestaan; daarom hebben wij eerst uwe aandacht door verschijnselen, die u treffen moesten, opgewekt, nu geven wij u lessen, die ieder uwer geroepen is te verspreiden. Het is met dat doel dat wij het boek der Geesten ingegeven hebben.»

H. AUGUSTINUS.

Vele der door ons begane misslagen, gaan onopgemerkt voor ons voorbij; indien wij wezenlijk, zoo als H. Augustinus ons den raad geeft, ons geweten meer ondervroegen, zouden wij zien, hoe menigmaal wij misslagen begaan zonder er aan te denken, omdat wij den aard en de drijfveer van onze handelingen niet opsporen. Dit in den vorm van vragen te doen heeft iets meer bepaalds, dan eene les, die men dikwijls niet op zichzelf toepast. Vragen eischen categorische beantwoording door ja en neen, tusschen welke eene keus moet gedaan worden, het zijn als zoo vele persoonlijke bewijsgronden, en uit de som der antwoorden kan men de som van het goede en van het kwaad, dat in ons is, opmaken.

VIERDE BOEK.

VERWACHTINGEN EN TROOSTGRONDEN.

EERSTE HOOFDSTUK.

AARDSCH LIJDEN EN AARDSCH GENIETINGEN.

1. Betrekkelijk geluk en ongeluk. — 2. Verlies van geliefde betrekkingen. — 3. Teleurstellingen. Teleurgestelde liefde. — 4. Tegenzinwekkende huwelijken. — 5. Vrees voor den dood. — 6. Afkeer van het leven. Zelfmoord.

BETREKKELIJK GELUK EN ONGELUK.

920. Kan de mensch op aarde een volmaakt geluk deelachtig worden?

«Neen, want het leven is hem tot beproeving of als boetedoening gegeven; maar het hangt van hem af om zijn lijden te verzachten, en zoo gelukkig te zijn, als dit op aarde mogelijk is.»

921. Men kan begrijpen dat de mensch op aarde gelukkig zal zijn, als het menschedom vervormt zal zijn, maar kan ieder een zich in dien tusschentijd een betrekkelijk geluk verzekeren?

«De mensch is meestal de bewerker van zijn eigen leed. Door de opvolging van Gods wet bespaart hij zichzelven vele rampen, en bereidt hij zich een zoo groot geluk als dit bij zijn ruw bestaan mogelijk is.»

De mensch, die goed van het doel van zijn toekomstige bestemming doordrongen is, beschouwt het lichamelijke leven slechts als een tijdelijk verblijf. Het is voor hem een tijdelijk oponthoud in een slechte her-

berg; hij getroost zich gemakkelijk de weinige voorbijgaande onaangenaamheden van eene reis, die hem, naarmate hij vooruit beter zijne voorbereidselen zal gemaakt hebben, in een zoo veel beteren toestand plaatsen moet.

Wij worden reeds in dit leven voor de inbreuken op de wet, gestraft door de kwalen, welke de gevolgen van die inbreuken en van onze eigen uitspattingen zijn. Indien wij al voortgaande van den een op den ander tot den oorsprong opklommen van hetgene wij onsaardsch ongeluk noemen, zouden wij zien dat dat meestal het gevolg is van eene eerste afwijking van den goeden weg. Door die afwijking zijn wij op eenen slechten weg geraakt, en door gevolg op gevolg in het ongeluk gestort.

922. Het aardsche geluk is voor ieder, naarmate zijnen stand, betrekkelijk; wat voldoende voor het geluk van den eene is, is ongeluk voor den andere. Bestaat er evenwel niet eene mate van geluk, die voor alle menschen gelijk is?

«Voor het stoffelijke leven is dit: het bezit van het noodige; voor het zedelijke: een goed geweten en vertrouwen op de toekomst.»

923. Hetgene voor den eene overdaad is, wordt dit niet het noodige voor een ander en omgekeerd, naarmate den stand, waarin men geplaatst is?

«Ja, volgens uwe materialistische denkbeelden, vooroordeelen, eerzucht en alle uwe belachelijke grillen, over welke de toekomst recht zal spreken als gij de waarheid begrijpen zult. Zeer zeker gevoelt iemand, die vijftigduizend inkomen heeft en zich tot tien duizend vermindert ziet, zich zeer ongelukkig, omdat hij zulk eene groote vertooning niet meer kan maken, omdat hij niet meer zooals hij dit noemt, zijnen rang kan ophouden, geen paarden, lakeien kan aanhouden, niet alle zijne begeerten kan inwilligen enz. Hij denkt dat hij het noodige ontbeert; maar oprecht gezegd, gelooft gij, dat hij zoo erg te beklagen is, als er naast hem zijn, die van honger en koude omkomen en geen dak hebben, waaronder zij hun hoofd te ruste kunnen leggen? Ten einde gelukkig te zijn, ziet de wijze altijd naar beneden en nooit naar boven dan om zijne ziel tot het oneindige te verheffen.» (Zie 715.)

924. Er zijn ongelukken, die onafhankelijk van de wijze van handelen zijn en die den rechtvaardigsten mensch treffen; bezit hij geen één middel om zich daarvoor te vrijwaren?

«Dan moet hij zich, indien hij vooruit wil gaan, met gelatenheid onderwerpen en ze zonder morren dragen; maar hij vindt altijd troost bij zijn geweten, dat hem de hoop op eene betere toekomst schenkt, als hij datgene doet, wat men doen moet om die te verkrijgen.»

925. Waarom begunstigt God met de gaven der rijkdom sommige menschen, welke het ons voorkomt dit niet te hebben verdiend?

«In de oogen van hen, die alleen het tegenwoordige zien, komt dit als eene gunst voor; maar weet, dat de fortuin eene beproeving is, die dikwijls veel gevaarlijker is dan gebrek.» (Zie 814 en volg.)

926. Is de beschaving, door het doen ontstaan van nieuwe behoeften, geen bron van nieuwe smarten?

«De smarten van deze wereld zijn aan de *kunstmatige* behoeften, die gij u zelve schept, geëvenredigd. Hij, die zijne wenschen weet te beperken en zonder afgunst hen, die boven hem zijn, ziet, bespaart zich vele teleurstellingen in dit leven. De rijkste is hij, die de minste behoeften heeft.

«Gij benijdt de genietingen van hen, die gij als de gelukkigen der wereld beschouwt; maar is het u bekend wat voor hen weggelegd is? Indien zij alleen voor zichzelf genieten, zijn zij baatzuchtig, en dan zal zich de keerzijde vertoonen. Beklaag hen veeleer. God laat het soms toe dat het den goddelooze wel gaat, maar zijn geluk is niet benijdenswaardig, want hij zal daarvoor met bittere tranen boeten. Indien de rechtvaardige ongelukkig is, is het eene beproeving, die hem toegerekend zal worden, als hij die met moed draagt. Gedenk de woorden van Jezus: Zalig zijn die treuren, want zij zullen getroost worden.»

927. Het overvloedige is zeker niet onontbeerlijk om gelukkig te zijn, maar hetzelfde kan men niet van het noodige zeggen; is dus het ongeluk van degenen, die het noodige ontberen, niet een wezenlijk ongeluk?

«De mensch is slechts wezenlijk ongelukkig als hij lijdt door gebrek aan het noodige dat voor het leven en de gezondheid van het lichaam vereischt wordt. Deze ontbering is wellicht een gevolg van eigen schuld, en dan moet hij dit alleen aan zichzelf wijten; indien het de schuld van anderen is, komt de verantwoordelijkheid op hem neer, die er de oorzaak van is.»

928. God wijst ons klaarblijkelijk door onzen verschillenden natuurlijken aanleg onze roeping in deze wereld aan. Worden niet vele ongelukken veroorzaakt doordien wij die roeping niet opvolgen?

«Dit is waar, en het zijn dikwijls de ouders, die door hoogmoed of gierigheid, hunne kinderen den weg, dien de natuur hen aangewezen had, doen verlaten, en die door deze verplaatsing hun geluk in de waagschaal stellen, zij zullen daarvoor verantwoordelijk zijn.»

— Dus zoudt gij het goed vinden dat de zoon van een in de wereld hoog geplaatst persoon bijvoorbeeld klompenmaker werd, indien hij aanleg voor dat vak had?

«Men moet niet in het ongerijmde vervallen, en niets overdrijven; de beschaving heeft hare eischen. Waarom zou de zoon van een zoo als gij het noemt hoog geplaatst persoon klompen maken, als hij iets anders doen kan? Hij zal zich altijd naar de mate van zijne kundigheden nuttig kunnen maken, indien die kundigheden niet verkeerd toegepast worden. Zoo zal hij in plaats van een slecht advocaat, misschien een heel goede werktuigkundige kunnen worden, enz.

De verplaatsing der menschen buiten de sfeer van hunne intellectuele ontwikkeling is zeker eene der menigvuldigste oorzaken van teleurstelling. De ongeschiktheid voor de gekozen werkkring is eene onuitputtelijke bron van tegenspoeden; daarbij voegt zich dan de eigenliefde, die den gevallen mensch belet om tot eene meer nederige werkkring zijn toevlucht te nemen, en hem de zelfmoord als het beste middel aanwijst om datgene te ontgaan, wat hij eene vernedering noemt. *Indien eene zedelijke opvoeding hem boven de dwaze vooroordeelen van den hoogmoed verheven had, zoude hij nooit hulpeloos zijn.*

929. Er zijn menschen, die zelfs dan wanneer rondom hen

overvloed heerscht, van alle hulpmiddelen verstoken zijn, en niet anders dan den dood in 't verschiet hebben; wat moeten deze doen, zich van honger laten omkomen?

«Men moet het nooit in de gedachte hebben, zich van honger te doen sterven; indien de hoogmoed zich niet tusschen de behoefte en den arbeid plaatste, zou men altijd middel vinden om zich te voeden. Men zegt dikwijls er bestaat geen zot ambacht; het is niet de stand, die onteerd; men zegt dit voor anderen en niet voor zichzelf.»

930. Het is duidelijk dat men, zonder de maatschappelijke vooroordeelen, door welke men zich laat beheerschen, altijd het een of ander werk zoude vinden, dat ons zoude kunnen doen leven, al moest men ook daardoor in stand verminderen; maar er zijn menschen, die geene vooroordeelen hebben, of ze op zijde zetten, die door ziekte of andere van hunnen wil onafhankelijke oorzaken in de onmogelijkheid verkeerren om in hun onderhoud te voorzien?

«In eene naar de wet van Christus ingerichte maatschappij, mag niemand van honger sterven.»

Bij eene wijze en zorgdragende maatschappelijke inrichting, kan de mensch alleen door eigen schuld het noodige ontbreken; maar die schuld is dikwijls een gevolg van de omgeving, in welke hij geplaatst is. Wanneer de mensch Gods wet zal opvolgen, zal er eene maatschappelijke orde bestaan, gegrondvest op rechtvaardigheid en solidariteit, en de mensch zelve zal ook beter zijn. (Zie 793.)

931. Waarom zijn de lijdende klassen menigvuldiger in de maatschappij dan de gelukkige?

«Niet eene klasse is volmaakt gelukkig, en wat men als geluk beschouwt, verbergt dikwijls grievend verdriet; het lijden bestaat overal. Om evenwel op uwe gedachte te antwoorden zal ik u zeggen dat de klassen, die gij als lijdende beschouwt, menigvuldiger zijn, omdat de aarde eene plaats van boetedoening is. Wanneer de mensch de aarde tot een verblijf van het goede en van goede Geesten gemaakt zal hebben, zal hij er niet meer ongelukkig en zij voor hem het aardsche paradijs zijn.»

932. Waarom hebben de boozen door hunnen invloed in de wereld, de overhand over de goeden?

«Door de zwakheid der goeden; de boozen zijn geslepen en stoutmoedig, de goeden beschroomd; wanneer deze het zullen willen, zullen zij de overhand hebben.»

933. Zoo de mensch dikwijls zelve de bewerker van zijn materiëel lijden is, is hij dit dan ook van zijn zedelijk lijden?

«Nog meer; want het materiëel lijden is dikwijls van zijnen wil onafhankelijk; maar gekwetste hoogmoed, bedrogen eerzucht, de angstige zorgen der gierigheid, wangunst, jaloerschheid, in een woord alle driften zijn martelingen voor de ziel.»

«Wangunst en jaloezie! Gelukkig zij, die deze twee knagende wormen niet kennen! Met wangunst en jaloezie, is voor hem, die door deze kwalen is aangetast, geene kalmte, geen rust mogelijk; de voorwerpen van zijne begeerlijkheid, van zijn haat en spijt, doemen voor hem op als spoken, die hem geen rust laten en hem zelfs in zijn slaap vervolgen. De wangunstige en jaloersche verkeert in een onophoudelijke koorts. Is nu dit eene benijdenswaardige toestand, en begrijpt gij niet, dat de mensch zich door zijne driften vrijwillig martelingen schept, en dat de aarde voor hem een ware hel wordt?

Verscheidene uitdrukkingen schilderen op eene treffende wijze de gevolgen van zekere driften; men zegt: bersten van hoogmoed, van nijd vergaan, van nijd of jaloezie uitdroogen, lust tot eten of drinken er door verliezen, enz.; dit tafereel is maar al te waar. Dikwijls heeft de jaloezie geen bepaald voorwerp tot doel. Er zijn menschen die van nature jaloersch zijn op alles wat zich verheft, op alles wat boven den gewonen loop der dingen gaat, zelfs dan wanneer zij er persoonlijk niet het minste belang bij hebben, maar alleen omdat zij er zelve niet bij kunnen reiken; alles wat hen als boven den horizon zich verheffende voorkomt, hindert hen, en indien zij de meerderheid in de maatschappij hadden, zouden zij alles tot hun standpunt willen terugbrengen. Het is jaloezie gevoegd hij middelmatigheid.

De mensch is dikwijls alleen ongelukkig omdat hij zoo veel gewicht aan de dingen hier beneden hecht; teleurgestelde ijdelheid, eerzucht en begeerlijkheid maken hem ongelukkig. Indien hij zich boven den engen kring van het stoffelijk leven plaatste, indien bij zijne gedachte

tot de oneindigheid, die zijne toekomst is, verheft, komen hem de menschelijke wederwaardigheden nietig en kinderachtig voor, even als het verdriet van een kind, dat bedroefd is over het verlies van een stuk speelgoed, waarin het zijn grootste geluk stelde.

Hij, die slechts al wat tot voldoening van hoogmoed en van grove lusten kan strekken, als geluk beschouwt, is ongelukkig als hij die behoeften niet kan bevredigen, terwijl degene, die niets overdadigs vraagt, gelukkig is onder omstandigheden, die anderen als groote ongelukken beschouwen.

Wij spreken van den beschaafden mensch, want de wilde heeft meer beperkte behoeften en heeft dus niet dezelfde rede voor begeerlijkheid en angst; zijne wijze van beschouwen van alles is geheel verschillend. In den beschaafden stand, beredeneert en ontleedt de mensch zijn ongeluk; daarom wordt hij er meer door aangedaan; maar hij kan ook de troostgronden beredeneeren en ontleden. Deze troostgronden put hij in *het Christelijke gevoel, dat hem de hoop op een betere toekomst, en in het spiritisme, dat hem de zekerheid van die toekomst geeft.*

VERLIES VAN GELIEFDE BETREKKINGEN.

934. Is het verlies van hen, die ons lief zijn, niet eene van die verliezen, die bij ons eene des te rechtmatiger droefheid veroorzaken, doordien het onherstelbaar en van onzen wil onafhankelijk is?

«Deze oorzaak van verdriet, treft den rijke zoowel als den arme; het is of eene beproeving, of eene boete, en eene wet voor allen; maar het is eene troost om met uwe vrienden door de middelen, die gij bezit, in gemeenschap te kunnen zijn, *in afwachting dat gij er eene meer rechtstreeksche en meer door uwe zinnen waarneembare zult hebben.*»

935. Wat moeten wij denken omtrent de bewering van hen, die de mededeelingen van gene zijde van het graf als heiligschennis beschouwen?

«Er kan geene heiligschennis bestaan als het met innige overpeinzing plaats vindt, en als de oproeping eerbiedig en met betamelijkheid gedaan wordt; dit wordt bewezen doordien de Geesten die u liefhebben, dan gaarne komen; zij zijn gelukkig door uw aandenken en door zich met u te onderhouden indien men het lichtvaardig deed, zou het heiligschennis wezen.»

De mogelijkheid om met de Geesten in gemeenschap te komen is eene zoete troost, daar zij ons het middel schenkt om ons met onze bloedverwanten en vrienden die vroeger dan wij de aarde verlieten, te kunnen onderhouden. Door de oproeping trekken wij hen nader tot ons, zij zijn naast ons, hooren en antwoorden ons; er bestaat als 't ware tusschen hen en ons geene scheiding meer. Zij staan ons bij met hunnen raad, en betuigen ons hunne toegenegenheid en tevredenheid, die zij door onze herinnering aan hen, gevoelen. Voor ons is het eene voldoening hen gelukkig te weten, door *henzelven* de bijzonderheden van hun nieuw leven te vernemen, en de zekerheid te verkrijgen, dat wij op onze beurt ons met hen zullen hereenigen.

936. Hoe worden de Geesten, die het voorwerp van onze droefheid zijn, door de radelooze droefheid van de achterblijvenden aangedaan?

«De Geest is gevoelig voor ons aandenken en voor het leedwezen van hen, die hem lief gehad hebben, maar eene eindelooze en onverstandige droefheid doet hem verdrietig aan, omdat hij in die overdrevene droefheid gebrek aan geloof in de toekomst en aan vertrouwen op God, en dientengevolge een beletsel tot vooruitgang en wellicht tot wederzien, ziet.»

De Geest gelukkiger zijnde dan op aarde, wordt, hem terug te wenschen: betreuren dat hij gelukkig is. Twee vrienden zijn van hunne vrijheid beroofd en in dezelfde gevangenis opgesloten: beiden moeten zij eens in vrijheid gesteld worden, maar de een verkrijgt zijne vrijheid vóór den andere. Zou het nu van den achterblijvende liefderijk zijn, boos te zijn dat aan zijn vriend vóór hem de vrijheid gegeven wordt? Zoude het van zijnen kant niet veeleer egoïsme dan toegenegenheid zijn, als hij verlangde dat hij zijne gevangenis en zijn lijden zoo lang als hij zelfs dit ondergaan moet, met hem zou deelen? Zoo is het ook met twee wezens, die elkander op aarde lief hebben; degene, die het eerste vertrekt, is het eerste verlost, en wij moeten hem daarmede gelukwenschen, en met geduld het oogenblik afwachten, waarop wij het ook op onze beurt zullen zijn.

Wij zullen hier nog een ander voorbeeld bijvoegen: Gij bezit een vriend, die bij u, in zeer moeilijke omstandigheden verkeert; zijne gezondheid of wel zijn belang eischt dat hij naar een ander land trekke, waar hij het in alle opzichten beter zal hebben. Hij zal voor een tijd

niet meer bij u zijn, maar gij zult altijd briefwisseling met hem kunnen voeren, de scheiding zal slechts lichamelijk zijn. Zoudt gij, nu het voor zijn welzijn is, boos over zijn vertrek zijn.

Door de duidelijkste bewijzen, die zij ons geeft van een toekomstig leven, van de tegenwoordigheid rondom ons van hen, die ons lief gehad hebben, van de voortduring van hunne toegenegenheid en zorg, door ons in staat te stellen ons met hen te onderhouden, biedt ons de leer van het spiritisme bij een der oorzaken van de meest gerechtvaardigde droefheid de meest verhevene troost aan. Met het spiritisme, bestaat er geene eenzaamheid meer, geen verlaten toestand; de meest eenzaam levende mensch, is altijd omringd door vrienden, met wie hij zich kan onderhouden.

Wij dragen de wederwaardigheden van het leven met ongeduld; zij komen ons zoo ondragelijk voor dat wij ons niet kunnen voorstellen die te zullen kunnen doorstaan; en toch, wanneer wij die met moed gedragen hebben, indien wij aan ons gemor het stilzwijgen hebben weten opteleggen, zullen wij later als wij deze aardsche gevangenis zullen verlaten hebben, onszelven gelukwenschen, zooals de kranke bij zijne genezing zichzelf geluk wenscht, zich aan eene pijnlijke behandeling te hebben onderworpen

TELEURSTELLINGEN. ONDANKBAARHEID. TELEURGESTELDE LIEFDE.

937. Zijn de teleurstellingen, welke men ten gevolge der ondankbaarheid en door de broosheid van de vriendschapsbanden ondervindt, voor den gevoeligen mensch ook niet een bron van hartzeer?

«Ja; maar wij leeren u, ondankbare en trouwlooze vrienden te beklagen; zij zullen ongelukkiger zijn dan gij. Ondankbaarheid is de dochter van het egoïsme, en de egoïst zal later ongevoelige harten, zoo als hij zelve er een geweest is, vinden. Denk aan allen die meer goed gedaan hebben dan gij en die met ondankbaarheid beloond zijn. Bedenk dat zelfs Jezus bij zijn leven bespot en veracht is, voor een bedrieger en volksverleider is uitgemaakt, en verwonder u dan niet dat men ook zoo ten uwen opzichte handelt. Laat het goede, dat gij hebt kunnen doen, uwe belooning in deze wereld zijn, en let niet op hetgeen zij, die uwe weldaden ontvangen hebben, er

van zeggen. De ondankbaarheid is eene beproeving voor uwe volharding in goed doen; het zal u toegerekend worden, en zij, die u miskend hebben, zullen naarmate hunne ondankbaarheid grooter geweest is, er des te zwaarder voor gestraft worden.»

938. Zijn de teleurstellingen, die door ondankbaarheid veroorzaakt worden, niet geschikt om ons hart te verharden en gevoelloos te maken?

«Dat zou verkeerd zijn; want de gevoelige mensch, zoo als gij hem noemt, gevoelt zich altijd gelukkig door het goede, dat hij doet. Hij weet dat als men zich dit niet in dit leven herinnert, men het zich in een ander leven herinneren zal, en dat de ondankbare er schaamte en wroeging over gevoelen zal.»

— Deze gedachte belet toch niet, dat zijn hart gekrenkt wordt; kan dit bij hem de gedachte ook niet doen ontstaan, dat het beter zou zijn, niet zoo gevoelig te wezen?

«Ja, indien hij aan het geluk van den egoïst de voorkeur geeft; en dat is een akelig geluk! Hij wete dan, dat ondankbare vrienden die hem verlaten, zijne vriendschap niet waardig zijn, en dat hij zich te hunnen opzichte bedrogen heeft; en dan moet hij ze niet betreuren. Later zal hij er andere vinden, die hem beter zullen begrijpen. Beklaag hen, die zich slechte handelingen jegens u veroorlooven die gij niet verdiend hebt, want er zal voor hen een droevige ommekeer komen; maar laat het u niet krenken: dit is de eenige wijze om u boven hen te verheffen.»

De natuur heeft aan den mensch de behoefte gegeven om lief te hebben en geliefd te worden. Harten te vinden die met 't zijne sympathiseeren, is eene der grootste genietingen, die hem op aarde gegund is; op die wijze schenkt zij hem de eerstelingen van het geluk dat voor hem in de wereld der volmaakte Geesten, waar alles liefde en welwillendheid is, weggelegd is; dit is een genot dat aan den egoïst ontzegd is.

TEGENZINWEKKENDE HUWELIJKEN.

939. Daar de sympathiseerende Geesten geneigd zijn, zich met elkander te vereenigen, hoe komt het dan, dat dikwijls

de liefde bij geïncarneerde Geesten slechts van eenen kant beantwoord wordt, en de vurigste liefde, die twee wezens elkan- der toedragen, in tegenzin en soms in haat kan veranderen?

«Gij begrijpt dus niet dat dit, doch slechts tijdelijk, eene straf is. Hoevelen zijn er bovendien niet, die gelooven harts- tochtelijk te beminnen, omdat zij slechts op den schijn afgaande, als zij verplicht zijn met de personen te leven, spoedig bemerken dat het slechts eene materialistische voor- ingenomenheid was! Het is niet voldoende ingenomen te zijn met iemand, die u bevalt en aan wien gij goede eigenschap- pen toeschrijft; het is door werkelijk met hem omtegaan dat gij hem zult kunnen waardeeren. Hoe vele huwelijken zijn er daarentegen niet, die op het eerste gezicht nooit sympathet- tisch schijnen te zullen zijn, en die wanneer de één den ander heeft leeren kennen en na elkander goed bestudeerd te heb- ben, met eene duurzame en innige liefde eindigt, omdat die liefde op achting gegrond is. Gij moet niet vergeten dat het de Geest is en niet het lichaam, die lief heeft; en als de illusien van het stoffelijke voorbij zijn, ziet de Geest de werkelijkheid.

«Er bestaan twee soorten van liefde, die van het lichaam en die van de ziel, en men neemt dikwijls de eene voor de andere. De liefde der ziel is duurzaam als zij rein en sym- pathetisch is, die van het lichaam is onbestendig; dat is de reden waardoor dikwijls zij, die gelooven met eene eeuwige liefde te beminnen, elkander haten zoodra de illusiën ver- dwenen zijn.»

940. Is het gebrek aan sympathie tusschen wezens, die bestemd zijn met elkander te leven, ook niet een bron van lijden, dat des te grooter is, omdat het een geheel leven verbittert?

«Zeer zeker; maar het is eene van die ongelukken, waarvan gij zelf de eerste oorzaak zijt; vooreerst zijn uwe wetten ver- keerd, want gelooft gij dat God u dwingt te blijven met hen die u tegenstaan? Verder beoogt gij met die huwelijken meer de bevrediging van uwen hoogmoed en eerzucht, dan het ge- luk hetwelk men door eene wederkeerige genegenheid geniet, gij draagt slechts de gevolgen van uwe vooroordeelen.»

— Maar is er in zulk een geval niet meestal een onschuldig slachtoffer?

«Ja, en voor dien is het eene zware boetedoening; maar de verantwoordelijkheid voor zijn ongeluk zal op hen, die er de oorzaak van zijn geweest, nederkomen. Indien het licht der waarheid zijne ziel doordrongen heeft, zal hij zijn troost in zijn vertrouwen in de toekomst putten. Naarmate de vooroordeelen verminderen, zullen trouwens ook de oorzaken van die huiselijke ongelukken verdwijnen.»

VREES VOOR DEN DOOD.

941. De vrees voor den dood is voor velen een bron van groote ongerustheid, van waar die vrees, daar zij de toekomst in 't verschiet hebben?

«Zij zijn ten onrechte bevreesd; maar wat zal ik u zeggen! men tracht hen in hunne jeugd diets te maken dat er een hel en een hemel is, maar dat het waarschijnlijker is dat zij naar de hel zullen gaan, omdat men hen vertelt dat, wat in de natuur is, een doodzonde voor de ziel is; als zij dan volwassen zijn en een weinig gezond verstand bezitten, kunnen zij dit niet meer gelooven, en worden dan godloochenaars of materialisten; op die wijze brengt men hen er toe te gelooven dat er na dit leven, niets meer is. De anderen, die in het geloof van hunne kindsheid volhard hebben, verkeerden in angst voor dat eeuwige vuur, dat hen branden moet zonder hen te verteeren.

«De dood boezemt den rechtvaardige geene vrees in, omdat hij door het *geloof* de zekerheid van de toekomst heeft; de *hoop* doet hem een beter leven afwachten, en de *liefde*, wier wet hij opvolgt, schenkt hem de zekerheid dat hij in de andere wereld, die hij gaat binnentreden, niemand zal ontmoeten, wiens aanblik hij te duchten zal hebben.» (Zie 730.)

De zinnelijke mensch, meer aan het lichaam dan aan het geestelijke leven gehecht, vindt op aarde stoffelijke wederwaardigheden en genietingen; hij zoekt zijn geluk in het kortstondig genoegen, dat de be-

vrediging van alle zijne wenschen schenkt; zijne ziel altijd bezig met en aangedaan door de wederwaardigheden van het leven, ondergaat eene eeuwigdurende angst en marteling. Hij is voor de dood bevreesd, omdat hij aan zijne toekomst twijfelt en alles op aarde achter laat wat hem lief is en waarop hij zijne hoop gevestigd heeft.

De zedelijke mensch, die zich boven de door hartstochten kunstmatig opgewekte behoeften weet te verheffen, geniet reeds op aarde genoegens, die aan den zinnelijken mensch onbekend zijn. De gematigdheid van zijne wenschen geeft kalmte en rust aan zijnen Geest. Gelukkig door het goede dat hij gedaan heeft, bestaan er voor hem geene teleurstellingen, en de belemmeringen die hem in den weg staan, maken geen indruk op zijn ziel en laten geene pijnlijke sporen achter.

942. Zullen sommige menschen dezen raad om op aarde gelukkig te zijn, niet een weinig banaal vinden; zullen zij ze niet als afgesleten gezegden, als dikwijls herhaalde waarheden beschouwen; en ten slotte zeggen dat het geheim om gelukkig te zijn eenvoudig daarin bestaat, zijn ongeluk te weten dragen?

«Er zullen er en zelfs velen zijn, die dat zeggen, maar het gaat met hen als met vele zieken, aan wie de geneesheer matigheid voorschrijft; zij zouden gaarne zonder medicijnen willen genezen, doch tevens voortgaan met zich te overeten.»

AFKEER VAN HET LEVEN. ZELFMOORD.

943. Waardoor ontstaat de afkeer van het leven, die zich zonder gegronde rede van sommige menschen meester maakt?

«Gevolg van lediggang, gebrek aan geloof en dikwijls ook gevolg van oververzadiging.

«Voor dengene, die zijne vermogens tot een nuttig doel en volgens zijnen natuurlijken aanleg gebruikt, heeft de arbeid niets dors, en gaat het leven spoedig om; hij draagt de tegenspoeden met des te meer geduld en gelatenheid naar mate hij handelt met het vooruitzicht voor oogen dat hem een hechter en meer duurzaam geluk wacht.»

944. Staat het den mensch vrij over zijn eigen leven te beschikken?

«Neen, God alleen heeft dat recht. Vrijwillige zelfmoord is eene overtreding van die wet.»

— Is zelfmoord niet altijd vrijwillig?

«De krankzinnige, die zich van het leven beroofd, weet niet wat hij doet.»

945. Hoe moeten wij zelfmoord, gepleegd uit afkeer voor het leven, beschouwen?

«Dwazen! waarom hebben zij niet gearbeid? Dan zou hen het leven niet tot last geworden zijn!»

946. Hoe moeten wij denken over den zelfmoord gepleegd om aan de ellende en teleurstellingen dezer wereld te ontkomen?

«Arme Geesten, die den moed niet hebben om de ellende van het leven te dragen! God helpt hen die lijden, maar niet hen, die kracht noch moed bezitten. De wederwaardigheden van het leven zijn beproevingen of boeten; gelukkig zij, die ze zonder morren dragen, want zij zullen er voor beloond worden! Wee daarentegen hen, die hunne redding wachten van hetgeen zij in hunne goddeloosheid, toeval of geluk noemen! Het toeval of het geluk, om hunne taal te gebruiken kan hen, wel is waar, tijdelijk gunstig zijn, maar het is om hen later en met meer gestrengheid de zinledigheid van die woorden te doen gevoelen.»

— Zullen degenen, die den ongelukkige er toe gebracht hebben deze wanhoopige daad te plegen er de gevolgen van dragen?

«O! wat hen aangaat. Wee hen! *want zij zullen zich daarover, als over een moord moeten verantwoorden.*»

947. Wanneer iemand, die met gebrek te kampen heeft, zich uit wanhoop laat sterven, kan men dit dan als het plegen van zelfmoord beschouwen?

«Het is zelfmoord, maar zij, die er de oorzaak van zijn, of die het hadden kunnen voorkomen, zijn schuldiger dan hij, en hem staat toegevendheid te wachten. Geloof evenwel niet dat hij geheel en al vrijgesproken zal worden, als het hem aan vastheid en volharding ontbroken heeft, en als hij zijn verstand niet gebruikt heeft om zich uit den nood te

redden. Wee hem! vooral, als zijn wanhoop uit hoogmoed voortkomt; ik wil zeggen, als hij eene van die menschen is, bij wien de hoogmoed de hulpmiddelen, die het verstand ons geeft, verlamt, die zich schamen zouden om door middel van handenarbeid in hun onderhoud te voorzien en liever van honger zouden sterven dan van hun maatschappelijk standpunt zoo als zij dat noemen, aftedalen! Is het niet honderdmalen grootscher en waardiger tegen het ongeluk te kampen, en het oordeel van eene beuzelachtige en baatzuchtige wereld te trotseeren, die slechts hen, dien het aan niets ontbreekt, genegen is, en u de rug toekeert als gij haar noodig hebt? Zijn leven voor de achting, die ons die wereld toedraagt, opteofferen, is dwaasheid, want zij dankt er u niet in 't minste voor.»

948. Is zelfmoord, gepleegd met het doel om zich aan de schande, die op eene slechte daad volgt, te onttrekken, even berispelijk als die, welke uit wanhoop gepleegd wordt?

«Zelfmoord wischt geene misdaad uit, integendeel, er zijn er nu twee in plaats van een gepleegd. Als men den moed gehad heeft kwaad te doen, moet men ook dien hebben om er de gevolgen van te dragen. God oordeelt, en kan naar gelang van de oorzaak, die er toe geleid heeft, zijne gestrengheid verzachten.»

949. Is zelfmoord verschoonbaar als hij tot doel heeft om voortekomen dat schande over kinderen of bloedverwanten komt?

«Hij, die het met dat oogmerk doet, handelt niet goed, doch denkt goed te handelen, en God zal het hem toerekenen, want het is eene boetedoening, die hij zichzelf oplegt. Door de bedoeling, die hij er mede heeft, vermindert hij zijne fout, maar hij pleegt er niettemin ééne. Doch neem de misbruiken uit uwe maatschappij weg en ontdoe u van uwe vooroordeelen, en er zullen geene zelfmoorden meer plaats vinden.

Degene, die om aan de schande te ontkomen, zichzelf het leven beneemt, bewijst dat hij zich meer aan de achting der menschen dan aan die van God laat gelegen liggen, want hij zal met zijne onge-rechtigheden beladen in de Geestenwereld terugkomen, en hij heeft zichzelf van het middel beroofd om die gedurende zijn leven te her-

stellen. God is dikwijls minder onverbiddelijk dan de mensch, hij vergeeft aan het oprecht berouw, en rekt er ons de herstelling van toe; door zelfmoord wordt niets hersteld.

950. Hoe moet men de mensch beschouwen, die zichzelven het leven beneemt om des te spoediger een beter leven deelachtig te worden?

«Dit is weer eene andere dwaasheid! laat hij goed doen en hij zal er zekerder komen; want hij vertraagt zijne komst in een betere wereld! en hij zal er zelve om vragen *dat leven* dat hij afgesneden heeft te komen beëindigen. Het heiligdom der uitverkorenen wordt nooit door een fout geopend, welke die ook zijn moge.»

951. Is de opoffering van eigen leven niet dikwijls verdienstelijk, als zij ten doel heeft om dat van anderen te redden, of voor anderen nuttig te zijn?

«Dat is verheven door het doel, en de opoffering van het leven is dan geen zelfmoord; maar God veroordeelt eene nuttelooze opoffering, en deze kan Hem niet welgevallig zijn; als zij door hoogmoed bezoedeld is. Eene opoffering heeft alleen waarde door belangeloosheid, en degene, die het offer brengt, heeft soms bijoogmerken, die er in Gods oogen de waarde van verminderen.»

Iedere opoffering ten koste van eigen geluk gedaan, is, in Gods oogen een in den hoogsten graad verdienstelijke handeling, want het is de toepassing van de wet van liefde. En daar het leven het hoogste goed is, waarop de mensch op aarde prijs stelt, begaat degeene, die daarvan voor het welzijn van zijne natuurgedooten afstand doet, geen misdaad: het is een offer, dat hij brengt. Maar voor dat hij dit volvoert, moet hij overwegen of zijn leven niet nuttiger kan zijn dan zijn dood.

952. Begaat een mensch zelfmoord, als hij sterft ten gevolge van het misbruik maken zijner hartstochten, welke hij wist dat zijn leven moesten verkorten, maar waaraan hij geen weerstand heeft weten te bieden, omdat de gewoonte er voor hem wezenlijk natuurlijke behoeften van gemaakt heeft?

«Het is een zedelijke zelfmoord. Begrijpt gij niet dat de mensch in dien zin, dubbel strafwaardig is? Er bestaat bij hem gebrek aan moed, en verdierlijking, en daarenboven vergeet hij God.»

— Is hij schuldiger of minder schuldig dan hij, die zich het leven uit wanhoop beneemt?

«Hij is schuldiger, omdat hij den tijd heeft om zijn zelfmoord te beredeneeren; bij hem, die het oogenblikkelijk doet, bestaat er somtijds een soort van zinsverbijstering, die der krankzinnigheid nabij komt; de andere zal veel strenger gestraft worden; want de straf is altijd geëvenredigd aan het besef, dat men van zijne gepleegde fouten heeft.»

953. Als iemand eene niet te vermijden, verschrikkelijken dood voor oogen heeft, is hij dan misdadig, als hij zijn lijden door een vrijwilligen dood eenige oogenblikken bekort?

«Men is altijd misdadig als men de tijd door God bepaald niet afwacht. Is men er buitendien zoo zeker van, al schijnt ons dat zoo, dat die tijd dáár is, en kan men niet op het laatste oogenblik eene onverwachte hulp krijgen?»

— Men begrijpt dat in gewone omstandigheden, zelfmoord berispelijk is, maar wij stellen het geval waarbij de dood onvermijdelijk is, en in welke men het leven slechts weinige oogenblikken verkort?

«Het blijft altijd gebrek aan gelatenheid en aan onderwerping aan den wil van den Schepper.»

— Welke zijn, in dit geval, de gevolgen van die daad?

«Zooals altijd, eene boetedoening geëvenredigd aan de omstandigheden en de zwaarte van het vergrijp.»

954. Is eene onvoorzichtigheid, waardoor zonder nut het leven in gevaar gebracht wordt, berispelijk?

«Er bestaat geen schuld als er geen voornemen of bepaald bewustzijn bestaat dat men kwaad doet.»

955. Kunnen de vrouwen, die in sommige landen zich vrijwillig op het lichaam van hunne echtgenooten doen verbranden, beschouwd worden als zelfmoord te begaan, en dragen zij daarvan de gevolgen?

«Zij gehoorzamen aan een vooroordeel, en dikwijls meer

aan dwang dan aan hun eigen wil. Zij gelooven eene plicht te vervullen, en dit karakter draagt de zelfmoord niet. De zedelijke minderheid in welke de meeste hunner verkeerden, is hunne verschooning. Deze barbaarsche en domme gebruiken verdwijnen met de beschaving.»

956. Bereiken zij hun oogmerk, die, het verlies van hun dierbare betrekkingen niet kunnende dragen, zich het leven benemen, in de hoop met hen hereenigd te worden?

«De uitkomst is voor dezen, geheel anders dan zij verwacht hadden, en in plaats van met hen, die zij lief hebben, hereenigd te worden, verwijderen zij zich van dezen voor een langen tijd, want God kan een lafhartige daad en den 'hoon Hem aangedaan door aan zijne voorzienigheid te twijfelen, niet beloonen. Zij zullen die oogenblikken van dwaasheid door veel grooter verdriet dan dat, wat zij vermeenden te doen ophouden, moeten boeten, en zullen ter vergoelijking niet de voldoening smaken, waar zij op gehoopt hadden.» (Zie 934 en volg.)

957. Welke zijn in het algemeen voor den Geest, de gevolgen van den zelfmoord?

«De gevolgen van den zelfmoord zijn zeer verschillend; er bestaat geen vaste straf voor en in ieder geval is die afhankelijk van de oorzaak, welke aanleiding tot de daad gegeven heeft; maar één uitwerksel, waaraan de zelfmoord niet kan ontsnappen is *teleurstelling*. Overigens is het lot van allen niet gelijk; dit hangt van omstandigheden af, sommige boeten onmiddelijk voor hun misdrijf, anderen in een nieuw leven dat erger zal zijn dan dat, waarvan zij den draad afgesneden hebben.»

De waarneming heeft inderdaad bewezen, dat de gevolgen van zelfmoord niet altijd dezelfde zijn; maar onder deze zijn er, die aan alle gevallen van gewelddadigden dood, gemeen, en het gevolg van een plotseling ophouden van het leven zijn. Ten eerste de meer langdurige volharding, en meerdere vasthoudendheid van den band, die de Geest met het lichaam verbindt, daar deze band op het oogenblik, dat die verbroken wordt, gewoonlijk in volle kracht aanwezig is; terwijl bij natuurlijke dood deze trapsgewijze verzwakt, en dikwijls reeds ver-

broken is. Ten gevolge van dien toestand ontstaat de lange duur van de geestelijke bedwelming; en de illusie, die gedurende korteren of langeren tijd blijft aanhouden, waarbij de Geest in den waan verkeert, dat hij nog tot de levenden behoort. (Zie 155 en 165.)

De affiniteit, die tusschen den Geest en het lichaam blijft bestaan, brengt bij sommige zelfmoorders eene soort van terugwerking van den toestand van het lichaam op den geest teweeg, welke dan ondanks zichzelven de gevolgen van de ontbinding gevoelt, en er een gewaarwording vol van afgrijzen en angst door ondervindt; en die toestand kan zoo lang aanhouden als het leven, dat zij vernietigd hebben, had moeten duren. Dit verschijnsel is niet algemeen, maar in geen geval wordt de zelfmoorder van de gevolgen van zijn gebrek aan moed, ontheven; en vroeg of laat moet hij op de eene of andere wijze voor zijn misslag boeten. Op die wijze hebben eenige Geesten, die op aarde zeer ongelukkig geweest waren, ons gezegd, dat zij zich in een vorig bestaan van het leven beroofd hadden, en zich vrijwillig weer aan nieuwe beproevingen hadden onderworpen, om te trachten die met meer gelatenheid te dragen. Bij anderen is het wederom een soort van gehechtheid aan de stof, waarvan zij zich te vergeefs trachten te ontdoen, om naar een betere wereld, maar waarvan de toegang hen ontzegd is, optestijgen; bij de meesten is het 't berouw iets onnuts gedaan te hebben, waardoor zij niets dan teleurstelling ondervonden hebben.

De zelfmoord wordt door de godsdienst, door de zedeleer, door alle wijsbegeerte als strijdig met de natuur, veroordeeld; allen zeggen ons in beginsel dat men geen recht heeft om zich vrijwillig het leven te verkorten; maar waarom heeft men dat recht niet? Waarom heeft men geen vrijheid om een einde aan zijn lijden te maken? Aan het spiritisme was het voorbehouden om door voorbeelden van hen, die bezweken zijn, te bewijzen, dat het niet alleen als verkrachting van een zedelijke wet een misdaad is, een overweging, die voor zekere menschen van weinig gewicht is, maar dat het een domme handeling is, daar men niets bij wint, integendeel; het is niet eene theorie die het ons leert, maar het zijn feiten, die het ons voor oogen stelt.

TWEEDE HOOFDSTUK.

TOEKOMSTIGE STRAFFEN EN GENIETINGEN.

1. Het Niet. Toekomstig leven. — 2. Kennis bij ingeving van de toekomstige straffen en genietingen. 3. — Gods tusshenkomst bij de straffen en belooningen. — Aard van de toekomstige straffen en belooningen. — 5. Aardsche straffen. — 6. Boetedoening en berouw. — 7. Duur van de toekomstige straffen. — 8. Opstanding van het vleesch. — 9. Hemel, hel en vagevuur.

HET NIET. TOEKOMSTIG LEVEN.

958. Waarom gevoelt de mensch een instinktmatig afgrijzen voor het Niet?

«Omdat het Niet, niet bestaat.»

959. Hoe komt de mensch aan het instinktmatige besef van het toekomstige leven?

«Wij hebben dit reeds gezegd: de Geest kende vóór zijne incarnatie alle deze dingen, en de ziel behoudt eene onbestemde herinnering van hetgeen zij weet en van hetgeen zij in haren staat als Geest gezien heeft » (Zie 393.)

De mensch heeft zich ten allen tijde met de gedachte van zijn toekomst aan de andere zijde van het graf beziggehouden, en dat is zeer natuurlijk. Hoeveel belang hij ook in dit leven stelt, moet hij toch inzien hoe kort en vooral hoe onzeker dat leven is, daar het ieder oogenblik afgebroken kan worden, en hij nooit rekenen kan op eenen volgenden dag. Wat wordt er van hem na het noodlottige oogenblik? Dit is eene ernstige vraag, want er is hier geene sprake van eenige jaren, maar van de eeuwigheid. Hij, die vele jaren in een vreemd land moet gaan doorbrengen, is bezorgd over den staat, in welke

hij dáár geplaatst zal worden, zouden wij dan geen zorg hebben over den staat, die ons deel zal wezen, als wij deze wereld verlaten, daar dit voor altijd zijn zal?

De gedachte aan het Niet, is iets waarvan de rede een afkeer heeft. De gedurende zijn leven meest onverschillige mensch vraagt, als het uiterste oogenblik daar is, zichzelf af, wat er van hem worden zal, en onwillekeurig *hoopt* hij.

Aan God te gelooven zonder het toekomstige leven aantenemen, zoude onzin zijn. Het besef van een beter leven is in het binnenste van elk mensch aanwezig; God heeft het daar niet nutteloos kunnen plaatsen.

Uit het toekomstige leven vloeit het behoud van onze persoonlijkheid na den dood voort; welk belang zouden wij er toch bij hebben ons lichaam te overleven, indien ons zedelijk wezen zich in den oceaan van het oneindige moest verliezen? Voor ons zoude het 't zelfde zijn als of wij niet bestonden.

KENNIS BIJ INGEVING VAN DE TOEKOMSTIGE STRAFFEN EN BELOONINGEN.

960. Van waar komt het geloof aan toekomstige belooningen en straffen, dat men bij alle volken aantreft?

«Het is altijd hetzelfde; Voorgevoel aan den mensch door den in hem geïncarneerden Geest gebracht; want, weet het, het is niet voor niet dat een inwendige stem tot u spreekt; uwe fout bestaat daarin dat gij niet naar die stem luistert. Indien gij daar dikwijls en goed aan dacht, zoudt gij beter worden.»

961. Welk gevoel beheerscht de meeste menschen op het oogenblik van sterven, is het twijfel, vrees of hoop?

«Twijfel bij de hardnekkige twijfelaars, vrees bij hen, die zich schuldig gevoelen, hoop bij de rechtvaardigen.»

962. Hoe komt het, dat als de ziel aan den mensch het bewustzijn der geestelijke dingen schenkt, er dan nog twijfelaars bestaan?

«Er zijn er minder dan gij gelooft; velen doen zich gedurende hun leven uit hoogmoed als vrijdenkers voor, maar op het oogenblik van sterven zijn het niet meer zulke snoevers.»

Een uitvloeisel van het toekomstig leven is: verantwoordelijkheid voor onze daden. De rede en de rechtvaardigheid zeggen ons, dat bij de verdeeling van het geluk, naar welk elk mensch haakt, de goeden en de kwaden niet hetzelfde deel zullen krijgen. Het kan Gods wil niet zijn dat sommigen zonder inspanning het goede zullen deelachtig worden, hetwelk anderen alléén door inspanning en volharding bereiken.

De gedachte, die God door de wijsheid van zijne wetten, ons van zijne rechtvaardigheid en goedheid geeft, laat ons niet toe te gelooven dat de rechtvaardige en de booze in Zijne oogen denzelfden rang zullen bekleeden, noch er aan te twijfelen dat zij eenmaal, de eene zijne belooning, de andere zijne straf zal ontvangen voor het goed of kwaad dat zij gedaan zullen hebben; het is daarom dat het aangeboren gevoel, dat wij van de rechtvaardigheid hebben, ons bij ingeving de kennis van de toekomstige straffen en belooningen schenkt.

GODS TUSSCHENKOMST BIJ DE STRAFFEN EN BELOONINGEN.

963. Bemoeit God zelve zich met ieder mensch? Is Hij niet te groot en wij te klein, dan dat ieder mensch in het bijzonder, van eenig belang in Zijne oogen zoude zijn?

«God laat zich aan alle wezens, die hij geschapen heeft, gelegen liggen; niets is voor zijne goedheid te gering.»

964. Is het noodig dat God zich aan elk onzer daden gelegen laat liggen om die te beloonen of te straffen, en zijn de meeste dezer daden voor hem niet onbeduidend?

«God heeft Zijne wetten waarnaar alle uwe daden geregeld worden; indien gij die schendt, dan is het uwe schuld. Wanneer een mensch eene overtreding begaat zal God zeker geen vonnis tegen hem uitspreken om hem bij voorbeeld te zeggen: Gij zijt gulzig geweest, ik zal u daarvoor straffen, maar Hij heeft eene grens gesteld; ziekte en zelfs de dood zijn de gevolgen van onmatigheid, dat is de straf; zij is het gevolg van de schending der wet. Zoo is het met alles.»

Al onze daden zijn onderworpen aan Gods wet, er is er niet ééne *hoe onbeduidend die ook moge schijnen*, welke niet de overtreding van die wet kan zijn. Indien wij de gevolgen van die overtreding ondergaan, moeten wij dit aan niemand dan aan onszelfen wijten, want

op die wijze maken wij onszelfen tot bewerkers van ons geluk of van ons toekomstig ongeluk.

Deze waarheid wordt duidelijk door de volgende apoloog: „Een vader heeft aan zijn kind opvoeding en onderwijs, dat wil zeggen, de middelen gegeven om te weten hoe zich goed te gedragen. Hij staat hem een land af om dit te bebouwen en zegt hem: Ziehier het voorschrift dat gij volgen moet, en al de gereedschappen, die noodig zijn, om het land vruchtbaar te maken, en daardoor uw bestaan te verzekeren. Ik heb u het noodige onderwijs gegeven om die voorschriften te kunnen begrijpen, indien gij die opvolgt, zal uw land veel opbrengen en u rust voor uwen ouden dag bezorgen; zoo niet, dan zal het niets opbrengen en gij zult van gebrek omkomen. Dit gezegd hebbende, laat hij hem zijn eigen wil volgen.“

Is het nu niet eene waarheid dat dit land in evenredigheid van de zorg, die aan de bewerking besteed wordt, zal opbrengen, en dat elke nalatigheid in het nadeel van den oogst zal zijn? De zoon zal dus op zijn ouden dag, gelukkig of ongelukkig wezen, al naarmate hij de gegeven voorschriften van zijn vader opgevolgd of verwaarloosd zal hebben. God zorgt nog meer voor ons, want hij waarschuwt ons telkens of wij goed of kwaad doen; hij zendt ons de Geesten om ons te inspireeren, maar wij luisteren niet naar hen. Daarbij bestaat ook nog dit onderscheid, dat God aan den mensch altijd door zijne nieuwe incarnatiën een redmiddel schenkt, om daarin zijne misdaden van een vroeger leven te vergoelijken, terwijl aan den zoon van wien wij spreken, geen redmiddel meer overig blijft.

AARD VAN DE TOEKOMSTIGE STRAFFEN EN BELOONINGEN.

965. Hebben de straffen en genietingen der ziel na den dood iets stoffelijks?

„Zij kunnen niet stoffelijk zijn, daar de ziel geen stof is: het gezond verstand zegt het. Die straffen en genietingen hebben niets zinnelijks, en toch zijn zij duizende malen heviger dan die, welke gij op aarde ondervindt, omdat de Geest ééns vrij zijnde, meer voor elken indruk vatbaar is; zijne gewaarwordingen worden niet meer door de stof verstompt.“ (Zie 337 tot 257.)

966. Hoe komt het, dat de mensch zich over de toekomstige

straffen en genietingen, een zoo dikwerf ruw en ongerijmd denkbeeld vormt?

«Verstand, dat nog niet genoeg ontwikkeld is. Begrijpt het kind even goed als de volwassene? Dit hangt buitendien ook af van hetgeen hem geleerd is. Het is hierin dat hervorming noodig is.

«Uwe taal is te onvolledig om datgene, wat buiten u is, uitdrukken; men wordt daardoor wel genoodzaakt vergelijkingen te maken, en die beelden hebt gij voor de werkelijkheid aangezien; maar naarmate de mensch zich ontwikkelt, begrijpt zijne gedachte, dingen, die hij in zijne taal onmogelijk uitdrukken kan.»

967. Waarin bestaat het geluk der goede Geesten?

«In alles te kennen; geen haat, jaloerschheid, wangunst, eerzucht, noch eenige andere der hartstochten te bezitten, die den mensch ongelukkig maken. De liefde die hen vereenigt is voor hen de bron der hoogste gelukzaligheid. Zij kennen geene behoeften, geen lijden, noch de zorgen van het stoffelijk leven; zij zijn gelukkig door het goede dat zij doen; het geluk der Geesten is buitendien altijd geëvenredigd aan hunnen trap van verhevenheid. Wel is waar genieten alleen de Zuivere-Geesten de hoogste gelukzaligheid, maar al de anderen zijn niet ongelukkig; tusschen de kwade en de volmaakte bestaan er een oneindig aantal trappen, bij welke de genietingen aan den zedelijken toestand geëvenredigd zijn. Zij die genoeg gevorderd zijn, begrijpen het geluk van hen, die er eerder dan zij gekomen zijn; zij streven er naar; maar dit dient hen tot aanmoediging, en is geene rede voor naijver, zij weten dat het van hen afhangt om dat geluk ook te bereiken, en zij arbeiden met dat doel, maar met de kalmte die een goed geweten hen schenkt, en zij gevoelen zich gelukkig dat zij datgene, wat de kwaden lijden moeten, niet behoeven te ondergaan.»

968. Onder de voorwaarden voor het geluk der Geesten, noemt gij ook de afwezigheid van stoffelijke behoeften; maar is de bevrediging van die behoeften niet een bron van genot voor den mensch?

«Ja, het genot van het dier, en als gij die behoeften niet kunt bevredigen, dan is het eene marteling.»

969. Als men zegt dat de Zuivere-Geesten, in den boezem van God vereenigd zijn, en daar hunne lofzangen zingen, hoe moet men dat dan verstaan?

«Dit is eene zinnebeeldige voorstelling, waardoor het begrip, dat zij van Gods volmaaktheid hebben, afgeschilderd wordt, omdat zij Hem zien en begrijpen, maar men moet dit evenmin als zoo vele andere dingen letterlijk opvatten. Alles in de natuur van af de zandkorrel zingt den Iof, dat wil zeggen verkondigt de Almacht, Wijsheid en Goedheid van God; maar denk daarom niet dat de gelukzalige Geesten in eene eeuwigdurende aanschouwing zijn; dit zoude een dom en eentoonig geluk, het geluk van den egoïst zijn; want hun bestaan zou een eindelooze nuttelooheid zijn. Zij ondervinden niet meer de wederwaardigheden van het lichamelijk leven; dit alléén is reeds een genot; en daarbij, zoo als wij reeds gezegd hebben, kennen en weten zij alles; zij gebruiken het verstand, dat zij verkregen hebben, om daarmede andere Geesten in hunnen vooruitgang behulpzaam te zijn; dat is hunne werkring en een genot tevens.»

970. Waarin bestaat het lijden der mindere Geesten?

«Dit is zoo verschillend, als de oorzaken die dat lijden hebben doen ontstaan, en is aan hunne graad van minderheid geëvenredigd, zoo als de genietingen aan die van de verhevenheid der Geesten geëvenredigd zijn; zij kunnen als volgt zamengevat worden: Alles aan anderen te misgunnen, wat aan hun geluk ontbreekt en voor hen onbereikbaar is; het geluk te zien en niet te kunnen bereiken, nijd, naijver, woede, wanhoop over datgene, wat hen belet gelukkig te zijn; wroeging, onbeschrijfelijke zedelijke angst. Zij hebben de zucht naar alle genietingen, en kunnen die niet bevredigen, en dat pijnigt hen.»

971. Is de invloed, dien de Geesten op elkander uitoefenen, altijd goed?

«Altijd goed van den kant der goede Geesten, dit spreekt van zelve; maar de verdorven Geesten, trachten degenen van

het pad der deugd en van het berouw aftebrengen, die zij valbaar achten om daartoe overgehaald te worden, en die zij dikwijls gedurende het leven tot het kwaad medegesleept hebben.»

— Dus bevrijdt de dood ons niet van de verzoeking?

«Neen, maar de invloed der slechte Geesten op de andere Geesten is veel minder dan op den mensch, omdat zij de hartstochten der stof niet tot bondgenoot hebben.» (Zie 996.)

972. Hoe leggen de kwade Geesten het aan om de andere Geesten te verleiden; daar zij daartoe de medehulp der hartstochten missen?

«Zoo al niet de hartstochten stoffelijk aanwezig zijn, bestaan zij toch bij de achterlijke geesten in gedachte; de slechten onderhouden die gedachten door hunne slachtoffers naar die plaatsen medeteslepen, waar zij het gezicht van die hartstochten en al wat die kunnen opwekken, voor oogen hebben.»

— Maar waartoe dienen die hartstochten, daar zij in werkelijkheid geen doel meer hebben?

«Hierin bestaat juist hunne kwelling: de gierigaard ziet goud, dat niet in zijn bezit kan komen; de wellusteling, zwelgerijen waaraan hij geen deel kan nemen; de hoogmoedige, eerbewijzen, die hij benijdt en niet genieten kan.»

973. Welke is de grootste pijniging, die de kwade Geesten te verduren hebben?

«Het is onmogelijk de zedelijke martelingen te beschrijven die de straf van sommige misdaden zijn; zelfs hij, die ze ondergaat, zou moeite hebben er een denkbeeld van te geven; maar de verschrikkelijkste is zeker de gedachte dat hij voor altijd veroordeeld is.»

Naar gelang van zijn verstand vormt de mensch zich van de straffen en genietingen der ziel na den dood een meer of minder verheven denkbeeld. Hoe meer hij zich ontwikkelt, wordt dat denkbeeld des te zuiverder en vrij van de stof; hij beschouwt de dingen uit een meer redelijk oogpunt, en vat de schilderingen van eene zinnebeeldige taal niet meer letterlijk op. Daar de meer verlichte rede ons leert dat de ziel een geheel geestelijk wezen is, zegt zij ons jaardoor tevens dat zij geen indruk kan ondervinden van datgene, wat alleen op de stof

invloed uitoefent; maar daaruit vloeit daarom niet voort, dat zij vrij van lijden is, noch dat zij voor haar fouten geen straf ondergaat. (Zie 237.)

Door de spiritische mededeelingen wordt ons de toestand der ziel in het toekomstige leven, niet meer als eene theorie voorgesteld, maar wordt voor ons eene werkelijkheid; zij stellen ons alle toestanden van het leven aan gene zijde van het graf voor oogen; maar wijzen ons die te gelijktijd aan als het volstrekt logische gevolg van het aardse leven, en, al zijn die vrij van het fantastische toestel, dat de menschelijke verbeelding er aan heeft toegevoegd, zijn zij daarom voor hen, die van hunne vermogens een slecht gebruik gemaakt hebben, niet minder zwaar. De verscheidenheid in die gevolgen is oneindig, maar in het algemeen kan men zeggen: dat ieder gestraft wordt door datgene, waarin hij gezondigd heeft; zoo worden sommige gestraft door altijd het kwaad, dat zij bedreven hebben, voor oogen te hebben; anderen door spijt, vrees, schaamte, twijfel, eenzaamheid, duisternis, scheiding van de wezens die hen dierbaar zijn, enz.

974. Hoe is de leer van het eeuwige vuur ontstaan?

«Het is een beeld, dat men zooals zoo vele andere dingen als werkelijkheid beschouwd heeft.»

— Maar kan de vrees er voor niet eene goede uitwerking hebben?

»Ga zelve na of er velen gevonden worden, zelfs onder degenen, die het verkondigen, die daardoor van het kwaad terug gehouden worden. Als gij iets leert wat later door de rede verworpen wordt, zult gij een indruk te weeg brengen, die noch duurzaam noch heilzaam wezen zal.»

De mensch, in zijne taal den aard van dat lijden niet kunnende beschrijven, heeft geen krachtiger vergelijking kunnen vinden dan het vuur, want voor hem is dit de type van het hevigste lijden, en het zinnebeeld van de krachtigste werking; het is daardoor dat men het geloof aan het eeuwige vuur in de oudste tijden terugvindt; de nieuwere volken hebben dit van de ouderen overgeërfd, daarom zegt men ook in beeldspraak: het vuur der hartstochten; van liefde blaken; van jaloeschheid verteerd worden, enz.

975. Begrijpen de mindere Geesten het geluk der rechtvaardigen?

«Ja, en dat is juist voor hen eene straf; want zij begrijpen dat zij daarvan door eigen schuld verstoken zijn; en het is daardoor dat de Geest, als hij van de stof bevrijd is, naar een nieuw lichamelijk leven verlangt, omdat elk bestaan, *als dit goed besteed wordt*, de duur van die straf kan bekorten. Het is dan, dat hij eene keus van beproevingen doet, door middel van welke hij voor zijne fouten zal kunnen boeten; want weet, dat de Geest lijdt door al het kwaad dat hij gedaan heeft, of waarvan hij de vrijwillige oorzaak geweest is, door al het goede dat hij had kunnen doen, en niet gedaan heeft, en door *al het kwaad, dat veroorzaakt is, door het goede dat hij niet gedaan heeft*.

Voor de omdolende Geest, is niets meer achter eenen sluier verborgen; *hij bevindt zich als uit den nevel tredende* en ziet wat hem van het geluk verwijderd houdt; hierdoor is zijn lijden grooter, want hij begrijpt hoe misdadig hij geweest is. *Voor hem bestaan er geen illusien meer*; hij ziet de dingen, zoo als zij werkelijk zijn.»

In den staat van omdoling omvat de Geest aan den eenen kant alle zijne vroegere levens, en aan den anderen ziet hij de beloofde toekomst en begrijpt wat hem ontbreekt om die te bereiken. Zoo ziet een reiziger op den top van een' berg aangekomen, den weg, dien hij afgelegd heeft, en dien welke hij nog af moet leggen om zijne bestemming te bereiken.

976. Is het gezicht van de lijdende Geesten geen bron van verdriet voor de goeden, en indien zulks het geval is, wat wordt er dan van hun geluk, als dit daardoor verstoord wordt?

«Het is geen verdriet, want zij weten dat dit leed eens een einde zal hebben; zij helpen de anderen om zich te verbeteren en reiken hen de hand; dat is hunnen werkkring, en voor hen een genot, indien zij daarin slagen.»

— Voor zoo ver het vreemde of hen onverschillige Geesten betreft, kunnen wij dit begrijpen, maar wordt hun geluk niet verstoord door het gezicht van het verdriet en het lijden van hen, die zij op aarde hebben lief gehad?

Indien dat lijden niet door hen gezien werd, zou dit komen doordien zij vreemdelingen voor u geworden zouden zijn; en de godsdienst leert u dat de zielen u zien; maar zij beschouwen uw verdriet uit een geheel ander oogpunt; zij weten dat uw lijden, als gij dit met onderwerping draagt, voor uwen vooruitgang nuttig is; zij betreuren dus meer uw gebrek aan moed, waardoor gij ten achteren blijft, dan het lijden op zichzelf, dat slechts voorbijgaande is.»

977. Daar de Geesten hunne gedachten voor elkander niet kunnen verbergen, en al de handelingen van het leven bekend zijn, zou daaruit voortvloeien dat de schuldige altijd zijn slachtoffer voor zich ziet?

«Het kan niet anders zijn, het gezond verstand zegt het u.»

— Is die onthulling van alle onze laakbare daden, en de gestadige tegenwoordigheid van hen die er de slachtoffers van geweest zijn, eene straf voor de schuldigen?

«Eene grootere straf dan men wel denkt, maar alleen tot dat hij voor zijne misslagen, hetzij als Geest, of wel als mensch in een nieuw lichamelijk leven, geboet zal hebben.»

Wanneer wij zelve in de Geestenwereld zullen zijn, zal ons verleden geheel bloot liggende, het goed en het kwaad dat wij gedaan hebben, ook bekend zijn. Hij die kwaad gedaan heeft, zal dan vruchteloos trachten het gezicht van zijne slachtoffers te ontwijken; hunne onvermijdelijke tegenwoordigheid zal voor hem eene straf en eene gewetenswroeging zonder einde zijn, totdat hij voor zijne misdaden zal geboet hebben; terwijl daarentegen de rechtvaardige, overal alleen den aanblik van vriendschap en welwillendheid zal ontmoeten.

Er bestaat op aarde voor den misdadiger geen grooter kwelling dan de tegenwoordigheid van zijne slachtoffers; daarom tracht hij die altijd te ontwijken. Wat zal het dan zijn als de illusien der bartstochten verdwenen zijnde, hij het kwaad zal begrijpen dat hij gepleegd heeft en zijne geheime daden aan het licht gebracht zullen zijn, als zijne huichelarij ontmaskerd zal wezen, en hij zich niet aan het gezicht van zijne slachtoffers zal kunnen onttrekken? Terwijl de ziel van den verdorven mensch aan schaamte, wroeging en berouw overgegeven zal zijn, zal die van den rechtvaardige een volmaakte kalmte genieten.

978. Wordt het geluk van de ziel, zelfs na dat zij zich

gelouterd zal hebben, niet verstoord door de herinnering aan de misslagen, die zij begaan heeft?

«Neen, omdat zij zich van die misslagen vrij gekocht heeft, en zij in de beproevingen, waaraan zij zich *met dat doel* onderworpen had, de overwinning behaald heeft.»

979. Zijn de beproevingen, die de ziel nog moet ondergaan om hare reiniging te voleinden, voor haar niet een bron van groote bezorgdheid, die haar geluk verstoort?

«Voor de ziel, die nog besmet is, ja; daarom kan volkomen geluk haar deel niet zijn, dan nadat zij geheel gereinigd zal wezen; maar voor de reeds verhevene ziel, heeft de gedachte aan de beproevingen die zij nog moet ondergaan, niets pijnlijks.»

De ziel, welke reeds een zekeren graad van reinheid bereikt heeft, smaakt reeds gelukzaligheid; een gevoel van aangename zelfvoldoening doordringt haar; zij is gelukkig door alles wat zij ziet, door alles wat haar omringt; voor haar wordt de sluier van alle geheimen en wonderen der schepping opgeheven en de Goddelijk volmaaktheden worden door haar in al haren luister aanschouwd.

980. Is de band, die de Geesten van denzelfden rang te zamen vereenigt voor hen een bron van gelukzaligheid?

«De eendracht der Geesten, die met elkander eenstemmig het goede willen, is voor hen eene der grootste genietingen, want zij vreezen niet dat die door egoïsme verstoord zal worden. Zij vormen in die geheel geestelijke wereld gezinnen, beziel met hetzelfde gevoel, en hierin bestaat het geestelijk geluk, even als gij u op uwe wereld in categorien verdeelt, en een zeker genoegen smaakt, wanneer gij met elkaar vereenigd zijt. De reine en oprechte toegenegenheid, die zij anderen toedragen, en die zij zelve ondervinden, is voor hen eene bron van gelukzaligheid, want dáár zijn geene valsche vrienden noch huichelaars.»

De mensch geniet reeds op aarde de voorsmaak van dat geluk, als hij zielen ontmoet, met welke hij zich in reine en heilige gemeenschap van gedachten, vereenigen kan. In een meer gelouterd leven, zal dat

genot onuitsprekelijk en grenzeloos zijn, omdat hij niets dan sympathiseerende zielen zal ontmoeten, *die niet door egoïsme zullen verkoelen*; want alles in de natuur is liefde; het is het egoïsme, dat de liefde doodt.

981. Bestaat er in den toekomstigen toestand van den Geest een verschil voor hem, die bij zijn leven den dood vreesde en voor hem, die hem met onverschilligheid en zelfs met blijdschap te gemoet gaat?

«Het verschil kan zeer groot zijn; evenwel wordt het door de oorzaken, welke die vrees of dat verlangen doen ontstaan, dikwijls uitgewischt. Hetzij dat men den dood vreest, hetzij men die wenscht, kan men door verschillende gevoelens daartoe gedreven worden, en het zijn die gevoelens, welke invloed op den toestand van den Geest uitoefenen. Het is bijvoorbeeld duidelijk, dat het bij hem, die alleen den dood wenscht, omdat hij daarin het einde van zijne ongelukken ziet, eene soort van morren is tegen de Voorzienigheid en tegen de beproevingen, die hij ondergaan moet.»

982. Is het noodzakelijk het spiritisme te belijden en aan de manifestatie te gelooven om zeker van ons lot in het toekomstige leven te zijn?

«Indien dit het geval ware, dan zoude daaruit voortvloeien dat allen die niet gelooven of die niet in de gelegenheid geweest zijn om ingelicht te worden, ontferden zouden zijn, hetgeen eene ongerijmdheid zoude wezen. Het is door het goede dat men zijn toekomstig lot verzekert; en wat goed is, blijft goed, door welken weg men er ook toe geleid moge worden.» (Zie 165—799.)

Het geloof aan het spiritisme helpt ons om ons te verbeteren, door onze gedachte omtrent zekere dingen in de toekomst te vestigen; het bespoedigt den vooruitgang der individuen en der massa's, omdat het ons de gelegenheid geeft rekenschap te geven van hetgeen wij éénmaal zijn zullen; het is een steunpunt, een licht, dat ons tot gids dient. Het spiritisme leert de beproevingen met geduld en onderwerping dragen; het houdt ons van daden terug, die ons toekomstig geluk zouden kunnen vertragen; op die wijze bevordert het dat geluk, maar dat wil niet zeggen, dat men zonder dat geloof dat geluk niet zou kunnen bereiken.

AARDSCHE STRAFFEN.

983. Ondergaat de Geest, die zijne fouten in een nieuw leven boet, geen stoffelijk lijden, en is het dan wel juist te zeggen dat de ziel na den dood, alleen zedelijk te lijden heeft?

«Het is wel waar dat als de ziel gereïncarneerd is, de wederwaardigheden van het leven, voor haar een lijden is, maar alleen het lichaam lijdt stoffelijk.

«Gij zegt dikwijls van degene, die sterft, dat hij uit zijn lijden is, doch dit is niet altijd waar. Als Geest lijdt hij geene physische pijnen meer; maar naar gelang van de misslagen, die hij begaan heeft, kan hij een meer hevig zedelijk lijden ondergaan, en in een nieuw bestaan nog ongelukkiger zijn. De slechte rijkaard zal dáár bedelen en aan alle ontbeeringen der armoede ten prooi zijn; de hoogmoedige aan elke vernedering; hij, die van zijn gezag misbruik zal gemaakt hebben en zijne ondergeschikten met verachting en hardheid zal behandeld hebben, zal er genoodzaakt worden te gehoorzamen aan een nog hartvochtiger meester, dan hij zelve geweest is. Al de kwellingen en wederwaardigheden van het leven zijn, als zij niet de gevolgen zijn van misslagen in dit leven gepleegd, eene boetedoening voor die van een vorig leven. Wanneer gij van hier zult zijn, zult gij dat begrijpen. (Zie 273, 393, 399.)

«De mensch, die vermeent op aarde gelukkig te zijn, omdat hij al zijne driften bevredigen kan, is degene, die het minste moeite doet, zich te beteren. Hij boet reeds dikwijls in dit leven voor dat kortstondig genot, maar zeker zal hij er in een volgend even stoffelijk bestaan, voor boeten.»

984. Zijn de wederwaardigheden van het leven altijd een straf voor de tegenwoordige misslagen?

«Neen, wij hebben dit reeds gezegd, het zijn beproevingen door God opgelegd, of door u zelven uitgekozen toen gij Geest waart, en vóór uwe reïncarnatie, om voor de fouten in een vorig leven gepleegd, te boeten; want de de schending van Gods wetten, en vooral van de wet der rechtvaardigheid, blijft nooit ongestraft; indien het niet in dit leven is, zal

het noodwendig in een volgend zijn; dat is de rede dat dikwijls iemand, die in uwe oogen rechtvaardig is, voor zijn verleden getroffen wordt.» (Zie 393.)

985. Is de reïncarnatie van de ziel op een minder ruwe wereld, eene belooning?

«Het is het gevolg van hare loutering; want naarmate de Geesten zich louteren, incarneeren zij zich op meer en meer volmaakte werelden, tot dat zij zich van alle stof ontdaan en van alle hunne smetten gereinigd zullen hebben, om eeuwig de gelukzaligheid der Zuivere-Geesten in Gods schoot te genieten.»

Op de werelden waar het leven minder stoffelijk is dan hier op aarde, zijn de behoeften minder grof, en is alle lichamelijk lijden minder sterk. De mensch kent daar de slechte hartstochten niet, die op de mindere werelden hen tot elkanders vijanden maken. Geene reden tot haat of wangunst hebbende, leven zij met elkander in vrede, omdat zij de wet der rechtvaardigheid, liefde en weldadigheid nakomen; verveling en zorgen, de gevolgen van wangunst, hoogmoed en egoïsme, die plagen van ons aardsch leven, zijn bij hen onbekend. (Zie 172—182.)

986. Kan de Geest, die in zijn aardsch leven vorderingen gemaakt heeft, soms weder in dezelfde wereld gereïncarneerd worden?

«Ja, als hij zijne zending niet heeft kunnen volbrengen, en hij zelve, kan vragen, om die in een nieuw leven te voleindigen; maar dan is het voor hem niet meer eene boetedoening.» (Zie 173.)

987. Wat wordt er van den mensch, die, zonder kwaad te doen, niets doet om den invloed van de stof afteschudden?

«Daar hij geen stap tot bereiking van vooruitgang doet, moet hij een leven, gelijk aan dat wat hij verlaten heeft, hervatten; hij blijft stilstaan, en op die wijze kan hij het lijden dat hij door de beproevingen ondergaat, van langer duur maken.»

988. Er zijn menschen wiens leven volmaakt kalm verloopt; die, niet verplicht zijnde iets door henzelfen tot stand

te brengen, daardoor vrij van zorgen zijn. Is dit gelukkige leven een bewijs dat zij niets voor een vroeger leven te boeten hebben?

«Kent gij er zoo velen? Indien gij dit denkt dan vergist gij u; dikwijls is die kalmte slechts schijnbaar, maar als zij het leven vaarwel zeggen, bemerken zij, dat het hen niet gediend heeft om vorderingen te maken; en aan de luiaards gelijk, betreuren zij dan den verloren tijd. Weet wel dat de Geest geene kundigheden verkrijgt, noch zich verheffen kan, dan door arbeid; als hij in zijne onverschilligheid indommelt, gaat hij niet vooruit. Hij is gelijk aan hem, die (volgens uwe gebruiken) genoodzaakt is te werken, en die met het voornemen om niets te doen, gaat wandelen of slapen. *Weet ook dat een iegelijk over de vrijwillige nutteloosheid van zijn leven rekenschap zal moeten geven; deze nutteloosheid is altijd verderfelijk voor het toekomstig geluk.* De som van het toekomstige geluk staat gelijk aan de som van het goede, dat men gedaan zal hebben; die van het lijden aan die van het kwaad, dat men gedaan heeft, en van de ongelukken waarvan men de oorzaak is.»

989. Er zijn menschen, die zonder bepaald slecht te zijn, door hun karakter, allen die hen omringen, ongelukkig maken, wat is voor hen daarvan het gevolg?

«Die menschen zijn bepaald niet goed, en zij zullen er voor boeten door het gezicht van hen, die zij ongelukkig gemaakt hebben, en dit zal voor hen eene wroeging zijn; en zij zullen in een nieuw leven, hetzelfde ondergaan, wat zij anderen hebben doen lijden.»

BOETEDOENING EN BEROUW.

990. Heeft het berouw in lichamelijke of in geestelijke toestand plaats?

«Als Geest; maar het kan ook in den lichamelijken toestand zijn, als gij goed het onderscheid tusschen goed en kwaad begrijpt.»

991. Wat is het gevolg van het berouw in den geestelijken toestand?

«Het verlangen naar eene nieuwe incarnatie om zich te reinigen. De Geest begrijpt de gebreken, die hem beletten gelukkig te zijn, daarom haakt hij naar een nieuw leven, waarin hij voor zijne misslagen zal kunnen boeten.» (Zie 332—975).

992. Wat zijn de gevolgen van het berouw in den lichamelijken toestand?

«*Reeds in dit leven vooruit te gaan, zoo men den tijd heeft om zijne fouten te herstellen. Als het geweten een verwijt doet hooren en op een onvolmaaktheid wijst, kan men zich altijd beteren.*»

993. Zijn er geen menschen, die alleen aandrift tot het kwaad gevoelen, en voor berouw onvatbaar zijn?

«Ik heb u gezegd dat men zonder ophouden vorderingen maken moet. Hij, die in dit leven alleen de aandrift tot het kwade voelt, zal in een ander leven die van het goede hebben, en het is om die reden dat hij herhaaldelijk wedergeboren wordt; want allen moeten vooruitgaan en het einddoel bereiken, maar sommigen in een korten, anderen na een langeren tijd, naar gelang van hun verlangen; hij, die alleen de aandrift tot het goede bezit, is reeds gereinigd, want hij heeft de aandrift tot het kwaad in een vroeger leven kunnen hebben.» (Zie 804.)

994. Erkent de bedorven mensch, die bij zijn leven dit niet heeft willen doen, na zijnen dood altijd zijne misdrijven?

«Ja, hij erkent die altijd, en lijdt dan nog meer, want hij voelt al het kwaad, dat hij gedaan heeft, of waarvan hij de vrijwillige oorzaak geweest is. Het berouw komt evenwel niet altijd dadelijk; er zijn Geesten, die niettegenstaande hun lijden, in het kwade volharden, maar vroeg of laat zullen zij den verkeerden weg dien zij volgen, inzien, en zal het berouw komen. Hen intelichten is het werk der goede Geesten, en waartoe gij ook kunt medewerken.»

995. Zijn er Geesten, die, zonder slecht te wezen, omtrent hun lot onverschillig zijn?

«Er zijn Geesten, die zich met niets nuttigs bezig houden; zij blijven afwachten; maar in dat geval lijden zij in verhouding nog meer; en daar er in alles vooruitgang moet zijn, openbaart zich die vooruitgang door leedwezen.»

— Bestaat bij dezen het verlangen niet om hun lijden te bekorten?

«O, zeer zeker hebben zij dat verlangen, maar zij hebben geen geestkracht genoeg om datgene te willen, wat hen verlichting zou kunnen bezorgen. Hoe velen zijn er niet onder u die liever van gebrek omkomen, dan werken?»

996. Daar de Geesten het kwaad zien dat uit hunne gebreken voortvloeit, hoe komt het dan, dat er zijn, die hunnen toestand verergeren en hunnen staat van minderheid verlengen, door als Geest kwaad te doen en de menschen van den goeden weg aftebrengen?

«Zij, die zoo handelen, zijn dezulken, wiens berouw laat komt. De berouwhebbende Geest kan later zich weder op nieuw door andere Geesten op den weg van het kwaad laten medeslepen.» (Zie 971.)

997. Er zijn Geesten, die klaarblijkelijk tot een mindere klasse behooren, en toch voor goede indrukken vatbaar en gevoelig zijn voor de gebeden, die men voor hen opzendt. Hoe komt het, dat andere Geesten, die men zou denken meer verlicht te zijn, eene verstoktheid en schaamteloosheid aan den dag leggen, die door niets kan overwonnen worden?

«Het gebed baat niet, dan voor den Geest, die berouw gevoelt; voor degene, die door hoogmoed gedreven, tegen God in opstand komt, en in zijne dwalingen volhardt door die nog te overdrijven, zoo als de ongelukkige Geesten doen, kan het gebed niets te weeg brengen, en zal dit niet kunnen, dan wanneer de dag zal aanbreken, waarop een begin van berouw zich bij hen zal openbaren.» (Zie 664.)

Men moet niet uit het oog verliezen, dat de Geest na den dood van het lichaam, niet op eenmaal verandert; indien zijn leven berispelijk is geweest, komt dit omdat hij onvolmaakt was, en door den dood wordt men niet onmiddellijk volmaakt; hij kan in zijne dwalingen, in zijne verkeerde denkbeelden en vooroordeelen volharden, totdat hij door onderwijs, nadenken en lijden verlicht zal zijn.

998. Vindt de boetedoening in den lichamelijken toestand of in dien van Geest plaats?

«De boetedoening vindt gedurende het lichamelijk leven plaats door de beproevingen, aan welke de Geest onderworpen is, en in het Geestenleven door het zedelijk lijden, dat aan den lagen trap waarop de Geest staat, eigen is.»

999. Is een oprecht berouw gedurende het leven voldoende om de fouten uittewisschen en bij God vergeving te vinden?

«Het berouw draagt bij tot de verbetering van den Geest, maar er moet voor het verledene geboet worden.»

— Indien een misdadiger dientengevolge zeide, dat, daar hij toch in elk geval voor zijn verleden boeten moet, het voor hem niet noodig is, berouw te hebben, wat zou daaruit voor hem voortvloeien?

«Indien hij zich in de gedachte van het kwaad verhardt, zal zijne boetedoening langduriger en zwaarder zijn.»

1000. Kunnen wij ons, reeds in dit leven, van onze zonde loskopen?

«Ja, door het kwaad te herstellen; maar denk niet dat gij u kunt bevrijden door eenige kinderachtige onthoudingen, of door na uwen dood, als gij zelve niets meer noodig zult hebben, giften te doen. God telt het onvruchtbaar berouw niet, dat altijd gemakkelijk is en geen andere inspanning kost, dan zichzelve op de borst te slaan. Het verlies van eene pink om iemand eene dienst te bewijzen, wischt meer zonde uit dan lichamelijke pijniging gedurende jaren aangewend, zonder ander doel dan *zijn eigen ik.*» (Zie 726.)

«Het kwaad wordt alleen hersteld door het goede, en de genoegdoening heeft niet de minste verdienste als de mensch er *noch in zijnen hoogmoed, noch in zijne stoffelijke belangen* door getroffen wordt.

«Wat helpt het hem tot zijne rechtvaardiging, na zijn dood het slecht verkregen goed terug te geven, nu het hem van geen nut meer kan zijn, en hij er het genot van gehad heeft?

«Waartoe dient hem de onthouding van eenige onbeduidende genietingen en van iets overtolligs, als het nadeel, dat hij een ander berokkend heeft, onveranderd blijft?

«Waartoe dient het eindelijk, zich voor God te vernederen, als hij tegenover de menschen hoogmoedig blijft?» (Zie 720, 721.)

1001. Steekt er in 't geheel geene verdienste in, om na zijn dood, zoodanige beschikkingen te nemen, dat er een nuttig gebruik van de goederen die men bezit, door verzekerd wordt?

»In het geheel geene verdienste, is het woord niet; het is altijd beter dan niets; maar ongelukkigerwijze is degene, die eerst na zijn dood geeft, dikwijls meer baatzuchtig dan milddadig; hij wil de eer van het goede oogsten; zonder de lasten te dragen. Hij, die zich gedurende zijn leven ontbeeringen oplegt, heeft dubbel voordeel: de verdienste van de offering en het genoegen de gelukkigen te zien, die hij gemaakt heeft. Maar het egoïsme is daar en zegt hem: Al wat gij geeft ontrooft gij aan uw eigen genietingen; en daar het egoïsme harder schreeuwt dan de belangeloosheid en de liefde, blijft hij, het zijne behouden, onder het voorwendsel van eigen behoeften en van de verplichtingen, die zijnen stand hem opleggen. O! beklaag degene, die het genoegen van te geven, niet kent; hij derft wezenlijk eene der reinste en heerlijkste genietingen. God heeft, toen hij den mensch onderwierp aan de voor zijne toekomst zoo glibberige en gevaarlijke beproeving van den rijkdom, hem tot vergoeding het geluk willen geven dat de edelmoedigheid schenkt, en welk hij reeds hier op aarde genieten kan. (Zie 814.)

1002. Wat moet degene doen, die, op het punt van te sterven, zijne misslagen erkent, maar aan wien den tijd niet meer gelaten is om die te herstellen? Is in dat geval, berouw voldoende?

«Het berouw bespoedigt zijne herstelling, doch spreekt hem niet vrij. Heeft hij de toekomst die nooit voor hem afgesloten wordt, niet vóór zich?»

DUUR VAN DE TOEKOMSTIGE STRAFFEN.

1003. Is de duur van de straffen van den schuldige in het toekomstige leven, aan willekeur overgelaten, of is die aan de eene of andere wet onderworpen?

«God handelt nooit willekeurig, en alles in het Heelal wordt

naar wetten geregeld, die Gods wijsheid en goedheid openbaren.»

1004. Welke is de maatstaf van den duur van het lijden van den schuldige?

«De tijd, die er tot zijne verbetering noodig is. Daar de staat van gelukzaligheid en lijden geëvenredigd is aan den graad van reinheid van den Geest, zoo hangt de duur en de aard van zijn lijden van den tijd af, dien hij noodig heeft, om zich te verbeteren. Naarmate hij vorderingen maakt en zijne gedachten reinigt, vermindert zijn lijden en verandert het van aard.

H. LODEWIJK.

1005. Komt den lijdenden Geest de tijd even lang of korter voor, dan toen hij in leven was?

«De tijd komt hem langer voor; de slaap bestaat voor hem niet. Alleen bij Geesten, die reeds een zekeren trap van verhevenheid bereikt hebben, wordt de tijd om zoo te zeggen door de oneindigheid uitgewischt.» (Zie 240.)

1006. Kan het lijden van den Geest eeuwig zijn?

«Ongetwijfeld ja, indien hij eeuwig slecht bleef; dat wil zeggen dat hij, indien hij nooit berouw gevoelde of zich nooit verbeterde, eeuwig zoude blijven lijden, maar God heeft geene schepselen geschapen met het doel dat zij voor eeuwig tot het kwaad gedoemd zouden zijn; Hij heeft ze allen, eenvoudig en onwetend geschapen, en allen moeten in korter of langer tijd naar gelang van hunnen wil, vooruitgaan. De wil daartoe kan vroeger of later komen, zoo als er kinderen zijn, die meer of minder voorspoedig zijn, doch ontstaat vroeg of laat ten gevolge der onweerstaanbare behoefte, die de Geest gevoelt om uit zijnen lagen toestand te geraken en gelukkig te worden. De wet, volgens welke de duur van de straffen geregeld wordt, is dus bij uitnemendheid wijs en goedgunstig, daar zij de duur der straf van de inspanning der Geesten afhankelijk maakt; zij ontnemt hem nimmer zijn' vrijen wil: indien hij er een slecht gebruik van maakt, draagt hij er de gevolgen van.»

H. LODEWIJK.

1007. Zijn er Geesten, die nooit berouw gevoelen?

«Er zijn er, wiens berouw zeer laat komt; maar te beweerden dat zij zich nooit verbeteren, zou de wet des vooruitgangs loochenen zijn, en gelijk staan met te zeggen, dat het kind geen volwassen mensch worden kan.»

1008. Haugt de duur van de straf altijd van den wil van den Geest af, en zijn er geene straffen, die hem voor een bepaalden tijd worden opgelegd?

«Ja, er kunnen straffen voor een bepaalden tijd opgelegd worden, maar God, die niets dan het welzijn van zijne schepselen wil, neemt altijd het berouw aan, en de zucht om beter te worden is nooit zonder vrucht.»

H. LODEWIJK.

1009. Volgens dit, zoude de opgelegde straffen nooit eeuwigdurend zijn?

«Raadpleeg uw gezond verstand, uwe rede, en vraag uzelf af, of eeuwigdurende veroordeeling voor eenige oogenblikken van dwaling niet de ontkenning van Gods goedheid zoude zijn. En wat is inderdaad de duur van het leven al ware die honderd jaren, in vergelijking met de eeuwigheid? Eeuwigheid, begrijpt gij dat woord goed? lijden, pijniging zonder einde, zonder hoop, voor eenige misslagen! Verwerpt uw verstand zulk een denkbeeld niet? Dat de oude volken den meester van het heelal als een verschrikkelijk jaloersch en wraakzuchtig God beschouwd hebben, kan men begrijpen; in hunne onkunde hebben zij aan de Godheid al de hartstochten van den mensch toegeschreven; maar dat is niet de God der Christenen, die liefde, weldadigheid, barmhartigheid, vergeten der beleedigingen, als de voornaamste deugden op den voorgrond plaatst: zou Hij zelve, de deugden niet bezitten, die hij als plichten voorgeschreven heeft? Spreekt men zichzelve niet tegen, als men hem oneindige goedertierenheid en tevens oneindige wraak toeschrijft? Gij zegt dat God boven alles, rechtvaardig is, en dat de mensch Zijne gerechtigheid niet begrijpt; maar rechtvaardigheid, sluit toch geene goedheid uit, en God zou niet goed zijn als hij het grootste gedeelte van Zijne schepselen

tot verschrikkelijke eeuwigdurende straffen doemde. Zou Hij de rechtvaardigheid aan zijne kinderen als een plicht kunnen opleggen, als hij hem de middelen om die te begrijpen niet geschonken had? is buitendien, van de inspanning van den veroordeelde om zich te beteren, den duur der straffen afhankelijk te maken niet het verhevenste denkbeeld der rechtvaardigheid. Dit is de ware beteekenis der woorden: Aan een iegelijk naar zijne werken.»

H. AUGUSTINUS.

«Tracht door alle middelen, die u ten dienste staan, het denkbeeld der eeuwige straffen te bestrijden en uitteroeien; dat denkbeeld dat godslasterend voor Gods rechtvaardigheid en goedheid, en de vruchtbaarste bron is voor het ongeloof, het materialisme en van de onverschilligheid die zich van de menigte heeft meester gemaakt van af het oogenblik dat hun verstand begon te ontwikkelen. De Geest op het punt van verlicht te worden; ja zelfs nauwelijks ontbolsterd, begrijpt er dadelijk de monsterachtige onrechtvaardigheid van, zijne rede verwerpt het, en dan gebeurt het meestal dat hij de straf die hem tegen de borst stuit, verwerpende, den God, dien hij dit vonnis toeschrijft, tegelijkertijd uit zijn hart verbant; dit is de oorzaak van de tallooze rampen, die u treffen, en voor welke wij u het geneesmiddel komen brengen. De taak, die wij u aanwijzen zal u des te gemakkelijker vallen, omdat zij, wier uitspraken in dezen gezag hebben en wier beslissing door de verdedigers van dit geloof wordt ingeroepen, allen vermeden hebben hieromtrent een bepaalde uitspraak te doen; noch de conciliën, noch de kerkvaders hebben dit gewichtige vraagstuk beslist. Indien Christus volgens het Evangelie en zelfs als men de zinnebeeldige woorden van Christus zelf letterlijk opvat, de schuldigen met een vuur, dat nooit uitgaat, dat eeuwig is, bedreigd heeft, zoo is er toch in zijne woorden volstrekt niets, dat bewijzen zou dat hij ze voor eeuwig veroordeeld heeft.

«Arme verdoolde schapen, leer den goeden herder te zien, die tot u komt, die, wel verre van u voor eeuwig uit zijne tegenwoordigheid te willen bannen, u zelve te gemoet gaat,

om u naar de schaapskooi terug te brengen. Verloren kinderen, verlaat uwe vrijwillige ballingschap; keer tot het vaderhuis terug: de Vader opent zijne armen voor u en is altijd bereid om uw terugkomst in het gezin, feestelijk te vieren.» LAMENNAIS.

«Strijd over woorden! strijd over woorden! hebt gij nog geen bloed genoeg doen vloeien! moeten de brandstapels dan weder opgericht worden? Men twist over de woorden: eeuwigheid van het lijden, eeuwigheid der straffen; weet gij dan niet dat hetgeen gij thans onder eeuwigheid verstaat, door de ouden anders begrepen werd? Laat de godgeleerde de bronnen raadplegen, en hij zal even als gij allen ontdekken dat de hebreeuw-sche tekst, aan het woord dat de Grieken, de Latijnen en de moderneri door *lijden zonder einde, zonder genade* vertaald hebben, niet dezelfde beteekenis hecht. Eeuwigheid der straffen komt overeen met eeuwigheid van het kwaad. Ja, zoo lang het kwaad onder de menschen zal heerschen, zullen de straffen blijven bestaan; het is in dien betrekkelijken zin dat men de gewijde teksten moet verklaren. De eeuwigheid der straffen is dus betrekkelijk en niet absoluut. Laat den dag aanbreken, waarop alle menschen door berouw het kleed der onschuld zullen aangegord hebben, en op dien dag zal er geen gezucht, geen knersing der tanden meer zijn. Uw menschenverstand is wel is waar beperkt, maar zoo als het is, toch een geschenk van God, en door deze hulp der rede, is er niet één mensch, die te goeder trouw eene andere uitlegging aan de eeuwigheid der straffen zal geven. Eeuwigheid der straffen! Hoe! men zou dan moeten aannemen dat het kwaad eeuwig zijn zal. Alleen God is eeuwig, en heeft het eeuwige kwaad niet kunnen voortbrengen, als dit het geval ware, dan zou men Hem de heerlijkste zijner eigenschappen: de hoogste macht, moeten ontzeggen, want hij, die een voor zijn werk vernietigend element heeft kunnen scheppen is niet oppermachtig. O, menschheid! O, menschheid! werp uwe sombere blikken niet meer in de diepten der aarde om er straffen te zoeken; ween, hoop, doe boete, en zoek uw toevlucht in de gedachte aan een Algoed, Oppermachtig en volstrekt Rechtvaardig God.» PLATO.

«Tot de goddelijke eenheid optestijgen, is de bestemming der menschheid; om dit te bereiken zijn drie dingen noodig: Rechtvaardigheid, liefde en kennis; drie dingen staan haar in den weg en zijn haar vijandig; onkunde, haat en onrechtvaardigheid. Wel nu! ik zeg het u in waarheid, gij verloochent die grondbeginselen, als gij de gedachte aan God door eene overdrevene voorstelling van zijne gestrengheid in een verkeerd daglicht plaatst; gij doet dit dubbel als gij bij het schepsel de gedachte ingang doet vinden, dat er bij hem meer lankmoedigheid, meer goedaardigheid, meer liefde en wezenlijke rechtvaardigheid bestaat, dan gij aan het oneindige Wezen toeschrijft; gij vernietigt zelfs het denkbeeld van de hel, door het belachelijk en voor uw geloof onaanneembaar te maken, zooals het afzichtelijke schouwspel der pijnigers, brandstapels en martelingen der middeleeuwen dit voor uw hart is! Hoe! Is het in een tijd dat de blinde weerwraak voor altijd uit de menschelijke wetten gebannen is, dat gij hoopt die in het ideale te kunnen behouden? O! geloof mij, broeders in God en Jezus Christus, geloof mij, ziet het lijdelijk aan dat alle uwe leerstellingen in uw handen te niet gaan, als gij er geene verandering in brengen wilt, of geef hen een nieuw leven door ze voor den weldadigen invloed, welke er de Goeden in dezen tijd over uitstorten, toegankelijk te maken. Het denkbeeld der hel met hare gloeiende ovens en kookende ketels, kon in een ijzeren eeuw geduld worden, dat wil zeggen, te vergeven zijn; maar in de negentiende eeuw, is het niets meer dan een ijdel spooksel, te nauwnood instaat om kleine kinderen schrik aantejagen, en waaraan zij niet meer gelooven als zij groot zijn. Door die schrikverwekkende fabelen vol te houden, doet gij het ongeloof, de bron van alle maatschappelijke verstoringen, geboren worden; en ik sidder als ik de geheele maatschappelijke instelling door gebrek aan een billijke strafvordering op hare grondzuilen zie waggelen en dreigen in een te storten. Mannen met een vurig en levendig geloof! voorhoede voor den dag des lights, aan den arbeid! niet om verouderde fabelen, die voortaan zonder invloed zijn, instand te houden, maar om het denkbeeld van een wezenlijk billijke

strafvordering optewekken en te doen herleven onder vormen, die met uwe zeden, gevoel, en met de verlichting uwer eeuw overeenkomen.

«Wat is eigenlijk een schuldige? Hij, die door eene afdwaling, door eene verkeerde gemoedsbeweging der ziel, van het doel der schepping afwijkt dat in de harmonische vereering van het schoone en goede bestaat, dat door het toonbeeld voor het menschenlijke, door den Godmensch Jezus Christus geïdealiseerd is.

«Wat is straf? Het natuurlijk gevolg dat uit die verkeerde beweging voortvloeit; een som van lijden noodzakelijk om den mensch door het ondergaan van smart, van zijne mismaaktheid afkeerig te doen worden. Straf is de prikkel, die door het bittere, de ziel aanspoort in zichzelf te keeren en naar den veiligen oever terug te keeren. Het doel der straf is geen ander dan herstelling, vrijmaking. Te verlangen dat de straf eeuwig zij voor eene fout, die dit niet is, is alle reden van bestaan voor die straf loochenen.

«O! in waarheid zeg ik u, laat af, vergelijk niet langer in hunne eeuwigheid het Goede, dat wezen van den Schepper, met het kwaad het wezen van het schepsel; het zoude eene niet te rechtvaardigen straf in het leven roepen, zijn. Beamt daarentegen de trapsgewijze uitdelging der straffen en smarten door overgang op andere werelden, en gij zult door de rede vereenigd met het gevoel, de goddelijke éénheid, huldigen.»

PAULUS, APOSTEL.

Men wil de mensch door het lokaas van belooningen en door de vrees voor straf tot het goede aanspooren, maar indien die straffen zoodanig worden voorgesteld dat het gezond verstand weigeren moet het te gelooven, zullen zij niet den minsten invloed uitoefenen; de mensch zal integendeel, alles, zoowel den vorm als het wezen, verwerpen. Draagt men hem daarentegen de toekomst op eene logische wijze voor, dan zal hij die niet verwerpen. Het spiritisme geeft hem zulk eene voorstelling.

De leer van de eeuwigheid der straffen, in den volstrekten zin opgevat, maakt van het Opperwezen een onverzoenlijk God. Zou het logisch wezen van een vorst te zeggen dat hij heel goed, heel wel-

willend, heel toegeefflijk is, dat hij niets anders wil dan het geluk van allen, die hem omringen, maar dat hij tevens naijverig, wraakgierig, onverbiddelijk in zijne gestrengheid is, en dat hij drie vierden van zijne onderdanen voor eene beleediging of om eene overtreding van zijne wetten, met den dood straft, ja zelfs hen die gedwaald hebben doordien zij die wetten niet kenden? Zou het eene niet met het andere in tegenspraak zijn? En kan God dan minder goed zijn dan een mensch?

Eene andere tegenstrijdigheid doet zich hier voor. Daar God alles weet, zoo wist Hij ook toen hij eene ziel schiep, dat zij zou dwalen; zij is dus van af hare schepping gedoemd geworden om eenwig ongelukkig te zijn; is dat mogelijk, rationeel? Met de leer van de betrekkelijke straffen, wordt alles gerechtvaardigd. Ongetwijfeld wist God, dat zij dwalen zoude, maar Hij geeft haar de middelen om zich door eigen ondervinding, ja zelfs door hare misslagen te bekwamen; het is noodig dat zij voor hare dwalingen boet, om vaster in het goede te staan, maar de hoop wordt haar niet voor eeuwig ontnomen, en God maakt het oogenblik van hare verlossing, afhankelijk, van de moeite, die zij aanwendt om die te bereiken. Dit kan iedereen begrijpen, dit kan de meest schroomvallige logika aannemen. Indien de toekomstige straffen uit dat gezichtspunt werden voorgesteld, zouden er veel minder twijfelaars gevonden worden.

Het woord *eeuwig* worst dikwijls in de gewone spreekwijze als beeld gebruikt, om iets van langen duur, waarvan men het einde niet kan voorzien aantekenen, hoewel men zeer goed weet, dat dat einde komen zal. Zoo zeggen wij bijvoorbeeld: het eeuwige ijs der hooge bergen, der polen, ofschoon wij, ten eerste weten, dat de stoffelijke wereld een einde kan hebben, en ten andere, dat de toestand van die landstreek door de natuurlijke verplaatsing van de as der aarde of door eene omwenteling in de natuur, kan veranderen. Het woord *eeuwig*, wil dus hier niet zeggen, altijd, tot in het oneindige voortdurend. Wanneer wij door een langdurige ziekte lijden, zeggen wij dat er aan ons lijden geen einde is, moet men er zich dan zoo over verwonderen, dat Geesten, die sinds jaren, eeuwen, ja zelfs sinds duizenden jaren lijden, dit ook zeggen? Laat ons vooral niet over het hoofd zien, dat hunne geringe ontwikkeling hen niet veroorlooft het einde van den weg te zien, en zij daardoor in den waan verkeerren, altijd te zullen moeten lijden, en dat dit voor hen eene straf is.

De leer van het materiele vuur, van ovens en pijnigingen, die aan de heidensche Tartarus ontleend zijn, heeft de hoogere godgeleerdheid

thans geheel laten varen, en het is alleen in de scholen dat deze angst-verwekkende zinnebeeldige tafereelen nog als bepaalde waarheid, door eenige menschen, die meer ijver dan verstand bezitten, worden voorgesteld; en wel ten onrechte, want die jonge hersenen, eens van hunne vrees genezen, kunnen het getal der ongeloovigen vermeerderen. De godgeleerden erkennen thans, dat het woord *vuur* een beeldspraak is, en men daaronder een zedelijk vuur moet verstaan. (Zie 974.) Zij die even als wij de verschillende omstandigheden van het leven en van het lijden aan gene zijde van het graf door de spiritische mededeelingen hebben nagegaan, hebben zich kunnen overtuigen, dat al moge die straffen in 't geheel niet stoffelijk zijn, zij daarom niet minder hevig zijn. Zelfs omtrent de duur der straffen beginnen eenige godgeleerden dit reeds in den beperkten zin, zoo als wij hiervoren aangehaald hebben aantenemen, en te gelooven dat het woord *eeuwig* inderdaad alleen op de straffen zelve, als gevolg van een onveranderlijke wet; en niet op elk individu toepasselijk is. De dag waarop de godsdienst deze uitlegging, zoo mede eenige andere, die eveneens het gevolg des vooruitgangs in verstandsontwikkeling zijn, zal aannemen, zal zij vele verdoolde schapen tot zich terug doen keeren.

OPSTANDING VAN HET VLEESCH.

1010. Is de leer van de opstanding van het vleesch, de bevestiging van de reïncarnatie, die door de Geesten onderwezen wordt?

«Hoe zoude het anders kunnen zijn? Het is met deze woorden even als met zoo vele anderen, die in het oog van sommigen onverstandig schijnen, alleen omdat men ze letterlijk opvat, en daardoor tot ongeloof gebracht wordt; maar geef daaraan eene logische uitlegging, en al degenen, die gij vrijgeesten noemt, zullen ze zonder bezwaar aannemen, juist omdat zij nadenken; want vergist u hierin niet, die vrijgeesten verlangen niets liever dan te gelooven; zij dorsten, ja wellicht meer dan anderen naar eene toekomst, maar zij kunnen datgene, wat door de wetenschap gelogenstraft wordt, niet aannemen. De leer van het herhaaldelijk leven stemt overeen met Gods rechtvaardigheid; die leer alleen, kan verklaring geven van hetgeen zonder haar, onverklaarbaar is; hoe zoudt gij dan

willen dat het beginsel er van niet in de godsdienst zelve aanwezig ware.

1011. Dus leert de kerk zelve, door het dogma van de opstanding van het vleesch, de leer der reïncarnatie?

«Dit is duidelijk; die leer is buitendien het uitvloeisel van veel, dat men onopgemerkt heeft gelaten, en wat men eerlang in dien zin zal opvatten; het zal niet lang meer duren of men zal erkennen dat het spiritisme te bewijzen is door de teksten van de heilige schriften. De Geesten komen dan ook de godsdienst niet omverwerpen, zoo als sommigen beweren; zij komen die integendeel bevestigen, en door onwraakbare bewijzen bekrachtigen; maar daar de tijd gekomen is om geene zinnebeeldige taal meer te gebruiken, drukken zij zich uit zonder allegoriën te gebruiken, en geven aan de dingen een duidelijken en bepaalden zin, die geene aanleiding meer tot verkeerde uitlegging geven kan. Over eenigen tijd, zult gij daardoor meer oprecht godsdienstige en geloovige menschen vinden, dan nu het geval is.»

H. LODEWIJK.

Door de wetenschap wordt inderdaad de onmogelijkheid bewezen van de opstanding, zoo als men die gemeenlijk opvat. Indien de overblijfselen van het menschelijke lichaam homogeen bleven, al waren zij dan ook verstrooid en tot stof vergaan, zoude men nog kunnen begrijpen, dat zij in een gegeven tijd zich weder zouden kunnen vereenigen; maar op die wijze gaat het niet. Het lichaam bestaat uit verschillende bestanddeelen: zuurstof, waterstof, stikstof, koolstof, enz.: door de ontbinding worden deze grondstoffen verstrooid maar om tot vorming van andere lichamen te dienen; zoodat bijvoorbeeld dezelfde molecule koolstof tot de samenstelling van vele duizende verschillende lichamen zal behoord hebben (wij spreken hier nog maar alleen van de menschelijke lichamen, zonder die van alle dieren in aanmerking te nemen) en een gegeven individu zal wellicht in zijn lichaam moleculen bevatten die aan menschen van de eerste tijden toebehoord hebben; en diezelfde organische moleculen, die gij door middel van uw voedsel in uw lichaam opneemt, zijn wellicht afkomstig van een ander individu, dat gij gekend hebt, en zoo vervolgens, tot in het oneindige. Daar de stof slechts in bepaalde hoeveelheid aanwezig is, en hare vervorming onbeperkt in aantal is, hoe zou dan elk van

die lichamen zich uit diezelfde elementen kunnen reconstrueeren? Hiertegen bestaat eene materiele onmogelijkheid. Men kan dus redelijkerwijze de opstanding van het vleesch, niet anders, dan als een symbolische voorstelling van de reïncarnatie aannemen, en dan bevat dit niets, wat aan het verstand aanstoot geeft, niets, wat met de gegevens der wetenschap in strijd is.

Het is waar dat volgens de kerkleer, die opstanding eerst na het einde der dagen moet plaats vinden, terwijl volgens de leer van het spiritisme, dit alle dagen gebeurt, maar blijft dit tafereel van het laatste oordeel dan nog niet een groot en schoon beeld bevatten, dat onder de sluier der allegorie, eene van die onveranderlijke waarheden verbergt, welke geen ongeloovige meer zal ontmoeten, als zij tot hare ware beteekenis zal zijn teruggebracht? Laat men de theorie van het spiritisme over de toekomst der zielen, en over hun lot ten gevolge der verschillende beproevingen, die zij ondergaan moeten, rijpelijk overwegen, en men zal ontwaren, dat met uitzondering van de gelijktijdigheid, het vonnis dat hen veroordeelt of vrijspreekt, geene fictie is, zoo als de ongeloovigen denken. Merken wij daarbij tevens op dat het, het natuurlijk gevolg van de menigvuldigheid der werelden is, welke thans voor goed erkend is, terwijl volgens de leer van het laatste oordeel, verondersteld wordt, dat de aarde alleen, bewoond is.

HEMEL HEL EN VAGEVUUR.

1012. Bestaat er ergens in het heelal eene begrensde plaats, die, naar gelang van hunne verdiensten, tot straf of belooning der Geesten bestemd is?

«Wij hebben deze vraag reeds beantwoord. De straffen en genietingen zijn onafscheidelijk aan den graad van volmaking der Geesten verbonden; ieder hunner put in zichzelf het beginsel van eigen geluk of ongeluk; en daar de Geesten overal zijn, zoo bestaat er zoo min voor het eene als voor het andere een daarvoor begrensde of afgesloten plaats. Wat de geïncarneerde Geesten betreft, deze zijn meer of minder gelukkig, al naarmate de wereld, die zij bewonen, meer of minder gevorderd is.»

Dus bestaan hel en hemel niet, zoo als de mensch zich die voorstelt?

«Het zijn slechts beelden; er zijn overal gelukkige en onge-

lukkige Geesten. Evenwel vereenigen die van dezelfde orde zich met elkander uit sympathie; maar als zij volmaakt zijn, kunnen zij zich vereenigen waar zij willen.

De beperking van de oorden voor straf en belooning tot een bepaalde plaats bestaat alleen in 's menschen verbeelding; en is een gevolg van zijne neiging om alles, waarvan hij het oneindige niet kan begripen, te *materialiseeren* en te *omschrijven*.

1013. Wat moet men verstaan door het *vagevuur*?

«Physische en zedelijke smarten: de tijd der boetedoening. Het is bijna altijd op aarde dat uw *vagevuur* is, en dat God u voor uwe zonden doet boeten.»

Wat de mensch *vagevuur* noemt is eveneens een zinnebeeld, waaronder men niet een bepaalde plaats, welke dan ook, moet verstaan, maar den staat der onvolmaakte Geesten, die, tot dat zij geheel gelouterd zijn, boeten, waardoor zij tot den staat van gelukzalige Geesten moeten opklimmen. Deze loutering vindt plaats in de verschillende incarnatiën, het *vagevuur* bestaat in de beproevingen van het lichamelijke leven.

1014. Hoe komt het dat Geesten die door hunne taal toonen verheven geesten te zijn, de vragen omtrent de hel en het *vagevuur*, door zeer ernstige menschen gedaan, in den geest van het denkbeeld, dat men er algemeen aan hecht, beantwoord hebben?

«Zij spreken de taal, die door degenen die hen ondervragen, begrepen wordt; als die personen te veel van sommige denkbeelden doordrongen zijn, willen zij die niet op ééns voor het hoofd stooten, ten einde hunne overtuiging geen geweld aan te doen. Indien een Geest zonder eenige oratorische behoedzaamheid aan een muzelman ging zeggen, dat Mahomet geen profeet is, dan zou hij door dezen slecht ontvangen worden.»

— Het is te begrijpen dat dit het geval is van den kant der Geesten, die ons onderwijzen willen; maar hoe komt het, dat Geesten, die men over hunnen toestand ondervraagd heeft, geantwoord hebben dat zij de pijnen der hel of van het *vagevuur* leden?

«Als het mindere Geesten zijn, die nog niet geheel gedematerialiseerd zijn, behouden zij gedeeltelijk hunne aardsche denkbeelden, en beschrijven zij de indrukken die zij ondervinden, door uitdrukkingen, die hen eigen zijn. Zij bevinden zich te midden eener omgeving, die hen slechts ten halve toelaat de toekomst te peilen, dat is de reden dat omdolende of kortelings vrijgeworden geesten, spreken zooals zij bij hun leven gesproken zouden hebben. Hel kan vertaald worden door een leven vol van uiterst zware beproevingen gevoegd bij de *onzekerheid* omtrent een beter leven; *vagevuur*, door een leven van beproeving, maar met het bewustzijn van een betere toekomst. Als gij zware pijnen lijdt, zegt gij dan ook niet dat gij helsche pijnen lijdt? Het zijn slechts woorden, en altijd zinnebeeldige woorden.»

1015. Wat moet men door een ziel in nood, verstaan?

«Een omdolende en lijdende ziel, die onzeker omtrent hare toekomst is, en die gij verlichting kunt bezorgen, waar zij dikwijls, door zich aan u te openbaren, dringend om verzoekt.» (Zie 664.)

1016. In welken zin moet men het woord *hemel* verstaan?

«Geloofst gij dat het eene plaats is zooals de Elyseesche velden der ouden, waar alle goede Geesten met elkander verzameld waren, zonder ander verlangen te hebben dan gedurende de eeuwigheid een lijdelijk geluk te genieten? Neen het is de universeele ruimte, het zijn de planeten, sterren, en al de verheven werelden, waar de Geesten het genot van alle hunne vermogens bezitten, zonder de wederwaardigheden van het materiele leven noch de angsten aan den minderen toestand eigen, te verduren te hebben.»

1017. Er is door Geesten gezegd dat zij de 4e, 5e hemel enz. bewonen; wat bedoelden zij daarmee?

«Gij vraagt hen, welke hemel zij bewonen, omdat gij denkt dat er vele hemelen zijn, die even als de verdiepingen van een huis, boven elkander geplaatst zijn; dan antwoorden zij u in dezelfde taal; maar bij hen beteekenen de woorden 4e of 5e hemel verschillende trappen van reinheid en dientengevolge van geluk. Het is hetzelfde als wanneer men aan een geest

vraagt of hij in de hel is; indien hij ongelukkig is, zal hij, ja, zeggen, omdat voor hem, *hel*, synoniem met lijden is maar hij weet zeer goed dat het geen gloeiende oven is. Een heiden zou gezegd hebben, dat hij zich in den Tartarus bevond »

Hetzelfde geldt voor andere soortgelijke uitdrukkingen, zoo als stad der bloemen, der uitverkorenen, eerste, tweede of derde sfeer, enz. welke slechts allegoriën zijn, die door sommige Geesten, hetzij als beeld, hetzij uit onwetendheid omtrent de werkelijkheid der dingen en bij gemis zelfs van de eenvoudigste wetenschappelijke begrippen, gebruikt worden.

Volgens de bekrompen denkbeelden, die men zich vroeger van de oorden bestemd tot straf en belooning maakte, en vooral volgens het denkbeeld dat de aarde het middelpunt van het heelal was, dat de hemel een gewelf was, en dat er een sterrensfeer bestond, plaatste men *de Hemel boven en de hel beneden*; van daar de uitdrukking: ten hemel opvaren; in de hoogste hemelen zijn, in de hel geworpen worden. Heden ten dage, dat de wetenschap aangetoond heeft dat de aarde slechts een der kleinste werelden onder zoo vele millioenen anderen, en niet van bijzonder belang is; nadat de wetenschap de geschiedenis harer vorming geschetst, en hare samenstelling beschreven heeft, nadat zij bewezen heeft dat de ruimte oneindig is, dat er geen boven of beneden in het heelal bestaat, heeft men het wel moeten opgeven om de hemel boven de wolken en de hel in de diepte van onderaardsche gewesten te plaatsen. Voor het vagevuur had men geen bepaalde plaats aangewezen. Het bleef aan het spiritisme voorbehouden over alle deze dingen de, voor het menschdom meest redelijke, groot-sche en tegelijkertijd meest troostrijke nitlegging te geven. Men kan dus zeggen, dat wij in onszelfen onze hel en onzen hemel met ons omdragen; dat wij ons vagevuur in onze incarnatie, in onze lichamelijke of physische levens, vinden.

1018. In welken zin moeten wij de woorden van Christus verstaan: Mijn rijk is niet van deze wereld?

«Dit zeggende: sprak Christus in een figuurlijken zin. Hij wilde zeggen dat hij alleen over reine en onbaatzuchtige harten regeert. Hij is overal, waar liefde tot het goede heerscht, maar de naar de dingen dezer wereld begeerige en aan de aardsche goederen gehechte menschen, zijn niet met hem.»

1019. Zal het rijk van het goede, ooit op aarde kunnen gevestigd worden?

«Het goede zal op aarde heerschen, wanneer onder de Geesten die haar komen bewonen, de goeden de meerderheid over de kwaden zullen hebben; dan zullen zij er liefde en rechtvaardigheid die de bronnen van het goede en van het geluk zijn, doen heerschen. Het is door zedelijke vooruitgang en door de opvolging van Gods wetten, dat de mensch de goede Geesten tot de aarde zal trekken en de slechten er van zal verwijderen, maar de slechten zullen de aarde niet verlaten dan nadat de menschen er de hoogmoed en baatzucht uit verbannen zullen hebben.

«De hervorming van het menschedom is voorspeld, en gij nadert thans dit oogenblik dat door alle menschen, die aan de vooruitgang medewerken, bespoedigd wordt; zij zal door de incarnatie van betere Geesten, die op aarde een nieuw geslacht zal vormen, volbracht worden; dan zullen de Geesten der boozen, welke door den dood dagelijks weggemaaid worden, en allen die zich tegen den loop der dingen trachten te verzetten, van daar gebannen worden, want deze zouden onder de goeden, wiens geluk zij zouden verstoren, misplaatst zijn. Zij zullen, op nieuwe minder ontwikkelde werelden, moeilijke zendingen gaan vervullen, waar zij voor hunnen eigenen vooruitgang en tegelijkertijd voor den vooruitgang van hunne nog meer achterlijke broederen, zullen kunnen arbeiden. Herkent gij niet aan die buitensluiting uit die vervormde aarde, het verheven beeld van het *verloren Paradijs* en in den mensch in zoodanigen toestand op aarde gekomen, en in zichzelf de kiem van zijne hartstochten en de sporen van zijne oorspronkelijke minderheid medebrengende, het niet minder verheven beeld van de *erfzonde*. De erfzonde uit dat oogpunt beschouwd is eigen aan de nog onvolmaakte natuúr van den mensch, die op die wijze alleen voor zichzelf en voor zijne eigene mislagen en niet voor die zijner voorouders verantwoordelijk is.

«Gij allen, met goeden wil bezielde, geloovige mannen, werkt dus met ijver en moed aan het groote werk der herschepping, want gij zult het zaad, dat gij uitgestrooid zult

hebben, weer honderdvoudig inoogsten. Wee! dengenen, die de oogen voor het licht sluiten, want zij bereiden zichzelven vele eeuwen van duisternis en teleurstelling; wee dengenen, die in de goederen dezer wereld al hunne vreugde stellen; want zij zullen meer ontbeeringen te verduren hebben, dan zij vreugde zullen genoten hebben. Wee! vooral den baatzuchtigen, want zij zullen niemand vinden, die hen behulpzaam zal zijn in het dragen van den last hunner ellende.

H. LODEWIJK.

BESLUIT.

I.

Degene, die van het aardse magnetisme niets anders kent dan de gemagnetiseerde eendjes, die men in eene kom met water heen en weder laat bewegen; kan moeielijk begrijpen dat dit speelgoed, het geheim bevat van de inrichting van het heelal en van de beweging der hemellichamen. Hetzelfde is het geval met dengene, die van het spiritisme niets anders kent dan het bewegen van tafels; hij ziet er alleen een uitspanning, een tijdverdrijf in voor een gezelschap, en begrijpt niet dat dit eenvoudig en zoo alledaagsche verschijnsel, dat in de vroegste oudheid en zelfs bij half wilde volken bekend was, in verband kan staan met de meest ernstige vraagstukken der maatschappelijke orde. En inderdaad, welk verband kan er volgens de zienswijze van een oppervlakkig waarnemer bestaan, tusschen een ronddraaiende tafel en de zedelijkheid en toekomst van het menschedom? Maar hij, die nadenkt, herinnert zich dat uit den eenvoudigen ketel, waarin water kookt en waarvan het deksel opgelicht wordt, een ketel, die eveneens van de vroegste oudheid af, gekookt heeft, de machtige beweegkracht voortgekomen is waardoor de mensch de ruimte doorklieft en de afstanden teniet gedaan heeft. Welnu! gij, die aan niets buiten de stoffelijke wereld gelooft, weet dan, dat uit die draaiende tafels, die uwen verachtenden glimplach opwekken, een geheele wetenschap, en de oplossing van vraagstukken voortgekomen is, die nog geen een' wijsgeer heeft kunnen oplossen. Ik doe een beroep op alle tegenstanders, die ter goeder trouw zijn, en ik bezweer hen te zeggen, of zij zich de moeite gegeven hebben, datgene te onderzoeken wat zij afkeurend be-

oordeelen, want in goede logika heeft eene beoordeeling geene waarde, dan voor zooverre degene die beoordeelt, datgene kent, waarover hij spreekt. Met iets te spotten dat men niet kent, dat men niet met het ontleedmes van een naauwgezet onderzoeker gepeild heeft, is niet oordeelen, maar een bewijs van lichtzinnigheid, en geeft een armzalig denkbeeld omtrent eigen oordeel. Indien wij deze wijsbegeerte als het werk van menschen-hersenen voorgesteld hadden, zoude zij zeker met minder minachting begroet zijn geworden, en zou zij de eer van een onderzoek door hen, die vermeenen de leiders der opinie te zijn, verworven hebben; maar zij komt van de Geesten; welk eene ongerijmdheid! het is ternauwernood dat zij hunnen blik waardig is; men beoordeelt haar naar den titel, zooals de aap uit de fabel, de noot naar het uiterlijke van den bast beoordeelde. Neemt zoo gij wilt, de oorsprong niet in aanmerking, veronderstel dat dit *boek* het werk van een mensch is, en zeg ons dan op uwe ziel en geweten af, of gij er na het *met ernst* gelezen te hebben nog stof tot spotternij in vindt.

II.

Het spiritisme is de geduchtste bestrijder van het materialisme; het behoeft dus geen verwondering te baren dat het de materialisten onder zijne tegenstanders telt; maar daar het materialisme eene leer is, die men te nauwernood durft bekennen, (een bewijs dat zij, die het belijden, zich niet zeer sterk gevoelen en door hun geweten bedwongen worden) verschuilen zij zich achter den mantel der rede en der wetenschap, en vreemd genoeg, spreken zelfs de ongeloovigsten, in naam van den godsdienst, dien zij niet beter kennen noch begrijpen dan het spiritisme. Hun mikpunt is vooral het *wonderbaarlijke* en het *bovennatuurlijke*, dat niet door hen erkend wordt; en volgens hen kan het spiritisme, gegrond zijnde op het wonderbaarlijke, niets anders dan eene bespottelijke verdrinking zijn. Zij bedenken niet, dat als zij zonder uitzondering, het wonderbaarlijke veroordeelen, zij dan de godsdienst veroordeelen; want de godsdienst is op openbaring en wonderen ge-

grond; en wat is openbaring anders dan bovenmenselijke mededeelingen? Al de gewijde schrijvers van af Mozes, maken van die soort van mededeelingen gewag. Wat zijn wonderen anders dan in den hoogsten graad wonderbaarlijke en bovennatuurlijke feiten, daar het volgens de kerk afwijkingen zijn van de natuurwetten; als zij dus het wonderbaarlijke en bovennatuurlijke verwerpen, zoo verwerpen zij de grondslagen van den godsdienst zelve. Maar het is niet uit dat oogpunt, dat wij de zaak moeten beschouwen. Het is de taak van het spiritisme niet te onderzoeken of er al of niet wonderen bestaan, dat wil zeggen te onderzoeken of God in sommige gevallen, van de eeuwige wetten, die het Heelal beheerschen, heeft kunnen afwijken, omtrent dit punt, laat het ieders geloof geheel vrij; het zegt en bewijst, dat de verschijnselen waarop het gegrond is, van het bovennatuurlijke niets dan den schijn hebben; die verschijnselen zijn dit alleen in het oog van eenigen, omdat zij ongewoon zijn en van de bekende feiten afwijken; maar zij zijn niet meer bovennatuurlijk dan ieder ander verschijnsel, dat vroeger eveneens wonderbaarlijk toescheen, doch waarvan thans de verklaring door de wetenschap gegeven wordt. Alle spiritische verschijnselen zijn, zonder uitzondering, het gevolg van algemeene wetten; zij doen ons eene der machten der natuur kennen, eene tot nog toe onbekende of liever onbegrepen macht, maar die door de waarneming bewezen wordt tot de orde der dingen te behooren. Het spiritisme is dus, zelfs minder dan de godsdienst, op het wonderbaarlijke en bovennatuurlijke gegrond; zij, die het om die reden bestrijden, bewijzen dat zij het niet kennen, en al waren zij de geleerdste menschen der wereld, zouden wij hen zeggen: Indien uwe wetenschap, die u zoovele dingen geleerd heeft, u niet geleerd heeft dat het gebied der natuur oneindig is, dan zijt gij slechts halfgeleerden.

III.

Gij wilt, zegt gij, uwe eeuw van een waanzin genezen, die de geheele wereld dreigt te zullen overweldigen, zoudt gij liever zien dat de wereld door het ongeloof, dat gij tracht

te verspreiden, overweldigd wordt? Is het niet aan het gemis van alle geloof dat men de verzwakking van de banden van het huisgezin en de meeste woelingen, die de maatschappij ondermijnen, moet toeschrijven? Door het bestaan der ziel en hare onsterfelijkheid aantetoonen, wekt het spiritisme het geloof aan de toekomst weder op, boezemt het de terneder-geslagenen weder moed in; doet het de wederwaardigheden van het leven met onderwerping dragen; zoudt ge dit een kwaad durven noemen? Twee leerstelsels staan tegen elkander over; de eene loochent de toekomst, de andere verkondigt en bewijst die; de eene bewijst niets, de andere bewijst alles en spreekt daardoor tot het verstand; de eene huldigt de baatzucht, de andere strekt tot grondslag van rechtvaardigheid, weldadigheid en liefde tot zijne natuurgenooten; de eerste wijst ons slechts op het tegenwoordige, en ontnemt alle hoop, de tweede troost ons en wijst ons naar het ruime veld der toekomst; welke van deze twee is nu de gevaarlijkste?

Sommige menschen, en onder hen de meest ongelovigen, treden op als verdedigers van broederliefde en vooruitgang; maar broederliefde veronderstelt belangeloosheid, zelfverloochening; met ware broederliefde is hoogmoed onvereinigbaar. Met welk recht zult gij dan een opoffering aan iemand opleggen aan wien gij zegt, dat als hij dood is, alles voor hem gedaan is; dat hij morgen wellicht niets meer zal zijn dan een oud versleten werktuig, dat men in een hoek zal werpen? Welke redenen kunnen er voor hem bestaan om zichzelven eene enkele opoffering, welke dan ook, te getroosten? Is het niet veel natuurlijker, dat hij gedurende den korten tijd, dien gij hem gunt, zoo goed mogelijk tracht te leven? Van daar die zucht om veel te bezitten, om meer te kunnen genieten; uit die zucht ontstaat naijver jegens hen, die meer hebben dan hij, en tusschen dien naijver en de begeerte om anderen, wat zij hebben, aftenemen, ligt maar ééne schrede. Wat zoude hem hiervan terug houden? de wet? maar de wet achterhaalt niet elk geval? Zult gij zeggen dat het 't geweten, het gevoel van plicht zal zijn? Maar waarop grondt gij het besef van plicht? Heeft dit gevoel een reden van bestaan bij het geloof dat alles

met het leven een einde neemt? Met dat geloof is slechts eene grondregel rationeel en die is: Ieder voor zichzelf; de denkbeelden van broederliefde, geweten, plicht, humaniteit, ja zelfs van vooruitgang zijn slechts ijdele klanken. O! gij, die zoodanige grondstellingen verkondigt, gij kent niet al het kwaad dat gij aan de maatschappij doet, en weet niet van hoevele misdaden gij de verantwoordelijkheid op u laadt! Maar wat spreek ik van verantwoordelijkheid? voor den ongeloovige bestaat er geene verantwoordelijkheid; hij vereert alleen de stof.

IV.

De vooruitgang der menschheid vindt zijn eerste oorzaak in de toepassing van de wet der rechtvaardigheid, liefde en weldadigheid; deze wet is gegrond op de zekerheid van eene toekomst; neem deze zekerheid weg, en gij ontnemt haar haren grondslag. Uit deze wet vloeien alle anderen voort, want zij bevat alle voorwaarden voor 's menschen geluk, zij alleen kan alle wonden der Maatschappij heelen, en de mensch kan dan door vergelijking van tijden en *volken* beoordeelen hoeveel zijn toestand verbetert, naar gelang die wet beter begrepen en toegepast wordt. Indien eene gedeeltelijke en onvolmaakte toepassing een wezenlijk goed voortbrengt, wat zal het dan niet zijn als hij er den grondslag van alle zijne maatschappelijke instellingen van gemaakt zal hebben! Is dit mogelijk? ja; want daar hij tien stappen gemaakt heeft, kan hij er twintig, en zoo vervolgens afleggen. Men kan dus door het verleden een oordeel over de toekomst vellen. Reeds zien wij langzamerhand den natuurlijken afkeer die er tusschen volken onderling bestaat afnemen; de slagboomen die hen van elkander scheiden, worden door de beschaving opgeheven; van het eene eind der wereld tot het andere reikt men elkander de hand; eene grootere rechtvaardigheid beheerscht de internationale wetgeving; de oorlogen worden hoe langer hoe zeldzamer, en sluiten geen gevoel van menschelijkheid uit; eenvormigheid heerscht in de wederzijdsche verplichtingen, het yershil tusschen rassen en

kasten wordt uitgewischt, en de menschen van verschillend geloof, leggen het stilzwijgen aan sektenvooroordeelen op, om zich met elkander te vereenigen in de aanbidding van een zelfden God. Wij spreken van de volken, die aan de spits der beschaving staan. (zie 789—793.) Met dit alles, is men nog ver van de volmaaktheid verwijderd, en er zullen nog vele oude bouwvallen nedergehaald moeten worden, voor dat de laatste sporen der barbaarschheid verdwenen zullen zijn, maar zullen die bouwvallen zich tegen de onweerstaanbare macht der vooruitgang, tegen die levende kracht, die zelve eene wet der natuur is, kunnen staande houden? Indien het tegenwoordige geslacht meer gevorderd is dan het vorige, waarom zou dan het aankomende niet meer gevorderd zijn dan het onze? Het zal door de kracht der dingen zóó zijn; ten eerste, omdat met de geslachten, ook elken dag eenige kampioenen voor oude misbruiken verdwijnen, en dat op die wijze de maatschappij allengskens uit nieuwe elementen, die de oude vooroordeelen afgelegd hebben, zal bestaan; ten tweede, omdat de mensch vooruitgang wil, en om die te bevorderen de hinderpalen opspoort, en zich tot taak stelt die uit den weg te ruimen. Daar dus de vooruitstrevende beweging niet te ontkennen is, zoo kan de vooruitgang in de toekomst niet meer twijfelachtig zijn. De mensch wil gelukkig zijn, dit ligt in zijne natuur, en hij zoekt alleen vooruitgang om de som van zijn geluk te vergrooten, zonder dat, zou de vooruitgang voor hem zonder doel zijn; waarin zou voor hem de vooruitgang bestaan, als deze geene verbetering in zijnen toestand te weeg bracht? Maar wanneer hij de som der genietingen, die de intelligente vooruitgang hem schenken kan, verkregen zal hebben, zal hij ontwaren dat zijn geluk nog niet volmaakt is, hij zal inzien dat zonder zekerheid in de maatschappelijke betrekkingen dat geluk onmogelijk is, en die zekerheid kan hij alleen in zedelijke vooruitgang vinden, zoo zal hij door de kracht der dingen, zelf tot vooruitgang op dien weg aanzetten, en zal het spiritisme hem de krachtigste hefboom om dat doel te bereiken in handen geven.

V

Degenen, die zeggen dat het spiritische geloof dreigt de wereld te zullen overweldigen, verkondigen daardoor zijne macht, want een denkbeeld van allen grond of logika ontbloot kan niet algemeen ingang vinden; indien het spiritisme dus overal wortel schiet, indien het zijne volgers voornamelijk onder de verlichte standen vindt zooals ieder erkent, dan komt dit doordien het gegrond is op waarheid. Tegen deze richting zullen alle pogingen van zijne lasteraars schipbreuk lijden, en dit wordt bewezen door de bespotting waarmede men het tracht te overladen, doch welverre dat door die bespotting zijne vlucht belemmerd wordt, schijnt het, dat het daardoor een nieuw leven verkregen heeft. Deze uitkomst rechtvaardigd geheel, datgene, wat de Geesten ons zoo dikwerf gezegd hebben: «Hebt geene zorg over dien tegenstand; al wat men tegen u zal doen, zal blijken te uwen voordeele te zijn, en *uwe grootste tegenstanders, zullen zonder het te willen, uwe zaak bevorderen.* Tegen Gods wil, vermag de kwade wil der menschen niets.»

Het menschdom moet door het spiritisme in een nieuwen toestand gebracht worden, in den toestand van zedelijke vooruitgang, die er het onvermijdelijke gevolg van is. Verwonder u dus niet langer over de snelheid waarmede de spiritische denkbeelden zich verspreiden; de oorzaak hiervan is de voldoening, die zij verschaffen aan allen, die ze doorgronden en er iets anders in zien dan een beuzelachtig tijdverdrijf; en aangezien men vóór alles gelukkig wil zijn, behoeft men zich niet te verwonderen dat men aan een denkbeeld hecht dat ons gelukkig maakt.

De ontwikkeling van die denkbeelden heeft drie verschillende tijdperken opgeleverd: het eerste, dat der nieuwsgierigheid, hetwelk zijn ontstaan aan het vreemde der verschijnselen die voortgebracht werden te danken had; het tweede is dat der redenering en der wijsbegeerte; het derde dat van de toepassing en gevolgen. Het tijdperk der nieuwsgierigheid is voorbij; nieuwsgierigheid duurt slechts eenigen tijd, en

eens bevredigt, laat zij er het voorwerp van rusten om tot een ander over te gaan; anders is het gesteld met zaken die ernstige gedachten en overdenking opwekken. Het tweede tijdperk is begonnen, het derde zal onvermijdelijk volgen. Het spiritisme heeft vooral vorderingen gemaakt sedert men er het wezen beter van begrepen heeft en men er de strekking van inziet, omdat het de meest gevoelige snaar hij den mensch doet trillen: die van zijn geluk, en reeds op deze wereld; dat is de reden van zijne verspreiding, het geheim van de kracht, waardoor het zegepraalt. In afwachting dat zijn invloed zich over de massa's zal uitstrekken, maakt het degenen die het begrijpen, gelukkig. Zelfs hij, die niet één stoffelijk verschijnsel bij eene manifestatie heeft bijgewoond, zegt tot zichzelf: buiten de verschijnselen blijft er nog de wijsbegeerte over, en deze verklaart mij wat nog GEEN ANDERE mij heeft kunnen verklaren; alleen door redenering vindt ik eene *rationeele* verklaring van vraagstukken, die in de hoogste mate mijne toekomst betreffen; zij boezemt mij kalmte, zekerheid, vertrouwen in; zij verlost mij van de kwelling der onzekerheid en bij dit alles, wordt het vraagstuk der stoffelijke feiten slechts van ondergeschikt belang. Gij allen, die haar aanvalt, wilt gij een middel om haar met vrucht te bestrijden? Hier is het. Geef er iets beters voor in de plaats; vindt eene meer WIJS-GEERIGE oplossing op alle vraagpunten die zij verklaart: geeft aan den mensch een ANDERE ZEKERHEID, die hem gelukkiger maakt, en begrijpt goed de bedoeling van het woord *zekerheid*, want de mensch neemt alleen datgene, wat hem logisch voorkomt, als *zeker* aan; bepaalt u niet; met te zeggen: dat is zoo niet, want dat is al te gemakkelijk; bewijst, niet door ontkenning, maar door feiten, dat het zoo niet is, nooit geweest is en zoo niet wezen KAN; indien het niet zoo is, zegt ons dan vooral wat er in de plaats zou wezen; bewijst eindelijk dat het gevolg van het spiritisme niet is, de menschen beter en gevolgelijk gelukkiger te maken door de toepassing van de zuiverste evangelische zedenleer, zedenleer, die men veel prijst, maar die men zoo weinig opvolgt. Wanneer gij dat gedaan zult hebben, zult gij het recht hebben haar aante-

vallen. Het spiritisme is sterk omdat het op de grondbeginsels van den godsdienst zelven: God, de ziel, de toekomstige straffen en belooningen, steunt, vooral ook omdat het die straffen en belooningen als natuurlijke gevolg van het aardsche leven leert kennen, en niets van het tafereel, dat zij van de toekomst geeft, door de meest eischende rede kan verworpen worden. Gij, wiens geheele leer bestaat in het ontkennen der toekomst, wat biedt gij aan tot vergoeding voor het lijden hier op aarde? Gij steunt op het ongeloof, het spiritisme steunt op het vertrouwen op God; terwijl het den mensch tot geluk, hoop, en waarachtige broederliefde uitnoodigt, biedt gij hem HET NIET tot vooruitzicht, en het EGOISME tot troost aan; het spiritisme verklaart alles; gij niets, het spiritisme bewijst door feiten, en gij bewijst niets; hoe wilt gij dan nog dat men zal aarzelen tusschen deze twee leerstellingen, eene keuze te doen?

VI.

Men zoude zich een zeer verkeerd denkbeeld van het spiritisme vormen, als men dacht dat het zijne kracht uit de stoffelijke manifestaties put, en dat men dus, door deze manifestaties te beletten, het in zijne grondslagen zoude kunnen aantasten. Zijne kracht is gelegen in zijne wijsbegeerte, in het beroep, dat het op de rede, op het gezond verstand doet. In oude tijden was het het onderwerp van geheimzinnige studie, die men zorgvuldig voor het gemeen verborgen hield, heden ten dage heeft het voor niemand geheimen, het spreekt in eene duidelijke taal en zonder dubbelzinnigheid; bij het spiritisme is niets mystieks, zijn er geene allegoriën, die verkeerd uitgelegd kunnen worden; het wil door iedereen begrepen worden, omdat de tijd gekomen is om aan den mensch de waarheid te doen kennen; wel verre van de verspreiding van verlichting vijandig te zijn, wil het dat voor allen; het eischt geen blind gelooven; het wil dat men wete wat men gelooft; door op de rede te steunen zal het altijd sterker zijn, dan zij die op het *Niet* steunen. Zouden de hinderpalen, waarmede men zou willen trachten de manifestaties te belemmeren, in staat zijn die te

beletten? neen, want zij zouden het gevolg hebben van alle vervolgingen; zij zouden de nieuwsgierigheid en het verlangen om datgene, wat verboden is, te kennen, opwekken. Men zoude er daarentegen ongetwijfeld een einde aan kunnen maken, indien die manifestatiën het voorrecht van een enkel mensch ware, door ze bij dien mensch te beletten, maar ongelukkig voor de tegenstanders, staan zij iedereen ten dienst, en men maakt er dan ook bij de kleinsten tot de grootsten, van het paleis tot in de hut gebruik van. Men kan er de beoefening van in het publiek van verbieden; maar men weet dat het juist niet in het publiek is dat zij het beste plaats vinden, maar wel in den huiselijken kring; en daar iedereen medium kan zijn, hoe zou men dan een familie in den huisselijken kring, iemand in de afzondering van de binnenkamer, de gevangene achter de traliën kunnen beletten, buiten kennis der gerechtsdienaren, ja zelfs in hunne tegenwoordigheid, gemeenschap met de geesten te hebben. Indien men die in één land verbiedt zal men het dan in een nabijgelegen of in de geheele wereld kunnen beletten, want er is geen land in de twee halfronden waar geen medium is? Om alle de mediums gevangen te kunnen zetten, zou men het de helft van het menschedom moeten doen, en ging men er toe over om alle boeken over het spiritisme te verbranden, hetgeen niet gemakkelijker dan het andere zoude zijn, dan zouden er den volgenden dag weder nieuwe zijn, omdat de bron er van onaantastbaar is, en men de Geesten, die er de wezenlijke schrijvers van zijn, noch gevangen zetten noch verbranden kan.

Het spiritisme is niet het werk van een mensch; niemand kan er zich de schepper van noemen, want het is zoo oud als de schepping; het is overal, in alle godsdiensten, en in de Catholieke godsdienst nog meer en met meer gezag dan in de anderen, want men vindt bij deze het beginsel terug van alles: Geesten op elken trap staande, hunne geheimzinnige en duidelijke omgang met den mensch, de beschermengelen, de reïncarnatie, de emancipatie der ziel gedurende het leven, het tweede gezicht, de visioenen, de verschijningen van allerlei aard, ja zelfs tastbare verschijningen. Wat de duivelen be-

treft, dit zijn niet anders dan de kwade Geesten, en met uitzondering van het geloof, dat de eersten voor eeuwig tot kwaad gedoemd zijn, terwijl de weg ter verbetering aan de anderen niet ontzegd is, bestaat het verschil tusschen die twee alleen in den naam.

Wat doet de hedendaagsche spiritische wetenschap? Zij vereenigt alles wat overal verspreid lag tot een geheel, verklaart in duidelijke en verstaanbare bewoordingen wat slechts door beeldspraak bekend was; zij ontdoet het van dat gene, wat bijgeloof en onwetendheid er bijgevoegd hadden, om alleen de werkelijkheid en het stellige te behouden; dat is hare rol, en niet die van stichtster; zij wijst aan wat is; zij rangschikt maar schept niet, want hare grondslagen behoren tot alle tijden en tot alle plaatsen; wie zal zich dan sterk genoeg wanen om haar door hoonende spottendheid en zelfs door vervolging te smoorren? Indien men haar aan den eenen kant vervolgd, zal zij aan den anderen en op dezelfde plaats, van welke men haar verbannen heeft, weder te voorschijn komen, omdat zij in de natuur is, en omdat het den mensch niet gegeven is eene der machten der natuur te vernietigen, noch aan Gods besluiten zijn *veto* opteleggen.

Welk belang zoude men er trouwens bij hebben om de verspreiding der denkbeelden van het spiritisme hinderpalen in den weg te leggen? Het is waar dat die denkbeelden de misbruiken, die in hoogmoed en in egoïsme hun oorsprong vinden, aantasten; maar die misbruiken, die voor eenigen voordeelig zijn, zijn nadeelig voor het algemeen, het spiritisme zal dus den grooten hoop voor zich winnen, en zal alleen hen, die er belang bij hebben, misbruiken te bestendigen, als ernstige bestrijders overhouden. Deze denkbeelden maken daarentegen door hunnen invloed de menschen welwillender jegens elkander, minder begeerig naar stoffelijke voordeelen en meer onderworpen aan de besluiten der Voorzienigheid, en zijn daardoor een waarborg voor het behoud van orde en rust.

VII.

Het spiritisme doet zich uit drie verschillende gezichtspun-

ten voor: die van de feitelijke manifestatiën, de wijsgeerige en zedelijke beginselen, die er uit voortvloeien, en de toepassing van die beginselen; van daar drie soorten of liever drie graden van ingewijden: 1°. degenen, die aan de manifestatiën gelooven en zich er bij bepalen die te constateeren; voor dezen is het een wetenschap van ervaring; 2°. zij, die er de zedelijke gevolgen van begrijpen; 3°. zij, die deze zedekunde in praktijk brengen of trachten te brengen. Welke nu ook het gezichtspunt, uit welke men die verschijnselen beschouwt, zijn moge, hetzij wetenschappelijk of zedelijk, zal iedereen toch begrijpen dat er een geheel nieuwe gedachtenloop door ontstaat, die niets anders dan eene grondige wijziging in den toestand van het menschedom ten gevolge kan hebben, en iedereen zal inzien dat deze wijziging niet anders dan ten goede zijn kan.

De tegenstanders van het spiritisme kan men eveneens in drie cathegoriën verdeelen: 1°. Zij, die uit stelselzucht, alles wat nieuw is, of wat niet van hun afkomstig is, ontkennen, en daarover zonder kennis van zaken spreken. Tot deze klasse behooren allen, die niets aannemen dat buiten de getuigenis der zintuigen ligt; zij hebben niets gezien, willen niets zien, en nog minder iets doorgronden; het zou hen zelfs onaangenaam zijn als zij te duidelijk zagen, uit vrees te moeten bekennen dat zij geen gelijk hebben; voor dezen is het spiritisme een hersenschim, eene dwaasheid, eene utopie; het bestaat niet, daarmede is men er het spoedigste van af; het zijn ongeloovigen, die *niet willen* gelooven. Naast dezen kunnen wij hen plaatsen, die om hun geweten te bevredigen er een blik in geslagen hebben, om te kunnen zeggen: Ik heb willen zien, maar ik heb niets gezien; zij begrijpen niet dat er meer dan een half uur toe noodig is om zich van eene geheele wetenschap rekenschap te kunnen geven. — 2°. Zij, die alhoewel zij zeer goed weten, waaraan zij zich ten opzichte van de werkelijkheid der feiten te houden hebben, nochtans die feiten uit eigenbelang bestrijden. Voor hen bestaat het spiritisme, maar zij vreezen de gevolgen; zij vallen het aan, als of het een vijand ware. — 3°. Zij, die in de zedekunde

van het spiritisme eene te strenge afkeuring van hunne daden of neigingen vinden. Het ernstig opgevatte spiritisme zou hen hinderlijk zijn, zij nemen het niet aan, noch verwerpen het: zij sluiten liever hunne oogen. De eersten worden gedreven door hoogmoed; de tweeden door eierzucht; de derden door baatzucht. Men zal inzien dat aangezien deze oorzaken van oppositie niets degelijks inhebben, zij mettertijd verdwijnen moeten, want wij zoeken te vergeefs naar een vierde soort van tegenstanders, die zich op duidelijke tegenbewijzen, die van eene nauwgezette en ijverige studie van het vraagstuk getuigt, zouden kunnen beroepen; allen stellen er niets tegen over dan ontkenningen; niet één komt met ernstige en niet te weerspreken wederlegging te voorschijn.

Men zoude eene te groote verwachting van de menschelijke natuur koesteren, als men dacht dat zij op ééns door de spiritische denkbeelden zou kunnen hervormd worden. Hunne uitwerking is bij allen, die ze omhelzen, zeer zeker niet dezelfde, noch even sterk; maar welke het gevolg ook zijn moge, is het altijd, hoe zwak ook, eene uitwerking ten goede, ware het alleen door het bewijs te leveren van eene onlichamelijke wereld, waarin de ontkenning der materialistische leerstellingen opgesloten ligt. Dat is het gevolg van de waarneming der feiten zelve, maar bij hen, die het wijsgeerige spiritisme begrijpen, en er iets anders in zien dan meer of minder merkwaardige verschijnselen, doet het andere uitwerkselen ontstaan; de eerste en meest algemeene, is, dat het het godsdienstig gevoel ontwikkelt, zelfs bij dengene, die zonder materialist te zijn, niet anders dan onverschilligheid voor de dingen van den geest over heeft. Het doet bij hem verachting van den dood ontstaan, wij zeggen niet, het verlangen naar den dood, want wel verre van dat, zal de spiritist zijn leven even goed verdedigen als ieder ander, maar hij verkrijgt een zekere onverschilligheid, die hem zonder morren en zonder leed, een niet te vermijden dood, doet te gemoet gaan, als iets dat door de zekerheid van den staat, die er op volgt, meer een geluk dan te duchten is. Het tweede uitwerksel, bijna even algemeen als het vorige, is gelatenheid bij de wederwaardigheden van het leven. Het spiritisme doet

de dingen uit zulk een verheven standpunt beschouwen, dat het leven op aarde het drie vierde van zijne belangrijkheid verliest; men wordt niet meer zoo aangedaan door de wederwaardigheden, die aan dat leven eigen zijn: van daar, meer moed bij verdriet, meer gematigheid in zijne wenschen; daardoor ook het verdrijven der gedachte om zijn leven te verkorten, want het spiritisme leert, dat men door zelfmoord al datgene verliest wat men er door dacht te winnen. De zekerheid van eene toekomst, die het van ons zelve afhangt gelukkig te maken, de mogelijkheid om met wezens, die ons dierbaar zijn, in gemeenschap te kunnen zijn, bieden aan den spiritist eene verhevene troost aan; zijn gezichteinder breidt zich tot in het oneindige uit door den onafgebroken blik, dien hij in het leven aan gene zijde van het graf slaat en waarvan hij de geheimzinnige diepte kan peilen. Het derde uitwerksel is tot toegevendheid voor de gebreken van anderen te stemmen; maar het mag niet verzwegen worden, dat het beginsel van egoïsme en al wat daaruit voortvloeit datgene is, wat bij den mensch het meest vasthoudend en daarom het moeilijks te uitteroepen is; men offert gaarne iets op, mits het niets koste, en vooral als men zich daarvoor niets behoeft te onzeggen; het geld heeft nog voor den grooten hoop zoo iets onweerstaanbaar aantrekkelijks, en slechts zeer weinigen begrijpen als het hen betreft, het woord, overtollig: daarom is ook de zelfverloochening het bewijs van de verhevenste vooruitgang.

VIII.

Sommige menschen doen de vraag, leeren de Geesten ons een nieuwe zedenleer; iets verhevener dan hetgeen Christus gezegd heeft? Indien de zedenleer niet anders is dan die van het Evangelie, waartoe dient dan het spiritisme? Deze rede-neering gelijkt veel op die van den kalif Omar, toen hij over de bibliotheek van Alexandrië sprak: «Indien zij niets anders bevat dan hetgeen in den Koran staat, dan is zij zonder nut en men moet haar verbranden; indien zij iets anders behelst, dan is zij slecht, en moet men haar eveneens verbranden.»

Neen het spiritisme behelst geen andere zedenleer dan die van Jezus; maar nu doen wij op onze beurt de vraag, of de menschen voor de komst van Christus niet de wet hadden, die door God aan Mozes gegeven was? Vindt men zijne leer niet in de tien Geboden terug? Zal men daarom zeggen dat de zedenleer van Jezus zonder nut was? Wij vragen verder aan hen, die het nut van de spiritische zedenleer ontkennen, waarom die van den Christus zoo weinig opgevolgd wordt, en waarom juist zij, die er met recht het verhevene van verkondigen, de eerste zijn om zijne eerste wet: *De liefde voor allen*, te schenden. De Geesten komen niet alleen die wet bevestigen, maar zij wijzen er ons het praktische nut van aan, zij maken waarheden, die slechts onder een allegorischen vorm onderwezen waren, verstaanbaar en duidelijk, en bij die zedenleer, komen zij de meest diepzinnige psychologische vraagstukken oplossen.

Jezus is het menschdom den weg van het ware goede komen aanwijzen; waarom zoude God, die hem gezonden heeft om zijn miskende wet in herinnering te brengen, niet heden ten dage Geesten tot hen zenden om er op nieuw en met meer klem aan te herinneren, als zij die vergeten om alles aan hebzucht en hoogmoed op te offeren. Wie zou aan Gods almacht grenzen durven stellen, en Hem den te volgen weg durven afbakenen? Wie weet, of, zoo als de Geesten dit verzekeren, de voorspelde tijden niet gekomen zijn, en of wij die tijden niet nabij zijn, in welke slecht begrepen of verkeerd uitgelegde waarheden op eene duidelijke wijze aan het menschdom moeten geopenbaard worden om zijn' vooruitgang te bespoedigen? Is er niet iets voorzorgends in die openbaringen, die terzelfder tijd op alle punten der aarde gedaan worden? Het is niet een enkel mensch, een enkele profeet, die ons komt waarschuwen, het licht breekt aan alle kanten door; het is een geheele nieuwe wereld, die zich aan onze oogen vertoont. Zoo als de uitvinding van de microscoop ons de wereld der oneindig kleinen, die wij niet vermoedden, heeft doen kennen; zoo als de telescoop ons de duizende werelden, die wij evenmin vermoeden, heeft doen ontdekken, hebben de

spiritische mededeelingen ons de onzichtbare wereld geopenbaard, die wereld, die ons omringt, waarmede wij onophoudelijk in aanraking zijn en die buiten ons weten deel neemt aan alles, wat wij doen. Nog weinig tijds, en het bestaan van die wereld, zal even zoo onbetwistbaar zijn als die van de microscopische wereld en van de hemelbollen, die zich in de ruimte verliezen. Is het dan niets, ons een geheele wereld te hebben leeren kennen; ons in de geheimen van het leven aan de overzijde van het graf te hebben ingewijd? Het is waar dat die ontdekkingen, als men er dien naam aan geven kan, eenige aangenomen denkbeelden in den weg staan; maar hebben niet alle groote wetenschappelijke ontdekkingen eveneens de meest gevestigde denkbeelden gewijzigd, het onderste boven gekeerd? En heeft onze eigenliefde niet aan de evidentie moeten toegeven? Zoo zal het ook met het spiritisme gaan, en eerlang zal het het burgerrecht onder de menschelijke wetenschappen verkrijgen.

De gemeenschap met de wezens aan gene zijde van het graf heeft ten gevolge gehad, beter het toekomstige leven te doen begrijpen, ons dat leven te doen aanschouwen, ons in te wijden in de straffen en genietingen, die wij naar gelang van onze verdiensten te verwachten hebben, en juist daarvan *hen* tot het *spiritualisme* terug te voeren, die in ons niets anders dan stof, niets anders dan een van organen voorzien werktuig zagen; daarom hadden wij ook gelijk toen wij zeiden dat het spiritisme het materialisme door feiten gedood heeft. Al had het spiritisme geene andere uitwerking gehad, dan zou de maatschappij het toch dank verschuldigd zijn; maar het spiritisme doet meer: het toont ons de onvermijdelijke gevolgen van het kwaad aan, dientengevolge de noodzakelijkheid van het goede. Het aantal van hen, die het tot betere gedachten teruggebracht heeft, bij wie het de slechte neigingen uitgeroeid en wie het van het kwaad afgehouden heeft, is veel grooter dan men denkt, en neemt dagelijks toe; dit komt omdat voor hen de toekomst niet meer onzeker is; het is niet meer alleen een hoop, het is een waarheid, die men begrijpt, die men verklaart als men degenen, die ons verlaten hebben,

zichzelven *ziet* en *hoort* beklagen of gelukwenschen over hetgeen zij op aarde gedaan hebben. Zij, die daarbij tegenwoordig zijn, beginnen na te denken en gevoelen de behoefte om zichzelven te leeren kennen, zichzelven te beoordeelen en beter te worden.

IX.

De tegenstanders van het spiritisme hebben niet nagelaten zich een wapen te smeden uit eenig verschil van gevoelen, dat over eenige punten der leer bestaat. Het is niet te verwonderen, dat bij de eerste verschijning van een wetenschap, wanneer de waarneming nog onvolkomen is, en iedereen, die van zijn eigen standpunt beoordeelt, er zich tegenstrijdige stelsels hebben kunnen opdoen; maar ten gevolge van eene meer grondige studie, zijn thans reeds drie vierden van die stelsels gevallen, waaronder om te beginnen dat, hetwelk alle de mededeelingen, aan den Geest van het kwaad toeschreef, als of het voor God eene onmogelijkheid zou geweest zijn om goede Geesten tot de menschen te zenden: ongerijmde leer, omdat zij door de feiten wederlegd wordt; goddelooze leer omdat zij de ontkenning van de Almacht en Goedheid van den Schepper is. De Geesten hebben ons altijd gezegd ons over die uiteenloopende gevoelens niet bezorgd te maken, want dater eenstemmigheid komen zal; en die bestaat reeds omtrent de meeste punten en het verschil in gevoelen vermindert bij den dag. Op de vraag: Waarop moet de onpartijdige en onbaatzuchtige mensch zich gronden om een oordeel te kunnen vellen, zoo lang die eenstemmigheid nog niet verkregen is? is hun antwoord:

«Het zuiverste licht is dat, hetwelk door geen enkele wolk verduisterd wordt; de diamant zonder vlek is degene, die het meeste waarde bezit; beoordeel dus de Geesten naar de reinheid van hun onderwijs. Vergeet niet dat onder de Geesten er zijn, die hunne aardsche denkbeelden nog niet afgelegd hebben; leer ze te onderkennen aan hunne taal; beoordeel ze naar hunne mededeelingen in hun geheel; gaat na of er

logische verbinding van gedachte in bestaat, of er geene onwetendheid, hoogmoed of kwaadwilligheid in te ontdekken is; in een woord, of hunne woorden altijd de stempel der wijsheid dragen, die het kenmerk van het ware verhevene is. Indien uwe wereld voor dwaling ontoegankelijk was, zou zij volmaakt zijn, maar hiervan is zij nog verre verwijderd; gij zijt nog bezig te leeren hoe de dwaling van waarheid te onderscheiden; om uw oordeel te oefenen en u vorderingen te doen maken hebt gij nog de lessen der ondervinding noodig. De eenstemmigheid zal daar geboren worden, waar het goede, nooit met kwaad vermengd is geworden, het is aan dien kant dat de menschen door de kracht der dingen gedrongen, zich weder zullen hereenigen, want zij zullen begrijpen dat daar de waarheid zijn moet. Van welk belang kunnen dan ook eenige uiteenloopende gevoelens zijn, die meer den vorm dan den grond betreffen! Merk wel op, dat de grondbeginselen overal dezelfde zijn en u in een gemeenschappelijk gevoel: liefde tot God en goed doen, moeten vereenigen. Hoe men zich dan ook de wijze van vooruitgang voorstelt, of hoe ook de normale toestand van het toekomstige leven zijn moge, blijft het einddoel hetzelfde: goed doen; en er bestaan geene twee manieren om dat te doen.»

Indien er onder de volgers van het spiritisme zijn, die omtrent eenige punten der theorie van meening verschillen, dan zijn zij het toch allen over de grondbeginselen ééns; er bestaat dus eenstemmigheid, als men daarvan die weinigen uitzondert, die bij de manifestatie de tusschenkomst der Geesten nog niet willen erkennen, maar die of aan louter physische oorzaken wijten; welk gevoelen strijdig is met het axioma: Ieder intelligente uitwerksel moet een intelligente oorzaak hebben; of wel ze aan de terugkaatsing van onze eigen gedachten toeschrijven, hetgeen door de feiten wederlegd wordt. De andere punten zijn van ondergeschikt belang. Er kunnen dus leerscholen bestaan, die omtrent punten der wetenschap die nog tegengesproken worden, trachten ingelicht te worden, doch er moeten geene tegen elkander wedijverende sekten bestaan; er moet slechts antagonisme bestaan tuschen die sekten, die het goede

willen, en die, welke het kwade doen of zouden willen; en er bestaat niet een ernstig spiritist, doordrongen van de groote zedelijke lessen, die door de Geesten gegeven worden, welke overigens zijne denkwijze ook wezen moge, die het kwade zou willen of aan zijnen naasten kwaad zou willen toewenschen. Indien eene van die sekten dwaalt, zal, indien zij ter goeder trouw onbevooroordeeld het licht zoekt, dat ook vroeg of laat voor haar doorbreken; intusschen hebben allen een gemeenschappelijken band, die hen door dezelfde gedachte vereenigen moet; allen beoogen hetzelfde doel; het komt er dus weinig op den weg die men volgt op aan, mits die weg er toe leidt; geene moet, het zij door stoffelijke het zij door zedelijke dwang zichzelve opdringen en de sekte, die over eene andere het anathema zou uitspreken, zou juist die wezen welke dwaalde, want zij zoude klaarblijkelijk onder den invloed van kwade Geesten handelen. De uitspraak der rede, moet als beslissing in het hoogste ressort gelden en men zal door gematigdheid beter van de zegepraal der waarheid verzekert zijn, dan door bittere en door nijd en naijver vergiftigde geschriften. De goede Geesten prediken alleen eendracht en liefde tot den naaste, en nooit zijn er uit een zuivere bron, kwaadwillige of met de liefde strijdige gedachten voortgekomen. Hooren wij hieromtrent en tot slot den raad, die de Geest van den H. Augustinus ons geeft.

«Lang genoeg hebben de menschen elkander in den naam van een God van vrede en barmhertigheid verscheurd en vervloekt, en door zulk eene heiligschennis, beleedigt men God. Het spiritisme is de band, die allen eenmaal zal vereenigen, omdat het de menschen wijzen zal waar waarheid en waar dwaling is; maar nog lang zullen er schriftgeleerden en farizeën zijn, die het zullen loochenen, zoo als zij den Christus geloochend hebben. Wilt gij dus weten onder den invloed van welke Geesten de verschillende sekten zijn, waarin de wereld verdeeld is? Beoordeel ze naar hunne werken en naar hunne grondbeginselen. Nooit zijn de goede Geesten de aandrijvers tot kwaad geweest; nooit hebben zij moord of geweld aangeraden of gewettigd; nooit hebben zij partijhaat,

dorst naar rijkdommen en eer, noch de onmatige zucht naar aardsche goederen opgewekt; alleen zij die goed, menschelijk en welwillend voor allen zijn, zijn hunne lievelingen, en ook die van Jezus, want zij volgen den weg, dien hij hun, om tot hem te komen, aangewezen heeft.

H. AUGUSTINUS.

INHOUD.

	Bladz.
VOORBERICHT VAN DEN VERTALER	V.
BERICHT BIJ DEZE NIEUWE UITGAVE	VII.
INLEIDING	IX.
VOORBEREIDENDE AANMERKINGEN	LVI.

EERSTE BOEK.

De Grondoorzaken.

EERSTE HOOFDSTUK. — God	1
God en het oneindige.	1
Bewijzen voor het bestaan van God	2
Eigenschappen der Godheid	4
Pantheïsme	5
TWEDE HOOFDSTUK. — ALGEMEENE ELEMENTEN VAN HET	
HEELAL	8
Kennis van de eerste oorzaak der dingen	8
Geest en stof.	9
Eigenschappen der stof	12
Algemeene ruimte	14
DERDE HOOFDSTUK. — SCHEPPING	15
Vorming der werelden	15
Vorming der levende wezens	16
Bevolking der aarde. Adam	18
Verscheidenheid der menschenrassen	19
Veelheid der werelden	19
Beschouwing en overeenstemming der bijbelsche verhalen over de schepping	21

	Bladz.
VIERDE HOOFDSTUK. — LEVENSBEGINSEL	25
Bewerktuigde en onbewerktuigde wezens	25
Leven en dood	27
Intelligentie en natuurdrijf	29

TWEEDE BOEK.

Spiritische of Geestenwereld.

EERSTE HOOFDSTUK. — OVER DE GEESTEN	31
Oorsprong en natuur der Geesten	31
Normale primitieve wereld	33
Vorm en alomtegenwoordigheid der Geesten	34
Perisprit	36
Verschillende orden van Geesten	36
Spiritische rangopvolging	37
Vooruitgang der Geesten. (beginnende met n ^o . 114)	46
Engelen en duivels	50
TWEEDE HOOFDSTUK. — INCARNATIE DER GEESTEN	54
Doel der incarnatie	54
De ziel	55
Materialisme	60
DERDE HOOFDSTUK. — TERUGKEER UIT HET LICHAAMELIJK TOT	
HET GEESTENLEVEN	63
De ziel na den dood	63
Scheiding van ziel en lichaam	65
Spiritische bedwelming	68
VIERDE HOOFDSTUK. — MENIGVULDIGHEID VAN HET LEVEN	71
Reincarnatie	71
Rechtvaardigheid der reincarnatie	72
Incarnatie op de verschillende werelden	73
Vooruitgaande transmigratie	79
Toestand der kinderen na den dood	83
Geslacht der Geesten	85
Bloedverwantschap, afstamming	85
Physische en zedelijke gelijkenis	87
Aangeboren denkebeelden	90
VIJFDE HOOFDSTUK. — BEMERKINGEN OVER DE MENIGVULDIGHEID VAN HET LEVEN.	93

	Bladz.
ZESDE HOOFDSTUK. — HET GEESTENLEVEN.	105
Omdolende Geesten	105
Werelden van overgang	108
Gewaarwordingen. Gevoel en lijden der Geesten	110
Proeve eener theorie over de gewaarwordingen bij de Geesten	115
Keuze der beproevingen	122
Betrekkingen aan gene zijde van het graf	130
Sympathetische en afkeerige verhouding der Geesten. Geestelijke wederhelften	134
Herinnering van het lichamelijk bestaan	137
Gedachtenviering van Afgestorvenen. Begrafenis	142
ZEVENDE HOOFDSTUK. — TERUGKEER TOT HET AARDSCH LEVEN	145
Voorboden der terugkeer	145
Vereeniging van de ziel met het lichaam. Misgeboorte	149
Zedelijke en intellectuele vermogens	152
Invloed van het organisme	154
Idiotisme. Krankzinnigheid	156
De kindsheid	159
Aardsche sympathie en tegenzin	163
Het vergeten van het verleden	164
ACHTSTE HOOFDSTUK. — VRIJHEID DER ZIEL	171
De slaap en de droomen	171
Geestelijk bezoek tusschen in leven zijnde personen	177
Geheime overbrenging der gedachte.	179
Lethargie. Katalepsie. Schijndood	180
Somnambulisme	181
Geestvervoering	186
Tweede gezicht	187
THEORETISCH OVERZICHT VAN HET SOMNAMBULISME, DE GEESTVERVOERING EN HET TWEEDE GEZICHT	189
NEGENDE HOOFDSTUK. — BEMIDDELING DER GEESTEN IN DE LICHAMELIJKE WERELD	196
Het doordringen in onze gedachten door de Geesten	196
Geheime invloed der Geesten op onze gedachten en daden.	197
Bezetenen	200
Convulsionnaires	203
Toegenegenheid der Geesten voor sommige menschen	205
Beschermengelen. Beschermende, gemeenzame of sympathetische Geesten	206

	Bladz.
Voorgevoel	217
Invloed der Geesten op de gebeurtenissen van het leven	218
Invloed der Geesten op de natuurverschijnselen	222
De Geesten gedurende het gevecht.	225
Verbond met kwade Geesten	227
Geheime macht, Talismans. Toovenaars	228
Zegeningen en verwenschingen	230
TIENDE HOOFDSTUK. — WERKKRING EN ZENDING DER GEESTEN	231
ELFDE HOOFDSTUK. — DE DRIE RIJKEN DER NATUUR	240
De delfstoffen en de planten	240
De dieren en de mensch	242
Zielsverhuizing	250

DERDE BOEK.

Zedelijke wetten.

EERSTE HOOFDSTUK. — GODDELIJKE OF NATUURLIJKE WET	254
Karakter van de natuurlijke wet	254
Kennis van de natuurlijke wet	255
Goed en kwaad	259
Verdeeling der natuurlijke wet	263
TWEEDE HOOFDSTUK. — WET VAN AANBIDDING	265
Doel der aanbidding	265
Uiterlijke aanbidding	265
Leven van bespiegeling	267
Het gebed	268
Polytheïsme	271
Offeranden	273
DERDE HOOFDSTUK. — WET VAN DEN ARBEID	277
Noodzakelijkheid van den arbeid	277
Grens van den arbeid. Rust	279
VIERDE HOOFDSTUK. — WET VAN VOORTPLANTING	281
Bevolking der aarde	281
Opvolging en volmaking der rassen.	281
Beletselen voor de voortplanting	283
Huwelijk en Celibaat	284
Polygamie	285
VIJFDE HOOFDSTUK. — WET VAN INSTANDHOUDING	286

	Bladz.
Instinkt van instandhouding	286
Middelen tot instandhouding	286
Genot van de aardsche goederen	289
Het noodige en het overtollige	291
Vrijwillige ontberingen. Kastijding van het vleesch	291
ZESDE HOOFDSTUK. — WET VAN VERNIELING	295
Noodzakelijke en niet gewettigde vernieling	295
Vernielende plagen	297
Oorlogen	300
Moord	301
Wreedheid	301
Het tweegevecht	303
De doodstraf	304
ZEVENDE HOOFDSTUK. — WET DER SAMENLEVING	307
Noodzakelijkheid van het maatschappelijk leven	307
Leven van afzondering. Gelofte van stilzwijgendheid.	308
Familiebanden	309
ACHTSTE HOOFDSTUK. — WET VAN DEN VOORUITGANG	311
Natuurstaat	311
Loop van den vooruitgang	312
Ontaarde volken	315
Beschaving	318
Vooruitgang van de menschelijke wetgeving	320
Invloed van het Spiritisme op den vooruitgang	321
NEGENDE HOOFDSTUK. — WET VAN GELIJKHEID	324
Natuurlijke gelijkheid	324
Ongelijkheid van aanleg.	324
Maatschappelijke ongelijkheid.	325
Ongelijkheid der rijkdommen.	326
Beproevingen door rijkdom en door gebrek	328
Gelijkheid der rechten van man en vrouw	329
Gelijkheid voor het graf	330
TIENDE HOOFDSTUK. — WET DER VRIJHEID	332
Natuurlijke vrijheid	332
Slavernij	333
Vrijheid van denken	334
Vrijheid van geweten	335
Vrije wil	336
Noodlot	338

	Bladz.
Kennis der toekomst	345
Theoretisch overzicht van de drijfveeren der menschelijke handelingen	347
ELFDE HOOFDSTUK. — WET VAN RECHTVAARDIGHEID, LIEFDE	
EN WELDADIGHEID	352
Rechtvaardigheid en natuurlijke rechten	352
Recht van eigendom. Diefstal.	355
Weldadigheid en liefde tot den naasten	356
Moederliefde en kinderneliefde	359
TWAALFDE HOOFDSTUK. — ZEDELIJKE VOLMAKING	
De deugden en ondeugden	361
De hartstochten	367
Het egoïsme	368
Karakter van den deugdzamen mensch	372
Zelfkennis	373

VIERDE BOEK.

Verwachtingen en troostgronden.

EERSTE HOOFDSTUK. — AARDSCH LIJDEN EN AARDSCH GE-	
NIETINGEN	377
Betrekkelijk geluk en ongeluk	377
Verlies van geliefde betrekkingen	383
Teleurstellingen. Ondankbaarheid. Teleurgestelde liefde	385
Tegenzinwekkende huwelijken	386
Vrees voor den dood	388
Afkeer van het leven. Zelfmoord	389
TWEEDE HOOFDSTUK. — TOEKOMSTIGE STRAFFEN EN GENIE-	
TINGEN	396
Het NIET. Toekomstig leven	396
Kennis bij ingaving van de toekomstige straffen en belooningen.	397
Gods tusshenkomst bij de straffen en belooningen	398
Aard van de toekomstige straffen en belooningen	399
Aardsche straffen	408
Boetedoening en berouw.	410
Duur van de toekomstige straffen	414
Opstanding van het vleesch	422
Hemel. Hel en Vagevuur	424
BESLUIT	429

ZINSTORENDE DRUKFOUTEN.

- Op blz. XXI de 12de regel van onder staat: sommlge, lees: sommige.
- " " 2 de 9de regel van onder staat: uitwerkel, lees: uitwerksel.
- " " 46 de 17de regel van boven staat: hem, lees: hen.
- " " 46 tusschen de 19de en 20ste regel van boven leze men :
- VOORUITGANG DER GEESTEN.
- " " 61 de 7de regel van boven staat: Gelukig, lees: Gelukkig.
- " " 64 de 5de en 6de regel van onderen staat: vertoon, lees: ver-
toonen.
- " " 126 de 11de regel van boven staat: ersierde, lees: versierde.
- " " 167 de 15de regel van onderen staat: hoovaardigen, lees: ver-
hoovaardigen.
- " " 192 de 8ste regel van boven staat: voortbrenging, lees: over-
brenging.
- " " 202 de 7de regel van boven staat: onafhankelijkheid, lees: afhan-
kelijkheid.
- " " 203 de laatste regel staat: evinden, lees: bevinden.
- " " 285 de 10de regel van onderen staat: voor, lees: door.
- " " 312 de 16de regel van boven staat: te hulp te komen, lees:
te hulp komen.
- " " 327 de 13de regel van onderen staat: bet, lees: het.
- " " 331 de 3de regel van onderen staat: za, lees: zal.
- " " 392 de 18de regel van boven staat: niet welgevallig zijn; lees:
niet welgevallig zijn,
-